

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Bindbetegnelse | Volume Statement:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

udgivne af P. W. Becker.

Samlinger til Danmarks Historie under Kong
Frederik den Tredies Regiering af udenlandske
Archiver

Vol. 1

Kiøbenhavn : J. Deichmanns Forlag, 1847-57

2 bd.

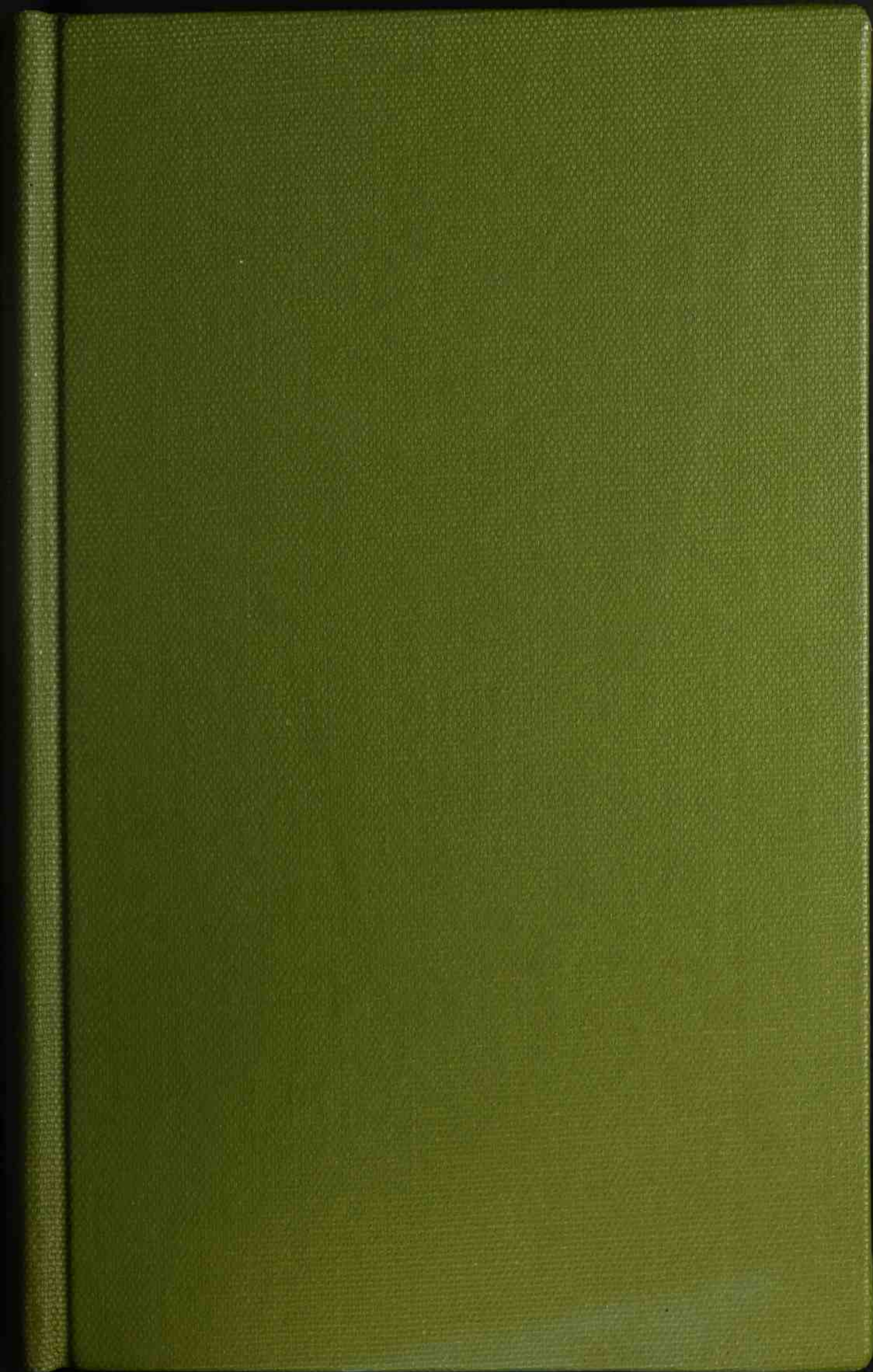
DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

35,-283,-8°

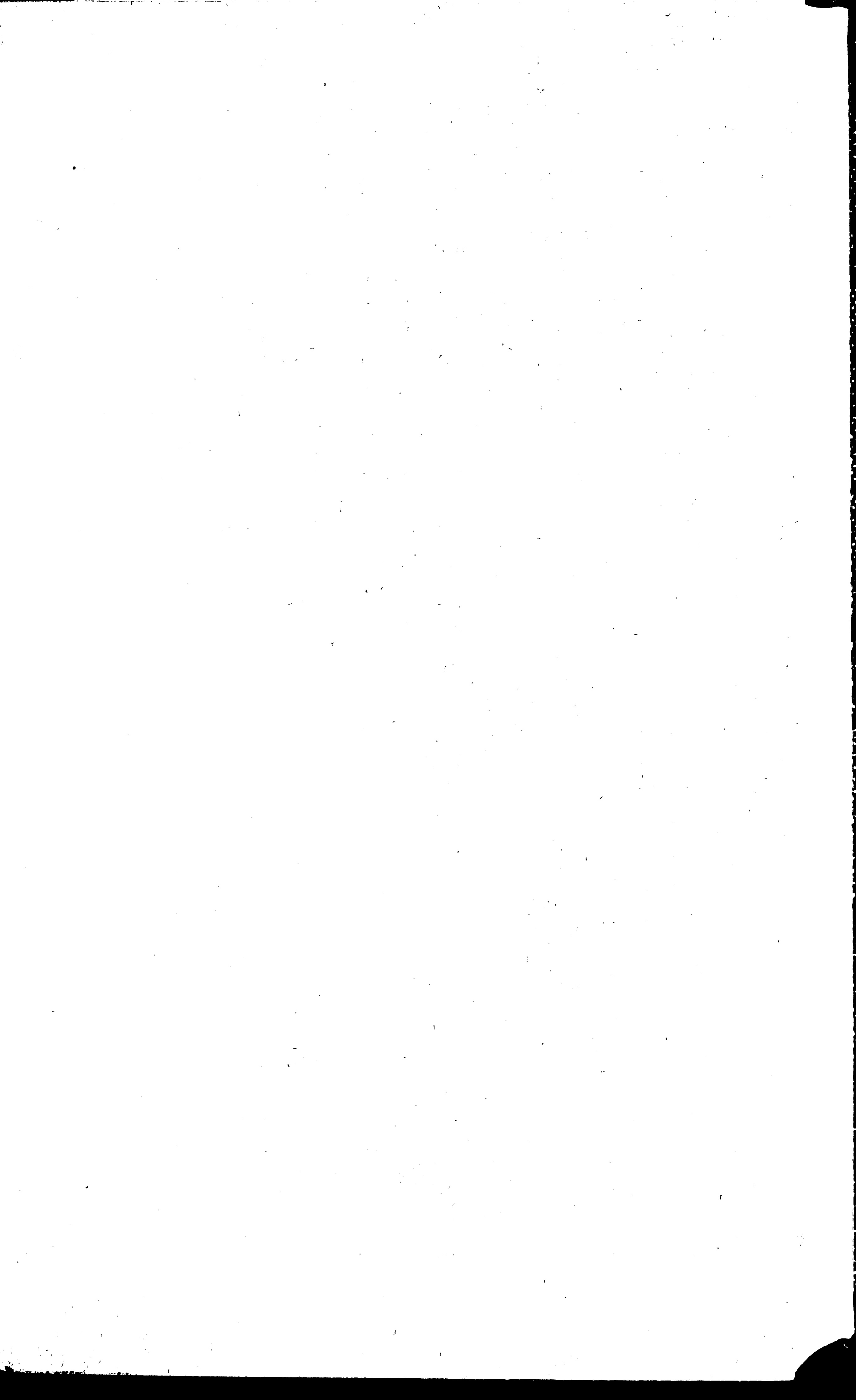
Æro. 2.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130021923991

29/10

Samlinger

til

Danmarks Historie

under

Kong Frederik den Tredies Regiering

af

udenlandske Archiver.

Udgivne

af

P. W. Becker, A. M.

Sognepræst til Kong i Sieland.

Forste Deel.

Kiøbenhavn.

J. Reichmanns (forhen Gyldendals) Forlag.

1847.

3002

For tale.

De Samlinger til Danmark's Historie under Kong Frederik den Tredies Regiering, hvis første Deel nu udsendes, ere Udbyttet af Efterforskninger, som jeg under et Ophold i Sverrige, Holland og England i Aarene 1836—1838 fandt Leilighed til at foretage i disse Landes Archiver og Bibliotheker. Da jeg for henved elleve Aar siden opnaaede offentlig Understøttelse til en videnskabelig Udenlandsreise, med den Forpligtelse at undersøge og benytte de Kilder til den danske Historie, som maatte være bevarede i fremmede Haandskrift-Samlinger: besluttede jeg især at søge Udgang til de af Gesandter og andre diplomatiske Agenter fra Danmark og om Danmark skrevne og til deres Regieringer hiemsendte Breve og Beretninger. Hvor rigt og betydende det Stof er, der ved Brug af slige Kilder i de sidste Decennier er vundet for Frankriges, Englands, Italiens og andre Landes Historie, er bekendt for Enhver, som har fulgt Skridt med den Aar for Aar forøgede Tilvæxt af det historiske Materiale. Og saa til Oplysning i den svenske Historie ere saadanne Minister-Relationer samlede og udgivne; Professor Fryxells i 4 Bind udfomne Handlingar rörande Sverges Historia ur Utrikes Arkiver bestaae, paa Videt nær, udelukkende af Breve og Rapporter fra de danske, nederlandske og keiserlige Gesandter ved Hoffet i Stockholm i det lange og vigtige Tidrum fra Gustav Adolphs Død til Begyndelsen af det attende Aarhundrede. Jeg nævner dette Fryxells Værk saameget hellere, som jeg erkjender, at det ei har været uden Indflydelse paa min egen

IV

Samling; det bestyrkede baade min Overbeviisning om disse Kilders Værd ogsaa for Nordens Historie, og gav mig tillige mangt et Vink om, paa hvilke Steder og i hvilke offentlige Brevkammer og Bogsamlinger jeg især turde vente mig en rig Høst. Til den danske Historie har denne Art af Kildeskriver hidtil været saa godt som ganske ubenyttet. I ældre Tider vare Archiverne i alle Lande utilgængelige selv for Indfødte, og meget mere for Fremmede, og de danske Rejsende, der i senere Aar have besøgt Udlandet, have gierne haft andre Formaal for Die end historiske Grandforskninger. Ved de kongelige danske Gesandters Anbefaling og Mellemkomst lykkedes det mig overalt at erholde en saa fri og uhindret Udgang, som jeg efter Omstændighederne turde haabe, til de Breve og Papirer, som jeg søgte. I den Grad bleve mine Forventninger om et rigt Udbytte overtrufne, at jeg, for ei ganske at tabe mig i archivariiske Undersøgelser, og saaledes gaae glip af andre interessante Diemed for min Reise, maatte indskrænke mig til at excerpere eller afskrive, hvad jeg fandt til Oplysning i vor Historie under Kong Frederik III.s Regiering. Det var ikke uden Overlæg eller Plan, at jeg i Særdeleshed henvendte min Opmærksomhed paa denne Periode; dens Bigtighed i den danske Historie; de indgribende og omfattende Forandringer, som den medførte i Statens indre og ydre Forhold; den Dunkelhed, som endnu stedse svæver over flere af dens betydeligste Partier; de saa og utilstrækkelige Forarbejder til dens Behandling, som hidtil have: alt Dette bestemte, og synes noksom at retfærdiggjøre mit Valg.

Det nærværende Bind omfatter Tidrummet fra 1648 til 1662, og meddeler de svenske og hollandske Gesandters Breve fra denne Aarrække, forsaavidt disse have været at finde. Indholdet maa tale for sig

selv; den Sagkyndige, som læser og bruger disse Samlinger, vil her
 finde mangen Oplysning, mangen Efterretning, som savnes i de hid-
 til offentliggjorte indenlandske Kilder til Frederik III.'s Historie; og
 selv de i de store og væsentlige Dairids andetstedsfra bekendte Begi-
 venheder ere her fortalte med Tilføielse af mange Smaatræk og Bi-
 omstændigheder, som tiene til at give os en tydeligere Forestilling om
 Datidens Vilkaar, om Landets Forfatning, de forskjellige Samfunds-
 classes Stilling, Kongemagtens gradvise Stigen i de første Aar af
 Kong Frederiks Regiering, endelig ogsaa om den Maade, hvorpaa
 den i Aaret 1660 erhvervede Myndighed anvendtes og udøvedes af
 Kongen og de ham nærmest staaende Mænd. De Breve fra den
 svenske Gesandt, Magnus Durel, som aabne Bindet, og som om-
 fatte Aarene 1648, 1649 og den første Halvdeel af 1650, give os et
 klart Indblik i alle Forhold paa den Tid, da Frederik III. tog Sæde
 ved Statens Ror: Landet udmattet ved den nylig endte ullykkelige Krig
 med Sverrige; alle Hielpkilder udtømte eller tilstoppede; den kongelige
 Myndighed næsten tilintetgjort ved et mægtigt Rigsraad, som under
 den sidste, paa sine gamle Dage kraftløse, ved Aarenes og Sorgernes
 Vægt boiede Konge, havde opnaaet en fordærvelig, for Regiering
 og Folk lige skadelig, Vælde; Statens Kasse blottet for Penge, selv
 til de nødvendigste Udgifter; indbyrdes Uenighed mellem de Herskende,
 og en frugtbar Sæd til Mishaa, Mistillid og indvortes Giering ud-
 strøet allevegne. Men de samme Breve lære os ogsaa, hvorledes Kong
 Frederik III., under al tilsyneladende Uvirksomhed, fra sin Regierings
 første Dage i Forening med de stedse flere og flere Rigsraader,
 han ved sin Klogskab forstod at vinde, arbejdede paa at af-
 hielppe enkelte Mangler, og at styrte det Parti af den forrige Konges

Børn og Svigersønner, som paa den Tid, da Thronskiftet indtraf, havde naaet sin høieste Spidse af Magt, men hvis Anseelse og politiske Betydning i de nærmest følgende Aar dalede Dag for Dag. Ulfelds Sendelse til Holland i Aaret 1649 — det sidste Hverv, han udførte i dansk Statstjeneste — er et i flere Henseender mærkeligt Punct i hine Aars Begivenheder, og fremtræder som et saadant i den nævnte sagkyndige og vel underrettede svenske Gesandts Beretninger. Det er at beklage, at de officielle Rapporter for Slutningen af Aaret 1650 og de nærmest følgende Aar, uagtet al anvendt Møie, ei vare at finde i det svenske Rigsarchiv. Nogetlunde udfyldes dette Hul ved en Samling af ikke mange, men indholdsrige Skrivelser fra Gesandten til den formaaende svenske Statsmand, Rigsdrost Grev Brahe, der bevares i den (ogsaa for andre Tidrum af den danske Historie, især for Krigsaarene 1710—15) vigtige Haandskriftsamling paa Herresædet Skokloster i Upland, hvortil den daværende Cier velvilligen tilstedede mig Udgang. Skjendt aldrig meget ængstelig eller varsom over sin Pen, udtaler Durel sig dog endnu mere aabent i disse aldeles private Breve, end han identivis vilde have gjort i officielle Skrivelser, over den ved Ulfelds Flugt og hans Tilhængeres Fald bevirkede Forandring i Hoffets og Statens Forhold, og skildrer de Mænds Færd, der havde været Medskabere til at styrte den engang altformaaende Rigshofmester. Med 1654 eller rettere 1655 begynde atter Durels officielle Rapporter og fortsattes, uden synderlige Lacuner, indtil han ved Fiendtlighedernes Begyndelse i Foraaret 1657 maatte forlade Kiøbenhavn. Jo betænkeligere alle Varselstegn paa den politiske Horizont efterhaanden bleve; og jo mere man fra dansk Side — trods Landets elendige Forsatning og Krigsmagtens Util-

stræffelighed — beredede sig til et Angreb paa Sverrige: desto udferligere bleve ogsaa Gesandtens Rapporter, og sielden lod han nogen Postdag gaae hen, uden, ofte i tvende Skrivelser — af hvilke den ene da stedse er egenhændig — at underrette sin Konge om, hvad der var i Giarde imod ham, hvordan Stemningen var blandt de danske Magthavere med Hensyn til Sverrige, og hvilke Midler der stode til Danmarks Raadighed, hvis det besluttede sig til at gribe til Vaaben. Ogsaa med det svenske Rigsraad førte Durel i hine Aar en stadig Brevverling, og hans Skrivelser til dette ere giennte i Rigsarchivet i Stockholm; de fandtes først nogle Dage, inden jeg forlod denne Stad, og den Brug, som jeg kunde giøre af dem, blev altsaa mindre fuldstændig, end jeg gierne havde ønsket. Bigtigheden af Durels Correspondance er forøget ved flere tilføiede Actstykker, som neppe have andetsteds; desværre røbe mange af disse den Tilfærdighed, hvormed de ere affkrevne, og vedkommende Copiists Ukyndighed i det danske Sprog, hvilket især gjelder om det nedenfor S. 145—51 aftrykte mærkelige Duingangsbrev fra det danske Rigsraad til Adelen, angaaende Rustningerne i Begyndelsen af Aaret 1657.

Efter Freden 1660 finde vi atter en paapassende, sit Fædrelands Interesser omhyggeligen varetagende svensk Diplomat i Danmark. Gustav Duvalls Breve, der omfatte Aarene 1660—62, slutte de Samlinger fra det svenske Rigsarchiv, som nærværende Bind indeholder. Billedet af den beklagelige Tilstand, hvori den danske Stat befandt sig efter den svenske Krig, af de strenge, ofte haarde og vilkaarlige Forholdsregler, som Regjeringen tog efter den skete Forandring i Statsforfatningen, for at bringe Landet igien nogenlunde paa Fode, men tillige for at sikke sig den erhvervede Magt, og at

fue sine Modstandere blandt den gamle, indfødte Adel, træder
 os imøde paa hver Side af disse Rapporter. Det er mørke
 Farver, som ere anvendte paa dette Maleri, oftest sanddrue, nu og da
 maaskee overdrevne. Overhovedet kan det vel gøres nodig at bemærke med
 Hensyn til dette Værks Indhold, at, om der end ikke er Grund til at an-
 tage, at nogetsohmhelst her berettet Factum er opdigtet eller med Forsæt for-
 vansket, saa tør man derimod ikke aldeles ubetinget fæste Lid til de udtalte
 ofte skærende og haarde Domme om danske Forhold, Indretninger og
 Personer, hvilke de fremmede Diplomater bedømme efter deres egen el-
 ler deres Regjerings subjective Maalestok. At navnlig en svensk
 Gesandt paa en Tid, da en nylig endt blodig Krig havde forøget det
 gamle Had mellem de nordiske Brodrefolk, skulde udtrykke sig med
 fuldkommen Upartiskhed om Danmark: vilde vistnok være et ubilligt
 Forlangende. Jeg ønsker denne Samling benyttet ved Grandsknin-
 ger i hiin Periodes Historie, dog ikke anderledes, end at det Stof,
 her er meddeelt, tilbørligen drøstes og jærnsføres med andre samtidige,
 trykte og utrykte Kilder.

I Sammenligning med de ovennævnte svenske Rapporter, som
 udgiøre dette Bind's væsentlige Indhold, ere de fra det kongelige ne-
 derlandske Rigsarchiv i Haag hentede Breve fra de hollandske Ge-
 sandter ved det danske Hof maaskee af underordnet Betydning. Dog
 ville van Beuningens og hans Collegers Breve give mangen Op-
 lysning om de politiske Forhold i den Tid, som gif nærmest forud
 for Krigen 1657, om Danmarks Stilling under selve Krigen, og om
 de Forhandlinger, som Kong Carl Gustav paa Eksemt lod fore-
 tage med den danske Krone, indtil han var tilstrækkeligen rustet til
 sit trolose, al Folkeret krænkende Fredsbrud i Sommeren 1658.

Det vilde have foreøget denne Bogs Omfang alt for betydeligen, dersom jeg skulde have meddeelt in extenso alle de af mig fundne og benyttede Breve. Jeg indskrænkede mig under Arbeidet paa vedkommende Steder til at giøre Uddrag af de fleste Papirer, og kun at tage fuldstændige Afskrifter af de vigtigste. Meget indeholdes i disse Rapporter, som aldeles intet Udbytte giver for Historien; alt saadant har jeg bortskaaet; men hvad der syntes mig at kunne belyse noget som helst historisk Punct, har jeg omhyggeligen meddeelt, og bestræbt mig for at giengive det i vort Sprog i Udtryk, der komme Originalens Ord saa nær som mueligt. Hvor Meningen var dunkel, eller hvor det syntes magtpaaliggende at kiende de oprindelige Udtryk, ere disse stedse vedføiede. Enkelte særdeles vigtige Breve ere Ord til andet aftrykte i Originalsproget. De tilføiede Anmærkninger have til Hensigt at berigtige eller oplyse adskillige i Texten berørte Forhold; at commentere over ethvert saadant, eller at ledsage Samlingen med udførlige historiske og biographiske Excurser, vilde have oversteget min Evne, og foreøget Bærkets Størrelse og Kostbarhed. Flere af disse Anmærkninger ffylde jeg Hr. Candidat Wegtrup og Hr. Copiist Kall Rasmussen.

I en Bekjendtgjørelse om dette Bærk, der udgik i Eftersommeren 1839, omtalte jeg, at nærværende første Deel mueligen vilde udkomme inden Udgangen af det følgende Aar. Neppe havde jeg nedskrevet disse Ord, før jeg blev kaldet til min nuværende Birketreds. Saa og usammenhængende vare de Timer, som i min første Embedstid levnedes mig til andre boglige Syssler, end dem, hvilke Embedet selv paa lagde mig som Pligt, og flere Aar gik hen, inden jeg fandt fornøden Ro og Leilighed til at bringe disse Samlinger i den Form,

hvori de kunde egne sig til at offentliggøres. En rim Tid forløb atter, inden Trykningen kunde begyndes, og da jeg selv har læst tvende Correcturer af hvert Ark, er denne ofte bleven betydeligen opholdt og forsinket.

Jeg kan ikke slutte, uden at bringe de Mange i og udenfor Fædrelandet, som have interesseret sig for dette mit Arbeide og med Raad og Daad understøttet dets Fremgang, min forbindtligste Tak. Nærmest anseer jeg mig forpligtet til her at nævne det Kongelige danske Videnskabernes Selskab, uden hvis Hielp dette Værk ei vilde have seet Lyset, idetmindste ikke i den Skikkelse, hvori jeg nu kan lade det fremtræde. Ogsaa den høitagtede Forlægger føler jeg mig forbunden for den Velvillie og Nedebønhed, hvormed han har fremmet Udgivelsen af et Skrift, der neppe tør giøre Regning paa Udbredelse i en vid Kreds.

Dg saaledes overgiver jeg denne Kildesamling — den første i sit Slags, som vor Literatur har at opvise — til den danske Histories Undere og Dyrkere, i det Haab, at den maa findes at være et brugbart og nyttigt Hielpemiddel ved Forskninger i et mærkeligt og hidtil lidet bearbejdet Afsnit af Fædrelandets Aarbøger. Med anden Deel, der er bestemt til at optage de svenske, nederlandske og engelske Gesandters Breve fra Danmark i Aarene 1663—70, vil der følge et fuldstændigt Navne- og Sagregister over hele Værket.

Kjøng, den 15. Januar 1847.

I n d h o l d .

- I. Den svenske Resident Magnus Durels Breve til Pfalzgrev (senere Kong) Carl Gustav. 1648—50. S. 1.
- II. Magnus Durels Breve til Rigsdrosten Pehr Brahe. 1651—53. S. 42.
- III. Magnus Durels Breve til Kong Carl Gustav. 1654—57. S. 54.
- IV. Den svenske Resident Gustav Duvalls Breve til Kong Carl den Ellevte. 1660—62. S. 198.
- V. De nederlandske Ambassadeurer, v. Beuningens, v. Amerongens og v. Diersens Breve til Generalstaterne. 1656—58. S. 316.
- VI. De nederlandske Gesandter, Peder Vogelsanghs og Jacob le Maires Breve til Generalstaterne, 1660—62. S. 429.
- Rettelser og Tillæg. S. 445.

I.

Den svenske Resident, Magnus Durels ¹⁾ Breve til Pfalzgrev (senere Kong) Carl Gustav. ²⁾

1648 — 1650.

---

1. Helsingør 8 Juli 1648. „Skaar skulde Hertug Frederiks Hylдинг foregaae i Kiøbenhavn, dog uden andre Ceremonier, end at 40—50 Kanoner skulde affyres. Samtlige Stænder ere indbudne dertil, og hver Stand for sig skulde tracteres med et Maaltid. Hertugens Reise skal gaae for sig strax efter Hyldingen. Om Kroningen tales endnu ikke; men Nogle ville sige, at Rigsraaderne endnu ei i 2—3 Aar ville give Regieringen fra sig, og

---

¹⁾ Magnus Durel eller Dureel var født i Norrkøping af borgerlig Stand 1617. Efter grundige Studier og flere Reiser i Udlandet, blev han ansat som svensk Agent i Helsingør (1646), nogle Aar senere som Resident ved det danske Hof, med hvilken Post han fra 1654 forbandt Landsdommer-Embedet i Halland. Efter Freden 1658 betroedes ham flere vigtige Forretninger med at ordne Forholdene i de fra Danmark erobrede Provindser. 1660 traadte han sammen med de danske Commissarier for at gjøre Afregning med de danske Adelsmænd, hvis Godser under Krigen vare komne i svenske Undersaatters Hænder, ligesom han ogsaa var Medlem af den 1661 nedsatte Commission til at afgjøre Berdelaget for Bornholm. S. A. var han med at bestemme Grændselinien mellem Aggershuus-Stift og Bahuus-Lehn. 1666 blev han Vicepræsident i Gøtha Hofret og Curator ved Lunds Universitet; 1669 Landshøvding i Bleking og Christianstads Lehn. Han bøde paa en Reise til Stockholm 1677. S. Biogr. Lexikon öfver namnkunnige Svenska Män IV. 133—34. *Stiernman*, Matrikel öfver Svenska Ridderskap och Adel. I. 413.

²⁾ Originalerne til disse Breve, forfattede i det tydske Sprog, glemmes i det Kgl. Rigsarchiv i Stockholm.

at det skal henstaae saalænge med Kroningen. Den afdøde Konges Begravelse skal finde Sted henimod næste Vinter, og man siger, at ogsaa fremmede Potentater dertil skulle indbydes."

2. Helsingør 15 Juli 1648. En Beretning om Hertug Frederiks Hylдинг oversendes. „Mere er der ikke forhandlet, hvorvel Stænderne skulle have havt isinde at forebringe nogle gravamina; men det blev dem svaret, at det endnu ikke var Tid dertil; men at Enhver, der havde Noget at besvære sig over, kunde gjøre det, saasnart Regjeringen fuldkommen var overdraget Rigsraadet og S. R. M., hvilken Titel samtlige Stænder strax efter Hyldingen have givet Hertug Frederik. Enhver Stand har derpaa begivet sig paa Hiemreisen, Adelen undtagen, der bliver i Kiøbenhavn endnu i nogen Tid for at overlægge med Kongen om nogle Skatter, som skulle paalægges de øvrige Stænder. Til Kongens Reise til Norge, som er ansat til d. 3 eller 4 August, ere allerede 4 Skibe og nogle Galleier bestemte. Man har frataget den lille Stad Helsingborg dens Privilegier, af hvilke nogle ere henlagte til Bostad,¹⁾ nogle til Landskrone, der skal befæstes".

3. Helsingør 22 Juli 1648. „Adelen begynder nu at begive sig hiem. Imidlertid kan man endnu ikke erfare, hvad den har besluttet med Hensyn til den Skat, som den vilde paalægge de andre Stænder. Hyldingen i Norge er berammet til den 24 August; i Flensborg til d. 2 October; den afdøde Konges Begravelse til d. 18 November, og Kroningen til d. 24 s. M. De til Reisen til Norge bestemte Skibe: „Trefoldighed“, „Graaulven“, „Spes“, „Victoria“ og „Hannibal“, samt nogle smaa Galleier ligge færdige til d. 2 eller 3 August. Kongen og Dronningen vare ombord paa disse Skibe d. 16 d. M., ved hvilken Leilighed der fra ethvert af dem affyredes 18 Skud. De herværende Rigsraaders Tal er forøget fra 18 til 23.²⁾ Følgende ere udnævnte: Erik Juel; Joakim Gersdorf; Gunde Rosenkrands; Steen Beck og Christen Skeel. Malthes Juel³⁾ er død. Peder Wibe er bleven Rentemester i Melchior Oldelands Sted".

¹⁾ Bostad, nu en Landsby i Bierre Herred i Skaane, i ældre Tider en Kjøbsted; nævnes sidste Gang som saadan henimod Midten af det 16de Aarhundrede. S. Hist. Tidskr. udg. af den hist. Forening V. 15.

²⁾ Jvfr. R. Frederik III Haandfæstning Art. 45.

³⁾ Malthes Juel til Giesinggaard og Maltesholm, en Søn af Rigsraad,

4. Helsingør 29 Juli 1648. „Af Rigsraaderne skulle ifkun Cantsleren Christen Thomesen, Niels Trolle og Gregers Krabbe følge Kongen til Norge. Alt hvad Stænderne have forebragt, eller hvad der ellers har været at afgivne, skal imidlertid opsættes til Kongens Tilbagekomst og til Stændernes Forsamling“.

5. Helsingør 5 August 1648. „Man venter nu Kongen og hans Suite hertil, samt de til hans Reise bestemte Skibe. Kongen vil reise over Land til Helsingør, og gaae ombord der. I forrige Uge kom en oldenborgsk Gesandt til Kiøbenhavn og havde strax Audients hos Kongen. Hans Wrende var kun at lykønske Kongen til Regjeringens Tiltrædelse. I samme Tiemed have den franske og den spanske Gesandt havt Audients. Forrige Løverdags kom den omtalte oldenborgske Resident hertil, indlogeredes paa Slottet, reiste om Søndagen til Frederiksborg og derpaa hjem. Saavel ved hans Ankomst som ved hans Afreise affyredes 3 Kanoner. Mecklenburg, der tidligere har været Resident i Dünkirchen, er beskicket til Landcommissarius i Norge i Peder Wibes Sted, og reiste for 3 Dage siden herigiennem. I forrige Uge blev det besluttet i Kiøbenhavn, at tage Holsteen til Lehn af Keiseren, i hvilket Wrende Christian Kangau skal sendes“.

6. Helsingør 12 August 1648. „Kongen er sidste Onsdag med gunstig Vind gaaet til Norge med 4 Skibe, 2 Galeier og 1 Jagt. Baade fra Slottet og fra Skibene affyredes adskillige Kanonskud. Ogsaa fra et herpaa Rheden liggende hollandsk Orlogsskib blev der, paa Befaling af Generalstaternes herværende Resident, Hr. de Vries, til Wre for Kongen løst 15 Skud, som dog ikke besvaredes, hvormed bemeldte Resident ikke er synderlig tilfreds. Af Rigsraaderne have følgende ledsaget Kongen til Norge: Cantsleren; Niels Trolle; Ivar Wind og Ove (?) Krabbe. Fra Norge har Kongen besluttet at gaae lige til Aarhus, og derpaa videre over Land til Holsteen“.

7. Helsingør 26 August 1648. „Kongen er lykkeligen ankommen til Norge. Man meente, at han derfra vilde gaae til Nar-

---

Landsdommer i Nørrejylland Ivar Juel til Willestrup, f. 23 April 1594; sendtes 1631 i et Gesandtskab til Rusland (N. D. Mag. II. 349 ff.); optoges i Rigsraadet 1647 (Slange Chr. IV Hist. II. 1384); døde 5 Juni 1648.

huus og videre over Land til Holsteen; men han har nu besluttet at tage fra Norge lige til Glückstadt. Man siger her som afgjort, at Generalstaterne skulle have istude at underhandle med Kongen af Danmark om en bestemt aarlig Sum istedetfor Sundstolden, i hvilket Niemed Deputerede fra Holland i dette Efteraar skulle komme hertil. De fra det engelske Compagnie i Hamborg og Danzig udsendte Deputerede have atter forladt Kiøbenhavn. Deres Wrende har ifkun været at drive paa Betalingen af en Pengesum, som Kongen er Compagniet skyldig; de have ogsaa for en Deel faaet Contentement, og for den resterende Sum er en vis Termin bleven bestemt".

8. Helsingør 2 September 1648. „Hylningen i Norge foregik d. 24 August med langt større Pomp end her. Ved Kongens Ankomst affyredes over 600 grove Støkker. Ellers er der i Norge igien aftattet endeel Krigsfolk, som ere meget utilfredse. Af disse have nogle maattet begive sig til Danzig; andre opholde sig endnu her. Angaaende Sprøveriet mellem dette og Holland, hvorom her en Tidlang taltes meget, er det nu atter ganske stille, især da Hs. Mts. Flaade nu ligger i Nordsøen".

9. Helsingør 9 September 1648. „I Norge er Hylningen nu ganske tilende, og Kongen har, som de hertil med Skibe fra Norge ankomne Breve berette, alt for 8 Dage siden holdt sig reisefærdig og kun ventet paa god Vind. Han vil gaae i Land ved Aalborg og derfra reise over Land til Holsteen. Hans Vogne og Heste ere alt sendte derover, og Skibene, med hvilke han er seilet, ventes her med det Første. Man begynder nu atter at tænke paa den afdøde Konges Begravelse, som sikkert vil foregaae strax efter Kongens Hiemkomst, hvorpaa ogsaa Kroningen skal holdes. Imidlertid regieres Alting af Rigshofmesteren".

10. Helsingør 16 September 1648. „Kongen er nu i Holsteen, men vil, efter Rygtet, ikke opholde sig længe der. Stænderne i Norge have foræret ham 60,000 Rigsdaler i Juveler (?). Mellem Hannibal Sehested og Oberste Henrik Bielke har der været stor Uenighed, saa at det vilde være kommet til en Duel imellem dem, hvis ikke Kongen havde lagt sig derimellem og forbudt dem Sligt, hvorpaa de ved Andres Mellemlandling atter have forligt sig. Striden skal have reist sig deels over Kortspil, deels over en Samtale om den sidste Krig, hvori Bielke yttrede,

at man maatte have kunnet slaae de Svenske aldeles, hvis man kun havde grebet det an paa rette Maade. Sehested havde sagt ham imod og svaret, at det ei var smukt, at de Yngre vilde være klogere end de Eldre, hvorved Oberste Bielke fandt sig fornærmeth. ¹⁾ Skibene, som have bragt Kongen til Jylland, ere iforgaars passerede her forbi til Kiøbenhavn“.

11. Helsingør 23 September 1648. „Kongen er nu i Flensborg, og Hylningen skal gaae for sig d. 2 October. Man siger, at han derefter snart vil komme tilbage. Chr. Ranzau erholder der sin Depeche til Keiseren. Rigshofmesteren ventes med hver Time hertil fra Kiøbenhavn for tilligemed flere Adelige at bivaane den ene Tolders Datters Bryllup. Den hollandske Resident, Hr. de Vries, har for nylig faaet Ordre af sine Principaler til at anlægge Sorgedragt for den afdøde Konge, hvorfor han ogsaa nu gaaer i en sort Dragt; men man taler temmelig haanligt om, at det ikke er skeet tidligere“.

12. Helsingør 30 September 1648. „Kongen opholder sig endnu i Flensborg. Rigshofmesteren kom sidste Søndag hertil fra Kiøbenhavn, ikke for det Bryllups Skyld, hvorom sidst blev meldt, men for at bivaane Biørn Ulfelds Trues ²⁾ Rigbegængelse. Han begav sig strax over Sundet og kom iforgaars Aftes igien hertil, og modtoges, som altid er Tilfældet, med 9 Kanonskud fra Slottet. Igaar droge de herigiennem i en lille Procession med Riget for at føre det til Ulfelds Gods heri Siælland. Man siger, at denne Ulfeld skal faae Helsingborg Lehn. Gersdorf har nu begivet sig til Kiøbenhavn for at tiltræde den ham overdragne Charge som Vicesatholder. ³⁾ Hertug Frans Henrik kom for tre Dage siden hertil fra Sverrige, og var paa Slottet

¹⁾ Jvfr. Samlinger til det norske Folks og Sprogs Historie I. 518.

²⁾ Margrete Brahe, gift med Biørn Ulfeld til Raabeløv, Befalingsmand paa Lyse Kloster i Norge, døde 13 September 1648. S. Vedel-Simonsens Bidrag til Jørgen Brahes Levnetsbeskrivelse (Odense 1845) S. 91.

³⁾ Joakim Gersdorf udnævntes i det følgende Aar, d. 30 Januar 1649, til Statholder i Kiøbenhavn (Siell. Register Nr. 22. Fol. 120) med en aarlig Løn af 5000 Daler, indtil et Lehn kunde tilfalde ham. Om Statholderens Embede s. Slange, Chr. IV Historie S. 692.

for at besee dette; ved hans Nedgang løstes tre Skud. Den følgende Dag begav han sig paa Reisen til Tydskland".

13. Helsingør 7 October 1648. „Rigsraad Steen Beck er for nogle Dage siden død. Man venter Kongen med hver Dag tilbage fra Holsteen. At Tolden i Sundet skal forpagtes af Hollænderne omtales endnu; Gabriel Marselius skal have i Commission underhaanden at handle med dem derom".

14. Helsingør 14 October 1648. „Kongen vil om faa Dage komme tilbage fra Holsteen, hvor Hylningen er tilende. Adelen er forskreven til Kiøbenhavn til den afdøde Konges Begravelse d. 18 November, og til Kroningen d. 24 og 25 s. M. Til Begravelsen er ingen fremmed Potentat buden uden Hertugen af Holsteen".

15. Helsingør 21 October 1648. „Kongen er endnu i Glückstadt og vil ei komme hertil før henimod hans Faders Begravelse. Stænderne i Holsteen have giort ikke ringe Banskelligheder ved Hylningen,¹⁾ især med Hensyn til deres Privilegier, og have yttret, at de kun havde faaet ringe Forbedring deri ved deres Forbindelse med den danske Krone (daß sie dessen wenig gebessert waren mit der Kron Dänemarc incorporirt zu sein). Chr. Ranzau skal nu med det Første reise til det keiserlige Hof. De Geistlige ere igien samlede i Roeskilde og have besluttet tiligemed Stænderne ved Kroningen atter at forebringe deres gravamina, i det Haab, at de skulle blive hørte. De Geistlige ville tilige i Roeskilde udnævne Deputerede til Kongens Begravelse".

16. Helsingør 28 October 1648. „Man begynder nu at gjøre allehaande Anstalter saavel til Begravelsen som til Kroningen og til Kongens høitidelige Indtog i Kiøbenhavn, naar han kommer fra Holsteen. Alt Rytteriet i Sieland og Skaane har man opbudet til at møde Kongen ved Beltet. I alle Stæder, giennem hvilke han reiser, skal Borgerstabet staae i Gevær. Et temmeligt Antal Kanoner er ført op paa Bolden og paa Slottet i Kiøbenhavn til Kongens Modtagelse. I Holsteen er Hylningen skeet temmelig simpelt og med faa Ceremonier, ikke uden Tvedragt og Dispytter, saa at Mange af den hølsteenske Adels, blandt disse

¹⁾ S. Christianis Gesch. der Herzogthümer Schleswig u. Holstein unter dem Oldenburgischen Hause, fortgesetzt v. Segewisch IV. 2 ff.

Grev Pentz, ¹⁾ endnu ikke have villet tilsværge Kongen Troskab. Bemeldte Pentz er bleven affat fra sit Gouvernement i Glückstadt, og Christian Ranzau skal herefter residere der som Statholder i Holsteen; ²⁾ en Commandeur over Soldatesken skal adjungeres ham. Righofmesteren skal have taget sig det temmelig nær, at hans Svoger saaledes er kommen i Unnaade. Mellem Kongen og ham tiltager Jalousten fra Tid til anden, og skiondt man vel holder længe tilbage dermed (und ob man zwar lange damit zurück hält), og Righofmesteren forstaaer temmelig at simulere: saa vil det dog engang bryde løs“.

17. Helsingør 4 November 1648. „Det kongelige Slot Frederiksborg, hvor de kongelige Børn ere, har iforgaars Nat været i stor Fare, da Kongens Stald ved „Sparepenge“, der ligger ikke langt fra Slottet, afbrændte; men derved blev det. Gabriel Marselius ventes med hver Dag tilbage for at afgive Beretning om, hvorvidt han har kunnet overtale nogle Privatmænd i Holland til at forpagte den øresundske Told. Den hollandske Resident har ogsaa drevet flittigt derpaa hos Hofmesteren. Dog tvivler man om et godt Udfald, da Danmark vel ikke let vil afgive sin Hvihed og den Ret, at alle Skippere skulle angive sig paa Toldboden, og Hollænderne ikke gierne ville erlægge en betydelig Sum, da de nu betale en hvist ringe Told. I næste Uge venter man Kongen til Kiøbenhavn; hele Rytteriet, 300 Mand, er sendt ham imøde“.

18. Helsingør 11 November 1648. „Den 6te kom Kongen tilbage til Kiøbenhavn; han blev vel modtagen (eingeholet) „extraordinarie“, dog uden synderlig Pomp. Foran og efter Processionen red et Compagnie Ryttere. Iøvrigt bestod hele Processionen af 12—14 Adelsmænd tilhest ved Kongens Vogn, der fulgtes af Rigsraadet og nogle Fremmede „von Condition“. Borgereskabet var ogsaa i Gevær. Efterat Kongen var kommen op paa Slottet, affyredes nogle Kanoner. Den tydske Cantzler i Hol-

---

¹⁾ Om Grev Christian Pentz, som d. 10 October 1634 ægtebe Sophie Elisabeth, Christian den Fierdes Datter med Kirstine Munk, s. Hofmans danske Adelsmænd III. 225; Dansk Adels-Lexikon II. 73; Danske Magazin, Tredie Række I. 14.

²⁾ S. Danckwerth, Beschreibung der Herzogthümer Schleswig und Holstein S. 280—81.

steen, Hr. Reventlou, skal være assat og beskyldt for „einiger groben Berrätherei-Sachen“. Istedetfor Gouvernementet i Glückstadt har Grev Pentz erholdt det i Rendsborg. De fleste Adelige i Holsteen have indtil Dato endnu ikke villet sværge Kongen Troskab. Bibekes Søn, Ulrik Christian, er igien kommen hertil Landet og holder sig til Kongen“.

19. Kiøbenhavn 22 November 1648. Residenten var i Kiøbenhavn for at lykønske Kongen paa sin Dronnings Begne. „Imorgen skal Kongens og iovermorgen Dronningens Kroning gaae for sig. En arcus triumphalis er allerede opreist herpaa Torvet, og andre didhørende Præparatorier ere giorte. Gesandter fra Stæderne Lybek, Hamborg og Danzig have indfundet sig her og ere indlogerede i forskiellige Bertshuse. Nogle undre sig over, hvad denne Høflighed har at betyde, at man har indbudet bemeldte Stæder. Det synes, at Noget angaaende Commercierne eller en god Forstaaelse (eines guten Verstandes halber) vil blive forhandlet med dem, hvilket da vil vise sig med Tiden. Den hollandske Resident begynder nu mod sin Sadvane flittig at besøge Hofmesteren; og jeg kan mærke saavel deraf, som af andre Omstændigheder, samt af hvad jeg har hørt af en god Mand, at Hofmesteren sikkert har Noget for med Holland. Dog holder han Sligt saa hemmeligt, at han neppe vil betro det til Nogen, men af saadanne Grunde vel selv vil giøre en Reise til Holland. Alligevel, saavidt man kan mærke, skal det fornemmelig gaae ud paa en Bortforpagtning af den vresundske Told; Hollænderne skulle saa igien, for at faae deres Tab erstattet, lægge en Afgift paa Skibene ved Blie. Hofmesteren har forresten i alle sine Handlinger noksom lagt for Dagen, at han vil, at alle Ting skulle afhænge af ham, og at han (troer), at han ved sin Aldresse og Forstand igien kan bringe den danske Krone i Consideration. Han drager ogsaa til sig Dispensationen over Renteriet, Lehnene, de geistlige Præbender og hvad mere der kan være af denne Art; og har forbudet Et og Andet, som Kongen havde lovet og indrømmet. At Kongen har frataget Grev Pentz Gouvernementet i Glückstadt og givet Christian Rantzau det, har Hofmesteren taget meget ilde op, og har henvendt sig desangaaende ikke til Kongen, men til Rantzau, hvem han har talt haardt til derfor, men han har ikke af Rantzau faaet bedre Svar. Man tvivler alligevel ikke om, at dersom Grev

Penz ei saa vel havde fortient sin Degradation ved sin stette Behandling af Indvaanerne i Glückstadt, ved Forsømmelse af Fortificationsværkerne, Garnisonens nordentlige Betaling og adskillige piquante Ord, som han har talt om Hs. M., og som ei kunne taales: vilde Hofmesteren gjøre sit Bedste til igien at annullere hvad Kongen har gjort. Grev Penz har ogsaa, selv efter Hs. Majestæts Balg, i alle sine Placater nævnet sig ikke Kongens, men Kronens og Rigsraadernes Gouverneur, da Holsteen dog er Kongens Arveland. Til den holsteenske Cantsler Reventlous Afsettelse veed man endnu ingen anden Grund, end at han, efter Kong Christians dødelige Afgang, skal have sagt til Righofmesteren om Kong Frederik, som dengang endnu var Hertug, at han ikke sparede nok (daß er nicht genugsam menagirte), og at han vel kunde hjælpe sig med færre Folk og en mindre Hofstat. Hofmesteren, der tidligere har havt Nag til Reventlou, har udlagt dette saa ilde for Kongen, at han har indgivet denne Mistro imod Reventlou, skiondt Cantsleren havde sagt det i den bedste Mening. Man mener nu, at han vil nedsette sig i Hamborg eller tage Tieneste hos Hertugen af Gottorp. Reinke (Reinking¹) har faaet hans Post som Cantsler, men ikke hans Lehn. Penz har med stor Møie faaet Gouvernementet i Flensborg, som dog ikke indbringer Fierdedelen af det i Glückstadt. Peder Wibe, som nyligen er bleven Rentemester i Oldelands Sted, er her i stor Gre-

---

1) Theodor Reinking, født i Curland 1590, var en Tidlang Professor ved Universitetet i Giessen. Som en for sin Tid udmærket Publicist og Forfatter til et mange Gange oplagt Skrift over den tydske Statsret (*Tractatus de regimine sæculari et ecclesiastico*) brugtes han af flere tydske Fyrster i Gesandtskaber og andre vigtige Statsærender, og kom omsider i Tieneste hos Erkebiskoppen i Bremen, Hertug Frederik, senere Kong Frederik III. Ved Erkebispeddømmets Indtagelse kom Reinking i svensk Fangenskab, og allehaande Midler anvendtes for at bevæge ham til at træde i svensk Statstieneste. Efterat være sat i Frihed, søgte han sin gamle Herre, der imidlertid var udnævnt til Stattholder i Hertugdømmerne Slesvig og Holsteen. Efter Frederik III Thronbestigelse blev Reinking 1649 Cantsler for Regieringscancelliet i Glückstadt og Administrator i Pinneberg, hvilke Embeder han forestod med Indsigt og Dygtighed til sin Død 1664. S. *Molleri Cimbria Literata* II. 697; *Christiani u. Segewisch*, l. c. IV. 409 ff.

dit. Generalmajor Ahlesfeld har mistet sit Embede og sin Titel som holstceusf Rigsraad, hvilket Hofmestøren ogsaa har udvirket hos Kongen. Chr. Kangaus Reise er hidtil opsat af Mangel paa Penge. Fra Fyrsten af Holsteen ere her rigtignok Gesandter; men da disse ei kunde blive enige med Hertug Hans af Rutin om den øverste Plads, have de ei bivaanet Ligprocessionen".

20. Helsingør 2 December 1648. „Den 29 November har Kongen hædret 32 Adelsmand med Ridderordenen af Elephanten. Kongen ventes nu med hver Dag hertil, hvorfra han atter vil reise til Frederiksborg for der at tractere de fyrstelige Personer og Gesandter. Iforgaars er et kongeligt Mandat blevet oplæst her, som alvorligen forbyder Udsørsel af Korn, hvorimod det Korn, som indføres, befries fra Told og Accise".

21. Helsingør 9 December 1648. „Kongen har havt isinde at begive sig hertil, men endnu er det ikke skeet. De fyrstelige Personer og Gesandterne have nu for største Delen forladt Kiøbenhavn; Stædernes Deputerede opholde sig endnu der, men man kan endnu ikke mærke, at der skal underhandles med dem om Noget. Brindsens Enke er atter reist til Nykiøbing. Den nye danske Mynt skal endnu engang forringes, saa at 28 Skillingerne kun skulle gielde 24; 14 Skillingerne 12, og 2 Skillingerne 1 Skilling dansk".

22. Helsingør 23 December 1648. „Paa Grund af de forestaaende Helligdage er Alt nu ganske stille i Kiøbenhavn. De fleste Rigsraader samt de øvrige Adelige ere reiste til deres Godser; men skulle atter samles til Herredagen i Februar. Kongen og Dronningen samt dennes Broder ere paa Frederiksborg, hvor de agte at blive Helligdagene over. De kom hertil sidste Tirsdag, dog i al Stilhed, og reiste den følgende Dag til Frederiksborg".

23. Helsingør 30 December 1648. „Kongen og hele hans Hof ere paa Frederiksborg; Righofmestøren og den kongelige Cantzler ere derimod i Kiøbenhavn. Raadet kommer ikke sammen igien før i Februar til Herredagen, paa hvilken man bl. A. ogsaa skal deliberere om at bringe Penge tilveie for dermed deels at betale tvende Skibe, som Kronen har ladet bygge i Neustadt, deels mueligen at skaffe nogle flere. Man holder for, at der til den Ende vil blive paalagt de tre Stænder, Geistligheden, Borgerne og

Bønderne nogle overordentlige Contributioner. Den danske Resident, Peder Zuel, vil med det Første begive sig tilbage til Stockholm".

24. Helsingør 6 Januar 1649. „I disse Dage er en temmelig stor Pengesum, 60,000 Daler, bragt hertil fra Norge, som er bleven anvendt til at betale Gæld, især det Forskud, som Marselius har gjort til de i Neustadt byggede Skibe. Kongen er endnu i Frederiksborg, hvor Hannibal Sehested ogsaa har tilbragt Helligdagene. Kongen tager sig endnu ikke synderlig af Regjeringen; men lader Rigshofmesteren styre; denne har ogsaa tilbagefaldt Ting, som Hs. M. engang havde befalet. Især har Hs. M. tragtet efter ene og alene (absolute) at disponere over Lehnene her i Danmark, hvilket han dog ei har kunnet naae, men har efter Haandfæstningens Indhold maattet bortgive dem i Forening med Rigsraaderne, hvorover der er faldet nogle skarpe Ord mellem Hs. M. og Rigshofmesteren. Folket har her stor Skræk for de svenske Armeer, at de for en Deel skulle indqvartere sig i Holsteen. Man holder det for vist, at Fyrsten af Holsteens Krigscommisarius Bülow med Hendes Majestæts Sauvegaarde er reist til den holsteenske Grændse for at afværge Indqvartering, især da Fyrsten af Gottorp alt har betalt 42,000 Rigsdaler til Satisfactionspengene i Hamborg. Omslaget skal af disse Grunde ei, som det pleier, holdes i Kiel, men i Slesvig, hvis det continuerer hermed".

25. Helsingør 13 Januar 1649. „Den 9 dennes er Kongen reist fra Frederiksborg tilbage til Kiøbenhavn. Rigshofmesteren har kun eengang været hos ham der, mere for at aflægge ham et Besøg og at gjøre ham Complimenter, end for at afhandle Forretninger med ham. Man betvivler meget, at Hs. M. vil opholde sig længe i Kiøbenhavn, eftersom Rigshofmesteren foregiver, at Kiøbenhavns Lehn ikke saa godt som Frederiksborgs Lehn kan skaffe Hs. Majestæts Hofstat det Fornødne. Hs. M. har alt maattet aftaffe en god Deel Hoffolk, saasom Hoffunkere, Pager o. s. v., under Foregivende af, at der, især under Danmarks nuværende flette Tilstand, ei kunde tilstaaes ham en større Hofstat end hans sal. Fader. Denne Gang bliver der ikke nogen stor Herredag i Kiøbenhavn, men kun en Sammenkomst af Rigsraadet.

Herefter skal der, som brugeligt har været fra Arilds Tid, kun holdes een Herredag om Aaret, nemlig ved Pintsjetider“.

26. Helsingør 20 Januar 1649. „Kongen er atter reist til Frederiksborg. Han var kun 2 Dage i Kiøbenhavn, hvor han ikke udrettede Andet end at give den spanske Minister Grev Rebolledo ¹⁾ Audients. Denne bestod kun i Curialia og Lyfonskninger til hans Regierings Tiltrædelse. Hvorvel det er Kongen kiært, at han er kommen til Regieringen, vil han dog endnu en Tid kun lidet antage sig Styrelsen, og man holder for, at han vil tilbringe den største Deel af Vinteren paa Frederiksborg. Det er vist, at Hofmesteren inden faa Dage vil begive sig paa Reisen herfra, og som man i Almindelighed siger, gaae til Lands over Hamborg og derafra til England, for at forsøge, hvorvidt Differenserne mellem Kongen, som holdes fangen af General Fairfax, og Parlamentet kunne bilægges. Men naar man nyere eftertænker Sagen, synes det rimeligere, at hans Reise gielder Holland; og hvorvel jeg hidtil ei har kunnet giennemtrænge, hvori hans Negotiation egentligen bestaaer, og med hvem i Holland han corresponderer saa fortroligt, uden med Gabriel Marselius og dennes Brødre, som nylig have været i Kiøbenhavn: saa er det dog neppe at tvivle om, at hans Hverv tildeels maa angaae den øresundske Tolds Vortforpagtning, og at Nogle i Staternes Collegium selv, især Een fra Amsterdam og Een fra Utrecht, drive Værket og derved staae i fortroligt Forhold til Hofmesteren“.

---

1) Grev Bernardin de Rebolledo, som i endeel Aar residerede ved det danske Hof, under hvilket Dphold han forfattede og udgav flere poetiske Værker (Selvas Danicas; Oeios), der ogsaa for den danske Historie ere af Interesse (s. Nyerup, Efterretn. om K. Frederik III. S. 408 ff.), ankom til Danmark i A. 1648. Under $\frac{1}{2}$ Febr. 1648 skriver den danske Resident i Holland M. Tancken til K. Frederik III, dengang Erkebiskop i Bremen: „Der spanische Minister, welcher nach Dänemarcck gehet, ist ein Graf Rebolledo, ist für diesem in Flandern Maistro del Campo gewesen, befindet sich zu Amsterdam in die Herberge „der König von Dänemark“ genannt, soll sehr hager und schwach aussehen, ist täglich vom Fieber und Podagra getormentirt, ungefähr 50 Jahr alt, hat 10 Personen bei sich, wird eine Zeit lang am Königl. Hof also Ordinari residiren zur Unterhaltung guter Correspondents mit seinem König“ (Geh. Archivet).

27. Helsingør 27 Januar 1649. „Hofmesteren har hele denne Uge været hos Kongen i Frederiksborg, hvor han tager Afsked med Hs. M. Inden 2 Dage begiver han sig atter til Kjøbenhavn, hvorfra han med det Første vil fortsætte sin Reise over Land til Hamborg og derpaa videre til Holland med en lille Suite, kun af 14—15 Personer. Man vil sige, at han ei blot skal gaae til Holland, men ogsaa til Frankrige, Spanien og England. Hans Værende holdes endnu hemmeligt; dog foregives, at han skal søge at bilægge Tvistighederne i England og formaae Frankrige og Spanien til at anvende deres Mægling. I denne Uge ere tvende kongelige Mandater blevne oplæste paa Raadhuset her, ligesom de ogsaa ere afgaaede til de øvrige Lehn, nemlig: at Stæderne Lybek, Hamborg og Bremen herefter ikke mere skulle betale Told som Rigsgets egne Indbyggere; og at Rostokerne af hver Last Rostoker=Al ikke skulle give mere end 12 Rdlr. i Accise, da de tilforn have maattet erlægge 18 Rdlr. Rigsadmiralen kom iforgaars fra Skaane hertil og begav sig strax til Kjøbenhavn. Hannibal Sehested, som har været hos Kongen paa Frederiksborg, kom hertil for 3 Dage siden, og man mener, at han vil reise over Sundet og derfra videre til Norge“.

28. Helsingør 3 Februar 1649. „Rigshofmesteren har endnu ikke tiltraadt sin Reise, men opholder sig endnu i Frederiksborg. Man mener dog, at han sikkert vil reise i næste Uge; han har i denne Anledning forskrevet Adskillige af Adelen til Kolding til d. 8 d. M.¹⁾ Hans Ambassade er for største Delen stilet paa Holland, og de, som vide bedre Bessed herom, antage, at han ikke skal gaae længere end dertil. Det foregives imidlertid, at han skal opholde sig der saa længe, indtil han kan see, hvorledes det vil løbe af med Sagerne i England. Det er vel ikke Andet, end at han skal søge at bortforpagte Sundtolden og tillige arbejde paa nærmere Alliance og Correspondance med Generalstaterne; men hvorvidt denne sidste skal udstrækkes, holdes endnu hemmeligt. Hofmesteren staaer sig vel med Prindsen af Oranien, og har Forbindelse med Borgemestrene i Amsterdam, Anders Būker og Schaap. Han har ogsaa ladet underhandle om Toldens Forpagtning giennem Grefseren i Haag, Cornelius Mutsch, som var committeret dertil

¹⁾ Jvfr. Histo. Tidskrift, udg. af den hist. Forening, III. 386.

af Staterne. Kongen ventes nu med hver Dag til Kiøbenhavn, for at overvære det Fastelavns-spil, som Bønderne paa Amager pleie at holde. Kirstine Munk skal herefter boe i Kiøbenhavn, hvor hun har kjøbt sig et Huus".

29. Selsingør 10 Februar 1649. „Hofmesteren har sidste Mandag tiltraadt sin Reise til Holland. Man holder for, at han vil komme tilbage henimod Bartholomæi Dag i dette Aar. Imidlertid skulle Sagerne styres af den kongelige Cantzler Chr. Thomesen og Statholderen Gersdorf. Kongen har i disse Dage været i Kiøbenhavn og har bivaanet Fastelavnslegen paa Amager, men vil nu med det Første igien reise tilbage til Frederiksborg. Ved Pintsjetid skal der holdes en Herredag i Kiøbenhavn. En Envoyé fra Kongen af England, Oberste Kockering, er kommen hertil. Han intercederer for sin Konge, at Hs. M. vil mægle imellem denne og Parlamentet".

30. Selsingør 17 Februar 1649. „Der Reichshofmeister hat seine Reise nach Holland gewiß fortgesetzt, woselbst auch vornehmlich sein Gewerb und Berrichtung sein wird. Und unangesehen er unterschiedliche Creditif, als zum Könige in Frankreich, Spanien, England und Niederland mit sich genommen, ihm auch in Paris ein Haus bestellen lassen: so hält man doch davor, daß es nur Feinten und ein angelegtes Werk sei, und daß er nicht weiter als bis nach Holland reisen werde, und etwas sonderliches daselbst zu practiciren habe. Er hat seine Intention von den Reichsräthen Niemanden anders als dem Cantzler Chr. Thomesen, dem Reichscantzler Christopher Urne, Hannibal Sehested und Niels Trolle, als welche gleich zur selbe Zeit, die er wohl in Acht zu nehmen gewußt, allein zur Stelle gewesen, communiciret. Zu dem so meinet man auch, daß er J. M. die Sache nicht einmal recht hat wissen lassen, und daß dannenhero Sie selbst seiner Meinung und Intention nicht vollkommlich vergewissert sein. Inmitlerzeit aber so wird mehreren theils alhier dahin gedacht, er werde bei denen Generalstaaten Alliance suchen, um zugleich mit ihnen der Ostsee (als um welcher das J. R. M. zu Schweden darin alzu mächtig bleiben möchten, sich beide Parteien nicht wenig befurchten), wie auch unter solcher Alliance zugleich des Dännemarkischen Staats sich um so viel desto mehr zu versichern, damit er nicht, gleich wie er anjeko ist, einem jeden zu infestiren offen stehen, son-

dern in etwas Zeit haben möge sich einigermaßen wieder zu re-dressiren. Allein es will dieses fast gläublicher scheinen, daß die Dänischen in grosser Sorge stehen, daß wenn der Friede in Deutschland zur Execution gebracht, J. K. M. zu Schweden etwas auf Oldenburg, Delmenhorst und denen Ditmarschen, als welches alles hiebevör unter das Stift Bremen gelegen, prä-tendiren möchten“.

31. Helsingør 3 Marts 1649. „Der König ist dieser Woche etliche Tage zu Kopenhagen gewesen, befindet sich aber anjeko wieder zu Friederichsburg, lasset sich des englischen Wesens so wohl als andere zu Gemüth gehen. Dahingegen thut man sich über die Troublen in Frankreich von Herzen erfreuen“.

32. Helsingør 10 Marts 1649. „Kongen er nu igien i Frederiksborg og vil anvende stor Flid paa at understøtte Prindsen af Wales med nogle Orlogsskibe, hvilket han saameget snarere mener at kunne opnaae, som Rigshofmesteren ei er tilstede; men Rigsraaderne sætte sig dog stærkt derimod, da de ei holde det for raadeligt at vove nogle Skibe og ikke gierne ville have at giøre med det engelske Væsen“.

33. Helsingør 17 Marts 1649. Fyrstinden af Lyneborg,¹⁾ Dronningens Moder, er i disse Dage kommen til Frederiksborg; tvende Rigsraader reiste hende imøde til Fyen. Forresten er det nu endeligen besluttet, at Hs. M. oftest (mehreren theils) skal holde sit Hof i Kjøbenhavn. For 8 Dage siden har jeg underdånigst meldt om en Hielp af nogle Skibe, hvormed Kongen vnskede at understøtte Prindsen af Wales; men man holder for, at det ei lettelligen vil kunne skee, i Betragtning af, at man kun har faa Skibe; desuden vil den Pengemangel (das Unvermögen), som trykker baade Kronen og private Folk, ikke vel tillade det. Man sætter stort Haab til Hofmesterens Ambassade til Holland, som skal sætte Handelen paa Fode igien og atter bringe Kronen i Credit“.

P. S. (med Residentens egen Haand, paa Svensk). „At Fyrstinden af Lyneborg er kommen i Landet, er ikke skeet aldeles consulto senatu, og skaffer Kongen et skievt Ziefast (och geer Kungen eet skeelt ögha).

---

1) Anna Eleonore, Datter af Landgrev Ludvig V af Hessen, ægtelede 1617 Hertug Georg af Lyneborg, † 1659.

34. Helsingør 24 Marts 1649. „Kongen er nu med sin hele Hoffstat i Kiøbenhavn, hvor ogsaa Dronningens Moder opholder sig. Hun bliver her indtil Dronningen har overstaaet sin Barselseng; men reiser strax derpaa igien udaf Landet. En Gesandt fra Kurfyrsten af Brandenburg, en Hr. von Kleist, er kommen til Kiøbenhavn og havde iforgaars Audients hos Hs. M., hvilken dog kun bestod i Lykønskninger til hans Regierings Tiltrædelse. Han vil reise til Sverrige og ventes med hver Dag hertil“.

35. Helsingør 14 April 1649. „Hofmeisteren har skrevet hertil, at han strax efter Pintse vilde komme tilbage; men man mener, han har gjort det for at give dem her en Trøst, at han ei vilde udeblive længe og fortære mange Penge. Om hans Ambassade har jeg erfaret, at den fornemmelig har Bortforpagtningen af den vresundske Told til Diemed, saa at de hollandske Skibe lige som de svenske skulle passere frit herigiennem, og Holland igien gjøre sig betalt ved at paalægge alle Dstfarere en Afgift ved Blie, hvilken Told ikke synderlig vil røre Danmark, da Handelen her er meget ubetydelig, og den Smule, som her endnu er, for største Deelen drives paa andre Steder. Man antager ogsaa, at han skal søge et anseligt Pengelaan, og derfor give Holland et Stykke Land, man mener Jøland, i Pant. Dronningen er i denne Uge kommen i Barselseng med en Datter“.

36. Helsingør 21 April 1649. „Forrige Tirsdag blev den unge Frøken døbt, dog uden nogen Pomp, og blev kaldet Frederikke Amalie.¹⁾ Ved Daaben vare ingen Andre tilstæde end Dronningens Broder og de herværende Personer af det kongelige Huus. Man vil ellers sige, at Hs. M. havde indbudet Generalstaterne til Faddere“.

37. Helsingør 28 April 1649. „Ved Hoffet og ellers i Landet er Alt stille. Hs. M. vil nu med hele sit Hof blive en Tidlang i Kiøbenhavn; Dronningens Moder vil derimod inden faa Uger reise tilbage til Lyneborg. Kongen holder sig saa indesluttet paa Slottet, at han aldrig kommer paa Holmen eller paa andre Steder, som hans Hr. Fader pleiede, og man kan endnu ikke mærke, at han vil tage sig synderligen af Sagerne, men sna-

---

¹⁾ Frederikke Amalie, Kong Frederik III's næstældste Datter, ægtede 1667 Hertug Christian Albrecht af Holsteen-Gottorp, † 1704.

rere, at Hænderne ere saaledes bundne paa ham, at han uden Rigsraadernes Villie ei engang kan bortgive et Officium eller et Beneficium. Han har forresten nogle Gange foreslaaet Rigsraaderne, om intet Middel skulde være at finde til at understøtte Kongen af England, men har stedse faaet det Svar, at det var umueligt. Det engelske Parlaments Skibe gaae ikke alene uden al Hinders herigennem, men man beviser dem ligesom andre Kroners Skibe al „Gebührlichkeit“.

38. Helsingør 5 Mai 1649. „Man begynder nu for Alvor at tale om Toldens Bortforpagtning, og denne Stad især venter med Utaalmodighed paa, hvorledes det vil løbe af; thi skulde Skibene herefter, uden at opholde sig paa Rheden, og uden at angive sig paa Toldboden, løbe igiennem: saa vil Borgereskabet, som for største Delen bestaaer af Bertshuusholdere, Bryggere, Bagere osv., der maae leve af Passagerer og Fremmede, ganske tabe sin Næring, der iforveien er saare ringe. Derimod høre de ei ugierne, at Kronborg, som man taler stærkt om, skal indrymmes Hollænderne som Pant for en Sum Penge; de troe nemlig, at Hollænderne ville bringe Handelen her i bedre Tilstand og bevirke, at flere Fremmede komme hertil. Det er vist, at Danmark er i stor Pengetrang, da Tolden saaledes har aftaget, at den, istedetfor som tidligere at indbringe 6—700,000 Rdlr. om Aaret, nu er sunken ned til 60—70,000 og dagligen synker mere og mere paa Grund af det tiltagende Underfløb, idet hele Skibsladninger passere igiennem Sundet under Navn af Baglast. Saalænge Visitationen er affkaffet, kan der ei raades Bod herpaa. Prindsessens Daab, der skete uden Ceremonier d. 17 April, skal bekræftes d. 15 August; Dronningen af Sverrige samt, som det hedder, Nogle af Generalstaterne¹⁾, Prindsen af Dranien og Staden Hamborg skulde bedes til Faddere.

39. Helsingør 12 Mai 1649. „Rigsraaderne begynde nu efterhaanden at samle sig i Kiøbenhavn til den forestaaende Herredag. Hannibal Sehested er i denne Anledning kommen til Svæ fra Norge og har iforgaars begivet sig til Kiøbenhavn. I Staaene begynder man nu at arbeide paa Grændsefastningerne, især Chri-

¹⁾ S. nedenfor Durels Brev til Rigsbrosten Pehr Brahe af 21 Juni 1652.

stianstad og Landscrone, som realiter skulle befæstes; de Fleste af de hvervede Tropper ere ogsaa fordeelte i Skaane."

40. Helsingør 19 Mai 1649. „Imorgen skal Herredagen forkyndes i Kiøbenhavn og derpaa tage sin Begyndelse, hvorved dog, som man mærker, kun nogle Processer skulle afgiøres, og Stats-sagerne opsættes, indtil hine ere paakiendte. Rigshofmesteren havde vel skrevet hertil, at han med det Første vilde komme tilbage med vel forrettet Sag; men Andre ville sige, at han ei skal finde Hol-lænderne saa vel stemte, som han troede, og at han maaskee vil vende tilbage re infecta, eller ogsaa udrette Noget, som vil være unyttigt og præjudiceerligt for Danmark. Rigsadmiralen, Hr. Niels Trolle¹⁾, skal gaae med en Ambassade til Sverrige for at bestyrke Venstabet mellem begge disse Riger; men Uspasselighed har hidtil hindret ham i at tiltræde sin Reise. Smidlertid ventes Pe-der Juel²⁾ hertil baade for at afgive Relation ved Hoffet og for at sollicitere Noget i hans egne Anliggender."

41. Helsingør 26 Mai 1649. „Herredagen er nu begyndt; der er saamange Retsfager, som der skulle afgiøres, at den ikke saa snart vil kunne sluttes. Hs. M. har ellers for, naar Herredagen er endt, og Prindsessens Daab er forbi, at reise til Holsteen, for der at tiltræde Regieringen, som tilfalder ham i dette Aar. Med Hofmesteren begynder man at blive misfornøiet paa Grund af hans lange Udebliven og det Lidet, han udretter, og man beskylder ham for, at han mere søger sin private end Kronens Nytte. Mel-lem ham og Kongen er der desuden slet Forstaaelse, fordi han vil have meest at sige og trækker Alting til sig. I forrige Uge er der med den sædvanlige til Island gaaende Flaade affendt Deputerede, som skulle tage Indbyggerne i Ed."

¹⁾ Niels Trolle, til Trolholm og Gaunø f. 1599; Rigsraad og Viceadmiral 1645; Statholder i Norge, efter Gregers Krabbes Død, 1656, hvilket Embede han nedlagde 1661. Om denne Adelsmands Liv, og de vigtige Forretninger, i hvilke han brugtes, s. Slanges Chr. IV. Hist. S. 1362. 1373. 1383. 1467; Hofmans d. Adelsm. I. 179. ff.

²⁾ Peder Juel, den bekiendte Resident ved det svenske Hof i Aarene 1647—55, en Søstersøn af Hannibal Sehested, under hvem han havde tient i Krigen 1644. Hans Breve, der ere trykte i Hist. Tidskr. V. 309 ff., indeholde Vidnesbyrd i Mængde om den Værdighed, Fasthed og Klogskab, hvormed han i Sverrige, under meget vanskelige Forhold, hårdede sin Konges og sit Folks Væ.

42. Helsingør 2 Juni 1649. „Kongen og Rigsraadet komme nu dagligen sammen og have Nok at giøre med at paakiende Retsfagerne; men saasnart Dette er skeet, vil Kongen forelægge Raadet nogle Statsfager, især hvorledes man skal kunne afbetale Kronens Gield; bygge nogle Skibe, reparere og vedligeholde Grændsefæstningerne, tilfredsstille Søfolk og især Dfficererne baade for den Rest, de have tilgode, og hvad de herefter aarligen skulle have. Man holder imidlertid for, at saalænge der ei Hayes større Midler ved Haanden, og saafremt Hofmesteren, paa hvis Ambassade man her gjør sig stort Haab, ikke skulde kunne udrette Noget: vil Lidet kunne iværksættes, baade i denne og i andre Henseender.“

43. Helsingør 8 Juni 1649. „Med Niels Trolles Ambassade til Sverrige er det ganske stille, og man vil formodentligen tildeels indrette den efter Udfaldet af Hofmesterens Vrende i Holland. Den danske Resident (i Holland) har skrevet hertil, at Hofmesteren finder langt mindre Affection for sit Hverv, end han vel havde indbildt sig. Man vil ogsaa sige i Kiøbenhavn, at der befinder sig i Hamborg nogle hollandske Deputerede, som skulle underhandle med Hansestæderne og slutte en of- og defensiv Alliance med Sverrige, hvortil ogsaa de Danske for deres Bedkommende ei ere utilbøielige. Man holder for afgjort, at Christianspriis ¹⁾ skal demoleres. Christian Rangau gjør derimod sit Bedste for at faae Fæstningsværket i Glückstadt sløiset, hvortil han vil tvinge Ditmarskerne, endskiøndt disse ei ville indlade sig derpaa. Hans Reise til Keiseren er atter opsat, formodentligen af Mangel paa Penge. ²⁾ Ikkedestomindre skal man have udvirket hos Keiseren, at det ei skal komme Danmark til Skade, at det, for sin slette Forsatnings Skyld, ikke strax har sendt En til at modtage Lehnet. Cantsleren Reventlou, der for en Tid siden blev affat fra sit Embede, er nyligen kaldet tilbage, men har høfligen afflaet denne Kaldelse, og man siger, at han skal have isinde at søge Tieneste hos Dronningen af Sver-

¹⁾ Fæstningen Christianspriis, anlagt af Kong Christian IV., blev efter Stændernes Forslag paa Landdagen i Flensborg 1648 bestemt til at sløises. Blev atter opført 1663, da den erholdt Navnet „Frederiksbort“. Christiani u. Segewisch. I. c. IV. 42. 195.

²⁾ Grev Christian Rangaus Ambassade til Keiseren gif for sig i Sommeren 1650. D. Magazin V. 104. ff.

rige. Man holder ham her iøvrigt for en kvalificeret og redelig Mand, og mærker nok, at det gjør Kongen ondt, at han har affsediget ham."

44. Helsingør 16 Juni 1649. „Herredagen vedbliver endnu med Proceserne. Man havde ogsaa begyndt at tale om andre Ting, især om Gieldens Betaling; Creditorerne, hvem man havde givet Fortrøstning til denne Herredag, opholde sig i Kiøbenhavn og drive paa deres Betaling. Af Mangel paa Penge kan Intet udrettes, og Kongen synes aldeles ikke eller kun lidet at bryde sig herom; men henviser Alt til Hofmesterens Tilbagekomst. Det er vist, at tre Skibe skulle bygges i Norge, og eet i Neustadt. Man vil ogsaa sige, at Staden Hamborg lader et Skib bygge i Norge for at forære det til Kronen."

45. Helsingør 23 Juni 1649. „Naar Retsfagerne ere tilendebragte paa Herredagen — om 3 til 4 Uger — skal Sagen angaaende Gieldens Betaling foretages, og 4 Commissarier ere dertil udnævnte af Kongen. Creditorerne gjøre sig altsaa godt Haab; men Andre troe, at man vil affpise dem med gode Ord og Fortrøstninger. Ellers vil man sige, at Hs. M. vil betale de Creditorer, som kunne belægge deres Fordringer med Christian IV's Haand, i Jordegodser, hvilke de skulle nyde saalænge, indtil Pengene betales dem. Om hvad Hofmesteren udretter i Holland, høres endnu ikke det Allerringeste; blandt Almuen føres allehaande Discourser derom, fordi det gaaer saa langsomt."

46. Helsingør 29 Juni 1649. „Nogle Skibe, man siger 16, gjøres færdige, til hvilken Ende kan man endnu ikke vide, dog skal jeg gjøre mit Bedste for at erfare det. Det fortælles som afgjort, at man ganske vil aftakke det hvervede Folk, hvormed ogsaa de Fleste, især Officererne maatte være tilfredse, hvis de kun med det Samme kunde faae deres Betaling. De Fleste ere meget misfornøiede over, at man saaledes forholder dem, hvad de have til gode. I disse Dage er en Galei kommen fra Norge til Kiøbenhavn, og man siger, at den medbringer en Sum Penge. Man begynder nu at tale om Hofmesterens Tilbagekomst; dog kan man endnu ikke mærke, at han har udrettet Noget, naar undtages, at han adskillige Gange har havt Nogle af Generalstaterne til Giest og tracteret dem prægtigen."

47. Helsingør 21 Juli 1649. „Til den forestaaende kongelige BARNEDAAB gjøres nu allehaande Forberedelser. Dronningen af Sverriges Ambassadeur skal logere paa Slottet, hvor man gjør

endeel Indretninger. En Ballet og et anseligt Fyrværkeri gjøres ogsaa færdige i denne Anledning. Hvo der skal deputeres paa Generalstaternes Begne: derom har man endnu ingen sikker Efterretning. Da Borgermester Graaf fra Amsterdam ogsaa er skiftet til Underhandlingen i Lybek, og det gaaer noget langsomt med denne: saa maa en Anden vel sendes hertil i hans Sted. Hofmesterens Forhold i Holland bliver mere og mere Gienstand for slet Dmtale, da han hverken i det Ene eller det Andet kan udrette Noget. Han vil paa denne Maade hverken blive Kongen eller hele Danmark synderlig velkommen. Paa Penge har man den største Mangel, og man henviser alle Creditorerne samt Soldatessen baade til Lands og til Bands til hans Tilbagekomst og til den Pengesum, som han skal bringe med sig fra Holland. Kongen er endnu tilligemed Dronningen paa Frederiksborg. Smidlertid ere Rigsraaderne samt den skaanske og den siellandske Adelskreds forskrevne til Kiøbenhavn til d. 4 August; men den syenske og jydsk Adelskreds har man forskaaet for denne Reise."

48. Helsingør 28 Juli 1649. „Sidste Tirsdag kom der en Envoyé fra Hofmesteren fra Holland hertil, som havde Breve baade til Kongen og til Rogle af Rigsraaderne. Han har skrevet, at hans Sager i Holland staae paa en ret god Fod. Alliansen havde Generalstaterne erkjendt for god, og havde forfattet en Concept, der nu var bleven alle Provindserne meddeelt, og hvorvel den kun sigtede til Defension, saa var den dog nyttig, ja endog fordeelsagtig for dette Riges Sikkerhed. Hvad angaaer Forpagtningen af den vresundske Told, da har Holland tilbudet mellem 3 og 400,000 Rdlr. derfor om Aaret, hvilken Tidende har været meget velkommen ved Hoffet, saa at Kongen og Rogle af Rigsraaderne samme Aften have viist sig meget lystige. Iøvrigt gjør man betydelige Forberedelser til den kongelige Barnedaab med Balletter, Ringrenden og Fyrværkeri, og alle Hoffets Underbetiente have faaet nye Klæder og andre Sager, hvorvel man ikke venter nogen anden Ambassadeur end den syenske. Her opholder sig ingen Ambassadeurer eller fyrstelige Personer uden en ung Hertug af Sønderborg, der længe har været ved Hoffet. Den danske Resident i Stockholm, Peder Juel, har faaet Tilladelse til at komme hjem, men det er kun for hans private Anliggenders Skyld. Især vil han søge, at der kunde blive tillagt ham et Lehn, hvoraf han kunde erholde sin aarlige „Tractamenta“.

49. Kort Relation om den svenske Ambassadeur Bengt Skyttes¹⁾ Modtagelse og Indtog i Kiøbenhavn.

1. Hs. Exc. kom d. 6 August med et stort Følge af nogle og tredive Adelsmænd samt Andre, i Alt 150 Personer, over Grændsen ved Markarnd, og blev der modtagen af Hr. Knud Ulfeld, Generalcommisarius og Slotsherre paa Landskrone, som Marskalk, og mange Andre af Adelen, der havde 4 Trompetere med sig, og ledsagedes derpaa af en kongelig og 5—6 andre Carosser til en lille Flekke kaldet Drelyng, og blev saavel der om Middagen som om Aftenen paa Engelholm tracteret „mit Königl. Servis und Aufwartung.“ Hs. Exc. blev paa Engelholm til den følgende Dag, og holdt der Middagsmaaltid paa samme Maade.

2. Derpaa førtes Hs. Exc. med en endnu anseeligere Suite af Adelsmænd til Helsingborg, og han selv blev deraf paa en Lystjagt, hans Følge paa andre Baade, sat over til Helsingør, hvor han atter modtoges af Gouverneuren og det i Gevær stillede Borgerstab under Kanonernes Løsen fra Bolden, og blev indlogeret paa Kronborg, og beværtet ligesom paa den forrige Reise. Hs. Exc. forblev der i Rolighed den følgende Dag, d. 8de.

3. Den 9 efter Maaltidet drog Hs. Exc. med 6—7 Carosser udaf Helsingør, hvor Borgerstabet atter stod i Gevær, under en tre Gange gientagen Løsen af Kanonerne, til Kiøbenhavn. En $\frac{1}{2}$ Miils Bei deraf modtages han af 6 kongelige og 18—20 andre Vogne, der vare udsendte af Kongen, samt af Rigsraadet og Statholderen i Kiøbenhavn, Joakim Gersdorf, der i 60 danske Adelsmænds Nærværelse holdt en skøn Tale, hvilken Hs. Exc. atter besvarede „mit einer sehr zierlichen Rede und höflichen Gravität“. Der-

---

¹⁾ Om denne talentfulde og lærde, men ustadige og umoraliske Adelsmand, der en Tidlang, som en Modstander af Örenstierna og det øvrige gamle svenske Aristokratie, stod høit i Dronning Christinas Gnist, hvilken han atter mistede, da han gjorde sig mistænkt for Andeel i den yngre Joh. Messenius's Planer, kan eftersees Handl. rörande Skand. Historia IX. 138. Fryxells Berättelser XI. 2 Afd. 163. Fryxells Handl. ur Utrikes Arkiver I. 115. 125—130. 132. 240. 463. IV. 291. 294. Sift. Tidskr. V. 317. Han var en Søn af Johan Skytte, hvis Politik han arvede saavel som hans Kiærlighed til boglige Konster. Han var f. 1614, d. 1683. Stiernman, Svea och Götha Höfdinga - Minne 2 uppl. I. 43.

paa blev han af bemeldte Hr. Gersdorf og 2 bestykkede Marskalker ført til Kongens Livvogn, hvori han tog Blads tilligemed Hr. Gersdorf og den ordinære svenske Resident. Alle de andre Carosser førte foran til Staden. Udenfor Staden stod det hele i 9 Compagnier inddeelte Borgerstab i Baaben, og fra Bolden løstes Kanonerne 3 Gange. Hs. Exc. blev derpaa ført op paa det kongelige Slot og indlogeret sammesteds.

4. Den 10, som i Sverrige var en almindelig Bods- og Bededag, holdt Hs. Exc. sig ganske stille og forrettede sin Devotion og Gudstieneste paa Slottet.

5. Den 11 August blev Hs. Exc. afhentet af tvende Rigsraader, Hr. Gersdorf, og Hr. Henrik Rammel,¹⁾ og en stor Suite af den danske Adels til offentlig Audients. De danske Adelsmænd gik alle foran, derpaa fulgte 4 Marskalker med sølverne Stave, derpaa Hs. E. og efter ham den svenske Resident, Hs. Excellences Marskalk og endeligen alle hans Adelsmænd. De gik ind i en lille Sal, hvor Hans Majestæt og Rigsraaderne vare; paa Kongens hvire Haand sad Cantsleren, paa hans venstre de Dyrige, 13 i Tallet. Hs. Exc. erholdt nu Audients, og skal have forebragt sit Værende med en særdeles ziirlig Tale og med stor Artighed. Først overrakte han sit Creditiv, hvorpaa Cantsleren svarede med en Tale; derpaa aflagde han den brugelige Hilsen, idet han tilbød alt naeboeligt Venskab, lykønskede Kongen til hans Thronbestigelse og til den unge Frøken, og undskyldte, at Hendes Majestæt ikke selv kunde indfinde sig til denne Baredaab, men at hun derfor havde sendt ham hertil. Efter alt Dette, og efterat Hr. Cantsleren havde svaret, kysede saavel Hs. Exc. som de, han havde med sig, Kongens Haand, hvorpaa Hs. Exc. paa samme Maade og med samme Ceremonier som før blev ført til sine Værelser, og blev atter i Kongens Navn publice magnifique tracteret af tvende Rigsraader, Hr. Henrik Rammel og Hr. Frants Ranzau."

¹⁾ Henrik Rammel, en Søn af den pommerke Adelsmand Henrik Rammel, Christian IV's Hofmester, der døde 1611. Den yngre Henrik Rammel, som her nævnes, havde i sin Ungdom gjort vidtløftige Reiser og studeret paa Tydsfflands berømteste Universiteter. Han blev 1640 Hofmester paa Sorø Academie; 1649 Rigsraad; 1650 Befalingsmand paa Heridsvad Kloster, og 1652 paa Nævn. Han døde 1653. S. Rothe, danske Mænds og Qvindes Eftermæle II. 182. ff.

50. Helsingør 1 September 1649. „Siden min sidste underdanigste Relation er Alt gaaet for sig med temmelig Pragt især med Fyrværkeri, Balletter og Ringrenden, og Alt er lykkeligen og fredeligen endt. Efterat Hs. Exc. havde opholdt sig 14 Dage i Kjøbenhavn, og der var bleven herligen tracteret og opvartet, er han atter bleven ledsaget tilbage til Grændsen med de samme Ceremonier, med hvilke han modtoges. Rigsraaderne og de andre Adelsmænd ere nu for største Delen igjen reiste tilbage til deres Godser, men forud have de besluttet, eftersom Riget er temmelig blottet for Penge, igjen at udskrive en Skat, og Enhver, der har Rentepenge (alle Rentenierer), baade blandt Geistlige og Verdslige, skal betale 2 pCt. Hvormeget der skal paalægges Borgerne og Bønderne, derom har man endnu til Dato ingen Visshed. Det er blevet alvorligen forbudet at udføre nogen Sæd af Riget, efterdi saa meget er udført baade i dette Aar og isior, at man selv har havt Mangel og Dyrtd. Hs. M. har isinde med det Første at besøge Prindsens Enke paa Lolland (Falster) og derfra at reise til Jylland og Holsteen.“

51. Helsingør 8 September 1649. „Kongen vil nu om faa Dage begive sig paa Reisen til Holsteen, hvor han vil træffe en og anden Foranstaltning, især lade Glückstadt reparere, som har lidt stor Skade af Elben, og som har endnu større at befrygte; men derimod lade Christianspriis demolere, da Indbyggerne klage over, at den i Krigstid „ihnen zu alzu großer Schaden und Nachtheil belegen.“ Hvad Hofmesterens Sendelse angaaer, holder man nu for vist, at den har vundet Fremgang, baade hvad den defensiva Alliance og hvad Forpagtningen af den vresundske Told betræffer. Tolden skal altsaa paa visse Aar overlades Holland, og da Kronen derfor vil erholde en anselig Sum, saa antager man, at den snart vil kunne hæve sig og sætte sig i en saadan Stand, at den kan forsvare sig imod allehaande Entrepriser og Indfald.“

52. Helsingør 15 September 1649. Kongen har den 9 tiltraadt sin Reise til Holsteen. „Sonsten sind alle Participanten der vorigen ostindischen Compagnie zusammen berufen, und hat Hannibal Sehested und Heinrich Bielke proponiret, wie daß J. M. benebenst denen Reichs-Räthen gesonnen waren, bemelte Compagnie wieder aufzurichten, sollte auch ein Jedweder seine Actien, der sie annoch hatte, vermittelst eines neuen Vorschusses an

Gelde, womit die Compagnie wieder aufgeholfen werden könnte, behalten, im wiedrigen aber der sich solcher Verstreckung weigern würde, seine Actien abtreten; worauf die Participanten von denen jenigen Geldern, so vor diesem zur Compagnie gegeben worden, Rechnung begehret haben, allsdann sich diesfalls auf andre Mittel bedenken wollten; es ist aber bis Dato hierin noch nichts resolvert“. Et hollandst Skib, som har plyndret paa Island, er bragt op til Kiøbenhavn.

53. Helsingør 29 September 1649. „I disse Dage er der publiceret en overordentlig Skat, som skal lægges paa alle Stænder, Adelen undtagen. Enhver Stad skal efter Proportion betale en Sum Penge, Kiøbenhavn 1800 Rigsdaler, Helsingør 800 o. s. v. Geistligheden skal af hver Have (von jedem Garten) betale 4 Rigsdaler, og Bønderne af enhver Gaard (von jeglichem Hof) 1 Rigsdaler. Dermed skulle Udgifterne betales ved den sidste kongelige Barmedaab og ved Kongens Reise til Holsteen, hvor Hs M. bivaaner Fyrsten af Anhalts Bilager med Hertugen af Gottorps Datter.¹⁾ Man har besluttet næste Sommer at hylde den unge Prinds Christian til udvalgt Prinds af Danmark; han skal bære Navnet Christian VI (sic). Rigshofmesteren skal nu være færdig med sit Vrende i Holland; men Mange undre sig over, hvad Fordeel Danmark vel kan have deraf, siden han ei har fåaet mere for den vresundste Told end 140,000 Rdlr., da dog Tolden selv aarlig givt over 100,000 Rdlr., og at man for en saa ringe Sum sælger Kongens Høihed og Rettighed og tager det Uvisse for det Visse (sic).“

¹⁾ I det aabne Brev til Rigsstæderne om denne Skat (Siell. Tegnelser Nr. 31. fol. 131) hedder det: „Vider, at eftersom udi denne farlige Tids Tilstand til Vore fiære og troe Undersaatters Defension og Landes og Rigers nødvendige Forsvar Vi ikke have kunnet forbigaae endnu en Tidlang den ringe Militie til Hest og Fods at continuere, som anordnet er, hvortil en anselig Sum Penge behøves: da have Vi, i hvor ugierne Vi det og gjorde, med Vores elskelige Danmarks Riges Raads Raad og Samthkke naadigst for godt og nødigt eragtet Eder saavel som andre Vore Rigsstæder udi Vort Rige Danmark om en muelig Hielp at lade besøge, og have Vi naadigst ladet taxere Eders By for etc. Rigsdaler in Specie eller des Værd nemlig 6 flette Mark for hver Daler udi god gangbar Mønt, desligeste og hver Tienestebreng udi forskrevne Eders By skal give 1 Rigsdaler in Specie eller des Værd, som

P. S. (med Residentens egen Haand) „Residenten *Pehr Jul* var i går hoos migh, försekradhe migh met stoor Contestationer, at denne öresundske tullen aldrigh skulle förpachtas, ähret så, så reeser Rigshoff. re infectâ uthur Hollandh, det ähr wist, han har söktet.“

54. Helsingør 3 (23?) October 1649. „Rigshofmesteren vil med det Første komme til Flensborg, hvor Hs. M. endnu opholder sig. Han er allerede for 14 Dage siden afreist fra Amsterdam, for at gaae over Land til Hamborg. Sine Folk har han for en stor Deel sendt til Spes, og disse ere alt ankomne hertil for 5 Dage siden. Rigsmarsken ventes nu med hver Dag tilbage fra Flensborg til Kiøbenhavn, hvor han skal giøre en og anden Anstalt i Anledning af Kongens Tilbagekomst. Hver Dag aftaffer man Soldater, saa at der neppe bliver nogen tydsk Soldat i Riget. Officererne beklage sig særdeles meget over, at de her have fortæret hvad de selv havde, og nu maae gaae bort med tomme Hænder. Saaledes har en ganske nylig af 1600 Rdlr., „worüber er eine richtige Rechnung gehabt“, ei kunnet erholde 100. Skibet „Frederik“ skal være prægtigen bygget; man siger, det er blevet Hs. M. foræret af den holsteenske Adel.“

55. Helsingør 6 October 1649. „Efterat have bivaanet det fyrstelige Bilager paa Gottorp ¹⁾, har Kongen begivet sig til Flensborg, for der at holde en ordentlig Landdag; derfra vil han reise til Glückstadt og saa atter komme hertil og Vinteren over holde Hof enten i Kiøbenhavn eller paa Antvorskov. En engelsk Marquis, Montrose, har været hos Hs. M. i Flensborg og ansøgt Hielp for Kongen af England mod Parlamentet; han er nu i Kiøbenhavn, hvor han oppebier Kongens Tilbagekomst. Man venter ogsaa en skotsk Minister, som, paa det skotske Parlaments

---

forfrevet staaer, saa og hver Rigsvend mere efter deres Formue“. Beløbet skulde erlægges 14 Dage efter Michaelis førstkommende og tilstilles Lehnsmandene. I den tilføjede Specification er Kiøbenhavn ansat til 1400 Rigsdaler, Helsingør til 400, Rigge til 300, Næstved, Slagelse og Kallundborg til 200, Roeskilde til 100, Holbek til 175, Odense til 572 o. s. v.

¹⁾ Hertug Frederik III ældste Datters, Sophie Augustas, Formaling med Johan, Fyrste af Anhalt-Zerbst. *Lackmanns Einleitung II.* 239. S. ovenfor S. 25.

Begne, skal residere her. Man vedbliver at aftakke det tydske Krigsfolk; det ene Regiment til Fods, som bestod af 800 Mand, skal nu reduceres til 400, og det gamle Regiment til Hest skal for største Delen casseres. Ogsaa alle tydske Officerer saavel ved de hervede Tropper som ved Landsfolkene ere affsedigede, og i deres Sted skal der sættes indfødte Adelsmænd, hvilke dog ved Landsfolkene skulle tiene uden Gage. De aftakkede Folk, saavel Officererne som de Gemene, have aldeles ingen Betaling faaet; man har afviist dem med blotte Restsedler, uagtet de Fleste her have sat sig i stor Giæld. Man har ogsaa aftakket Skibsfolkene lige til 70 Mand (sic), og saasnart Kongen kommer tilbage, skal der ogsaa skee en Reformation blandt Officererne, hvorvel der nu ikke er meer end 12 Capitainer og 12 Lieutenanter i Tieneste."

P. S. (Med Residentens egen Haand) „E. D. bedher iagh underdånigst om förlåtelse, att iagh har efforceeradt migh till den dristighet, och mentioneeradt om den danske Secreteeraren, han har det så högheligen af migh begieradt, och iagh troor H. M. skeedde tienst der medt om han ginge öfuer till oss; för hans redelighet wille iagh noghsamt caveera“¹⁾.

56. Helsingør 13 October 1649. „Kongen er endnu med næsten hele Hoffet i Flensborg. Rigshofmesteren er nu ifærd med sin Tilbagereise. Udfaldet af hans Sendelse vil snart vise sig; man kan imidlertid mærke, at de Fleste ere misfornøiede med Toldens Bortforpagtning. Hans Bagage er alt ankommen hertil. „Sonsten begynnet man den Etat hier je länger je kleiner zu fassen, und die ménage vor die Hand zu nehmen, weil dies Reich gar sehr mit Schulden überhäufet, massen dann auch, sobald J. M. oder der Cantzler aus Holstein wieder anhero kommet, beides unter denen Canzlei- als auch Renterei-Bedienten Reformation gehalten, und derer annoch bleibenden Gage vermindert werden soll.“

57. Helsingør 20 October 1649. „Kongen er endnu i Flensborg, hvor han endnu i 14 Dage vil have at gjøre med Retsfager. Man vedbliver imidlertid med at aftakke Krigsfolkene, især de tydske Officerer. Ved Kongens Ankomst til Glückstadt skal ogsaa der skee Forandring, uagtet Garnisonen kun bestaaer af 3

---

¹⁾ Til Oplysning om det Ovenstaaende findes Intet i de mig meddeelte durske Rapportter. Det er at formode, at en Depeche er tabt.

Compagnier. Man er forresten overalt bestieftiget med at opkræve den Stænderne for nylig paalagte Skat, til hvilken Ende en Generalcommisarius ogsaa skal forordnes."

58. Helsingør 27 October 1649. „Hs. M. er endnu i Flensborg, hvor han vil oppebie Rigshofmesteren. Menig Mand er meget misfornøiet med den vresundske Tolds Forpagtning, og ønsker Den, som har været Skyld deri, ikke meget Godt, fordi den derved vil miste sin Næring. Imidlertid henviser man Alle, som her skulle have Penge, til Hofmesterens Tilbagekomst og til den store Sum, som han skal medbringe, men hvoraf han, som man mærker, vel har fortæret en Trediedeel i Holland. Kornet, især Rugen, begynder Dag fra Dag at stige i Priis; en Tønde Rug betales alt med 4 Rdlr., og man har saaledes at befrygte Dyretid; desaaarsag er Udførsel af Korn, især af Rug og Malt, ved et kongeligt Mandat, dateret Flensborg den 1 October, strengt forbuden. Forrige Uge er et kongeligt Skib, bygget i Neustadt, bragt til Kiøbenhavn; det skal føre over 100 Kanoner og være bedre end Skibet „Sophia“, som for nogle Aar siden er sunket i Nærheden af Gothenborg. Der bygges ogsaa 3 Skibe i Norge, af hvilke 1 skal være færdigt, og de 2 andre skulle næste Sommer komme i Spen. Montrose er endnu i Kiøbenhavn og lader baade der og her hverve, dog i Stilhed — „auf solche Manier es ihm vergönnt worden“ — men da han kun har faa Penge ved Haanden, er Tillobet ubetydeligt."

59. Helsingør 10 November 1649. „Hs. M. har aldeles ikke kunnet erholde nogen Contribution eller Subsidier for Kronen af den holsteenske Adels; men den hele Adels er atter reist hien, og Landdagen er bleven opsat til den 13 d. M. Retsfagerne ere for største Delen bilagte. Iøvrigt har Kongen slet ikke kunnet komme ud af det med den holsteenske Adels, som udlader sig med, at den ei uden stor Hazard kan forbinde sig med Danmark, da Holsteen i Krigstid angrebes for Danmarks Skyld, hvorsfor man ogsaa maatte være betænkt paa at forsvare sig selv. I den sidste Krig, da Fienden var i Holsteen, bleve alligevel de fleste og bedste Tropper dragne deraf til Skaane. Ellers skal ogsaa den unge holsteenske Adels have øvet nogle Insolentier; især havde En ved Navn Bertram Rangau, der forhen har været Kammerjunker ved dette Hof, tiltalt den regierende Fyrste med haarde og stolte

Ord. Rigshofmesteren ventes nu med hver Dag til Kiøbenhavn. Montrose er reist til Stockholm og mistvivler ganske om herfra at erholde nogen Hielp for Kongen af England."

60. Helsingør 24 November 1649. „Rigshofmesteren er endnu ikke kommen tilbage til Kiøbenhavn, men opholder sig endnu, som det hedder, hos sin Svigermoder i Fyen, og vil blive der saa længe, indtil hendes Moders Begravelse er forbi. Grev Henrik af Nassau er kommen fra Holland til Flensborg til Hs. Majestæt; han skal for sin Svigerfader, Greven af Styrum's Bedkommende, have nogen Prætension paa Pinneberg."

61. Helsingør 1 December 1649. „Forrige Løverdag er Kongen kommen tilbage til Kiøbenhavn, hvor han ogsaa, som man antager, fordetmeste vil blive Vinteren over. Rigshofmesteren opholder sig endnu hos sin Svigermoder. Man vil sige, at han med Flid bliver saa længe borte, og at baade Kongen og de fleste Rigsraader ere meget misfornøiede med hans Tractater i Holland, hvorfor Kongen heller ikke til Dato har ratificeret dem.¹⁾

62. Helsingør 8 December 1649. „Kongen er nu paa Frederiksborg, men ventes igien til Kiøbenhavn imorgen til et adeligt Bryllup. Hofmesteren er endnu i Fyen, hvor han vil blive 14 Dage til 3 Uger, eller, som Andre mene, saa længe indtil Tractaterne med Holland ere ratificerede af Kongen og Rigsraadet. Greven af Nassau har forladt Kongen „mit schlechtem Contentement“, da denne ikke kunde resolve sig til at give nogen Satis-

---

¹⁾ Denne Efterretning gienkalbes nedenfor (Nr. 64). Under 6 November 1649 fik Oluf Rosenkrands Kongens Befaling til at lade de „imellem Os og de Herrer Generalstater oprettede og af Os naadigst ratificerede Tractater“ underskrive og forsegle af alle Rigens Raad og derpaa strax overlevere dem til Hr. C. Ulfeld. — At det har været Kongen magtpaaliggende, at Ratificationen snarest mueligen skulde blive bekiendt i Holland, fremgaaer af følgende Befaling til Hofmesteren (28 November 1649): „Vi tilstikke Eder herhos et Brev til Staterne General med dets Copia — — — hvilket Vi naadigst begiere, I med Forderligste og med første Post vil fremstikke, eftersom Os raadeligt synes i Tide at forekomme alle skadelige Mistanker. Vi see og gierne, I denne Vor Intention med Eders egen Skrivelse til En og Anden af Eders Bekiendte, som Noget formaaer, secunderer, at Alting maa naae den Intention, som Vi og Vore fiære Undersaatter bedst ere tiende med“ (begge Skrivelser i Siell. Teg. No. 31. Fol.

faction med Hensyn til hans Fordring paa Pinneberg. Kongen er ikke ret tilfreds med det nye Skib, „Frederik“, som nys er ført til Kiøbenhavn, efterdi Albert Baltzer Berenss og Marseljerne ville have 150,000 Rdlr. for det, da det dog ikke engang er bleven vurderet til 60,000 Rdlr.; det har kun 10 serpundige Metalkanoner og 2 franske halve Kartover; Kongen vil lade Alt besigte og vurdere og derpaa give dem 10,000 Rdlr. „zum Verdienst“ over hvad det kan være værdt, eller ogsaa slet ikke betale det. Hannibal Sehested lader ogsaa 2 Skibe bygge i Norge; men begge skulle ei komme til at koste mere end 100,000 Rdlr. Man mærker ellers, at der arbeides paa at faae Hannibal Sehested fra Norge, fordi han altfor meget besværer Indvaanerne med en og anden Skat og ikke aflægger Rigtighed for hvad der indkommer af Told og Andet, men gjør Alt efter eget Lykke, især i hvad der angaaer Embeders Bortgivelse, hvilket Kongen og Rigsraadet forlange skal være afhængigt af Danmark. Hr. Niels Trolle skal alt være udnævnt til at træde i hans Sted; hvilket man dog mener, at Hannibal Sehested vil gjøre sit Bedste for at forhindre. Det hedder ogsaa, at S. Sehested istedetfor skal blive Rigsadmiral, da Ove Gedde er temmelig gammel og sygelig og selv begierer at nedlægge sit Embede. Den nye General-Toldforvalter, Antoni Knip¹⁾, gjør i Norge den ene Forandring efter den anden; han har affat adskillige Toldere og sat andre i deres Sted; „auch andre Besucher verordnet.“

63. (Helsingør. . December 1649) „Hofmesteren er nu kommen til Kiøbenhavn, men har siden sin Ankomst været upasselig, og næsten Ingen har kunnet faae Udgang til ham. Den hollandske Resident har været i Kiøbenhavn, men har ikke kunnet faae Audients hos ham. S. Sehested kom iforgaars hertil fra Kiøbenhavn og reiser

---

145. 147.) Om de pecuniære Fordele, som Redemptionstractaten bragte Danmark, under Landets overhaandtagende Pengesforlegenhed og alle Hielpeskiilders Udtømmelse, s. *Aitzema, Zaken von Staet en Oorlogh VII. 3-7.*

1) I Norske Register Nr. 8 fol. 529 findes: „Instruction, hvorefter sig Borens bestalter General-Toldforvalter Antoni Knips overalt ubi Bort Rige Norge underdanigst haver at rette Toldens Oppebørsel samt Inspection og Direction over Toldere og Toldtjenere med Alt hvad dertil hører vedkommende.“ Abhyn. 28 Juli 1649. Sammesteds fol. 537: Antonius Knipes Bestalling som Toldforvalter i Norge af s. D.

videre til Norge. Der kræves Regnskab af ham for et Par Tønder Guld, og man mener, at Rigsraaderne ville gjøre deres bedste Flid for at faae ham fra Norge; men da Hs. M., der er Sehested bevaagen, efter sin Haandfæstning ei maa berøve Nogen hans Lehn, vil en saadan Mutation ikke let kunne skee. Ivar Krabbe Jacobsen er som Gentilhomme Envoyé sendt til Storfyrsten af Rusland. Han skal bl. A. anholde om Tilladelse for nogle danske Undersaatter enten toldfrit eller mod en ringe Told at maatte udfibe nogle tusinde Tdr. Rug fra Archangel."

64. Helsingør 29 December 1649. „Skiondt man her ikke har vidst Andet, end at de hollandske Tractater ei vare blevne ratificerede af Kongen, især fordi de fleste Rigsraader vare meget misfornøiede med dem: saa erfarer man dog nu, at Hofmesteren, saasnart han vel var kommen til Kongen i Holsteen, strax har anholdt derom hos de der paa den Tid værende Rigsraader, da han frygtede for, at han her maatte finde nogle Rigsraader, som kunde være ham imod i denne Sag. Righofmesteren har strax sendt en Expres til Holland med Ratificationen, og der er alt givet Ordre til at sende de 200,000 Rigsdaler, som Holland skal betale, saasnart Ratificationen er skeet, til Omflaget i Kiel. Christianspriis er nu ganske demoleret, og de der liggende Folk ere førte til Christianopol."

65. Helsingør 5 Januar 1650. „I disse Dage er saavel hertil som til alle andre Stæder i Danmark ankomet et Kongebrev tildeels angaaende en ny Skat, hvorover Indbyggerne beklage sig hvilgen, da de saa ofte besværes med slike Skatter. Hofmesteren har endnu ikke været ude af sit Huus, men holder sig inde under Foregivende af Sygdom (als fränklich), og der er ingen Tvivl om, at der maa være opkommet stor Misforstaaelse (große Differentien) mellem Hs. M., hvem de fleste Rigsraader ere hengivne, og Hofmesteren angaaende de hollandske Tractater, især fordi han derpaa har anvendt en saa stor Sum Penge. Krigsfolkene, som endnu ere her tilbage, og som man hele Tiden har fortrøstet til Hofmesterens Hiemkomst, ere imidlertid meget misfornøiede, fordi de ingen Penge kunne faae. Desuden er der nu her i Danmark en saa desperat Fattigdom som ingensinde tilforn; saa at det ene Mord skeer efter det andet, og paa Røveri og Tyveri er der ingen Ende. Paa Toldboden her venter man nu med

det Første Forandring og mange Toldbetientes Afstedigelse. Det er blevet General-Toldforvalteren i Norge, Antoni Knip, forbudet herefter, indtil nærmere Ordre, at gjøre nogen Forandring ved Toldvæsenet."

66. Helsingør 12 Januar 1649 (1650). „Tvende fra Riga ankomne deels med svensk deels med hollandsk Gods ladede (hollandske?) Skibe, vare de første, som uden at erlægge Told bleve klarerede, efter Indholdet af de mellem Danmark og Holland oprettede Tractater. Iøvrigt er der endnu ikke kommet nogen bestemt Ordre, hvorefter de egentligen skulle rette sig paa Toldboden; dog tvivler man ikke om, at baade Tolderne og Toldskriverne for en stor Deel ville blive affsedigede, saa at der kun skal blive een Tolder, tvende Toldskrivere og een Visiteur i Tieneste. Den hollandske Resident reiste for tre Dage siden til Kiøbenhavn for at conferere med Hofmesteren om denne Sag. Han har været der tvende Gange tilforn, men Hofmesteren har stedse undskyldt sig med sin Upasselighed. Han holder sig endnu tildeels inde, og har kun een Gang været hos Kongen. General-Toldforvalteren i Norge er bleven citeret til Hoffet, formedelt den haarde Fremgangsmaade, han havde begyndt med i Toldvæsenet, og skal alt være i stor Unaaide."

67. Helsingør 26 Januar 1649 (1650). „Hannibal Sehested ventes nu med det Første fra Norge; han har imidlertid sendt nogle Penge hertil. Med Toldforvalteren i Norge vil det neppe løbe godt af; man mener, at han i det Allermindste vil miste sit Embede, fordi han lige fra Først af har begyndt at reformere altfor skarpt, og strax har gjort sig Hannibal Sehested, der ellers skulde understøtte ham, til Uven. Paa Toldboden her er der endnu ikke skeet nogen Forandring, og kan ikke skee, inden der kommer bestemt Ordre fra Holland. Man vedbliver at astatte Krigsfolket, og baade Officerer og Soldater maae gaae herfra i den største Armod."

68. Helsingør 29 Januar 1649 (1650). „Da Rigshofmesteren sidste Mandag havde været paa Slottet hos Kongen og atter vilde føre tilbage til sin Bolig, vakte Admiralitetets Folk en stor Tumult. Den største Deel af Matroserne havde samlet sig foran Slottet, omringede hans Bogn og forlangte deres Penge, eftersom man stedse havde henviist dem til hans Tilbagekomst, og de ellers i denne dyre Tid maatte sulte ihjel med Koner og Børn. Og hvorvel Hofmesteren først gav gode Ord for at stille dem til-

fredse, og siden lod et Compagnie Soldater komme, og Kongen først sendte en Page og senere tvende Adelsmænd til dem: saa vilde alt Dette dog ikke hjælpe, men de raabte indstændigen paa Penge, hvorfor Kongen endelig sendte to Rigsraader til dem, der da bevægede dem til Taalmodighed og tilsagde dem $\frac{1}{4}$ Mars Gage, som de ogsaa strax derpaa have faaet.¹⁾ Siden har Hofmesteren stedse holdt sig inde og skal igien være bleven syg. Imidlertid beklage ikke blot de endnu her værende Soldater sig over den langsomme Betaling, men ogsaa civile Embedsmænd og Borgerstabet klage over den flette Næring, saa at de vel, hvis en lignende Leilighed skulde tilbyde sig, maatte fatte en eller anden desperat Resolution“.

69. Helsingør 16 Februar 1650. „Rigshofmesteren har formedelst Upasselighed holdt sig ganske stille til Dato, og har siden sin Tilbagekomst kun een Gang været ude, og det med stor Livsfare, da han nemlig blev omringet af Søfolket, som endog lod sig forlyde med, at det vilde storme hans Huus, hvis det ei fik sin Betaling; han maatte da give det et Fierdingaars Gage. Ellers har man nu i Kiøbenhavn noget besynderligt for, idet nemlig Kongen og de fleste Rigsraader arbeide paa, at Hofmesterens Auctoritet maatte blive noget indskrænket. Man har gjort Begyndelsen med hans Tilhængere, allerførst med Grev Penz, som er ganske ødelagt (welcher ganz verstorft ist). Fra ham gaaer man dernæst til Hannibal Sehested og fordrer Regnskab af ham for Skatterne og Tolden, der siden den sidste Krig ere hævede i Norge; 4 Rigsraader ere i denne Anledning deputerede: Rigscontsleren Christopher Urne; Hr. Jørgen Brahe; Hr. Niels Trolle, og Hr. Joakim Gersdorf, og Rentemesterne ere adjungerede dem for at giennemsee Regningerne. Adskillige store Landgodser i Norge, som H. Sehested havde tilkøbt sig af Kronen, ere indtil nærmere Ordre lagte under Beslag. Toldvæsenet er overdraget Antoni Knip som General-

---

¹⁾ Ved dette Optrin foranledigedes et Kongebrev af 1 Februar 1650 om „Baadsfolk og Skibstienere, der sig ubetænkeligen skulle understaae at samle og tilsammenrotte, endog Vore fornemste Tienere paa Gader og udi deres Huse i Hobetal at søge, forfølge og med ubestredelige Ord overfalde“. Det paalægges dem „Kristligen og beskedeligen at forebringe deres Nød og Unliggende.“ Siellandske Register No. 22. Fol. 262

Toldforvalter, og han har derfor at aflægge Rede og Rigtighed og at oversende Pengene til Danmark. Herved er der alt foresaldet nogle Insolentier: *H. Sehested* har slaaet Laasene fra Toldkisten og udtaget Penge deraf, hvilket Kongen har optaget meget ilde og ladet det anføre som et Crimen læsæ Maiestatis. Alle Commis- sariar og Officianter ere forskrevne hertil, men de ere hidtil blevne opholdte af *H. Sehested*. Med *N. Knip* ere Rigsraaderne ligeledes ikke vel tilfredse, og man seer noksom, at de kun ville bruge ham som et Redskab til at tugte *Sehested* og saavidt muligt svække dennes Ansæelse, og derpaa ville lade ham løbe. De moquere sig selv derover, sigende, at det var en stor Daarlighed at anbringe en fremmed Karl, der desuden var infam, i et saadant Embede, især da han kunde gaae over til Skotland med alle Pengene, naar han vilde. *Knip* har ogsaa i Sinde at indrette Grændsetolden mellem Sverrige og Norge, og har stedse en kongelig Gallei liggende, for, hvis han ei skulde kunne komme overeens med *H. Sehested*, at lade sig bringe ned til Danmark. Kongen og Rigsraaderne favorisere gierne dette Bærk, og skulde vel ønske, at den gamle Konges Svigersønner bleve ruinerede. Rigsraaderne ere fortrydelige over, at disse Folk altid have faaet de bedste Lehn og Officia i Landet — Grev *Penz* som Gouverneur over hele Holsteen; *H. Sehested* som Konge (sic) i Norge, og Hofmesteren som Factotum heri Dan- mark — og desuden paa forskjellige Maader kunnet contrequarere dem. Nu er næsten det hele Svogerstak for største Delen ruine- ret: *Hans Lindenov*¹⁾ og *Ebbe Ulfeld*²⁾ ere i stor Gield,

1) *Hans Lindenov* til Iversnæs, Befalingsmand paa Kallundberg, æg- tede 1639 Christian IV's Datter *Elisabeth Augusta*; blev 1644 optagen i Rigsraadet.

2) *Ebbe Ulfeld*, Rigshofmesterens Svoger, havde i Aaret 1647 faaet Bornholm og Æsel i Forlehnning. Han kunde ikke aflægge Regnskab for disse Lehn, søgte ligesom Svogeren et Tilflugtssted i Sverrige, og blev som denne Landsforræder. Ved Indflydelse af den (1652) for- maaende Grev *M. de la Gardie*, fik han Ansættelse som Generalmajor i svensk Tjeneste, og steg senere til Rigsraad (*Fryxell, Handlingar* I. 133), Overjægermester og Generallieutenant. Han fegtede imod sit Fæ- dreland i Krigen mellem Carl XI og Christian V, og døde i Stockholm 1682. Hans Levnet er udførligen beskrevet i *C. P. Kothe, Danske Mænds og Qvindes bergammelige Eftermale* II. 104 ff. Hvad ovenfor er sagt

som de neppe kunne komme udaf alle deres Levedage; Grev Pentz er fra sit Gouvernement og fra sin Forstand; S. Sehested beskyl- des for saa grove Sager, at han vel neppe med stor Møie vil kunne redde sig. Hvis han skulde falde, tvivler man ikke om, at Rigshofmesterens Auctoritet ogsaa vil være udsat for ikke liden Hazard. Enhver haaber, at, hvis Sligt skeer, det vil gaae bedre heri Danmark end hidtil, at al Gennytte vil forekommes, og det almindelige Vel bedre fremmes. Hs. Majestæts Hofstat bliver ogsaa reformeret, og alt overflødigt Selskab affkaffet. Dem, der endnu blive ved Hoffet, saasom Marstkalken, Kammerjunkeren, Overstien- ken, Hoffjunkere, Bager og Lakeier, og hvad Folk der ellers kan være, gives Restpenge. Hs. Majestæt vil med det Første begive sig til Holsteen til Landdagen og derpaa til Norge til Rigsdagen. Marstkalk Pentz er naturaliseret heri Danmark og benaadet med alle adelige Privilegier efter den sidste Haandfæstnings Indhold. Christianspriis er nu solgt til Frederik von Buchwald for 120,000 Rdlr., hvilken Sum skal bruges til Kiøbenhavns Fæst- ningsværk, „weil der König Christian IV. bemeltes Christianspriis vor adelich Geld erkaufet“. Fra Norge er i disse Dage kommet en Sum af 40,000 Rdlr., hvoraf de 9000 sendes til Skaane til at betale de øvrige Soldater, som i længere Tid ingen Penge have faaet. Med Tolden i Sundet er endnu ingen virkelig Forandring skeet; men det er vist, at alle Anviisninger ere komne tilbage uden at accepteres i Holland. Ved Ringsted heri Sieland har Jorden en Nat skudt sig op ligesom til en Fæstning; Nogle spaae deraf Krig; Andre Pest eller anden svær Sygdom. Her gaaer alt megen Sygdom i Svang, og Nogle ere døde af Pest. Her er ogsaa for Diebliffet Dyrtid“.

70. Helsingør 23 Februar 1650. „I denne Uge ere nogle Skibe komne fra Nordsjøen og nogle fra Østersjøen. Skibene an- give sig først hos den hollandske Resident, af hvem de erholde en Seddel, hvorpaa de klarere paa Toldboden; de betale hver- ken Told eller Fyrpenge, men kun $\frac{1}{2}$ Rdlr. Skriverpenge og $\frac{1}{4}$ Rdlr. Fattigpenge, som altid har været brugeligt. End- skjøndt hverken den hollandske Resident har faaet nogen bestemt

---

om hans Giæld, bestyrkes ved den danske Resident Peder Juels Uttrin- ger; s. Sist. Tidskr. V. 320. 322.

Ordre fra Generalstaterne, eller Tolderne herpaa Toldboden fra Hoffet: saa følger man ligesuldt Tractaterne paa det Nøieste. Man er ellers heel perplex, og veed ikke ret, hvad man skal gjøre herved; thi tager man ingen Told, kan Dette være til Skade, da man endnu er i Uvished om Ratificationernes Udverling, og tager man Told, frygter man for selv at bryde Tractaterne. Man frygter ogsaa meget for Hds. Majestæt Dronningens Vaaben; her har flere Gange været Tidende om, at en Armee laa paa Grændsen, hvorfor ogsaa Rigsadmiralen har ladet endeel Sager bringe til Kiøbenhavn fra det Gods i Skaane, hvor han residerer."

71. Helsingør 23 Marts 1650. „Kongen er kommen tilbage til Kiøbenhavn fra Frederiksborg; Righofmesteren holder sig endnu hjemme og giver sig aldeles ikke af med Forretninger (undnimt sich gar keiner Sachen an). Hannibal Sehested ventes nu dagligen hertil fra Norge tilligemed sine Medcommisfarier. Ved sine „Confidenten“ lader han flittigen arbeide paa en god Accord med Hs. Majestæt, som dog ei vil indlade sig derpaa, men henskyder Alt til Rigsraaderne. Man holder det for vist, at han vil miste sit Embede i Norge, og at dette skal tilbydes Rigs-Viceadmiralen, Niels Trolle, som ogsaa skal være tilfreds dermed; men da Rigsadmiralen Ove Gedde nedlægger sin Post, vil man igien overdrage S. Sehested denne."

72. Helsingør 30 Marts 1650. „Kongen opholder sig nu paa Ibstrup, 1 Mil fra Kiøbenhavn, hvor han vil blive et Par Dage. Imidlertid ere alle Rigsraaderne tilstæde i Kiøbenhavn, men have dog ifkun tvende Gange været tilsammen. Hidtil er endnu Intet af Betydenhed forefaldet; man har blot talt om, hvorledes man videre skulde forholde sig angaaende Tractaten med Holland (wie es etwa wegen des Tractats mit Holland ferner anzufangen); hvorledes Kronens Giæld skulde kunne betales, og Twistighederne bilægges mellem Kongen og Hofmesteren. Dispyterne mellem disse blive Dag for Dag større. Den Sidste holder sig endnu til Dato hjemme, og det synes nu, at ogsaa de andre Rigsraader ere misfornøiede med ham. Kongen har skrevet til ham og forlangt at vide, om han vil være Righofmester eller ikke; herpaa har han først svaret „zweifelhaftig“, men senere saaledes: 1) At han vel vilde være Righofmester; men man maatte da ogsaa give ham den Auctoritet, der tilkom ham;

2) at han vilde beholde Leverancerne til Kronen, ligesom hidtil; 3) alene betale Soldatesken og andre kongelige Embedsmænd (königliche Bediente), og 4) have Directorium over alle Toldindtægter (über alle Zölle) saavel i Danmark som i Norge. Dette har Kongen optaget meget ilde (Dieses hat der König gar hoch empfunden). Kongen søger alle Midler til atter at bringe Hørholm, som den forrige Konge har foræret Hofmesteren, under Kronen. Hannibal Sehested er endnu ikke kommen hertil, men ventes dagligen; man mærker, at hans Sag er bleven giort god hos Kongen ved en Sum Benge. Til Betaling af Kronens Gield kan man endnu ingen visse Midler udfinde“.

73. Helsingør 6 April 1650. „Kongen er nu atter i Kiøbenhavn, hvor ogsaa alle Rigsraaderne ere samlede; men til Dato er der endnu ikke taget nogen Beslutning, hverken i det Ene eller det Andet, især fordi man ikke veed, hvorledes man er faren med Hensyn til Tractaten med Holland. Der er hverken kommet nogen speciel Ordre til Tolderne fra Hoffet, eller til den hollandske Resident fra Generalstaterne, hvorledes man egentligen skal forholde sig med Skippernes Klarering. Ikkedestomindre blive alle Skipperne klarerede efter Tractatens Indhold; Tolderne sige, at de ei forstaae det, og de Danske selv ere meget perplere derved, og forbande Den, der har været Ursag til denne Forandring, som er baade dem og Fremmede til stor Skade, saafremt de ville bruge deres egne Skibe. Hollænderne frigiøre heri Sundet alt Gods, hvormed de have ladet deres Skibe, disse maae saa komme, hvorfra de ville og tilhøre hvem det skal være. Saaledes kom i disse Dage et hollandsk Skib ladet med engelske Varer fra England og passerede ganske toldfrit herigennem; derimod maatte et dansk Skib, der kom fra Holland, ladet med Wiin (?), betale den fulde Told. Mange engelske Kiøbmænd fragte derfor hollandske Skibe“.

74. Helsingør 20 April 1650. „Rigsraaderne ere nu atter adskilte, og da de ikke have været enige indbyrdes, er der Intet udrettet ved denne Sammenkomst; men Alt er opsat til en Samling, der skal holdes i Kiøbenhavn d. 3 Juni. Stridighederne mellem Kongen og Hofmesteren tiltage stedse; en Deel af Raadet holder med hiin, en anden med denne. Hofmesteren har endnu indtil Dato ikke været ude af sit Huus, og vil ikke bestieftige sig med nogen Forretning, med mindre han bliver sat i den Auctoritet, som

han forlanger. Han vil heller ikke antage for gyldigt, hvad der i en og anden Sag er besluttet heri Riget under hans Fraværelse (begehret auch nicht vor genehm zu halten, was etwa bei seiner Abwesenheit in ein und andern alhier im Reiche verordnet und beschlossen worden). Imidlertid finder man af og til i Kiøbenhavn allehaande Pasqviller, der ere giorte paa Statholderen Gersdorf og Andre, som holde med Kongen. Skibsfolkene have igien været meget misfornøiede, fordi de ei kunde faae Penge; de have offentlig udladt sig med, at de vel vidste, at Hs. M. ingen Penge havde og var fuldkommen at undskylde, men naar det ei kunde være anderledes, maatte de selv søge Penge, hvor disse vare at finde og selv giøre sig betalte. Derefter har man atter givet dem nogle Penge. Endeel Søofficerer, Capitainer og Lieutenanter, ere atter affsedigede; man har kun givet dem et Mars Gage, hvormed de have maattet lade sig nøie. Kongen er nu paa Frederiksborg, hvor han vel vil blive nogle Dage".

75. Helsingør 27 April 1650. „Man har her en Tidlang især været bekieftiget med at aftaffe Soldatesken baade til Lands og til Vands samt med andre Indskrænkninger (Einziehung des Estats). For 14 Dage siden bleve 500 af Skibsfolket samt mange civile Embedsmænd saavel i det Kgl. Rentekammer som ellers (sonsten) i Norge affsedigede, saasom Commissarier, General=Auditeur(en) og den forrige Toldforvalter Johan Gaarmand.¹⁾ De tidligere Affsedigede ere gaaede meget misfornøiede bort; de Sidste har man dog givet et Mars Gage. Hoffstaten er i den Grad bleven indskrænket, at man neppe har beholdt en tredie Deel af alle Hoffets Betiente, som Hoffjunkere og Andre, og de, der ere blevne i Tienesten, lade sig nøie med en ringe Løn. Imidlertid bliver Flaaden i Kiøbenhavn ligesuldt udrustet og lagt paa Pramme, og Kanoner bringes ombord. Man siger, at Skibene saaledes hvert

---

¹⁾ Johan Gaarmand, som ved Instrux af 29 Novbr. 1649 (Norske Register) erholdt Befaling til at modtage Pengene af Toldkisterne i endel norske Lehn og snarest mueligen føre dem til Kiøbenhavn, beklædte endnu 11 Aar efter et anseligt Embede ved Toldvæsenet i Norge. Under 21 Aug. 1660 tilstaaer Kong Frederik III Hannibal Sehested en aarlig Pension af 6000 Rdlr., der af Norges Krones Tolde skulde betales ham af Johan Gaarmand. D. Mag. Tredie Række. I. 313.

Nar skulle gøres færdige og renses. Rigsraaderne have ved deres Sammenkomst, i Kiøbenhavn søgt at forlige Kongen med Hofmesteren; men hidtil har Alt været forgieves. Nogle af Raadet holde med Kongen; Andre med Hofmesteren; dog mener man, at hine kun bruge Kongen som et Instrument, at Hofmesteren ikke, som eet af Raadets egne Medlemmer, skal blive for stor. Han giver sig ikke af med nogen Sag, naar undtages, at han udsteder nogle Anviisninger paa Rentekammeret for dermed at betale En og Anden. Hannibal Sehested er oftere bleven citeret hertil fra Norge, men er hidtil udebleven. Man mener vel, at hans Sag igien er bleven gjort god hos Kongen ved en Sum Penge; men endnu har man dog ingen ret Visshed derom. Rigsraaderne ere formedelst Paastødningene gaaede fra hverandre, og Alt er opsat til Herredagen, der skal holdes i Kiøbenhavn d. 9 Juni. Alle Kroens Creditorer ere forskrevne (til Herredagen?) for at angive deres Fordringer og at lade disse antegne. Man taler nu atter om Christian Rangaus Reise til Keiseren; men det synes, som om denne dog af Mangel paa Penge maatte blive opsat en Tid. Kongen har hele denne Uge været paa Frederiksborg; men ventes idag tilbage til Kiøbenhavn.

76. Helsingør 4 Mai 1650. „Forleden Tirsdag kom Deres Majestæter hertil fra Frederiksborg og vilde gaae over til Skaane og atter komme tilbage samme Dag; men formedelst haardt Veir kunde de ei komme over, hvorfor de bleve her om Natten og begave sig atter den følgende Dag til Frederiksborg, hvor de ville tilbringe denne Uge og derpaa gaae tilbage til Kiøbenhavn. Denne lille Reise var tildeels gjort for Dronningens Skyld, der igien er høi frugtsommelig. Paa Toldboden vedbliver man endnu med at klarere svensk Gods paa hollandske Skibe uden svenske Certificater, efter det første Punct af den med Holland oprettede Redemptions-**Tractat**, uagtet jeg foreholdt dem, at Dette var præjudiceerligt for de sidste mellem Sverrige og Danmark oprettede Pacter, og at de svenske Certificater „dadurch disrespectet würden“. Er hollandsk Gods ladet i et svensk Skib, maa det betale den sædvanlige Told. Den hollandske Resident lader alt Gods, som passerer giennem Sundet paa hollandske Skibe saavel fra Nordspen som fra Østerspen, føre tilbogs, for derved at komme efter, hvormeget denne Told tilforu har kunnet beløbe sig til om Aaret; dog især for at erfare

de Svenskes Commercier. Bemeldte Resident har sagt mig, at Provindsen Holland havde besluttet nøie at holde Tractaterne med Danmark".

77. Helsingør 12 Mai 1650. „For tre Dage siden lod Rigshofmesteren sig sætte over Sundet; man siger, at han igien vil sælge et Gods, som han for nogen Tid siden har kjøbt derovre. Man er forundret over, at han ei ved Overfarten saaledes som forhen blev modtagen ligesom Kongen, med 9 Skud fra Kronborg. Man siger, at Kongen har forbudet Gouverneuren herefter at vise Hofmesteren og Hannibal Sehested denne Ære. I Kiøbenhavn vedbliver man med at betale de aftaffede Søfolk, dog saaledes, at de alle gaae bort med Uvillie og Misfornøielse; og de fremmede Folk lade sig udtrykkelig forlyde med, at de ikke mere ville tage Tieneste her, om Danmark ogsaa skulde geraade i nogen Nød og Fare, men da hellere ville slaae sig til Modpartiet".

78. Helsingør 24 Mai 1650. „Hofmesteren og Cantzleren ere atter komne tilbage fra Skaane, og flere og flere Rigsraader indfinde sig nu til den forestaaende Herredag. Misforstaaelsen mellem Kongen og Hofmesteren vedbliver. Ogsaa mellem Rigsraaderne er der ingen ret Fortrolighed, idet Nogle holde med Kongen, Andre med Hofmesteren. Dog mener man, at Alt vil kunne bilægges til den forestaaende Herredag. Det er imidlertid kommet saavidt, at alle Renter ikke mere, som tilforn, leveres i Hofmesterens Hænder, men i Rentekammeret, og Hofmesteren har ikke længere at disponere derover, hvormed han er meget utilfreds".

79. Helsingør 1 Juni 1650. „Rigsraaderne og Andre af Adelen begynde nu at indfinde sig til den forestaaende Herredag. Imidlertid samler man overalt Penge for at tilfredsstille Nogle af Creditorerne, saavidt mueligt; og Enhver, som har Penge tilgode hos Kronen, gjør sig godt Haab. Fra Norge er der igien kommet 50,000 Rdlr. af Tolden, og man siger, at der med det Første igien skal komme Noget. Antoni Knip skaffer sig derved en temmelig Anseelse; men hvor længe det vil vare, vil Tiden lære. Her skal ogsaa skee en Forandring med den indenlandske Told, som skal nedsættes noget (und derselbe etvæs gelindert werden); hvorimod den herefter skal underkastes strengere Opsyn, da Kiøbmændene drive stort Underfløb. Man siger, at Grev Morits af Nassau med det Første skal sendes hertil i en Ambassade fra Holland.

80. Helsingør 15 Juni 1650. „Herredagen er bleven udsat til næstkommende Mandag. Imidlertid er den unge Prindses Balg gaaet for sig forrige Onsdag i Vor Frue Kirke med Stændernes eenstemmige Samtykke; disse bleve den følgende Dag tracterede paa Slottet. Hannibal Sehested anvender al muelig Flid for at giøre sine Sager gode igien hos Kongen, og præsenterer Dronningen den ene Foræring efter den anden. Derimod har Hofmesteren indtil Dato endnu ikke været ude af sit Huus og bryder sig aldeles ikke om Forretningerne, hvorover man høiligen forundrer sig. Han har nu giort sig syg igien til denne Sammenkomst. Alle Assignationer, som han har udstedt, ere sendte tilbage igien ubetalte, og ere blevne casserede. Det Fornemste, som er forhandlet ved denne Samling, er, hvorledes Gielden paa bedste Maade kan blive betalt. Fra Norge venter man nu med hver Dag igien en stor Sum af Tolden. N. Knip er i Kiøbenhavn, og giør store Løfter om hvert Aar at tilveiebringe en langt større Sum, end der hidtil er kommen af Tolden. Man troer dog, at han ikke vil holde sig længe, hvortil Hannibal Sehested giør sit Bedste“.

II.

Magnus Durels Breve til Rigsdrosten
Pehr Brahe. ¹⁾

1651—1653.

1. Helsingør 18 Juni 1651. „Kongen har lige siden sin Kroning havt Uvillie mod Rigshofmesteren; nu er den omsider kommen til Udbrud giennem en... der tillægger Hofmesteren en saa villain-Action, at han skulde have havt isinde at forgive Kongen. Sagen har han vundet for Byfoged og Borgemester og Raad i Kiøbenhavn; og hun er dømt fra Livet; om nu Kongen og Raadet stadfæste en saadan Dom, vil Tiden lære. I hvorum Alting er, saa er denne Rigshofmester en capabel Herre og „alleena som kan giøre Danmark godt och oss ondt i Swerie“. Jeg troer, der kommer aldrig mere god Forstaaelse imellem ham og Kongen, i saa høi en Grad ere de forbittrede paa hinanden“.

2. Helsingør 12 September 1651. „Eders Høigrevelige Excellence er det noksom bekiendt af de Conditioner og den Capitulation, som denne Kong Frederik gjorde med Adelen, førend han kom til Regimentet, hvor vanskeligt han havde ved at blive Konge. Og heri var virkeligen Ingen ham saa imod som Naturales ²⁾, og blandt disse især Rigshofmesteren, endskiøndt hele Nobilitas saae det gierne, og fandt det overeensstemmende med sin Interessse; men Ingen holdt dog saa haardt i Dreffastet som Rigshofmesteren. Jeg vil tie med, hvorledes han strax efter Kong Christian IV's Død behandlede hans Mobilier, idet han forseglede dem vel og bevarede dem for sig selv, saa at Kongen i denne Time kan rose sig af, at han efter sin Hr. Fader ikke har havt Mere end en Natkiortel,

¹⁾ Originalerne (i det svenske Sprog) findes i H. E. Grev Brahes Haandskriftsamling paa Skokloster i Upland, Vol. XXVIII in Folio.

²⁾ Som man let seer, er det Christian IV's og Kirstine Munks Børn og Svigersønner, som betegnes ved dette Udtryk.

hvilken han gav sin Kammertiener. Jeg vil ligeledes tie med den Affront, som Hofmesteren gjorde imod Vibekes Lig, ¹⁾ hvormed han offenderede Kongen og Børnene, nemlig Clas von Ahlefeld som Svigersøn og Ulrik Christian som Søn. Adelen, som i Christian IV's Tid var høiligen fortørnet over, at Naturales saaledes fløde ovenpaa (måste så flyte öfver) og besade de bedste Charge, har altid ønsket og seer endnu gierne, at de kunde komme af Veien. Kongen har altsaa taget denne Leilighed i Agt, især eftersom Hænderne saaledes have været bundne paa ham, at han Intet har kunnet begynde uden Adelen eller de Fornemste af Adelen, Senatores Regni. Han begyndte da, dengang Hofmesteren var i Holland, cum consensu Senatus, at reformere hist og her til Bedste for Kronen; hvilket saaledes mishagede Hofmesteren ved hans Tilbagekomst, at han siden den Tid ikke har forrettet det Ringeste i sit Officio og aldeles absenteret sig fra Hoffet. Imidlertid gjordes Hannibal Sehested „cappot“, som vel fortiente det, og alle Menneſker sagde dertil: Amen! Med Hofmesteren har man havt Mere at gjøre, thi saasom han er flog og courageur, har man ei havt saa godt ved at bringe ham i Confusion. Det første Puds, man gjorde ham (det första streket, som böss honom), nemlig den Bestyldning, at han vilde forgive Kongen, afværge ham mandigen, saa at Hovedet fløi for Fødderne paa den Dvinde, som anklagede ham. Det næste vilde have været drøit (det andra hade fuller varit drygt); men dermed satte han sig paa en Galliot og drog ud af Landet. Da stævnedes han af Kongen for vanskelige Puncter, hvorover han skulde erklære sig, saasom bl. A., at han med sine Regninger skulde bevise, hvorhen alle Kroens Indtægter havde taget deres Bei, lige siden han kom til sin Charge; hvorhen Kong Christians Mobilier havde taget deres Bei; item hvorfor den Flaade, som blev — — i vore Hænder i Feiden, var saa slet provianteret, og Kronen saa høit bragt i Regning; item hvorfor han saa skammelige lod Vibekke begrave. Om nu Rigs-hofmesteren skal blive fri for Mistanke af Verden, saa maa han forsvare sig per manifestum v. apologeticum, og det staaer nu derhen. Kongen har altsaa cum consensu et con-

---

¹⁾ Jvfr. Suhms Nye Samlinger I. 102. Historisk Tidsskr. III. 375.

silio et auxilio (Senatus) gjort en Brèche i Naturalium Auctoritet og Rigdomme, og har næsten faaet dem paa Knæene. Thi Hofmesteren er saa godt som rømt; Hannibal aldeles „cappot“; Grev Pennz, Hans Lindenov og Ebbe Ulfeld laae allerede tidligere under Fødderne, og Grev Valdemar har ikke en Stikke i Danmark. Jeg seer altsaa ei, hvad Rigshofmesteren kan gjøre, uden at han med Pennen kan lade Verden see sin Uskyldighed. Kongen har nu faaet Mere at sige, og Adelen har faaet, hvad den har villet: hoc est, Naturales aspeien. Men de rette Instrumenter hertil og selve caussa, sine qua non, ere følgende Senatores og Adelsmænd: 1) Rigsmarsken, Hr. Anders Bilde, der var Hofmesterens hostis iuratus; men han har ingen Gunst havt hos Kongen. Han har gjort Noget dertil i Førstningen, men siden Intet, uden at han glædede sig over de Andres Ufærd. 2) Kongens Cantsler, Hr. Christen Thomsen, har gjort Meget og stødt haardt til; men nu argrer han sig lidt, da han seer, at han ikke tog sig iagt for, at Kongen fik mere Luft. 3) Dverstatholderen i Kiøbenhavn, Hr. Joakim Gersdorf, der endnu continuerer, og har stødt ganske haardt til (har støtt lempeligen rett hårt); item Hr. Jørgen Rosenkrands,¹⁾ Rigstøimesteren Christian Friis²⁾ og nogle andre Arbeidere, der Alle have baaret Tiære og tør Bed paa Baalet. Men Ingen har gjort saa Meget dertil som Peder Wibe,³⁾ der fra Begyndelsen til Enden har

¹⁾ Rigsråd Jørgen Rosenkrands (en Søn af den lærde Holger R.), Befalingsmand paa Børglum Kloster og Hofmester paa Sorø 1653—65. Om hans Iver og store Opoffrelse af egne Pengemidler for at frelse Sorø Academie fra Undergang i de ulykkelige Aar 1657—60, s. *Ny D. Magazin* IV. 216 ff. Under Sagen mellem Ulfeld og Dina fik Jørgen Rosenkrands (23 Apr. 1651) Ordre til at møde paa Bytinget, for paa Kongens Vegne at „svare og høre, hvis der passerer, at intet Ulovligt eller Uret bliver tilstedet, og hvis der skeer rigtigheden udi Tingbogen indføres“ (*Siellandske Tegnelser* Nr. 32. Fol. 77).

²⁾ Christian Friis, en Søn af Cantsler Christian Friis til Kragerup, bestiftedes 1649, 6 Januar, til Rigsfeldtstøimester med en aarlig Løn af 4000 Rigsdaler (*Siellandske Tegnelser*).

³⁾ Peder Wibe var først dansk Agent ved det franske Hof; blev i Aaret 1639 sendt til Hoffet i Stockholm, hvor han residerede i flere Aar. Hans Depecher, hvoraf endeel ere trykte i *Fryxells Handlingar* I.

været med, har selv tændt Ilden, baaret og ladet bære Brænde paa Ilden og hjulpet at støde til det Haardeste, Nogen har kunnet. Kongen har derved faaet mere Luft, og det vil nu uidentviøvl gaae bedre til i Danmark end hidtil; thi nu maae Lehnsmændene giøre Regnskab, og det skarpt nok, ergo blive Intraderne større her i Riget, og de begynde ogsaa at disponeres bedre, saa at, hvis det bliver længe ved dermed, er der ingen Tvivl om, at Danmark jo igien kommer paa Fode".

3. Helsingør 21 November 1651. „Forleden Søndag holdt Dronningen sin Kirkegang¹⁾ i Kiøbenhavn, og lod siden de tilstædeværende adelige Fruentimmer tractere paa Slottet. Endnu er Intet bestemt om, hvo der skulle bedes til Faddere, eller naar Cereemonierne skulle holdes; dog mener man, at det skeer i Paasketiden. Rigsraadet skal samles i Kiøbenhavn den 1 December, i hvilken Hensigt vides endnu ikke; Nogle mene, at det skeer, fordi Kongen har faaet Tidende om, at Parlamentet i England med det Første vil sende en Ambassadeur hertil. Hannibal Sehested har slet ikke kunnet erholde Noget af Hs. M. paa sin Begiering; men Alt er afflaaet ham. Skibsfolket har man i denne Uge paany tilfagt $\frac{1}{2}$ Mars Gage til Juul, hvormed det nogenlunde har givet sig tilfreds. Et fgl. Mandat er oplæst her paa Raadstuen, at ingen fremmed Mønt eller Payement, især spansk, maa være gangbar heri Riget,²⁾ og at intet Kostoker eller fremmedt Ol maa indføres i Landet".

56—85, vise ham som en klog og intrigant Diplomat. Om Marsagen til hans Fiendskab mod Ulfeld, s. Slange S. 1176.

¹⁾ Efter sin Medkomst med en Søn, der fik Navnet Frederik, men alt døde d. 14 Marts 1652. Ved den ovenstaaende Efterretning bestyrkes Angivelsen i Stammbaum der Könige v. Dänemark (i Solini og Olearii holst. Krønike, Frankfurt 1703) af d. 11 October som denne Prindses Fødselsdag. Pontoppidan (Marmoræ Dan. I. 12), og Königsfeldt (Geneal. Tabeller over den oldenb. Stamme Tab. II) have derimod d. 11 Juni. S. ogsaa Vedel-Simonsens Bidrag til J. Brahes Levnetsbeskrivelse S. 98.

²⁾ „Abent Brev om Payement udi Helsingør 15 Octbr. 1651". Siell. Register Nr. 23. Fol. 152. „Forbud paa Stück von Achten ikke i Danmark at maatte indføres" 24 October 1651. Siell. Tegn. Nr. 32. Fol. 200.

4. Helsingør 5 December 1651. „Rigsraadets Sammenkomst er opsat fra d. 1 til d. 11 Decbr. Man udspreder, at der efter Generalstaternes Brev til Kongen skal hverves Soldater her. En overordentlig Skat er i denne Uge udfkreven over hele Landet; hvortil den skal anvendes, veed man endnu ikke. Nogle troe, at den skal bruges til at betale Skibsfolket $\frac{1}{2}$ Aars Gage, der er lovet til Juul. Borgerne i Stæderne ere ikke fornøiede med, at de foruden den nye Accise ogsaa blive betyngede med adskillige Skatter, og at deres Næring desuden dagligen formindskes og aftager“.

5. Helsingør 30 Januar 1652. „Den 28 d. M. henimod Aften kom D. M. Kongen og Dronningen hertil fra Frederiksborg og lode sig den følgende Dag tidlig om Morgenen sætte over Sundet og reiste samme Dag til Rigsadmiralens Gaard Tommerup, og den følgende Dag til Hr. Henrik Zvitfelds Gaard Lillø ved Christianstad. Man mener, at de blive en 3—4 Uger borte, og at de agte at gjøre en Tour i Skaane til Christianstad, Christianopel, Malmø, Landskrone, Helsingborg og tilbage igien til Kronborg. H. M. vil med det Samme besee Fæstningerne og, som der menes, lade dem reparere. Det er ogsaa hans Ønske, at Lillø skal demoleres, da det er et godt Pls, der næsten kan commandere Christianstad. Man har ogsaa for at demolere Christianopel og at lægge Fæstningen bedre ude paa en Odde, hvor den skal ligge beqvemmere. Da Landskrone er en skøn Havn og ligger beqvemt til at befæstes, har man i sinde baade at befæste Staden og at privilegere den og at stabilere Commercierne. Hertug Ernst Gynther, Joakim Gersdorf og Rigsstøimesteren Christian Friis ere i Kongens Følge. Rigsraaderne skulle samles til den 27 Marts. Da S. Sehested er reist til Norge, og man mener, at hans Svoger Ebbe Ulfeld er reist til den svenske Grændse: saa har man her den Mistanke om dem, at de ville begive sig til Sverrige, især eftersom hiin har udvirket sig et honorabelt Pls at kunne reise, hvorhen han vil; og Ebbe Ulfeld er misfornøiet over, at hans Lehn Bornholm er ham frataget“.

6. Helsingør 20 Februar 1652. „Man taler endnu om, at der skal sendes en Ambassade herfra til England,¹⁾ og at Kongen

¹⁾ I Foraaret 1652 sendtes Erik Rosenkrands og Peder Keedtz med

vil gjøre Raadet, der er forskrevet til den 27 Marts, Forslag om Tiden og Personerne, og om det ei var raadeligt at sende bemeldte Ambassade, uagtet den nederlandske med uforrettet Sag har maattet begive sig fra England; og idetmindste at erkiende denne Stat som en fri Republik. Henrik Villumsen¹⁾ der sidst blev sendt herfra til England, skal bl. A. have in mandatis at tilbyde Englænderne fri Passage for deres Skibe gennem Sundet mod Betaling af en bestemt Sum Benge enten her eller i Amsterdam, samt alt godt Venfskab og Naboskab. Skibsfolket har i disse Dage faaet $\frac{1}{2}$ Aars Gage, og Resten er lovet, saasnart Landet og dets Indkomster kunne taale det, hvormed det er temmelig tilfredsstillet. Man er bekymret over, hvorfra man, hvis det enten nu eller i Fremtiden kommer til aaben Feide mellem Nederlandene og England, skal tage Midlerne til den ved de sidste Tractater udlovede Hielp; Danmark skulde da saa godt som blive draget ind med i Krigen“.

7. Helsingør 12 Marts 1652. „Indtil Rigsraadet samles d. 27 d. M., have D. D. M. M. samt Hertug Ernst Gynther²⁾ og hans Gemalinde begivet sig til Frederiksborg, for der at forlyste sig med Jagten. Forleden Mandag er der kommet hertil fra Sverrige en Frøken af Sulzbach,³⁾ som endnu befinder sig her, eftersom hun paa Beien er kommen til Skade. Hun har for nogle Dage siden sendt sin Hofmester til Hoffet for at notificere sin An-

---

et anseligt Felge til England. Om deres Forhandlinger med Parlamentet s. Hofmans Adelsmænd II. 126. 145; *Aitzema*, Zaken v. Staet en Oorlog VII. 758—61. Paa Grund af den mellem begge Magter, ved de engelske Skibes Anholdelse i Sundet, opkomne Misforstaaelse, hiemkaldtes de mod Slutningen af Sommeren og stededes til Afsteds-Audients d. 29 October 1652.

¹⁾ Henrik Villumsen, adlet 1646 med Navnet Rosenvinge, fulgte 1640 med S. Sehested til Spanien som Ambassadens Hofmester, beskiftedes 1642 til Consul i St. Lucar og derpaa til Resident ved Hoffet i Madrid (Slange, Chr. IV. Hist. 1027. 1103. 1417); brugtes senere i flere vigtige Sendelser især til England og Holland; *Aitzema* I. c. VII. 757. VIII. 443. 541. IX. 198. 203.

²⁾ Hertug Ernst Gynther (f. 1609, d. 1689), tredje Søn af Hertug Alexander af Sønderborg; Stamfader til den augustenburgske Linie. Hans Gemalinde var Augusta af Huset Holsteen-Glücksborg. Om hans Indflydelse ved Hoffet s. nedenfor S. 51.

³⁾ Om denne „Frøken“ af Sulzbach s. *Fryxells Handlingar* I. 92.

komst, og venter hver Dag at blive afhentet til Kiøbenhavn i Kongens Bogn. Man har for at samle en anseelig Sum Penge in cassa, hvortil hele Landet maa give en overordentlig Contribution; i dette Diemed skal ogsaa det fgl. Mandat om 1 p. Ct. af alle Rentepenge med det Første sættes i Kraft. De, som i Rigs Hofmesterens Tid have gjort nogen Leverance til Hoffet, ere tilfagte at holde deres Regninger in parato til henimod Rigsraadets Sammenkomst; især tales om Henrik Møllers ¹⁾ (Regninger); ogsaa siges,

---

¹⁾ Henrik Møller — hvis Navn oftere vil forekomme i dette Værk — var født i Tjehoe 16 Marts 1609 af borgerlige Forældre. Grev Geerd Rantzau til Breitenburg yndede ham for hans gode Hoveds Skyld, og lod ham opdrage med sin egen Søn, den siden saa navnkundige Grev Christian Rantzau. Med denne sendtes han 1627 til Sorø Academie, men indtraadte alt 1628 i det tydske Cancellie; 1630 d. 14 Januar kom han i Tjeneste hos Rigets Hofmester Frants Rantzau, hvis ulykkelige Død (d. 5 Nov. 1632) han beskylledes for at have voldet (Sofman, d. Adelsm. I. 104). Alligevel beskikkedes han fort derpaa til kongelig Kammerskriver, og gjorde i denne Stilling flere Reiser i Kongens Ørende. 1641 betroedes ham Bestyrelsen af Tolden i Kiøbenhavn; 1651, 21 Marts udnævntes han til General-Toldforvalter over hele Danmark. Fra 1655 var han tillige Admiralitetsraad (s. nedenfor under 29 Dec. 1655), og brugtes i Krigsaarere i mange vigtige Forretninger; saaledes fulgte han Otto Krag til Kurfyrsten af Brandenburg og de allierede Tropper i Jylland o. s. v. Efter Freden 1660 beskikkedes han til Kammerraad, Rentemester og Assessor i Kammercollegiet, og blev 1662 Amtmand over Holbeks Amt. I disse betydelige Embeder forsømte han ikke at samle sig Rigdomme, hvilke han forøgede ved Handel og Industrie. Som ovenfor anført, var han alt 1652 een af Kronens Hoved-Creditorer; 11 Aar senere overtog han som Liquidation for sit Tilgodehavende (200,000 Rdlr. efter Riegels, Christ. V. Hist. S. 134) alt kongeligt Gods i Løve- og Dds-Herreder (11,200 Tdr. Htkorn), og oprettede deraf Herregaardene Søbygaard, Ratterup, Gundtved (nu Selchausdal), Aagaard, Bøstrup, Draxholm (nu Adlersborg) og Anneberggaard. Han var desuden Eier af Godserne Leiregaard (nu Ledreborg), Kornerupgaard, Skulderupsholm, Sonnerup og Skjoldenæsholm i Sieland, samt Tyrestrup og Lønborggaard i Jylland. Han blev i sine Embeder som Rentemester og Assessor i Rentekammeret langt ind under Christian V, af hvem han 1670 udnævntes til Statsraad; nogle Aar senere, 1 Mai 1674, optoges Møller, hans afdøde Hustru, Sophie Hansdatter, alle hans Børn og tre Svigersønner, Dr. Juris Caspar Bartholin, Cancellieraad Th. Finke og Commenceraad Johannes Finke, i den danske

at Commissarier alt skulle være beskaffede (til at giennemgaae Regningerne). Den 22 skal der overalt paa Landet (i alla landsordar) holdes Mønstring over Landsfolkets, og der er givet Officererne Befaling at indmelde, hvorledes ethvert Compagnie kan blive completeret. Næstkommende Mandag skal et fgl. Mandat om Afstæffelse af alle Kobberpenge i Landet oplæses herpaa Raadstuen“.

8. Helsingør 21 Mai 1652. „Kongen agter i næste Uge at begive sig paa Reisen til Holsteen. Imidlertid have D.D. M.M. samt Hertug Ernst Gynther og hans Gemalinde været i Frederiksborg og tilbragt Tiden i nogle Dage med Jagt. Man continuerer endnu med Flaadens Udrustning, især da man endnu ikke veed, hvorledes Tractaterne ville løbe af med England og Nederlandene. Iforgaars ankom hertil fra Kiøbenhavn det islandske Compagnies Flaade, som har et af Kongens Skibe, „den hvide Bjørn“, med sig til Convoi“.

9. Helsingør 28 Mai 1652. „Førrige Uge ere D.D. M.M., Hertug Ernst Gynther og Gemalinde samt de andre ved Hoffet værende fyrstelige Personer afreiste til Holsteen. Man har i denne Uge over hele Landet oplæst et kongeligt Mandat om den ordnære Kopskats Forhvielse samt om Mandtalspenge, hvilket med det Første skal erequeres, og Pengene anvendes til Flaadens Udrustning (hvormed der endnu continueres), efterdi der er stor Mangel baade paa Penge og paa Proviant. Man udspreder, at Rigshofmesteren, Grev Valdemar og Hannibal Sehested skulle være i Hamborg (hvilket forarsager nogen Estertanke her), og at Kongens Reise til Holsteen skal have til Hensigt at sætte Landet i god Positur. Paa Fortificationen i Kiøbenhavn arbeides nu flittigere end før; i alle Provindsfer ere Officerer ansatte til at exercere Landsfolkets. De af Raadet, som vare deputerede til at giennemgaae Regningerne over

---

Adelsstand. Endnu i levende Live deelte han sine fleste Eiendomme mellem Børnene; 1686 forlod han Kiøbenhavn, og døde paa Leiregaard 1692 d. 2 Marts, næsten 83 Aar gammel. De hollandske Jøder Texeira toge Drarholm i Betaling for Penge, som de havde tilgode hos Møller. Ogsaa hans øvrige Eiendomme kom snart i fremmede Hænder, og hans Slægt er sunken ned til Folkets laveste Klasse. Efter en Angivelse i Orion II. 107, skal den eneste nulevende Mand af Henrik Møllers St være Boelsmand paa Grø; dennes tvende Søstre ere gifte, den ene med en Landsbystrædder, den anden med en Kromand.

Leverancer, have deri fundet grove Fauter, hvilke de have optegnet til Raadets næste Sammenkomst“.

10. Helsingør 21 Juni 1652. „Hs. M. efterlod ved sin Afreise den Ordre, at der skulde fortsæres med Flaadens Udrustning. Der arbeides ogsaa stærkt paa Fortificationen omkring Staden. Skiondt Hs. M. havde foresat sig at blive borte til August Maa-
ned, synes det dog, som om Affairerne fordre hans Tilbage-
komst inden den Tid, især ved den nuværende Tilstand og den slette
Udsigt, der er til Forlig mellem Nederlandene og England. Den
hollandske Resident har en passant havt Audients hos Dronningen
i Flensborg og offereret Fadder-gaven til den lille Prindsesse, til hvem
Generalstaterne for tre Aar siden vare Faddere, bestaaende af tvende
Guldpokaler, en Gulddaase og en aarlig Livrente af 4000 Gylden“.

11. Helsingør 30 Juli 1652. „Den for 8 Dage siden om-
talte Forstærkning af Grændsefæstningerne skal kun være skeet imod
et uformodentligt Indfald af de Engelske. Kiøbenhavn og Helsingør
ere fremfor Grændsefæstningerne i Skaane blevne forsynede med
stærkere Garnison. Nogle mene, at Kongen endnu en Tid bliver
i Holsteen, da der i Kiøbenhavn og ellers her i Landet grassere
svære Sygdomme. Den hollandiske Resident skal ved Hoffet an-
holde stærkt om den ved Pacterne udlovede Hielp, men har endnu
ikke faaet kategoriskt Svar. Det synes, som om Hs. M. vil op-
pebie Udfaldet af det første Søslag mellem den engelske og den hol-
landiske Flaade; han lader sig forlyde med, at han vel kunde
have Grund til at tilbageholde denne Hielp, eftersom Generalsta-
terne senere end der var lovet, ratificerede bemeldte Tractater, og
de desuden ikke rigtig og aarligen havde erlagt den udlovede Pen-
gesum, ligesom og efterdi det var bestemt i Tractatens ¹⁾ 14 Artikel,
at saadan Hielp ei skulde præsteres, hvis den ene Part havde søgt
at forstyrre Commerciernes Frihed, hvilket de Danske nu mene at
kunne hentyde paa Nederländerne. Da Præsterne, Fogderne og
Skriverne i hvert Lehn have indvilget i at holde hver en Rytter:
ere nogle Officerer deputerede til at overse og mønstre dette
Rytteri, som siden skal revideres af Rigsmarsken“.

12. Helsingør 3 October 1652. „Den kurfachsiske Gesandt
er endnu i Kiøbenhavn, hvortil ogsaa Enkeprindsessen i denne Uge

¹⁾ Alliance-Tractaten mellem Generalstaterne og Danmark af 9 Oct. 1649.
Aitzema l. c. VI. 704.

er ankommen. Deres Begiering er, at da Hds. F. N. nu aftræder sit Livgeding og begiver sig udaf Landet; hun da igien maatte erholde 40,000 Rdlr., som hun har bekommet pro dote og indbragt heri Landet. Denne hendes Begiering er ogsaa funden raisonnabel, og det er besluttet at lade en Skat udgaae til hendes Satisfaction; men da en saadan ei saa hurtigen kan opkræves, skal hendes Bilager være opsat noget.¹⁾ Hs. M. har nu ei alene tilegnet sig Sørholm, hvormed Kong Christian IV havde forlenet Hofmesterens Frue, men ogsaa frataget ham hans Lehn, Løn og andre Beneficier samt hans Hustrues og ældste Søn (Beneficium), hvilket var et Lehn i Norge, der indbragte 3000 Rdlr. om Aaret. Man tvivler heller ikke om, at han jo vil confiskere hans Arvegods, hvilket vel tilligemed Mere vil vise sig ved denne Conventus Senatorem. S. Sehested er kommen hertil, men vil for det meste opholde sig 1 Miil herfra Staden paa en lille Gaard, som han har kjøbt af en Borger i Kiøbenhavn. Han har ikke engang talt med Kongen, skivndt han i største Underdanighed har ansøgt Hs. M. om af Raade at ville redressere ham Noget; men han har hidtil Intet kunnet opnaae, hær da det er kommet for Dronningens Dren, at hans Frue skal have ladet nogle Blamer falde imod Hds. Majestæt; men fornemmelig har Hertug Ernst Gynther, som dog forleden Tirsdag reiste bort med sin Gemalinde, ligget ham i Veien og mærkeligen forhindret hans Redressement“.

13. Helsingør 14 Januar 1653. „Den til Hds. M. (Dronningen af Sverrige) bestemte Ambassade er nu underveis. Skivndt Hr. Niels Trolle og Hr. Niels Krabbe vare udnævnte: har man dog senere valgt Rigsraad Mogens Høeg og adjungeret ham som Consiliarios tvende Cancelliejunkere, Erik Krabbe og Jørgen Reedg. Hr. N. Trolle skal være bestemt til en Ambassade til Holland. Begge Ambassader have til Niemed at tilveiebringe Fred, Rolighed og god Correspondents; den svenske skal desuden have Hensyn paa Rigshofmesterens Sag samt paa de Svenskes Sei-

¹⁾ Den udvalgte Kong Christian V's Enke, Magdalene Sibylle, opholdt sig efter sin Egteskælles Død (1647) paa Nykiøbing Slot paa Falster, indtil hun 1652 indgif Egteskab med Hertugen af Sachsen-Altenburg, Frederik Wilhelm II. Hun døde 1668, 50 Aar gammel. „Hun var indtil sin Dødsminut god Dansk“, hedder det om hende i en Samtidig Dyp-tegnelse. Bircherods Dagbøger, S. 117.

lads og Friheden giennem Sundet, og skal paa bedste Maade undskyldes hvad som er passeret. Ambassaden til Holland skal søge at tilveiebringe Fred imellem Nederlandene og England. Den engelske Gesandts Proposition og Parlamentets Forslag indeholde Følgende: 1) at Hs. M. vil løslade og i Sikkerhed udlevere de 23 arresterede engelske Skibe; 2) at Hs. M. vil betale den Skade, som Parlamentet og Kiøbmændene have lidt ved denne Arrest; 3) at de Omkostninger maac erstattes, der ere anvendte paa de 18 engelske Orlogsskibe, som forleden Høst skulde convoiere de 23 Goffardieskibe hertil; 4) at det ved Jylland strandede engelske Orlogsskib maatte blive betalt; 5) at der maatte tilstaaes de engelske Goffardie- og Orlogsskibe sikker Giennemfart giennem Sundet".

14. Helsingør 28 Januar 1653. „Mogens Søegs Ambassade til Sverrige ¹⁾ skal angaae følgende Puncter: 1) Rigshofmesterens Sag, at Hds. M. vil ophæve den ham givne Protection; 2) at undskyldes eller ved Forhandling berigtige, hvis Noget maatte være begaaet imod Pacta; 3) at udbede sig Fred og Rolighed paa Hds. Majestæts Side og hendes Mægling mellem begge Republiker, i det Tilfælde, at Danmark skulde komme i Krig med England. Den engelske Envoyé ²⁾ ligger indesperret her og frygter for at

¹⁾ Jvf. *Wieselgren*, *De la Gardiska Archivet VIII*. 199; *Historisk Tidskr.* V. 345—47. Rigsråd Mogens Søeg brugtes i flere vigtige Statsærender; han sendtes saaledes tilligemed Christen Skeel Carl Gustav imøde, da denne anden Gang faldt ind i Sielland. Han døde i Odense 1661, 29 Januar (*Bircherods Dagbøger S.* 67), og ligger begravet i Sorø Kirke.

²⁾ Det engelske Parlaments Gesandt, Hr. Bradshaw, ankom til Kiøbenhavn mod Slutningen af A. 1652 for at underhandle om Udleveringen af de ved Kiøbenhavn og Helsingør i Mai s. A. anholdte engelske Goffardieskibe. Hvad ovenfor er anført stemmer med Fortællingen hos *Aitzema l. c. VII*. 794, at, saasnart han ankom, reiste Kongen fra Staden og begav sig paa Jagt. Den 7 Januar 1653 havde Bradshaw Audients hos 5 Rigsråder; Erik Krag og Rosenvinge bestilledes til at træde i Underhandling med ham. Generalstaternes Gesandt, Borgemeesteren i Hoorn, Nanning Keyser (hvis Anseelse og Indflydelse i Danmark gav Dronning Christina Anledning til det Bon-Mot, at „der ikke længere var nogen Konge i Danmark, men at Keiseren der gjorde Alt"), forstod at drage de med Bradshaw begyndte Underhandlinger i

blive myrdet. Han beklagede sig for mig over, at de arresterede engelske Skibe vare loffede hid til Kiøbenhavn og anholdte under Skin af Protection; at han selv er bleven affronteret, idet han ei kan faae Audients hos Kongen, og hans Folk injurieres paa Gaderne; men han meente, at Republiken sikkert vil hevne Dette. Commissarierne have forfikkret ham, at han i denne Uge skal faae sin Resolution. Med Hensyn til Skibene vilde der ei være saamegen Banskelighed, hvis Danmark ei havde den Mistanke, at Republiken efter Udleveringen ligesuldt vilde giøre sig betalt per viam re-tor-sionis. En Gesandt fra Hertugen af Altenburg er ogsaa i Kiøbenhavn og andrager paa Liquidation mellem Hs. M. og den forrige Enkeprindsesse¹⁾. Han klager over, at han Intet kan udrette, men blot opholdes med gode Ord".

Langdrag, indtil han selv fik sine Principalers Ordre til at slutte den of- og defensve Alliance-Tractat af 9/10 Februar 1653. *Aitzema l. c. VII. 814.*

1) S. ovenfor S. 51.

III.

Magnus Durels Breve til Kong
Carl Gustav. ¹⁾

1654—57.

1. Helsingør 24 Marts 1654. „Den russiske Envoyé er endnu i Kiøbenhavn og oppebier Kongens Ankomst fra Holsteen, hvor Hs. M. har bivaanet Landdagen i Flensborg. Hs. M. er nu i Glückstadt, hvortil Hertug Julius Henrik af Sachsen-Lauenborg er ankommen, og hvor den regierende Hertug af Lyneborg endnu ventes. I denne Uge er en dansk Guineafarer løben i Søen. Der er kommet Tidende til Kiøbenhavn, at nogle engelske Kapere skulle ligge ved Skagen“.

2. Helsingør 31 Marts 1654. „400 Mand af Landsolket i Sieland ere ankomne til Helsingør og indquarterede i Staden; og da der nu holdes Mønstring ved Roeskilde, ventes flere med det Første. Paa den Tidende, at en engelsk Kaper skulde ligge ved Skagen, er en Galliot udsendt, som skal krydse deromkring. Da D. D. M. Kongen og Dronningen og dennes Broder, den regierende Hertug, og nogle andre fyrstelige Personer med det Første ventes hertil, er det befalet Borgerstabet heri Staden at holde sit Geyer færdigt. I denne Uge er en temmelig Deel Korn kommen hertil fra Frederiksborg og opført paa Slottet.“

P. S. „Den ankomne Tidende, at Tractaterne i England vare standfede ved det Punct om de under Beslag lagte Skibe ²⁾ (studzade på ar-

¹⁾ Originalerne glemmes i det fgl. Rigsarchiv i Stockholm; de fleste ere i det svenske, enkelte i det tydske Sprog.

²⁾ Under Underhandlingerne mellem begge Republikker fordrebes fra hollandsk Side, at Kongen af Danmark uden Videre skulde indlemmes i Fredstractaten; naar Dette var skeet, kunde der handles om Tilbage-

resten af desse skæpan), har her vaft temmelig Befymring; derfor ventes Kongen nu snart fra Holsteen; 400 Mand ere indquarterede her, og man venter flere. I Holsteen skal der hverves under Ulrik Christian, og Hertugen af Lyneborg skal ogsaa derhen. Her raabes overlydt, at hele den engelske Flaade vil vende sig hid".

3. Helsingør 8 September 1654 (fra Durels Correspondent", medens han selv, paa Grund af den i Helsingør og Kiøbenhavn grasserende Pest, havde begivet sig til Norrkøping). „Heri Landet beroe Sagerne i sædvanlige stille terminis. Kongen og Dronningen ere endnu i Flensborg, hvor de agte at blive en Tid for denne heftige smitsomme Sygdom, der udbreder sig over hele Landet. Rigshofmesteren, Hr. Joakim Gersdorf, er paa sin Gaard ved Christianstad i Skaane. Cantsleren er stundom paa sin Gaard nogle Mile fra Kiøbenhavn, stundom i Kiøbenhavn. De andre danske Ministre ere hver og een reiste hist og her, og søge at blive paa de Steder, som ei ere angrebne af Pesten. I Helsingborg grasserer Pesten stærkere end i Helsingør".

Indlagt er følgende Brev fra Cantsleren Christen Thomesen Sehested til den danske Gesandt i Stockholm, Peder Juel:

Herr Gesandt! Jeg kan ikke forbigaae at lade Eder vide, at Oluf Daa har været for to Dage siden hos mig, og (er) reist fra Sielland for intet Andet end, efter Hr. C. W. (Corfits Ulfelds) Begiering, at levere et Brev mig af ham tilskrevet, hvilket, enddog jeg havde Betænkende at annamme som den, der ingen Communication med saadan Mand vilde have, tog jeg det dog endeligen an for at lade det aabne og læse først af Hs. M., efterdi han foregav at vide Meningen, som derpaa indgif, at efterdi Hr. C. W. nu i Eders Presence havde sin Administration justificeret og paa Alting kongelig Dvittants fremlagt og mod de engelske Penges Beskyldning med Montroses Dvittance sig erklæret og derpaa faaet Dronningen af Sverriges Kundskab under Haand og Segl, da formeente han, at han sit Gods ikke længere kunde

---

levering af og Erstatning for de anholdte Skibe (s. S. 53). De engelske Fredsmæglere forlangte derimod, at Skadeserstatningen skulde skee pari passu med Kongens Optagelse i Tractaten. S. herom og om Resultatet af disse Underhandlinger *Aitzema* l. c. VIII. 51. 76. 80. 163.

formenes; skulde det imod Forhaabning skee, da nødes han til at lade ved Trykken al Verden sige, hvad Uret ham er vederfaret, hvilket skulde ei lade vel hverken for den gamle eller den unge Konge. Jeg skikkede Hs. M. Hr. C. W. Brev; kan ikke ret vide Indholdet tilvisse; men dersom I kunde faae nogen vis Efterretning, hvorledes den Kundskab lyder, som Dronningen har udgivet, da var det godt; var og ikke af Veien, at I data occasione kunde lade Eder formærke, at Hs. M. ikke troer denne Konge til at skulle tilståde Noget at trykkes, som Hs. M. skulde være til Despect, eftersom det med det stettinske Fordrag ikke overeens kom. Vi faae nu at forvente, hvad dette Anslag vil medbringe, befalendes Eder hermed o. s. v.

Stougaard, d. 22 Aug. 1654.

Ch. Thomesen

m. p.

Jeg fik med sidste Post ingen Breve fra Eder. Vale!

4. Helsingør 3 December 1654 (ligesom Nr. 3, 5 og 6). „Man har nu godt Haab om Pestens Dphør, da Vinteren begynder med temmelig Strengthed. I sidste Uge er der kun begravet 16 Lig i Kiøbenhavn, 20 i Helsingør. Kongen og Dronningen ere endnu i Flensborg; Rigshofmesteren paa sin Gaard Lillø; Cantzleren paa sin Gaard i Fyen; de øvrige Rigsraader ere deels paa deres Gaarde, deels i deres Gouvernementer. Det var for nogen Tid siden udspreidt, at der skulde afgaae en Ambassadeur fra Danmark til Sverrige, men man mærker nu, at det kun bliver en Resident, man mener Erik Juel¹⁾ istedetfor Peder Juel, hvem Kongen har kaldt tilbage. Ellers har nu en Tidlang Ingen af Rigsraadet været hos Kongen i Flensborg for Mistanke om Pesten, af hvilken Marsag Hs. M. ogsaa lader holde stærk Vagt, at Ingen, som kommer fra smittede Steder, skal komme ind i Staden og opholde sig der“.

5. Helsingør 22 December 1654. „I Kiøbenhavn begraaves hver Uge c. 30—40 Lig, og Pesten grasserer endnu saa smaat

¹⁾ Saavel her som nedenfor menes Ove Juel til Willestrup, der blev Peder Juels Eftermand ved det svenske Hof (Sofmans d. Adelsmand II. 75; Sift. Tidskr. V. 403), om hvem der oftere vil blive Tale i disse Samlinger.

(så småningom) saavel der som i Helsingør, saa at man frygter for, at den henad Foraaret skal begynde paany. Ude paa Landet i Sielland græsferer den endnu temmelig, ligeledes, som man mener, i Skaane og Bleking. Skibsfolkene i Kiøbenhavn har i denne Uge erholdt nogle Penge af den fra Norge nu komne Sum, og har faaet Forhaabning om bedre Contentement til Fastselavn, hvormed det ogsaa har maattet lade sig nøie."

6. Helsingør 6 April 1655. „Siden Righofmesterens sal. Frues ¹⁾ Legeme forleden Uge blev ført fra Helsingborg hertil og samme Dag „med temmelig Proces“ strax til Kiøbenhavn, hvor det blev nedsat, er her ikke foresaldet noget Synderligt, uden at Righofmesteren samt nogle andre Rigsraader paa Kongens Ordre hastigen ere reiste til Jylland; Hs. M. opholder sig i Ribe, hvor Rigsraadet nu er samlet. Man antager, at det er Kongens Hylдинг af Hamborg, der har foranlediget denne Sammenkaldelse af Rigsraadet; Andre mene, at det er skeet for den stærke Armatur's Skyld i Sverrige, som foraarsager en temmelig Frygt over hele Landet. I Kiøbenhavn har man vel begyndt at arbeide paa nogle Orlogsskibe, men er nu igien standsset dermed, og efter al Sandsynlighed bliver intet Orlogsskib udrustet, førend Herredagen er forbi, da Kongens og den unge Prindses Reise til Norge vist skal gaae for sig, saafremt man imidlertid kan komme til Rette med Hamborg. I Jylland holdes en almindelig Mønstring, som Hs. M. bivaaner. Man siger, at Kongen har maattet reise fra Flensborg, fordi Pesten der har vilst sig. Den islandske Flaade, som gierne pleier at løbe ud ved denne Tid, gøres nu færdig. Forleden Uge reiste den danske Resident Erik (Ove) Juel, som siges at være en Mand af god Forstand og ret vel studeret, herover Sundet til Stockholm, for at afløse Ambassadeuren Peder Juel."

7. Helsingør 13 April 1655. „Kongen er endnu tilligemed Rigsraaderne i Ribe; hvortlænge de skulle blive der, kan man ei vide. Saameget veed imidlertid den ordinære svenske Hamborgpost at fortælle, at man endnu før den forestaaende Paaskefest ventede Kongen tilbage til Flensborg; ligeledes, at de hamborgske Deputerede alt i forrige Uge vare komne til Flensborg og de kongelige bagefter, men at disse igien — man vidste ei hvorfor —

¹⁾ Joakim Gersdorfs Hustru, Ollegaard Svitsfeld, død 11 Marts 1655.

vare reisste derfra; Ordet gif, at de efter Helligdagene skulde komme sammen i Kiel. Iøvrigt vækker den svenske Konges stærke Rustning og især Hvervingen i Holland ei blot hos Hoben, men ogsaa blandt de Fornemmere „allerhandt Nachdenken“. Man siger for vist, at 8 Compagnier Ryttere med det Første skulde indquarteres her. Det er ogsaa befaleet alle Officererne af Landfolket paa Ordre at holde sig færdige „zum rendez-vous“. Det hedder ogsaa, at kongelige Patenter skulde udgives til at hverve nogle tydske Regimentter; men man troer, at Tillobet ei vil blive stort, da man har ladet de senest aftakkede Folk gaae meget misfornøiede bort. Mange af disse have i den forløbne Winter, da de intet Arbeide kunde erholde, af Nød maattet gribe til Bettelstaven. De til Elben bestemte „Kronskibe“ ere endnu ikke udløbne, uidentviøvl fordi man først vil see, hvorledes det gaaer med Tractaterne“.

8. Kiøbenhavn 17 Mai 1655. „Det synes af Alt, som om Danmark ved tilstundende Krigsfare ikke agter at engagere sig paa nogen Maade, men blot nogenlunde at sætte sig i Sikkerhed mod Indfald. Man kan ikke see, at deres consilia have andet Udseende, eller at deres Tilberedelser blive saa store, at de her kunne begynde nogetsomhelst stort Værk. De ere ei heller i saa stor Fortrolighed med Hollænderne, og vare ikke saa vel farne ved de sidste Tractater og Alliancer, at de skulde kunne have stor Lyst til at „spenna i hoopa medh deeras consilier eller macht.“ Det mærkes især, at de erindre sig den Fare, hvori de vare under de Engelskes sidste Krig med Holland, da de hver Time maatte være bange for at see en mægtig engelsk Flaade midt imellem deres Lande og udenfor Slottets Vinduer i Kiøbenhavn. Da jeg forsikkrede Cantsleren om Gders Majestæts Tilbøielighed til Fred med denne Krone, og han derover gratulerede sig, kom jeg ogsaa frem med et Ord om, at G. M. ikke var imod et nærmere Benskab, hvilket optoges heel vel; jeg tænkte hermed at disponere dem til bedre Fortroende til G. M. og til godt Humeur. Men paa følgende Ting vente de allermeest, hvilke den Allerhøieste give, maatte flaae dem feil: 1) Mene de her, at der skal herske saa stor Utilfredshed blandt Stænderne i Sverrige, og at alle Stænder ere saaledes betyngede med Told og andre Skatter, at der i Kongens Fraværelse letteligen skulde kunne afstedkommes Oprør. 2) Alt Krongodsernes

Reduction ¹⁾ vil foraarsage mange Misfornøiede, og Sverrige der= ved komme i den samme Tilstand, hvori det var i den første Kong Gu= stav Adolfs (?) og den sidste Kong Carls Regieringstid. 3) Troer man, at de nævnte Omstændigheder ville bringe G. M. til en pæsselig Fred, og at Danmark da vil slippe for at leve i Sverriges Dis= cretion, som det hidtil har giort. 4) Efterdi den gamle Rigs= cantsler er død, og G. M. og alle Ministrene ere unge, indbilde de sig, at dette Consilium (om Krigen imod Polen) er ikke fattet saa= ledes som Consilia pleie at fattes i Sverrige. Iblandt fornemme Folk fabuleres her om allehaande Tertegn, som skulle være set ved sal. Rigscantslerens ²⁾ Jordefærd“.

9. Udtog af Durels Memorial til Kongen af Danmark. Kjøbenhavn 12 Juni 1655. Kongen af Sverrige vil af Om= sorg for de nordiske Rigers Velfærd samt af Fortrolighed til Hans danske Majestæt meddele denne sin Mening om, hvorledes Rigerne kunne holdes i god Forsatning; og godt Venskab og Correspondance tiltage imellem dem, og begierer derpaa Hs. Majestæts Svar. Imellem Polen og Rusland er der for nogen Tid siden opkommet en Misforstaaelse, som tilsidst har foranlediget en formelig Krig. Da Kongen af Sverrige en Tidlang havde seet begge Krigshære sværme omkring hans Landemærker og der saa godt som tage sedem belli, har han besluttet at gjøre sin Magt saa stærk, at han ei skulde behøve at leve til begges eller een af deres Discretion, især da Stridighederne mellem Sverrige og Polen endnu ei ere bi= lagte, og Kongen af Polen paa mange Maader har overtraadt de senest oprettede Pacta. Og paa det at Intet skulde være ugiort, som kunde være Hs. M. til Skade, har Polen ikke blot isinde at sætte en Flaade i Østersøen tvertimod selve Pacterne, men har ogsaa

¹⁾ Det er tilstræffeligen bekiendt, med hvilken ubøielig Consequents Kong Carl XI. efter A. 1680 iværksatte Reductionen af de under Dronning Christinas Regiering deels bortskienkede, deels langt under deres virkelige Vardi bortsolgte Domainer (om hvis Antal s. *Fryxells Berättelser X. D. 2 Afd. 158; De la Gardiska Archivet XI. 95—96, 169*). Mindre bekiendt turde det være, at der alt under Carl Gustav, paa Rigsdagen 1655, arbejdedes paa at tilbagetage de saaledes fra Kronen afhaandede Eiendomme (*Fryxell a. Et. XI. 1 Afd. 85, 2 Afd. 196*). De paa= følgende Krige standsede dette Forehavende.

²⁾ Axel Oxenstierna, som var død d. 28 August 1654.

med største Flid søgt at forlede Hs. Mts. Venner og Allierede, animerende dem til vidrige Tanker og til uden al skiellig Marsag at føre deres Magt ind i Østersøen, disse lovlige nordiske Kongeriger til største Usikkerhed, Fare og Turbationer. Kongen af Sverrige har omsider besluttet med væbnet Haand at giøre en Ende paa alt Dette, og har ei villet forbigaae at aabenbare sit Forsæt for Kongen af Danmark tilligemed Grundene til sin Handlemaade, for end mere at overtøye denne om, at han har til Hensigt at leve i Fred og god Forstaaelse med Danmark. Han haaber, at denne ei vil understøtte Polen eller tillade nogen fremmed Krigsmagt Passagen giennem sine Lande ind i Østersøen for at tilsvøie S. M. nogen Hinder i hans Forehavende, til Fordeel for Fienden. Paa sin Side vil han ikke undlade Noget, som kan sigte til Opfyldelsen af tidligere Tractater o. s. v.

10. Kiøbenhavn 22 Juni 1655. Gesandten havde havt en Sammenkomst med de ham tilforordnede Commissarier, Hofmesteren, Cantzleren og Marsken, og under denne erholdt følgende kategoriske Svar paa sine mundtlige Propositioner: „Ligesom Hs. M. ligesfra Begyndelsen af sin Regiering havde været tilbøielig til Venstabskab med Sverrige, saaledes er han endnu af samme Sindelag og ønsker til Østersøens og Commerciernes Frihed at indgaae nærmere og stærkere Alliance med G. R. M. Han forventer G. Mts. høit oplyste Forslag i denne Sag og vil med det Samme yttre (upläcka) sin egen Mening. 2) Med Hensyn til min Begiering, at det maatte befales Kongen af Danmarks Ministre (i Holland) at forekomme den Udrustning af Krigsskibe, som er bestemt hertil, svarede, at Hs. M. den følgende Dag med Posten vilde give sine Tienere Befaling til, hvis Generalstaterne agtede at sende nogen saadan Magt hertil, at afværge den, eftersom pacta conventa ikke vare oprettede til Nogens Præjudice, og det altsaa ikke kunde tilstædes, at Drølogsskibe gif ind i Østersøen i hele Flaader (Flottetåls) især da Hs. Majestats Naboer vare i Krig¹⁾. Dersom en saadan Flaade alli-

¹⁾ Under 16 Juli 1655 afgif Befaling til de danske Gesandter i Haag, Henrik Villumsen Rosenvinge og Peder Charisius: at, eftersom „den svenske Resident, der er hidkommen med Forsikring og Tilbud fra sin Herre om godt Naboskab, Venstabskab og nærmere Conjunction til Østersøens Defension, havde ladet sig mærke, at den Resolution, der var tagen udi Holland at sende en Flaade hid udi Sundet, mærkelig Gfvertante

gevel kom, vilde man ikke tillade den Pasjagen. 3) Hvad min skriftligen giorte Proposition angaaer, vilde Kongen af Danmark skriftligen svare til G. Mts. Contentement." Et saadant Svar var derpaa d. 21 Juni overleveret Gesandten. De tartariske Gesandters Andragende er, at Kongen af Danmark vil fra Norge gjøre et Indfald i Rusland, eller idetmindste ikke sende Storfyrsten nogen Munitio. I Søndags var Hs. M. paa Jagt paa Amager og begierede, at de vilde komme med derud for at vise deres Adresse i at ride og at skyde med Flitsbuer.¹⁾

11. Kiøbenhavn 22 Juni 1655. Gesandten havde ikke ventet et saa kategoriskt Svar paa sit Forslag, og overlod sin Konge at bestemme, hvad der videre var at gjøre i denne Sag. Skulle Ord og Skrift gielde, synes det, som om Kongen er befriet fra Turbation fra dansk Side, da Danmark ikke alene ikke vil indlade sig med Andre, men endog synes at ville hindre Andre fra at gaae ind i Østersøen, i Besynderlighed om der gøres noget Mere til Alliance og Venfkab. „Jagh merker doch, att Danmark förer ännu stadight dess gamle maximer, sittia i roo och godhe daghar, och i medhler tydh vthi freden settia sikh i bättre postur, vndwyka den vmbkostnadt, som elliest skulle göras på flotan och werfuadt folk, såledhes betaala giellan och haffua een nödpenningh i förråd, meenandes, att efftersom Danmark ändå icke ähr resistendo, så kundet wara så gott ingå förbundh medh E. K. M. och försekra sikh i sundet.“ Han har Intet proponeret om Venfkaabs-Alliance, men kun, efter Ordre, mundtligen sonderet dem, og fundet dem meget tilbøielige til en saadan Forbindelse.

12. Helsingør 29 Juni 1655. „Kongen og Dronningen samt dennes Moder og Broder have i denne Uge været paa Jbstrup og forlystet sig med Jagten deromkring. Kongen og de andre fyrstelige Personer ventes nu hertil, og nogle Bogne med

---

hos hans Herre havde foraarsaget, med Begiering Saadant at maatte forekommes: skulde de de Herren Stater paa bedste Maade Saadant lade forstaae, med Begiering, at udi Consideration maatte tages, hvad den bruit om den Flaade hid at skikke havde foraarsaget, og Alting saaledes lempe, at Saadant ingen Mistanke hos Bore Naboer skulde foraarsage“. Siellandske Tegnelser No. 33 fol. 283.

¹⁾ S. Nyerup, Esterretninger om K. Frederik III. S. 409 ff.

Bagage ere alt ankomne. Imidlertid holdes i Kiøbenhavn Herredag, hvorved der kun er forekommet Rettergangsager, som i Kongens Fraværelse afgjøres af Raadet. I Helsingør opkræves nu den ordinære „Kungskatten“, som paa Ansøgning af Borgemester og Raad er nedsat med 400 Rbdlr. Man længes efter at erfare, hvad de til Norge sendte Capitainer og Lieutenanter udrette; der arbeides imidlertid ei synderligen paa Flaaden. Kongen har til denne Herredag ladet stævne en Adelsmand, Oluf Daa, der forhen var Rentemester, men „casserede“ sig selv, da Corfits Ulfeld forlod Landet. Han beskyldes for at have corresponderet med Ulfeld, og at have sendt ham anselige Summer. Man mener, han bliver forviist Landet. Paa Fortificationen arbeider nu Capitain Tresfarts Compagnie siellandske Soldater, bestaaende af 500 Mand. Paa Bærket omkring Helsingborg arbeides endnu. Man siger, at Grændsefæstningerne i Skaane ei blot skulde forbedres, men ogsaa at Garnisonen skal forøges. Man mener, at Kongen paa denne Herredag vil udnævne nogle Rigsraader, især en Rigscontsler, istedetfor Christopher Urne, ¹⁾ som for Alderdoms Skyld har taget sin Afsked. Jørgen Rosenkrands eller Otto Krag nævnes som hans Eftermand. Igaar kom de tartariske Gesandter hertil, ledsagede af en Cancelliejunker, og idag have de beseet Kronborg“.

13. Loholm 30 Juni 1655. Durel havde modtaget sin Konges Skrivelser af d. 16 og 22 Juni, og deraf erfaret Hs. Mts. Villie, hvorledes han skulde udføre det ved det danske Hof ham betroede Hverv, hvilket han ogsaa havde iagttaget, saa at han ei havde gjort noget skriftligt Forslag, hvorvel et saadant ventedes fra dansk Side, og heller ikke modtaget noget skriftligt Svar. At Danmark hemmeligen skulde colludere med Nederlandene, kan ei erfares; det synes snarere tilbøieligt til Venstab med Sverrige, for saaledes at kunne „sidde i Sikkerhed og Ro“. Den hollandske Resident er kommen til Helsingør; han taler høit nok om, hvad Alliance der er for i Holland med England og Danmark, Sverrige til Skade. D. veed ei, om denne Resident vil kunne udrette Noget hos de danske Ministre; dog synes det ei troligt saa hastigen, saafremt

---

¹⁾ Christopher Urne til Nasmark, Ridder, tidligere Statholder i Norge, fulgte i A. 1646 Just Sæg som Rigscontsler (Slange, Chr. IV. Hist. S. 1426). Han døde 1663, 27 Sept. Bircherods Dagbøger S. 92.

ikke ellers Danmark gjør Noget i Desperation. De tartariske Gesandter have faaet til Svar, at da Hs. M. ei har noget Uven- skab med Rusland, vil han ikke uden Aarsag „begynde Noget med dem“, men holde Ven- skab saavel med deres Chan som med Storfyrsten; han har ei heller isinde at sende denne nogen Muni- tion. Man siger, at Ulrik Christian agter sig til Nederlandene for at fortsætte (sullföllia) sin Tjeneste. Prinds Christian skal i August hyl- des i Kiøbenhavn.

14. Laholm 7 Juli 1655. Kongen af Sverrige havde befalet Rigsraad von der Linde¹⁾ at tale med Durel og siden henvende sig til Kongen af Danmark. v. d. Linde havde efter nogen Betænkning ansæet det for rettest at reise til Kiøbenhavn og der under en eller anden god Prætext gjøre sig Flid for at komme Kongen i Tale, for at han, hvis der var nogen særdeles Hem- melighed paafærde, kunde søge at penetrere den. For 2 Dage siden havde han tilmeldt D., at Kongen var reist til Nykiøbing paa Falster, men ventedes snart tilbage.

15. Helsingør 23 Juli 1655. Det synes, som om Dan- mark endnu ikke kan beslutte sig til nogen Conjunction med Hol- land eller med Polen. Det er temmelig troværdigen berettet, at man først vil vente noget, om det er den svenske Konges Alvor at ville indgaae nogen Alliance med Danmark til Østersøens Forsvar. Man saaer dette gierne, og ønskede, at Forslaget maatte komme fra svensk Side. Løves længere dermed, vil Danmark indbilde sig, at det kun er Kongen af Sverrige at gjøre om at vinde Tid, „och moste så spenna an medh Holland, antingen Danmark då will eller ei.“ Imidlertid holder man Holland i det bedst muelige Hu- meur. „Det synes, som om de Danske ikke ville troe mig mere, naar jeg taler om nyere Alliance, uden de saaer Effecterne deraf at see. Tromp er bleven caresseret nok ved Hoffet, tracteret paa Flaad- den og ført omkring paa de fgl. Lystslotte, Frederiksborg, Jbstrup

---

¹⁾ Lorents v. d. Linde, der 1651 optoges af Dronning Christina i den svenske Friherrestand, var en fortrolig Ungdomsven af Carl Gustav (*Fryxells Berättelser* XI. 1 Afd. 42; 2 Afd. 152), og een af de Mænd, som brugtes til at underhandle med det holsteen-gottorpiske Hof om Kon- gens Ægteskab med Hertugens Datter; 1666 udnævntes han til Ge- neral-Gouverneur i Bremen. *Fryxells Handlingar* I. 145.

og Kronborg. En Galliot er i disse Dage ankommen fra Holland og gaaet ind i Østersøen for at give Agt paa G. M. Actioner".

16. Helsingør 28 Juli 1655. Under d. 7 havde Kongen tilskrevet Gesandten, at en polsk Minister, Canaziles, var sendt til det danske Hof for at søge Hielp for Polen, og at han fra Danmark skulde gaae til Holland. Gesandten havde derpaa strax begivet sig til Helsingør for at reise til Kiøbenhavn, men erfoer, at Canaziles 8 Dage forud var reist igiennem Sundet tilføes til Holland, uden at tale enten med Kongen eller Nogen af Ministrene. "Dg efter som mig berettes, at han skal være kommen hertilbage fra Holland og have ladet sig indlogere her ganske alene, uden nogen Tiener, i et Krohuus, og Ingen veed, hvilken Bei han er reist, saa sender jeg en Expres til Kiøbenhavn for uformærkt at opspørge, om han er ankommen dertil eller ikke. Ellers er Alt her i rolige terminis, og der har ingen fremmed Minister været ved Hoffet uden den hollandske Resident, som har talt med Hofmesteren og med Cantzleren og forestillet dem den Fare, som Danmark er underkastet, efterdi G. M. ligger med saamange Orlogsskibe i Østersøen; han begie rede at vide, om Kongen af Danmark ikke Saadant apprehenderer. Det siges mig for vist, at han skal have faaet et generelt Svar: at Kongen af Danmark formodede, at G. M. ene og alene havde Hensigter imod Polen, at G. M. derom havde givet Forsikkring, og at Hs. M. endnu vilde oppebie, om der var noget Andet i Giærde, hvorved Danmarks Interesse kunde lide nogen Afbræf (afsacknadt). Schoutbynacht Cornelius Tromp har ligget heri Sundet med 4 Orlogsskibe, og i disse Dage er der kommet 2 til med en Coffar dieflaade fra Holland. Tromp lader sig ei forlyde med Andet, end at han er kommen hertil for at conuoiere; men han lader sig af alle fra Østersøen kommende Skippere noie underrette om, hvad der foretages. Han har for sin Person været i Kiøbenhavn, og er af Kongen bleven noksom carsjeret og regaleret, og man har moret ham med adskillige Divertissementer, Tourneringer til Svæs samt Sælhunde- og Bjørnejagter og andet Mere. Grev Valdemar Christian har tilskrevet Raadet, som denne Copie udviser; han har anmodet mig om at overlevere Brevet, hvilket jeg ogsaa har giort, dog ikke som om det var mig recommanderet".

Bilag.

Samburg, d. 30. Juni 1655.

Wohlgeborne, insonderß Hochgeehrte Herrn und Freunde.

Daß ich an die sämptliche Herrn bey der Versammlung in Odensee No. 1655 (?) geschrieben, auch damahls keine Antwort erhalten, wird Ihnen zweiffels ohne annoch in frischen Gedächtnis seyn. Dadurch bin Ich endlich beweget worden mich anhero zu begeben, umb meine affaires bey Ihr. Königl. May. zu Dennemarck und Norwegen, meinem Gnädigen König und Herrn, nicht allein zu negotiren, sondern auch vor meine bis hieher geführte Actionen rede und andwort zu geben. Es haben mir aber höchst gedachte Ihr. Königl. May. durch den Rentmeister Peter Wiben, Secretarium Erich Kragen und Marchal Pentzen, andworten lassen, daß Sie mir keine Verantwortung gestatten wollten, viel weniger wehren Sie mir einziges Recht geständig, ehe und bevor ich den Titel und das Wassen von Schleswig und Hollstein Quitret. Wiewohl nun solches alles, wie billig, mir frembd vorkommen, und reasonable vorschläge gethan, so bin ich doch so unglücklich gewesen, daß ich keine andre resolution habe erhalten können, sondern meinem Edel Mann, so ich nacher Flensßburg abgefertiget, ist anbefohlen worden sich von Dennemarck zu packen, im wiedrigen würde man Ihn affrontiren lassen, welches mir auch ist getrauet worden, wan ich mir die Kühnheit uutersfangen würde in Dennemarck zu kommen. Hieraus können die wohlgebornen Herrn judiciren, daß mir alle Hoffnung zur Königl. Gnade benommen worden, bitte aber dienstlich, Sie wollen durch ihre vielgältende dexteritet alles dahin dirigiren helfen, daß Ihr. Königl. May. zur Mildigkeit möchten beweget werden. Daß Ich bey Ihr. Kayserl. May. nunmehr resigniret, darzu hat mich die Noth, welche kein Geseze hat, gezwungen, und habe einen Herrn gesucht, durch dessen Gnade ich mein Brod zu gewinnen verhoffe, und werde verhoffentlich meine Treue dergestalt erweisen, daß Ihre Königl. May. von Dennemarck daraus abnehmen werden, daß ich demselber hätte können unterthänige Dienste leisten, wenn Sie mich vor einen Diener acceptiren wollen. Verbleibend &c.

17. Kiøbenhavn 2 August 1655 (til det svenske Rigsraad). „Forleden Torsdag begav Tromp sig til Kiøbenhavn for at see en Ballet, der samme Nat dandsedes paa Slottet, blandt Andre og-

faa af Dronningen, den unge Prinds og de 3 Frøkener. Den følgende Dag kom han igien ned til Helsingør. Om Løverdagen vare Kongen og Dronningen paa Svanejagt paa Almager, ledsagede af Hds. Mts. Broder, der, som man mener, bliver indtil Prindsens Hylдинг er forbi. Der bliver nu lagt Tag paa Tøihuset, hvorpaa 200 Mand dagligen arbeide. Capitain Brunov, der ligger i Garnison i Skaane, har faaet Ordre til imod Hyldingen at begive sig med sit Compagnie til Kiøbenhavn. Man udspreder, at der i Hamborg skal hverves 3 Regimenter tydske Soldater for Kongen. Kongen og Raadet ere ikke vel tilfredse med, at den danske Envoyé Henrik Villumsen Rosenvinge, som har været en temmelig lang Tid i Nederlandene, og kun eengang har havt Audients hos Generalstaterne, ikke kan erholde sin Resolution og Afsted. Paa Herredagen foretages kun Rettergangsager, der afgiores af Raadet alene, da Kongen sieldent kommer i Sessjonen".

18. Kiøbenhavn 4 August 1655. „Af de langsomme (tröghe) Præparatorier til Lands og til Bands, af Danmarks indvortes Tilstand, og af den ringe Estime, som her gøres om Holland og Polen, kan Ingen slutte Andet, end at Danmark gierne havde seet, at de 6 Orlogsskibe ikke vare hidkomne paa Rheden, og at det nu gierne saae, at de vare borte, og at ingen flere kom hertil. Men estersom Danmark endnu ikke er forsikkert om G. Mts. Inclination til nærmere Venstab, sees det grant nok, at det ei tør støde Nederlandene for Hovedet. Canaziles har ageret meget stille og hemmeligen; han har forresten været længe borte fra sin Konge og er maadelig instrueret".

19. Kiøbenhavn 4 August 1655. Canaziles¹⁾ havde været i Sundet, da han reiste til Holland, men opholdt sig der ikke een Dag. „Da han kom tilbage, boede han alene i et Herberge i Helsingør, og begav sig stille og ubemærket hertil, hvor

¹⁾ Canaziles, en Fransmand af Fødsel, havde tidligere været sendt som polsk Gesandt til det svenske Hof, først i A. 1652 (Hist. Tidskr. V. 324), og senere 1654 for at gøre den polske Konges Fordringer gjeldende, da Christina fratraadte Regieringen. Det var til ham, at Dronningen yttrede, at „hendes Fætter med 30,000 Bidner vilde godtgjøre for den polske Konge, at han var Sverriges lovmæssige Konge." Pufendorf, De rebus a Carolo Gustavo gestis p. 31. Om Canaziles Sendelse til Holland, hvor han, ligesom i Danmark, drev sine Underhandlinger i al Hemmelighed, s. Aitzema l. c. VIII. 418.

han nu logerer i et slet Herberge, saa at jeg kun med Møie har kunnet opspørge hans Person og hans Vrende. Dette har imidlertid været at tilkiendegive Kongen af Danmark Polens overmaade flette Tilstand, at det maatte gaae til Grunde, hvis Naboerne ikke antog sig det, og at Sverriges Magt derved vilde blive farlig for alle Naboerstatene, især for Danmark. Han bad derhos, at Danmark vilde forbinde sig med Polen og Holland imod Sverrige. Saa snart jeg hørte Dette, var jeg hos Cantsleren, givende god For- trostning om Venskab og Alliance, efter G. K. Mts. mig tidligere givne Ordre, og remonstrerende det Bedste jeg kunde, hvorlidet Polen var istand til at gjøre, og at Holland ikke paa nogen Maade kunde hindre G. Mts. videre Fremgang. Jeg havde ogsaa ved Haanden Artiflerne mellem Feltmarskalk Wittenberg og de tvende Palatinatus Posnianensem og Culmianensem, hvilke jeg meddeelte ham. Canaziles skal da have faaet til Svar, at det var Kongen meget ufiært, at Tilstanden var saadan i Polen, og at han gierne vilde bidrage Sit til at bilægge Sagen. Cantsleren selv sagde mig, at Canaziles var saare perpler; han forsikkrede mig, at denne havde faaet sin Depeche, hvilken idetmindste ikke skulde kunne præjudicere G. K. M. eller det nærmere Venskab med denne Stat. Tromp ligger endnu ved Kiøbenhavn med sine 6 Drlogsskibe saa godt som midt i Sundet. Hensigten dermed kan ei erfares at være nogen anden, end at hindre de hollandske Skibe fra at molestes i Østersøen, enten med nogen Told eller paa anden Maade. 4, 8 eller 10 Drlogsskibe siges endnu at skulle følge. Tromps eget Skib har 48 Kanoner og 190 Mand; de øvrige Skibe have i Forhold 28, 30 hvist 35 Kanoner, og 80, 90 eller 100 Mand. Gesandten havde forestillet Cantsleren, at den i Sundet liggende hollandske Flaade gav hans Konge Betænkelse og begieret, at han vilde udvirke, at den atter maatte gaae tilbage, „saafremt G. M. skulde have Haab om nærmere Venskab og Alliance til Østersøens Forsvar. Hvorpaa han svarede: at saasnart den mundtlige Resolution var givet mig, var der afgaaet Ordre til Kongens Ministre i Haag; Generalstaterne havde svaret dem, at de ei havde ifinde at sende uden 3 eller 4 Skibe, som ei kunde vække nogen Mistanke. Kongen vidste Intet deraf, førend Skibene vare komne hertil, og ønskede dem borte igien. Han forsikkrede mig derhos, at de ei skulde løbe ind i Østersøen, uden det skulde skee med Magt, hvilket dog

skulde forebygges (afstyras). Paa Flaaden arbeides saa temmeligen, dog er den endnu ikke ganske besat med Kanoner (rundt kring salt med Stycke), og heller ikke provianteret. I disse Dage er der atter kommet 250 Matroser fra Norge, saa at der nu omtrent er 2000 tilsammen. Den store Seier, som G. N. har vundet, og Erobringen af tvende Palatinater uden Sværdslag gjør her stor Opsigt, især da Efterretningen kom saa uventet, inden man havde hørt om nogen synderlig Marsch. De længes desto mere efter at perfectionere den Tractat og Alliance, hvorom G. K. N. har givet dem Fortrøstning".

20. Kiøbenhavn 11 August 1655. „7 hollandske Officerer, som ere forskrevne til den danske Konges Tieneste, ere komne hertil. Tromp lader sig forlyde med, at han endnu venter 4 Orlogsskibe. Her tales vel, men ei med nogen Visshed, om nogle hundrede i Holland hervede Matroser, som skulle komme i dansk Tieneste; men Andre negte det".

21. Kiøbenhavn 18 August 1655. Den 13 August havde Gesandten haft en Conference med de af Raadet dertil Deputerede: Hofmesteren, Cantzleren og Marsken, og andraget paa, at hvis den hollandske Flaade laa i Sundet uden Kongens Samtykke, den da maatte faae Ordre til at drage sig tilbage, saameget mere, som der taltes om en Orlogsslaade paa 20 Skibe, der endnu ventedes hertil. Dette toge de Deputerede ad referendum og lovede Svar med det Første. Nogle Dage efter besøgte Durel Enhver af dem især. Righofmesteren sagde, at der strax var gaaet Ordre til de danske Ministre i Holland at udvirke, at ingen flere Skibe sendtes hertil, og at de i Sundet liggende maatte kaldes tilbage.¹⁾ Ge-

---

¹⁾ Under 12 Aug. 1655 afgik atter en Skrivelse fra Kong Frederik III til de danske Gesandter i Haag (s. S. 60): „Eftersom Kongen af Sverriges Resident nogle Gange haver paa sin Herres Vegne givet tilkiende, at de hollandske Skibe, som ligge udi Sundet, og flere, som hid forventes, stor Ombrage foraarsage, efterdi der til saadan Convoi, som ellers brugelig tilforn haver været, nu aldeles ingen Marsag eller Prætext findes, formedelst den Sikkerhed nu udi Vestersøen (sic) er: bede Vi Eder og naadigst ville, at I herom de Staten General Saadant lade forstaae, med Begiering, at de derhen deres Consilia ville dirigere, at saadan Ombrage enten ved Hans Kiærligheds egne Ministros udi Haag, eller ved nogen deres Tienere hos Hans Kiærlighed selv funde betages,

sandtten vuskede „gode Effecter“; da man sidst havde givet lignende Ordre uden Nytte, kunde man nu formode, at det Samme vilde blive Tilfældet. Han maatte overlade til Kongen af Danmark selv, om Hs. M., efter sit Tilbud, vilde tale derom til Tromp og til den hollandske Resident. Hos Cantsleren „kom jeg per bonam occasionem til at tale om de 7 hvervede hollandske Svofficerer; han sagde, at de havde maattet hverve disse, fordi næsten alle Dfficerer vare bortdøde i Pesten. Samme Svar faldt med Hensyn til de Matroser, der skulle hverves i Holland; der var vel kommet nogle fra Norge, men heel slet Folk. Begge talte de om, at Kongen delibererede med sit Raad om en Tractat og en Alliance med E. K. M.“. Han mener, at man ei kan stole meget paa dette Løfte, og svarede kun, da han veed, at de ei ere at formaae til at støde Hollænderne, og han ikke vil, at „Danmark formeget skal exciteres“ „alt E. K. M. har att förvänte derpå effecterne.“ I Conferencerne havde de været ret høflige baade i Ord og i Gæbærder (åthäfuor), og altid givet Gesandtten Forrangen. Det er ikke rimeligt, at de beslutte sig til nogen Dffension, uden de blive opeggede af Holland og kunne faae England med sig; thi paa Nederlandene alene lider Danmark ikke. De have gjort deres Præparatorier baade med Hensyn til Flaaden og Landsfolket; men til hvervede Folk høres her Intet, uden til de Matroser, som skulle komme fra Holland, hvilke dog endnu ere in fieri. Han forsikkrer om, at Danmark ei har underhandlet med andre fremmede Potentater, thi med Undtagelse af Canaziles og den hollandske Resident har der ei været nogen fremmed Gesandt, og begge disse have confereret saalidet med de danske Ministre, at de

---

og Ds ikke Noget herudi imputeres, ligesom Vi samme Skibe skulde have hid voceret“. Siell. Tegnelser Nr. 33 fol. 338. Atter under 22 Aug. udgik en lignende Befaling, at „estersom den hollandske Resident havde notificeret, at hans Principaler vare tilfunds med det Forste at skikke en anselig Flaade paa 16 Orlogsffibe i Sundet under Generallieutenant Opdams Commando, foruden de, som allerede vare der under Tromps Ansørsel: skulde de lade Pensionario de Witte og Nogle af de fornemste Herrer af Staterne forstaae, at Kongen ikke kunde være fornøiet med, at de uden erholdt Tilladelse kom med en Flaade paa hans Strømme, helst estersom Hans Kiærlighed Kongen af Sverrige tog saadan Ombrage deraf, at hans Resident derimod dagligen protesterede, og Hs. M. ugierne saae Noget at skulle skee, som Hs. K. Ds til nogen billig Suspicion kunde imputere“. Sammesteds fol. 348.

ei have kunnet udrette Stort. Hvad Canaziles angaaer, kan ikke erfares Andet, end at Kongen har beklaget Polens Tilstand og lovet at søge Midler til at bilægge Sagen; saa Meget skal dog være lagt dertil, at dersom flere vilde antage sig Polens Sag, vilde vel Danmark ogsaa contribuere Sit dertil. Den spanske Minister, Grev Rebolledo, sagde, at han vilde lade sit Liv paa, at Danmark ei vilde begynde Noget; og at den nederlandske Flaade var kommen hertil for Defensions Skyld, hvis Sverrige skulde ville overfalde Danmark. „Men jeg mærkede nok, at han havde Dette af Rigshofmesteren og Hr. Niels Trolle, paa hvilke han funderede sig, saavel som paa de ringe Forcer, der ere her, og især paa Kongens og hans Ministres egen Inclination til Fred og Ro heri Landet. Kongen bekymrer sig kun lidet om dette Værk, og lader det Alt tilhobe beroe paa Raadet. Hs. M. skulde gierne ville bivaane Prindsens Hylдинг i Fyen og Jylland, om Raadet vilde „släppa Hs. M. så wijda“. Ved Hyldingen var Tromp i Kiøbenhavn i samme Herberge som Gesandten; og havde derefter atter begivet sig til sine Skibe. Da disse ikke ere vel bemandede, venter han at erholde flere Folk fra Holland, eller ogsaa at Kongen skal laane ham nogle. Er der noget Forbund i Gierde mellem England, Holland, Polen og Danmark, saa tracteres det ikke her, men i Haag, giennem de danske Ministre, Rosenvinge og Charisius. Kongen er paa Frederiksborg og har isinde at ledsage Dronningens Moder et lidet Stykke paa Veien til Tydskland. „Hele Danmark er i største Angest over G. M. Progresser i Polen og frygter, at G. M. agter sig hertil, naar Alt er færdigt (bestält) der“.

22. Kiøbenhavn 24 August 1655. „Det synes, som om man begynder at tænke paa at fornye Forbundet med Nederlandene; dog vil det vel neppe skee, inden v. Beuningen kommer fra Holland; man kan da see Tiden an og oppebie, om ikke Protectoren i England skulde være at bringe paa samme Tanker, især dersom der ei paa G. Mts. Side skeer nogen Duverture om nærmere Conjunction til Østersøens Forsvar. De hollandske Orlogsskibe ligge stille paa Rheden; der ventes endnu 16 under Admiral Opdam, hvorvel man ikke vil antage det ved Hoffet, hvor der siges, at det vilde være for seent at sende en Krigsflaade i Østersøen i saa snevert Band. Man siger ogsaa, at de 6 Skibe skulle faae Ordre til at seile tilbage, hvorvel Andre antage, at de skulle blive liggende

her hele Vinteren. Landsfolket exerceres og mønstres overalt i Provindserne; derimod høres næsten Intet til nogen Hverving. Soldaterne i Kiøbenhavn og Helsingborg ere hjemforløvede, da de i Hobetal rømte derfra. I Helsingborg ere 800 Matroser indquarterede, som i disses Sted skulle arbejde paa Fortificationen omkring Staden, hvilke man dog ligesaa lidet vil kunne hindre fra at rømme, hvad Vagt og Middel man end bruger. Den engelske Resident i Hamborg, Hr. Bradshaws Secretair er kommen hertil med Brev til Kongen. Det vil snart erfares, om det, som man siger, angaaer den hemmelige Alliance".

23. Kiøbenhavn 1 September 1655. „De 16 hollandske Skibe ere endnu ikke ankomne; men de 6 ligge stille heri Sundet. Der arbeides stærkere end før paa den danske Flaade, af hvilken 9 Skibe laves til at gaae ud paa Rheden og i Sundet. Udelen har frivilligen indrømmet at forskyde Kronen en stor Sum Penge, der skal beløbe sig til nogle Millioner (sic). De andre Stænder er der paalagt „mantalls-penningar“. Rigsmarsken og Ulrik Christian ere reiste til Jylland for at holde General-Mønstring; der tales om Hverving, men Intet er endnu sat i Værk. Den engelske Residents Secretair havde Brev fra Cromwell til Kongen; det angik kun nogle Kiøbmænd, som i Januar mistede Skib og Gods under Moen, hvorpaa Protectoren begierer Restitution. Kongens skriftlige Svar er givet, at man vil gjøre sin Flid med at inquirere i Sagen, for at Interessenterne igien kunne komme til deres Eiendom. Hermed er dog denne Udsending ikke tilfreds, sigende, at der burde gøres Inquisition paa Landet og randsages om bemeldte Gods. Kongen har vist foresat sig at reise til den unge Prindses Hylning i Tjen og Jylland og strax derefter at komme her tilbage".

24. Kiøbenhavn 8 September 1655. Virkningerne af de for 3 Uger siden givne Løfter sees forsaavidt, at den danske Flaade ligger stille og ikke mere rustes til at løbe i Søen, som der saa længe har været Tale om. Rigshofmesteren bevidner nu med alvorlige Ord, at det ei blot er efterkommet i Haag med Befalingen til de danske Ministre, som hos Præsidenten og Udskillige af Generalstaterne have ladet sig mærke med, at de hollandske Skibe ikke skulde være velkomne her; men ogsaa, at Dette har udrettet saameget, at Flaaden ei kommer hertil, og at

de 6 her liggende Skibe snart skulle blive hjemfaldte; samt at det er tvivlsomt, om van Beuningen bliver sendt hertil, eftersom Generalstaterne havde troet at kunne forlade sig mere paa Danmark. „Endskiøndt det er mig bekiendt, at de danske Ministres Flid i Haag ei har været saa stor i at præoccupere disse Skibe, som man her bevidner, og jeg noksom kan see, at man endnu venter van Beuningen; saa synes det dog alligevel at være Kongens fuldkomne Alvor at forhindre den hollandske Flaades Komme. Deres mangfoldige Forslag og Consilier ere endelig blevne staaende ved et Defensions-Bærk, hvortil der paa alle Maader samles en stor Sum Penge, saavel ved en frivillig Contribution, hvortil de Formuende baade af Adelen og af de andre Stænder have giort store Løfter, som ved en overordentlig Forhvielse paa „den store Svølt, Mandtalspenge, dobbelt Kongeskat (kung-skatt), dobbelt Kosttjeneste, og et redressement og ménage paa Hofstaten“. Til (at fremme) dette Bærk har man besluttet ei alene at blive ved Benskabet med Nederländerne, men endog at fornye det. Der skal hverves 14—16000 Mand danske Folk til Fods, over hvilke der skal sættes danske Officerer, helst af Adel. 70 Standarter eller Faner ere under Arbeide. Flaaden skal holdes klar til første Vaardag, og vel besættes med Matroser, Soldater og dertil hørende Munitio. Den ordinære Landmilitz skal flittigen exerceres, og Adelenes Kosttjeneste skal holdes med større Alvor og Flid end før er skeet. Til den Ende er der ogsaa i Renteriet giort den Anordning og Bestemmelse (stadga), at af alle disse Intrader og Midler skal $\frac{1}{4}$ Deel deputeres til Kongens Underholdning og Hofstat; $\frac{1}{4}$ Deel til Krigsmagten til Lands; $\frac{1}{4}$ Deel til Admiralitetet; $\frac{1}{4}$ Deel til Afbetaling af Kronens Gield. Ved Hoffet ere alle overflødige og unyttige Betiente affskaffede, en stor Deel Musikanter, Dandsere og Sangerinder. Til denne Beslutning have den svenske Konges Progresser i Polen hidraget meget, samt de „trøge consilia“, som komme fra Holland, og den Umstændighed, at Protectoren ei har villet resolvare sig til at tage dansk Parti. Dertil er endnu kommet, at Hertugen af Holsteen-Gottorp har skrevet til Kongen af Danmark, hvorledes man af denne Conjunctur samt af Danmarks Consilia ikke kunde slutte Andet, end at det her letteligen maatte komme til Krig. Da Hertugens Lande tvende Gange havde udstaaet stor Skade og Fare af Krigen: kunde han kun ved at for-

blive neutral, undgaae videre Fordærvelse, og skulde altsaa være tilfreds, om det ene Punkt af Unionen, angaaende gienfærdig Hielp, maatte ophæves. Det har ikke lidet forhindret Consilierne her, at Senatus har været divideret i 3 Dele: den ene Kongens, den anden Hr. C. Ulfelds, den tredie Rigsmarskens, med hvem Kongen ei er aldeles tilfreds. Kongen har forandret sin Beslutning, saa at han ikke selv reiser til Brindsens Hylding, men Brindsen, ledsaget af 4 Rigsraader, reiste i Mandags. Provindsen Jylland skal være misfornøiet; hele Provindsen har flaget igiennem sine Deputerede for Kongen, at Marsken frænker dens Privilegier. Istedetfor at bemeldte Provinds skulde have nogen Satisfaction, har Kongen, efter Tilskyndelse af Nogle i Raadet, ladet de Deputerede faste i Taarnet. Her har ellers været adskillige onde Tidender fra G. Mts. Armeé; men da her kom Efterretning om, at G. M. laa for Danskig og tog Told, havde Danmark nær faaet Slag derover. Forslagene til Offension og Defension have stundom været saamangfoldige, at man ikke ret har vidst, hvad man vilde, og altid været „ivrigere end selve Magten“, saa at man undertiden, især i disse 14 Dage, ikke har kunnet see Andet, end at der var taget Resolution om at paaføre Sverrige Krig. Snart har man havt for at raade Grev Rantzau til ikke at negte Grev Rønigsmarks Søn sin Datter, for at drage ham til denne Kant; snart at lokke Admiral Morten Lyzen (?) og Gertsonn (?) udaf Sverrige, hvilke man indbilder sig at være malcontente og ikke at ville tiene i denne Coniunctur. Dersom nu den Allerhøieste vil afvende Ulykken, og Consilierne i Naboskabet ikke særdeles forandre sig, saa kan man in effectu saavel af deres Resolutioner som Præparatorier ikke see Andet, end at Danmark bliver intra terminos defensionis, idetmindste indtil man her kan erfare, hvad der bliver sluttet med Nederlandene“.

25. Kiøbenhavn 8 September 1655. Det synes, som om Danmark vil slaae de urolige Tanker af Hovedet og tænke mere paa sin egen Sikkerhed. Skeer Dette, hvorom der ei kan tvivles, saa er der ingen anden saa stor eller saa vigtig Grund dertil, som den Respect, de Danske have for Kongen af Sverriges Naaben, og de alvorlige Naamindelser, som denne har ladet dem give. Skjøndt Gesandten aldrig havde kunnet indbilde sig, at de tænkte paa nogen Offension, naar han betragtede deres Stat, Forcer, slibrige

Venskab med Naboerne og indbyrdes Misforstand: saa har man dog havt saa mangfoldige Forslag for, at han ei kunde finde sig (tilrette) deri, og stundom frygtede for, at „Daarskab og Fatalitet heri regierede dem“. Han udbeder sig ny Ordre for at kunne modarbeide van Beuningen, hvis denne skulde komme. Paa Defenstonen arbeides ivrigt; de ville ei have Fremmede, og mene, at de i Skaane have to brave Officerer, nemlig Oberste Krats (Kraffske) og Oberstlieutenant Steffen (?); i Sielland Ulrik Christian og Oberste Breda; i Fyen og Jylland Rigmarsken; i Holsteen Hans Kantau. Den hollandske Resident har foreholdt Righofmesteren, at det var overeensstemmende med pactis conventis at sende en Orlogsslaade hertil, præmissa notificatione, hvilket Hofmesteren, som han selv sagde, ei havde kunnet forstaae saaledes; men havde svaret, at dette Punct var ophævet ved Redemptions-Tractaten. Den hollandske Resident har iligemaade beklaget sig for Grev Rebolledo, at man gierne vilde sende dem Hielp fra Holland, men at de selv ikke vilde have den hid. Her tales meget om et Monarchia Septentrionalis, og at Kongen af Sverrige vil have sin Hofholdning i Danzig. „Jeg har ogsaa talt med den hollandske Resident, som tilstaaer, at de (Danske) ei vilde have den hollandske Flaade hid i Sundet. Han meente, at Generalstaterne maatte hindre dette G. Mts. Værk — som hans Ord faldt — enten med Ord eller med Gierning; med Ord meente han en Mediation, med Gierning en Krigsslaade. Jeg svarede ham, at man snarere havde ventet en Mediation fra Hollænderne, end nogle Orlogsskibe; han beklagede, at det gik ikke saaledes i Holland, som det burde. Hertug Ernst Gynther sendte sin Hofmester til mig iforgaars med en Hob Civiliteter, og lod mig bl. A. sige, at han gierne vilde besøge mig, men estersom Kongen kunde blive jaloux derover, dristede han sig ikke dertil“.

26. Kiøbenhavn 12 September 1655. Det har giort megen Opsigt i Kiøbenhavn, at Kongen af Sverrige lader tage Told ved Danzig. Dog har denne Bevægelse alt sat sig noget, da Adelen her formener, at den saameget bedre kan sælge sin Sæd, jo dyrere det Danziger Korn bliver.

27. Kiøbenhavn 15 September 1655. „Det synes, at det har været deres Alvor, at de danske Ministre i Haag skulde afværge den hollandske Orlogsslaades Ankomst; efterdi Tromp ogsaa

snart venter Ordre til at forsvie sig hjem igien, isald denne Told ved Danzig ikke exciterer Hollænderne, som Mange paastaae. I Helsingborg arbeides stadig paa den nye Fortification. Orlogsflaaden ligger her i samme Stand som før. Midlerne til denne nye danske Armatur ere endnu ikke indkomne, ei heller er Hvervingen begyndt. Det synes, som om man holder det for raadeligst først at samle Midler sammen, for at have dem paa rede Haand, saasnart Noget skulde komme paa. Den hollandske Resident har atter foreholdt Hofmesteren, at det var overeensstemmende med *pactis conventis*, at, dersom Generalstaterne nu eller i Fremtiden havde ifinde, præmissa notificatione, at hidsende en Orlogsflaade, skulde det staae dem frit for, og det var en Sag, som begge Staters Sikkerhed udkrævede. Men der skal være svaret ham „twyffelachtigt“, og derhos yttret, at selve Aarstiden vel denne Gang forbyder en Orlogsflaades Ankomst hertil, og at det vilde være farligt saa seent paa Aaret at løbe fra Skagen gennem Sundet. Han skal ogsaa have anholdt om Station og Winterleie for disse 6 hollandske Orlogsskibe, hvorpaa der skal være svaret ham, at det var en Sag, hvorover man ikke her vilde gjøre sig nogen Betænkning, især for Generalstaternes Skibe, da disse vare Danmarks Benner; men da det kunde give G. M. nogen Mistanke, var det dog bedre, at de 6 Skibe retirerede sig til Holland“.

P. S. „Ret nu fik jeg Skrivelse fra Helsingør, at der er ankommet en stockholmsk Skipper, som medbringer disse uventede Tidender, at 12 hollandske Orlogsskibe ligge ved Blie, og at andre 6 ventes dertil fra Zeeland, hvilke tilsammentagne, som Ordet gaaer, inden 6 Dage agte sig herved i Sundet“.

28. Kiøbenhavn 21 September 1655. „Kongen af Danmark med Raadet har selv ladet lægge en indenlandsk Told paa fremmed Sæd, som indføres, Alt i den Hensigt, at Adelen i Landet saa meget bedre skal kunne affætte sit Korn. Dette støder Borgerfabet her mere, end den Told, G. M. lader tage ved Danzig. Collecten hos Adelen og Uadel til Fæstnings-Præparatorierne skal stige temmelig høit; men saalænge der ei hverves med Alvor, kan denne Magt ei considereres synderligen; man kan ikke see Andet, end at de begynde at fovere *studia pacis*, og at søge en Alliance med

Sverrige til deres Sikkerhed, hvorvel man af deres double og ustadige Consilier intet Bist kan judicere“.

Bilag.

Lista der ungefährlichen Verfassung des hiestigen Kriegs=Staats.

Zu Fuß.

Aus Norwegen	8000 Mann.
— Schonen und Blekingen	4000 —
— Seeland	2000 —
— Jütland	4000 —
— Fühnen und Femern	4000 —
	22000 Mann.

Zu Pferde:

In obgedachten Provinzen . . . . . 10000 Mann.

29. Kiøbenhavn 21 September 1655. „Senere ankonne Skippere have bragt den Efterretning, at den til Holland komne Tidende om, at G. Mts. Orlogsflaade tog Told ved Dantzig, havde foraarsaget et saa stort Skrig (roop) i Holland, at man der ikke vidste Andet, end at alle Orlogsskibe, som havde, skulde sendes hertil; dog vare de ved Blie liggende Skibe endnu ikke besatte med Folk. Slige Tidender vækkede dog ei synderlig de Danske, som meente, at selve Narstiden skulde forhindre Skibenes Komme“. Gesandten havde modtaget sin Konges Brev, dateret Kola d. 18 August, hvori denne tilkiendegav ham, paa hvad Maade han skulde foreslaae en Alliance med Sverrige. „Nemlig jeg skulde først erfare, hvilke Conditioner Danmark inclinerede til, og hvis man ei vilde ud med disse, skulde jeg mundtligen foreslaae de Bilkaar, som G. R. M. har ladet vedsvie, og siden skulde jeg giøre G. M. Rapport om, hvad jeg derudi kunde negociere. Da Righshofmesteren er paa en lille Reise til Skaane, først til en adelig Begravelse i Helsingborg, og siden til sine Godser, og Cantzleren er reist med Prindsen til Hylbingen, og ellers Ingen af Raadet er tilstæde, uden hvilket Intet kan foretages her i Danmark: saa har jeg ikke i disse 3 Dage kunnet negociere Mere i denne Sag, end at jeg notificerede Righshofmesteren, hvorledes G. M. er bleven temmelig tilfredsstillt ved det Svar, jeg havde erholdt af Kongen af Dan-

mark og hans Raad, at man i Haag vilde forhindre Orlogsflaadens Ankomst og (udvirke) Tilbagekaldelsen af de 6 Skibe, og haabede at erfare Effecterne af den saaledes giorte Promesse. Og eftersom Kongen af Danmark i samme Conference havde erklæret at ville blive ved den tidligere Resolution og at ville indtræde i nærmere Alliance med G. M.: saa havde G. M. befalet mig at tilkiendegive Kongen af Danmark, at G. M. endnu var inclineret til samme nærmere Alliance og Venskab, dersom H. M. af Danmark vilde lade sig forstaae med, paa hvilken Maade og under hvilke Conditioner det bedst kunde skee. Hvorpaa han svarede mig, at det skulde være hans Konge meget kært at erfare, at G. M. endnu persisterede i samme Mening; at H. M. og Raadet, førend de skildtes ad, havde resolveret under visse Conditioner at slutte bemeldte Alliance med G. M., og at Nogle af Raadet, blandt hvilke han selv og Cantsleren, af de øvrige Rigsraader vare auctoriserede til at tractere i Sagen, samt (at der var) resolveret at sende Residenten Ove Juel til G. M. Armee for der videre i bemeldte Sag at incaminere. Men da Cantsleren ei førend i næste Uge kunde komme til Kiøbenhavn fra Hyltingen, som igaar foregik i Jylland, saa agtede han imidlertid selv at gjøre en lille Reise til Skaane og at komme hjem igien til samme Tid som Cantsleren og da strax at fortsætte i dette Bærk, hvorhos han af mig begierede, at jeg vilde give dem saa lang Tids Respit. Med Hensyn til den hollandske Flaade sagde han, at de danske Ministre havde gjort alt Deres til, at den ei skulde komme hertil, og vare komne saavidt, at der ei taltes mere derom i Generalstaternes Forsamling; men med denne Post (havde man erfaret), at der paany arbeides paa, at bemeldte Flaade skal sendes hertil. Dog var der ikke endnu taget nogen Resolution, og man meente, at selve Mars-tiden skulde forbyde dens Ankomst. En confidence, som hans Ord faldt, aabenbarede han mig, at de furbrandenburgske Ministre dreve stærkt paa den hollandske Flaades Sendelse; hvorimod de danske protesterede paa det Høieste, og raadede til, at man per viam amicabilem skulde lade det komme „på tractater“. Jeg tog altsaa Afsked under det Vilkaar, at jeg med det Første skulde vente ham og Cantsleren tilbage. Jeg mærkede ellers, at dette Grend „behagedes rätt wäll“. Over Danskiger-Tolden kan man ellers ikke her finde saa stor Alteration; eftersom Adelen troer saameget

bedre at kunne faae sin Sæd solgt, som Gud har givet her i Aar, og Riibmanden mener at kunne sætte Varerne derefter saa meget høiere. Med deres sædvanlige Præparatorier fortfares saa temmelig; men til Hverving høres her endnu Intet".

30. Helsingør 29 September 1655. „I denne Uge er aldeles Intet forefaldet. Kongen har været og er endnu paa Frederiksborg; Rigshofmesteren paa sine Godser i Skaane; og Gantsleren endnu i Fyen og Jylland. Alt er stille; man hører hverken til Hverving eller til Skibes Udrustning, saa at det synes, som om man ikke i Aar venter at modtage nogen Flaade fra Holland, og at det har været Alvor, at de danske Ministre i Haag skulde lade sig mærke med, at man ikke gierne faae en Flaades Ankomst. At ingen særegen Act eller Memorial derom er overleveret Generalstaterne, kan ei udforskes at være skeet af anden Grund, end at man ei har villet støde Nederlandene, saalænge man ei var forsikkert om Benskabet med Sverrige. Det er deres Skik (lagh) heri Danmark at incaminere paa saadan Viis og altid at gaae saa varsomt tilværks som skee kan. Man siger i Almindelighed, at Tromp har faaet Ordre til at styre sin Raas ad Holland, saasnart de sidste hollandske Goffardieskibe ere komne hertil fra Østersøen. Pesten grasserer temmelig baade i Skaane og i Sieland, især paa de Steder, hvor den ikke var forleden Aar".

31. Kiøbenhavn 6 October 1655. Kongen og Rigshofmesteren vare ankomne, og en Express var sendt efter Gantsleren. „Rigshofmesteren har forsikkert, at der ei kommer nogen hollandsk Flaade i dette Aar, og at Tromp med det Første skal styre sin Raas ad Holland. Hans Secretair paa Skibene har været her i nogle Dage og beseet den danske Flaade og befundet, at den er i en saadan Tilstand, at intet Skib i Aar vil kunne gaae i Søen. Tvende af Tromps Skibe ere komne hertil for at fiølhales eller renses, og det ene tillige for at repareres, hvilket er saa utæt, at det ei kan bruges i Søen. De hollandske Officerer, som for en Tid siden ere kaldte hertil i Tieneste, bede indstændigen om Erstatning for deres Reise og deres Forsømmelse; ellers ville de selv giøre sig betalte, eller tvinge Residenten i Haag til Betaling, sigende sig at være hid „vixerade“. Tromp beskylder ogsaa Danmark for, at det ligger under een Kappe med Sverrige, og at det med slet Reputation har fyldestgiort den Tractat, som blev sluttet i Haag

1649. Det Vigtigste, som her drives i denne Tid, er den Collect, som frivilligen indsamles til Landets Defension; man holder for, at den vil stige til nogle Millioner (sic), efterdi ei alene Adelen har obligeret sig dertil og tegnet sine Navne i en egen Bog, men ogsaa alle Folk af Stand (alt fornämt folk) i Danmark, Norge og Holsteen, saavel Geistlighed som Borgerskab, Fogeder og Skrivere paa Landet. Bønderne derimod er der paalagt en extraordinær Pengehjelp. Tromp har sikkert faaet Ordre med det Første at begive sig tilbage til Holland“.

P. S. Cantsleren var igaar Aftes seent kommen tilbage; Gesandten havde besøgt ham og forebragt ham sit Værende, hvilket han havde lovet at fremme. „Tromp kom igaar Aftes fra Frederiksborg og agter at tage Afsked. Han og hans Officerer tilstaae nu selv, at der ei kommer nogen Orlogsflaade fra Holland i Aar. Kongen har været over 14 Dage paa Jagt paa Frederiksborg, bekymrer sig kun lidet om Statens Affairer, og lader Alt forrette giennem Rigsraadet. Den hollandske Resident er ogsaa kommen hertil. Hannibal Sehested er ogsaa her og søger ved sine Konster at bringe sig i Respect og Credit igien, hvilket dog falder ham vanskeligt. Han har ladet mig vide, at han vil komme til mig, „huilken möda iagh kunde förlaghan, men tycker icke kunna medh skiäl giöradt, efftersom iagh befructar att gifua dee andre danske ministris någhon jalousie“. Heel gierne ønskede man her, at G. R. M. kom i nogen Action med Moskoviten, hvorved man vilde indbilde sig at være sikker. Uden al Tvivl (näst Guds Hjelp) bliver intet Ondt herfra at vente, især i denne Vinter“.

32. Kiøbenhavn 11 October 1655. Skjøndt Kongen strax efter sin Tilbagekomst atter var reist til Frederiksborg, var Gesandten dog d. 9 om Eftermiddagen bleven hentet op i Raadstuen, hvor Righshofmesteren og Cantsleren vare tilstæde. Hofmesteren sagde, at da Kongen af Danmark af den svenske Konges Brev havde erfaret, at denne havde beordret sin Gesandt at proponere Noget, som skulde angaae begge Potentaters og deres Kongerigers Belfærd: saa begierede de nu, paa deres Konges Vegne, at han vilde udlade sig med, hvad Dette var. Gesandten svarede dertil, at han havde meddeelt Enhver af dem den rette Hensigt af sit Hverv, nemlig, at da Kongen af Sverrige „med temmelig Satisfaction erfarede, at Kongen af Danmark continuerede i den Me-

ning at indgaae nærmere Alliance med Sverrige, havde han befaleet Gesandten at begiere af Hs. M., at denne vilde behage at udlade sig med, paa hvilke Conditioner bemeldte Alliance kunde funderes". Hofmesteren meente, at da Kongen af Sverrige havde gjort Begyndelse i denne Sag, skulde det ei være saa urimeligt, om han først lod sin Mening høre. Gesandten svarede, at da der i denne Sag ei kunde procederes anderledes, end at begge Potentater meddeelte hinanden deres Tanker: saa vidste han, at Kongen af Sverrige ei vilde tage i Betænkning at tilkiendegive sin Mening, naar kun Kongen af Danmark vilde gjøre det Samme. Rigs-hofmesteren og Cantzleren begierede derpaa at aftræde, og gave efter en Stund Gesandten det Svar, at eftersom det var en Sag, som ei kunde lade sig gjøre uden Kongens Nærværelse; og uden Communication med de nærmest heromkring boende Rigsraader, der af det samtlige Rigsraad hertil vare committerede, og de desuden havde Ordre af Kongen at reise til Roeskilde og uden Ceremonier nedsætte Christiani IV og Christiani V Lig, ved hvilken Act Hs. M. ei vilde være nærværende: saa forlangte de 8 eller 10 Dages Frist, og siden vilde de med Flere af Raadet træde i Negotiation og Conference. Da Gesandten fandt at „denne Excusation var skiellig, og da der ved denne Tid er fredelige Tanker heri Landet“, lod han det beroe herved; og sagde, at han vilde oppebie Hs. Majestæts Ankomst og tog saa Afsked for den Gang. „Jeg mærkede dog, at den rette Marsag til Dilationen var, at denne Sag endnu ikke er fuldkommen debatteret af Raadet. Hs. M. med Dronningen og Hs. Kongelige Høihed have i al denne Tid været meest paa Jagt, og det synes ei, at Hs. M. lader sin Stats-Affairer være sig synderlig magtpaaliggende, men lader Rigsraaderne haandtere dem det bedste de kunne. Tromp har i disse Dage været i Frederiksborg' og der taget Afsked med Kongen; han kom hertil forleden Løverdags; han har affendt de tvende Skibe, der skulde kvlhales og renses, hvilke igaar ere gangne ad Sundet til. Han ventede at blive regaleret; men deraf blev Intet. Han reiste i Torsdags herfra til Helsingør igien for at fortsætte sin Reise ad Holland til med første gunstige Vind, efter modtagen Ordre fra Admiralitetet i Amsterdam. Ellers er Alt her i sædvanlige rolige terminis, og ingen Dffension herfra at forvente“.

P. S. „Hvorledes dette Project til en Alliance, som jeg mundtliggen skal proponere, vil optages, vil snart vise sig; jeg troer, at en stor Deel af deres Tanker ville komme for en Dag. Härforwthan lära dhe swårligen separera sigh ifrån Hållandh; dock wore att befruchta, att ju närmare alliantz, ju snarare den brytes på denne sydan“.

33. Helsingør 27 October 1655. „I denne og den forrige Uge har her været saa stille, at Intet, hvorom det var værdt at skrive, er forefaldet. Men da Kongen og Endeel af Raadet ere komne til Kiøbenhavn: formoder jeg, at de næstfølgende Boster skulle give mere Materie, især esterdi Raadet nu kommer flittigen sammen og delibererer om min giorte Proposition og om modo conferendi. Meningerne herom ere saa deelte, at man ikke i Hast vil kunne fatte en Resolution. Consilia blive ellers uidentivl fredelige. Man kan ikke spørge store Virkninger af deres Defensions-Værk, naar undtages, hvad der i Helsingborg arbeides paa Fortificationen“. Man siger endnu, at Ove Juel skal sendes til den svenske Konges Hær „under Prætext af Tilbud om Alliance og Venfskab“, og blive ved samme for at skrive hertil Alt hvad der passerer, og især for, om mueligt, at opdage Kongens Hensigt, naar Sagerne ere afgjorte i Polen, „saasom Apprehensionen for G. K. Mts. seierrige Baaben er her ikke ringe. Den hollandske Ambassade ventes nu ogsaa hertil; jeg haaber, den vil finde obstacula nok, og ei saa letteligen kunne bringe Danmark til sin Villie; hvis ellers ikke Nøden særdeles udfordrer det“.

34. Kiøbenhavn 3 November 1655. Den 30 October var Gesandten i Hofmesterens Carosse afhentet til Raadstuen af en Adelsmand. Han fandt der 4 Rigsraader: Hofmesteren, Cantzleren, Otto Krag og Axel Urup. Hofmesteren udviklede, hvorfor han var bleven hentet, og begierede, at han vilde gjøre Duverture af Projectet til den Alliance, han havde at foreslaae. Gesandten forlangte vel, „næst Curialia, at sliig Duverture maatte skee pari passu af begge Parter“; men da han, efter sin Konges Ordre, ei turde være difficilis: foredrog han dem mundtliggen det hele Project Punct for Punct, med det Reservato, at saasom Projectet ei var opsat in forma, men af ham uddraget af hans Konges Ordre, kunde det vel være, at ved selve Tractaterne Noget maatte tillægges eller fratages. „Og paa det at G. K. M. i de

tilstundende Tractater maatte i ethvert Tilfælde være aldeles fri og ikke bunden til dette Project, lagde jeg Noget til om den svenske Toldfrihed i Sundet efter pacta ved Brømsebro 1645, item om den Jalouſie, ſom foraarſagedes af Tolden i Sundet, ſaa at det i alle Maader kan ſtaaе G. N. frit for at tractere eller ikke, immutere, tillægge og fratage, Alt efter G. R. Mts. allernaadigſte mig givne Ordre af 30 September. Efterat jeg da mundtligent Punct for Punct havde proponeret bemeldte Project, aſtraadte de, og begierede ſiden, at jeg paany vilde gientage Puncterne, paa det at de kunde fatte ſenſum vel, hvilket jeg ikke vægrede mig ved, og Hr. Otto Krag annoterede ſtrar hvert Punct for ſig; hvorpaa Noget blev talt om hvert enkeltſ rette Mening, og dernæſt aftalt (ſoraffskedat), at de med det Førſte ſkulde lade mig vide deres Konges Tanker og Forſlag herom". Hermed endtes denne Conference, efterat Geſandten endnu havde tilkiendegivet dem, hvor tilfreds hans Konge var med de danſke Miniſtres Officia i Haag imod Orlogsflaadens Sendelſe, hvilket han erkiendte for et Tegnet paa „ſincert Venſkab“, og agtede ved given Leilighed at bevise Kongen af Danmark det Samme. Dette behagede dem ret vel. Commiſſarierne havde ſenere været flittigen ſamlede. Han kunde ei mærke Andet, end at Conſilierne vare fredelige, og Alt ſtille. „Hvad den frivillige Contribution angaaer, ſaa ere Alle, ligefra den Høieſte i Raadet ned til den Lavefte af den ringeſte Stand, antegnede for ſtore Summer, Noget over deres Formue. Dog kræves (utfordras) denne Hielp ikke endnu, og ſkal ikke kræves, med mindre der er Nød paa Færde. Til Norge er et danſk Skib kommet fra Guinea ladet med Suffer og Elfenbeen i ſtor Qvantitet; men hvormeget kunne Næderne endnu ei vide, da de blot have havt Aviso om Skibets lykkelige Ankomſt“.

35. Kiøbenhavn 10 November 1655. En ny Conference havde fundet Sted d. 3 November. De af Geſandten paa den ene Side og af de danſke Commiſſarier paa den anden gjorde Forſlag overſendes. „Om det ene Punct angaaende Renunciationen af andre præjudiceerlige Alliancer taltes vel Noget; men jeg turde ei ret meget exaggerere denne Sag, for at holde dem her ved godt Haab. Men derſom G. N. kommer til at tractere, maatte man dog letteligen reſolvere ſig. Rigsraadet ſkilles nu ad, og man ſiger for viſt,

at Hs. M. agter sig enten paa Jagt eller til Antvorskov ved Beltet."

Bilag.

Hans Kongl. Maytz minn allernådigste Konnungh och Herres igienom migh M. Dureel dhe danske Commissarierne föreslagne puncter alliancen angående.

1. Att denn eene allierade skall sökia och befordra denn andres gagn och bästa, skada och förderff effter all möyeligheet wara och affwäria med den macht som framdeles om skall förenas.

2. Skall denn eena wara förplichtat att förswara denn andre vthi Sweries och Danmarckz Ryker respectue, emot alle och hwar och een, som dem fientligenn monde antasta.

Hans Maytz aff Danmarcks igienom dess Commissarier migh M. Dureel föreslagne puncter alliancen angående.

1. Att denn eene allierade skall sökia denn andres gagn och bästa, skada ock förderff förhindra och affwäria, på dhe Städer och med denn macht, som framdeles om skall förenas.

2. Genslydende, kun tilføiet efter „Danmarks“: „och Nories“.

3. Att Östersiön mainteneras uthi säkerheet oc rooligheet, trafiquen oturberadt och vgraveradt som tillförende. Skulle någenn Fremmad macht sigh vnderstå trafiquen och commercierne der att turbera, skulle bäggie allierade dedt affwäria och dämpa med samma macht som om förenas kann.

4. Och efftersom osäkerheten i Östersiön med dedt samme, och i fall bäggie Potentater trada till hopa, förorsakede oroo och osäkerheet i Nord och Wästersiön, kring Hans Maytz aff

3. Skola inga fremmande Örlogs - Flottar tillstädies att komma inn i Östersjön, så skola ey heller andre wed bemelte Östersjö boende haffwa der Örlogs - Flottar förvthan Sweria och Danmark.

4. När någenn, som sagt ähr, blir Fiendtligenn antastatt, skall denn andre Månader der effter, sedan han derom blir adverteradt, hielpa denn som anfallen bliffwer med Soldater och Skepp, om dhe behöffwas och begiäres.

5. Detta Bundet skall intet præiudicera hwars annars högheet, rätt och rättigheet vthi hwadh dedt hälst måtte beståå; sedan skall ey heller göras någon alliantz med andre *ratione* Östersjön till denn andre Bundt-Förwantens præiudice, vthan der någon wore giord renunciernas.

6. Att dhe Stetinske och siste Brömsebroiske pacta vthi alle sine clausuler respective hålles odisputerlige vthan nå-

Sweries och Danmarkz land, da skall och bemelte macht der till employeras och alliancen så wida lända till Nord- och Wästersjöns förswar, in till des Östersjön kommer i rooligheet igienn.

5. Denne puncten ähr ord från ord lika lydande med denne här hoos fögatt.

6. Der som någon dera aff de allierade således antastas, sa skall denn andre göra sinn Bunndtz - Förwannt assistentz vthi 3 Månader, och effter deras förlopp skall assistentzen skee på dens bekostnadh som denn söker och behöffwer med så många Skepp och Soldater som fordras.

7. Desse tractater skole icke præiudicera nogenderas högheet, rätt eller rättigheet eller dhe tractater, som med andre tillförende ähre vprättade.

8. Dhe Stetinske och Brömsebroiske siste pacta bliffwa vthi deras vigore aldeles vthan ofunderat explication eller re-

gon deduction och restriction, serdeles hwad angår Swenske beswärings-Fryhetenn i Sundett.

7. Skulle någon Potentat vthi Religionen sökia anställa någon inquisition eller reformation, så att desse Nordiske Konungarijkann der igenom tillstode någon fahra, skall dedt förekommas.

8. Finge denn ene eller andre allierade elliest Feigde, så skall den andre dock icke wara sin Bundtz-förwant förhinderligh, vthan fast mehra sökia hans avantage.

9. Alliancen skall vara i Åhr, och effter deras förlop, stå frytt denn med bägge syders samptycka att prolongera.

striction med certificationernes vprichtige bruuk, serdeles Swenske Tullfrijheeten i Sundet anbelangende. Så skall och denn eena Herre hwad denn andres person, Regiering etc. kunde lända till skada affwäria och förhindra.

9. Genslydende med modstaaende.

10. Effterdy trafiquen i Östersiön har stor gemenskap med denn i Wästersiön, så skal till dess säkerhet i Östersiön bäggie Republicuerne Engeland och Nederland inviteras och stå frit att participera och inneslutas vthi denne samme tractat.

11. Finge denn eene eller andre *extra dictas causas* Feigde, så skall denn Freden niuter först interponera sigh och sökia byläggiat, men der dedt icke hielper, skal doch denn andre allierade icke ware sinn Buntz-Förwanter till någon præiudice eller hinder, vthan fast heller sökia hans gagn och bästa.

12. Genslydende med modstaaende.

36. Kiøbenhavn 10 November 1655. „Efter G. K. Mts. allernaadigste Billie og Siemed har jeg af al Gyne og efter bedste Indsigt paa den ene Side søgt at holde Kongen af Danmark og hans Raad i godt Humeur, god Tro og godt Haab om en Alliance, og paa den anden Side ladet G. M. frie Hænder til at tractere eller ikke, og ifald Noget skal tracteres, da at udslette, fratage eller tillægge et eller andet Punct. Aarsagen til Differencen i det ene Punct om Renunciationen af andre præjudiceerlige Tractater, er vel, at de ei her saa pludseligen ville bryde, i det de ville vise, at de redeligen have holdt og agte at holde de med Hollænderne sluttede Tractater, og altsaa med det Samme lægge for Dagen, hvad de agte at gjøre, dersom de komme i Alliance med G. K. M. Og eftersom al deres Hu staaer til Fred (alle deeras tankar lempa sigh till fredeligheet): saa ville de ei gierne, at G. M. og consequenter de selv skulle komme i Feide, især med Holland, hvilket de indbilde sig letteligen at kunne ssee for G. Mts. Bedkommende, hvorlænge det end trækker ud (ehuru lange det draghes). At de Danske forresten søge at indføre Norge med, dertil er der ingen anden Aarsag end denne, at, ifald der sluttedes en Alliance, og Danmark for Østersøens Forsvar kom i Krig, maatte Jyllands og Norges Grændser ikke sættes mere i Fare og uden Forsvar end Westergothland og Halland paa G. Mts. Side. Og hvis det synes G. M., at bemeldte Tractat skal vinde Fremgang, eller at Danmark idetmindste derved skal afholdes fra Alliance med Holland: saa synes det raadeligt og nyttigt, at der iles med en Ambassade, eller at der idetmindste givres sikker Mine til en saadan ved at udnævne Personerne og at give disse fornøden Ordre til at forsvie sig til det locum tractandi, hvorom man kunde blive enig, førend den hollandske Ambassade kommer hertil, da ved samme Leilighed alle Momenta i G. Mts. Interesse noksom kunde blive iagttagne, enten der saa blev Noget af eller ikke. Thi efterdi jeg har opholdt dem noget, har jeg den Opinion om mig, at jeg agter at give dem gode Ord og at entretenere dem, indtil det bliver G. M. tilpas at besøge dem her. Om selve Alliances Nytte eller Unytte troer jeg ikke at kunne dømme med Visshed. Dersom det var saa, at Tiderne paa G. M. Side herefter bleve fredelige, og at Danmark kunde holdes „låght“ og i den Stand, hvori det nu er; eller ogsaa dersom G. M. endnu agtede at gien-

nemgaae farlige Actioner: saa synes det, at bemeldte Alliance ei vilde være til Skade, og at G. M. skulde kunne agere med temmelig Sikkerhed in Septentrione. Men at de her saa stricte og sancto skulde holde Alliancen, det kan jeg ikke ret bringes til at troe. Dog skulde Dette ei ret meget skade G. M., naar Gud ellers vil bevare fra stor Ulykke og opholde G. M. ved den Magt og i den Flor, hvori G. M. nu er“.

37. Kiøbenhavn 17 November 1655. „Rigsraaderne, saa mange som have været forskrevne til denne Conference, ere reiste hjem hver til Sit. Man siger, at Kongen agter at giøre en Tour omkring i Landet og at forlyste sig selv og Dronningen med Jagt og andre Divertissementer. Paa Fortificationen i Helsingborg arbeides endnu flittigen med 600 Matroser; thi da Kongen ei vil forløve disse i denne Vinter, førend man seer, hvorledes det løber af med G. Mts. Actioner i Polen, saa maa man give Folket Noget at bestille; men i disse korte Dage og i det regnfulde Veir bestilles ikke meget. Paa Kiøbenhavns Fortification arbeides lidet eller intet; Bærket skal neppe kunne sættes i Defension, naar Noget skulde paakomme. Flaaden er kun besat med ganske nødvendig Bagt; men Kanonerne har man dog ladet blive. Bønderkarlene paa Landet exerceres temmelig flittigt, og man giver Bønderne Gevær, som de dog efter endt Mønstring maae lægge ind i Kirkerne. Alle Bårder (eldbåker) ved Kysterne, hvorved der forhen holdtes Bagt, ere nu borttagne. Paa 2 Capitainer og 3 Lieutenanter nær ere alle de fra Holland sidst ankomne Svofficerer blevne licentierede. Man hører heller ikke til nogen Hverving til Lands. Det er betroet mig, at Peder Wibe kommer fra Hoffet og faaer Trondhiems Lehu, det fornemste i Norge. Er det saa, maatte der vel skee Forandring i Consilierne, og disse styres (lempas) mere til Tryghed og til Fred“.

38. Kiøbenhavn 24 November 1655. „Alt retter sig her mere og mere til Stilhed og til at holde sig defensivt færdig til Foraaret, da man ei veed, hvad der til den Tid kunde indtræffe. De 600 Matroser, der hidtil have arbeidet paa Fortificationen i Helsingborg, ere førte til Kiøbenhavn, hvor de skulde underholdes Winteren over. Hs. M. er endnu her; men Rigsraaderne ere reiste hjem hver til Sit. Et kosteligt og rigt ladet Skib fra Gui-

nea er kommet hertil med Elfenbeen, Sukker, Guld og andre kostbare Varer".

39. Kiøbenhavn 24 November 1655. Gesandten havde modtaget sin Konges Skrivelse dat. Casimir ved Krakau d. 11 October, og deraf erfaret dennes Villie, at han skulde drive paa at erholde den danske Konges Svar paa de foreslagne Artikler, og fremdeles bestyrke denne i ei at tillade den hollandske Drlogsflaade at blive liggende. Tillige skulde han søge at komme efter, om Keiseren skulde opegge Danmark, og i saadant Tilfælde stræbe at forekomme Dette. Den hollandske Flaade gik under Seil d. 17 October; siden er Intet hørt hverken til denne eller nogen anden Flaade. Man kan ikke erfare, at Keiseren skulde søge at opegge Danmark. Der er ingen keiserlig Gesandt ved Hoffet. Hvad deres Præparatorier angaaer, synes disse kun at sigte til Defension. Saalænge det gaaer Kongen af Sverrige vel, er det aabenbart, at Danmark er mere bekymret for sin Defension, end at det skulde søge nogen Offension. Man synes vel stemt for en Alliance. „Man har her saa listigen tragtet efter at faae at vide giennem mine prætenderede Bener, om det var G. Mts. Alvor at tractere. Jeg har altid refuteret deres Mening om nogen Invasion, og viist dem Contrarium, hvorledes det var overensstemmende med G. Mts. Interesse, naar Alt var bilagt i Polen, at bevare Freden med Danmark. Dog forarsage G. Mts. store Progresser i Polen paany megen Mistanke; jeg lader mig mærke med at være mere forundret over disse end de Danske selv ere, og jeg siger derhos, at det neppe havde været G. Mts. Mening, at det skulde gaae saa fort hermed — Alt for at persvadere dem, at denne Krig ene og alene giældte Polen, og at G. M. siden saa meget som mueligt ønskede at leve i Fred“.

40. Kiøbenhavn 1 December 1655. „Da Alt retter sig til Fred og Stilhed, foresalder her Lidet, som det er værdt at skrive om. Det Bigtigste er, at man høiligen forundrer sig over G. Mts. uventede Fremgang og ikke ønsker Noget hellere end at leve i Fred og god Forstaaelse med G. M., især da man har fattet den faste Indbildning, at det dog endeligen skal giælde Danmark, hvorlænge det varer: hvilken Mening det er umueligt at betage dem. Derfor søger Danmark at sætte sig i god Defension, indtil det

bliver forsikkert om Benskabet med G. M., eller idetmindste indtil det bliver færdigt til at forene sig med nogen Anden, ifald denne Alliance skulde slaae fejl. Da Alt ved sidste Conference blev saa sincere aftalt og forhandlet, saa venter man med Længsel G. Mts. Resolution. Og hvorvel jeg har erfaret af G. Mts. Resident i Holland, Hr. Appelbom, at de danske Ministre der eggede Hollænderne: „saa er det mig dog betroet, at Dette kun skete for saa meget snarere at pousfere G. M. til Alliancen. Jeg kan ogsaa noksom mærke, at den hollandske Resident „slåss nästann som een dunst for ögonen aff de danske Ministris, extenuerandes denn Negotiation, som E. M. har befalet mig här att forrätta. Residenten Ove Juel er reist herfra til Jylland; Nogle mene endnu, at han skal begive sig til G. M., hvorvel Cantsleren selv tvivler derom“.

41. Kiøbenhavn 8 December 1655. Alt ligger stille, og man synes at være mere „intent“ paa den svenske Konges Operationer i Polen, end paa sin egen Sikkerhed og Defension. Man venter Sendebud baade fra Nederlandene og fra Sverrige, og opsætter Alt derefter. Da Hollænderne vedblive deres Plan at sende en Flaade paa 48 Skibe hertil til Foraaret, saa haaber Danmark at skulle pousfere Kongen af Sverrige til den foreslaaede Alliance. Kongen, Dronningen og den unge Prinds begive sig til Frederiksborg for at blive Julefesten over. Af Raadet ere kun Hofmesteren, Cantsleren og Statholderen Hr. Axel Urup ¹⁾ her tilstede; de Dyrige ere Alle i deres Lehn og paa deres Godser.

42. Kiøbenhavn 15 December 1655. Til det Omslag, som holdes ved d. 11 Decbr., ere Endeel af Adelen ankomne. Det synes rimeligt, at der tillige skal foretages Noget in Publicis, eftersom man venter en Ambassader fra Holland. Ove Juel skal dog være afreist til den svenske Konge, hvorvel man ved hans Bortreise ei kunde mærke Andet, end at han gif til sine Godser i Jylland. Kongen og Dronningen have i denne Uge været ude paa Jagt og agte i Helligdagene at gjøre en lille Reise til Frederiks-

1) Axel Urup blev under den i A. 1654 græsferende Pestsygdom beskikket til Statholder i Kiøbenhavn. Om hans Leynet og Bedrifter i Christian IV's og Frederik III's Krige, s. Rothe, Danske Mænds og Dvinders Eftermale I. 500 ff.

borg. Endeel af de norske Matroser, der boede nærmest, f. Ex. i Bahus og i Bergens Lehn, ere hjemforløvede, de Andre blive her Vinteren over. Den „dobbelte Kongeskat“ for Borgere og Bønder heri Landet har ogsaa „vundet sin Execution“. Præsteskabet er ogsaa tilsagt om Rustningen, og Bønderne exerceres paa deres ordinære Mønstringspladser.

43. Kiøbenhavn 29 December 1655. En danskigst Minister var ankommen, havde havt Audients hos Cantsleren og lod sig forlyde med at skulle oppebie den hollandske Ambassades Komme. Paa Holmen er Bagten fordoblet, og 500 Bøsseskytter ere antagne. Deres ordinære Mønstringer og Exercitier gaae fort i alle Provindsfer, Alt for at man kan sætte sig i Defension til Foraaret. Man siger nu som afgiort, at P. Wibe kommer fra Hofset og faaer Trondhjem's Lehn. I Commercierne arbeides her ogsaa temmeligen. Man har for at ville grunde et nyt Dplag i Kongelf ved Gothenborg, for dermed at contregarere denne Stad. Det guineiske Skib er rigt nok ladet med Elfenbeen, Sukker og andre Varer; men naar Regningen opgiøres, bliver Fordelen vel ikke saa stor, som man har troet. Iffedestomindre mener man imod Foraaret atter at udruste 2 Skibe til Guinea. Man arbeider ogsaa paa for Salthandelens Skyld at komme i nærmere Forbindelse med Portugal. Et nyt Admiralitet¹⁾ er nyligen indrettet paa Holmen, ligesom i Sverrige. Det bestaaer af Rigsadmiralen Hr. Ove Gedde; Rigsviceadmiralen Hr. Niels Trolle; Admiralen paa Holmen Erik (Christopher) Lindenov; en Rentemester Peter Reedtz, og en rig Kiøbmand Henrik Møller.

44. Kiøbenhavn 5 Januar 1656. „Eftersom den hollandske Ambassade nu med hver Dag ventes hertil, beroe Consilierne for en stor Deel derpaa, hvorledes Danmark ved denne Conjunctur skal comportere sig saavel indenrigs som imod Keiseren, Nederlandene, Hansfestæderne og Danzig. Rigsmarsken har holdt General-Mønstring i Jylland; ved et Convent i Ribe foreholdt han Adelen og de andre Stænder at udbetale den frivillige Contribution til Militien. Men han har ikke kunnet udrette Andet, end at samtlige Stænder have tilsagt Hs. M. prompte Assistance, om Norden skulde kræve det, og Landet komme i Krig. Den dan-

¹⁾ S. herom: Garde, Samlinger om den danske og norske Sømagt I. 158.

bigste Vice-Syndicus er endnu i Kiøbenhavn og synes at skulle blive der, indtil den hollandske Ambassade kommer. Flaaden er lagt op, aftaklet og forsynet med god Bagt, og repareres lidt efter lidt (så småningom), hvorfor det nye Admiralitet drager temmelig flittig Omsorg. Hs. M. og Hoffet ere nu i Kiøbenhavn; Hofmesteren og Cantzleren ligeledes; de Dvrige af Raadet ventes ikke før henimod den hollandske Ambassades Komme. Den danske Resident i Holland, Charisius,¹⁾ er kommen hertil. Han har giort sin Relation for Kongen og de tilstædeværende Raader, „extenuerandes den Nederlandske Staeten, doch att den wore inclineradt till coniunction med Danemarck.“

45. Kiøbenhavn 12 Januar 1656. Gesandten havde erfaret af et Brev fra den svenske Rigscantzler, at hans Konge havde givet ham en og anden Ordre in publicis, hvilken han ei havde modtaget, og frygtede derfor ei at kunne udføre Kongens Billie, da den hollandske Ambassade nu ventedes med hver Dag. „Her gøres Præparatorier, dog, saavidt man kan opdage, kun til Defension med indenlandsk Militz til Lands og Bands.“ Gesandten troer ikke, at der med Alvor begyndes Noget, inden den hollandske Ambassade kommer. „Hvis G. M. havde fundet for godt at sende en Ambassade hertil enten samtidig med eller før den hollandske, synes det, at man skulde have kunnet forhindre Conjunctionen, eller maaskee kunnet separere Danmark fra Nederlandene, hvortil det dog maatte have været nødvendigt at gjøre nogen alvorlig Mine, hvis de ikke her vilde indgaae de foreslagne Tractater“.

46. Kiøbenhavn 12 Januar 1656. „Det synes, som om man med Længsel ventede den hollandske Ambassade, efterdi man her indbilder sig, at G. M. er kommen i Actualitet med Kurbrandenborg og derved har exciteret Keiseren og hele det romerske Rige

---

¹⁾ Peder Charisius (en Søn af Dr. Jonas Charisius, som fulgte Christian IV paa hans Særlige til Bardøhuus 1599, og i de følgende Aar brugtes i mange Underhandlinger med Keiseren, Nederlandene og andre Magter, s. Slange I. 439) var i en Tid af 18 Aar dansk Resident i Haag, blev adlet 28 Marts 1659, „paa Grund“ — som det hedder i Adelspatentet — „af hans Kongen og Riget beviste synderlige Tieneste“ (Siell. Register), blev 1669 Stiftamtmand i Aarhus, og døde 1683 paa sit Gods Palsstrup.

og givet Holland Anledning til at søge sin Advantage, i hvilket Tilfælde Danmark heller ikke skulde sidde stille“.

47. Kiøbenhavn 19 Januar 1656. Paa Holmen repareres nogle Skibe, saa at hele Flaaden kan blive færdig til at lægges udenfor Bommen eller i Sven til Foraaret, om det behøves. Man hører Intet til nogen Hverving, naar undtages, at Hertug Christian Ludvig¹⁾ har lovet Kongen i Nødsfald at holde nogle Regimenter færdige til ham. Mønstringer holdes her som sædvanligt. Kongen og Dronningen have været paa Frederiksborg paa Jagt, men ventes hertil idag. Endnu er Ingen af Raadet kommen. Rigshofmesteren reiser til Lolland for der at besee nogle „Kiøpegodz“. Man siger igien, at O. Juel skal sendes til Kongen af Sverrige og residere continue ved Armeen, for, under Skin af at drive paa Alliancen, at give Agt paa Kongens Actioner og Intentioner.

48. Kiøbenhavn 22 Marts 1656. Appelbom havde tilskrevet Gesandten, at Generalstaterne havde teet sig mere animerede end før, baade til at sende en Flaade til Østersøen og tillige til at bryde med Sverrige, efterat de hollandske Ambassadeurer vare komne til Danmark og havde gjort deres Relation om denne Stats Inclination til Nederlandene. Nærmere Underretning herom loves med følgende Post; denne Gang vil Durel ikkun give en almindelig Udsigt over Tingenes Stilling. Hvorvel de Danstes Fremgangsmaade altid maa være suspect: saa troer han dog, i Betragtning af Landets Tilstand, at det vel kunde være, de ligesaavel søgte at bedrage Holland, som Sverrige; og at Danmark ei har givet Slip paa sin gamle Maxime at holde Fred og have alle til Benner. Det er vel ikke mueligt saaledes at komme til Kundskab om Sagerne i Danmark som i Holland, hvor Alt er tilfals; men Den, som kiender Tilstanden her, Folkets Humeur og Intentioner, kan dog lettigen mærke, hvorhen der her sigtes. Han mener, at man snarere længes efter Fred end søger Krig, med mindre Daarskab og Fatalitet skulde faae Overhaand; og han grunder sin Mening paa Følgende: „Udenrigs staaer Danmark i ringe Consideration, med Naboerne i Jaloustie, selv med det fyrstelige Huus Gottorp. Indenrigs er der

---

¹⁾ Christian Ludvig, Hertug af Gelle, Dronning Sophie Amalies ældste Broder. S. nedenfor under 26 April 1656 og 24 Januar 1657.

hverken Conduite, Courage, Orden, Penge, Credit eller Soldater. Alle brave Folk ere optagne af G. M.; Landet staaer aabent, næsten alle Stæder ligeledes. Flaaden er aldeles ikke forsynet med Folk eller Munition; man hverver ikke, og om man begyndte derpaa, vilde der intet Tilløb blive, uden af en Hoben Stakler, som maaskee vare foragtede hos G. M.; de, som her kaldes Officerer og gemene Soldater, ere alle uerercerede; Regjeringen selv er ikke uden Tve- dragt; Kongen er imod Raadet; Raadet er deelt; alle Undersaatter ere desperate. Saadan er Tilstanden altid her, saa at, naar jeg overveier alt Dette samt de Danskes Skif og Bane: saa forekommer det mig ikke anderledes, end at Danmark søger at forlede og be- drage Nederlandene."

49. Kiøbenhavn 22 Marts 1656. „Der er endnu ikke til- forordnet den statiske Ambassade Commissarier. Ikke heller ere Flere af Raadet tilstæde end de, som altid have resideret her, nemlig Hof- mesteren, Cantsleren og Axel Urup. Hollænderne have rigtignok havt adskillige private Conferencer og snart besøgt Cantsleren, snart Hofmesteren; undertiden har ogsaa Kammersecretair Lente været hos dem. Hvad de egentligen have debatteret, kan jeg ikke erfare, da her negotieres heel hemmelig; men Saameget er betroet mig, at Danmark neppe vil resolve sig til videre Combination med Neder- landene, end hidtil er skeet. Her gøres ingen Præparatorier enten til Lands eller til Bands. Kun 4 Skibe udrustes, som ere bestemte til Kongens og Prindsens Reise til Norge. Af de Matroser, der forleden kom hertil fra Norge, ere de fleste afgangede ved Døden; Endeel ere forlovede hjem igien til Norge, og man hører ikke til, at nye Folk skulle forskrives derfra. Man hører Intet til Hverving, og Intet om, naar Raadet skal samles, saa at her endnu ikke spørges Andet end Fredelighed, hvorvel man her veed, at man i Holland stoler meget paa Danmark. Men efterdi Consilierne i Holland an- sees for at være langsomme: saa vil man ikke ret troe, at der kom- mer nogen Orlogsflaade derfra."

50. Kiøbenhavn 31 Marts 1656. Memorial til Kongen af Danmark, indeholdende en Begiering om, at Hs. M. vil mod- sætte sig den til Sundet bestemte hollandske Flaades Ankomst.

51. Kiøbenhavn 12 April 1656. „Endnu gøres her ikke Mine til nogen særdeles „Krigsforsatning“ hverken til Lands eller til Bands; men da de onde Tidender gif om G. Mts. Person og

om Armeens totale défaite: saae det ud, som om Danmark vilde røre sig, og havde alt Ondt ifinde. Det synes, som om Danmark vil temporisere lidt. De hollandske Ambassadeurer have mange Conferencer med Hofmesteren og Cantsleren alene, hvorvel de danske Ministre selv sige, at der ei kan tilforordnes Ambassaden Commissarier førend henimod Herredagen, naar Raadet kommer sammen". Skjøndt Durel seer, at Danmark neppe vil slippe Holland, henstiller han det dog til Kongens Bedømmelse, om denne vil lade tale herom enten med Ove Juel, eller giennem sin Gesandt ved det danske Hof. I sidste Fald udbeder han sig „Plenipotents", alene for at vise Kongens Stadighed i hans Planer og Oprigtighed i hans Handlinger, saa og for at, hvis Noget med Tiden skulde forefalde mellem begge Kroner, man da ei skulde sige, at Værket var standsset paa svensk Side. Han henstiller ogsaa til Kongen, om han skal fortsætte Underhandlingerne, hvis han seer, at de Danske mene det alvorligt, enddog han „meget betvivler, at Danmark længere mener det". Hvad hidtil er giort, synes ei at have skadet Kongen af Sverrige, thi han er bleven uanfegtet, og Danmark har været i godt Humeur. Han mener, at de maaskee ex proposito søge at give hans Konge Mistanke, tildeels for at vise, hvor nøie de ere forbundne med Nederlandene, for at Kongen, naar Alt er afgiort i Polen, ei skal tænke paa at gaae til Danmark. Han mærker, man er glad over, at Sverrige ei vil slutte Fred i Polen.

52. Kiøbenhavn 12 April 1656. „Da de onde og forfærdelige Tidender fra Polen begynde at sagtnes, saa sagtnes ogsaa deres mangfoldige Forslag om en Krigsmagt. Man har giort mangehaande Forslag, men de fleste have gaaet ud paa, at man strax skulde bemægtige sig Bremerföhrde og Calmar og siden med en stærk dansk og hollandsk Flaade i Østersøen forhindre Conjunctionen (mellem Sverrige og den svenske Hær i Polen?) og vise sig for Stockholm. Nu tales ikke mere derom, men man har dagligen Noget for med Hollænderne. Endnu er der ikke udnævnt Commissarier; men giennem Visiter hos de fornemste Ministre lægge de hollandske Ambassadeurer Fundamentet til en god og fast Alliance."

53. Kiøbenhavn 19 April 1656. „I Onsdags 8 Dage tracterede Kongen den statiske Ambassade meget prægtigen i sit eget Gemak paa Slottet. Saavidt vides, var Ingen af de fremmede Ministre der tilstæde. Ambassadens Suite og Kongens Hofjunkere

tracteredes i den store Sal. Ved denne Sammenkomst har man givet Forsikringer nok om gienfædig Hielp. Den følgende Dag gif Kongen paa Holmen og drev strengt (maante strengt) paa Skibenes Reparation. 5 Skibe ere lagte udenfor Bommen og blive snart alle færdige. De danske Eofficerer sige, at ogsaa de øvrige Skibe med det Første skulle gøres istand, saa at hele Flaaden skal blive færdig, inden man skulde tænke det. Dertil er der dog endnu ikke ret sikke Indicier, efterdi der endnu hverken er Matroser eller Soldater nok ved Haanden, og Skibene ei ere rensede, altsaa lidet skikkede til at bruges i Evn. Til Hverving høres Intet; men Kongen indbilder sig, at hvis Danmark kom i Krig med Sverrige, skulde Halvparten af den svenske Hær gaae over til den danske. Man siger ogsaa her, at den strenge Krigsdisciplin i den svenske Hær skal have gjort mange misfornøiede. Endnu er der ikke beskicket Commissarier til at handle med den statiske Ambassade. Man mener, at der ei kan gøres Noget ved denne Sag, førend O. Juel og den til Kongen af Sverrige sendte hollandske Ambassade have udført deres Hverv. Alligevel handles der underhaanden med bemeldte Ambassade giennem Hofmesteren og Cantzleren under Prætext af Visiter; det skal gaae ud paa en nærmere defensiv og offensiv Alliance". Det er ikke Gesandten mueligt saa nøie, som han burde, at giennemtrænge deres Hemmeligheder; han henstiller derfor til Kongen, om han ei vil sende en extraordinær Ambassade eller en Envoyé til Danmark, som kunde være forsynet med større Auctoritet og maaskee bedre istand til at udforske deres Arcana. „Efter min yderste Forstand kan jeg ei mærke Andet, end at det er Danmarks Viemed at ombragere G. M. ex proposito, for saaledes at modarbeide G. Mts. Intentioner, og siden, hvis G. M. sluttede Fred i Polen, at skiule sig under Nederlandenes Magt. Skulde Ulykken imidlertid indtræffe, var man færdig til at angribe Sverrige."

54. Kiøbenhavn 26 April 1656. Der arbeides paa de 5 Skibes Reparation, som foregives at skulle overføre Kongen og Prinds Christian til Norge. Saavidt man kan erfare, hverves der ikke, heller ikke udenlands, uden hvad Kongen kan stole paa Hertug Christian Ludvigs Hielp. Udskrivningen paa Landet har derimod været meget skarper end den ellers pleier at være, idet næsten hveranden (?) Karl i Skaane og alle andre Provindser paa Kronens Gods er antegnet. Adelen er tilsagt at holde sine Karle færdige,

naar paabydes. Imidlertid seer man noksom, at de mangle Penge, gode Officerer, gemene Soldater, Munitiön og næsten Alt, hvad de kunde behöve. I denne Uge har det ellers været stille; den statiske Ambassade har holdt sig inde og hverken givet eller taget imod Besög. Det synes, som om man vil rette sine Planer efter Udfaldet af den hollandske Ambassades og O. Juels Negotiation hos Kongen af Sverrige, samt derefter, om der maatte tilsvies Handelen i Östersöen nogen Molest. Især vil man nok vente paa, om Gud vil stikke Kongen nogen Ulykke i Polen.

55. Kiöbenhavn 10 Mai 1656. „Hertug Ernst Gynter havde i Onsdags sin Hofmester hos mig for at bevidne, hvor hviligt han önskede at forvisses om G. Mts. og Armeens gode Tilstand, og hvor bedrövet han var over de önde Tidender, som for en Tid siden havde været udsprede her. Her udraabes endnu paa alle Gadehörner (kringh alle gatemunnan) de indlagte Tidender,¹⁾ hvilke jeg i Underdanighed-oversender, for at G. M. kan estertænke Et og Andet deraf, samt erfare, hvad der her er udsprede om G. M. og Armeen. Endnu er her temmelig stille; kun ere iforgaars alle Svofficianter forskrevne hertil fra alle Steder, i hvilken Hensigt veed jeg ei. Man siger i Almindelighed, at hele Flaaden skal udrustes, hvilket endnu ikke er troligt; men jeg skal snart erfare det. Den statiske Ambassade holder sig stille og bier paa, hvad Ambassaden hos G. M. kan udrette, og hvad Ordre der kan komme fra Holland. Jeg kan ikke erfare, at Danmark har givet stort Haab om at ruste sig til Lands og Bands, uden hvad man öftere har sagt Ambassaden, at Orlogsflaaden inden kort Tid kan blive stærdig. Jeg mærker, at Danmark ei har nogen Inclination til at sende en Ambassade til G. M., da det mener at kunne udrette sine Sager giennem O. Juel. Jeg kan see, at den hollandske Flaades

---

¹⁾ Som Bilag til et Brev til det svenske Rigsraad af 8 Mai 1656 er vedföiet tvende trykte Blade in 4to: Fernere relation des auffs seiten J. K. M. in Pohlen v. Schweden (ö: Kong Johan Casimir) annoch continuirenden glücklichen *Victorien* auß unterschiedlichen Dertern. Anno M. D. C. L. VI, indeholdende Öfterretninger fra Warschau af 27 April; Cinstochowa s. D.; Colberg 29 April; Koslin 30 April; Tucheld s. D.; Danzig 2 Mai. Paa sidste Side staaer: „Mit nächster Post ein mehres“. Öfter Durels Forsikring ere „disse Aviser“ trykte i Danmark.

Ankomst ei skulde være dem ubehagelig, hvorvel jeg sidste Tirsdag forestillede Cantsleren, hvad Folge dette kunde have for Danmark selv; hvilket jeg ogsaa oftere har gjort for Hofmesteren og Flere af Raadet."

56. Kiøbenhavn 10 Mai 1656. „Skiondt man endnu ved Hoffet vedbliver at tale om Kongens Ulykke i Polen, saa synes det dog, som om Humeurerne ville begynde at sætte sig, især hvis man kunde faae Underretning om hans Ankomst til Preussen. Den stattske Ambassade har hverken kunnet udvirke, at Danmark ruster sig, eller at det sender nogen Ambassade til Kongen af Sverrige. Det synes, som om Danmark vil oppebie Udfaldet i Polen, og at det dog vil betænke sig, inden det indlader sig videre med Nederlandene. Man siger endnu, at Kongen agter at gaae med Prindsen til Norge. Her ere Deputerede fra Christiania, Bergen, Stavanger og Trondhiem, der begiere, at Salt-Compagniet maatte ophæves, hvorimod de tilbyde at holde Kongen 5 Orlogsskibe. Oberst Reusner er kommen hertil fra Sverrige og har nogle Gange været hos Kongen. Oberst Løvenflou¹⁾, som forhen har været i Sverrige, er ogsaa her, og stifter alt Ondt. Man har sagt, at Ulrik Christian er reist til Hamborg for at hverde; men det erfares, at han kun er gaaet til sit Lehn i Jylland. De hollandske Ambassadeurer skulle have tvivlet om Orlogsskibets Ankomst; det Samme gjorde ogsaa Cantsleren. Hofmesteren er endnu i Skaane."

57. Kiøbenhavn 17 Mai 1656. Den 5 Mai havde Durel foreholdt Cantsleren de skadelige Folger af en Flaades Ankomst til Sundet; d. 11 lod han forespørge, om Cantsleren havde forebragt Kongen denne Sag, og d. 12 afhentede han Svar. Dette lod saaledes: at Hs. M. ei kunde resolvere anderledes herpaa, end der alt var skeet, og at der nu var en hollandsk Ambassade hos Kongen af Sverrige, med hvilken han vel handlede derom. Dertil svarede Durel, at Kongens seneste Resolution in hoc passu havde været noget dubiøst affattet; han havde derfor faaet Ordre til at

---

¹⁾ Om denne Oberst Løvenflou, der med Corfits Ulfeld kom til Sverrige, men senere vendte tilbage, og ansattes som Oberst og General-Proviant-commissair i Norge, fra hvilket Embede han blev dømt ved en Højesteretsdom 1661, s. Solbergs Danmarks Historie III. 173—77. 537—40; Sift. Tidskr. V. 330. 398.

erfare Kongens Mening og at begiere, at den hollandske Flaades Ankomst ei maatte tilstedes. Kongen af Sverrige holdt det for unødvendigt at tractere med den hollandske Ambassade i en Sag, som angaaer Kongen af Danmark og hans Hvihed. I Holland funderer man sig i denne Henseende paa Kongen af Danmarks Samtykke, uden hvilket Flaaden ei kan komme hertil. Santsleren tog paany Sagen ad referendum, men lagde til, at isald Kongen vilde giøre sig Umage for at hindre Flaadens Komme, hvorledes han da skulde forsikre Hollænderne, at der ei tilsviedes Handelen i Østersøen nogen Overlast. Gesandten meente, at der aldeles ikke var Apparence til nogen Urolighed i Østersøen, da den svenske Flaade ei skulde i Søen i dette Aar, med mindre netop en saadan Equipage maatte give Anledning dertil, og at Hollænderne ei behøvede at have nogen anden Forsikring. Den 13 talte han om samme Sag med Hofmesteren, som lovede at giøre sit Bedste, og sagde, at en Flaades Ankomst skulde være Danmark mere imod end Sverrige. „Det synes vel, som om Danmark nu ikke gierne vil have Flaaden hertil, og vil forhindre dens Ankomst, kun at det skeer med saadan Circumspection, at Danmark og Holland ligesuldt blive gode Venner. Hertil contribuere de ønskelige Tidender om G. M. og Armeens gode Tilstand, efter hvilke man viensynligen kunde mærke Forandring i Consillierne. Af Hertug Ernst Gynther, den statiske Ambassade og andre kloge Folk mærker jeg, at man tvivler om Flaadens Komme. Der givres ingen Præparatorier enten til Lands eller til Bands, hvormed Danmark vil kunne udrette noget Stort“.

58. Kiøbenhavn 17 Mai 1656. Hvad Alliancen angaaer, da er denne Sag overdraget til Ove Juul. Den hidtil førte Underhandling har ei skadet Kongen af Sverrige, da Desseinerne ved denne Leilighed opholdtes, indtil der kom de onde Tidender om den svenske Armee; thi da kunde man mærke, at Danmark havde Noget i sinde; men da disse Nygter ere neddæmpede med sidste Post, er Alt igien i Rolighed. Hertug Ernst Gynther havde sagt, at Kongen agtede sig til Norge med Prindsen. Denne Fyrste viser Gesandten en særdeles Gunst og er meget inclineret til den svenske Konges Tieneste. Hertug Johan Frederik af Lyneborg kom hertil forleden Nat; Dagen efter kom Hertugen af Oldenborgs naturlige Søn, begge for at opvarte Kongen ved Hoffet. „O. Juuls Brev til Kongens Secretair indeholder, at han skulde følge G. M. til

Marienburg, for der at faae Audients; at Grev Gustav Oxenstiernas Regiment var ruineret indtil 7 Karle (?); at Hvervingerne havde slet Fremgang; og at han troede, man dog tidlig eller sild skulde forløbe sig. Man seer heraf, at den rette Grund til O. Juels Sendelse er, at han skal erfare Tilstanden og skrive herom til Danmark, især hvis G. Mts. Tanker stundede didhen. Det seer nu for Diebliffet ud, som om Danmark havde ladet alle Tanker fare baade til Offension og Defension." Durel klager over sin oeconomiske Forsatning, og at det er fire Gange saa dyrt i Kiøbenhavn som i Helsingør.

59. Kiøbenhavn 24 Mai 1656. „Ligesiden G. M. med Armeen kom til Polen, veed jeg ikke, at det har været saa stille her, som det nu er. Forekommer der Noget, som kunde give Estertanke, synes det dog, som om det skulde opsættes til Herredagen, der skal holdes 8 Dage efter Pintsje. Den statiske Ambassade klager over, at Tiden falder den for lang, og dog synes det realiter, som om man venter paa, hvad den anden hollandske Ambassade kan udrette hos G. M." Naar Gesandten kommer til Ministrene, tales der ei synderligen om Hollændernes Negotiation, og med disse ikke om hans.

60. Kiøbenhavn 24 Mai 1656. „Alt er roligt. Alle ere for de tilstundende Helligdage reiste hver til Sit. Hs. M. med hele Hoffet samt Dronningens Broder, Hertug Johan Frederik; Hertug Ernst Gynther, og Grev Antonius af Oldenburg, agte at reise til Frederiksborg. Skjøndt der saavel fra Residenten O. Juel som med Skipperne er kommet Estretning om, at G. M. vil campere med hele Armeen for Danzig, og lægge 6 Orlogsskibe for Staden: saa mærker man dog ei, at denne Estretning synderligen har altereret dem. Det synes, som om man vil spare alt Dette til næstkommende Herredag. Den islandske Flaade er nu løben ned i Sundet; den bestaaer af 12 gode Skibe, med hvilke de bedste Søfolk og Matroser ere gaaede, saa at det vil falde vanskeligt i Hast at bemande Orlogsslaaden".

61. Kiøbenhavn 29 Mai 1656. „Danmark begynder nu at sætte Dreene op, deels fordi der er kommet Budskab om, at G. M. agter par force at angribe Danzig, deels fordi Orlogsslaaden ventes hertil fra Holland. Ellers er Alting stille; Enhver er mere beskæftiget med sit Gget end med publico; man laver rigtignok Skibe til; men det hedder, at 5 eller 6 af dem skulle følge

Prindsen til Norge; de øvrige vil man kun med Nøie kunne faae færdige, og det vil blive vanskeligt at faae dem bemandede, saa at efter al Apparence synes dette Værk mere anstillet for Skinnets Skyld end til nogen Realitet. Hvis G. M. vilde skrive om denne Sag [om den hollandske Flaade] til Kongen af Danmark, vilde det maaskee kunne hielp, eller idetmindste give dem nogen Gftertanke. Der er desuden Uenighed mellem Senatorerne, idet Nogle holde for, at det havde været bedre at antage den tilbudne Alliance; Andre, som stole paa Hollænderne, mene, at det ei er raadeligt at slutte Forbund med Den, som er stærkere, især med en saa nær Nabo".

62. Kiøbenhavn 30 Mai 1656. „Skippere, som ere ankomne til Sundet fra Holland, fortælle, at Admiral Ruiter med omtrent 30 Orlogsskibe alt skal være i Euen, og at han agter at styre sin Raas ad Sundet til. Hvorvel Dette synes at forekomme baade Høie og Lave fremmedt: saa lader man sig dog forlyde med, at ifald G. M. vil blokere Danzig til Bands, skal denne Flaade forhindre det. Den danske Orlogsslaade ligger, som den har ligget siden forleden Aar, besat med Kanoner, men uden Mandskab og Proviant. Mange af Skibene ere heller ikke skikkede til at løbe ud saa hastigt; men der arbeides hver Dag paa de 5 Skibe, der ere bestemt til Prindsens Reise til Norge. Der er henved 300 norske Matroser i Kiøbenhavn, ikke synderlig duelige Folk; men der er ingen Soldater, uden hvad man i en Hast har kunnet tilveiebringe af Landsfolk. Der tales ikke om nogen ny Hverving eller andet Sligt; tværtimod gjør Hs. M. sig dagligen lystig tilligemed Hertug Johan Frederik og Grev Antonius af Oldenburg".

P. S. „I dette Dieblif berettes det fra Helsingør, at 22 hollandske Orlogsskibe allerede ere komne under Anførsel af Admiral Ruiter, Viceadmiral Peter Florissen og Schoubynacht Tromp, hvilke Skibe endnu skulle ligge der ved Lappen lidt ovenfor Slotstet, uidentviol for at oppebie nærmere Befaling. En moskovitisk Gesandt er nys ankommen til Kiøbenhavn".

63. Kiøbenhavn 4 Juni 1656. „Orlogsskibene, 25 i Tallet, have lagt sig bedre ind i Sundet paa denne Side Kronborg, hvor de blive liggende til Generalstaternes nærmere Ordre. Der siges, at de skulle bie efter Opdam, som skal være underveis med 14 til 15 Orlogsskibe. De største af Skibene have 52, 50 og 48 Støkker, og ikke over 300, 280 og 260 Mand; de andre føre om-

trent 46, 44, 38, 32, 28 og 26 Kanoner med c. 180, 160 og 140 Mand, Matroser og Soldater tilhobe. Den moskovitiske Gesandt, der forleden kom hertil med et Følge af 9 Personer, er her endnu, og siges at skulle fortsætte sin Reise ad Holland til. Han havde for 3 Dage siden offentlig Audients hos Kongen, og overgav sit Creditiv. Han har forlangt privat Audients, men endnu ikke erholdt den. Der spores ingen Tegn til en extraordinær Armatur; kun arbeides der med Flid paa de 5 Orlogsskibe, der skulle til Norge. Den 31 Mai blev den nye Kirke solenniter indviet¹⁾, i Dørværelse af Kongen, Rigsraadet og Endeel af Adelen. Den 1 Juni proclameredes Herredagen, hvortil Rigsraadet og Stænderne (sic) for en stor Deel ere komne sammen. Samme Dags Eftermiddag kom 3 af de hollandske Orlogsskibe hertil, som ved deres Indløb til Helsingør have faaet nogen Skade paa Grundene ved Lappen, og som her skulle kvlhales og repareres. Admiralerne reise af og til mellem dette og Flaaden; men have endnu ikke været paa Slottet hos Kongen. Generalmajor Lindenov er nu atter kommen hertil; ligeledes Oberst Bielke. Hertug Johan Frederik og Grev Antonius ere reiste hjem, hver til Sit".

64. Kiøbenhavn 14 Juni 1656. "Den moskovitiske Envoyé har havt private Conferencer med de danske Ministre og lader sig forlyde med, at han med det Første agter sig til Holland. Saavel hans Vrende som Rigsraadets Debatter ved dets flittige Sammenkomster holdes her i største Hemmelighed. Nogle sige for vist, at Danmark har isinde at bryde, og det af den Grund, at da G. M. agter at ressentere den hollandske Flaades Ankomst, ansees det raadeligere at forekomme G. M., end at afvente Faren, eftersom man desuden indbilder sig, at G. M., saafremt Alt løber lykkeligen af i Polen, ikke vil undlade at angribe Danmark. Der skeer ingen Præparatorier til Krig, naar undtages, at Mønstringer ere holdte i Provindserne, og at der arbeides noget flittigere paa Fortificationen i Helsingborg. Man siger dog, at Flaaden nu efterhaanden skal gøres aldeles klar; dog høres endnu ei til nye Hvervinger; men man mener at kunne „gøre det med Landmilitzen". Skibsfarten giennem Sundet er saa slet, som den ei

¹⁾ Trinitatis Kirke i Kiøbenhavn indviet paa Trinitatis Søndag 1656; Pontoppid. Annall. IV. ad a. 1656.

har været i Mand's Minde, da Kiøbmændene i Holland og paa andre Steder ikke ville hazardere deres Gods ad Østersøen til, førend de see „hwart vth detta will länkia sigh“, og Kiøbmændene i Helsingør udlade sig med, at Dette alene var „capabelt at giøre Holland og Danmark heel desperate“. Det lader ei, som om Danmark vil modsætte sig den hollandske Flaade, hvis den agter at gaae igiennem Sundet ind i Østersøen. Hollænderne egges snarere ved forefaldende Leilighed. Officererne paa Flaaden sige, at 12 af Skibene skulle gaae tilbage. For 3 Dage siden stak en af Ambassadens Hoffjunkere en anden ihjel paa hans Seng heri Herberget“.

65. Helsingør 19 Juni 1656 (fra Christoph Schneider). „Den hollandske Flaade ligger endnu ganske stille og venter, som man siger, paa Admiral Opdam, hvis Ankomst man for meer end 8 Dage siden har seet imøde. De her liggende Capitainer sige, at 12 Skibe af Flaaden med det Første skulle sendes tilbage. Skibsfolkene ere misfornøiede paa Grund af Uligheden i deres Gage. De meest erfarne, som fra Begyndelsen have været i Tieneste, have kun 12 Rigsdaler; de senere ankomne og mindre erfarne, som man maatte antage af Mangel paa Folk, have 13—16 Rdlr. om Maaneden. For at stille hine noget tilfreds, har man lovet dem et maanedligt Tillæg af 1 Rdlr. Saavidt man kan skønne, har denne af 31 Skibe bestaaende Flaade ikke meget over 5000 Mand, Matroser og Soldater tilsammen, og kun den mindste Del af Matroserne har synderlig Erfaring. Man lader hver Aften alle Kanoner paa Skibene inddrage og atter udbringe om Morgen, for saaledes at exercere Folkene. Soldaterne ere for største Delen alle gamle Karle, tagne af Garnisonerne. De hollandske Gesandter holde sig ganske stille i Kiøbenhavn, og vente med stor Længsel paa, at der skal falde Resolution angaaende Flaaden. Man har i denne Uge mønstret de Ryttere, som Skriverne og Fogederne have lovet at holde, hvilket ogsaa skal skee med Præsternes Heste. Flaaden ligger endnu paa sit sædvanlige Sted, med Undtagelse af de 5—6 Skibe, der ere bestemte at gaae med Prindsen til Norge. Saavidt man veed, har den moskovitiske Envoyé endnu Intet proponeret in realibus, men holder sig ganske stille i sit Logis og kommer intetsteds hen“.

66. (Kiøbenhavn . . Juni 1656). „Igaar Eftermiddags Kl. 3 ankam ogsaa Admiral Opdam med 7 Orlogsskibe, saa at hele Flaaden, bestaaende af 38 Orlogsskibe, nu ligger i Sundet. Man mumler om, at den danske Flaade skal gøres ganske færdig, og at Kongen agter at give Opdam en god Deel af Landmilitzen for dermed at besætte Flaaden, som da skal gaae ind i Østersøen og gjøre Landgang et eller andetsteds. Den moskovitiske Envoyé har endnu ei faaet Svar eller Afsked. Man har været betænkt paa, om man skulde give Czaren den nye og store Titel, som han fordrer. Nu begynder man atter at tale om Hverving; det hedder, at den af Rigets Stænder udlovede frivillige Sum skal indkræves og derfor hverves 6000 Mand. Paa Fortificationen her og i Helsingborg arbeides med Alvor. Det mærkes mere og mere, at Danmark har Ondt istinde. Borgemeister og Raad i Danzig have skrevet til den herværende hollandske Ambassade og begieret, at Flaaden snart maatte komme Staden til Hielp. Ambassaden har svaret, at den ingen Ordre havde fra Generalstaterne, men at Opdam uidentviøvl medbragte denne. Hvis den hollandske Flaade vil løbe igiennem Sundet ind i Østersøen, vil man ikke hindre det“.

67. Kiøbenhavn 20 Juni 1656. „Den moskovitiske Envoyé, der er en Knees, har modtaget et Brev til Kongen fra Storfyrsten, hvori det hedder, at denne er forundret over, at Hs. M. ikke i lang Tid har havt nogen Ambassade i Moskow, og at Hans Czariske Majestæt gierne vil vedligeholde det gamle Venstabs mellem Storfyrsterne og Kongerne af Danmark. Han tilkiendegiver videre, at han, for igien at erholde sine tabte Lande, som fra Arilds Tid have ligget under Rusland, har istinde at indlade sig i en Krig imod Sverrige, og begierer, at Kongen vil beslutte sig til det Samme eller idetmindste sidde stille. Svaret har han med det Første at vente; men ved den mundtlige Conference med Hofmeisteren og Cantsleren er han bleven forsikkret om, at, saasom Kongerne af Danmark altid have havt god Forstaaelse med Rusland, vilde Hs. M. gierne gjøre hvad der kunde være Storfyrsten til Behag. Hvis Czaren beslutter sig til Krig med Sverrige, vil Hs. M. ikke alene holde sig rolig, men ogsaa til sine egne forlorede Landes Recuperation contribuere al Magt og Willie. Man har her med største Adresse søgt at nære disse Storfyr-

stens Tanker, og givet Envoyéen alle de Impressioner, som kunde tiene til Ruptur mellem Czaren og G. M. Man har betroet mig, at denne Envoyé havde havt isinde at gaae til Holland, for derfra at reise hjem til Sves; men for at Bærket kunde faae saameget hastigere Fremgang, har Kongen besluttet at lade et Skib gaae til Archangel. Ved et Besøg hos Hofmesteren sagde jeg, at G. M. ei tvivlede om „vthan honom (den russiske Gesandt) intet defereres vthi sitt ärende“, hvortil Hofmesteren svarede med en glat Mine, at hans fornemste Örende var at forsikre Kongen om det gamle Venstabs; hvorpaa jeg sagde, at jeg dog havde mærket, at hans Czar ikke var aldeles tilfreds med G. M. Jeg saae, at han blev rød, og bekiendte saa halv om halv og dissimulerede, sigende, at hans Hverv staaer alene i et Brev, hvorpaa han ogsaa skal erholde Svar. Om den hollandske Orlogsflaade sagde jeg, at G. M. gierne havde seet, at den ei var kommen hertil; men at G. M. stoler paa, at Kongen lemper Alt til det Bedste, til Fred og Enighed. Hvis Generalstaterne sende Flaaden ind i Østersøen, troer jeg ikke, at Danmark vil hindre det, men snarere, at det irriterer og hidser ved alle Leiligheder. Endeel Kanoner ere førte ombord paa den danske Flaade, og der siges, at den hemmeligen gøres færdig. Man mener, at Herredagen snart endes; det mærkes ei, at den hollandske Ambassade tracterer med Alvor“.

68. Kiøbenhavn 21 Juni 1656. „Admiral Opdam er kommen hertil, og har været hos Kongen, Hofmesteren og Cantsleren. Den moskovitiske Envoyé har ikke endnu faaet sin Afsked, men den skal alt være skreven, og Czaren har i Brevet faaet sin store Titel og desuden Forskrifning om Venstabs; men hvilke Realia dertil ere fæiede, vides ikke; thi Dette som alt Andet holdes overmaade hemmeligt. Her tales baade om Hverving og om nogle fremmede „Öfverstar“, som kunne ventes hertil. Om de hertil forskrevne Regimenter skulle overgives Opdam, eller de skulle danne en „Militiestat“, vides endnu ikke. Der er ogsaa indgivet en Liste paa alt Borgerskabet i Danmark og Norge; men man veed ei, om det er skeet for derefter at indrette Indquarteringen, eller for at Borgerskabet skal fournere Soldater. Man siger, at den hollandske Orlogsflaade skal komme op til Kiøbenhavn“. Gesandten havde talt med Cantsleren om Flaadens Ankomst, men intet „Realt“ var svaret paa hans Forestillinger; Cantsleren skød Skylden

paa Hollænderne. Danmark havde aldrig, under hans Ophold, været saa bestyrtet som nu.

69. Kiøbenhavn 21 Juni 1656 (til Grev Wrangel). „Nu arbeides paa den moskovitiske Gesandts Depeche, og man er meget befymret om Storsyrstens Titel, eftersom han denne Gang ei alene har skrevet sig til Litthauen, men ogsaa til alle de andre Lande, som hans Forsædre have besiddet. Der arbeides flittigt paa Fortificationen i Kiøbenhavn og Selsingborg; der holdes Mønstringer baade i Provindserne og paa Holmen, under Admiralitetet. De, som have lovet Penge, skulle indbetale disse i Kongens Kenteri. Dermed vil man hyerve 6000 Mand Fodfolk. Opdam er nu kommen med 4 Orlogsskibe; det hedder, at der endnu skal komme 10. Man mumler om, at Kongen vil give Opdam Noget af Landmilitzen; da hans Skibe ei ere vel bemandede med Soldater. Modet er voret temmelig baade hos Hollænderne og de Danske. Det siellandske Regiment, bestaaende af 2400 Mand, er kaldet hertil; det Samme siges at skulle skee med det fyenske, jydsk og skaanske. Rostienesten, Præste- og Fogedryttere exerceres flittigt“.

70. Kiøbenhavn 28 Juni 1656. „Til de 35 her liggende hollandske Orlogsskibe ere endnu tvende hidkomne, saa at Flaaden i Alt bestaaer af 37 Orlogsskibe, 2 Gallioter og 1 Jagt. Den ligger endnu i Sundet, hvorhen Opdam og Tromp begave sig fra Kiøbenhavn forleden Torsdag. Man siger, at Viceadmiral Witte Witteson skal komme med 4—6 Skibe, hvorpaa denne saalænge forventede Entreprise skal vinde Fremgang, og Flaaden engagere sig for Danzig. Man tvivler meget om, at Kongen vil hindre Passagen; dog troer man ikke, at Hs: M. agter at sende en Deel af den danske Flaade med i Selskabet, hvorum de hollandske Ambassadeurer anholde, eller at Opdam skal understøttes med Landmilitzen. Den danske Flaade er næsten færdig, og der arbeides flittigen paa de Skibe, paa hvilke Noget endnu mangler. Landmilitzen til Hest og til Fods exerceres og monstres, og der tales stærkt om Hverving. Med den moskovitiske Envoyé have baade de danske og de hollandske Ministre havt adskillige heel secreete Conferencer“.

71. Kiøbenhavn 28 Juni 1656. „Admiral Opdam fik forleden Løvedag Ordre til at begive sig ind i Østersøen og at engagere sig for Danzig; men Flaaden ligger endnu her og gjør

ingen alvorlig Mine til at fortsætte sin Reise. Om Opdam opebier Viceadmiral Witte Wittesons Ankomst, vides ikke. Man siger rigtignok, at Kongen vil formene Skibene Passagen; men Dette er neppe alvorligen meent. D. 26 sendte de hollandske Ambassadeurer en Galliot til Danzig med Brev til Magistraten, at Generalstaterne havde besluttet med det Første at sende en Orlogssflaade dertil og at assistere med 12000 Rdlr. maanedligen. Et Brev afgik ogsaa dermed fra Hofmesteren til den i Danzig residerende danske Minister. Det hedder nu, at hverken Kongen eller Prindsen agter sig til Norge; men at Herredagen skal forrettes ved nogle Deputerede af Rigsraadet, og Hylningen opsættes til beleiliger Tid. De Orlogsskibe, som vare bestemte til Prindsens Reise, ere færdige og provianterede; men de andre Skibe ere ikke ganske færdige, og der findes altid Noget her og der, som mangler. Den moskovitiske Envoyé venter sin Depeche med det Første; han faaer et lidet Skib, kaldet „den sorte Bjørn“, og en Adelsmand, German Kaas, skal adjungeres ham til Selskab og Opvartning. Denne German Kaas skal aparte have Brev med til Storfyrsten, hvori Forsikringer om godt Vennskab; han skal pro renatu (?) opegge Storfyrsten hvad han kan“. Durel havde havt isinde at overgive en Remonstration imod Flaadens Passage; men havde betænkt sig af flere Grunde. Han frygter, at man derved skulde ophidses endnu mere; thi „jo mere man seer, at Dette ombragerer, desto mere farer man fort dermed“. Ogsaa vil han først see, hvad det er deres Alvor at besluite, da han veed, at Senatet er deelt med Hensyn til denne Sag, og at Danmark og Holland ei kunne komme overeens i alle Puncter.

72. . . . . 28 Juni 1656. „Der givres ikke stor Mine til, at Flaaden skal gaae ind i Østersøen. Nogle sige, at Opdam venter paa Witte Witteson; Andre, at Kongen af Danmark søger at opholde Flaaden. Opdam skal have faaet Ordre til cum consensu Daniæ, vel vi armata at gaae ind i Østersøen. Det er nu 8 Dage siden han fik sin Ordre, og han har i al den Tid havt god Vind, men ligger dog endnu stille“.

73. Kiøbenhavn 5 Juli 1656. „Sidste Mandag gif to af Ambassadeurerne, v. Beuningen og Amerongen, med tvende Orlogsskibe ned til Flaaden, lode sig samt Admiralen roe imellem Skibene og besøgte nogle af dem. Igaar kom de igien hertil; men

Admiralerne ere blevne paa Flaaden. Ambassadeurerne have anholdt om, at Flaaden maatte løbe herop i Havnen, men have endnu ikke kunnet opnaae Dette. Opdam har holdt Mønstring paa Skibene, og fundet, at Mandskabet beløber sig til 5700 Mand, og at Støffernes Antal er 1400. 3 Compagnier af det sieslandiske Regiment arbeide paa Boldene i Kiøbenhavn, og Mogle troe, at disse ogsaa i Nødsfald kunde bruges paa den danske Flaade. Her og i Helsingør tage de danske Matroser, Færgemænd og sliche Folk Fragt hid og did, da de frygte for at blive tvungne paa Kongens Skibe, hvis Noget skulde paakomme. Hr. Niels Trolle, Statsholderen i Norge, reiste forud til Søs til Christiania sidste Fredag, og man siger, at Prindsen kommer bagefter med 3 Skibe, „Trefoldighed“, „Løven“ og „Hannibal“; men Kongens Reise til Norge er aldeles opgivet. De hollandske Ambassadeurer i Marienburg have underrettet den herværende Ambassade om, at de ere i fuldt Arbeide med at tractere med Rigscontrolløren; at Coniunctio armorum med Kurbrandenburg er sat i Værk (wærkstelligt giordt), og at den moskovitiske Envoyé er affærdiget med temmelig Contentement, men ikke aldeles satisfait. De herværende hollandske Ambassadeurer søge paa alle Maader at bevæge Kongen til Ruptur med Sverrige. Den moskovitiske Gesandt er her endnu; Skibet, hvorpaa han skal reise, er færdigt; Herman Raas skal gaae herfra som Gesandt til Storfyrsten, „13 Personer stærk“. Imorges ere endnu 2 Orlogsskibe ankomne til den hollandske Flaade, saa at den nu bestaaer af 39 Skibe. Man siger, at Witte Witteson kommer efter med 8—9 samt med endeel Brandskibe“.

74. Kiøbenhavn 5 Juli 1656. „Skiondt den statiske Ambassade gjør Alt for at opegge Danmark mod Sverrige, sees dog ingen Virkning deraf. Man mærker, at Danmark undskylder sig med sin Svaghed og Uformuenhed. Danmark vil under en hvilken som helst Prætext tillade Hollanderne og Andre at giøre G. M. ei alene Ombrage, men ogsaa Skade; men selv vil det holde Haanden derfra, som om det var uskyldigt, og give en Anden al Skyld. Men skulde en mærkelig Ulykke skee i Polen, eller Danmark ellers kunde faae god Occasion, skulde det ikke undlade at adjungere sig Tertio eller Quarto. Dersom G. M. skulde tage det ilde op, at denne Flaade er hidkommen, og at Danmark tillader den at gaae ind i Østersøen: saa stoler man dog saameget paa Hollanderne, at

disse ville drage Danmark ind med i den Venstabs-Tractat, der nu oprettes mellem G. M. og Generalstaterne. Alle Senatorerne stige, at hvis Flaaden gaaer ind i Østersøen, er Danmark ikke mægtigt at hindre det. Maaskee feiler det dog meest paa Villien. Posten har bragt Tidende om en Tumult i Stockholm, foranlediget ved det Rygte, at den hollandske og danske Flaade var ankommen til Sørningsholm, „hwilket ähr här desse arghlistige till åthlöya“. Durel havde allerede søgt at udtyde dette Rygte paa bedste Maade for Hr. Ziels Trolle, som tog Afsted for sin Afreise til Norge; og skal ligeledes gjøre det for Andre. Han har været — „efter foregaaende Soudering“ — hos den moskovitiske Envoyé, som „suo more var listig nok og civil“. Om 5—6 Dage faaer denne sin Depeche. Durel havde yttret for Cantsleren, at hans Konge havde den Tillid til Kongen af Danmark, at denne ikke favoriserede den moskovitiske Envoyé i hans Forlangende, hvilket Cantsleren vel lovede; men der tvivles paa, at det skeer; thi den danske Envoyé, S. Kaas, „skal bl. A. have in mandatis at oppegge Storsyrsten og at bestyrke ham, hvis han har besluttet Krig mod G. M.“

75. Kiøbenhavn 9 Juli 1656. „Viceadmiral Witte Witteson er nu kommen med 3 Skibe, og der ventes endnu 3. Altsaa ere de fornemste Søhaner her midt imellem Kongen af Danmarks Lande og paa hans Strømme, nemlig: Opdam, de Ruiter, Witte Witteson, P. Florisfen, Tromp og Schoubynacht Evert Antonesen, havende med sig 42 Orlogsskibe. Det mærkes, at Flaaden ikke paa Befaling fra en enkelt af de nederlandske Provindsler gaaer ind i Østersøen; men Ambassaden venter Ordre med det Første. Paa Skibene er der omtrent 1200 Soldater og 4000 og nogle hundrede Matroser. Man veed ikke Andet, end at Kongen reiser med Prindsen til Norge. Jeg mærker ogsaa, at Normændene have ladet falde skarpe Ord, nemlig, at dersom Hs. M. af Danmark ikke kom med Prindsen, saa fik de sig vel en Prinds. Vist er det, at Norge er ikke synderligen fornøiet; 8 Aar ere nu forløbne, og Kongen har ei været i Norge. Derhos knurres der nok over den svære Told. Igaar kom der Tidende over Hamborg, at Warschau d. 21 f. M. skulde med Storm være gaaet over til Polakkerne, hvorover man, som sædvanligt, glæder sig overmaade. Den hollandske Ambassade kørte i største Jil (ook i sult sparr)

til Hofmesteren med denne Efterretning, samt med Breve fra Danzig, der ere komne hertil med en Galliot. Magistraten i Danzig begierer, at den hollandske Flaade maa komme dertil. Det er vist, at man her ikke hindrer den Passagen".

76. Kiøbenhavn 9 Juli 1656. „Den moskovitiske Gesandt er idag reist til Frederiksborg, for at see dette Sted, „seiner gelobten Karität wegen“; han kommer igien imorgen og skal da stedes til Audients og have sin Afsted. Igaar endtes Herredagen, og vil maaskee alt idag blive udblæst solenni modo. Man har betvilet Prindsens Reise til Norge, fordi der bl. N. er udspreedt, at nogle svenske Skibe ligge for Gothenborg; men Reisen skal nu gaae for sig i denne Uge; Kongen vil reise med Prindsen „aus der Ursache, weil die Stände in Norwegen J. R. M. Anwesenheit in denen Herren=Tagen alda sonderlich einhellig öfters besidererit und einmüthig gesucht“.

77. Kiøbenhavn 12 Juli 1656. Gesandten havde gientaget sin Remonstration om den hollandske Flaades Passage, og havt en Samtale derom med Cantsleren; men „kunde ikke erholde Andet til Svar, end at Danmark ei var mægtigt nok til at hindre Skibenes Giennemfart. Den 10 (Juli) kom Opdam seilende hertil med den hele Flaade, som har lagt sig ligesom Kiøbenhavn, næsten midt for Toldboden, uidentvivel for at være saameget nærmere Ambassaden og Østersøen, hvis der skulde komme Ordre fra Generalstaterne. Den moskovitiske Gesandt og German Kaas reise nu med det Første til Rusland; da Søveien til Archangel bliver noget for lang, agte de at gaae i Land ved Kysten af Curland. Forleden Torsdag blev Gesandten tracteret til Afsted af Kongen. Med den hollandske Ambassade er endnu Intet forhandlet; man har ifkun givet den gode Forhaabninger. Der skal være givet Ordre, at den danske Flaade skal gøres færdig, saa mange Skibe som i en Hast kunne komme i Søen“.

P. S. „Jeg var idag før Middag hos Opdam og aflagde ham en Visite; han var civil nok; men in realibus kunde jeg ikke erfare Andet af ham, end at han endnu ikke havde Ordre til at avancere for Danzig; men ventede den snart. Om Eftermiddagen havde han sin Domestique hos mig for at undskyldte, at han ei kunde besøge mig igien, førend han kommer tilbage fra Flaaden, imorgen eller overmorgen. Jeg kan ikke erfare, hvorfor den mosko-

vitiske Envoyé opholder sig her saa længe. Man mener, at der ventes en Tolk fra Hamborg. Nogle tale ogsaa om en foedere mellem Danmark og Rusland. Her har været Tidende om, at Warschau skulde være gaaet over til Polakkerne, hvorover man har triumpheret. Saavel Hofmesteren som den hollandske Ambassade have communiceret den russiske Envoyé denne Efterretning; jeg har sagt ham Contrarium. -Hvis Kongen reiser til Norge, agter han sig til Bergen og til Bohuus for at besee Fæstningerne“.

78. Kiøbenhavn 12 Juli 1656. „Den moskovitiske Gesandt har nyligen været i Frederiksborg med 6 Heste og 2 kongelige Carosser; han kom samme Dag igien hertil. Den følgende Dag har man ført ham paa Rundetaarn og i den kongelige Stald. Man veed ei, naar han vil reise; man siger, at han paa Mandag skal tracteres i Kongens Have. Hr. Niels Trolle er d. 9 d. M. paa Reisen giennem Sundet til Norge kommen til de hollandske Skibe og har paa Kongens Befaling ei blot givet Admiral Opdam Tilladelse til at gaae igiennem Sundet, men ogsaa overleveret ham Elephantordenen. Iforgaars gif den hele hollandske Flaade giennem Sundet og lagde sig den følgende Dag for Anker ved Dragør „über die Drogte“. Igaar blev Opdam afhentet med 2 Heste til Slottet og takkede der Hs. Majestæt. 7 kongelige Skibe ere lagte ud paa Strømmen. Den hele hollandske Flaade bestaaer af 42 Seilere; 39 ligge ved Dragør; 1 Skib er gaaet til Norge; 1 har tabt Masten og bliver repareret; et tredie ligger i Sundet og venter paa Admiral Johan Evertsen, som skal komme med flere Skibe. Forberedelserne ere giorte til Kongens og Prindsens Reise, og Hofmarskalken veed ikke Andet, end at Kongen vil reise, skjøndt Mange tvivle baade om hans og om Prindsens Reise. Dronningens Moder og Brødre ventes her, og Grevinde Rantzau er ankommen for at være Dronningen til Selskab, naar Kongen reiser. Da man ei ved den hollandske Flaades Passage igiennem Sundet mærkede til nogen Conjunction med de herværende Skibe, saa formenes det, at man vil holde sig stille paa denne Side“.

79. Kiøbenhavn 16 Juli 1656. „I Nat reiste Kongen herfra til Helsingør for der tilligemed Prindsen at gaae ombord til Norge. I hans Fraværelse blive alle Rigsraaderne her tilstæde.

Nogle Dage forud debatteredes i Raadet, om man skulde forene sig med Hollænderne eller ikke, og om man skulde bryde med Sverrige eller ei. Nogle vare for, at man skulde bryde; men pluralitas votorum gif ud paa, at man ei skulde melere sig med Hollænderne, men først see til, hvorledes det lykkes dem, og hvorledes det løber af med Moskoviterne, og imidlertid sidde stille, og hvis Leiligheden præsenterer sig, da benytte den. En engelsk Fregat er ankommen til Sundet, hvis Capitain skal have berettet, at 40 Skibe gøres færdige i England, hvilke agte sig hertil“.

80. Kiøbenhavn 16 Juli 1656. „Den 13 Juli om Aftenen er den hollandske Flaade gaaet herfra ind i Østersøen. Af Skippere, som have mødt den i Søen, kan man ikke erfare Andet, end at den har styret sin Raas lige til Danzig. Den 14 Juli har man ført den russiske Gesandt i den kongelige Carosse med 6 Heste for til Slottet, hvor han har faaet sit Afskedsbrev. Efter Audientsen blev han buden til Kongens Taffel, „wohl gehalten und fast bis in die Nacht herrlich tractiret“. Idag eller imorgen vil han reise herfra tilligemed German Raas“.

81. Kiøbenhavn 19 Juli 1656. „Førend den hollandske Flaade gif igiennem Sundet, have Ambassadeurerne givet den Forsikkring, at denne Tilladelse ikke i nogen Maade skulde skade Danmark; og at hvis Noget kom paa, vilde Holland fordobble de efter Pacta udlovede Subsídier, samt hjælpe Danmark til de tabte Lande, hvis det skulde geraade med i Actionen. Det Senatus Consultum, der blev skrevet om for 3 Dage siden, skal virkelig været givet. Da Kongen, Prindsen og Niels Trolle have 7 Skibe med sig til Norge, og Resten af Flaaden er i temmelig slet Tilstand; og man Intet hører til Hverving, og hverken den ydre eller indre Tilstand er skicket til Krig; saa bestyrkes jeg destomere i Dette, som mig af en fornem Mand er betroet. Den moskovitiske Gesandts Depeche skal bestaae i: 1) at der gives Storfyrsten hans store Titel; 2) at Kongen er fundet at cultivere Venskabets og at holde de gamle oprettede Pacta ved Magt; 3) at han ei vil blande sig i den Krig, som Storfyrsten vil paasøre G. M., men sidde stille. Det er overdraget German Raas at negociere og forebringe det Øvrige. Han skal forsikre Storfyrsten om, at hvis han kommer i Krig, vil Kongen ikke hindre ham, men, forsaavidt det kan skee

salva pace, yde ham al muelig Assistance; og, hvis han finder Storfyrsten tilbøielig til at bryde med G. M., skal han paa alle Maader bestyrke ham deri. Den moskovitiske Gesandt er bleven regaleret med Kongens Contrafei, en stor Pokal og en Sølvkande. Han har ladet alt sit Gods føre ombord og venter blot paa Vind; han lader sig mærke med, at han vil komme tilbage inden faa Maaneder. Noget før Kongens Reise have de hollandske Ambassadere begieret Commissarier at tractere med; men, som mig er berettet for vist, er det opsat til Kongens Tilbagekomst fra Norge. Jeg var iforgaars hos Hofmesteren, og forestillede ham: at, hvorvel det havde været ønskeligt, om denne Drlogsflaade ei havde passeret Sundet, vilde jeg dog fra denne Kant forvente alt Godt; men efterdi Flaaden nu engang var gaaet ind i Østersøen, havde man i Sverrige maattet see sig for i Søhavnene og forstærket Garnisonerne, da man ei kunde vide, hvad en saa stærk Flaade kunde faae i Sinde; og for at Danmark ei skulde tage nogen Suspicion deraf, vilde jeg notificere det. Jeg troer ikke, at Dette optoges ilde. Han svarede, at man vel havde erfaret, at Garnisonerne i Calmar, Halmstad og Gothenborg vare forstærkede, men troede, at dette kun var skeet, fordi man vilde see sig for ved denne Conjunction. Jeg bragte ellers Tidens Vilkaar (lägenhet) og Sagerne i Polen paa Tale, og han udlod sig med, som hans Ord faldt, at det var ønskeligt, om disse tre Stater, Danmark, Sverrige og Holland kunde forenes; hvortil jeg ønskede, at Noget maatte gøres med Alvor. Da han videre yttrede, om ikke Staden Danzig kunde indbefattes, sagde jeg, at jeg ikke vidste det; men at det var underligt at blande sig i en fremmed Sag. Han yttrede ogsaa, at da G. Mts. Flaade forleden Sommer laa for Danzig, havde G. M. notificeret saavel her som i Holland, at man ei skulde handle paa Danzig, hvilket meget havde exciteret Hollænderne. Hvortil jeg svarede, at jeg nok fornam, at Dette blev her fremdraget som en Årsag til denne Hollændernes Resolution, „som wore allena sökt wärk.“ Han talte ogsaa om, hvor magtpaaliggende det var Danmark, at Handelen paa Østersøen kunde være fri. Her siges vel i Almindelighed, at denne Flaade skal krydse i Østersøen og, som aliud agendo, forhindre G. R. M. Conjunctionen og Communicationen fra Sverrige; men alle Skippere fra Østersøen berette, at Flaaden har taget sin Raas til Danzig. Ove Juel skal, som man siger, kaldes tilbage. 4 af

Raadet ere reiste med Kongen til Norge: Cantsleren, Hr. Henrik Rantzau, Hr. Christen Skeel, og Hr. Axel Urup.

P. S. Et svensk Skib havde mødt den hollandske Flaade ved Nøen. Opdam lod sende en Sluppe ombord for at spørge Skipperen, hvorfra han kom, og hvorhen han agtede sig; samt om den svenske Flaade i Stockholm var færdig, hvor stærk den var, med hvormange Soldater den var besat, og hvilken Munitioen den havde; hvortil Skipperen svarede, at den var besat med brave Soldater, Matroser og Officierer (sic) og vel forsynet med Metalkanoner, og at den var ganske seilfærdig. Skipperen kunde ikke see Andet, end at Flaaden styrede til Danzig. Man tvivler om, at den vil kunne udrette Noget i dette Aar, saafremt Ambassaden i Marienborg kunde med god Maneer entreteneres til imod Høsten.

82. Kiøbenhavn 26 Juli 1656. „Den 19 reiste den russiske Gesandt tilligemed German Kaas¹⁾; til Ære for dem løstes nogle Skud paa de kongelige Skibe. Man arbejder med stor Flid paa Skibene. Nogle paaftaae, at Holland har indgaaet et saavidt Forbund med Danmark, at det har forpligtet sig til at holde 30 Krigsskibe i Beredskab for den danske Krone, hvor og naar denne vil forlange dem. Generalmajor Ulrik Christian skal for sin Afreise have udbetalt nogle Penge til Hverving, og efter Kongens Tilbagekomst skal der antages 5000 tyske Karle. Her ligger endnu 1 hollandsk Krigsskib, som imorgen eller overmorgen gaaer til Danzig. De hollandske Gesandter ere meget fortrolige med de danske Ministre, dog mere hemmeligen end aabenbare. Man venter H. M. snart igien.“

83. Kiøbenhavn 2 August 1656. „En furbrandenborgsk Minister, Hr. Kleist²⁾, er ankommen, uidentyvel, en qualité d'Ambassadeur extraordinaire, da han har et Følge med sig af nogle og tyve Personer, blandt hvilke adskillige ere af Adel. „Det er ei rimeligt, at han vil kunne negociere Noget for Kongen kommer; man venter

¹⁾ Instrux for Børge Rosenfrands Pallesen paa hans Reise til Windau i Curland med Skibet „Snarensvend“, medhavende „den moskovitiske Affærdigede, Ds Glsfelige Knees Divilov Jeufinorowitz Muchetvoyo, saavel som Vor egen Envoyé, Ds Glsfelige German Kaas Frandsen til Messrup, Vor Mand, Tiener og Major til Hest“; 11 Juli 1656. Siell. Register Nr. 23. Fol. 839.

²⁾ Om Ewald Kleist og hans Hverv ved det danske Hof, s. Pufendorf de rebus gestis Frid. Willh. p. 360 sqq.

dennes Tilbagekomst om 8—10 Dage. Der har her været den Tidende, at Polen ivrigt søger Fred og har ladet tale derom til de franske og brandenburgske Ministre, som befinde sig ved Armeen; hvilken Tidende mærkeligen har forskrækket og echoqueret saavel de danske Ministre som den hollandske Ambassade. Danmark mener nu, at det enten directe eller indirecte bliver indsluttet med i Tractaten til Marienburg¹⁾. Rigsmarsken er reist til Skaane for at besee Fæstningerne, eftersom man har faaet at vide, at nogle Tropper samles hist og her i Sverrige. Der arbeides flittigt paa Resten af den danske Flaade, da man erfarer, at ogsaa den svenske Flaade laves til og for en Deel alt er færdig, og Danmark altsaa vilde være uden Forsvar, eftersom den hollandske Flaade dog om en Maanedes Tid maa være ude af Østersøen. Man spørger omhyggeligen efter Matroser, men disse ere ei at bekomme i saadan Hast. I Jylland og Norge holdes nu Udskrivning; i de andre Provindsler er Folket mere ved Haanden. Danmark er nu atter vaagent, enten det saa frygter Freden i Polen eller de Præparatorier, som gøres i Sverrige."

84. Kiøbenhavn 2 August 1656. „Den brandenburgske Gesandt, Hr. Kleist, er kommen hertil d. 26 Juli; den 28 har han for Hofmesteren yttret det Dufte, at Hs. M. med første gunstige Wind vilde gaae fra Norge hertil; man venter ogsaa Kongen hjem endnu i denne Uge. Man mener, at Hr. Kleist ei vil tøve længe her efter Kongens Hiemkomst, men snart blive affærdiget. Dronningen er frugtsommelig (die Königin gehet auf schweren Füßen), og der bedes daglig for hende i Kirkerne."

85. Selsingør 9 August 1656. „Kongen ventes hertil med hver Time. Man vil sige, at da det har været Modvind, er Hs. M. gaaet over til den jydskke Kyst. I 5—6 Dage have Bogue og Folk biet paa ham for at føre ham til Kiøbenhavn, hvor Hr. Kleist venter ham med Utaalmodighed. Der skal være givet Ordre til at hverve i Lybek; Landmilitzen holdes færdig i alle Provindsler; Flaaden ligeledes, og man har ei alene i alle Søstæder, men ogsaa paa alle Fisserleier presset Folk og med Magt ført dem til Holmen i Kiøbenhavn. Igaar kom „Secretairen af Staden Danzig" hertil og afreiste strax til Kiøbenhavn, hvor han oppebier Kongens Ankomst. Jens Juel kom igaar hertil fra Sverrige. Her spørges nu overalt ét stort Mod i Danmark; man mener

¹⁾ Forbundet til Marienburg mellem Sverrige og Brandenburg, oprettet 19 Juni 1656. *Pufendorf* l. c. p. 327 sqq.

nu at faae Lust og besylder G. M. for at have ved Krigen i Polen draget alle disse barbariske Nationer ind paa Christenheden; men hvad de selv have giort baade ved at ophidse og paa anden Maade, dermed tie de vel."

86. Helsingør 9 August 1656. „De hollandske Ambassadeurer have endnu stedse megen Forbindelse med Righshofmesteren og besøge ham vel 4 Gange om Ugen. Ambassadeuren Kleist var nylig i Kongens Have i Kiøbenhavn, hvorhen ogsaa de statiske Ambassadeurer kom og talte med ham i næsten 4 Timer. Secretairen Krag har i Kongens Navn skrevet til Jylland, at man der skulde holde Landfolket i Beredskab."

87. Kiøbenhavn 13 August 1656. Gesandten lykønsker sin Konge til den store Seier, denne havde vundet ¹⁾. „Den behager dem ikke ret vel her, hvilket allerede er et ganske godt Tegn. Man har her længe raabt paa, at naar Kongen kom hjem fra Norge, skulde man for Alvor begynde at hverve, og at den danske Flaade da skulde forene sig med den hollandske for Danmark. Der holdes Mønstring og Udskrivning i alle Provindsen; Resten af Flaaden er ogsaa vel optaklet og giort færdig; men man tvivler om, at den kan komme i Søen i Mar. Kongen er kommen hjem i Nat." Kleist viser den svenske Gesandt en besynderlig Confidence, og denne har igien meddeelt ham Particularia om Sagerne i Danmark. Hvis ikke denne store Seier var vunden, skulde hverken Hr. Kleist eller hvo det maatte være, have kunnet „divertere Danmark fra dets Intentioner, som vare at anfælde G. M. in agone. De pressede Matroser samt 100 Mand, der ere hvervede i Lybek, ere nu paa Holmen, hvor der arbeides flittigt. Gambrotius er her endnu og bliver nogle Dage for at informere sig vel om Statu rerum, om Kleists Negotiation, og om hvad denne herlige Victorie her vil operere. Men Danmark slipper ikke denne Marime: at inducere Generalstaterne peu à peu til at fatte den ene skadelige Resolution efter den anden, og, om mueligt, bringe dem til Ruptur med G. M."

88. Kiøbenhavn 15 August 1656. „Efter Kongens og Prindsens Tilbagekomst fra Norge har alt været saa stille, at man ei endnu har kunnet see Virkningerne af de Svenskes Seier. Det synes, som om man endnu vil vente paa, hvorvidt Victorien bliver

¹⁾ Seieren ved Warschau d. $\frac{1}{2}$ ^o— $\frac{2}{3}$ ^o Juli 1656.

prosequeret, og hvorledes den considereres andtsteds, men især i Holland. Den hollandske Ambassade diminuerer den noksom, især van Beuningen; og da han har Credit i Amsterdam, bruges han til at pousfere denne Stad, og par consequence de nederlandske Provindsfer. v. Beuningen har sagt, at Sverrige nu kunde emporte- res med 6000 Mand og at her taltes om et Forbund mellem G. M. og Nederlandene, hvorom han Intet vidste; men han mener, at G. M. søger at abusere Nederlandene. Den brandenborgske Envoyé har overgivet sit Creditiv, men har endnu ei havt Audients hos Kongen; man vil uidentvivel først see, hvorledes Sagerne falde ud og saa indlade sig med ham. Han har en god Tunge, er klog og resolut. Da Kongen ei har faaet noget Brev fra G. M., mener han, at det staaer ilde til, og at det er umueligt, at G. M. vil tilgive Danmark denne Action, at den hollandske Flaade er gaaet giennem Sundet ind i Østersøen. Rigshofmesteren har sagt til sine Confidenter, at Kongen af Sverrige after fordyber sig og ruinerer saavel sin egen som Kurfyrstens Armee. Her tales stærkt om, at Danmark agter at engagere sig for Hamborg. Forholder Dette sig saaledes: saa er det kun lagt an paa, at Danmark paa en god Maade skal sætte sig i Postur og skaffe en Armee sammen, da man især har Die paa Bremen og Halland, af hvilke Bremen beskrives som overmaade malcontent, saa at det skal sukke efter occasionem."

89. Kiøbenhavn 15 August 1656. „Den 12 henimod Aften kom Kongen fra Norge til Helsingør, hvorfra han i al Stilhed ankom til Kiøbenhavn Kl. 3 om Natten. I Norge havde han bivaanet Hylvingen og Herredagen og gjort Anstalt om Landmilitisen, at den i ethvert Tilfælde kunde holde sig færdig. Den brandenborgske Envoyé har endnu ei havt Audients. Han har in antecessum aabenbaret mig Noget af sit Vrende, som ei er Andet end at notificere Kongen, af hvad Marsag Kurbrandenburg har resolve- ret at indgaae en strict Alliance og conjungeret sine Vaaben med G. R. M. Han har ogsaa in mandatis saa meget som mueligt at overtale Kongen til ei at indlade sig (fördjupa sig) saaledes med Hollænderne, at det skulde komme til Ruptur med G. M. Forleden Onsdag overleverede han sit Creditiv giennem Hofmesteren. Paa Holmen ere mange Matroser ankomne, af hvilke endeel ere hvervede i Lybek. Secretairen fra Danzig, Westhoff, har heller ikke endnu havt Audients. Man gietter sig kun til hans Proposi-

tion. Strauch, der var Hofmester hos Grev Gustav Banér, er kommen hertil i Fyrsten af Curlands Vrende. Hvad dette er, veed man endnu ikke".

90. Kiøbenhavn 23 August 1656. „Jeg maa bekiende, at der gives heel alvorlige Miner: 10 danske Orlogsskibe skulle gaae ind i Østersøen, og der tales om, at 4 desuden skulle gaae til Elben og „indrette“ Tolden ved Glückstadt; samt at Hamborg skal angribes; men det er at befrygte, at der menes Bremen, hvor Danmark har god Correspondents, eftersom mange Malcontente ogsaa skulle findes der. Man seer tydelig, at Danmark ei er tilfreds med, at den hollandske Ambassade saaledes avancerer med Tractaten i Elbing, hvorved deres Hiertes Tanker her klart komme for Dagen, nemlig at Danmark hverken har meent at maintainere Commercierne eller Staden Danzig, men kun søgt at bringe Hollænderne til Ruptur med G. M. og siden piscari in turbido. Det er at befrygte, at det vil lykkes Danmark at bringe Holland til Ruptur, hvis det ei snart kommer til en Ende i Elbing. Mange Flygtninger komme fra Riga og Reval til Helsingør, som beskrive den slette Tilstand i Lifland og Ingermanland, hvorved Danmark endnu mere exciteres. Den 28 August skal her være et Conventus Senatorum. Gud give, at det ei maa bringe nogen ny Resolution tilveie at agere offensivt mod G. M.!“

91. Kiøbenhavn 23 August 1656. „Kleist har havt Audients. Han afhentedes af Rentemesteren Sundorp ¹⁾ i Kongens Livcarosse med 6 Heste for. Han forlangte „secret Audients“, som han ogsaa erholdt, i Kongens, Hofmesterens og Cantzlerens Nærværelse alene. Siden forlangte han Audients hos Dronningen, som høfligen excuseredes; men hos Prindsen havde han mere solito Audients forleden Onsdag. Lidt efter var den hollandske Ambassade og strax derpaa Hofmesteren hos ham. Den ved denne Leilighed foresaldne Samtale havde meest bestaaet i Trusler (hotande), saafremt Tractaten i Elbing ei efter Generalstaternes Concept vandt Fremgang. Jeg har forsikret Kleist om, at denne Tractat snart vil blive bragt i Rigtighed, og har derhos underrettet ham om Generalstaternes Resolutioner samt om Status baade i Danmark og i Holland. Det er langt fra, at man har beviist Kleist den samme Ære, som man beviste den hollandske Ambassade, da

¹⁾ Steen Sundorp til Rønneholm; s. Suhms Saml. II B. 2 S. S. 172. 183.

den kom hertil. Fra Lybek er der kommet 60 Jernkanoner; man venter ogsaa derfra nogle hvervede Matroser“.

92. Kiøbenhavn 27 August 1656. „Just i dette Dieblif, Kl. 6 om Morgenen, gaaer den danske Orlogsslaade, bestaaende af 10 Skibe, med en Nordostvind ad Østersøen til under Admiral Christopher Lindenov og Viceadmiral Niclas Selt. Den er bemandet med Bønderkarle og de i alle Søstæder og Flekker pressede Matroser. Nogle mene, at det gielder Gulland, Andre Calmar; men jeg troer, at denne Flaade vil forene sig med den hollandske for Dantzig. Bare imidlertid de elbingske Tractater sluttede: troer jeg vel, at Danmark ogsaa skulde føie sig til Fred; men varer det for længe, frygter jeg, at Danmark spiller os en Tour. Ellers er Alt stille: der hverves ikke; men Landmilitzen er dog færdig. Rigsraaderne skulle imorgen begynde deres Session, som dog ei vil vare længe. Kleist formoder snart at blive affærdiget; han lover at ville communicere mig sin Depeche. Jeg har ei kunnet mærke Andet, end at han agerer til G. Mts. Bedste, og søger noksom at give baade de hollandske og de danske Ministre Impressioner; men her gielder ikke mere Ratio eller Remonstratio“.

93. Kiøbenhavn 30 August 1656. Gesandten mærker, at Danmark gierne vilde „spille Sverrige en Tour“, opholde Tractaterne i Elbing, ophidsse Hollænderne, Huset Østerrige og Moskoviterne, og, hvis Alt gif galt, tage Leiligheden i Agt til at faae de tabte Lande tilbage. Han havde været hos den hollandske Ambassade, hvor van Beuningen deducerede Grunden til Generalstaternes Beslutning at sende Flaaden til Østersøen, nemlig at Kongen af Sverrige ei havde holdt de A. 1640 sluttede Tractater for „obligatoires“, hvorfor Hollænderne heller ikke havde kunnet holde dem, og havde altsaa besluttet at undsætte Dantzig. Durels fornemste Hensigt havde været at sondere Ambassaden, om Danmark skulde søge at hindre Tractaten til Elbing; han erfarede, at Dette var Tilfældet; men tillige, at de nederlandske Provindsfer engang havde besluttet at giøre det foreslagne Project; i Fald dette snart kom istand, saa at Flaaden uden Hazard kunde komme tilbage i dette Aar, skulde Danmark ei kunne udrette Andet, end at det blev indsluttet i selve Tractaterne. I treende Postdage havde den hollandske Ambassade ei havt Brev fra Elbing.

94. Kiøbenhavn 3 September 1656. Kleist havde alt faaet sin Afsted, men havde siden erholdt en ny Ordre til at blive

og at gjøre en ny Proposition. Kongens Svar paa hans tidligere Andragende bestod deri, at „Kongen lod sig behage Kursyrstens Notification om coniunctione armorum og nærmere Forbund med G. R. M., forsaavidt dermed ikke var tilstøtet Staden Dangigs Skade (förtryck). Paa Kursyrstens Forlangende, at Kongen vilde mediere og moderere Værket saaledes, at det ei skulde komme til Ruptur mellem G. R. M. og Generalstaterne, svarede, at Kongen ikke vidste, hvilke pacta der vare oprettede mellem G. M. og Kursyrsten, og kunde ikke erklære sig, førend Hs. M. var bleven underrettet derom. Den nye Instrux, som Kleist har faaet, indeholder, at Kursyrsten tilbyder sig som Mediator mellem Danmark og Sverrige. Igaar havde Kleist Audients hos Kongen, hvor ingen Andre vare tilstæde end Hofmesteren, Cantzleren og Secretairen Lente. Han proponerede om denne Alliance, deducerede vidtløftigen dens Nytte og Nødvendighed, og yttrede, at hiin mutua discordia var Marsag til, at fremmede Nationer foreskreve os Love. Derom vare de Alle enige, men gave G. M. Skyld, at der ikke var gjort Mere i denne Sag. Kongen takkede Kursyrsten for hans Omsorg, og saae gierne, at Sagen kunde bringes i det Rene. Kleist forlangte skriftlig Resolution, men de meente, at dette ikke gjordes nødigt. Han begierede ogsaa at komme til videre Conferents herom med Raadet, hvilket man gierne tilstod ham. Han spurgte, om han længere skulde opholde sig her, eller reise, hvilket man overlod til ham selv. Kleist forlangte mit Raad, og hvorvel jeg ikke med Sikkerhed ved G. Mts. Diemærke, sagde jeg dog, at hvis Noget skulde begyndes i denne Sag, var det ei afveien, at han gjorde sig Umage for under Conferentserne at formaae dem til at gjøre Ouverture om selve negotio, item om loco tertio, om Personerne og Fuldmagterne. Kleist har talt med Hofmesteren, som meente, at hans Proposition ei vilde blive ilde optagen; og at baade Kongens og Alles Interessse sigtede til Fred; men 1) havde man hidtil i Sverrige agtet Benskabet med Danmark saa ringe; 2) havde man strax efter sidste Feide tilegnet sig tvende Sogne, der med Rette høre til Norge, og henlagt dem under Jemteland; 3) gjorde G. R. M. Kongen af Danmark stor Afbræk (intrångh) i Sundtolden, Hollænderne til Profit, og G. M. selv til ingen Nytte; 4) havde tvende svenske Orlogsskibe for ikke længe siden angrebet et dansk Fartøi herpaa

Strømmen. Eftersom jeg ansaae det raadeligst at informere Kleist herom, hvis han fremdeles skulde blive Mediator, sagde jeg ham til Berigtigelse ¹⁾: 1) Angaaende de tvende Sogne var der udnævnt Commissarier strax efter sidste Feide, og siden var der aldrig talt om denne Sag; 2) med Hensyn til Tolden i Sundet var det umueligt, at G. M. kunde hindre det Underfløb, som Hollænderne drive; dog havde Kongen af G. M. erfaret alle dertil tienlige Officia, hvilke imidlertid anvendes mere til de svenske Undersaatters Skade, end til Kongens Nytte; 3) de tvende Skibe vare ikke udsendte i anden Hensigt, end at passe paa Kong Casimirs Sager, der kom fra Danzig; de havde blot examineret Skipperen i Søn og taget 2 Rigsdaler af ham for et Skud, uden at gjøre ham videre Fortred, hvilke Penge jeg igien havde restitueret ham. Danmark havde derimod strax efter Freden søgt en præjudiccerlig Tractat, Sverrige og Danmark selv til største Skade, hvilken Tractat ogsaa blev sluttet A. 1649 ²⁾, hvorpaa der er fulgt skadelige Effecter med Confiscationer o. s. v. Alligevel har G. M. været den Første til at søge Alliance; heraf vil Kleist selv kunne dømme, om G. M. har foragtet Venkabet med Danmark. Hvad denne Senatus Conventus har at betyde, kan hverken Hr. Kleist eller jeg penetrere; man holder for, den har Hensyn til Hvervingen. Ligeledes taler man Noget om, at der skal destineres Commissarier til Grændsen, og Hr. Otto Krag dertil udnævnes. Dog turde maaskee Tractaten i Elbing, hvis den gaacr for sig, samt Kleists Negotiation give Betænkelse. Hofmesteren har ellers brugt store Sincerationer imod Kleist, hvorledes det var saavel Kongens som Alles Interesse at have Fred. Jeg var hos Cantsleren, og mærkede, at han havde hørt Noget om de elbingske Tractaters Fremgang; men da jeg sagde, at det Hele nu var sluttet, og at Hollænderne i Alt faae Contentement, mærkede jeg grant, at dette ikke behagede ham. Danmark havde gierne seet Hollænderne i Feide med G. M., eller at Tractaterne ei havde vundet Fremgang, og at de saaledes havde funnet fiske in turbido". Gesandten beder om sin Afsked, da hans Helbred er svækket, og han tillige er i den yderste Armod.

¹⁾ Jvfr. hermed Durels Memorial af 1 April 1657.

²⁾ Den ovenfor ofte omtalte Tractat mellem Nederlandene og Danmark af 9 October 1649.

95. Kiøbenhavn 3 September 1656. „Her er saa stor Glæde over Moskoviternes Fremgang i Lifland og over de elbingſke Tractaters Standsning, at man glemmer alt Andet. Det synes, som om Danmark, hvis Tractaten i Elbing ei kommer istand, enten vil underhandle med Kongen af Sverrige in specie, eller ogsaa lade det komme til Krig; dog synes det meest tilbøieligt til det Første. Iblandt de Store (Grandes) tales ikke lidet om restitutione Hallandiæ, som skulde blive Subiectum Tractatus. Kleist har villet tage sin Afſked; men Hofmesteren har bedet ham om at blive denne Postdag over; paa Mandag eller Tirsdag tænker han at reise hjem til Søs, og Kongen har tilladt ham at vælge sig et Skib eller en Galliot“. Han har faaet god Forhaabning om, at man vil slutte den Alliancetractat, som den svenske Gesandt havde foreslaaet. „Naar det kommer til Tractat, vil Danmark tale om Halland, især hvis G. M. ei kan contentere Holland; thi man anseer denne Provinds for at være et pignus; men realiter er det G. R. M. hiemfaldet: 1) Propter annexam conditionem in pactis Brömsebroensibus, da Danmark efter 30 Aars Forløb enten skal give det samme igien eller et andet (Land), som G. M. og Kronen kunne være tilfredse med (noyes widh); 2) Eftersom Pacta multis modis ere brudte, saa er ogsaa dette pignus transfereret til en ius og possessionem perpetuam. v. Beuningen negtede ikke, at Generalstaterne nu havde faaet andre Tanker (andre betenkiande), efterdi facies rerum i Lifland har forandret sig, og Staden Danzig ei vil indsluttes i den elbingſke Tractat. Han deducerede ogsaa, at eftersom Sverrige i den sidste Feide med England hverken i Ord eller i Gierning vilde tilbyde sig til den 1640 sluttede Alliance, og G. M. selv i Begyndelsen af den elbingſke Tractat ei har villet holde bemeldte Alliance for obligatoire: saa maatte Generalstaterne engagere sig med Staden Danzig, lade Alliancen (med Sverrige) falde, og tænke paa at indlade sig med Moskoviterne, med hvilke de for Handelens Skyld ere saa nøie forbundne“. Durel troer, at det er van Beuningen, som driver Værket. Om Danmark alvorligen mener at ville tractere med Sverrige, er ham umueligt at erfare. „Jeg har vel hidtil havt 1 eller 2 ved Haanden; men nu tør Ingen conversere med mig, uden han strax bliver suspect ved

Hove, efterstræbt (estersalt) og ruineret¹). Den moskovitiske Gesandt søger at købe Skibe; et af hans Vrender skal ogsaa være at sollicitere om Skibe til Riga. Igaar blev Dronningen forløst med en Prindsesse, som strax blev døbt og kaldet Ulrikke Eleonora²).

P. S. „I dette Dieblif bragte Posten den i Elbing sluttede Tractat³), som uidentvivel vil fremkalde en mærkelig Forandring. Herfra er nu alt Fredeligt at vente“. Gesandten beder derfor om sin Afsted.

96. Kiøbenhavn 6 September 1656. „Kleist har nu overgivet sit Forslag til Mediation; det blev saa godt som antaget ved hans Audients hos Kongen; han har imidlertid udbedet

¹) Under 28 August 1656 skriver Durel til Rigsraadet: „Alle dee hålles suspect, som medh migh hafve här till converseeradt; een deehl ähre och med hotande anbefalte att taga sigh wara för mit vmgenge. Så att iagh nu här aldeles ähr onyttigh, och skulle meera kunne erfara, om iagh wore hädan, moste och wara nästan som insperrat i min kammar, förvthan hwadh iagh kann stundom uthretta hoos Hr. Kleist, som doch icke blir lenga här och äwen så wäl har stoor nöödh wedh att penetrera“.

²) Ulrikke Eleonora, formålet med Kong Carl den Ellevte af Sverrige d. 6 Mai 1680.

³) Tractaten til Elbing, affluttet i Septbr. (N. St.) 1656 mellem Generalstaternes Ambassadeurer Slingelandt, van Dorp, Subert og Isbrandt, og de svenske Senatorer Erik Orenstierna, Steen Bielke og Gustav Banér, indeholdt en Bekræftelse og Fornyelse af de tidligere (1640 og 1645) mellem Sverrige og Generalstaterne oprettede Forbund. Den viste sig i aabenbar Strid med Nederlændernes Handelsinteresser i Østersøen, deres Plan at fordrive den svenske Konge fra Preussen, og de saa Uger iforveien indgaaede Forbindelser med den danske Krone og med Staden Danzig, og Generalstaterne fordrede, især efter v. Benningens Tilskyndelse, forud for dens Ratification, en nøiere Forklaring eller saakaldet „Elucidation“ af enkelte Puncter (*Aitzema* l. c. VIII. 569 sqq. 580. 855. 1001. 1007). Disse Forhold og overhovedet Nederlandenes Deeltagelse i de nordiske Magters ved Danzigs Beleiring og Urolighederne i Østersøen foranledigede Stridigheder, behandles i følgende academiske Leilighedskrift: *R. F. L. A. Vaillant, Diss. historico-politica de partibus a republica Batava in Mari Baltico ab a. 1655 usque ad a. 1660 actis. Hagæ Comit. 1841. pagg. 101. 8vo.*

sig skriftlig Resolution. At Dette ikke behager den hollandske Ambassade, er let at indsee. Den lader sig forlyde med, at det kunde være sin Sag, dersom der tracteredes mellem G. M. og Kongen af Danmark om gienfærdige gravamina; men at tractere om Dominio Maris, var den hollandske Stat præjudiceerligt. Senatus Conventus varer endnu; men den synes ei at være saa gram, som den i Begyndelsen ominerede. Man kan ikke mærke, at der bliver nogen Hverving, eller at der destineres Commissarier til Grændsen. Tvertimod ere nogle Officerer licentierede“.

97. Kiøbenhavn 7 September 1656. „Kleist gif igaar ombord ad Königsberg til. Bliwer Binden ham gunstig, vil han giøre sig Umage for at opvarte G. M. Moskoviten pousserer sin Expedition, bruger store Ord og solliciterer om Skibe; han giver ogsaa Haab om at faae endeel saadanne af Fyrsten af Curland. Man har her aftalt (föräskedat) med Kleist, at han skal paa-skynde sin Reise og, om mueligt, skaffe Svar, om G. M. har Lyst til at tractere eller ikke. Imidlertid ville de opholde den moskovitiske Gesandt 3—4 Uger i det Hvieste“.

98. Kiøbenhavn 10 September 1656. „Den russiske Gesandt, som var her for nogle Uger siden, er sidste Søndag igien kommen hertil paa et curlandsk Skib tilligemed den danske Gesandt Herman Kaas, og er bleven indlogeret i den forrige Rigshofmesters (C. Ulfelds) Gaard. Den russiske Envoyé har Ordre til at skynde sig og har derfor alt i Forgaars begieret Audients; men S. M. lod sig undskylde. Igaar derimod blev han afhentet i Kongens Livfareth med 6 Heste, ledsaget af 8 kongelige Drabanter og adskillige Laseier og saaledes ført til Slottet, hvor han havde Audients.“ Om H. Kaas's Relation havde Brevskriveren erfaret følgende ved et Besøg hos Hofmesteren: „Storfyrsten har taget saare vel imod ham, og i sit Telt, der bestod af lutter gyldne persiske Tvier, med blottet Hoved druffet Kongen af Danmarks Skaal, og endeligen sendt ham bort fra Leieren ved Rakenhusen med et Følge af 1500 Guirasserer. Efter hans eget Udsagn, skal Storfyrsten have en overordentlig mægtig Hær, vel forsynet med Artillerie og Munitioen. Storfyrsten selv skal have sagt, at den Hær, han agtede at føre mod Lifland, Ingermanland og Tartarerne, skulde være 700,000 Mand stærk. Blandt Officererne ere mange Fremmede, f. Ex. Oberste Leslei og endnu en Franskmænd, hvilke

forestaae Artilleriet og ere i stor Naade hos Storfyrsten. De tydske og de russiske Officerer har man saaledes blandet mellem hverandre, at en tydsk Oberst commanderer en russisk Oberstlieutenant, og en russisk Capitain en tydsk Lieutenant. Folkene ere veløvede, men Regimenterne og Compagnierne ikke stærke, og Russerne skulle ikke, efter Kaas's Beretning, være skikkede til en Bataille; Rytteriet maatte let kunne bringes i Confusion. Düneburg, Dorpat og Rakenhusen skulle Russerne have taget med Storm, og Czaaren har udladt sig med, at saafremt Riga vilde overgive sig, skulde han give Staden bedre Privilegier; hvis ikke, skulde intet Menneske blive sparet. Tractaterne mellem Rusland og Polen skulle indeholde, at Moskoviterne forlange Fyrstendømmet Litthauen af Polen, hvorimod de ville indrømme Polen Lifland. Saavidt German Kaas's Beretning. Den brandenborgske Gesandt har faaet skriftlig Resolution paa sit Andragende: Kongen modtager ikke alene Mediationen, men erklærer sig ogsaa villig til at resumere de tidligere Tractater (die bissher gepflogenen Tractata), og at indlade sig i en Alliance med Sverrige, hvorover de hollandske Ambassadeurer ere meget jalour. De have med sidste Post faaet den Tidende, at det ei er saa ganske paa det Rene med Tractaterne i Elbing, og have ladet sig forlyde med, at deres Principaler ville insistere paa det Punct, at Kongen af Sverrige skal forlade Preussen. De have ansøgt Kongen om at indrømme Hollænderne en eller anden Havn paa Island, imod Understøttelse af Skibe og Penges. Den brandenborgske Ambassadeur har faaet en Galliot af Hs. M., hvormed han gaaer tilbage. Secretairen fra Danzig er her endnu, søger Hielp for Staden, men har hidtil ikke faaet nogen Resolution.

99. Kiøbenhavn 10 September 1656. „Kleist agter en af Dagene at reise til Preussen ¹⁾.“ Hvis man ei skulde komme til noget Resultat i Elbing, er det at befrygte, at Danmark indlader sig videre med Hollænderne. Nu mener Danmark, at hvis Hollænderne underhandle med Sverrige, fordrer ogsaa dets Interesse, at det skal træde i Underhandling, eftersom Et og Andet kunde være passeret, som ellers ikke staaer til at undskylde. Sluttes Holland ikke Alliance, har Danmark Holland at agere med.

¹⁾ Svfr. Nr. 97 og 98.

Den moskovitiske Gesandt bevises ikke ringe Værdi". Man gjør baade Durel og Kleist Sincerationer nok, maaskee kun for at excitere Holland, bringe det nærmere til Danmark og fra Sverrige.

100. Kiøbenhavn 27 September 1656. Den hollandske Ambassade, men især v. Beuningen, vedblev sin Mening, at man ei skulde standse, inden Kongen af Sverrige forlod Preussen, uden hvilket Holland ei kunde være sikkert. v. Beuningen var ret glad over, at det havde saa lang Tid, nemlig 4 Maaneder, med Tractaternes Rationification, i hvilken Tid han indbildte sig at kunne bringe Holland paa vidrige Tanker. „De danske Ministre styrke ham med allehaande Konster, men da de see, at han ei formaaer Noget hos Provindserne, begynde de nu at estertænke, hvorledes de med en venlig Tractat kunne udslette, hvad der er passeret. Den moskovitiske Envoyé er utaalmodig over, at han ei faaer sin Depeche saa snart som han ventede. Man lader det imidlertid ikke mangle paa noget Slags Konster for at opholde ham med søde Ord. Den danske og hollandske Flaade ventes nu fra Danzig“.

101. Kiøbenhavn 4 October 1656. „Rigsraadet er endnu samlet, hvilket er noget extraordinært her, saa at jeg ikke veed, saalænge jeg har været heri Danmark, at noget Conventus Senatus har været saa længe. Imidlertid kan jeg nok mærke, at Senatus er temmelig divideret, og, som mig berettes, ere flere inclinerede til Fred, end til Ruptur med G. M. 1) Med Undtagelse af deres Landmilitz, hører jeg ikke til nogen Hverving. 2) Seer Danmark vel, at den elbingske Tractat er saaledes dirigeret, at det uden Holland ei kan begynde Noget, ligesom ogsaa dets Status internus og externus ikke er beqvem til Krig; kunde man ved Praktiker og giennem Tractater vinde en eller anden Provinds igien, skulde man gierne see det. Det kommer nu an paa Udfaldet af de moskovitiske Progresser og paa den Resolution, som Kleist bringer med sig tilbage, om disse Tractater med Danmark skulde vinde Fremgang. Nu siger man dog, at Rigsraadet med det Første skal bryde op; 12 Skibe af den hollandske Flaade siges at skulle overvintre her. Af de danske Skibe ere tvende komne tilbage fra Danzig; de øvrige ere adsplittede af Storm, og Nogle siige, at de ere strandede. v. Beuningen lader sig ganske bruge som et malheureust Instrument til at omstøde de elbingske Tractater; den Mand er paa ingen Maade at vinde“.

102. Kiøbenhavn 4 October 1656. „Den russiske Envoyé havde afflaæet at giøre den ham tilbudte Lystreise; senere har han dog betænkt sig og er den 29 f. M. reist til Helsingør, Holschenburg (sic), Koeskilde og andre Steder. Man venter ham nu med hver Time igien tilbage. Middelsdag havde den hollandske Ambassade solenniter Audients hos Hs. M.; hvad den har havt at forebringe, vides endnu ikke. Menigmand er ikke tilfreds med Hollænderne, da det er bekiendt, at disse blot søge deres egen Fordeel og ikke Hs. Mts. Bedste. De 7 danske Orlogsskibe ere, efter udstaaet Stormveir, sete under Falsterbo, og det synes, som om de maae være aldeles blottede for Proviant; thi igaar seilede „den graae Falk“ med et andet Skib for at tilføre dem Proviant, da de med denne Vind intet Indkøb kunne giøre. Nogle af Rigsraaderne ere alt reiste, og de Andre lave sig ogsaa til, men skulle, som man siger, indfinde sig igien inden 3 Uger. De fra Lybek ankomne Matroser ere igien blevne affskedigede med een Rigsdaler, hvorover de meget besvære sig. De fremmede Officerer, der opholde sig her i Haab om at faae Tieneste, maae uidentviøt gaae den samme Vej hjem, som de ere komne“.

103. Kiøbenhavn 11 October 1656. „Baade den danske og den hollandske Flaade er kommen hertil. Et dansk og eet hollandsk Skib ere løbne paa Grund, men ere dog in salvo. Rigsraaderne ere nu for største Delen reiste fra hverandre, men ventes med det Første tilbage, saa snart enten Kleist kommer, eller den Russer, som den moskovitiske Envoyé sendte hjem. Saavidt man kan mærke, anvende de danske Commissarier al Flid og Adresser for at inducere den hollandske Ambassade, at man i Holland burde arbeide paa, at G. M. ei skulde beholde Preussen, og heri Danmark gaaer man om med de Tanker at faae de tabte Provindsler, idetmindste Halland, tilbage. Den hollandske Ambassade er — som jeg har mærket af selve Ambassadeurerne — ei blot villig (benägen) hertil, men vil vel ogsaa giøre Sit til at bringe Generalstaterne, især dem af Provindsen Holland, paa samme Tanker, under det Paaskud, at Danzig ei er tilfreds med Inclusionen [i den elbingiske Tractat]. Danmark vil ei holde op med at opbidse andre Magter imod Sverrige, førend det seer, at Sværdet drages til Offension. Dersom der fra Sverriges Side hvervedes i Holsteen, Hamborg og deromkring, og den i Landet værende Mi-

lits blev vel organiseret, skulde Danmark nok give Kiøb. Opdam og de hvide Søofficerer caresseres her ret meget; at domme efter deres Miner, blive de ikke her ret længe. De resterende 12 Skibe under Tromp ventes ogsaa dagligen at skulle gaae tilbage til Holland. Jeg mærker nu vel, at Kleists Tilbagekomst ønskes; uidentvivel søger Danmark derved (här under) Avantage“.

104. Kiøbenhavn 11 October 1656. „Den hollandske Flaade, med Undtagelse af 12 af de mindste Skibe, som under Commando af den unge Tromp ere blevne liggende paa Danzig's Rhed, er for 8 Dage siden seilet her forbi og ligger endnu i Dresfund, men vil med første gunstige Vind gaae tilbage til Holland. Opdam og Ruitter lode sig d. 4 d. M. sætte i Land her. Ruitter havde derpaa d. 6 tidligt om Morgenen den Ære at tale med Hs. M., tog ved denne Leilighed Afsked og gif tilbage til de i Sundet liggende Skibe. Opdam blev derimod samme Dags Aften i Kongens Carosse med 2 Heste for ført til Slottet, hvor han i Selskab med Cantseren og flere blev herligen tracteret til langt ud paa Natten, hvorpaa han, ledsaget af den hollandske Gesandt Amerongen, reiste til Frederiksborg for at see det kongelige Slot, og kom derefter d. 10 til Helsingør. Man har ladet alle den hollandske Flaades Soldater blive tilbage paa de 12 Skibe, der ligge ved Danzig, eftersom disse Tropper skulle overlades Staden. I dag er en Secretair fra Danzig ankommen til Helsingør; han har talt med Opdam og berettet denne, at han havde noget Overordentligt at udrette, samt at han ønskede snarest mueligt at faae Audients hos Hs. M. Den russiske Gesandt venter med stor Længsel paa sin Secretairs Tilbagekomst; han er meget bedrøvet over den Tidende, at Storsyrsten er bleven nødsaget til at forlade Riga. I dette Dieblik erfares, at den hollandske Flaade med god Vind er gaaet ad Holland til“.

105. Kiøbenhavn 18 October 1656. Den 11 October henimod Aften gif den hollandske Flaade forbi Kronborg, saluterede Slottet og nød igien samme Ære. Tromp ventes hver Dag med sin Flaade, der ligeledes, som der siges, skal gaae til Holland. Den skal efterlade 1500 Mand i Danzig under Ingenieuren Perceval. Om den danske Flaade denne Gang har havt Befaling til at begynde nogen Fiendtlighed imod Sverrige, har man ei kunnet erfare. Man arbejder med al Flid paa at bringe hele Flaaden

i Spen til næste Foraar, i hvilket Tiemed man søger at erholde nogle hundrede (?) Skibe samt Jern og Jernkanoner fra Sverrige, hvorom Durel havde underrettet det svenske Rigsraad. Den fra Danzig ankomne Gesandt agerer tilligemed Secretairen Westhoff meget hemmeligen med de danske Ministre. Han skal have yttret for Hollænderne, at de ovennævnte 1500 Mand ei vilde lade sig commandere eller accommodere til Staden Dantzigs Tjeneste. Den svenske Rigscantsler skriver til Durel, at Kongen havde sendt ham Befaling til Tractaternes Reassumtion, hvilken han endnu ei havde faaet.

106. Kiøbenhavn 18 October 1656. „Om de 12 Skibe, der ligge for Danzig, sige Nogle, at de med det Første skulle komme hertil; Andre derimod, at et hollandst Skib, ladet med Træ og Taffelage, skal seile til dem. De danske Matroser fra Sieland, Jylland og andre Provindsler, der have ladet sig bruge paa de danske Skibe, ere Alle dimitterede, hver med 1 Rigsdaler, dog under den Betingelse, at de atter næste Foraar skulle indfinde sig præcise. Secretairen Westhoff har for nogle Dage siden taget sin Afsted og er vendt tilbage. Det synes ikke, at han har udrettet noget Synderligt. Det var ingen Secretair, der for 8 Dage siden kom hertil fra Danzig, men en Broder til den herværende kongelige Capelmester Sørster; han fortæller bl. A., at en polst Gesandt skal komme hertil. De hollandstke Ambassadeurer ere her endnu, og vente med hver Time paa Ordre fra Generalstaterne, om de skulle tøve her Vinteren over“.

107. Kiøbenhavn 25 October 1656. Durel har erfaret af Cantsleren, at man alt veed, at Kongen af Sverrige har afserdiget Kleist vel, og at han er villig til Reassumtion af de tidligere foreslaæde Tractater. „Alt beroer da paa Kleist's Tilbagekomst, i hvilken Anledning Raadet vel vil komme sammen. Den hollandstke Ambassade troer ikke, at nogen Alliance vil kunne komme istand mellem Danmark og Sverrige, ja den yttre, at den vil søge realement at hindre det, saafremt der skulde blive nogen Apparence dertil. Indicia ere imidlertid gode: 1) Har Danmark ikke rustet sig siden Kleist's Afreise; 2) har det cum bona gratia opholdt den russiske Envoyé; 3) haandterer det den hollandstke Ambassade saaledes, at det kan underhandle med G. M., eller ogsaa engagere sig videre med Holland, om det saa vil; 4) mærker

jeg ogsaa, at Senatus er divisus, dog saaledes, at de Fleste ønske Fred med G. M., uden derfor at undlade at ophidsse Andre, som skulde kunne gjøre G. M. Skade. Om nu Consilia i Franfrige og England, især den Conduite, som Cromwell bruger i Parlamentet, og den sidste Advantage over de 7 spanske Skibe, ogsaa skulde alterere Danmark og bidrage Noget til Fred, vil Tiden vise".

108. Kiøbenhavn 25 October 1656. „Kongen, Dronningen, Hertug E. Gynther og en stor Deel af Hoffstaten ere d. 21 reiste til Nykiøbing paa Falster paa en 14 Dage, for at forlyste sig med Jagten. Hofmesteren er iforgaars reist bort, men ventes snart tilbage. Den russiske Envoyé er ikke vel tilmode, og Talen gaaer, at han skal have at frygte for sin Herres Unaade, efterdi han ei noie har iagttaget sin Instrux. I dette Dieblif erfares, at den unge Tromp er gaaet fra Danzig med 12 Skibe, og ligger en Miil fra Dragør. De danske Skibe ligge stille paa Rheden. Man venter endnu paa en polsk Gesandt".

109. Kiøbenhavn 8 November 1656. Gesandten havde modtaget sin Konges Befaling om Tractatens Reassumtion, men havde ei kunnet begynde paa Bærket, da baade Kongen og Raadet, ene med Undtagelse af Cantsleren, havde været fraværende, og Kleist desuden ikke var kommen tilbage. „Man begynder her at blive modigere paa Grund af adskillige uhyffelige Emergentier, især Rigscantslerens Død, der er udspreedt som vis, og Grev Königsmarks Fangenskab. Kongen har paa sin Reise til Nykiøbing paa Falster ikke gjort Andet end forlyste sig med Jagt, og har ladet Brindsens Residents præparere. Man mener, at der skal hverves imod Foraaret".

110. Kiøbenhavn 15 November 1656. Durel kunde ei med noget Alvor lade sig mærke med den Ordre, han havde faaet til at reassumere Tractaten, for at ikke de Danske skulde meddele den til Hollænderne og disse igien underrette deres Regiering derom, hvilket kunde give Generalstaterne Betænkelse ved Ratificationen af den elbingske Tractat. „Hvad betænkelig Discours Cantsler Kielmann¹⁾ har ført med Kongens hemmelige Raad og Kammersecretair Lente, vil G. M. kunne see af det indlagte P. S., som er

¹⁾ Johan Adolph Kielmann eller, som han efter sin Dphsielse i den keiserlige Friherrestand kaldtes, von Kielmannsegge, en af de berømteste blandt de flere indsigtfulde og buelige Statsmænd, der i det 17de

Copie af hans egen Haand. Endnu gøres her ikke synderlige Præparatorier til Krig, hvilket er det Bedste, thi med Tractater pleier man ikke letteligen at gienvinde hele Provindsen. Den danske Resident ved C. Mts. Hof, Ove Zuel, er i disse Dage kommen hertil, og lader sig forlyde med, at han inden 8—10 Dage skal reise herfra til Danzig. Saavidt jeg kan erfare, er han modest i sine Relationer, og siger, at det ei staaer saa ilde til med Armeen, og at C. M. er tilbøielig til Fred og Venfkab med Danmark. Han beretter ogsaa, at Kleist snart kan ventes hertil“.

I det tilspøiede P. S. skriver Kielmann, at han ved en Conference med Lente havde erfaret, at man fra dansk Side ei var uwillig til Fred og til Overholdelse af Tractaten til Brømsbro; „weil aber Dännemark fromb sein wolle, und sich bei diesen gefährlichen Conjunctionen in keine abträgliche Handeln sonderlich mischen wolle, als verhoffen sie was *loco cautionis et assecurationis* dero Zeit überlassen, iho ohne Weitläufftigkeit wieder zu erlangen; hierhin zielete das ganze Werk“.

111. Helsingør 15 November 1656. Kleist var d. 13 om Aftenen ankommen til det danske Hof. Durel skal nu med al Flid røgte det ham overdragne Vrende; men beklager, at det hertil mangler ham baade paa Kræfter og Midler.

112. Helsingør 15 November 1656. „Kongen og Dronningen med deres Hofstat ere nu atter i Kiøbenhavn; Hofmesteren er ogsaa kommen tilbage fra sit Gods i Skaane, og de øvrige Rigsraader ventes. Den hollandske Ambassade staaer i fortroligt Forhold til Hofmesteren og Cantsleren, men har ei i denne Tid havt

---

Arhundrede tiende Hertugerne af det holsteen-gottorppe Huus. Han tog bethdelig Deel i Forhandlingerne mellem Holsteen og Danmark, og var den, som paa Hertugens Begne sluttede den bekiendte Tractat af 12 Mai 1658, hvorved den danske Krone afstod Souverainiteten over Hertugdømmet Slesvig: Hans Forhold ved denne og flere Leiligheder (der lagdes ham bl. A. til Last, at have ledet Oppositionen paa Landdagene mod de kongelige Forslag; at have skrevet Satirer over det danske Kongehuus o. s. v.), og hans Forbindelse med Griffensfeld tilskyndede Kong Christian V. til, efter Indtagelsen af den hertugelige Deel af Slesvig 1676, at lade ham gribe og sende til Kiøbenhavn, hvor han bøde s. A. Som en Kiender og Forfremmer af Vidensfaberne medvirkede han til Oprettelsen af Universitetet i Kiel. S. Christiani u. Segewisch l. c. IV. 32. 382. Hofman, d. Adelsmand III. 115. Wolff, Griffensfelds Levnet S. 323.

Audients hos Kongen. Den russiske Gesandt lever meget indtaget, og venter paa sin Secretair“.

113. Kiøbenhavn 18 November 1656. „Eftersom Hr. Kleist more consueto et solenni bliver tracteret i tre Dage i Raad af Kongen, og endnu Jugen af Raadet er in loco: synes Intet i denne Uge at ville blive udrettet. Jeg mærker imidlertid, at de danske Ministre have communiceret den hollandske Ambassade, at der var meddeelt mig plenipotencia til at underhandle (slutha). Qua intentione Dette er skeet, kan jeg ikke vide, om for at ombraegere, eller for at vise candorem“.

114. Kiøbenhavn 19 November 1656. Det er at befrygte, at Hollænderne staae saa ivrigen paa deres Fordring, at Kongen af Sverrige skal restituere Preussen, og at Danmark ei er at separere fra Holland, saa at hele Værket derved maatte blive traineret.

115. Kiøbenhavn 22 November 1656. Durel havde været hos Cantsleren; de yttrede begge, at det skulde være deres Konger kiært, om det begyndte Værk kunde bringes til Fuldkommenhed. „Forleden Torsdag var den hollandske Ambassade hos mig; Udskilligt blev talt om Sagerne i Preussen, og, som mig syntes, vare de nu noget mildere, end de pleie at være. Gud give, at Ambassadeurerne stode til at vinde, især van Beuningen. Jeg skal anvende al Flid derpaa, og eftersom jeg med Vished veed, at de Danske ei alene have communiceret dem, hvad hidtil er passeret, men ogsaa fremdeles ville gjøre det: saa lod jeg dem mærke, at hvad der kunde passere i denne Tractat, skal blive dem notificeret, hvilket optoges heel vel. Ambassadeurerne ere ikke enige indbyrdes. Rigshofmesteren skal have sagt, at Danmark med det Første maatte sende en Minister til Dantzic, som under Kongen af Polens Ophold der, kunde varetage Danmarks Interesse. Igaar havde Kleist modo solenni Audients hos Kongen“.

P. S. „Ret nu kom jeg fra Kleist, som idag har faaet den hossviede Concept til en Fuldmagt, hvorefter de Danske forlange, at min Fuldmagt skal stiles. Medens jeg var der, kom Kongens Secretair, som i sin Herres Navn begierede af Hr. Kleist, at naar Concepten til denne Fuldmagt overgaves mig, han da vilde fordre en lignende af mig.

Den nævnte Fuldmagt lyder saaledes:

Vi Frederik den Tredie o. s. v. Givore vitterligt, at eftersom

formedelst Hans Kiærlighed Kurfyrsten af Brandenburgs Underhandling er for godt anseet, at de Tractater, som imellem Ds og Hs. M. Kongen af Sverrige A. 1655 var giort Begyndelse paa, og om en ohngeferlig Forflag dertil handlet og talt ¹⁾, paaany skulle foretages: saa, enddog Tiderne siden mærkelig Forandring have forarsaget, dog paa det Intet paa Vor Side skulde fattes, som til naboelig Fortrolighed og Venskab at underholde kunde tienligt og nødigt være, have Vi Ds gierne beqvemet paaany at lade handle og tractere, og dertil committeret og betroet Ds Elskelige N. N. og dem Fuldmagt givet, saa og hermed give med Hs. Kiærlighed Kongen af Sverriges Fuldmægtige forrige Tractater at foretage, og til disse Tider adaptere, saavel som alt Det, som god Fortrolighed og Venskab kunde være iveien, at afhielpe, og om Alting noget Bist og Endeligt at slutte, hvilket siden paa beleiligt og begge Parter behageligt Sted kunde med Solennitet bekræftes, eftersom Vi, hvad Vore betroede Fuldmægtige i saa Maade nu slutte og concludere, ville holde aldeles kraftigt og uforanderligt i alle Maader.

116. Kiøbenhavn 22 November 1656. „Den hollandfke Ambassade temoignerede (ved et Besøg hos Durel) Modestie nok, berømmede G. Mts. Person overmaade, og sagde, at G. M. noksom havde viist Verden at være Soldat, og at det vilde være en ubodelig Skade, om Status Evangelicus skulde berøves G. M. Om mueligt er, skal jeg see til at adoucere denne v. Beuningen; de Andre ere ei saa hidfige og, som jeg mærker, ikke ganske enige. Det synes mig, som om jeg ei finder den Iver hos Kleist som tilforn, hvorfor jeg holder inde med Confidentsen, indtil jeg bliver min Sag mere vis. Her er Tidender ved Hoffet, at Keiseren vil antage den ham tilbudte polske Krone“.

117. Kiøbenhavn 26 November 1656. Man havde forlangt et nyt Creditiv af Durel. Af en troværdig (försäkrat) Person var det ham berettet, at Kongen søgte at opholde baade ham og Kleist, at de ei saasnart skulde kunne udrette Noget; især gjorde man „staet på Keysaren“, der meentes at skulle antage den polske Krone, og saaledes komme i Krig med Sverrige. „Derved kunde G. M. udmattes, og Danmark passe sit Tempo; ogsaa tales der om keiserlige Gesandter, som ere at vente hertil. Danmark agter at sende Residen-

¹⁾ See ovenfor S. 81—87.

ten Juel som Ambassadeur til Danzig. Til 11 December førstkommande ere alle Rigsraader samt Adelen forskrevne hertil for at tilveiebringe den frivillige Krigshielp og fortsætte Hvervingen. Jeg mærker, at Danmark har et besynderligt Die paa Hertugdømmet Bremen og paa Halland. Man mener, at Bremen vil giøre Opstand, og at Halland let vil kunne vindes, da alle Indbyggerne ere bedre Danske end Svenske". Righofmesteren havde lovet at giøre Sit til, at Bærket ei skulde traineres. Man havde anmodet Kleist om, at han skulde lade sig forevise Durels Procuratorium. Den danske Factor i Lybek, Würger, havde Ordre til at skaffe en god Deel Jern.

118. Kiøbenhavn 29 November 1656. „Jeg lod Kleist see min Fuldmagt. Han noterede dens Contenta og lovede at meddele disse til Hofmesteren og Cantzleren. Da han viste Hofmesteren dem, standsede denne ved Ordene: „reassumera og adjoustera“, sigende at Tiderne nu vare forandrede, saa at hvis den hollandske Flaade skulde komme igien til næste Aar, lod dette sig ikke forhindre. Henrik Villumsen Rosenvinge, der før har været som Envoyé i England og Holland, sendes nu til Danzig for der at overvære Tractaterne og at iagttage alle Momenta. Corfits Ulfelds Frue er kommen til Jylland og begierede at komme hertil; men Generalmajor Ulrik Christian blev af Kongen sendt hende imøde for at advare hende om ei at sætte Foden paa stilandst Grund“.

119. Kiøbenhavn 29 November 1656. „Af det Svar, som Hofmesteren har givet Kleist, kunne vi noksom mærke, at hvis de Danske ville underhandle, saa ville de uidentviol forebringe nye Propositioner. Det synes, som om Danmarks Hensigt med denne Tractat er at forsikre sig om ikke at blive anfaldet for hvad det har begaaet contra pacta, eller for hvad det fremdeles kunde begaae til Præjudice for Eders Majestæt. 1) Er det at formode, at Danmark hverken directe eller indirecte, aperte eller tacite skiller sig fra Holland. 2) Eftersom den oprettede Ligue garantia¹⁾ forpligter begge Stater til Danzigs maintien, agter Danmark uidentviol at bringe Sagerne dertil, at hvis G. M. enten nu eller næste Sommer vil angribe Preussen, man da atter kan tillade den

¹⁾ Den imellem Danmark og Nederlandene d. 16 August 1656 oprettede Tractat til gensidig Hielp og til Staden Danzigs Beskyttelse mod de svenske Vaaben (*Aitzema VIII. 592*), hvorom Mere nedenfor.

hollandſke Flaade Paſſagen. Giennem Hr Rebolledo mærker jeg, at Danmark frygter en Alliance med E. M., tamquam potentiori vicino. Endnu synes ingen Apparence til nogen aabenbar Feide, men snarere til Ro og Stilhed, hvorvel man har udspreedt, at efter Raadets Sammenkomst, der er berammet til den 8 December, skulde man begynde at hverve, som der foregives, imod Hamborg. Ved denne Sammenkomst vil man ogsaa anmode Aadelen om at forskyde den extraordinarie udlovede store Krigshjelp. Hr. Kleist er nu mere ufortrøden, og gjør sit Bedste, saavidt jeg kan mærke“.

120. Kiøbenhavn 3 December 1656. „Man kan mærke, at Danmark gjerne skulde søge „icke alleenast att afhielpa commissa förledne sommar och elliest, uthan derhoos gierna bringa E. M. uthi egael staet med sigh, och derhoos nåå avantage, antingen att fåå een eller annan provintie igen, eller och indirecte likwäl skiära eet streek i Brömsebro tractaten, angående Svenska seglations friheeten i sundet.“ Danmark har uidentvivel ogsaa noget Nytt for med Holland, især angaaende Preussen. Den danske Envoyé Rosenvinge reiser idag eller imorgen til Danzig for der realiter at staae E. M. iveien ved Fredstractaterne. Jeg mærker, at Det, som er til Hinder for nærmere Venſkab, er: at Halland loco pignoris er i E. Mts. Hænder, samt at de 2 Sogne i Jemteland ere komne fra Norge. Man tillægger endnu nogle søgte gravamina angaaende Certificationer o. s. v. Dersom disse Tractater ei vinde Fremgang, er det min Mening, at Danmark vil forlange Commissarier, som fra begge Sider kunde deputeres til et Møde paa Grændsen. Hr. Kleist har i Kurfyrstens Navn forlangt, at Kongen af Danmark vilde anbefale sin Gesandt i Danzig at cooperere til, at Kurfyrsten maatte beholde Souverainiteten, og at hans Vasallagium (til Polen) maatte opheves, hvis E. M. forlader Preussen, hvilket Forlangende er ham tilstaaet. Han har ogsaa i Grenden at remonstrere den hollandſke Ambassade, at den pillauske Accord med E. M. om Tolden ei er Holland til nogen Præjudice.“

121. Kiøbenhavn 3 December 1656. Giennem Mediatoren havde Durel erfaret, at man fra dansk Side fordrede, at han skulde fremlægge en ny Fuldmagt. „Man fortæller, at Danmark har for at slutte en Ligue guarantiæ med Holland, sigtende

tit at maintainere Preussen under Polen. Hr. Corfits Ulfelds Frue skal det være befaleet inden 3 Dage at forlade Danmark. Dersom Danmark agter at træde i Underhandling med Sverrige, vil det, at Holland skal participere i Tractaten. Man foretrækker Venstabet med Holland for Venstabet med Sverrige, hvorvel man ellers ikke er tilfreds med Holland, saavel for den hollandske Statsforfatnings (?) Skyld, som fordi Holland vil commandere i Danmark og fordrer Saltcompagniet ophævet, i hvilket de fornemste danske Ministre ere interesserede, Satisfaction for de i den engelske Krig under Beslag lagte Gampeskibe og Affskaffelse af Skibsmaalingerne i Norge. Danmark har heller ikke endnu faaet Ratification paa Tractaten om Liga Garantia.

122. Kiøbenhavn 10 December 1656. „Her tales vel i Almindelighed om Krig; men der gives ingen Preparatorier. Den danske Envoyé i Danzig har i Wrende paa al muelig Maade at hindre Freden og at give Polen godt Haab om, at Danmark vil med i Spillet. De samme Praktiker drives ved det keiserlige Hof. Man mener, at Rigsraadet ei bliver samlet Helligdagene over. Rygtet gaaer, at Storfyrsten i Rusland skal være strangueret af sine Bojarer, hvilken Tidende er kommen til Svæs til Hamborg“.

123. Kiøbenhavn 13 December 1656. „Tractaten er endnu ikke bragt paa Bane i Raadet, fordi Senatorerne fra Fyen og Jylland, der opholdes ved Beltet af Storm og Uveir, ei ere ankomne. De danske Ministre vise stor Koldsindighed, og der arbeides med den hollandske Ambassade paa et nyt foedere, der skal være „så förbundet som noget foedus kan wara“. Envoyéen Rosenvinge har in mandatis paa alle Maader at forhindre Freden, om han endog skulde give Kongen af Polen Haab om conjunctione armorum mod G. M“.

124. Kiøbenhavn 17 December 1656. De fleste Rigsraader fra Fyen og Jylland vare ankomne til Kiøbenhavn den 16 Decbr. Kleist gjør sig godt Haab om, at Tractaten skal komme istand; Durel derimod ikke; han mærker, at der bruges allehaande Konster, for at man, hvis Tractaten ei vinder Fremgang, kan skyde Skylden paa den svenske Konge. „Der tales iblandt Folk meget om Krig og Hverving; ved Hoffet vil man ei vide Andet derom, end at Flaaden ved Fornarets Begyndelse skal være færdig.

De (Rigsraaderne?) fra Jylland og Holsteen (?) ville gierne anstille Hverving til Landets Defension, hvorimod de øvrige ei ville have at giøre hermed. Rendsborg befæstes med Alvor. Et nyt Skib paa 34 Kanoner, som Saltcompagniet har ladet bygge i Neustadt, er i disse Dage kommet hertil. Man har havt Efterretning om, at Radziejowsky har havt et Anslag for mod den svenske Konges Person, og at Pomern, især Indbyggerne i Stralsund, gierne ved *primum motum* ville begynde paa Uraad". Durel klager over sin Armod og fremsender en Regning paa 19,355 Rdl., som han har tilgode.

125. Kiøbenhavn . . . December 1656. Under 3 Decbr. havde Gesandten senest underrettet sin Konge om, hvad Svar han havde erholdt fra Rigssecretairen Erik Krag giennem Hr. Kleist. Siden havde han besøgt Cantsleren, dels for at remonstrere sin Fuldmagts Gyldighed, dels for at erfare, „hvad der meentes ved den omtalte *Adaptation ad præsentia tempora*, og hvad der kunde være i Veien for Benskabet". Cantsleren havde herpaa svaret, at han maatte betænke, at Tiderne havde forandret sig ved den hollandske Flaades Passage, samt ved de med Holland sluttede nye *foedera*. *Gravamina* var det unødvendigt at berøre førend ved selve Tractaten. „Men han sagde *expresse*, at paa den mig givne Fuldmagt var det umueligt for Danmark at tractere." Kleist havde faaet samme Svar af Hofmesteren. Den moskovitiske *Envoyé* sender dagligen Bud til Hoffet om sin Afsted, og begierer Resolution, om Danmark vil understøtte Storfyrsten med Skibe og bryde med Sverrige eller ikke. Kongen af Polen har fra Danzig af tilmeldt Kongen af Danmark, at Polen var forenet med Moskoviterne *etiam cum coniunctione armorum contra Svecos*, og at Successionsspørgsmaalet var opsat til *Comitia Regni*.

P. S. (til Grev . . . .) „Jeg maa underrette G. Gr. Exc. om, at jeg per tertium har erfaret, at Kongen og Raadet ere bange for, at Hs. M. i denne Vinter *quibuscunque conditionibus* skal antage Freden i Polen og *coniunctis viribus* gaae imod Moskoviten, og saa snoe sig ud af dette farlige Værk. Det er Danmarks Interesse, at Bingerne ved denne Leilighed kunne blive stækkede paa os. Jeg anseer det for ligesaa godt, som om Danmark og Holland vare i Actualitet med os, og maaskee det var bedre, om vi vare i Haarene paa Danmark, *etiam in his*

amp'issimis rerum periculis. England og Franfrige kunne ikke hielpes os; Keiseren staaer paa Springet, og har Kongen af Spaenien med sig, og maatte letteligen giøre Hs. M. eller Kurfyrsten en Diverston. Hvad Kur- og Fyrsterne ere at lide paa, har sidste Krig lært os; da stolede vi næst Gud paa os selv. Hvorledes det staaer til med os hiemme, troer jeg G. Exc. veed meget vel. Ratificationen af den elbingske Tractat bliver sikkert traineret; det have disse Ministre sagt in confidentia. Om Vester Elector er ordfast, veed G. G. Exc. udentviol bedst; maaskee ligesaameget som Transsylvani et Cosaci. In tam difficillima rerum coniunctione, da vi have hele Verden imod os, troer jeg, det ei skulde være vor Reputation for nær at slutte Fred paa den Kant (i Polen), om man endog ikke skulde naae den ene Provinds. Denne Vinter var dertil den bedste Saison og tempo i Verden. Mon ikke Moskoviterne skulde komme til at betale hele Legen? Det skulde hele Verden unde dem. Der var Penge til at redressere en stor Armee; derhen kunde Hs. Mts. Armee giøre et Tog. Cum bona venia, Skjorten er nærmere end Klæderne. Og hvilket Exempel vilde de erobrede Provindsfer tage in futurum, naar Lifland saaledes overgaves Barbarerne?

126. Kiøbenhavn 20 December 1656. „Igaar holdt Rigsraadet sin første Session, og idag den anden. Hofmesteren og Cantzleren lade sig mærke med, at Raadet bliver Helligdagene over i Kiøbenhavn; Andre mene, at det bliver samlet lige til Fasten. Den danske Minister i Danzig, Matthesius¹⁾, har underrettet Hoffet om, at der blandt andre Bilskaar ved Fredsunderhandlingerne var foreslaaet G. M. giennem *Wancourt*²⁾ og den hollandske Ambassade, at Danmark skulde have fuldkommen Satisfaction. Blandt

¹⁾ Henrik Matthesius reiste udenlands 1649—53 som Hofmester for Anders Bildes Søner, og blev senere Kronprindsens (Christian V's) Lærer. 1660, 4 Mai forundte Kongen ham „for hans troe og villige Tieneste Bæcke Klosters Tiender i Norge qvit og frie uden Afgift“. Han fik efter Souverainiteten Sæde i Høiesteret og var med at fælde Dommen over Griffensfeld, 26 Mai 1676. (Meddeelt af Hr. Cand. Begtrup).

²⁾ Udentviol d'Waugour, som alt i A. 1648 nævnes som Franfriges Resident ved den svenske Armee (*Flassan, Hist. de la Diplomatie Française III. 182*). Han fulgte Kong Carl Gustav under Krigen i Polen, og ledsagede ham paa Toget imod Danmark, men døde underveis i Lybek 6 Septbr. 1657. *Mémoires de Terlon I. 76*.

Høie og Lave tales der om, at hvis G. M. ei vil aftræde Kongen af Danmark de i sidste Krig tabte Lande, vil man tage dem tilbage med væbnet Haand. Til den Ende siger man, at der skal hverves, at Flaaden skal holdes færdig, og at den store Krigshielp skal opkræves“.

127. Kiøbenhavn 20 December 1656. Durel henstiller til sin Konge 1) om det maatte behage denne at sende ham en saadan Fuldmagt, som de Danske forlangte, eller en affattet in generalibus terminis; 2) om han post conclusam pacem in Polonia skal vedblive at underhandle, ifald de Danske, som det synes, agte at trainere Værket; 3) om han skal underhandle med Danmark, hvis det ei vil indlade sig paa nogen Alliance-Tractat, men kun paa et simpelt Venfskab, der kunde tiene det til Sikkerhed in rebus hactenus perpetratis et commissis. „Af Høie og Lave mærker man, at Danmark vil begiere Satisfaction, nemlig Restitution af Halland og flere Provindsler. Kleist driver Værket saaledes, at ifald det skulde gaae G. M. ilde, Beien kunde staae ham aaben til at cultivere Venfskabet med Danmark. Han udlod sig engang med, at hvis der ei blev truffet renovatio foederis, havde han Ordre til at udrette Noget extra mediationem. Landmilitzen baade til Hest og til Fods Hayes i temmelig Beredskab.“

128. Kiøbenhavn 22 December 1656. Raadet havde i tre Dage været flittigen samlet, men var kommet til samme Resultat som tidligere. Man vedblev at forlange en ny Fuldmagt indrettet efter den danske og lempet efter de forandrede Tidsumstændigheder. Om Hallands eller andre Provindsers Restitution var der ei talt, skiondt dette Punct ellers noksom omtaltes blandt Høie og Lave. Durel henstiller til sin Konge, om denne vil give ham nærmere Instrux. „Behager det G. M. at tractere med Danmark, saa synes Tractaten at maatte bygges paa et heel andet Fundament end Østersøens Forsvar, og kun at blive en simpel Sikkerhed for Danmark, at G. M. ei længere vil erindre sig commissa, og at Danmark faaer fuldkommen Satisfaction i sine Besværinger. Hvilke disse ere, har hverken Hr. Kleist eller jeg kunnet erfare af de danske Ministre, naar undtages det Punct om Certificationerne i Sundet, hvilket vanskeligen vil kunne afgjøres (lämpas), uden Brud paa de brømsbroiske Pacter. Man mener her, at den Ombrage, som man gjør G. M., ei vil kunne skade Danmark; at G. M.,

post conclusam pacem in Polonia, vil have Nof at giøre med Moskoviten, og at G. Mts. Foretagender imidlertid ville kunne hindres saavel af Danmark selv, som giennem Hollænderne. Man taler her mere og mere om Hverving, og at den udlovede store Krigshielp nu skal indkræves".

P. S. „Jeg mærker, at der ei vil kunne slutes Noget, førend Rosenvinge har rapporteret fra Polen, hvad Apparence der er [til et godt Udfald af] hans Negotiation. Siden lader der sig bedre tractere armatus vel quasi om Halland“.

129. Kiøbenhavn 27 December 1656. „Danmark vil ikke letteligen kunne bringes til at slutte en blot Venstabs-Tractat, saa længe det har noget Haab om at kunne hindre Freden i Polen. Freden er ei at lide paa; dog synes det ikke, at Danmark vil beslutte sig til Krig, uden det kan faae Holland med i Spillet. Man skal nu til at hverve 4000 Mand til Fods, og Landmilitzen skal mønstres og bringes til „een väl fattat krygs-stal“. Denne Landmilitz kan, foruden den norske, bestaae af 12000 Mand Fodfolk og 8000 Ryttere“. Gesandten beder om en ny Fuldmagt; hvis denne ikke kommer, bliver Apprehensionen her større, og Danmark vil da paa al muelig Maade søge at forhindre Freden og maaskee beslutte sig til Conjunction med Moskoviterne, og derefter til Ruptur.

130. Udtog af en Memorial opsat af Durel og vedlagt hans Skrivelse til det svenske Rigsraad af 31 Decbr. 1656, indeholdende en summarisk Fremstilling af de Grunde, som paa den ene Side kunde tilskynde Danmark til at bryde, paa den anden Side til at holde Fred med Sverrige.

I. Grunde, der tale for Krig.

1. Kongen af Sverrige er i Feide med Kongen af Polen og Storfyrsten af Rusland; man troer ham udmattet og Sverrige uden Krigsfolk og uden Midler til at fortsætte Krigen, og vil gribe en Leilighed, der maaskee aldrig mere tilbyder sig, til at faae de tabte Lande tilbage og sætte sig i den Stand, at man ikke længere, som i de sidste 11 Aar, behøver at leve til Sverriges Discretion.
2. Til at udføre denne Plan stoler Danmark paa Holland, som gierne for sin Handels Skyld skulde see Sverriges Magt synke, og venter sig med fuldkommen Sikkerhed al Hielp derfra med Skibe, Folk, Penge o. s. v.

3. Da Villien hertil er ret god hos Hvie og Lave, ville Midlerne heller ikke feile, og den udlovede overordentlige Krigshielp vil saameget lettere blive erlagt.
4. Danmark søger et saa fast Forbund med Holland, at begge Stater skulle kunne regnes for een. Da Holland ei har vilst sig utilbøieligt hertil, og en Concept til en saadan Tractat allerede smeddes: har man den faste Fortrøstning med Tiden at skulle bringe ogsaa denne Magt til Ruptur.
5. Skulde Kongen af Sverrige slippe lykkeligen fra det polske Bæsen, mener man aldrig, at han trods de stærkeste Tractater og Løfter, vil undlade at hevne hvad der baade tidligere og under den polske Krig er skeet fra dansk Side. Man anseer det bedre prævenire quam præveniri.
6. Om ogsaa Tidsomstændighederne skulde tilraade Danmark at underhandle med Sverrige, lod dette sig bedre gjøre under Baaben. Man kunde paa samme Tid lettere formaae Hamborg til at hylde den danske Konge, hvilket denne Stad hidtil ikke har villet.
7. Danmark mener, hvis det begynder Krigen, at kunne løfte til sig den største Deel af den svenske Konges Hær, og at bringe Pomern, Bremen og Halland til Opstand, hvilke alle synes at sukke under det svenske Nag.

II. Grunde, der tale mod Krig.

1. Hvorvel Leiligheden synes skøn, og Villien er ret god, fattes det dog overalt paa Midler til Planens Udførelse.
2. Kronens Midler kunne ikke være store: Danmark er i 6 Millioners Gjeld; Lehnene ere deelte inter privatos, hvorover der nu saavel som tidligere er ført store Klager af alle militære og civile Embedsmænd, endog af Kongens egne Hofbetiente, som ei have kunnet opnaae deres Løn. Den store frivillige Krigshielp er ikke udlovet til at begynde Krig med, men kun til Landets Forsvar i paakommende Tilfælde. Mange have tegnet sig, som Intet eie, kun for et Navns Skyld og for at vise deres Affection. I disse 7—8 Aar ere Endeel af Promittenterne døde, og altsaa ere deres Løfter ude af Kraft.
3. Der udfordres Rustninger baade til Vand og til Land, og 3 Armeer kræves: i Jylland, i Norge og i Skaane.

Hertil mangler Alt, hvad der behøves, a capite ad calcem: selve Constitutio status, natura et inclinatio Regis, Senatus et Subditorum. Generalissimus, Generaler, Oberster, Officerer, gemene Soldater, ere Alle tilhøbe uden Dvælse. Til Svæs fattes en duelig Admiral, duelige Capitainer, Soldater og Matroser. Kanoner til at besætte hele Flaaden, til Fortificationerne og til tre Armeer mangle vist ogsaa, og i Commandoen maatte der let blive Uenighed.

4. At Danmark skulde begynde Krig uden Generalstaternes Billie og Vidende, er imod de oprettede pacta. Den hollandske Handel befordres ikke ved videre Krig i Østersøen; maaskee mene ogsaa Hollænderne, at Kongen af Sverrige endda vil holde det elbingske Forlig angaaende Handelen, ved hvilket de have faaet Frihed nok. Denne Sag maa ogsaa debatteres i de andre nederlandske Provindsler, hvor der letteligen vil kunne møde Hindringer, og Danmark skulde altsaa udsætte sig for at tabe Lande, istedetfor at faae de tabte tilbage.
5. Skulde det gaae Danmark ilde, saa har det lært af den sidste Krig, at Borgere og Bønder i slikt Tilfælde ere lette at overtale til at modtage fremmedt Herskab. Den Harmonie, der burde være imellem Stænderne, er meget ringe. Kongen har Adelen mistænkt, og vice versa; de tre andre Stænder ere utilfredse med Adelen. Hele Landet, med Undtagelse af Kongen, maatte være glad ved at befries fra den Frygt for Krig, som altid svæver det over Hovedet fra svensk Side, og kunde altsaa letteligen beslutte sig til at gaae under fremmedt Herredømme.
6. De, som sidde ad temonem ere pacatoris ingenii; Righshofmesteren og Cantzleren samt Kongen selv og de Fleste af Raadet ere tilbøielige til Fred. Ved Krig kunde det kun gaae ilde for dem; ved Freden florere de.
7. Danmark veed, at alle Evangelici skulle misbillige Krigen og ikke erkiende caussam sufficientem. Især frygter man ikke lidet for England in hoc passu.
8. Fortificationerne i Kiøbenhavn, Rendsborg og Selsingborg ere ikke færdige; de andre slet vedligeholdte.
9. Hvervingerne ere besværlige udenlands, og kunne mueligen modarbeides af Sverrige. Indenlands er der ikke ret mange

gemene Soldater at erholde og ganske faa Officerer, og disse ere Alle uden Dvælse.

10. Til Offension vil det ikke være let at formaae Generalstaterne, der desuden have forskjellige Interesser og ere deelte i Partier.
11. Hvorledes den danske Flaade i Krigstider skulde kunne komme i Spen, viser Equipagen i den sidste engelske Krig, og de tvende Orlogsskibes Udrustning forgangen Mar. Admiralen var en Mand, om hvis flette Conduite og Courage hele Landet veed at tale; Soldaterne vare Bønderkarle; Matroserne de ynkeligste i hele Danmark, eftersom de vare pressede; Skibene urene og hist og her ureparerede. Man kan ikke slutte Andet, end at en saadan Udrustning begge Gange maa være ffeet pro forma.
12. Landets Pengemidler ere kun flette; alle Rentepenge staae hos Adelsmænd, der anvende dem enten til at holde deres Børn i fremmede Lande, eller til at kjøbe Jordegodsfer i Danmark. Si prius, gaae Pengene ud af Landet; si posterius, sættes Capitalen in Fundo, som i Krigstid ikke engang kan givres i Penge. Snarere vil Renten kunne tabes, og Capitalen komme i Fare.
13. Man indseer ogsaa, at om Krig paakommer, vil man i kunne føre den i Fiendens Land. Enten det saa gaaer vel eller ilde, vil det være til sikkert Tab for Private, og Fordelen for det Offentlige være tvivlsom.
14. Rigsraaderne ere ikke enige i dette Stykke.
15. Adelens Frygt for, at Kongen i Krigstider vil giøre sig absolut, om han kunde faae Armeen i Hænder, er ikke den sidste Marsag, som tilskynder Danmark til Fred. Denne Konge er, mere end Noget af hans Formænd, saaledes bunden ved sin Haandfæstning, at man troer, han vil gribe første Leilighed til at skaffe sig friere Hænder. Den bedste Leilighed vilde det være, om han kunde faae Danmark i Harnisk og erholde Befalingen over Armeen¹).

¹) Dette Actstykke synes Pufendorf at have fiendt og benyttet til sin Skildring af Forhandlingerne paa Mødet i Odense 1657. De ovenstaaende Grunde ere de samme, hvilke han lægger i Munden paa de tvende for og imod Krigen talende Partier. *De Rebus a C. G. gestis* p. 291. sqq.

131. Kiøbenhavn 3 Januar 1657. „De Senatorer, som hve her i Nærheden, ere reiste hjem hver til Sit og komme tilbage efter Helligdagene. Den extraordinære Krigshjelp skal opkræves efter Helligdagene; quo successu, vil Tiden lære. Eftersom man hvilligen ønsker, at den nye Fuldmagt maatte komme, henstiller jeg det til G. M., om det behager G. M. at sende mig den eller ikke. Saameget maatte maaskee derved kunne vindes, at Danmark ei vil tage Uraad for, og at dets Hiertes Tanker saameget snarere kunne blive aabenbarede. Jeg mærker, at den brandenburgske Ambassadeur har forebragt Hs. D. som en meget important Sag at udvirke denne Fuldmagt hos G. M. Man anvender her Konster nok for at vinde ham“.

132. -Kiøbenhavn 3 Januar 1657. „Hr. Kleist vil oppebie G. Mts. Resolution, og hvis Danmark ei, naar Fuldmagten er kommen „vil stå i raison,“ agter han at reise herfra. Jeg mærker, at Protectorens Brev til Kongen skal være kommet; van Beuningen har sagt, at det er Effecter og Conseqventser af Grev Bondes Negotiation; at Brevet skal være courtoist skrevet, og at det vil blive besvaret. Om Danmark agter at beslutte sig til Ruptur, kan jeg ikke vide. Senatus er divisus i dette Tilfælde, og Flere (af Raadet) ville have Fred, end Krig; men alle ere enige om, at man skal sætte sig i Positur“.

133. Kiøbenhavn 10 Januar 1657. Durel havde modtaget sin Konges Brev af 22 December tilligemed den forlangte nye Fuldmagt, hvorhos det dog var ham paalagt ei at lade sig mærke dermed, inden han havde erholdt det svenske Rigsraads Betænkning. Han havde imidlertid atter gjort et Forsøg paa, om man vilde træde i Underhandling med ham paa den gamle Fuldmagt. Det synes, som om den svenske Konges Fremgang bringer Danmark til at sætte sig i Postur. De Danske have expresse udladt sig med for Kleist, at Danmark „måtte föra vth detta wärcket medh E. M. antingen medh wapn eller medh tractater“. Modet begynder uidentviol lidt at sætte sig, og man vil nu ikke letteligen tale om Restitution af nogen Provinds. Den 23 Februar skulle Rigsraadet og Stænderne komme sammen i Odense for at raadslaae om Defensions-Værket. Senatorerne ere nu reiste hjem igien.

134. Kiøbenhavn 14 Januar 1657. „Hvorvel Mange af Senatorerne, især de, der have deres Godser i Fyen og Sieland, ei vilde samtykke i Krigen, og jeg heller ikke endnu hører videre til nogen Hverving: saa begynder det dog at være in ore omnis populi, at Danmark vil have sine Lande igien, og at det vil begynde Krig, saafremt det ei paa anden Maade kan erholde dem; at det vil skaffe sig friere Hænder, og ei som hidtil leve i Sveriges Discretion. Hr. Kleist var ret bekymret herover, mistvølede aldeles om et godt Udfald af disse Tractater, og ønskede, at han aldrig var kommen hertil. Jeg driver paa Svar, om de vilde lade sig nøie med den gamle Fuldmagt. Da de Danske hidtil have teet sig meget koldsendige ved denne Sag: er der ingen Tvivl om, at hvis endog den nye Fuldmagt bliver dem præsenteret, det ei vil mangle dem paa mille artes til at trainere Bærket; imidlertid kan man forstærke og præparere sig mere og mere. Man stoler paa, at G. M. ei kan begynde først in hoc rerum statu, og at de Danske kunne begaae impune hvad de vilde. Man indbilder sig ogsaa, at hvis det end kommer til Tractat, vil G. M. ikke holde den. Den hollandiske Ambassade indbilder de Danske, at Ratificationen paa den elbingske Tractat ei vil følge, førend Freden er sluttet i Polen; og Ministrene troe for vist, at den idetmindste ikke kommer, førend G. M. erklærer at vilde cedere Preussen“.

135. Kiøbenhavn 21 Januar 1657. „Det synes, at Danmark snarere vil have Krig end Fred. Ved Hoffet udsprede, at Hvervingerne med det Første skulle fortsættes stærkt. Fæstningerne i Skaane skulle forsynes med stærke Garnisoner, Munitiøn og alt Nødvendigt. Flaaden laves til, og man samler Penge med Flid og Alvor. Den brandenborgske Ambassadeur gav mig igaar at forstaae, at det var deres Forslag her, at hvis G. M. vilde cedere Danmark Halland, vilde man assistere G. M. med 10—12000 Mand, saa at G. M. skulde kunne mainteneres i Preussen. Jeg svarede hertil, at hvis G. M. ei med egen Magt kan maintenere den Provinds, var det omsonst at søge Andres Hielp, for ei at tale om, at naar de 12000 Mand vare opbrugte (upgånget), skulde man være Halland qvit, og det skulde dog være lige vanskeligt at beholde Preussen. Halland var G. M. en umistelig Provinds. Jeg bad Ambassadeuren, at han paa al muelig Maade vil per occasionem betage Danmark flige Phantaster. Kongen og hans Parti raade

til Krig¹⁾, og endeel unge og rige Herrer, som derved vilde giøre deres Lykke, tilbyde at hverve, een et heelt, en anden et halvt Regiment til Hest. De ældre raade derimod til, at man skal sætte sig i Postur med indenlandsk Militz, og underhaanden holde med Holland angaaende Evacuationen af Preussen. Man er heller ikke enig med Hensyn til Betalingen af den udlovede extraordinære Krigshjelp, idet Nogle paastaae, at den kun er lovet in casu necessitatis, hvilken endnu ikke er forhaanden; Endeel foregive, at de have overført deres Formue paa deres Børn; Andre sige, at deres Forældre, som havde lovet Summen, ere døde, og deres Gods deelt, saa at der altsaa maatte kræves ny Bevilling. Imidlertid venter man ved Foraarets Begyndelse en stærk Orlogsflaade fra Holland, som da sikkert skal begynde nogle reale Entrepriser, hvis G. M. ei vil forlade Preussen, og Danmark ikke erholder fuldkommen Contentement. At man i Sverrige drager Tropperne sammen, giør stor Opsigt her, saa at man i disse Dage har foreslaaet at sende Ulrik Christian til Skaane for der at samle Landmilitzen. Man vil ogsaa sende 20—30 Kanoner til Helsingborg for dermed at besætte Boldene. In summa, her er nu Alt qvikt og alert“.

136. Kiøbenhavn 20 Januar 1657. (Til det svenske Rigsraad). „Herhos sender jeg Rigsraadets Consilium om Armaturen, som skal forelægges ad deliberandum i alle Provindsen inden Mødet i Odense d. 23 Februar førstkommende“.

Bilag²⁾.

Naar mand de Syrrers, Persers, Græcers og Rommers, sampt mange merkkelige Kongeriger og Førstendømmer deris vndergang ofuerweier, da er det hviligen for nøden, att ett huert Land och Rige frychter Gudh, och legger wind paa sandrechtighed, synderlig vdi de saager, huor wed Landh och Riger (næst Gudz hjælp) weldeligen kand befries fraa alle deris Tynders andslag, macht och

¹⁾ I et Brev til det svenske Rigsraad af d. 21 Januar 1657 hedder det „Kungen sjelf är rätt mycket inclinerad till krig, au moins måtte han så låtas vara; den aldrähögste afstyret. Men skullet så vara, så beware Gud han icke får öfverhanden, då læreret gå oss rätt illa. Han är för sin person stilla oeh retiré af humeur, öfver all måtta vindicatif, förgäter intet gerna eller aldrig“.

²⁾ Ordret aftrykt efter den det ovenstaaende Brev af 21 Jan. 1657 vedlagte Afskrift.

offwerfalt, saa att Hoffdingen elsker deris vnderfaatter, och vnderfaatterne derimod med throe maner thiene deris Herrer, betenchedis, at wed sandrechtighed bliffuer Land och Riger befreftede och formerede, huilche ellers iche lenge kunde bliffue bestandige, i huor mechtige de ere, som Sallustius siger: *concordia res parvæ crescunt &c.* Der nest, och effterdi det hedder: *felix Civitas quæ tempore pacis de bello cogitat*, da er det høiligen fornøden, at mand vdi fredz tidh tencher paa de middel, med huilche mand sig vdi Krygs tyde kunde defendere, som er wed Festninger och een goed Armade, haffuendes vdi goed acht, huorledis mand dedt kunde till weye bringe, sin Fynde der med at imodstaa, effter et huert Landz och Ryges Leylighed, til huilchet iche ringe giøris for nøden, at mand fiender sit egit Landz macht, Kaar och wilhaar, saa och saa anfer, hurrledis deris Naboer och andgrentzende wdi macht, Krygs=offwelfer och eller i andre maader tilltager.

Will mand nu Dannemarch rett ansee och betrachte, da er det et corpus och kongerige, som formedelst wandet fra hinanden er separeret, och dersfore dedt rett at tillsammen binde, er Festningerne iche høiligen wfornøden; thi lige som et corpus iche kand movere sig, eller det ene Lem iche kand komme det andet till hielp uden nervis, saa kand och den eene Provintz iche komme den anden til hielp, nær de aff mechtige Fjender till Landz och wandz bliffue alltaquerede, uden Festninger paa bequemme steder och plazer, at den eene Provintz medh Folk, proviant och anden fornødenhed kunde vndsette den anden, och Woris Skibsflode med samme Festningers beschittelse kunde wære forfärigede. Huor høiligen sadanne Festninger vdi Lande och Riger ere fornøden, samt deris stoore nytte och gaffn, will bliffwe for langt her at opregne, erachtende mest, att effterdi her høigest macht paaligger, at slige Festninger, huor vdi Rigers och Landers wellferd staar, paa bequemme plazer liggende ere funderit; da skall saadant skee med goodh betenkende, och wisse adelige personer skulle der till forordnis, som plazerne skulle oplede, och siden de beste och bequemmeligste deraff vbledis, thi aff mangens betenkende vbledis og seis sandhed, *et plus vident oculi quam oculus*, till med att Riget stoor macht ligger paa Risbenhaffn, som er nøglen till Sundet, huor tyghuset, skips Floden, och andet sligt ähr, skulle det och for all tingest well were fortificeret, siden der nest skulle Landz=Chronen befestis, daa skall

Hs. M. besinde, att naar hand will fange sin Krig and, Skaane aff Seland, og Seland af Skaane lettelligen kand vndsettis. Wy skulle och saa beslide oss paa, der kunde opledis een Festning i Sællandh tuert offuer for Fyen, och twers offuer fra Fyen vdi Falster atter een Festning funderis. Denn sunderede Festningh Frederichs-odde vdi Jullandh, item den schanze Amaliæ-borrig vdi Fyen maa endelig ved dagelike arbed, føren naaget angribes, forferdiges, saa at det eene land kand well secundere och vndsette det andet, thi huad for een mechtig afbræch wy haffde kunde giort vdi siste Feigde, der wore Fynder indkom vdi Julland, om wy haffde hafft saadand een Festning, huor wy haffde kunde grebet stand, och samlet saa ved ganske Land och offuersaldet dennem med ald den macht, wy haffde kunde tillweye bracht aff Norge, Schaane, Seland och Fyen, och det saa offte wy haffde willet, giffue wy alle och een huer at betenke; Swad for stoer nytte det och haffde werret Indbyggerne, deris formuffue der at hafue bracht vdi sikkerhed, som bleff Fynden siden till byte, dennem och deris armada till stoer bestyrchelse, thi denn formuffue Hs. Mtz. vndersaatter den tydh bleff fraberøbet och aff Ryget vdført, er vsigeligt och kand icke beschribis; I synderlighed vdi Skaane, effter som dedt ähr Landtsfast med Swerrig, haffwer Fienden dedt ganske ofuerstrippet, vdført der aff baade Solff, Penge, Klæder, Raaber, vthelige hester, Hopper, Jää, med alt andet Landzens indbyggeris boeschaps ware, thi alt det dem offwerkom war dem nytteligt, och huis ringe træware der icke kunde bortføris, hafuer de i sønder huggit, opbrendt, saa at dette ganske Landh er ännu vdi grunde ruineret och forarmet, saa at dhe neppe vdi deris tidh som nu leffuer kand komme igien i deris esse och wellstand, langt mindre kand tenche paa meddel Hs. Mt. paa ny fejde och Orlog at vndsette och bringe tilweje, med mindre een Weselbanche kunde optenkis, som paa nojene Hustruers og Børns gule haar penge will forstrecke, thi, bey den Leutten woe nichts ist zu finden, hat der Keiser sein recht verlohren; Forvden dette huis rede penge Fyenden hafde oppebaaret, som till dennem huer wge effter deris taxering leffveredis aff alle Hans Mtz. vndersaatter som dhe sig den tydh haffde bemechtiget; Swad schade dette Rige er geraadet vdi aff dette oførmodelige indfall A^o 1643, er vbegribeligt, och den som icke saadant selff haffuer seet, kunde saadan skade icke betenche, eller throe om dedt aff nogen kunde fortellis, Menn saadant nu vdi framtyden

først will giffuis tillkiende, naar nu Hs. Mt. sine vndersaatter paa
 ny om Contributions militia will lade besøge. Der som nu saa-
 dane Festninger først føren noget fyntlig antastis war stiftede och
 wel munierade, hafuer først Landzens Indbyggerre dis bere till-
 flucht; der nest aff Søekanterne med trafic kand windes hwad till
 militien skulle forstreichis, saa well som och saa disse øffrige smaa
 Lande, till stoor förlindring, som forige tiders wformodelige beswer-
 ligheder motte lide, och nu neppe videre nogen tyngge och besue-
 ring kand vdstaa. Her imoed huad gaffn Hs. M. vdi forberørte
 turbulente tyder hafde hafft, giffues een huer retsinnig at trachte
 och betenche; daa effterdi at mand seer, at dedt er nu saa wit kom-
 men, att et Land for ringe aarsager aff mechtige Synder, som ere i
 beredskab, kand med een stoor macht bliffue offwerdraget och offwer-
 mesterit, mand weed ochsaa huor vbestandig lyden er, och huor
 tuifflychtige victorierne ehre badhe till landh3 och wandh3, er det
 højligen fornøden, att wy tencher paa middel, wed huilche wy for
 wformodelig offwerfald och plyndery kand befrye. Historierne widner
 disse Lande i gammel areldz tydh at were wedersfaret nogsomligen
 om formelde; at med Festninger ere Potentaters Lande for yderste
 ruin forschret, gifuer och saa tillkiende, Mennischer icke alleneste for
 fyndtlige indfald ere trye, at boo roelig i deris lande, och deris
 handel och wandel at dryffue: Menn gifuer och saa dis bedre moed
 icke allene till defension, men och giør rygelig assistentz, naar
 behoff giøris, twert imoed ett aabet wbewepnet Land gifuer Fienden
 aarsag dedt at angripe. Aldrig hafde Hollandh saa lang tidh
 kunde vdstaaet Kongens aff Hispanien macht, haffde icke derres Fest-
 ninger werret. Gend huer er ochsaa bevist, huorledis stoore och
 mechtige Riøbsteder i Tyschlandh, som icke ware faste, ere bleffne
 ruinerede, och dhe faste Steder med deris ere blesne rige. Wy-
 dere at trachte, naar mand nu Dannemark rett will betrachte, daa
 er det et rigt landt, baade paa Folk och proviant, som er een stoer
 Gud3 gaffue och højelig fornøden at hafue i acht, thi med Folk
 och Provision till dem kunde befestninger byggis, provianteris
 och forswaris. Nu hafuer det werret i gamle dage och er ennu
 allested3 maneere, att vdwehle och vdschriffwe soldater, som sigh
 sielff gierne will lade bruge, ja end och saa wdwelle i blandt sig
 selff adelige Personer, som dychteligen der till skall brugis, hwor-
 fore de vdi areldz tydh altid hafuer hafft dhe beste soldater. Ty-

sche och Frandsoser de gierne werber aff deris egit folk som gierne wille thienne. Engeland wdwelger och tager huilche der godwil- lig will lade sig finde och bruge. Och effterdi mand her vdi Dan- nemarch haffuer ett mandeligt och starcht folk, ehr det højeligen for- nøden, wy tencher paa middel at bruge wor egne det meste muligt er. Vdhi (thi?) huad troestab kand en Herre och Første (som Arelt Suits- feldt siger) hafue aff Folph, der sichter for penge, och icke strider for deris Fæderneland, huus och hiem, mens ere i dag her, och morgen hiæt, nu wanner, i morgen uwaner, som mutinerer och ere opsetsige huer anden stund, wden penge altid klinger, huor wed de skulle optendis, ellers wille de ingen sted, och der offuer offte stoore leilighed forsømmis. Det kand een Herre och Første well be- finde och see sig om for sliig mangel skyld, om ded er icke bedere at bruge sine egne stridende for huus og hiem och welferd, huilke och stedze skulle bygge och boe vnder hannem? Thi fremmedh Folt kand ingen Første bruge sig till gaffu, med mindre hand altid kunde føre dennem aff et frischt land vdi et andet, eller och haffue Crassi rigdom; och i ded mand bruger fremmed folk, da bliffuer Hans eget vexerceret. Der kand och mange goede middel vpten- chis och paafindes, huor med mand een stor armee aff woris egit Folt kunde till weye bringe, och er wel at merke, at her i Dan- mark er öffwer 2000 Ryrkesogner; naar mand nu let ded stoore hielpet det lille, och toog saa 4 gode Karle och heste aff huert Sogen, waar 8000 Heste, item 8 Karle till foh war 16000 mann, och dob- belt saa mange om behoff giordis, huilche snart ved woris gode ADEL- lige officerer kunde bliffue exercerede. Saadanne Folph maa intet opbydes (efter handfestningen) vden Rygseus Raadhz samtyche, och da skulle møde wed kyrkerne alle wnge Karle och hester, och der wdvelgis de beste Karle till hest och foeds, saa well som de beste heste. Thi effterdi en huer Adelman er obligeret sin Herre och Konge at thienne, och for sitt Fæderne-land at sichte, da er mögit mere woris tienner forpligtet at were, och skall were strax vdi be- redschab, naar Hs. Mayt. det, med samtlige Rigenz-Radhz samty- che, will paabyde. Saa wille wy det och saaledis haffue ordineret, at öffwer huer 500 Heste anordue een Öffwerste Leutnant, vdi alle vnderhaffuende Sogner, frisch och ferdig vdi inspection vdhi alle Rytternis gewehrge och heste, saa all Ting skall were vdi good beredschab, om noget vdi een hast aff woris Naboer syntligen paa-

kommandis warder. Öffwerste Leutnanten skall ware en Indføde
 Dansch aff Adell, och med forplicht vnder ähris fortabelse icke at
 tage schenk och gafue aff nogen, eller giøre noget for wild och
 wendschab, eller nogen persons anseelse, men hand skal tage och wd=
 welge de beste och dychtigste hannem kand synes, och effter ad de
 ere antagne, skulle och vdi lige maade 4 Rittmestere forordnis; vdi
 lige maade skall och forholdis med officererne til Foetz offuer
 Foetfolchet, at wdtage och exercere; vdi ett huert leen een som
 haffde (?) Befaling öffwer artolleriet, huortil Riöbstederne skall forskaffe
 Hestene naar behoff giöris. Mange aff disse befestninger kand well
 Hs. Mayß Leensmenn betiene; de andre officerare som icke haf=
 fuer at leffue wdaff, skal gifues maanetligen een ringe besoldning,
 saa lenge de icke ere vdi marken. At en huer Adelsmand som her
 vdi Riget findis, saa som Landzens kjerlige patrioter altid haffwer
 omsorg for, tenker io tydeligen engang at willie reuensere med fech
 moed och mandelige hierter, och dhe Lande och Städter, som Dan=
 nemark for een uodtwungen freed skul ere frakomme, igien at till=
 bage trachte; och wed forberörte woris egne Landis sterke besetning
 tör Hs. Mayt. intet tuiffle, att om nogen findis, som öß fyntligen
 wille attaquere, de io for saadant ferdig macht och beredskabs skuld
 holder sig tillbage, fordi saa clavis clavem trudit, dedt er och be=
 dere at dyrche och göde sine egne aggere, end at settie sit find till
 at pluche ar paa wmode Steder. Och naar Wy nu saaledis wore
 Festninger och Lande med Folch vdi beredschab haffwer forsynede,
 daa kand ingen Fyndes macht (med Gudz hielp) giøre öß merche=
 ligh affbrech, som dis werre tillsporene er schied, och öß all for
 möget hafuer weret wedersaret. Thi de Steder, som aff ett ganzke
 Kongeryge ere besatte, kand icke allene ey lettelligen indtagis, men
 en och saa Fynderne een schreck noget paa saadanne Steder att at=
 taquere, huor der wanner mere hugg en bytte. Foruden alt
 dette, om nogen Fiende wille öß till wandz attaquere, wy saaledis
 med forsichtighed och godh maneer hafde vdi sicherhed huis wy hafde
 wdi faste Lande, och befested naagle haffne vdi Norge, kunde wy
 Fynden med een ringe Flode giøre stoore affbrech, efftersom wy med
 woris schibe kunde hafue tillflucht till disse athskillige orter vdi Norge
 och Dannemarch, der dennem at forfridsche och proviantere, hwilche
 vdi saadant tillstand nest war forhanden och i saa maade (nest
 Gudz naadige bystand) mod alle fyntlige öffwersald baade till Landz

och Wandz ware forfichrede. Dette er ynſcheligit, att ſaadant vdi tyde maa offwerweyes, ſtrar att bringe(s) till weye och vdi werch fetties, paa det woris naaboers onde forſet imoed ofſ icke ſkulle funde gelinge, effter ſom wy altid haſſuer haſſt mange wuenner. Wy alle ſamtligen yndſcher woris Konge lycke och welsignelse, paa det wy handz kiere ynderſaatter maatte bliffue vnder Hans Regemente vdi Fredh, och goed roelig beſchermelse. Dedt yndſche wy alle i Jesu naſſu amen.

137. Kiøbenhavn 21 Januar 1657. „Man har nu, begyndt hemmeligen at hverve, ſaavel her ſom i alle Stæder i Danmark, og man ſiger, at Trommen inden ſaa Dage ſkal røres. Garniſonerne i Skaane ere nu ogſaa forſtærkede; Borgerne i alle Stæder ſkulle mønſtres hver Maaned; Borgerſkabet er tilſagt at holde de dygtigſte Matroſer færdige til førſte Vaardag. Nogle af Borgerne i Stæderne ſamt af Bønderne ſkulle komme til Mødet i Odense. Miſtanken tiltager, at G. M. vil falde ind i Landet. Endnu har jeg ei ſaaet Rigsraadets Betænkning om den nye Fuldmagt“.

138. Kiøbenhavn 24 Januar 1657. „Nogle Adelsmand, der have lovet at hverve paa egen Bekoſtning, have giort deres Bedſte for at ſamle den dertil fornødne Pengesum, blandt diſſe iſær en ung Mand Kai Lykke, og hans Svoger Frands Brockenhuus. Adskillige Ritmestre og Lieutenanter, ſom ere Kongens Genspændere ¹⁾, ere ogſaa anſatte under Ulrik Christian, og Hververe ere udsendte næſten til alle Stæder, ſom der hemmeligen ſkulle giøre Begyndelſen. Præſte- og Foged-Ryttere ere ogſaa mønſtrede. Her er udſpredt, at hvis Noget ſkulde paakomme, ſkal Kongen ſelv commandere Armeen i Skaane og have Ulrik Christian med ſig ſom Generallieutenant. I Holſteen og Jylland ſkulle Marſken og Wanke (?), og i Norge Ivar Krabbe agere ſom Generaler. Man anſeer det ogſaa for afgiort, at den regierende Fyrſte af Lyneborg, Hertug Christian Ludvig, agter at underſtøtte Kronen med 2—3000 Mand, under Foregivende af, at diſſe ere hvervede i hans Lande af de Danſke. Det er paalagt Borgerne i Stæderne at holde deres Gевær færdigt. Til Mødet i Odense ſkal Kiøbenhavn ſende 2 Borgemeſtre, 4 Raadmænd og 12 af de ældſte af Borgerſkabet. Stæderne ſkulle have de dygtigſte Matroſer paa rede Haand til Foraa-

¹⁾ Kongelige Courerer.

ret, samt tvende (?) Heste til Artilleriet. Rygtet har gaaet, at der ligger 16000 Mand paa Sverriges Grændser, hvorfor man har besluttet at sende Ulrik Christian til Skaane og tit samle Tropperne der. Af Kongens Bygmestre har jeg erfaret, at Flaaden umuelig kan blive færdig i 5—6 Maaneder endnu; der fattes Hamp og Andet. Her er udspreedt, at de statiske Tropper, som ligge i Danzig, skulle komme hertil med Staternes, især de hollandskes Samtykke".

138. Kiøbenhavn 28 Januar 1657. „Efter al menneskelig Apparence skulde jeg maaskee have bragt Tractaten i Rigtighed, hvis jeg havde havt Tilladelse til at fremvise den nye Fuldmagt. Imidlertid undlader man ikke at practisere alt Ondt giennem den hollandske Ambassade, især giennem v. Beuningen, en Karl, som er beqvemmere til at turbere en Sag, end til igien at hielppe den til Rette. Hr. Kleist har forestillet Rigshofmesteren, at efter hvad man vidste om de store Rustninger fra dansk Side, om Danmarks Forbindelse med Holland og dets Hensigt at forlange en eller anden Provinds restitueret, kunde man ikke antage, at det var dets Altraa at indgaae nogen Tractat. Herpaa svarede Hofmesteren distincte, at, hvad Holland angik, var Danmark med denne Magt in foedere; Danmark maatte tillige sørge for sin egen Sikkerhed; dertil ene sigtede Alt hvad man havde for. Man agtede ikke at indføre Noget i Tractaterne enten om Restitution af Halland eller nogen anden Provinds, men vilde tractere paa de bremsebroiske Pacta som et vist og sikkert Fundament. Man har havt Tidende om, at Czarnesky har ruineret 2000 Mand for G. M. Strax satte Danmark Dreene op. Generalmajor Henderson, der førte det polske Infanterie i Slaget ved Warschau, ankam igaar hertil. Nogle mene, at han er kaldet hertil for at tage Tieneste; Andre, at han har Noget at proponere nomine imperatoris. Fra Hamborg er det berettet hertil, at jeg har faaet ny Fuldmagt til at tractere".

139. Kiøbenhavn 28 Januar 1657. „Her fortælles, at 24 hollandske Orlogsskibe skulle komme hertil til Foraaret, og at man med det Første vil begynde at hverve i Holland. I Sylland har Marsken villet opbryde Landkisten, hvori Provindsens Intraader giemmes, hvilket dog er blevet ham formeent. Provindsen prætenderer, at den selv vil anvende Landets Midler, at disse ei, som

i sidste Krig, skulle dissiperes, uden at der dog gives Fienden tilbørlig Modstand. Kongen begynder nu at gjøre sig rejsfærdig til Mødet i Odense“.

140. Kiøbenhavn 31 Januar 1657. „I disse Dage har man mønstret det Rytteri, som Bønderne heri Sielland bringe tilveie, bestaaende af 300 Mand, som for største Delen ere befundne incapable, og derfor skulle tage Musketten i Haanden. I næste Uge skal Borgerstabet mønstres i alle Stæder. Det er alvorligen befalet, at hele Flaaden skal gøres færdig, saa at den første Vaardag kan komme til at løbe i Suen; og da Skibene ei blot ere læffe og urene, men man ogsaa mangler en betydelig Deel Hamp og Jern samt Kanoner, er det befalet at opsøge alle Tømmermænd heri Staden og tvinge dem til at arbeide paa Flaaden. Af Hamp behøver man 500 Skippund, hvilket Gods man ei kan vente fra Holland; Jern og Kanoner venter man fra Lybek. Hvervingen gaaer nu for sig ved offentligt Trommeslag, men Tillybet er ikke stort. Jeg kan ikke erfare, at der er uddeelt Qvarteer til de Hvervede, uagtet man præsenterer enhver Soldat til Fods frit Qvarteer, men kun 4 Rdl. i Benge. Hs. M. agter henimod d. 16. Febr. at bryde op herfra“.

141. Kiøbenhavn 31 Januar 1657. Det svenske Rigsraad havde tilskrevet Durel, at han inden 8 Dage skulde erfare dets Mening om den nye Fuldmagt. „Det Børste er, at Tiden bliver saa kort, og at det kommer alt for nær ind paa Mødet i Odense, saa at jeg mellem Underhandlingernes Begyndelse og Herredagen kun har 7—8 Dage i det Hvieste. Kommer nu ingen Tractat istand, er det at befrygte, at man paa Herredagen tager sig Uraad og desperate Confilier for; da ville de som ønske Krig, have den bedste Leilighed til at bestyrke de fredelsskende i den Tro, at G. M. ikke har meent det alvorligen med Tractaterne, men kun har villet vinde Tid og derpaa overfalde Danmark med en Armee. Jeg beklager meget, at en saadan skøn Coniunctur er gaaet forbi, som havde kunnet give en ypperlig Forhaabning om et godt Udfald. Kommer her et ondt Emergens, saa veed jeg af deres Humeur, at de strax ville spende Buen hviere. Havde jeg kunnet tractere for 3 Uger siden, hvo veed da, om man ikke i Holland skulde have ratificeret den elbingske Tractat? Hr. Kleist har ogsaa faaet et Brev fra den brandenburgske Minister, Grev Schwerin, indeholdende at G. M. har forsikret Kur-

fyrsten, at Fuldmagten var i mine Hænder, hvorfor Kleist ikke lader mig have No. Jeg har trøstet ham med, at den kan være her, inden man veed et Ord deraf. Man truer Hertugen af Gottorp meget, især fordi han, som man siger, har forstrakt G. M. endeel Penge. Jeg har tilskrevet Kielmann, at jeg næsten troer, at Danmark vil sidde stille og neppe begynde paa Noget, og at jeg skal gjøre min yderste Flid for, at S. D. kan blive indsluttet i Tractaterne. Kielmann klager over, at der, præter *morem antiquum*, ei er communiceret Hertugen Noget om denne Armatur, og at man befrygter et Indfald fra Danmark. Alle Holstenerne, som komme hertil, udsprede den flette Tilstand, som er ved G. Mts. Armee, og klage over deres Tractement, samt at Holstenerne i Armeen ikke avancere. Idag tidlig er Ulrik Christian reist herfra til Hamborg for at begynde Hvervingen med Alvor. Adskillige Officerer ere komne hertil fra Holsteen, af hvilke Nogle ansættes som Oberstlieutenanter, Andre som Majorer og Ritmestre. Oberst Fircks¹⁾ i Norge skal ogsaa reise derhen (?) for at hverve et Regiment til Hest. Hertug Christian Ludvig vil hielppe Danmark med 4000 Mand til Fods. Hele Hvervingen i Danmark skal være beregnet paa 6000 Mand til Hest og til Fods. De, med hvilke man har capituleret, love inden to Maaneder at stille Folket paa Mønstrings-Pladsen. Generalmajor Henderson tilbyder her sin Tieneste; men, som de hvide Officerer have berettet, staaer han i ingen Consideration hos Kongen, og bliver maaskee ikke antagen²⁾. Nogle Fornemme ved Hoffet have forundret sig over, at jeg blev her in loco saa længe; men da intet Saadant er mig sagt af Ministrene, lader jeg mig ikke mærke med Noget.

142. Kiøbenhavn 4 Februar 1657. „Med den offentlige Hverving avancerer man mere og mere. Saa mange Folk, som

1) Johan Fircks til Naby, Oberst ved det bahuiske Regiment. S. Saml. til det norske Folks Sprog og Hist. III. 433.

2) Skotländeren Henderson (jf. S. 152.158) blev omfider antagen i dansk Krigstieneste; hans Forhold ved Tyens Erobring 1658 retfærdiggjorde Kongens Mistillid til ham. Stillet for en Krigsret, frelstes han kun ved den engelske Fredsmægler Ph. Meadows Forbøn. S. *Meadowes Narrative of the principal Actions in the Wars betwixt Sweden and Denmark*, p. 34—35. Saavel hos Pufendorf (*De Rebus a C. G. gestis* p. 370), som i den officielle Beretning i *D. Mag. Tredie Række* II. 105 kaldes han Heinrichson.

man har kunnet tilveiebringe heri Staden, i Helsingør og i Stæderne i Skaane, har man fordeelt i de derværende Fæstninger: Helsingborg, Landskrone, Malmø, Christianstad og Christianopol. Generalmajor Ulrik Christian er afreist til Hamborg for at begynde Hvervingen med Alvor. Oberst Friis continuerer endnu med at bringe sit Regiment Fodfolk paa Benene; ligeledes Hr. Axel Urup og Oberst Sireks, der er kaldet hertil fra Norge for at hverve et Regiment. Oberst Kai Lykke har faaet nogle Ritmestre, som alt ere affendte med Patent og Benge til Holsteen, for der at hverve et Regiment Hestfolk. Han venter et Compagnie fra Holland, under en hollandsk Cavalleer, Hr. van Riswich. Hertugen af Holsteen trues ikke lidet, „och skall honom anmodas, att i fall han icke will coniungera wapenn med Danmarck, skall hans Land och Folck gåå der vp“; man mener, at han inter duo mala hellere vil beslutte sig til at spænde an med Danmark end med Sverrige. Endnu vedbliver man, under Prætext af Hverving, at arbeide paa at faae de hollandske Tropper, som sidste Sommer kom til Danzig under Persevals Ansørsel. Rigsadmiralen skal selv commandere Flaaden; ham skal Oberst Henrik Bielke adjungeres som Viceadmiral. Mønstringerne i Stæderne ere endnu ikke begyndte; men paa Landet ere de alt færdige. Endeel af Bøndernes Ryttere ere casserede og giorte til Musketere; dog er det paalagt Præster, Fogeder og Sogne inden en Maaned at skaffe istedet en dygtig Rytter, hvorover der ikke høres liden Klage. Man har her adskillige Gange havt Tidende om, at de Svenske havde giort Indfald, snart i Skaane, snart i Holsteen, hvorover jeg har maattet besvære mig som en Sag, hvorunder der kunde stikke nogen Malice“.

143. Kiøbenhavn 4 Februar 1657. „Man fortæller her, at Ratificationen paa den elbingske Tractat holdes in suspensio i Holland; at de keiserlige Tropper samles paa Grændserne af Schlesien; at Danzigerne og Polakkerne have havt en Advantage ved Grebbin og giort noget Bytte. Alt Dette bringer Danmark strax til at spile Dreene op. Angaaende de Tidender, at G. Mts. Armeer vare faldne ind i Holsteen og Skaane, har jeg gienem den brandenburgske Ambassadeur ladet dem vide, at det ei forholdt sig saaledes, og at det var en maliciøs Dpdigtelse af dem, som ønskede Ufred mellem Kronerne. Rigsraadets Betænkning har

jeg endnu ikke faaet; det er omsonst længere at drive paa den gamle Fuldmagt; førend den nye kommer, lader Intet sig udrette. Hvorvel denne Stat mere end andre retter sig efter Tidernes vanskelige Omstændigheder, skulde jeg dog ikke være aldeles uden Haab om at udrette noget Godt, hvis jeg turde fremvise den nye Fuldmagt. Man giver Kleist godt Haab om, at man vel maatte slutte malgré Hollænderne. Jeg henstiller til G. M., om G. M. vil temporisere noget med Clucidations-Acten; løber det vel af med Tractaterne her, turde det være unødvendigt at indgaae den. Hr. v. Amerongen, en brav Mand, af heel andet Sentiment end v. Beuningen, yttrede for mig, at det var hans Mening, at Generalstaterne imod al Raison holdt Tractaten in suspenso, som saa solenniter var bleven sluttet. Han holdt for, at G. M. ei skulde undertegne Clucidations-Acten¹⁾, med mindre der var urgens necessitas; og hvis saa var, skulde G. M. ei holde den. Det var pessimi exempli saaledes at anstille Tractater, og skulde give hele Verden Betænkelighed ved at tractere med Generalstaterne. Eftersom han expectorerede sig saa candid, lod jeg ham a capite ad calcem see Hollændernes Ugrunde (oskiäl) i saa mange Maader med Hensyn til den Bestyldning, at Sverrige vilde drage alle Commercias til sig, og søgte (at skaffe sig) hele Østersøen. Han er heel ilde tilfreds med v. Beuningen.

144. Kiøbenhavn 7 Februar 1657. „Christopher Lindenov, som har været Admiral paa Holmen, er falden i Unaade hos Kongen; han skal have forholdt Baadsmændene deres Betaling. Oberst S. Bielke er bleven ham foretrukken til Rigsviceadmiral. Den hollandske Ambassade, især v. Beuningen, gjør alt Sit til at ophidse Danmark, og driver stærkt paa, at Generalstaterne skulle skride til den nærmere étroite Alliance med Danmark“.

145. Kiøbenhavn 7 Februar 1657. Gesandten havde d. 6 Februar modtaget det svenske Rigsraads Skrivelse, at han jo før jo hellere skulde fremlægge den nye Fuldmagt og træde i Underhandling, hvilket han havde bedet Mediatoren at notificere Hofmesteren og Cantsleren. S. P. „Ret nu var Hr. Kleist hos mig og berettede, at han havde overgivet en Copie af den nye Fuldmagt i Hofmesterens Hænder. Begge Ministre havde lovet,

¹⁾ S. ovenfor S. 122 (3).

at deres Fuldmagt skulde blive ligesaa ampel som min. Man vilde alt idag have confereret derom med Hs. M.; men denne har været paa Academiet for at høre en Disputats. Hr. Kleist sagde, at Hofmesteren havde talt Noget om van Beuningens Fremgangsmaade, der slet ikke behagede ham. Baade Cantsleren og Hofmesteren havde ellers en Allegresse over, at den nye Fuldmagt var kommen“.

146. Kiøbenhavn 11 Februar 1657. Gesandten ventede samme Dag Udverlingen af Fuldmagterne, der skulde skee igiennem Mediatoren. „I Forgaars reiste en holsteensk Adelsmand, Henrik Sehested, herfra, for at hverve et Regiment i Hessen (?). Her siges, at al Landmilitsen i Jylland med det Første skal indquarteres i Holsteen. Den danske Envoyé i Dantzig har Ordre at reise til Kursyrsten for at takke ham for hans Mediation, og siden opholde sig eo loco, hvor de polske Tractater skulle gaae for sig.“

147. Kiøbenhavn 11 Februar 1657. „Man har ikke stort Tilløb her af exerceret Folk, og jeg kan endnu ikke mærke, at der er Andre, som hverve, end Kai Lykke, som paa egen Bekostning (dog saaledes, at Kronen senere skal betale ham) hverver et Regiment Hestfolk, der skal være Kongens Garde, og Oberst Friis, som hverver et Regiment til Fods. Man venter at erfare, hvad Generalmajor Ulrik Christian kan tilveiebringe i Hamborg, samt hvad Henrik Sehested, der søger at difficultere Hertug Frands Rtmans Hvervinger for G. M., kan skaffe. Igaar ankam Oberst Brockdorf hertil, der ogsaa siges at skulle faae Patent paa at hverve et Regiment. De danske Ministre sige, at G. M. kan ikke fortænke Danmark i, at det hverver, estersom hele Verden er in armis. Det synes dog, som om Danmark agter at tractere sub clypeo, og vil, vel ikke directe, men indirecte, forlange Halland igien, under Prætext af Securitet, ligesom Sverrige fik Halland under dette Skin A. 1645. For Mødet i Odense synes Tractaten ei at kunne slattes. Man siger, at Kongen med det Første vil begive sig derhen, samt at han agter sig derfra til Holsteen, for med saamegen større Vigeur at drive paa Rustningen. Selsius Marselius, en rig Kiøbmand, er reist til Amsterdam, for der at forsøge paa at skaffe nogle Skibe, som man kunde bruge heri Østersøen. Man fortæller, at G. M. skal have sagt, at hvis

Danmark rører sig, vil G. M. oversælde det, hvilket jeg har viist at være ligesaa sandt som alt Andet, og ligeledes en inventeret Konst. Man tvivler nu ei paa Hollands Inclination, hvis Danmark skulde komme i Feide med Sverrige, og man stoler paa v. Beuzningen, der har Borgemesteren Schaep ved Haanden; denne har stor Auctoritet i Staden Amsterdam, som igien kan drive Holland, og Holland de andre Provindsfer. Til vore Tractater har jeg i disse 4 Dage ikke hørt videre; men Cantsleren har sagt, at Udverlingen skal skee idag."

148. Kiøbenhavn 14 Februar 1657. Udverlingen af Fuldmagterne havde fundet Sted, hvorpaa Gesandten i Kongens Bogn var bleven afhentet til Conference med de Deputerede af Raadet. „De danske Ministre lagde stor Koldsindighed for Dagen. Igaar kom Hr. Kleist til mig og bragte mig det indlagte Papis uden Navn eller Underskrift, hvorpaa han begierede Svar in tali forma, som ogsaa blev ham givet. Cantsleren sagde, at han som imorgen vilde reise til Odense, og Kongen næstkommende Onsdag eller Torsdag. Her kommer den ene Officer efter den anden og bliver prompte forsynet med Hvervings-Patenter. De Folk, der hverves, sendes strax til Skaane. Naar Danmark er kommet i Postur, agter det vist at tractere sub clypeo og at søge de tabte Lande tilbage. Især staaer dets Hu til Bremen og Halland. Generalmajor Henderson er reist herfra til Hamborg; hans Tieneste har ei været behagelig her. Flaaden er endnu ikke færdig, og man mangler Kanoner, Jern, Tiære, Samp og deslige Materialier. Man har bragt 20 Stkr. hele og halve Kartover udaf Tøihuset for at omstøbe dem til Feltslanger og Fyrmørsere. Man siger nu, at Stænderne drive stærkt paa Kriigen, stærkere end Kongen selv."

Bilag I.

Efftersom aff den Edle och Welbyrdige Magno Dureel, R. M. i Sverige her werendis Resident ehr vdi conferentzen i gaar bleffuen begiert, at een project till førehaffwende tractat motte opsettis, vndskyllendis sig tillforn icke well at kunde resolvare paa huis hannem bleff proponeret, da endog intet nytt bleff forholt, medens allene reasumeret till fuldkommen erklering huis om Com-

merciernis Frihed i Østersøen och Danzigis conservation lange tilforn har werret med Residenten sielff handlet, och for Hans Mayt. i Swerrig klaget och fordraget och till Rigens-Radh i Swerrig schreffuet, dog paa det mand icke skulle synnis nogen ophold i tractaten at giøre wille, haffwe wy paa wor side intet wildet lade mangle, medens off gerne bequemet om dene punct, Østersøen anlangendis, huor om conferenzen war holdit woris mening att opsette, saaledis att Commercia offuer alt i Østersøen och serdelis paa Danzig skulde stedtze forbliffue wperturberet och wgraveret i alle maade, ingen toldh, vnder huadh prætext dedt were kunde, tillstedis aff nogen i Søn nogen tiidh der att optages eller nogen saadan eller anden actus exerceris, som nogen paa sin rett, høshed eller maris dominio kunde were præiudicerlig; Byen Danzig, som først med toldens paaleggelse i sine commercijs bleff hindret, siden imod Brønsebrois tractat alle Commercia der paa slett forbøden, Hans Mt. paa sin indkomst, hans vnderfater och andre allierte, paa deris trasiq till største skadhe, att motte saaledis befryes och her vdi inkluderis, att dem nu och i fremtiden motte for fahre och saadan Commerciars perturbation och gravation were forsikeret, saa der icke skulle were billig aarsag till att S. R. M. skulle bliffue molesteret sig deris interesse wyder at antage.

Actum Kiöpenhamn d. 13 Februarij A. 1657.

Bilag II.

Oanseedt denn Kongl. Swenske Residenten *Magnus Dureel* vthi Conferentien i Förgåår skiähligen kunde haffwa dragit betenckiande fram för tillstundende tractater att giffwe dhe Kongl. Danske Commissarierne något cathgoriskt swaar vppå dhe förestelte frågor, vthan fast mehra deras decision så wäl som alt annat till sielffwe tractaterne, hwar på han begierte proiectet, att remittera: Icke deste mindre i anseende att dhe således måtte faciliteras, har Residenten vthi denn puncten icke welat giort någon difficultet sinn meening att vptäckia, hwilket och nogorlunde skedde i sielffwe conferenzen: Nembl., att han såsom proposita till desse tractater considererer Commerciernes Fryhet och deras oturberade och ograverade fulle gångh sa wäl på alle orter i Östersiöön som på Dantzig, och

att icke någon tull aff denn eene eller andre måtte fordras i öpne Siöön, ej heller någon *actus exerceras*, som denn eene eller andre respective kunde ware præiudicerlig uthi sin rett, högheet, eller *maris dominio*, och att Staden *Dantzigh*, *si velit*, vthi tractaterne måtte includeras. Wore för Däntzigh vthi warande krygh någon tull tagen, der till har staden gifwit sielff orsaken, så wäll som till all denn skada och perturbation, som dhe interesserade i Commercierne haffwa måst der aff lijda, Brömsebroiske tractaterne altså oförkränkte och orörte i alle måtter.

Kiöpenh. d. 14 Febr. A. 1657.

149. Kiöbenhavn 14 Februar 1657. „Alt man saa hastigt skulde kunne blive færdig med sine Præparatorier, at G. M. ei skulde have Tid til at betænke sig: det troer jeg ikke. Inden 3—4 Maaneder vil man ei kunne blive færdig. Jeg har fikker Underretning om, at Dronningen skal have sagt, at medens man rustede sig, skulde man vel paa en god Maade kunne opholde baade Kleist og mig. En Ting frygter jeg ogsaa for, at de Danskes Konster i façon d'agir ere saa kraftige, at de kunne give Hr. Kleist det ene Haab efter det andet. - Jeg veed ikke Andet, end at han gjør sin yderste Flid, og at han stundom med en artig Tunge vel kan forebringe baade det Ene og det Andet; men mig tykkes, at han burde troe dem mindre. Grev Rantzau har lovet at hverve 1 Regiment Hestfolk og 1 Regiment Dragoner, og i Nødsfald 2 Regimenter til Fods“.

150. Kiöbenhavn 16 Februar 1657. „Baade Hofmesteren og Cantzleren have svaret mig, at Kongen overlader det til mig selv, om jeg vil reise til Odense eller ikke; men at det var en Umuelighed, at man der kunde foretage sig Noget, og at mine Deputerede ei skulde blive der over 14 Dage. Hs. M. agter at reise til Jylland og Holsteen, og Hertug Christian Ludvig møder Hs. M. i Glückstadt. Her er en farlig Dpydning med deres Flugt. Rigsadmiralen, de Fornemste, og næsten Alle, der have nogen Formue, have ført den herover fra Skaane. Det er mig ogsaa berettet for vist, at Kongen underhaanden advarer og befaler, at man skal flye og flytte, skjøndt han lader, som om det var ham imod. Saasnart man kan blive færdig, skal der oprettes en Armee i Skaane. Kongen lader udmynte sit eget Sølv. Man har ladet

den hollandske Ambassade sig, at dersom den vilde reise med til Odense, skulde den være velkommen; der skal ogsaa være bestilt Herberge for den. Det giver mig ei ringe Mistanke, at man svarer Kleist og mig, som om man ikke gierne vilde see os der; men Holænderne giver man et Svar, som om man vilde lokke dem derhen. Det foregives, at Patenter skulde være udgivne paa 25000 Mand. I dag, Mandag, reiser Raadet til Odense; paa Fredag siges Kongen at ville reise“.

P. S. „Ret nu kom jeg fra Cantsleren, hvem jeg næst Curialia og Duffer om en lykkelig Reise, spurgte, hvorledes det imidlertid skulde gaae med Tractaterne, da jeg erfarede, at mine Commissarier reiste med til Odense: det var en Sag af saa stor Bigtighed; adskillige Emergentier kunde komme iveien, Foraaret nærmede sig o. s. v. Jeg bad ham at forebringe S. M., at jeg var urolig derover, og at C. M. ikke kunde rette sine Consilia derefter; jeg anmodede ham ogsaa om at lade mig vide, om det kunde bidrage til Tractatens Fremgang, at jeg reiste med. Han lovede mig, at man efter Mødet ei skulde forsømme noget temporis momentum. Jeg drev ogsaa stærkt paa, at et Project maatte komme frem, og lod ham endnu engang høre om hvad der her udspreedes, snart om fiendtlige Indfald, snart om andre Sager, hvilket kun er artificia excitandi utraque regna. Det forekom mig vel, som om han med stor Affection bevidnede, at Intet skulde blive forsømt med Hensyn til Tractaterne, naar de kom igien; men det beroer ei paa ham alene; ikke heller er man forsikkret om, at det er hans fuldkomne Mening, da man her ikke kan troe Mere, end hvad man seer“.

152. Kiøbenhavn 18 Februar 1657. „Mødet i Odense vil aabenbare Meget, og jeg har derfor sendt En derhen, som skal søge at komme efter hvad der sluttes eller havees for. Det er luce meridiana clarius, at Danmark søger at vinde Tid; hvis noget ondt Emergens skulde hændes, vil det ikke undlade at stræbe efter C. Mts. og Fædrelandets Ruin. Jeg henstiller det til C. M., om jeg ikke, hvis det saaledes continuerer, eller hvis Tractaterne standse paa de Danskes Fordringer om Restitution af en eller anden Provinds, skal tage min Afsked. Som Minerne nu ere, er det umueligt at see Andet, end at Danmark vil indlade sig i Krig med C. M. Rigsraaderne ere

allerede reiste til Odense; Kongen, Dronningen og hele Hoffet reise næstkommende Fredag eller Løverdag“.

153. Kiøbenhavn 18 Februar 1657. „Forleden Søndag havde jeg en Samtale med den brandenborgske Ambassadeur om disse Tractater; bl. A. kom han ogsaa til at tale om den Sikkerhed, som Danmark søger ved Restitutionen af en eller anden Provinds, og sonderede mig, om jeg skulde have Noget herom i min Instruction, hvorpaa jeg reent ud svarede ham, at jeg ei fattede denne Securitet anderledes, end at, hvis Noget skulde sluttet, maatte Sikkerheden bestaae in cauta et diligenti observatione eorum, quæ tractata sunt vel tractari debent, item at begge Poténtater burde efter slike pacta reciproque søge hverandres Gavn og Bedste og concertere derom med hverandre. Igaar var Kleist hos mig og berettede, hvad han à propos havde talt med Kongen, Hofmesteren og Cantsleren. Han havde sagt til Hofmesteren, at jeg neppe havde og neppe vilde faae Noget in mandatis om denne Securitet. Herpaa har Hofmesteren in confidentia svaret ham, at det aldrig har været hans Mening at fordre Restitution enten af den ene eller den anden Provinds, men at der var Andre saavel in Senatu som extra, der troede, at G. R. M. skulde offerere Halland, mojennant en Sum Penge; men estersom Dette ei skeer, troer han ei heller, der bliver talt derom i Tractaterne. Kleist meente, at det var en Sag, som jeg burde have at vide, hvilket Hofmesteren overlod til hans egen Discretion og gode Lykke. Om nu Hofmesteren har sagt Dette for at fange baade Kleist og mig, det lader jeg staae ved sit Værd, og har heri rationes baade pro et contra. Jeg har giennem en Revisite hos Secretairen Erik Krag begieret den Gode at ønske Kongen Lykke paa Reisen; men hvis det ei skulde komme tilpas eller blive andre Ministre tilladt, saa bad jeg, at han vilde mage det saaledes, at dette ei skulde blive regnet som en Incivilitet eller Mangel paa Jagttagelse af min Skyldighed. Han meente, at Kongen ei reiste til Holsteen, og giennem en heel mørk Tale kunde jeg begribe saameget, at dersom Hverving og Krig skulde foretages, maatte Kongen til Holsteen“.

154. Kiøbenhavn 21 Februar 1657. „Da jeg erfarede, at den hollandske Ambassade agtede sig til Mødet i Odense og allerede havde bestilt Herberge: saa yttrede Hr. Kleist og jeg, at saafremt man der kunde fuldføre Værfet, vilde vi ogsaa reise derhen.

Hs. M. sendte endeligen Rigssecretairen til mig og alle de fremmede Ministre og lod os tilkiendegive, at der ei i Odense kunde tracteres med Nogen, og at det var hans Dnske, at vi vilde blive her in loco til hans Tilbagekomst, som man snart havde at forvente. Altsaa reiser hverken jeg, eller den brandenborgske, hollandske og russiske Minister til Herredagen. Hs. M. samt Dronningen, Hertug Ernst Gynther og hele Hofstaten ere idag reiste til Odense, og hvorvel man har sagt os, at Kongen snart vil komme tilbage, mærker jeg dog af de til Reisen giorte Præparatorier, at han ei kan ventes hertil igien før henimod Paaske. Dog venter man Rigsraadet og de mig tilforordnede Commissarier strax efter Herredagens Ende. Jeg mærker, at man endnu ikke er enig om Armatur eller Krig, men at hele denne Sag skal debatteres paa Mødet. Kongen og de, der dependere af ham, raade dertil, blandt Rigsraaderne især Hr. Otto Krag, Hr. Axel Urup og Hr. Jvar Krabbe paa Bohuus. Generalmajor Ulrik Christian, hvem Hvervingen er betroet, er derfor i stort Had (sic). Nogle af Raadet have erklæret, at de ikke vide, hvad denne Armatur har til Hensigt. Der arbeides stærkt paa Flaaden; Hvervingen gaaer ligeledes fort, og som der siges, skal der ei blot hverves her i alle Stæder, men ogsaa i Hamborg, Lybek, Westphalen og Holland. Man er ei uden Mistanke om, at Kongens egen Interesse stikker herunder; at Hs. M. vil skaffe sig Armeen i Hænderne og til sin Devotion og saaledes giøre sig mere considerabel hos Adelen. Jeg har underrettet Residenten Møller om, at man mumler om en Beleiring for Hamborg, og at man der vil skaffe sig en Sum Penge, og opkjøbe Krud, Hamp og Kanoner. I Skaane er det forbudet at udføre eller flytte al Slags Sæd og Victualier, og for hele Danmark er en Befaling udgaaet, at ingen Sæd maa udføres til fremmede Lande, da man frygter Dyrtd, eftersom Polen og Liffland ere ruinerede".

155. Kjøbenhavn 21 Februar 1657. „Kleist siger mig, at han har tilskrevet Kurfyrsten om Ordre, isald Danmark, som det synes, skulde ville opholde Tractaterne, indtil det kan blive færdigt med Udrustningen. Han har foreslaaet Kurfyrsten at overlægge med G. M. om at sætte Danmark en Termin, inden hvilken det skulde erklære sig. Flaaden er ikke færdig; Skibstømmermændene troe ikke, at den kan komme i Spen hele Sommeren; i alt

Fald vil den ei før Midsommers Tid kunne komme i Vandet og blive rensset og repareret. Var der paa den bremisse Side 6 gode Regimenter til Fods og 2 til Hest med alt Tilbehør, saa troer jeg, at de ei skulde opholde Tractaterne saa længe. Oberst Henrik Bielke siges med det Første at skulle reise til Amsterdam, for derfra at tilveiebringe gode Søofficerer, saa ogsaa for at antage nogle Officerer til Lands. Fra Lybek vil man hente Hamp, Kanoner og en god Deel Søfolk, og i Hamborg vil man opkjøbe Krud. Derom har jeg tilstræffeligen underrettet dHr. Sletwood, Appelbom og Møller. Ret nu var Kleist hos mig og fortalte, at Kongens Staldmester Nerle havde sagt ham, at Hs. M. vilde blive 14 Dage borte, og at Hr. Kleist imidlertid ei maatte lade Tiden falde sig for lang. Eftersom Kongen kun agter at blive 8 Dage i Odense, synes det afgjort, at han vil til Holsteen. Hr. Axel Urup er reist til Skaane, hvorvel hele Raadet og al Adelen ere i Odense. Nu skulle Kleist og jeg begynde at tale med v. Beuningen om denne Sag; Gud give, at han vilde lade sig noget adoucere. Men han siger, at der er Faa i Generalstaternes Collegium, der ere af en contraire Sentiment med Ambassaden, og de ere vel at overvinde. Den danske Resident har skrevet hertil, at han har vundet de Fornemste af Provindserne paa sin Side, og at han ei tvivler om gode Effecter, at Holland forener sig med Danmark imod Eders Majestæt".

156. Kiøbenhavn 25 Februar 1657. „Axel Urup holder Generalmønstring i Skaane. Han er nylig bleven hædret med Titel af Generallieutenant, og skal, hvis der paakommer Krig, commandere i Skaane. Fæstningerne i Skaane ere nu mærkeligen forstærkede: i Malmø ligge 6 Compagnier Landsfolk, deriblandt 1 Compagnie Normænd; i Landskrone 4 Compagnier; i Selsingborg 4, deriblandt 1 Compagnie Norske; i Christianstad skal der ligge 6 Compagnier af Landmilitzen. Paa Flaaden arbejder man fort; dog skal den ei kunne blive fuldkommen færdig førend i Mai. Trommen røres nu ikke mere, uidentvivl fordi Alle ere reiste til Odense, hvor ei blot Raadet og Adelen, men ogsaa næsten alle Officerer ere samlede".

157. Kiøbenhavn 25 Februar 1657. „Med denne Post har Kleist faaet Brev fra Kursyrsten, at Ragozi alt var ankommen til Polen, og drog imod Preussen, og at hele den siebenbürg-

ste Armee stod ved Zamosch. Da man her aldrig har villet troe Dette: saa har Kleist, som Mediator, paataget sig at reise til Odense, for at lade Kongen selv see Kursyrstens og Greven af Waldes Brev. Deri staaer: „Les Suedois scavent fort bien l'armature de la Danemarque (sic), mais la craignent pas; nous aurons bientôt la paix, ou toute la Pologne sera déchirée en pièces.“ Hvad der er kommet fra Wien om Ragozis Marche og Intention har jeg ogsaa communiceret Hr. Kleist. Han mener at pouffere dem til Tractat. Dersom G. M. maatte behage at give mig Ordre til at tage min Afsted, ifald Danmark fremdeles skulde søge at opholde Bærket: troer jeg, næst Guds Hielp, at jeg saavel giennem Mediation som paa anden Maade skal menagere det saaledes, at der skal følge gode Effecter. Slog Dette feil, og jeg tog min Afsted, saa er Danmark nu saa exciteret, som det kan blive, og det vilde hverken giøre fra eller til. Men man skulde dog vel betænke sig, inden man slog dette Forsøg fra sig“.

158. Kiøbenhavn 28 Februar 1657. „Jeg mærker, at den hollandske Ambassade ei er lidet jaloux over Kleists Reise til Odense. Den Proposition, som Cantsleren har giort Stænderne, skal være „mechte anhitzande“. Som man her siger, skal Adelen have besluttet at erlægge Halvparten af alle Renter af Kongens Løn (?), samt af alle sine Rentepenge til Kongens Tieneste. Rentemesteren Steen Sundorp fortalte mig idag, at Hofmesteren og Cantsleren ventes tilbage hertil næste Onsdag. At disse hollandske Ambassadeurer have givet deres Colleger hos G. M. den Impression, at G. M. agter at underhandle secret med Danmark: det er et af v. Benningens artificia. Baade Kleist og jeg have communiceret Ambassaden sinceramente hvad der hidtil er forhandlet her samt Tractaternes Intention. Da de Danske meddele dem Alt, har jeg ei anseet det for raadeligt at holde Noget tilbage, især af hvad der vedkommer disse Præliminaries. Det er unueligt at beskrive G. M. alle de Konster, som her forefalde; jeg contrequarrerer dem efter yderste Forstand, og Kleist fournerer dertil gode Raisons, hvilke han ogsaa, saavidt jeg kan mærke, veed med god Artighed at anbringe. Det er blevet Ambassaden remonstreret in abundantia, at G. M. vil, at de Handlende skulle i Alt beholde deres Frihed i Commercierne, hvilket G. M. ogsaa har viist ved den elbingke

Tractat; men det er v. Beuningens egentlige Niemed, at Preussen skal rømmes. Generallieutenant Sletwood skriver mig til, at der med næste Post skulde afgaae et Brev til den danske Konge, at Protectoren agtede at sende en Flaade hertil, eftersom man armerer saa stærkt efter den elbingske Tractat. Jeg har svaret ham, at det var et godt Officium af Hr. Protectoren, der vel turde give gode Effecter; men at man maatte drive paa Realiteten, om man bliver ved her i sin onde Villie. Folk af Condition indbilde sig, at det skal gielde Hamborg; men gielder det Hamborg, saa er det vist lagt an paa der at samle en Armee og at lade Hamborg betale den, og saa enten tage Leiligheden i Agt, hvis det gaaer ilde i Polen, eller ogsaa aftaffe Armeen, hvis Tractaten her kunde komme istand, hvorved Danmark ei skulde have nogen Skade".

Bedlagt er følgende danske Brev uden Navns Underskrift ¹⁾.

Min høitærede, gunstige gode Herre ønsker jeg al lykkelig Velstand og Godt, givende her hos ydmygeligst at vide, at jeg forleden d. 20 Februar er ankommen hertil Stedet. Paa Weien var jeg i Suite med velb. Landsdommer Kield Krag, Knud Urne, Ritmester i Skaane, de beide unge Parsberger, Capitain Due, hvilke Cavalerer over Beltet bei ein Drunch spansk Wiin vare alle dreffelige (sic) lystige. Landsdommeren lod sig forlyde, at dersom det skulde komme til Action, da vilde han angive for Hs. M., at alle fredløse Folk skulde være pardonnerede, hvilke ere de kiefeste til at giøre Fienden Afbref med, og om dette ikke skete, maatte vi forlade os til, at de bleve de flemmeste til at ruinere vore Lande og siden giøre Undersaatterne største Skade. Hvad sig Militien i sig selv belanger, kvadrerede med vor forrige Samtale pro defensione efter Hs. Mts. udgivne Ordre og Breve. Den 22 er Hs. M. til Odense entfangen af en dreffelig, mangfoldig, ridderlig og adelig Skare, hvor Marsken med Nogle af Rigsraadet i egne Personer rede foran ham. Hele Borgereskabet stod i Geyær fra Borten af og til Slottet. Den 23 er Hs. M. geleidet ned af Slottet, og Riddereskabet, Adelen og de høie Officerer gif da til Fods foran ham; siden kom Hs. M. agende i en forgyldt Carosse; bag efter Hs. M. gif alle Rigsraader, som ledsagede og fulgte ham ind paa Raadhuset; de geistlige og verdslige Stænder fulgte alle efter. Hs. M. stod midt for en Skor-

¹⁾ Svfr. Nr. 152, S. 161.

steens=Id, vendte sig med blottet Hoved og Ansigt ned til Almuen; Ridderfabet og Adelen paa hans hvire, geistlige og verdslige Stænder paa hans venstre Side. Hr. Cantsler Thommesen, der havde sit Stæde paa hans hvire Side, dog iblandt Raadet, begyndte en Tale uden nogen Skrift, til Borgerfabet og menige Stænder, og udi samme Oration takkede Adelen, uanseet der fandtes og findes ikke noget Skriftligt derom, videre end dette, som jeg herhos skikker, hvilket jeg (laus Deo) ved god Gufommelse fattede og strax gif ned og førte det i Bennen, skrev Cancellarii verba, verbum de verbo, forespurgte mig siden hos Andre; hvad de vidste, jeg havde forglemt, satte jeg til, og hvad jeg havde forseet mig udi, emenderede jeg. Da Dette nu var skeet, gif Hs. M. ned, tog strax til Slottet igien; Adelen fulgte til Fods langs ned ad Gaden for ham; men Raadet med Hofmesteren, Marsken og Cantsleren geleidede ham ifkun til Bognen; ginge samtlige op til Stænderne, bade dem, at de vilde møde igien, de verdslige udi Graabrødre Kirke, de geistlige i St. Knuds Kirke, Ridderfabet og Adelsfabet paa Raadhuset, alle samtlige Stænder, hvert Parti for sig, om Eftermiddagen Kl. 1, (til at) udvalge og fuldmægtige giøre 4 Rigenes Raad eller Adel af hver Provinds, 4 Provster eller Præster af hver Provinds, alle samtlige fuldmægtige paa underhavende Rixbstaeders Begne at giøre og lade. Da nu disse vare udkeisede, bleve deres Navne overleverede til Secretarium Krag, og bleve befalede igien at møde imorgen, som er idag d. 24, der at høre og annamme Hs. Mts. Propositioner af Danmarks Riges Raad, hvilke Propositioner endnu ikke ere udgivne, og jeg tør ikke understaae mig at opsætte min Skrivelse efter dem; thi Posten venter nu. Samme Dag d. 23 om Aftenen Kl. 4 er her skeet et stort Ansfrig blandt menige Forsamling, at Hr. Rigenes Marskalk skulde have faaet Breve med Posten fra Willumsen, at de Svenske skulde have quitteret Polen og være paa Marchen nedad Bremen til; hvortil blev svaret af Marsken, at Gud bedre det, det er os nu umueligt at bestaae dem; vor Armatur er ikke in Esse; hvilken Frygt har skrækket menige Forsamling. Om denne Marsserino (sic) nu er sanden, veed Hs. Excellence bedre Bested om; er det ei saaledes, da har det Hensigt til at give Almuen en Frygt, saa at den desto liberalere skal udgive sin Fattigdom. De ville gierne udgive, naar de maae faae deres Korn løst igien at udføre; deres Stæder og Byer (frie) for Skat;

Negotia med Tolden forlindrede. Nu i disse Tider kunne vi faae at vide, hvilke der ere ved Middell og hvilke ikke. Sandelig, for Gud! der er ikke omtalt, hvor denne Armada skal henstikkes; men det er vist, at det jydsk Folk af Rytterhæste, Præste- og Adelsryttere ere forleden d. 16 af Jylland giennem Holsteen marcherede, og indqvarterede mellem Flensborg og Rendsborg, lige paa Fyrstens Grændser; deres Ordre er, at de ikke maae komme videre, og de ere tilfammen 2000 Hæste og 1000 Fodfolk. Oberst Buchwald ligger her i Logement med mig og har hos sig 3 Cavallerer; Generalmajor Gyldenløve er idag ankommen; hvorlænge Kongen bliver, vide vi ikke. Jeg talte med Sparre iafte, blev nogenledes tilfands at ville reise med ham ind i Holsteen med Kongen; Gud veed, at mine Reisepege ere faa, og næsten slet Intet. Her er intet Mere at skrive; men en anden Gang videre efter Afsted; da, saa sandt som Gud lever, er her endnu Intet passeret, om det gielder Sverriges Rige eller Hamborg eller Bremen, men (eller ?) ligesom tilforn er meldt, pro defensione; og dersom det nu saa var, og jeg ikke meldte derom i min Skrivelse, da vilde jeg ønske mig Fordømmelse af Gud for min Falskheds Skyld nogenfinde at tænke at være imod G. Exc., som har af god Affection baade fødet og klædet mig, og hvis Belgierninger jeg agter at holde for mine Herrer, saa længe jeg lever i Eders Tieneste. Og efterdi (?) det nu ikke er saa, saa maatte jeg være en Skielm, der vilde bedrage Eder og føre mit Fædreland i den Strikke, som vore Patrioter kanskee aldrig tænke. Gud betænke begge disse lutheriske Riger med Kiærlighed og Gendrægtighed; det skal være min discours. Ellers ønsker jeg Eder med Eders Krone udi god Prosperitet, Lykke, Seiervinding og en bestandig Fred og Rolighed. &c.

Odense 1657, d. 24 Februar.

Cantsleren Hr. Christen Thomsens holdte Oration til de danske Stænder paa Herredagen i Odense, som saaledes er protocolleret ¹⁾).

Stormægtigste, høibaarne Fyrste, Herre og Konge, Kong Frederik III Danmarks o. s. v. har naadigst ladet paabyde og sammenskalde Stænderne i sit Rige Danmark her idag i Odense underda-

¹⁾ Herer herhvid, skjøndt vedlagt et Brev af en meget senere Datum.

nigst at forsamle sig, og foregiver naadigst den farlige Tilstand, der desværre er Enhver bevidst, hvori vore angrændsende Naboer i Polen og Tydskland nu en Tid have været stedte, saa at det er viensynligt, at de (Svenske?) inden 24 Timer kunne slutte Fred og Stilstand, og atter inden 24 Timer fiendtligent paa alle Sider udrette hvad dem lyster. Hs. K. M. har derfor med Danmark's Riges Raads Billie og Samtykke ladet Stænderne sammenfalde, det velbaarne og mandhastige Ridderskab, den hæderlige Geistlighed, og den velfornemme verdslige Stand, for at de skulle udfige deres gode Betænkning, hvorledes (vore Lande) og Riger, som nu en Tidlang have ligget i stor Ruin, igien kunne oprettes og sættes i Krigsorden til Lands og til Vands, os samtlige saavel som vore Efterkommere til Fred og Gode.

Hs. K. M. har selv nok at besvære sig over, at da han kom til Regimentet, fandt han Danmark's Rige for sig i stor Besværlighed og Vidløstighed, saa at Kronen af sig selv ei er mægtig nok til at udføre sliq vidtløstiq udseende Tilstand.

Hs. M. har hidtil i disse farlige Tider siddet saa længe i Rolighed, at alle Potentater have høiligen forundret sig over Hs. M., og ønsker og begierer endnu ydermere Fred og Rolighed af Gud. Dog, dersom vor Armatur ei blev sat i Beredskab, saa have vi at frygte, at en Hob fattige og sultne Soldater ved en hastig OVERRUMPLING, ligesom det skete i sidste Feide, uformodentligen skulle bortføre disse Landes Fedme, Folk og Gode, disse Lande og Riger til største Skade. Hs. K. M. har naadigst at takke en Part af den ridderlige og adelige Stand, som i dette begyndte Værk har ladet sig finde saa liberal, saa villig og saa rundelig, som aldrig er befundet i deres Forfædres Tid.

Hs. K. M. lover og tilfiger, at Alt hvad der nu til Landets og Rigets Defension bliver udlovet, det vil han med Rigeraadets Samtykke ei alene modtage med Taknemmelighed, men ogsaa med samtlige Stændernes Bidskab uddele saaledes, at der ei skal være nogen Tvivl om, at det jo beskikkes til Landets og Rigets Bedste, Gavn og Gode.

Hs. K. M. lover og tilfiger, at han ingenlunde vil forglemme denne Stændernes Liberalitet; men at han naadigst med alle kongelige Belgierninger mod Enhver i sin Stand og Stad ideligen og altid vil ihukomme den.

Hs. K. M. har befalet Danmark's Riges Raad at overveie Dette med samtlige Stænder, at de nu ikke skulle opholdes her med Bidtløstighed.

Vi ville nu samtligen bede Gud om sin Naade og Bistand hertil, at dette vort begyndte Værk fornemmeligen maatte skee Guds allerhelligste Navn til Ære, disse Lande og Riger til bestandig Velfærd og Rolighed, paa det at vi alle maae sige med Glæde: „Er Gud med os, hvo kan da være imod os“? Dertil forlene Gud os sin Hellig Aand for Jesu Christi Skyld!

159. Kiøbenhavn 4 Marts 1657. „Skjøndt jeg ei paa nogen god Maade kunde fortsætte Reisen til Odense, da Kongen selv begierede, at jeg med de andre Ministre vilde blive her tilstæde: saa forsikkrer jeg dog G. M., at Intet dermed er forsømt. Jeg skulde suarere have bestyrket dem i deres Animositet, hvis jeg havde trængt haardt derpaa. Det er vanskeligt at skaffe en Specification paa Militien; thi nu begyndes Værket først, og Regimenterne til Hest og til Fods skulle nu dresseres. Jeg veed ikke af nogen Befalingsmand (Öffuerste) i hele Danmark uden over det jydsk Regiment Landfolk samt over det skaanske og det siellandske Regiment. I Skaane ere Garnisonerne vel besatte, men endnu ere ingen Tropper samlede i Feldten. Igaar har Krigscommisfaiiren Hr. Knud Ulfeld, der kom fra Odense, berettet en fornem Mand heri Staden, at Adelen denne Gang har taget sig det saa nær, at ifald der Intet skulde blive af, var den for en stor Deel ruineret; samt at denne Armatur egentligen sigter til at faae tilbage, hvad der tabtes i sidste Krig; at Ove Juul med det Første skulde komme over til G. M., og Tractaterne imidlertid pro forma anstilles og opholdes, saa at hvis noget éclat Emergens skulde opkomme for Sverrige, Danmark da ei skulde forsømme Leiligheden. Blev der ogsaa Fred i Polen, da var jeg her in loco, og da kunde man slutte Fred, naar man vilde. Dette er nu heel sandsynligt, og jeg maa bekiende, at Danmark aldrig kan ønske sig det bedre; det kan nu lave sig til, paa se Tiden og Leiligheden; gaaer det ikke her efter Ænske, kan det altid slutte Fred. Jeg bestyrkes altsaa i den Mening, at jeg maa urgere paa Tractaten, eller ogsaa paa en god Maade, efter G. Mts. Befaling, retirere mig, og foreslaae at transferere Tractaten til et andet Sted“.

160. Kiøbenhavn 7 Marts 1657. „Hr. Kleist kom igaar fra Odense. Han protesterer paa det Hvieste, at han ei kan mærke, at denne Armatur stiler paa Ruptur med G. M.; mine Commissionsvarier skulle med det Første komme igien her tilbage og saa begynde paa Tractaterne. Der berettes mig ellers fra Odense, at der er holdt adskillige og flittige Conferencer mellem Raadet, men det var min Correspondent umueligt at erfare, hvad der havde sig for; han meente, at det kun havde et Defensions-Bærk til Hensigt. Kleist talte selv med Kongen, som udlod sig med, at han ikke agtede at separere sig fra Holland og heller ikke at ophøre med Armaturen, men for sin Sikkerheds Skyld at fortsætte den. Jeg erfarer nu idag, at der paany skal være forefaldet en Qvæstion om Commandoen, og at Kongen giennem Nogle af Adelen har bragt det dertil, at Marsken ei skal commandere, hvilket var en Sag af stor Conseqventz. Jeg haaber, at der blive flere Difficulteter ved at fortsætte saa stort et Bærk, der alene er conciperet paa Papiret. Fra Lybek er der kommet 60 Skippund Hamp; men man behøver vel 8 Gange saa meget. En god Deel Munition af Pistoler og Musketter er ogsaa kommen dersfra; idag ere nogle 1000 Rdlr. sendte til Danzig for ogsaa der at kjøbe saadan Munition. Er det mueligt, troer jeg, at Residenten Møller i Hamborg forhindrer, at der ikke dersfra kommer den Qvantitet Krud, som Danmark har giort Regning paa. Igaar er der atter sendt 30 Kanoner til Fæstningerne i Skaane. Den største Magt synes at ville drage sig til Holsteen, hvor der alt er formæret et Corps af Landmilitzen, 6000 Mand til Hest og til Fods. I Skaane ere Fæstningerne vel besatte, men endnu er der ikke een Mand i Feldten. Her tales stærkt om, at en Deel af Flaaden skal gaae til Elben, og at det først skal gielde Hamborg; saa kan Danmark komme i Harnisk, og senere kan det bedre iagttage den første Leilighed. Man siger, at Kongen agter at commandere i Holsteen tilligemed General Buchwald; Axel Urup og Ulrik Christian i Skaane. Bliver Marsken degouteret, vil det forarsage lidt Bryderi; han har vel ogsaa mange Adhærenter. Rører Kongen den Streng at giøre sig noget friere fra Haandfæstningen og Capitulationen med Stænderne, vil der ikke blive noget Godt af. Jeg haaber, her skal in executione findes andre svære Obstacler“.

161. Kiøbenhavn 7 Marts 1657. „Hvad der er sluttet paa Mødet i Odense, vil G. M. erfare af Indlagte, som er en Extract af Stændernes Bevilling. Mig er lovet hver Stands særdeles og endelige Svar og Resolution. Borgerstabet har dog endnu begieret Dilation paa 8—10 Dage, og vil da give Svar fra sig her hos Kongen. Man holder for, at hvad det ei vil giøre med det Gode, kommer det alligevel til at giøre. Adelen selv har med saadan Gendrægtighed pousferet alt Dette, at man forundrer sig derover. Nogle holde for, at det skal beløbe sig til 40 Tønder Guld i Rigsdaler; men de bedst Underrettede regne det til 30. Da den keiserlige Krig begyndte, veed man for vist, at Adelen hverken var saa villig dertil, eller at Pengesummen steg saa høit. Man siger, at hvis Dette ei medfører nogen særdeles Operation, bliver Mangen derved ruineret. Man holder for, at det er anseet paa, at G. M. herefter ei skal blive Danmark saa redoutabel; at de i sidste Krig tabte Lande quovis modo kunne bringes tilbage under denne Krone, og Kongen faae Satisfaction for Bremen. Ove Juel sendes med det Første til G. M., hvorefter Tractaterne her skulle dirigeres og traineres. Kongen er reist til Holsteen, men siges dog i næste Uge at skulle komme tilbage. Rigsraaderne, især de mig deputerede Commissarier, ventes idag eller imorgen. Patenter skulle være udgivne til at hverve 9000 Mand i Holland, Danzig, omkring Hamborg og andetsteds i den nedersachsiske Kreds. Man siger, at Kongen ei faaer Commando over Militzen, men Marsken, hvormed hiin skal være tilfreds for Mistankes Skyld. Han vil dog paa egen Bekostning hverve et Regiment til Hest til sin Garde, da det synes at ville gaae tilbage med Kai Lyffes Hverving, eftersom denne begierer Nyborg Lehn til Underpant, hvorpaa Kongen ei vil indlade sig. Her tales ret høit baade om en hed Sommer og om Danmarks tilstundende Lykke og Hvihed. En Luzen (?), der har hvervet i Westphalen for G. M., skal med nogle 100 Mand være gaaet over paa denne Side. Man mener ligeledes at lokke en stor Deel af den svenske Armee i Preussen, Lybek og Bremen. Frederik von Buchwald skal som General commandere i Holsteen, og vil ei lade sig befale af Marsken. Kongen skal have for at overtale Generallieutenant Møller til at antage Tieneste her“.

Bilag 1.

Stændernes Resolution paa Mødet i Odense.

1. Adelen har (exceptis paucis) frivilligen offereret til Kronens Tieneste og denne dessein at udføre, foruden den ordinære Rostieneste, Halvparten af alle Kronens Lehn, som Adelen besidder (?); item af hver Tønde Hartkorn 6 Skilling danske om Maaneden, hvilket beløber sig om Aaret til $\frac{1}{3}$ Deel af alle deres Intrader og af deres Landgodser.

2. Præsteskabet og de Hvilærde, Professores, Doctores, &c. have indrømmet Halvparten af alle deres paa Rente udestaaende Midler, som er at erlægge med 3 pCt. om Aaret.

Hver Præst i Stæderne og paa Landet skal holde en Rytter, og til dennes Underholdning bidrage 1 Rdlr. om Maaneden. De, der have geistlige Præbender eller Beneficier, saasom Canonicater, Vicariater o. s. v., give Halvdelen af deres Indtægter.

3. Borgerstabet skal give af sine liggende Grunde, Huse, Alger, Eng ic., af hver 60 Rdlr. 3 Rdlr., hvilken Eiendom først billigen skal tareres, dog Skoler og Hospitaller undtagne.

Af anden Handel, Formue eller Capital, Huusgeraad undtaget, af hver 60 Rdlr. 3 Rdlr.

Af Rentepenge, som Borgerne have udestaaende, foruden deres Negotier, skal i dette Aar contribueres Halvparten af Renten, 3 pCt., ligesaa meget af Børnepenge i dette Aar.

4. Bønderne skulle af hver Gaard give 3 Rdlr. om Aaret.

Dette skal erlægges hele Aaret i 4 Terminer; den første begynder nu primo Maio, som skal betales med Penge; de 3 resterende Qvartaler med Victualier efter en god Taxa; hvorimod den frivillige store Contribution, der bevilgedes for 8—9 Aar siden, aldeles er ophævet.

Bilag 2.

Efter som Hs. K. M. vor allernaadigste Herre og Konge haver for den borgerlige Stand ladet proponere disse Tidens farlige Tilstand, og naadigst ladet begiere, at vi ligemed de andre Stænder af yderste Gyne vort Fædreland ville til Hielp komme til Militiens Underholdning: da have vi Hs. K. M. paa det Underdanigste at betakke for den christelige og faderlige Omhu, som Hs.

R. M. har for alle Undersaatters Conservation, ville ogsaa Hs. R. Mts. naadigste Begiering i al Underdanighed efterkomme, og efter den Anledning, som de tvende høivise Herrer af Danmark's Riges Raad, Hr. Mogens Høeg til Arrestov, og Hr. Christen Skeel til Susinge, os gjort have, godvilligen consentere:

1.

Af alle Kiøbstædgaarde, Huse, Eiendomme, Jorder, Ager og Eng, hvem det og tilhører, aldeles Ingen undtagen, hvilke Privilegier de ogsaa kunne have, (der) udaf visse Dannemænd, som dertil blive udnævnte, blive taxerede, og af disses Tact, nemlig af hver 60 Rigsdalers Værdi, dette første Aar at udgive 3 Rigsdaler. Hvad som tilhører Kirker, Skoler, Hospitaller, item Residentser pro officio hermed uumeent.

2.

At der maa udvælges 8 eller flere Mænd efter Byens Størrelse, som Indbyggerne, Alle og Enhver, baade kongelige Tienere, Kiøbmænd, Haandværkere og alle Andre i Kiøbstæderne bostdende, Ingen undtagen, uden de, som iblandt Adelen eller Geistligheden contribuere kunne, skulle taxere, at de efter deres Handel, Brug og Haandtering imod Andre at ligne, efter deres Formue af hver 60 Rdlr. 3 Rdlr. udgive, deres nødvendige Huusgeraad heri ikke beregnet, ei heller deres Huse, Eiendomme og Rentepenge.

3.

Alle og Enhver, som Penge have paa Rente over deres bortskyldige Giæld, deraf udi dette Aar den halve Rente at udgive; af Børnepenge, som udestaae paa Renter, gives ogsaa dette Aar den halve Indkomst.

Disse foreskrevne godvilligen udlovede Poster skulle betales i 4 Kvartaler. Den første Termin at erlægges i Penge, Guld eller Sølv til den 1 Mai; de andre 3 Terminer at betales med gode Varer, som kunne være Militien tjenlige, og det fra (efter?) den Tact og til den Tid, som de andre Stænder deres levere. Og eftersom dette Foreskrevne vil opløbe til en meget stor Sum, og vil falde besværligt at bringe: da er det med saadant Vilkaar, at al anden Skat imidlertid ophører, og at de Byer, som med

Indqvartering af Soldatesken blive betyngede, maatte blive betalte af den udlovede Contribution, paa det at den ene ei fremfor den anden skal blive ruineret og forarmet; desligeste den frivilligen udlovede Forstrækning, som i en sær Bog paa hvert Sted blev indskreven, eller lovgiort paa andre Maader, hermed at være casferet, og Enhver igien sin Haand at tilstilles.

Hvad anden sær Udgift, Accise fornemmeligen, og hvad Borgerfabet er besværet med mere end Andre, ville vi paa det Underdanigste formode, at Hs. M. og de gode Herrer Rigens høivise Raad ville, saa snart mueligt er, os med forlindre efter vor underdanige Supplication; underdanigst formodende, at denne vor Præsentering udi al kongelig Raade og Mildhed optages. Vi Alle og Enhver erbyde os som lydige og troe Undersaatter til Hs. K. Mts. og vort Fædrenelands Tieneste med Liv og Blod, Middell og Formue af yderste Gyne. Datum Odense d. 28 Februar 1657.

E. K. Mts. underdanigste Tienere og troe Undersaatter, Fuldmægtige for den borgerlige Stand af Sielland, Skaane, Blekingen, Jylland, Fyen, Lolland, Bornholm ic. Med Enhvers Navn og Stad undertegnet.

At Dette er en rigtig Gienpart af den godvillige Bevilling, som den fornævnte borgerlige Stands Deputerede have samtykt til Kongens og Landets Defension, bekiende vi Underskrevne, hvilken vi med Berømmelse, som den meriterer, Hs. K. M. i al Underdanighed ville andrage, saa og befordre den, saavidt os mueligt er, til naadigst Svar paa deres høfsviede Supplication.

Odense 28 Februar 1657.

Mogens Høeg.

Christen Skeel.

162. Kiøbenhavn 11 Marts 1657. „I disse Dage er der kommet 20 Skibstømmermænd fra Lybek, der skulle hielpe til at arbeide paa Flaaden. Der er ligeledes ankommet endeel Over- og Undergevær, 60 Skippund Hamp, som med de tidligere tilsendte udgiøre 120 Skippund; men der behøves endnu 3 til 4 Gange saameget. Det har længe været paa Tale, at man vilde sende 2 Orlogsskibe til Elben; men om det skeer, hvor snart det skeer, og i hvilken Hensigt, vil Tiden vise. Danmark er ellers endnu ikke kommet videre med sin Armatur, end at Ivar Krabbe gjør sin bedste Flid med Landmilitisen i Norge, med at exercere den og

sætte den i Beredskab. 20—30 Officerer skulle sendes herfra til Norge. I nogle af Fæstningerne i Skaane ligge 5, i andre 6 Compagnier Landsfolk; men endnu samles ingen Tropper i Feldten. I Jylland har man opbudet Landmilitzen til Fods og Adelens Rostieneste, saa at et temmeligt Corps der kan bringes paa Benene, c. 5—6000 Mand til Hest og til Fods".

163. Kiøbenhavn 11 Marts 1657. „De mig deputerede Rigsraader ere nu komne hjem. Jeg har besøgt dem og er bleven enig med dem om Præliminairerne, modo tractandi, loco et tempore, hvilket er skeet uden store Vanskeligheder. Saa ofte som de lade mig vide, at de ønske Conference med mig, vil jeg møde i deres Raadstue; og saa ofte som jeg begierer Conference med dem, ville de ligeledes indfinde sig der. Modus tractandi skal bestaae deri, at naar Projectet er kommet frem, skal man mundtlig conferere om hvert Punkt, eller hvis Sagen er af større Vigtighed, skal Enhver opsætte sine rationes og saa bruge Mediators Hielp. Cantsleren lovede inden 2 Dage at blive færdig med Projectet. Heri er en lille Vanskelighed, idet de Danske begiere, at jeg ogsaa skal opsætte et Project, at begge paa een Gang kunne udverles. Jeg mærker, at Dette grunder sig paa en Méfie og Mistanke, at jeg, inden mit Project kom frem, skulde publicere deres; og jeg henstiller til G. Mts. Censur, om jeg burde være difficilis i denne Sag.. Jeg kan ellers ikke mærke Andet, end at de søge at opholde og trainere Værket".

164. Kiøbenhavn 14 Marts 1657. Gesandten havde modtaget de danske Ministres Project, hvoraf erfares, at Kongen af Danmark agter at vedblive sin Forbindelse med Nederlandene; haandhæve Tractaten af 1649; ikke forbyde Hollænderne Passagen giennem Sundet, og derhos „bore et Hul" i de brømsbroiske Pacta, som paastaaes at være krænkede af Sverrige, der har angrebet Danzig. „Med Hvervingen har det nu i nogle Dage staaet stille, og Tillsøbet har endnu ei været ret stort. Man siger, at der er kommet til Glückstadt fra Holland 4000 Musketter, 3000 Pistoler og 2000 Sadelser; om de 150,000 Pd. Krud ogsaa ere komne, kan man endnu ikke sige mig. Her er kommet en Oberst fra Holland, som skal hverve et Regiment Dragoner. Istedetfor Musketter vil man give Soldaterne „Fyrrør" efter Ulrik Christians Forslag, som har seet dette ved den spanske Hær. Nogle sige, at

Isakkus
sammen"

til at se sig selv og sin egen

disse „Fyr-Rohrs“ til Hest skulle tages i Gynge Herred og der bruges paa Grændsen til at gjøre Indfald. I Norge udfri-
ves endnu, og Ivar Krabbe gjør allehaande Præparatorier; men
der er endnu ikke kommet noget hvervet Folk. Flaaden kan neppe
blive færdig førend sidst i Mai. Endnu holder man for, at en-
deel Orlogsskibe skulle gaae til Elben; men i hvilken Hensigt veed
man ikke“.

165. Kiøbenhavn 18 Marts 1657. Gesandten havde mod-
taget sin Konges Ordre, at, hvis de Danske vedbleve at opholde
Tractaterne, skulde han fordre et kategorisk Svar og derpaa sin
Afsked. „Det Punct om Tolden i Sundet har man først ta-
get for: 1) For at forsøge, hvad Satisfaction G. M. vil give
de Danske, og for at erfare, om jeg ei skulde have noget favora-
belt in recessu for Danmark. 2) Fordi denne Materie kan give
uendelige Discurser, og Tiden dermed forhales. 3) Fordi man her-
af vil deducere læsa pacta og derpaa bygge en Grund til at for-
dre Restitution af en eller anden Provinds“. Gesandten havde
forlangt, at de danske Ministre skulde fremlægge alle deres gra-
vamina paa een Gang.

166. Kiøbenhavn 18 Marts 1657. „Kongen ventes her-
til sidst i denne eller først i næste Uge. En Oberst Mansfeld
er af Kongen indkaldt fra Holland; man har overladt
ham Balget mellem et Regiment til Fods, Dragoner eller „Fyr-
rohr“. Paa Flaaden arbeides lige flittigen; men den vil dog ei
kunne blive færdig før Juni Maaned. Hvervingen er nu noget
standset“.

167. Kiøbenhavn 20 Marts 1657. „Hr. Kleist har an-
vendt al muelig Flid for at bringe de Danske til paa een Gang
at fremlægge deres gravamina; alligevel vedblive de at komme
frem med det ene Punct om Tolden i Sundet, og sige, at de først
ville erfare, hvad Satisfaction G. R. M. i dette Stykke vil give
Danmark. Siden vil man gaae til et andet Punct. Tolderne i
Sundet have tvende Gange været kaldte hertil, og have faaet Ordre til
at opsøge Nytt og Gammelt og gjøre et Overflag over den Skade,
som Danmark har lidt i disse 11 Aar efter den sidste Feide,
hvorefter man vil begiere Reparation. Jeg opsøger ogsaa hvad
G. R. Mts. Undersaatter i disse 11 Aar have været graverede med,
og da Dette sikkert, hvis Raison skal gielde, vil blive af større

pondere, saa tænker jeg, man kan ophæve det Ene mod det Andet. Tvende af de mindste Skibe, „Kiøbenhavn“ og „Søblad“, samt en Jagt skulle sendes til Elben. Det første er et nyt Skib, som Saltcompagniet nylig har solgt Kronen. Hensigten dermed skal være at forhindre et Indfald fra Hertugdømmet Bremen, og tillige at have et våaget Die paa Stade. Til Hverving hører man nu ikke synderligt mere; men man sender Skuder herfra til Danzig for at hente de der hvervede Folk og Overløbere fra G. Nts. Armeé. Man vil ikke troe Kagogis Fremgang i Polen. Amerongen sagde mig, at man her smigrede sig med heel contraire Tidender, som man havde faaet fra Preussen. For 3 Dage siden ankom en Oberst Fuchs, hvem Kongen giennem Ulrik Christian har kaldet hertil fra den spanske Armeé i Nederlandene“.

168. Kiøbenhavn 24 Marts 1657. „Om General-Commandoen i Krigen er man endnu ikke bleven enig. Nogle ville have Kongen, Andre Marsken, Nogle atter baade Kongen og Raadet (?) tilsammen. Man holder dog for, at Kongen og Raadet blive her i Kiøbenhavn; at Rigsmarsken, understøttet af Generalmajor Frederik v. Buchwald og Generalmajor Hans Kantzau, skal føre Commando i Holsteen og Jylland; Axel Urup og Ulrik Christian i Skaane, og Ivar Krabbe i Norge. Nogle Kiøbmænd udruste her 2 smaa Kapere, den ene paa 8, den anden paa 6 Kanoner. Det er to smaa slet byggede Fartøier. Til Elben er endnu 1 Skib bestemt foruden de 3; i Alt 4, nemlig: „Kiøbenhavn“, et Skib paa 30 Kanoner; „Falken“; „Søblad“ og Brindsens Jagt. Fra Blekingen faaer man en god Deel Tiære, som dog altsammen er kommen fra Sverrige til Christianopol og de omliggende Stæder. Et lidet Skib kaldet „Søgen“ er i disse Dage sendt dertil, ladet med Kanoner og Krud. 150 hvervede Mand ere nys komne fra Lybek til Fyen; de ere bestemte til Ryttere“.

169. Kiøbenhavn 28 Marts 1657. „Iforgaars er en Skude kommen fra Lybek med Rustvogne, Sadelser og anden Krigsarmatur. Iaftes kom en Skude fra Danzig med 60 Mand, af hvilke Endeel ere Polaffer. Der ventes endnu 200. En katholsk Greve af Molsan er kommen hertil fra Danzig med 8—10 Ritmestere eller Capitainer, hvilke alle ere bestemte til Skaane. Tolderne i Sundet have faaet Ordre til at deducere de danske Grava-

mina, og have giennem Mediatoren tilstillet mig et langt Indlæg; det er opfyldt med Mistanker og Beskyldninger mod mine Betiente“.

170. Kiøbenhavn 28 Marts 1657. „Iforgaars ere 8—10 Skibscapitainer og Lieutenanter antagne; der arbeides lige fort paa Flaaden; dog er der Mangel paa Meget, især paa Matroser og Samp. Kongen ventes ei før næste Uge. Man beretter mig for vist, at Holstenerne ei ere saa villige til dette Værk, som de Danske have været paa Herredagen i Odense. Axel Urup, Ulrik Christian og Oberst Bielke ere i Skaane for der at træffe Anstalter med Hensyn til Krigsvæsenet“.

171. Kiøbenhavn 1 April 1657. „De danske Commissarier vise sig saa koldsindige til dette Værk, at de ei avancere eet Skridt videre frem, end jeg eller Mediatoren driver dem med al Magt. De ville heller ikke udtale sig, men reservere altid Noget alta mente repostum. Fra Danmark er ankommen en Greve af Molsan fra Schlesen, som har med sig 40 Mand hvervede Soldater, Svenske, Finner, Tydskere og Polakker. Han lader sig mærke med at ville oppebie Kongens Tilbagekomst og siden atter begive sig til Danmark for at hverve flere Folk. I denne Uge agter man endnu at sende 3—4 Skibe til Elben. Kongen er endnu paa Landdagen i Flensborg. Holstenerne ere vel villige til at hielppe Kongen i denne coniunctura med en Pengesum, men ratione quanti ere de ikke enige“.

Bilag.

Kgl. Maytz aff *Swerie* till desse Tractater Fullmechtigh befinner sigh, till Tractaternes äntlige sluth, beordrat H. K. M. aff *Danmarkz* Fullmechtige att proponera, och deras swar och resolution begiera vppå affterföllliande punchter.

1. Att såsom Hs. K. M. aff *Swerie* ähr inclineradt att opretta medh Hs. K. M. aff *Danmark* een reel wenskap och alliance: så ähr Hs. K. M. resolverat att ställa i forgiätenheet och vphäffwa alle præterita aff hwadh sort dedt monde wara. Om H. K. M. aff *Danmark* will förstå till dedt samma.
2. Wore vppå een eller anden sydan gravamina, som desiderade någet remedium, så ähr H. K. M. på dess syda öffwerbödigh att deferera H. K. M. aff *Danmark* i alt,

som icke strefwer emoth dess reputation, pacta eller dess interesse, om H. K. M. ärnar giöra desslykest.

3. Till snarare sluth aff desse tractater, håller H. K. M. Fullmechtige nödigt, at medh dedt aldraforderligasta *utrinque conciperes ett instrumentum in forma*, hwar vthi alle *tractanda* fullkomligen införas: Hwilket vnder egne händer hwar andre kann indleffveras, om på wedersydan icke betre middel kunde föreslåås till ett hastigare tractaternes Sluuth.
4. I lyka måtte, vthöffwer dedt som requirerer remedium, vprette een by-acte.

Kiöpenhamn d. 31. Martii A. 1657.

Hans Kongl. Maytz aff Swerie till desse Tractater Fullmechtige.

Magnus Dureel.

172. Kiöbenhavn 5 April 1657. Gesandten vedlægger „Resten af de danske Gravamina“ og sit Svar paa disse. Paa hvad Fundament man saaledes trainerer Værfet, veed den allerhøieste Gud, thi endnu er deres Magt ikke saa betydelig, med mindre man har nogen særdeles Hemmelighed for med Keiseren. Mange troe, at Flaaden ei kan komme i Suen før i Juli, ja maaskee ikke hele Sommeren. Garnisonerne i Skaane ere stærkt besatte, og dersom denne Force fra Sielland skal støde til, kan man maaskee bringe 3—4000 uøvde Mand i Feldten. Til Holsteen drages den største Magt; dog kan jeg ikke mærke, at der er hvervet mere end Ahlesfelds 2 Regimenter, samt Brockdorffs og Sehesteds, der dog endnu ikke ere completerede“.

Bilag.

Till Genswar på resten aff dhe Danske beswähr d. 1 Apr. ofuerlefuerade bör considereras ¹⁾. (4 April 1657).

1.

D. 23 Art. i Brömsebroo pacter mentionerer intet om Norye förvthan *Jemtlandh* att restituera, vthan förmodeligen mee-

---

¹⁾ I en tydsk Översättelse ere saavel de „danske Gravamina“ (der finnes blandt Bilagene til de Durelske Papperer i det fgl. Rigsarchiv i Stockholm), som den ovenstaaende Öiendrivelse meddeelte i den

nes här medh den 25. Artickeln, huarmedh A. 1645, emoth andre *iure belli* intagne orther, *Jemtlandh* medh *Herredaln* inclusive cederes Sveries Chronen, så myckit af bemelte *Herredahl* fins att liggia på den Swenske sidan om fiellan. Hwadh sigh anbelangar de twenne Sochnar *Irne* och *Zerne*, som på Swenske sidan förmenes att liggia till offnbemelte *Herredal* och på Danske sidan till *Norige*, *Angershuus* och *Opslo* stift ¹⁾: så ändoch for vngefeher 11 åhr sedhan på danske sidhan det ähr omtaalt och *utrinque* daag satter, på hvilcken begge Chronornes deputerade samme saak på Åstaden skulle skärskoda, så ähr befunnit, att dhe Danske ähre komne till bemelte orth föresattan dagh och strax heemreste, och dhe Swenske kommandes i negdan och förnimmandas dhe Danskes åther reesa, hafua funnit onödigt sigh der præsentera; vthan bleff denne Kongl. Swenske Residenten befallat at notificera sådan *errorem* på Danske sidhan här wedh det Kongl. Danske hoffuet, huilcket och skedt ähr, och der hoos anpræsentera dhe Danske, att dersom een wiss dagh ännu kunde berammas, skulle dhe Swenske sigh der infinna, hwilcket då på then tidhan icke gått och förnöden befans. Sedan all den tydh weet man icke meere derom wara taalt. Der som nu öfuer denne grentze orichtigheet någon quæstion eller twifuelmåhl på Danske sedan kunde wara infallen, ähr Hs. K. M. af Swerie inclineradt dedt att höra, och der effter ransaka, samt effter pacternes inneholdh och lydelse afhielpa och remediera låtha, efftersom och wedh *Skånske* grentzen på Swenske sydan något beswähr kan finnas.

---

svenske Regierings Svar paa det danske Krigsmanifest: Beantwort- und Wiederlegung zweyer Dänischen Schrifften, eins unter dem Nahmen *Juris Fecialis armatæ Daniæ*, das ander als ein vermeintes Manifest, in Truck außgegeben. Greiffswald im Jahr Christi 1657. 4to. Bilag IX. X.

¹⁾ Om Striden angaaende disse tvende i Elverums Prästegield, Aggershuus Stift, paa Herjedalens Grændser liggende Sogne, hvis Beboere selv gave sig under svensk Høihed og fandt Medhold og Understøttelse hos den svenske Regiering, s. Slange S. 1471. Flere Actstykker, denne Sag vedkommende, findes i det ovennævnte Skrift: Beantwort- und Wiederlegung u. s. w., Bilag XXI—XXIII.

2.

Att emoth den 38. Artickeln H. K. M. af *Danmark* då Erkebiskop aff *Brehmen* medh dess Officerare och tienare icke ähr hollit den inclusionen och *restitutio bonorum*, uthan *Brehmerförde* medh macht intagit, och dess officerer och tienare fiendtligen tracteradhe, Tractaterne här öfuer anstelte i Stockholm eluderadhe, Ertzstiftet *Brehmen* på *Osnabrygske* Tractaterne aff dhe Svenska begärat till Satisfaction, och H. K. M. af *Danmark* blefuen den eeneste i Tyskland, som sitt vthan wederlagh har måst vnbära, det förmähles i den andre punct.

Aff hwadh orsaak Romerske Keyserlige W. effter 30 Åhrs krich och så mangfoldige orthers i Tysklandh eröfrande till Sweries Satisfaction har föreslagit Hertigdömmet *Brehmen*, det stelles i sin orth. Hwareffter i krafft af *instrumento pacis* bem^{te} Hertigdöme Hs. K. M. aff *Swerie* som ett *membrum Imperii* ähr cederat, då och förmodenligen cesserade alle öfrige så wäl H. K. Mtz af *Danmarck* som då Ertzbiskop af *Brehmen* som des officerares och Tienares præensioner. Att H. K. M. som då Ertzbiskop på *Ossnabrygske* Tractaterne icke skedde derföre något wedherlagh, dhet kan *Swerie* intet imputeras vthi hwars macht det icke stodh. Vthan såsom det war een saak, som då den tydhen *in loco* hade bort proponeras, så stodh det vthi den Romerske Keysarens, Chur- och Fürster-nes i Tysklandh betenckiände, samt Stendernes der samme-stedes sådan Satisfaction acceptera och bewillia.

3.

Uthi denne Puncten förmäles den 42. Artickeln i Bröm-sebroo pacter wara violerad, i det att Staden *Dantzich* icke har nutit dess friheet i Commercierne, vthan de aldeles förbudne, H. K. M. af *Danmarck* till merckelig skadhe i dess inkompst i Sundet, så och stoor bekostnadh till dess flottas vthrustningh, som der öfuer blef förorsakat, och att der på red-den blef tagen tull i öpne Siöön och plackerier exercerade på Chronens strömar: så att Hs. K. M. af *Swärie* will tillwelle sigh större högheet i Östersiöön, ähn *Danmarcks* Chronen kan tåhla.

Dhet ähr worden nogsampt kunnigt, huru som i begynnelsen af det Pohlenske kriget H. K. Mt. af *Swerie* har sökt att lefua i fredligheet medh Staden *Dantzick*, i anseende Hs. K. Mts. antecessorer Sweries konungar medh samme Stadh altidh hafue warit i godh correspondentz, och att den wore innesluten i sista *Brömsebroo* pacter, iemvähl att Inwåhnerne dersammestedes ähre den Evangeliske Religionen tillgedaene; för huilcken orsaak skull H. K. M. strax i förstonne igenom dess Commissarium läth tractera medh bem^{te} Stadh, att icke beblande sigh i det medh Konungh *Johan Casimir* och Republiquen af *Pohlen* vpwuxna krich, vthan hålla sigh wedh så fatte saker neutral, tillbiudandes Staden *libertatem Commerciorum* både till watn och landh; men såsom här på intet annat ähr fölgdt, vthan den ene hostiliteten effter den andra, som man af någon sin argeste fiende hade kunnet förwänta; så har Hs. K. M. icke anstådt sådant att tillsee, vthan warit förorsakat att styra wäldh medh wäldh, och derföre låtit leggia dess örlogsflotta för bem^{te} Stadh, att så wäl der medh som andre gangen igienom tillbudit accomodement bringan, ehuru wäl fåfengt, till reasonable tanckar. Såsom nu oft bem^{te} Stadh har medh dess fiendtlige Comportementer giort sigh *Brömsebroos* inclusion förlustigh och förorsakat Hs. K. M. till att logera dess Örlogsflotta för dess redd, så har icke annars kunnat wara, vthan till Flottans kostbare vnderholdh, medh samme rätt som andre ehrbare folck och nationer i slykt fall tillståår, häfua der en moderat Tull, commercierne i alle måttor oturberadhe, det samme så tempererandes, att såsnart H. K. Mt. förnam, att det hoos dess wenner och allieradhe medh olijk vttydelse vptogs, till att vndfly widrige impressioner om Commerciernes frie lop, låth H. K. M. draga dess flotta dädan, och alt sedan hållit Staden wägen öpen till billigt accomodement och tålt at innesluthas i *Elbingske* Tractaten.

Wedh sådan Constitution af saker stelhes förnufteligen att efftertenckia, om Hs. K. M. af *Swerie* eller Staden *Dantzick* sielf ähr orsakan till Turbationen af deres Commercier, så och huadh realt förbundh (?) öfuer Commerciernes friheet ähr i wercket stelt, effter dhe in till denne dagen hafua haft och ännu niutha sitt ohinderlige lopp, och altså huadh skada der-

före H. K. M. af *Danmarck* kan kienna vthi dess Kongl. intrader i Sundet, och sist huru onödigt det har varit att vthrusta dijt een Orlogsflotta, Hs. K. M. af *Swerie* och dess interesse icke allenast, vthan heele det Ewangeliske wesendet till een oboteligh skadha twert emoot pacta, wänskapen och den solenne H. K. M. af *Danmarck* gjorde tillseyelse, daterat *Kiöpenhamn* d. 11. Junii 1655 ¹⁾.

Hwadh dhe föröfuade Plackerier wedhkommer, så ähr vthi dess 2 Åhrs öhrlogh aldrih der öfuer klagat, att en Båth eller Skutha ähr rördh och antastat i Östersiön, som doch anorstädes i werlden icke så noga i acht tages. Een dansk Gallioth ähr emoot befallningh och willie aftagen 2 Rdr. för ett skått, huar öfuer och ähr straffat, så ähre dee 2 Rdr. och Skipparen igen leffwerade och han tillfredz stelter. Af huilcket borde betenkias, huru hårdt det måtte tyckia Hs. K. M. af *Swerie* vndersåther, som medh Confiscationer, arrester och andre noviteter i Sundet hafua varit plågade, när detta ringa så kienneligen optages.

Huadh åthskillige skrifter ähre publiceradhe om Hs. K. Mts af *Swerie* sigh tilwällande högheet i Östersiön, det stelles i sin orth. Ju ärnar Hs. K. Mt. icke disputerä H. K. Mt. af *Danmarck* all tilhörande högheet der sammestädes å sin sidha, och derföre dess egen högheet och rett i Östersiön odisputerligen will beholla och maintenera.

4.

Anbelangende det godz, som ligger paa Landet *Rügen*, och skall sortere vnder *Danmarcks* Chronas protection och Lähnsrätt, huilckett medh Contribution effter siste feigde lika medh andre der liggiande godz ähr graverat: så ehuru wäl detta ähr den Swenska fullmechtige een obekant saak, så tagas doch den *ad referendum* vp, och skall effter ransakningh här öfuer detta afhielpas och remedieras effter pacta.

---

¹⁾ Aftrykt i *Beantwort- u. Wiederlegung* Bilag II.

5.

Dhe exempel, som induceres till bewijs, att den 35. Artickeln icke ähr observeradt på Swenske sidhan, ähre af den natur, att efter som dhe saker mest touchera Hs. K. M. af *Danmarck*, dess Staat och Ministros inbördes, dy suspenderes billigt swaret der på, och kan på danske sidhan icke require-ras. Hr. *Corfitz Vhlfeldt* ähr medh Swensk protection effter pacta favoriseradt, och stelles till sin orth, antingen det ähr pasquill eller apologie, huadh han söker iustificera sin saak medh. Och såsom på Swenske sidan man gierna hade vndwyket Herr *Corfitz Uhlfeldtz* ansökte och impetrerade protection, så har man honom den samme doch icke kunnat neka.

Ambassadeuren Sahl. *Pehr Juel* weet man icke, vthan honom ähr wedherfaren all den ähra, som en Kongl. Ambassadeur och Minister har kunnat requirera, ähr och ingen twifuelsmähl om vthan Sahl. mannen medh sin warelse wedh det Kongl. Swenske Hoffuet, på sin Herres wägnar sin reputation sielf har wist i acht taga. Och såsom den Swenske betiente här icke har orsak vthan att berömme huadh af publiqt honom möthes, så låther han ey heller irra sigh af det honom in privato ähr wedherfarit. Wore och önskeligt, att medh dhe pasquiller innehölles, som H. K. Mt. af Swerie och dess actioner till blasme af Folck af Condition här tryckia låthes och kringh alle gathemunnar vthropas ¹⁾: Alt saker, som borde mehra nedherdämpas än oprifuas. Så kan och der effter ransakas, om någon Edsworen Hans K. Mts. af *Danmarck* tienare har begifuit sigh i *Swensk* tjenst ²⁾, och af huadh orsaak dedh ähr skedt: och Hans Kongl. Mt. af *Danmarck* der vthi skee nöyachtigt contentement, så frampt samme tienare fins obrotzligh, och icke kan producera rättmätig Skiähl, som honom till den Resolution har förorsakat.

6.

Den Skeps Capiteen, som A. 1653 lop förbi H. K. Mtz. af *Danmarck* flotha vthan att falla på sitt topp Segell effter

---

¹⁾ S. ovenfor under 12. Mai 1656, S. 96.

²⁾ S. ovenfor S. 27.

pacta, har man ingen wethskap om; men wäl att een fornembdh Svensk Cavallier samme Åhr medh een Speeliacht lop flottan forbi fellandes på toppseglet och hedrandes flottan medh Swenske Lössn och af försummelsse på Danske Sidhan det icke i acht wara tagit, vthan till recompens af teedh ähra skarpt wara effter honom canoneradt.

Och efftersom här af klarligen ähr att förnimma, att *Brömsebroiske* pacta vthi alla sine *Clausulis* ähre på Swenske sidhan observerade, så stelles dedt der henn, om på danska sidan icke som på den Swenske kan förståås att *utrinque* sökia säkerheeten vthi och medh sielfue Tractaterne; iu kan på danske sidan icke begäras och på den Swenske icke gifwas annan säkerheet, efftersom på Swenske sidhan man befinner sigh mest graveradh; ey heller kan någon reparation och erstatningh fordras på den Danske, efftersom på Swenske sidan ähr leden största skadan. Och efftersom det icke mindre *Swerie* än *Danmarck* ähr angeleget att huadh tracteras blir fullkombligen observeradh, ty stelles det att efftertenckia, om den eene mehra än den andre medh skähl har att stå på någon annan försäkring, än den, som effter andre lofflige nationers bruuk skeer igenom försichtige Tractater: i anseende den eene medh den andres wänskap lyka myckit kan wara tient, och tractaternes observantz till godh wänskaps erhollande och Cultur, den eene så wäl som andre deelen kan wara angelegen och machtpåliggiandes. Sist effterdy icke medh mehre raison och reputation någon försäkringh kan begieras på danske sidhan än accepteras på den Swenske, dy stelles vthi eget behagh, om på danske sidan äwen som på den Swenske man ähr till fredz att fundera säkerheeten på een flytigh pacternes observantz och reciproc inclination wedh alle förefallende occasioner sökia huar andres gagn, besta och förkofringh, aldeles effter pacta.

173. *Kiøbenhavn* 7 April 1657. „Uthi dheres beswär upsökiandes litet och mycket, ja dhe saker som privat hadhe föga ähra af at ventilera, så at en Sal. *Per Juuls*, fordom danske Ambassadeur i Swerige, Tienere (som af en Hr. *Corfitz Ulfeldtz* betiente är blefwen j *Stockholm* för en tydh se-

dan bastonerat, och dher ofuer på klagen icke är skedt Satisfaction) blir här Causa belli" ¹⁾).

174. Kiøbenhavn 8 April 1657. „I en Conference, som jeg havde med Hofmesteren, brast denne ud med, at det ei har sat godt Blod, at G. M. i et egenhændigt Brev har skrevet til Hertugen af Gottorp, at G. M. vil staae ham bi med en Armee, hvis Kongen af Danmark ikke vil søie sig i den Qvæstion om Amtet Svabstedt. Dette Brev, sagde han, har en af de gottorpske Raader viist en af Kongens. Jeg sagde, at det var mig en aldeles ubekendt Sag, men at der forresten fortaltes saa Meget, og at Mungen alene sagde Slikt for at ostentere sin Trostid og vinde Gndest. Om Armeen i Norge, Skaane og Holsteen har jeg ei kunnet skaffe mig videre Underretning, end at der hverves noget i Norge, og at Bønderne udskrives, saa at man skal kunne bringe 6—7 Regimenter sammen; men der er ingen Officerer; der skal nu sendes 20 derover. Hvad det forslaaer, vil G. M. selv behage at estertænke. I Skaane hører jeg, at Garnisonerne ere stærkt besatte; Hr. Axel Urup og Ulrik Christian commandere der. I Holsteen gaaer Rytter-Hvervingen temmelig fort. Ved Flensborg staae 300 (?) Mand; men Rigsmarsken har sagt, at Antallet skal forøges til 18000. Paa Holmen mangler Alt; der er ikke saameget, som man kan giøre en Baadshage af, uden man skulde skære Egeplanter istykker. Man bryder sig her saameget med denne store Armatur, som om det var hele Verden, man vilde erobre. Greven af Molsan er atter reist tilbage til Danzig med Patenter og Penges for at hverve flere Folk. De tre til Elben bestemte Skibe ere, formedelst Modvind, atter komne hertil“.

175. Kiøbenhavn 8 April 1657. „Hofmesteren sagde mig, at Kongen sikkert kommer igien i denne Uge. Som jeg mærker, have Holsteenerne nolentes volentes maattet samtykke i Contributionen. Man siger, at Ulrik Christians Regiment snart skal blive complet, bestaaende af 13 Compagnier, der skulle lægges i Skaane. Man venter en Envoyé fra Kongen af Polen, ved Navn Morstein“.

---

¹⁾ Den Begivenhed, hvortil her sigtes, beskriver Juell selv meget omstændeligen i et Brev til Charisius. Sift. Tidskr. V. 384 ff. S. ovenf. S. 185.

176. Kiøbenhavn 11 April 1657. „I Conferencen med Hofmesteren kom jeg saavidt, at han med mig sandede, at Intet tiende disse Kroner bedre end Fred og god Alliance. „Men hvo kan lide derpaa“? tilsviøede han. „Kurfyrsten har sagt til Rosenvinge og svoret derpaa, at G. M. med det Første vilde komme med hele Armeen“. Jeg svarede, at dette var mig en ganske ubekiendt Sag, men at det var mueligt, at G. M. havde sagt det, i det Tilfælde, at Kongen af Danmark skulde angribe de svenske Lande i G. Mts. Fraværelse. Kan man ingen Vej komme videre, saa kommer man frem med Kroniker, gamle Breve, og Alt hvad som kan opsiges. Mig berettes, at Adelen i Almindelighed skal være imod disse Consilia og imod Armatur til Offension, og at caussa regis skal spille herunder, nemlig ved denne Leilighed at skaffe sig under og ved Krigen større Auctoritet hos Adelen. Men røres denne Streng, veed jeg ikke, om Alt vil gaae vel. Noogle af de Yngre i Raadet, som dependere af Kongen, og som see, at denne Adelen over al Maade store Frihed er publico skadelig, ere ikke utilbøielige til at stemme herfor. Mig synes ogsaa, at Rigshofmesteren selv ikke er langt fra den samme Mening. Efter min ringe Forstand er det en vanskelig Sag at practisere, hvis Adelen mærker det. Om de ogsaa lade mig gaae bort, uden at nogen Tractat er sluttet, troer jeg ei, at nogen Ruptur saa snart følger paa, thi de ere endnu ikke færdige. Igaar har man begyndt at hverve Søfolk. Kongen reiser i disse Dage til Skaane for at overvære General-Mønstringen. Efter Bededagene, der holdes 3 Dage i Rad, sidst i April og først i Mai, skulde Tropperne drages sammen i Skaane.

177. Kiøbenhavn 11 April 1657. De Danske „declinere“ det kategoriske Svar. „Rigshofmesteren er igaar reist til en Begravelse i Kiøge; Cantzleren undskylder sig med sin Svaghed, med Hofmesterens Reise, og dermed, at han ei saa snart kan komme Kongen i Tale. Man hører alt, at Adelen ikke er tilfreds med, at denne Armatur skulde sigte til nogen Offension, og at saamange fremmede Officerer og Soldater føres herind, hvorved alle Penge gaae udaf Landet. Imellem Kongen og Marsken vorer Misforstaaelsen, og man mener, at hvis Noget skulde komme paa, vil Kongen ugierne see Marsken commandere. I Lybek skal der hverves 200 Matroser; heri Landet 500, og fra Norge skal der forskrives et stort Antal, i hvilken Anledning 2 Skibscapitainer

ere sendte derover, ligesom 1 er sendt til Jylland og til Holsteen. Kongen, Dronningen og hele Hofstaten kom hertil forleden Onsdag. Igaar ankom den polske Envoyé, Morstein“.

178. Kiøbenhavn 15 April 1657. „Hofmesteren er kommen tilbage, og Raadet er for en stor Deel forskrevet hertil, især i Anledning af denne Tractat. 3 Skibe ligge nu atter paa Strømmen og skulle, som der siges, løbe i Egen; men om de skulle gaae til Østersøen eller til Nordsøen, kan Ingen endnu vide med Visshed. De 3 til Elben bestemte Skibe ligge endnu i Sundet og oppebie nærmere Befaling; man siger, at de vente de 3 andre. Man har talt om et Angreb paa Gulland, og saameget er vist, at en fornem Handelsmand i Bisby, Johan Classen, har skrevet hertil, at Indvaanerne sammesteds vare meget misfornøiede. Kongens Reise til Skaane skal være opsat til om 14 Dage. Den ordentlige Herredag er udfreven til d. 11. Mai. Ved den Mønstring, der for 5—6 Dage siden holdtes i Skaane, befandtes der at være 5 Compagnier til Hest og 7 til Fods. I Skaane er der endnu ingen flere høie Officerer end Generallieutenant Axel Urup, Generalmajor Ulrik Christian, Feltoimesteren Christian Friis, Oberst Krag (?), der er meget syg, og Oberst Fox (Fuchs); Oberst Tramp er endnu ikke kommen tilbage fra Brabant. Som der siges, vil man efter d. 1. Mai samle Tropperne, og Marsken skal i dette Tiemed inden faa Dage reise tilbage til Holsteen. Igaar havde Kleist Conference med Commissarierne, ved hvilken han paa al optænkelig Maade søgte at styrke dem til Fred og til at slutte denne Tractat; men man vedblev endnu med stor Haardnakkenhed at paaastaae Satisfaction. Idag skal den polske Envoyé have Audients hos Kongen“.

179. Kiøbenhavn 15 April 1657. „Over Keiserens Død mærkes nogen Perplexitet; men det agtes ikke, thi man mener, at det ei skal mangle Danmark paa Parti. Gud veed, hvad man stoler paa. Jeg er sikkert underrettet om, at her er Intet in cassa; Stændernes Contribution kan ikke forslaae, før Aaret er omme, da den er indrettet paa 4 Terminer. Man mærker, at Undersaatterne ere uvillige nok til denne Contribution, og at de fleste ønske Fred“.

180. Kiøbenhavn 18 April 1657. „Ret nu var Mediatoren her og sonderede mig, om jeg endnu ikke havde

Noget Danmark til Contentement, foreslaaende, at Halland efter 30 Mar maatte restitueres Danmark, og de 2 Sogne i Jemteland uden examine gives tilbage. Imorgen skal jeg tilstille ham mit Svar herpaa".

181. Kiøbenhavn 18 April 1657. „Kongen og Marsken ere nu temmelig forsonede, som er et Tegn paa, at Det, som ageres her, bliver caussa regni, non regis. Man frygter ellers for, at G. M. skal tage nogle Regimenter Ungarer eller Kosacker med sig og dermed agere i Holsteen".

182. Kiøbenhavn 24 April 1657. „Jeg hørte igaar af van Amerongen (en god, ærlig Mand), at de danske Ministre søgte at hyre 12 Skibe i Holland og i Amsterdam, men at man der først vil være sikker paa sin Betaling. Her underhandles nu ogsaa med den hollandske Ambassade om Ampliation af den sidste Alliance-Tractat angaaende Defension af de Lande, der fremdeles kunde tilfalde Kongen".

183. Kiøbenhavn 25 April 1657. „Sr. Kleist var hos mig den 22. dennes og berettede mig, at jeg inden faa Dage skulde faae Svar paa mit sidste Indlæg om den kategoriske Resolution. Marsagen til den lange Opsættelse havde været Cantslerens Sygdom, hvem man ei kunde forbigaae i dette Værk som Den, der havde været med at slutte de sidste Tractater til Brønsebro. Jeg har besværet mig for Hofmesteren over nogle Kapere, som her udrustes at skulle gaae paa Rov i Østersøen. Igaar var den polske Envoyé til Conference med sine Commissarier: Hofmesteren og Reedtz. Marsken reiste i Forgaaers til Jylland, for efter Bededagene, som endes d. 2 Mai, at gaae til Tropperne i Holsteen. De fleste af de øvrige Rigsraader ere reiste hver til Sit, saa at det sikkert maa være afgjort, enten man vil tractere eller ei. Igaar reiste Kongen og Dronningen til Frederiksborg, og Nogle mene, at Hs. M. med det Samme agter sig til Skaane".

184. Kiøbenhavn 29 April 1657. „80 Matroser ere i disse Dage ankomne fra Holland; de maae blive om Bord, at de ei skulle foraarsage nogen Tumult (rumoor) heri Staden. Igaar sendte Cantsleren en Cancelliejunker til mig for at undskylde, at Svaret til mig, som en Folge af hans Sygdom, endnu ei var blevet udfærdiget; han lovede, at det skulde komme strax efter disse Bededage. Hofmesteren har sagt mig, paa mit Spørgsmaal, om

man vedbliver at forlange Satisfaction, at det danske Rigsraads Brev til det svenske, hvori man persisterer paa Satisfaction, var færdigt, og at Svaret til mig vilde blive overensstemmende dermed. Jeg rørte ogsaa noget ved min Dimission, hvilken han tilbød at skaffe mig. Fra Holland er der kommet 2 Underofficerer af Mansfelds Folk, og man venter endnu flere derfra. Fra Norge ere 120 Matroser ankomne. Trommen røres dagligen for Søfolk og Folk til Artilleriet; men jeg kan ikke mærke, at Tillobet er stort. Et lidet Skib ligger færdigt for at bringe Hr. Ivar Krabbe til Bohuus. Han medfører nogle tydske Officerer og alle Ordreer“.

185. Kiøbenhavn 2 Mai 1657. „Fra Holland venter man 12 Orlogsskibe og 100 Søofficerer, som ere hyrede i Amsterdam. Igaar er en Galliot kommen derfra med 60 Sømand, meest Officerer; fra Lybek er der kommet 40 Mand. De øvrige 40 Mand ventes ogsaa med en Galliot. Af de 12 Skibe skulle 3 paa 40 Kanoner være overordentlig skønne; de skulle have dobbelt Besætning, der siden skal fordeles paa Flaaden. Disse Skibe har Marselius hyret af 2 Kiøbmænd, som igien have leiet dem af Staden Amsterdam. En Kiøbmand i Lybek har præsenteret til Kronens Tieneste 4 Skibe, besatte med Folk, Kanoner og alt Tilbehør. Endeel Officerer ere ankomne hertil, især fra Polen, som bevidne deres Iver for at tiene G. M., dog ikke i den polske Krig. Med Tolden i Sundet handles pro lubitu, og Kiøbmændene betale i Almindelighed Told for svensk Gods, hellere end at maatte befrygte dets Anholdelse, hvis det angaves som saadant, og lade det gaae under Hollændernes Navn og Protection“.

186. Kiøbenhavn 2 Mai 1657. „Det er nu paa Tappet, om Danmark skal forbinde sig med Keiseren, Polen og Moskau, eller ogsaa beholde frie Hænder og holde sig til Holland alene. Ja, man lader sig forlyde med, at man endog cum periculo reipublicæ et status vil søge at faae de tabte Lande tilbage, og at bringe Danmark saaledes til Kræfter, at det ei skal behøve, som hidtil, at frygte for Sverrige. Kongen har talt med Kleist om G. Mts. Person heel honorabelt og vel, men har dog formaliseret sig over, at G. M. skal have udladt sig med at ville anfælde Danmark, hvilket nogle Officerer af den holsteenske Adelen nylig have fortalt ham. Jeg har ofte besøgt den hollandske Am-

basfæde, men den har fielden gjort mig Gienbesøg. Dette er ff et ex proposito, for at Ambassaden med saa meget større Credit og Klemme kan have et godt Ord hos de Danske. Det berettes mig, at Hr. Kielmann vil trække sig tilbage fra det gottorpske Hof, da han mener, at Alt gaaer tilbage med G. M., og han netop er Den, som har raadet til en saa étroite Correspondance mellem G. M. og Hertugen".

187. Kiøbenhavn 6 Mai 1657. De danske Ministres kategoriske Svar oversendes. Durel havde udsærdiget en Protestation herimod; han havde ogsaa giennem Hofmesteren begieret sin Afsted, da han „ikke længere var til nogen Nytte". Han skriver under Kleists Couvert, da hans egne Breve ei vare sikke.

Bilag.

Paa Hans Kongl. Mayt. i Sverrig Hans Fuldmægtiges replica d. 8. April offuerlessueret, er voris resolution och svar som følger ¹⁾.

1.

Vi formene aldelis ingen aarsag at haffue fornommen, huorfor wi schulle forandre woris billig postulat, om erstatning for denn stoore schade Kron Danmark er wedersahren, formedelst pacta icke ere observerede. Det er io handgribelig bewist, och med daglig erfahrenheit bestyrkis, hworledis de Suensche betiente i Sundet med certificatzer och huis deraff dependerer omgaais, twertimod den klare bogstaff af Brømsbrois pactis, och hwadh myndighed de der exercerer foruden ringeste bogstaff aff Rigernis affsieder at kunde producere, som dennem der till authoriserer. Huorfor Danmarchis Krone tillsviede schade icke lett er at aestimere, forvden andet mere som er bewist pacta till woris største præiuditz at were med violeret. Der imod schall icke bewises noget at were paa Danske sijde handlet mod oprettede pacta. Dedt har icke heller weret brugeligt, at naar noget kunde were forløben, som ringeste schin kunde haffwe at beschylde tillbørlig observantz aff pacterne medh, at mand paa Swensche sijde der medh lenge har

---

¹⁾ Den svenske Gesandts Replik paa den ovenstaaende kategoriske Erklæring læses i hollandsk Oversættelse hos *Aitzema* l. c. VIII. 903 ff.

patienteret, mens strax med saadan exaggererte klage indkommen, at der som mand icke wille were uwise paa goodh naboeschab och wenschab, da har mand maatt giffwe contentement, i huorledis (?) føye och billighed der till har werit, saa neppelig itt exempel schall kunde produceris, som io er taldh paa och giordt mere fornøyenhed for, end retten well kunde haffwe vdkreffvet. Suorfor denn begierte satisfaction med lige saa stoer rett och billighed paa Danske sijde endnu fordres, som denn paa Swenske sijde med ingen schiel eller føye kand begieris.

2.

Att denn Suensche Fuldmægtige sigh klarligen erklærer icke at kunde condescendere vdi nogen reparation aff schade, icke heller assecuration paa disse tractaters observantz, dedt er of wfiert at fornemme, effter som wij saadan billig begiering icke kunde affstaa, och hand der med giffwer aarsagh till at wij effter hans egen begiering of cathgorice forklarar, at wij dedt der wed saa at lade forbliffwe, och wille paa wor side for alle were vndschylt, at disse tractater icke erlanger en bedre och vndscheligere vdgang.

Aff Kiøbenhaffn
d. 2 May 1657. J. Gersdorff. Ch. Thomsen. P. Keetz.

184. Kiøbenhavn 9. Mai 1657. Gesandten ventede samme Dags Eftermiddag Kl. 2 sin Afskeds = Audients hos Kongen. „Med denne Post har saavel den brandenburgske Ambassadeur som Andre havt Underretning om en herlig Victorie, som G. M. har vundet i Polen. Ved denne Tidende er det blevet temmelig tyyst her. — — Lader man mig nu end gaae re infecta, saa troer jeg dog ei, at der strax vil paafølge noget Brud; thi hverken ere Regimenterne i Jylland og Skaane completerede, heller ikke er Flaaden færdig. Man venter først de 12 Skibe fra Holland, skiondt man ei kan giøre nogen fast Regning derpaa“.

185. Kiøbenhavn 9. Mai 1657. Gesandten havde nu havt Afskedsaudients. „Over Keiserens Død og G. Mts. gode Tilstand i Polen fornemmes her ingen Alteration. Hs. M. af Danmark „tedde migh doch ingen grym mine“, lod mig ogsaa hente i den samme Carosse som de polske, hollandske og brandenburgske Gesandter. Hofmesteren svarede mig i Kongens Navn og

repeterede meest min egen Tale. Denne bestod i Takfigelser for den Raade og Protection, som var vederfaaret mig i 11 Aar, samt Uttring af mit Onske, at disse Tractater maatte have vundet Fremgang. Hertil svarede han, at det ogsaa var Kongen ufiært, at Tractaterne vare standsede, men da Hs. M. ei kunde erholde nogen Satisfaction, vilde han henstille det til Gud og Tiden. Jeg dimitteredes ellers med de Ord, at Hs. M. var min Person med Raade bevaagen".

186. Kiøbenhavn 13. Mai 1657. Den 10. Mai havde Gesandten været hos Hofmesteren. Han havde der talt om nogle Kapere i Østersøen, der alt havde optaget tvende svenske Fartøier. „Kaperne, sagde Hofmesteren, havde ikke hjemme her; mærkede man noget Saadant, skulde man vel holde sin Haand derover. Jeg nævnede ham dog en Borger heri Staden, hvem jeg har kiendt næsten ligesaa længe som jeg har været her, nemlig Clas Michelson; men Hofmesteren sagde, at det var en Rostoffer". Gesandten talede dernæst om den fra dansk Side forlangte Satisfaction; da det af Hofmesterens Uttringer syntes, som om man havde betænkt sig: gif han til Mediatoren og bad ham giøre sit Bedste. Denne var derpaa hos Hofmesteren og senere hos Kongen, men „Alt blev som det var". Fra Gynge-Herred ere 100 Mand ankomne, der skulle exerceres i Brugen af et eget Slags Bøsser, som med een Ladning kunne skyde 50 Skud ¹⁾. 2000 Mand af det stællandske Regiment skulle arbejde paa Kiøbenhavns Bolde. Paa Holmen har man nu omtrent 600 Matroser med dem, der ere komne fra Holland, Norge og Lybek.

187. Kiøbenhavn 13. Mai 1657. „Eders Majestæts Postmester i Helsingør ²⁾ skriver mig til, at Swengell, der har boet

¹⁾ Om de tappre Beboere af Gynge-Herred (i Skaane) og deres Bedrifter under Krigen s. Nyerups Efterretninger om K. Frederik III. S. 113 ff.

²⁾ Allerede fra Trediveaarskrigens Tid holdt den svenske Regiering en egen Postcommisfair i Helsingør, til at befordre svenske Breve giennem de danske Stater til Hamborg. I Fredsslutningen til Brømsebro 1645 (Art. 20) omtales denne Postgang som bestaaende; den affstafedes først ved Fredstractaten til Kiel 14. Januar 1814 § 25. Jvfr. Schlegels Statsret, I. 410—12. (S. nedenfor S. 228 og fl. St.).

i Lifland og været Generalquarttermester, er kommen til Helsingør og har „giffwet ett förskreckeligh anslagh på Ösell“; han har sagt, at der var ingen Defension, at Indvaanerne længtes efter Ruptur imellem disse tvende Kroner, og ad primum motum vilde vindicere sig under Danmark. Raperierne har man tilladt, for at give Hollænderne et Paaskud til at sende Flaader til Öster=svæn. Da jeg hos Rigshofmesteren nævuede dem, som her i Kiøbenhavn vare interesserede i disse Raperier, mærkede jeg, at han blev rød derved. Hr. Kleist har giort Alt hvad han har kunnet, og har ei undladt at stille de Danske nogensomhelst ratio for Nie; men man mener, at Leiligheden er for god til at man skulde slippe den, og at ingen Fare er forbunden dermed. Jeg er ogsaa vis paa, at Hofmesteren, der er en Fremmed heri Landet og af tydsk Slægt, søger herunder Kongens Interesse, at denne maatte faae friere Hænder hos Adelen, og Hofmesteren selv blive saameget sikkrere, en Streng, som er overmaade farlig baade for G. M. og for selve denne Stat. Danmark begynder nu at kaste sine Dine paa Moskoviten; da man troer ham tilbvielig til Fred, vil man søge at bestyrke ham til Feide og Drlog imod G. M. I Skaane skal der snart holdes Generalmønstring; Nogle ville sige, at Hs. M. selv agter at bivaane den, og siden begive sig til Holsteen, for at være Armeen nærmere. Da man nu venter 12 Skibe fra Amsterdam, troer man at være G. M. aldeles overlegen til Svæs. Man har sagt den polske og den moskovitiske Gesandt, at en Ruptur vil følge, hvilket maaskee ogsaa er Tilfældet. Hofmesteren sagde mig selv, at denne Armatur kun sigter til at skaffe Danmark Satisfaction. Her er ellers mange mala domestica; skulde Danmark geraade i Krig, vil det sikkert komme i 100 Hazarder. Mangen klog Mand indbilder sig, at dersom G. M. ei kan erholde Fred i Polen, vil G. M. lade Kagogi og en Deel af Armeen gjøre sit Bedste i Polen, og selv med den vvrige Hær gaae ind i Holsteen; og at de tydske Officerer og Soldater, som her ere, da skulle løbe til, især hvis den danske Armeé engang skulde lide et Nederlag“.

188. Kiøbenhavn 15. Mai 1657. „Jeg har nu sagt Farvel saavel til Kongen og Dronningen som til Senatorerne og de fremmede Ministre. Igaar ankam hertil med Posten

Hr. Demeule ¹⁾ som fransk Envoyé, for at bilægge disse Tvistigheder og forekomme Ruptur mellem begge Kroner“.

189. Kiøbenhavn 17. Mai 1657. „Den hollandske Ambassade sagde mig, at dersom det kommer til Ruptur, hvorom ikke synes at være nogen Tvivl, vil man snart komme hertil fra Holland med en Flaade og slutte Fred, saafremt Tvistighederne ellers blive bilagte mellem Holland og Frankrige. De danske Ministre sige selv, at Kurfyrsten af Bayern har skrevet et særdeles courtoist Brev til den danske Konge. Jeg kan mærke, man gierne skulde have seet, at jeg var bleven her længere, indtil man var bleven ganske færdig til at bryde“.

190. Salmstad 19. Mai 1657. „3 skønne Saltskibe, tilhørende det store Compagnie, der laae paa Helsingørs Rhed, ere blevne opbragte til Kiøbenhavn; Folkene ombord ere giorte til Fanger, men Hollænderne ere givne fri og have for største Delen taget Tieneste paa den danske Flaade. De øvrige Folk, Svenske og Finner, bleve deels loffede, deels truede til ligeledes at antage Tieneste paa Flaaden; de ere i Alt omtrent 120 Mand. Før min Afreise blev det mig sagt, at et svensk Skib, lastet med Ammunition, Krud og Andet, var ogsaa allerede anholdt. 1 Saltskib og 2 Skuder skulde være tagne i Beltet. Man vil med det Første lægge 3 Skibe for Gothenborg, som der aldeles skulde spærre Handelen. Hofmesteren har sagt til Hr. Kleist, at det skulde være Repressalier for den lidte Skade, og at man vilde give G. M. Respit til at betænke sig angaaende Satisfactionen; kan en saadan ei erholdes, vil man bruge de Midler, som Gud og Naturen har givet“.

191. Kiellerø 24. Mai 1657. „Dette Bæsen i Danmark drives fornemmeligen af Kongen og dem, der dependere af ham, især Hofmesteren, Ulrik Christian og Mogle af de Yngste i Raadet. Alle de Andre ere ogsaa enige om, at man ei herefter som hidtil, kan leve til G. Mts. Discretion, som de kalde det, og ønske derfor gierne de i sidste Krig tabte Lande tilbage; men de Ældre inclinere ikke til at hazardere summam rerum, men vel til at gaae sikkert tilværks, og da at bryde, naar Sverrige er in agone. Den brandenburgske og den franske Envoyé ville vel kun

---

¹⁾ Hr. Demeule, der i 1648 var fransk Resident i Hamborg, og nævnes af *Flassan*, Dipl. Française III. 183.

udrette Lidet i Kiøbenhavn; saavidt jeg kunde mærke, blev man ved disse Sendelser saameget modigere“.

192. Kiellerø 14. Juni 1657. „Her paa Stedet finder jeg en stor „Förslagenhet“ og Almuen besværer sig høit over den idelige Udskrivning og de store Paalæg. Gud forbyde, at Fienden skulde komme heri Landet! Her har stedse været en forfærdelig Tørke, saa at Fienden har kunnet lægge Ild overalt; han har truet med at opbrænde alle Skove og Huse. Men nu har Gud givet os en temmelig Regn. Jeg har med egne Dine seet, at Ilden har ligget meer end een Allen i Jorden, og Folk maatte staae Vagt deromkring, uden at vide, fra hvilket skult Sted Ilden maatte komme“.

193. Stockholm 18. Juni 1657. „Nu begiver jeg mig atter nedad Landet til og paatager mig (om jeg saalænge nyder Helbred), at forfatte Concepten til et Svar paa det danske Manifest, der er bragt hertil af en Kiøbmand, hvilket jeg, saasnart det kan blive færdigt, skal tilstille G. M., at corrigere, censurere og disponere derover efter eget Behag“.

IV.

Den svenske Resident Gustav Duvalls ¹⁾ Breve
til Kong Carl den Ellevte ²⁾.

1660—62.

1. Helsingør 15. September 1660. Residenten finder, som han havde ventet, Gemytterne meget forbittede; „det svenske Navn er her næsten utaaleligt; og de, som gierne maatte ville vise en Svensk nogen Høflighed, blive derover forhadte og forfulgte“. Kun med stor Møie og efter nogen Strid med den hollandske Resident, Jacob le Maire, var det lykkedes ham at faae Logis. Han havde forgieves forestillet Toldembedsmændene, at de ei maatte flærere (de svenske) Skibe, førend Skippernes Certificater af ham vare

¹⁾ Gustav Duvall, af en skotsk Adelslægt, f. 1630, Søn af Jacob Mack Dougal, som under Trediveaarskrigen anførte den svenske Hær i Schlesien, blev Kammerherre hos Dronning Christina, senere hos hendes Efterfølger paa Thronen, Kong Carl Gustav; Marskalk ved den Ambassade, som 1655 med Rigsraad Christer Bonde i Epidfen sendtes til Protectoren i England (s. *Wieselgren, De la Gardiska Archivet*, VIII. 217 ff.). 1658 gif han atter til England for at condolere i Anledning af Protectorens Død og for at begiere en Hielp af 30 Fregatter for Sverrige. Efter Freden til Roskilde beskikkedes han 8. Mai 1658 til svensk Resident i Danmark, hvilken Post atter betroedes ham i A. 1660. Han beklædte dette Embede til Slutningen af A. 1662, da han kaldtes til Landshøvding over Stora Kopparbergs Län; 1674 optoges han i den svenske Friherrestand, og var Landmarskalk ved Rigsdagen i Upsala 1675. Han døde 1691 eller 1692. *S. Biogr. Lexikon öfver namnk. svenska män*. IV. 137. *Stiernman, Swea och Götha Höfdinga-Minua*, 2 uppl. I. 208.

²⁾ De originale Breve (de fleste i det svenske Sprog) giemmes i det Rgl. Rigsarchiv i Stockholm. Nogle enkelte Breve til Rigsdrost Grev Brahe findes i Haandskriftsamlingen paa Skokloster.

giennemfete, hvorimod disse vilde holde sig stricte efter Bacterne, som ei talte om nogen Resident, og klarere Skipperne, saasnart de viste deres Certificater eller Søpasser. Han kan derfor ikke give nogen sikker Fortegnelse over de gennem Sundet passerede Skibe. Han ønsker, at Dronning Christinas Placat af d. 19. April 1653 maatte blive fornyet.

2. Helsingør 18. September 1660. „Dronning Christina kom hertil d. 17., ledsaget af et Compagnie til Hest og af Hr. Hannibal Sehested, som paa Kongens Regning skulde entretenere Hendes Majestæt. Idag har hun været paa Kronborg og beseet Alt. Terlon, som er i hendes Følge, og som nu agter sig til Sverrige, var idag hos mig og sagde, at han paa sin Herres Begne skulde have søgt at forhindre Dronningens Reise til Sverrige, hvis han ei havde været forsikkert om, at hendes Plan alene angik hendes egne private Anliggender, og at hun paa ingen Maade vilde befatte sig med publico. Det Samme har ogsaa Dronningen selv erklæret“.

3. Helsingør 21. September 1660. Efter modtagen Dredre vil Gesandten den følgende Dag begive sig til Kiøbenhavn. „Dronning Christina blev den 18. bragt over Sundet paa en kongelig Jagt, som førtes af Admiral Niels Juel; hun ledsagedes af Hannibal Sehested. Dagen derpaa blev denne Jagt sønderslagen her ved Bryggen i en gruelig Storm. Paa Reisen over erfarede jeg af Hr. Sehested, efterat han havde bevidnet sin sincere Affection imod vort Folk, at han inden faa Dage vilde gjøre en Reise først til Lybek for at ledsage sin Grevinde, som agtede sig til Braband, og siden vilde han for sin egen Person (for sin particulier) gjøre en Reise til England og maaskee medtage nogle Breve fra Kongen af Danmark, og derpaa gaae til Franrige, Italien og Spanien, pour dire adieu au monde. Grev Ulfeld skal fremdeles blive i Arrest paa Bornholm“.

4. Kiøbenhavn 27. September 1660. Gesandten's Audients hos Kongen af Danmark havde først været bestemt til d. 26. Kl. 11, men da Kongen dengang havde Borgerstanden hos sig, blev den opsat til samme Eftermiddag Kl. 3, da han blev afhentet af en Adelsmand Niels Kruse i Kongens Bogn. Ved Audientsen hos Kongen svarede Peder Keedtz paa dennes Begne; hos Dronningen Godske v. Buchwald, som nylig var hjem-

kommen fra en Ambassade til Holland i Forening med Otto Krag ¹⁾; hos Prindsen dennes Hofmester Ove Skade. „Ved Mødet har Adelen givet sit Samtykke til at betale Told og Accise ligesom de andre Stænder, hvilket saaledes har behaget disse, at de med Glæde have indrømmet at erlægge denne Afgift (att de medh glädie denne bewillingh undergått hafwa); men det befrygtes, som en god Mand sagde, at efterat de nu have bragt en saa anselig Indtægtspost i Hs. Majestæts Kasse, ville de (Bengene?) falde i flette (omilda) Hænder, og Hs. M. og Kronen kun faae den mindste Nytte deraf. Hvad angaaer deres (de Danskes) Affection mod G. M. og Kronen Sverrige, da lader det til, at de mene det temmelig alvorligt, naar kun ikke Skaane, som de altid klage over, laae dem saa nær for Dinene. Der siges, at Rigsmarskens og Cantzlerens Embeder skulle bortgives; til hvem hiint skal gives, er uvisst; men dette faaer, som man mener, enten Peder Keedtz eller Otto Krag. Som berettes, skal Ulfelds Sag ogsaa tages for. En god Ven var idag hos mig, som sagde, at begge D. D. M. M. ikke lettelligen skulde lade sig bevæge til at give ham Par-don; men den samme Ven sagde ogsaa, at han vel vidste, at Ulfeld aldrig havde corresponderet med Kongen af Danmark under Krigen, og at det ei heller var ubekendt, til hvem hans Huus i Malmø med alt dets Tilbehør var skienket, hvis Anslaget var lykkedes“. Residenten havde besøgt Righofmesteren og talt med ham om adskillige Sager; denne havde lovet at antage sig disse og bevidnet ham sit Ven-skab, men forresten henviist ham under sin Sygdom til Peder Keedtz eller til Otto Krag.

5. Kjøbenhavn . . . October 1660. Residenten havde besøgt Raadet; d. 1. October havde han været hos Otto Krag, som bl. A. var kommen til at tale om den Urigtighed, som var forfalden med Certificationerne i Sundet, og havde lovet at andrage

---

¹⁾ Otto Krag og Landraad Godske Buchwald til Giersberg sendtes efter Frederik III.s Instrux af 20. October 1659 til Nederlandene for at modarbejde den svenske Ambassadeur Coyet, der søgte at bevæge Generalstaterne til at hæve deres Forbindelse med Danmark. Undervejs skulde de begive sig til Hertugen af Lyneborg for at formaae denne til at forlade „det Svenske Parti“. Om deres Modtagelse i Nederlandene s. Hofman, d. Adelsmænd, I. 187.

hans Begiering for Kongen, at Toldembedsmændene maatte faae Ordre til at communicere med ham. „Da han (Otto Krag) derpaa spurgte, om Rigsadmiralen og Grev Rønigsmark toge det Krigsfolk i Tieneste, som de Allierede aftaffede: svarede jeg nei, og og at vi nu ei trængte til Soldater, eftersom vi havde Fred paa alle Sider og selv aftaffede vort eget Krigsfolk. Derpaa spurgte jeg, hvorfor der her i Danmark holdtes saa meget Folk, hvortil han svarede: „„Det gjøre vi for Eders Skyld, thi vi see, at I have et ikke mindre Antal paa den skaanske Side, og derhos burde ogsaa denne de Svenskes sidste Ruptur gjøre os noget mere agtsomme og forsigtige, end vi have været; alligevel ere vi ikke fændede at beholde flere Folk, end vi behøve til Garnisonen; thi Kiøbenhavn, Kronborg og Kiøge (?) ere Grændsepladser, som kræve gode og stærke Besætninger; men skulde vi endnu ville holde mere Folk, da ere vi efter denne sidste Ruptur saaledes tilredte, at det vel forbydes os; iøvrigt maae vi vel ogsaa søge Midler til paa saadan Maade at aftaffe vort Krigsfolk denne Gang, at vi ved en anden Leilighed kunne faae det igien, om behøves““. „Dg da han adskillige Gange talte om den sidste Ruptur, nødsagedes jeg omsider til at svare, at han ei saa ofte maatte nævne den sidste Ruptur, at han glemte den første, der var Aarsag til begge; hvortil han sagde, at det Ene med det Andet burde nu være glemt. Saavidt jeg kan erfare, have de ifinde at holde 8 Regimenter til Hest og 6 til Fods til at besætte alle Pladser her i Riget, foruden (Tropperne i) Norge. Den 2. October sendte Kongen Jens Juel til mig for at berette, at de Sager, jeg havde andraget, vare Hs. M. foredragne. Hvad Certificationerne angif, tog han i Betænkning at give Toldbetienterne nogen Ordre om, at disse skulde forevises mig, da han meente, at Sligt kunde give andre fremmede Nationer nogen Ombrage. Hvad det andet Punct angif, vilde Kongen gjøre saadan Anstalt, at, naar Tiden var forløben, den for Fyrene bevilgede Post skulde blive betalt. Jeg takkede Hs. M. underdanigst, og sagde, at hvad det første Punct angif, maatte min Mening være bleven ham urigtigen forebragt; denne var ifkun, at Hs. M. vilde beordre Toldembedsmændene i Helsingør til stedse at underholde en god Correspondance med mig, saaledes, at de ei klarerede nogen Skipper, som bragte Sopas og Certification paa Toldboden, før end han havde været hos mig; vilde de klarere uden mit Vidende,

kunde jeg ikke svare for hvad Feil der blev begaaet". Dette lovede han at forebringe og at skaffe Residenten Svar. Jens Juel, som var bestemt til Resident ved det svenske Hof, bad derpaa Residenten om at bane sig Veien der. Samme Dag besøgte Duvall den keiserlige Ambassadeur, Baron de Goes, som havde været omtrent 4 Aar i Danmark, siden den hollandske Ambassadeur, Vogel-
sangh ¹⁾, som lovede at understøtte hans Andragende om Certificationerne. Paa Duvalls Spørgsmaal: hvad Contentement han fik paa de af Generalstaterne forstrakte Pengesummer, svarede han: „Penge kan jeg ikke vente; men maa see til at faae Andet af Værdi, og jeg venter kun endnu Resolution paa 2 eller 3 Puncter for at gjøre mig reisesfærdig; men jeg troer, at jeg dermed letteligen skal komme til at tilbringe Vinteren her". „Samme Dag var Hr. Henrik Bielke hos mig, en Mand af et oprigtigt og redeligt Comportement. Som jeg erfarer, nærmer Mødet sig nu sin Ende. Af en god Haand er det mig berettet, at Schack og Sivert Urne skulle have tilbudet Kongen deres Lehn paa en Tid af 3 Aar og at ville tiene uden Løn. Man mener, at der letteligen vil kunne skee nogen Forandring; jeg troer ogsaa, at Hs. M. gjør sig Tan-
ker herom. Da der fattes 7 i Raadet, har man foreslaaet Kongen Endeel at vælge imellem; og den gamle Maade at ud-
vælge Een af Tre ²⁾, skal ikke længere iagttages, af særdeles Grunde. Blandt dem (der ere bragte i Forslag) menes Ove Juel, Oversecretairen Erik Krag, Ivar Krabbe og en Pudwisch at være; dog gjøres Vanskeligheder med Hensyn til de tvende Sidste".

6. Kiøbenhavn 4. October 1660 (til Grev Brahe). „Fyrsterne af Birkenfeld, der for faa Dage siden kom hertil, reis-
te igien idag. De modtoges meget vel af Kongen, og bleve igaar

---

¹⁾ Peter Vogelsangh, fra Foraaret 1659 Generalstaternes Gesandt i Danmark, hvor han tilligemed van Saren, Slingelandt og Suybert mæglede Freden mellem de nordiske Riger. Hans og hans Collegers Breve til Raadspensionnairen Jan de Wit, der belyse disse Forhandlinger, ere trykte i: Brieven tusschen Johan de Witt ende de Gevolmachtigden van Staedt der Vereenigde Nederlanden in Vranckryck &c. ('s Gravenhage 1725 4to I—VI) VI. 1—507. Vogelsangh forled det danske Hof d. 8. April 1661.

²⁾ S. herom Historisk Tidskrift, udg. af den hist. Forening, I. 289. ff.

prægtigen tracterede af Hr. Sehested. Der tales ellers om, at den Ældste af dem skal have fattet en *Amour* til Sehesteds Datter, si modo credere fas sit".

7. Helsingør 10. October 1660. „Siden mit sidste har jeg spurgt, at Rigshofmesteren og Flere af Raadet skulle ligeledes have samtykt at give Kongen deres Lehn paa 3 Aar, og det menes, at de Alle par honneur ville følge deres Exempel. Det vil nu vise sig, om ikke denne Tilstaaelse vil komme til at overskride de 3 Aar. Den 5. var jeg atter til Hove, og fik Erik Krag mig hjem med sig til Middagsmaaltid. Han havde Kongens Breve med sig angaaende de Stænder, om hvilke jeg tidligere har meldt, hvoraf Copier medfølge". (Nemlig fgl. Befaling til Tolderne i Helsingør at holde god Correspondance med den svenske Resident i Alt, hvad der efter Tractaternes Indhold kan tiene til Enighed; og om at erlægge af Toldkisten til bestemt Termin de tractatmæssige Benge til Fyrenes Bedligeholdelse m. m.). Af Fyrpengene havde han Intet funnet erholde til den første Termin; eftersom een Dag forud alle de siden Freden ved Tolden indkomne Benge vare indsendte til Hoffet.

8. Helsingør 17. October 1660. „Den Uenighed, som en rum Tid har fundet Sted mellem Adelen og de andre Stænder, har nu endelig maattet bryde løs ved dette Møde; og da Adelen ikke har villet underkaste sig den bevilgede Tara: saa have Præsteskabet og Borgerstanden ved en Committee (utskått) protesteret derimod paa det Høieste. Men deres fornemste Proposition har været, at de ville have Kongen til Arvekonge, angivende som Grund, at H. S. M. havde i al denne farlige Tid saa troligen staaet dem bi, og ei veget fra dem, men udholdt tilligemed dem denne langvarige Beleiring. Til det første Punct svarede Adelen, at de burde betænke, at det var irraisonnabelt, at de giordes aldeles lige i alle Afgifter, og at Borgereskabet særdeles burde tage i Betragtning de store Privilegier, for hvilke det vel billigen var skyldigt at gjøre noget Mere end det Sædvanlige; men til det andet Punct sagde Adelen aldeles nei, med de Ord, at hvis de ikke holdt inde med saadan Tale, skulde man vel finde paa andre Midler, truende dem med Blaa-taarn. Borgerne lode sig alligevel ikke affrække, men sagde, at Adelen Trusler ei gjorde stort til Sagen, og begierede inden 24 Timer dens endelige Beslutning. Adelen blev ligesuldt ved sin Mening, og der faldt haarde Ord; bl. A. begyndte Adelen at fore-

faste Borgerne, at de gif med Bærge ved Siden, da de ei fortiente at bære Andet end en Allen, med flere lignende Bebreidelser, saa at endelig en af Borgemeesterne sagde, at deres Stand havde viist hele Verden, hvorledes den havde forstaaet at bruge sit Bærge; ved Guds Hielp og deres Valeur var den kongelige Krone, Hs. M. og Danmarks Rige conserveret. Hvilken Proces hine derimod havde gjort, udviste den første „Ridder-Krig“ (det förre Riddare-kriget) — som deres første Ruptur her i Almindelighed kaldes — saa at hvis Adelen ikke vilde samtykke i deres Forslag, skulde de vel vise, at de endnu turde bruge deres Bærge til Hs. Majestæts, deres Herres Avantage ¹⁾. Dermed skiltes de ad, lode strax røre Trommerne, Portene luffe og alle Bolde og Poster besætte, saa at siden den 13. Ingen, førend nu paa een Dag, har kunnet komme enten ud eller ind. Ved denne Allarm

---

¹⁾ I et Brev fra Duvall til Grev Brahe af f. D. og næsten eenslydende med ovenstaaende, hedder det: „Borgerne og dz andre Stænder have drevet paa, at Kongen herefter skulde blive en Arvefonge og dette Rige et Arverige, og fordret Adelen's Svar inden 24 Timer. Først har Adelen ikke blot heelt og holdet afflaaet dette, men har ogsaa begyndt at disputere Borgerfabet dets Privilegier og fordret, at Borgerne skulde aflægge deres Bærge, foregivende, at de Fleste af dem aldrig havde lært eller forstaaet at bruge en Klinge og langt mindre kunde ansees værdige til at bære den. Hvorpaa en af Borgemeesterne i Kjøbenhavn svarede Hr. Niels Trolle, som især havde talt for Adelen: „Hvad vore Privilegier angaaer, da troe vi dem at have fortient; thi den Tid I gode Herrer Eder bag Kaffelovnen forvarede, da maatte vi Dag og Nat staae paa Volden og forsvare vore Poster, saa at vi derved, næst Guds Bistand, Hs. K. Mts. Krone have conserveret; thi formene vi og, at Hs. M. os naadigst ved dem maintenerer. Hvad det Andet angaaer, maae vi derfor med god Ret bære vort Gevær, og kunne bevise, at vor Stand har lært, hvad det er at føre et Gevær“ “. „Hvilket ogsaa en Borger Søren Røven for saa Dage siden havde beviist paa en af Kongens Kammerherrer, idet han ei blot har prygllet (bastionerat) baade ham og hans Tiener temmelig, men ogsaa fra taget ham hans Sværd. Endelig kommer det til den Extremitet, at de true hinanden med Blaataarn, og skilles ikke ad som bedre Venner. Strax derpaa røres Trommen, og Portene blive luffede paa nogle Dage“. — — — Efter en anden samtidig Beretning var det Hr. Niels Trolle selv, som blev „bastonnerad och desarmerad af en borgare“. S. *Wieselgren*, *De la Gard*, Arch. IX. 11.

vare omtrent 400 (500?) af Adelen paa Slottet, og Borgerfabet i Gevær udenfor paa Pladsen. Hr. Niels Trolle skal da have sagt: „Er det saaledes meent, at vi paa denne Maade skulle miste vor Frihed?“ „For de andre Stænder mærker jeg, at Erkebisp¹⁾ skal have ført Ordet. Disse have endelig „medh deras eenstemige alarmerande“ bragt Sagen saavidt, at Hs. M. alt fra alle Prædikestole skal være erklæret for Danmarks Riges Arvefonge og hans Successorer efter ham; og som berettes, skal han endvidere i disse Dage tilbørligen hyl- des. Hermed ere ogsaa alle Lehn ophævede, baade Rigsraadets og Adels; dog skulle Schack, Eberstein, Trampe og Ahlesfeld for deres troe Tieneste have hver sit Lehn. Altsaa er nu den hele danske Statsforfatning paa en saa kort Tid ganske forandret, jeg kan ikke troe Andet end til G. Mts. og vort kære Fædrelands Bedste, eftersom Magten nu er dem meget betagen, som forhen vare os de allerværste. Nogle Dage forud skal en af Kongens Kammerjunker, Corfits Trolle²⁾, være geraadet i Disput med en kiøbenhavnsk Borger, Søren Raven; det kom til Haandgemæng, og Borgeren tracterede ham da meget ilde og desarmerede ham ovenkiøbet. Da der nu klagedes derover for Kongen, loe denne over, at En, som vilde være en Cavalier, lod en Borger tage Bæret fra sig“.

9. Helsingør 19. October 1660. „Kongens Haandfæstning skal være aldeles casseret, og Tvende af hver Stand ere ud- nævnte til at bestemme Regieringsformen. Stænderne have ellers

¹⁾ Mærkeligt er det, at Svane alt her kaldes Erkebiskop, uagtet han først under d. 29. October 1660 erholdt denne Titel (s. Historisk Calen- der for 1814 S. 294). At der dog haves Exempler paa, at Sjel- lands Biskopper stundom før 1660 ere titulerede Erkebiskopper, s. Ba- dens Afhandl. III. 124—25.

²⁾ Corfits Trolle, en Søn af Rigsraad Niels Trolle til Trolholm, blev meget brugt under Krigen med Sverrige, bl. A. som Mellemand mel- lem den danske Regiering og de Sammensvorne paa Kronborg og i Malmø. Det var ham, der udsendtes af Kongen til Rostgaard, og i Forening med denne vandt Steenvinkel og Hutchinson for Ansla- get mod Kronborg. S. Thura, Rostgaards Levnet S. 113 ff. Danske Magazin Tredie Række I. 260, 261, 276. Han døde d. 21. Marts 1684.

indrømmet at underholde foruden den Krigsmagt, som tidligere er anvendt til Garnisonerne, 2000 Mand til Hest og ligesaamange til Fods, hvilke til Hs. Mts. Sikkerhed altid skulle være paa rede Haand. Kongen søger paa alle Maader at sikke sig sin nys erholdte Magt; saaledes betroer han Befalingen over Militien kun til saadanne Personer, om hvis Troskab han er forsikret, f. Ex. Schack, Eberstein, Trampe og Frederik Ahlesfeld. Igaar skal Hs. M. være hyllet, og idag gives en Banquet for Stænderne. Adelen har fundet paa det Raad for at captivere benevolentiam, at sige, at den længe havde havt dette isinde med Hs. M., men ei turdet komme frem dermed; og var nu meget glad over, at det var skeet. Corfits Ulfeld skal hentes til Kiøbenhavn, og hans Sag foretages der.

10. Selsingør 20. October 1660. Residenten havde faaet et privat Brev, som med stor Nøie var practiseret udaf Kiøbenhavn, eftersom Portene atter holdtes lukkede, og flere Breve vare optagne. Adelen havde modarbeidet den skete Forandring, og Endeel havde ladet sig forlyde med, at de hellere vilde miste Hovedet end sive sig heri (än dette wärckelt undergå), især Niels Trolle, Otto og Erik Krag, som i 3 Dage havde fordulgt Stændernes Postulat desangaaende hos sig, indtil disse selv foredroge det for Kongen; men da Portene vare blevne lukkede, havde de, tvungne af Frygt, maattet levere Haandsæstningen fra sig (sic), hvilken de tidligere havde søgt at beholde under forskjellige Udflugter, f. Ex. at den ei fandtes i deres Landliste, men at Corfits Ulfeld havde den i Gjemme. Endeel af Adelen ønskede, at de vare blevne i Skaane, eller at de aldrig vare komne til dette Møde; og hvis Portene ei saa hastigen vare blevne lukkede, havde vel Nogle forstuffed sig. „Der menes, at Oversecretairen bliver priveret baade officio et beneficio. Otto Krag har ligeledes tabt Kongens Gnæst og derhos paadraget sig hele Adelen's Forbittrelse, fordi han, som paa Adelen's Begne talte med Stænderne, ei havde Ordre til at gaae frem med flige Trusler, hvorved disse især foranledigedes til at begynde paa dette Værk. Forlehningerne blive vist ogsaa reducerede in totum, og ved de store Intrader, som falde deraf, paastaae Stænderne, at Tolden og Accisen skulle annulleres og opheves. Rigshofmesteren blev paa en Stol baaren ind paa Stil-

ladset (paa Slotspladsen). For faa Dage siden skal en Galliot være sendt efter Corfits Ulfeld, som nu skal havees i Examen".

11. Helsingør 24. October 1660. „Hr. Sehested har Navn for at have bidraget meget til denne Forandring; han har ogsaa for sin Tieneste nydt det Beneficium, at han af Nogle kaldes Vice-Roi, af Andre Stads-Statholder, en Charge, som menes at skulle have Rang næst efter Kongens Cantsler, eftersom Sehested har afflaaet det sidstnævnte Embede, der paany er tilbudet ham. Næst efter ham ere de fornemste Capita: Biskoppen Dr. Hans Svane, Borgemeister Hans Nansen og Christopher Gabel, der har tient Kongen i Bremen som Kammertiener, og nu skal være i stor Credit. En russisk Gesandt er ankommen for nogle Dage siden og har alt havt Audients. I Kiøbenhavn forundrer man sig meget over, at den hollandske Gesandt, som kom tilligemed mig, endnu ikke har været ved Hoffet og havt Audients. Som der siges, har den russiske Gesandt offereret Kongen nogle tusinde Tønder Korn (Spannemåhl)".

12. Helsingør 26. October 1660. „Der siges, at de 4 fornemste Embeder igien skulle erholde deres Lehn".

13. Helsingør 31. October 1660. „Den 26. October har Kongen beskiftet Rigshofmesteren til Rigsdrost, Hannibal Sehested til Rigsskatmester, Peder Reedz til Rigscantsler. Nu mangler kun en Rigsmarsk, hvortil Adelen har foreslaaet Kongen 3 Personer, med underdanigst Begiering, at han ei vil give dette Embede til Feltmarskalk Schack, som er en Fremmed. Derpaa er endnu ikke faldet Svar; men da Feltmarskalken erfoer dette, har han vægret sig ved at sidde hos de Andre i Raadet. Biskop Svane er gjort til Erkebiskop, og Hans Nansen til Borggreve (Burggressue). For nogle Dage siden har Hs. M. selv ved Nattetid Kl. 12 været i Cancelliet tilligemed Sehested, Axel Urup og Reedz og den nys udnævnte Kammerskriver Gabel, udtaget alle Cancellie-Acta og ladet dem bære paa Slottet, og som der fortælles, skal det være blevet Hs. M. sagt, „det där iblandh skolle wara någre Consilier fattadhe aff stort efftertryck". Residenten le Maire, som den 25. reiste til Kiøbenhavn for at aflægge Curialia, kom iforgaars igien hertil".

14. Helsingør 2. November 1660. „Bortgivelsen af Rigsmarskens Embede er, som jeg kan tænke for Jalouistes Skyld, al-

deles opsat; men Schack bestyrer (förträdher) denne Post, dog uden at bære Navn af Rigmarsk. Den russiske Gesandt skal søge at gjøre den tidligere Alliance „så myckiet närmare“, at de, som ere Moskovitens Fiender, tillige skulle holdes for Kongen af Danmarks og vice versa, hvilket Andragende Kongen har afflaet, og vil ikke indlade sig paa Andet end hvad der er sluttet i den tidligere Alliance“.

15. Helsingør 7. November 1660. „Kongen skal inden kort Tid med Solennitet krones i St. Mariæ Kirke i Kiøbenhavn. Peder Keedtz er bleven kongelig Cantzler; Christopher Urne har for Alderdoms og Svagheds Skyld resigneret Rigscontzler-Embedet, hvilket er overdraget Jørgen Seefeld“.

16. Helsingør 14. November 1660. „Adelen, som tracteres meget slet, er overmaade misfornøiet med den skete Forandring, og der er de, som ligeledes augurere ondt om de andre Stænder. Erik Krag, som endnu hidtil har holdt sig, menes ogsaa at blive affat, og Christopher Gabel at faae hans Tjeneste. En anden af Kongens Kammertienere, ved Navn Jacob ¹⁾, af Haandværk en Skrædder, holdes nu for Kongens Favorit. De Adelige, som før med største Flid have søgt at sælge deres Godser i Skaane, ville nu omvendt sælge deres Eiendomme paa denne Side, og blandt Andre skal Rigsdrosten selv have ladet sig forlyde med Sligt. Jeg maa ogsaa underdanigst berette G. M., at jeg er kommen i Forfaring, at Admiral Askii (?) har havt privat Audients hos Kongen, og at Hs. M. selv har ført ham ind til Dronning-

---

¹⁾ Den samme Kammertienere „Ds Elskelige Jacob Pedersen“, der 1655, 7. Decbr., fik „Inspection over Vor lille Dyrehave ved Bort Slot Frederiksborg“ (Siell. Reg. Nr. XXIII. Fol. 718), som 1661 fik Skjæder paa tvende Byggepladser i den „ny afstufne Kongensgade“ (Siell. Register Nr. XXV. Fol. 110), og senere ved et Kongebrev af 19. Juni 1663 erholdt Tilladelse til at indrette et efter den Tids Maalestok stort Tracteur- og Forlystelsessted i den lille Dyrehave ved Jagersborg. (Nyerup, Efterretn. om K. Frederik III. S. 407). I A. 1664 nævnes han som Aspirant til det Rentemester-Embedet, som var blevet ledigt ved Gabels Dphøielse til Statholder (s. den svenske Gesandts Brev af 19. Juni 1664 i 2. D. af dette Værk). Hans Indflydelse hos Kongen omtales ogsaa nedenfor i et Brev af d. 14. October 1662.

gen, hvor alle Prindsesser og de kongelige Børn, rangerede i god Orden og flædte paa det meest Advantageuse, vare tilstede, for at han ved samme Leilighed kunde hilse paa dem. Hvad G. M. befæler om det svenske Krigsfolk, skal jeg med Flid drive paa her ved Hoffet. Jeg mærker ogsaa, at Adskillige endnu løbe over fra Skaane, hvilke Commandanten her modtager; men da jeg ei veed det med Visshed, har jeg skrevet til Oberst MuschKamp, at han skal underrette mig derom".

17. Helsingør 14. November 1660 (til Rigsdrost Grev Brahe). „I mit sidste Brev berettede jeg G. G., at jeg ei vidste, hvilke Slægter der vare findede at gaae over til os; men siden har jeg erfaret Noget derom, nemlig, at Hr. Jørgen Brahe paa Knudstrup ¹⁾, Rosenkrands og Thott, ja Rigsdrosten selv skulle have sagt, at de ikke vilde afhænde deres Godser „sedan denne ombytelse“. De, som før have villet sælge deres Eiendomme i Skaane og købe andre paa denne Side, ville nu heelt og holdet gaae vice versa; thi, som mig fortælles, skal Adelen blive meget slet tracteret“.

18. Kiøbenhavn 20. November 1660. „Den 14. kom jeg hertil, og eftersom her nu er skeet en Forandring med Chargerne, lod jeg mig melde hos Hr. Sehested, for at spørge, hos hvem man nu skulde søge Adresse til Kongen, og om han ei vilde paa tage sig den Umage. Han kom til mig om Aftenen, og efterat jeg havde gjort ham en lille Compliment og lykønsket ham til hans Charge, takkede han mig og sagde, at Hs. M. havde ved denne Naade ladet hele Verden see, at hans Unnaade ei havde været af saa stor Consideration, at den skulde kunne hindre hans Avancement. Derpaa bevidnede han sit oprigtige Venskab imod Sverrige, og sagde, at hvis han saae, at han kunde bidrage Noget til en god Correspondance og Fortrolighed, og han da ikke pousserede dette paa alle Maader saavel for Sverriges som for Danmarks Interessers Skyld: da handlede han som den Utafnemmeligste i Verden, thi Sverrige og Danmark vare som to Brødre, der skulde dele en Arv imellem sig, og ikke gierne saae, at nogen Fremmed kom imellem, som vilde afhænde enten den Ene eller den Anden af

¹⁾ Ubentvivl menes Steen Brahe til Knudstrup, en Søn af Rigsraad Hr. Jørgen Brahe.

dem Noget ¹⁾." Den 15. havde Residenten havt Audients hos Kongen og Dronningen for at lykønske dem i Anledning af Arvehyldingen. Peder Keedtz havde besøgt ham og yttret sig meget redebøn til at befordre større Enighed mellem de nordiske Kroner; „thi," sagde han, „at begge disse nordiske Kroner vedblive at være i Uenighed og Misforstaaelse, har Ingen uden Tertius godt af." Han berettede derhos, at han havde spurgt, at Grev Königsmark skulde hverve; hvilket jeg benegtede, men sagde, at han søgte at faae de gamle Karle igien, han før havde havt, og som han vidste vare gode Soldater, og satte dem istedetfor de nye, hvilke han aftaffede. Efter G. K. Majestæts Ordre talte jeg ogsaa Noget om de svenske Soldater og Ryttere, hvorpaa han svarede: „Vi vare tilfredse, I havde ikke alene dem igien, men ogsaa Endeel af de øvrige, vi have." "

19. Kiøbenhavn 24. November 1660. „Man er nu her især med at indrette adskillige Collegier, nemlig: 1) *Collegium Status*, hvori der foruden Rigsdrosten, som præsiderer, ogsaa findes Sehested og Keedtz med flere Assessorer af Adelen, hvis Navne jeg ei veed med Visshed; Svane, som er Erkebiskop over Danmark og Norge; „Borggreven", Hans Mansen; Dr. Bulche²⁾; Kongens Livmedicus; Brindsens Præceptor, Matthesius, og Rentemesteren, Christopher Gabel. Jeg har fra en god Haand; at Bierman, som er hos den franske Ambassadeur, og nu reiser til Sverrige,

¹⁾ Med denne og flere lignende Udladelser af Sehested, som forekomme i det Følgende (s. især under d. 14. Mai 1662), kan man sammenligne de mærkelige Uttringer i hans saakaldte politiske Testament om Gavnligheden og Nødvendigheden af en venstabelig Forstaaelse mellem de tvende nordiske Kroner: „Sa pensée était, qu'il n'y-avait rien de plus utile pour V. M. et le roi de Suède, que de vivre ensemble avec le plus d'union et de bonne correspondance, qu'il serait possible" &c. &c. *N. D. Magazin*, IV. 288 ff.

²⁾ Peter Bulche (Bullichius), født i Brandenburg, Doctor Medicinæ ved Universitetet i Basel, blev 1643 Stadsphysicus i Flensborg, 1648 kongelig Livmedicus, 1660 Kammerraad og Assessor i Høiesteret, og 1667 Hans Mansens Efterfølger som Præsident i Kiøbenhavn, i hvilket Embede han døde d. 13. Novbr. 1671. Som en Mand af megen Indflydelse hos Kongen, der brugtes i vigtige Forretninger, vil han oftere blive omtalt i disse Samlinger.

for at blive en Tid ved G. Mts. Hof, skal have Løfte om at blive Secretair i samme Collegium. Dette bliver det fornemste Collegium, hvori alle Rigets Grender in politicis skulle foretages og debatteres. Derefter skulde 2) Kammercollegiet have høyt Rang, hvori Rigsstatmesteren er Præsæs; men dette er forandret, thi Schack er udnævnt til Rigsmarsk, og 3) Krigscollegiet er altsaa blevet det næste efter Collegium Status. 4) *Justitiæ Collegium*, hvori Cantsleren præsidere. Man vil her mene, at dette Collegium med Cantsleren i Spidsen ogsaa letteligen skal faae Forrang for Kammercollegiet, eftersom Cantslerens Charge før har været secunda a Rege. Der er ingen Tvivl om, at Hr. Sehested jo er i stor Discredit hos Adelen, som gierne, om den kunde, skulde ville gjøre ham nogen Skade (otienst), som jeg har hørt ham selv sige. Han anseer denne Post som en Comoedie, og veed ikke, hvor længe han kan agere deri. 5) Admiralitets-Collegium med Rigsadmiralen; 6) *Collegium Consistoriale* med Erkebiskoppen til Præsident; 7) *Commerce-Collegium*, hvori Hans Tanssen er Præsident. I disse Dage skal Kongen have befalet, at alle de, som have Lehnsbreve, skulle levere dem til Rigsstatmesteren, som skal giennemsee og fornye dem. Andre ville sige, at de skulle beholde Lehnene til Philippi Dag. Sehested har ogsaa Ordre til at holde Regnskab med Niels Trolle, som før har gjort det Samme med Sehested. Stænderne ere nu dagligen samlede for at deliberere om, hvorledes man skal underholde Militiën, som behøves til Landets Defension; og hvis Adelen gøres de andre Stænder lig, som disse fordre, saa vil dette kun forøge Hadet imod Borgerne, som blot mangler Magten for at bryde løs. Det er sandt og vist nok, at Adelen ligesaavel som Borgerstanden bliver slet tracteret af Kongen, og man hører allevegne plaintes derover. Naar kun Nogen tør udlade sig, saa sige de aabenbart, at dette ikke kan bestaae. Kongen skal vel ved Hylbningen have lovet ikke blot at maintainere dem ved deres Privilegier, men endog at forbedre disse; men eftersom ingen Effect følger paa, begynde de at tvivle herom. Af En, som alt stod i Handel med Kongen om sine Godser i Skaane, hørte jeg, at han angrede, han var gaaet saa vidt; han vilde gjøre sit Bedste for at demelere sig. Andre ere fast besluttede paa at forblive under Eders Majestæts Devotion, blandt disse en Rosenkrands. Jeg har mærket af Adskillige, at, dersom de kunde

nyde deres Privilegier, vilde de Alle, som have Godser (i Skaane), blive under Gders Majestæts dominio. Hs. M. har ogsaa giort en Forandring med sine Gemakker, saa at han har et Apartement, hvori Ingen kommer, uden han er kaldet, eller lader sig melde; i det andet Gemak, hvori Hs. M. som oftest træder ud for at tale med dem, som ere tilstede, komme fremmede Ministre, Rigsraader og Generalspersoner; og i det tredie kommer Adelen indtil Ritmestre og Kiøbenhavns Borgere. Erik Krag har igien aflagt Ed til at continuere Secretariatet, og er derhos giort til Kammerraad. Det var ogsaa paa Veie, at Juel, der er bestemt til Resident ved G. Mts. Hof, ei skulde have gaaet derhen, og at Tienesten skulde være overdragen En af Borgerstabet; men jeg mærker alligevel siden, at det bliver ved den første Resolution. Om Ulfelds Hidkaldelse Hayes ingen Bished; det har været et løst Rygte. Den russiske Gesandt er affsediget herfra; men vil ikke bort, da han ei kan komme til Søes, og over Land giennem Sverrige troster han sig ikke til at reise. Han er saa forbitret paa de Svenske, at hvis nogen Svensk kommer i det Huus, hvor han ligger i Herberge, lader han alle sine Folk binde deres Sabler paa sig, og mener, at det skal komme til Slag. Jeg hører, han næsten ikke har været til at stille, fordi Coyet har været i Huus med ham, og har sagt, at Kongen havde lagt denne derind ham til Affront. Idag ere følgende Embeder bortgivne: Hr. Sivert Urne er bleven Rigsstaldmester; Hofmarskalk Cörbiz Rigsraad og Rigmarskalk; Jørgen Bielke Rigs- og Krigsraad; Brindsens Hofmester, Ove Skade, Rigs- og Cancellieraad; Claus v. Ahlesfeld Generalfeltmarskalk over den norske Armee; Trampe, som menes at skulle gaae med Generalfeltmarskalken til Norge, Generallieutenant; Hans v. Ahlesfeld Generalfelttvimester; Frederik v. Ahlesfeld og Eckeric Krigsraader. Der siges ogsaa, at Ove Juel skal blive Rigsraad og Overkammerherre. Adskillige af de Ældste i Raadet komme lidet til Hove, nisi vocati".

20. Kiøbenhavn . . . November 1660. „Igaar have Collegium Status og Krigscollegiet holdt deres første Session; i det sidstnævnte ere Hans og Frederik von Ahlesfeld samt Eckeric og Trampe Krigsraader; hvad jeg i mit sidste berettede om disses Charger, er altsaa blevet forandret. En Hovedskat eller Mandtalspenge udskrives nu over hele Riget; Adelen samt de, der ere

noget bemidlede, give Mand og Hustru, hver for sig, 4 Rdlr., og for hvert Barn og Tienestetjende $\frac{1}{4}$ Rdlr. De, som have ringere Evne, give i Forhold 3, 2 og 1 Rdlr., hvilket skal beløbe sig til en anseelig Sum. Consumtions-Tolden og Accisen varer i 3 Aar; men den anden Afgift er een Gang for alle¹⁾. I Holsteen kræves 20 Rdlr. af hver Plog, og da Adelen ei gierne vil samtykke deri, mener man, at Hs. M. vil lade erøvere. Om den øvrige svenske Militie har jeg giort Paamindelse her ved Hoffet, og blandt Andet hos Schack, som sagde, at han ei troede, der fandtes nogen indfødt Svensk mere; men var der nogle Saa-danne, vilde han gierne giøre sig al Flid for, at de kunde komme tilbage. Han haabede, at G. M. ei vilde giøre Fordring paa de tydske Tropper, eftersom disse alt havde taget Tieneste, og man i de 3 første Maaneder efter Freden noksom havde formanet dem til at tage deres Dimission; men eftersom de da ikke selv havde villet herfra, havde man antaget dem i virkelig Tieneste. Han talte ogsaa om, at herved 300 Mand vare bortførte fra Sielland under Grev Douglas's Armee, og formodede, at jeg vilde skaffe dem deres Afsted. De vilde ikke bruge dem til Militien, men vilde besætte Landet med dem, eftersom de før havde været Bønder. I samme Tiemed agtede de ogsaa at reducere nogle Compagnier. Den Armee, som Grev Rønigsmark har hos sig, har givet dem her overmaade stor Ombrage, og jeg er af Adskillige bleven spurgt om hans Hensigt; men da jeg aldeles ikke har nogen Underretning herom, har jeg ifkun svaret, at jeg ikke vidste af noget andet Folk, end hvad som var nødvendigt til Landets og til Garnisonernes Forsvar. Siden have de faaet Tidende om, at disse Folk skulle forbinde sig med Polen imod Russerne, ved hvilken Beretning de ogsaa saa temmeligen acquiescere. Her gaae adskillige Discourser om Dronning Christina; de fleste ere af den Mening, at det ei bliver hende tilladt at forlade Sverrige."

Hertil er fæiet et fyl. Rescript af den 23. Nov. 1660 til Eiler Solck, om at give Residenten en Fortegnelse paa de svenske Soldater i Garnisonen paa Kronborg og senere forløve disse.

¹⁾ I et Brev til Rigsdrost Pehr Brabe (Helsingør 30. November 1660) af samme Indhold som ovenstaaende skriver Duvall om denne Skopkat: „Nogle give par discrétion, for at foregaae Andre med et godt Exempel, saasom Erkebiskoppen Dr. Hans Svane, der giver 100 Rigsdaler."

21. Kiøbenhavn 4. December 1660. „Tvende Commis-
sairer ere beskikkede, nemlig Ove Juel og Tørgen Reedtz, som skulle
conferere med mig angaaende Alt, hvad jeg paa Eders Majestæts
Begne kan have at forhandle her ved Hoffet. Hr. Sehested var
hos mig for 2 Dage siden og sagde da discoursvis, at han un-
drede sig over, at man vilde gjøre Vanskelighed ved at dimittere
Soldaterne, eftersom det her skulde falde vanskeligt at underholde
en saadan Hob Folk. Han forsikkrede ogsaa nu som før med de
høieste Protestationer og ved sin Ære og Redelighed, at Kon-
gen af Danmark var fast besluttet paa at underholde et oprig-
tigt Venkskab med G. M. Her er en stor Strid angaaende Ind-
qvarteringen paa Landet, hvor 4 Bønder maae holde een Rytter,
hvilket Landet umueligen kan taale, og de Svenske berømmes nu
langt mere end de Danske. Jeg har talt med Adskillige af Adelen
og spurgt dem, hvorfor de ikke hellere vilde boe i Skaane, hvortil
de bl. A. angive som den fornemste Grund, at de ei ere mægtige
over deres Eiendom, saalænge det ikke tillades dem at føre deres
Gods og Varer, hvorhen de ville, som før har været Sædvane.
Her holdes nu Regnskab med Hr. Niels Trolle, som er bleven
meget slemt beskylt af en Løvenflo¹⁾ (der før har været i svensk
Tieneste, hvorfra han er sluppen, jeg veed ei hvorledes), som Den,
der har bedraget Kronens Intrader for en Millions Indkomst.
Dog haaber Hr. Niels Trolle, at der skal vedersfares ham Ret-
færdighed, naar han har beviist Contrarium. Jens Juel²⁾, som
var bestemt til at sendes til G. M. Hof, er nu bleven ansat i en
Secretairs Tieneste, og man mener, at en Person udenfor Adels-
standen skal beskikkes til hiin Charge, eftersom man ei vil betroe
den i nogen Adelsmands Hænder.“ Niels Krabbe³⁾ havde været

1) S. ovenfor S. 97.

2) Jens Juel, som under 1. October 1660 fik Kongens Forsikkring om,
„saasnart han begierede det, eller saasnart en ham tienlig Charge ved
Hoffet blev ledig, at maatte hiem igien forløves og dertil bruges“
(Siell. Tegnelser Nr. XXXV. Fol. 950), tiltraadte omsider Gesandt-
skabsposten ved det svenske Hof i A. 1662, hvilken han beklædte til
Udgangen af Aaret 1670, og atter, efter mange Aars Mellemrum, paa
en kort Tid i A. 1680 og 1693. Endeel af hans Depescher ere trykte
i *Fryxells Handlingar*, I. 106 ff. 386 ff. III. 280 ff.

3) S. nedenfor under 24. September 1661.

hos Residenten og ladet ham vide, at han agtede at reise over til Skaane for at aflægge sin Ed og blive boende der.

22. Kjøbenhavn 11. Decbr. 1660. „Her er en stor Jammer blandt Soldaterne i Staden, som af Hunger bedrive den ene Insolents efter den anden paa Gaderne. Paa Landet er der ei mindre Klage, da hver fjerde Bonde (sic) maa holde en Rytter, hvilket først ruinerer Bonden, siden Borgeren, som især har sine Midler staaende hos Bonden(?); fremdeles Præsten, som derved mister sin Tiende og saaledes sin meste Belfærd, og endelig Adelen, som alt er forarmet nok: saa at jeg troer, at hvis G. M. fandt for godt dem paa nogen Maade at caresere, skulde G. M. let faae en stor Deel af dem til Skaane, især ved at tilstaae dem Udførsel af deres Korn og Drex imod (Eftergivelse af?) Tolden. Endnu høres Intet til, at de faae nogen Privilegier. Man er nu især med at inddrage endeel Alsignationer, som Hs. M. i Krigens Tid har givet paa 4 eller 5 Mars Renter forud, som Staten nu umueligen kan taale. Residenten Le Maire er nu her igien tilligemed Vogelsangh for at drive paa Liquidation af de giorte Forstud. Hvad Toldfriheden angaaer, har jeg alt givet ham at forstaae, at det er umueligt at naae den. I disse Dage har Juel aflagt sin Ed som Secretarius Status. Man troer for vist, at Bierman bliver ansat i samme Collegium for de tydske Sagers Bedkommende. Henrik Møller er bleven Rentemester.“

23. Helsingør 19. December 1660. Schack havde forsikret Residenten, at saa snart han kun kunde faae at vide, hvor mange svenske Soldater der fandtes i dansk Tjeneste, og de selv vilde gaae tilbage, skulde de blive dimitterede. Han havde iagttaget sin Konges Befaling at skaffe sig de fornemste Ministres Venkskab, og troer, at dette temmelig er lykkedes ham, især hvad Sehested angaaer, som „fremdeles baade i Ord og Gierning lægger sin Oprigtighed for Dagen, og viser sig meget flittig og villig i hvad der kan tiene til god Enigheds Befordring. Han (Sehested) syntes meget vel om, at jeg søgte deres Venkskab, som have Noget at sige, og at jeg gif til Hoffet og opvartede Hs. M.; „thi J maa være vis paa,““ sagde han, „saafremt jeg er en ærlig Mand, at hvis der undertiden møder nogen Misforstaaelse, har Hs. M. ingen Skyld deri, men suarere nogle Andre, eftersom

Hs. M. med største Iver og Alvor søger at cultivere et godt og fortroligt Venskab med Hs. M. af Sverrige." "Jeg mærker, at Sehested ei staaer sig godt med Gantsler Reedtz, som han og sagde, at „med den Mand var der intet Venskab at slutte, efter som han havde et Sind à part, var meget egenfærlig og lidet sociabel." "Om Rigsdrosten kan jeg heller ikke giøre mig andre Tanker, end at han er oprigtig i Gierning som i Ord. Ved min Afsted kom jeg bl. A. til at tale med ham om hans Godser i Skaane, hvilke han meente, at Hs. M. i Danmark vilde tilforhandle sig, hvorpaa jeg spurgte, om Hs. Exc. vilde unde E. M. Nogen af sine Sønner, som kunde tiene og forfremmes i Sverrige, hvilket han optog vel og sagde, at han altid havde holdt det for en Maxime ikke at binde sig til noget Sted; han var ogsaa selv næsten en Fremmed i Danmark, og vilde overlade til sine Børn-at tiene, hvor de vilde. Kort førend jeg reiste fra Kiøbenhavn, var den hollandske Ambassadeur hos mig, og jeg erfoer da af ham, at der giordes ham Vanskeligheder ved Hoffet med Hensyn til den Obligation, han fordrer paa de (af Generalstaterne) forstrakte Pengesummer, og det af følgende Grunde: 1) fordi Staterne i Kraft af deres Alliance vare forpligtede til at hielppe Danmark i Nødstilfælde med 6000 Mand, og hvis de understøttede Danmark med flere, som nu havde været Tilfældet, saa skulde der desangaaende træffes en særegen Overenskomst, hvilket ei var skeet; altsaa kunde man heller ikke være saa ganske forpligtet til at betale; 2) havde Hollændernes Flaade og Krigsmagt snart været med, snart imod Danmark; thi ved den Haagiske Concert var der foreskrevet Hs. M. visse Vilkaar, og hvis han ei havde antaget disse, skulde hele Forcen have været anvendt imod ham. Ikkedestomindre vilde Hs. M. beskikke Commissarier, som heri skulde søge et billigt expédient. Med de andre Penge, som ei beløbe sig til nogen stor Sum, er der ingen Vanskelighed. Man troer, at de ville overtale Staden Kiøbenhavn til Indqvartering af Militien, idet de foregive, at Kopskatten neppe har kunnet forflaae til at betale Hs. Mts. Kiøffenbetiente, som have giort deres Forstrækninger til Hoffet under Krigen."

24. Helsingør 22. December 1660. Commandanten paa Kronborg vedblev at antage saa mange svenske Krigsfolk, som

han kunde faae, for at have Compagnierne complete, naar Feltherren Schack inden kort Tid kom for at holde Mønstring. „I disse Dage er Hr. Ove Giedde død; hans Charge er tilbuden Ruiter, som dog har afflaaet den, hvorpaa den skal være Genriik Bielke tilbuden.“

P. S. „Jeg fik nu en Skrivelse fra Kiøbenhavn, hvori meldes, at Rigsadmiralens Embede skal være overdraget Hr. Niels Trolle. Over 100 Soldater have giort til Priis, hvad der kunde findes paa Amager-Torv; dernæst have de besøgt dem, der ved Stranden havde Fisk at sælge, og tilstodt Slagterboderne, hvor de have faaet dygtige Hug af Løstestænger (Såstænger) og Forke, eftersom de ei vare vel bevæbnede.“

25. Helsingør 9. Januar 1661. „Hs. M. har i disse Dage foretaget sig en Reise til Falster med Dronningen og hele det kongelige Huus. Hertil angives adskillige Aarsager: 1) vil man sige, at Hs. M. ved en Seddel, som han selv har fundet i Vinduet i sit Forgemak, skal være bleven advaret imod visse Personer, blandt hvilke Hr. Sehested ogsaa skal være nævnet, og at Hs. M. „till att kunna medh bättre fogh vangerasigh“, skal have foretaget sig denne Reise. Herom maa det nu være, som det vil, saa er alligevel dette Rygte berettet mig af en god Haand. Men Hovedgrunden til denne Reise skal være 2) at man ei vil sætte sig i videre Beføstning her ved Dronning Christinas Modtagelse; thi, som Rygtet gaaer, agter hun sig tilbage igiennem Landet. Man vedbliver at udsprede de Tidender om Grev Königsmarks Marche samt om en Plan imod Norge, hvorhen Grev Ahlefeld er reist over Land for 3 Dage siden; Generalmajor Trampe skal med Ed have bekræftet disse Nyheder. Imidlertid erfarer jeg af Alle, som kiende Noget til Tilstanden her, at disse Rygter ifkun udspredes som et Paaskud for at holde den Krigsmagt, som trykker Landet saameget.“ Residenten havde ei kunnet komme til at tale med Commandanten paa Kronborg; hverken han eller hans Folk havde den Frihed at kunne komme op paa Slottet, hvilket dog tilstodes den hollandske Resident, naar han fandt for godt. „In summa, det sees af alle Circumstantier, at den svenske Nation er her i sin sædvanlige Credit.“

26. Helsingør 26. Januar 1661. „Den ankomne kurbrandenburgske Gesandt ¹⁾ skal den 21. have havt geheime Audients hos Hs. M. og samme Aften være bleven tracteret. For 8 Dage siden, da jeg var i Malmø, afslagde Knud Thott og Jørgen Krabbe, Ivar Krabbes Søn, deres Ed; idag reiste ogsaa Niels Krabbe derover for at aflægge Ed ²⁾.“

27. Helsingør 1. Februar 1661. Der tales endnu meget om en Reduction af Krigsmagten, som sikkert vil gaae for sig. Man vil sige, at de Soldater, som aftaffes, skulde, giennem den keiserlige Gesandt Baron de Goes's Underhandling bringes under Keiseren i Krigen mod Tyrkerne, og at man vil lade dem føre bort paa danske Skibe. Grev Ranzau, der tidligere er udnævnt til Statholder over Danmark, Norge og Holsteen, skal have faaet Rang næstefter de 5 (hvie) Embeder og skal være Udsesfor i alle

¹⁾ Om denne brandenburgske Gesandt, en Baron Curt Asche Marenholts, Sendelse til Danmark s. *Pufendorf*, de rebus gestis Frid. Wilh. p. 539 sq.

²⁾ Knud Thott til Knudstrup og Gaung, en Sen af Rigsraad og Befalingsmand paa Malmøhuus, Otto Thott, tog atter dansk Parti under Krigen 1676, hvorefter hans og hans tvende Brødre, Solger og Tage Thotts, Eiendomme i Skaane bleve sequestrerede. Knud Thott steg i dansk Tjeneste til Geheimeraad, Ridder af Dannebrog og første Deputeret for Finantserne, og døde i Kjøbenhavn 1702. Jørgen Krabbe til Krogholm tog med Endeel af den øvrige skaanske Adelskæde paa det svenske Ridderhuus efter en fgl. Resolution af 7. Juni 1664 (*Fryxell, Handlingar, I. 107, 119*), blev senere baroniseret 1676 og fik Løfte om at forfremmes enten til Landsdommer i Skaane eller Vicepræsident i Götha Hofret. Alligevel fulgte han sine Svogres, Thotternes, Exempel, og blev, snarere som mistænkt for, end overbevist om Forræderi, stødt i Malmø 1678 (*Friedenreich, Christian V.s Krigshistorie, II. 127*). S. isvrigt om disse saavel som om de øvrige skaanske Adelsmænd, der hylbede den svenske Konge (men af hvilke flere, saasom Ove Rammel til Bekkeføv og Ugerup, Christopher Walpendorf til Ellinge, Maglø og Hestholm, Christian Bilde til Dybek, med større eller mindre Grund bleve mistænkte for Hengivenhed til deres gamle Landsmænd under den skaanske Krig), *Sliernman, Matrikel, I. 213—19*. Om Niels Krabbe s. nedenfor under d. 24. Septbr. 1661.

Collegier, dog saaledes, at han, naar han tager Sæde i noget Collegium, cederer først Præsidenten og siden de Rigsraader, som sidde som Assessorer. Man har ogsaa havt for at sende Dversecretairen Erik Krag og Gabel til Holsteen og Jylland for at overtale Indvaanerne til at antage Tolden og Accisen: et Onde, hvorover Alle heri Landet meget lamentere. Nogle sige, at de alt ere afreiste. Rygtet vedbliver, at man vil sende en Resident udenfor Adelsstanden til C. Mts. Hof. En Gesandt skal være kommen fra Fyrsten af Würtemberg, som der siges, for at lykønske. Den franske Ambassadeur Terlon er aldeles rejsfærdig til at gaae til Hamborg og har sendt sin Bagage til Lybek. Grev Röningsmark har ogsaa lagt sin Reise over Kiøbenhavn for en passant at hilse paa Hs. M. Arensdorf har aflagt Kongen sin Ed og har igien modtaget (wædertaget) Livgarden til Hest."

28. Helsingør 6. Februar 1661. „Kongen skal have sendt Grev Ranzau med nogle Propositioner til det gottorpske Hof, hvis Indhold jeg ei kan erfare. Rigmarskalk Schack er gaaet til Jylland for at ordne (ställa ordre om) Militien, tilligemed ham Ahlesfeld og Arensdorf. Med Hensyn til den begyndte Reduction holder man for, at der skal conserveres 11—12,000 Mand. 2 til 3 Compagnier ere i disse Dage afgaaede her fra Garnisonen, ligesom ogsaa det Compagnie til Hest, som laae her. Dronningens Broder, Hertug Johan Frederik, er for nogle Dage siden ankommen og menes at ville blive ved Hoffet en Maaned eller to. Der tales endnu om Erik Krags Reise til Jylland. Bierman ¹⁾, der var hos Ambassadeuren Terlon, har aflagt Kongen sin Ed. Den brandenburgske og den würtembergske Gesandt, som have lykønsket Kongen, reise i disse Dage. For desto bedre at vinde de danske Ministres Affection, var det at ønske, at C. M. naadigst vilde tillade Rigsdrosten og Rigsstatmesteren Tri-

---

¹⁾ Conrad Bierman, hvis Navn oftere vil forekomme i det Følgende, var en Præsteson fra Markgrevskaabet Durlach, havde som Secretair hos den franske Ambassadeur Terlon fulgt denne under hans Sendelse til Kong Carl Gustav 1657 og 58, traadte senere i dansk Tjeneste, og blev brugt i flere Gesandtsskaber. Han optoges 1681 i Adelsstanden og fik Navnet Ehrenschild, bøde som Geheimeraad og Ridder af Dannebrog 1698. S. O. Wolff, Griffenfelds Levnet S. 115.

hed til at oversføre noget Korn (fra Skaane), hvorfor de ere meget forlegne baade til deres Huusholdning og til Udsæd. Sehested bad mig flittigen derom, da jeg sidst var i Kiøbenhavn, og Chassant, som iforgaars reiste herigennem til G. Majestæts Hof, sagde mig ogsaa, at Rigsdrosten Hr. Gersdorf havde ladet sig mærke med det Samme. Denne Chassant confirmerede meget den Sinceritet, som baade han og Rigsstatimesteren havde bevidnet i at ville opretholde det Venfskab og den Fortrolighed, som er imellem Eders Majestæter. Jeg mærker det ogsaa dagligen, at hvis Noget skal udrettes af mig ved Hoffet, skeer det allerbedst og snarest giennem dem, hvorfor jeg ogsaa skulde vinde meget større Access hos dem, om de ved min underdanigste Intercession kunde naae deres Begiering ¹⁾."

29. Helsingør. 8. Februar 1661. „Som der siges, skal der beholdes 4 Regimenter til Hest, nemlig Generallieutenanterne Ahlefelds, Trampes, Ditlev Rangaus og Gyldenløves. 9 Svenske af Garnisonen paa Kronborg ere uden Tilladelse gaaede over til Skaane, paa Grund af det meget flette Tractement, de her nyde. Rigsraad Mogens Høeg er for faa Dage siden død. Rigsadmiralen Ove Giedde er for faa Dage siden begravet."

30. Helsingør 13. Februar 1661. „Den 11. d. M. har man over hele Danmark holdt en Taksigelses-Fest, fordi Gud paa denne Dag giennem et Underværk har opholdt og bevaret Riget. Tvende Commissarier ere for to Dage siden komne hertil fra

---

1) I et Brev af 19. December 1660 anmoder Duvall Grev Brahe efter Sehesteds Begiering om at udvirke Tilladelse for ham til „att vthföra ifrån Skåne och byth (till at besåå syne Landtgodz) 1000 Tunr. Spannemaahl.“ I et senere Brev af 6. Februar 1661 erindrer han om denne Sag og forebringer Dnsse om en lignende Tilladelse for Joakim Gersdorf til at udføre Korn til Sielland fra de ham tilhørende Godser i Skaane. „Estersom det er Personer“ — hedder det i sidstnævnte Skrivelse — „der ville os vel, og paa hvilke man sikkert kan bygge, ifald man paa R. Mts. Vegne har Noget at søge ved Hoffet, og det desuden er Hs. Mts. naadige Villie og Ordre, at jeg skal insinuere mig hos dem og stræbe at holde dem i godt Humeur: saa beder jeg G. H. G. at hvis deres Begiering tilstaaes dem, det da maa gaae igiennem min Haand, estersom det meget skulde conciliere (mig) deres Venfskab.“

Kjøbenhavn, som skulle gennemsee denne Stads Regninger og andre Negotier. Ove Juel skal have sagt til en Mand, der igjen har berettet det for mig, at han og Jørgen Keedz skulle af Kongen af Danmark beordres til Commissarier ved Overleveringen af de til Erstatning for Bornholm givne skaanske Godsfer. Jeg har ladet tale til Commandanten paa Kronborg om nogle Svenske, der have meldt sig hos mig, og han har svaret, at han gierne vilde dimittere dem, saasnart jeg sendte ham deres Navne. Det er kun 4 eller 5."

31. Helsingør 16. Februar 1661. „Den Comet, hvorom der skrives fra Holland og Tydskland, skal ogsaa her være observeret af Rigsdrost Gersdorf, men er nu ei seet i en Tid af 10 Dage. Den 13. d. M. er et Compagnie til Hest paa 110—112 Mand af Gyldenløves Regiment indlagt her."

32. Helsingør 20. Februar 1661. „Rigsraads-Titelen gaaer nu af Brug, og istedetfor siger man Kongens Raad. Man mærker ogsaa, at en Reduction af alle Officerer gaaer for sig under Admiralitetet, især i det Niemed, at de danske Adelige, af hvilke Endeel ere her i Tieneste, skulle aftaffes uden Jalouste, og naar dette er skeet, „warda dhe Fremmandhe Betienthe revoce-radhe, som bäst meriteradhe ähre.“ Blandt Toldskriverne her gaaer den Tale, at Toldpladsen skal forlægges til Kjøbenhavn ligesom i Christian II.s Tid; men som det dengang ei blev bestandigt, saaledes formoder jeg ogsaa, at det nu ikke vil lykkes bedre."

33. Helsingør, 23. Februar 1661. Efter modtagen Ordre vilde Gesandten have reist til Kjøbenhavn, men var bleven forhindret deels ved Upasselighed, deels ved et Brev, han havde modtaget fra sin forrige Bert Carl v. Mander¹⁾, at denne for Fremtiden ikke gierne vilde tage imod Giester. Han nødsagedes altsaa til at blive, indtil han kunde faae Huusrum bestilt. „De Commis-

¹⁾ Heraf saavel som af flere Steder i disse Breve (s. f. Ex. nedenfor under 16. Mai, 14. Juni og 13. August 1661) erfares, at Carl von Mandern — eller, som han uden Tvivl rettere skrives, v. Mander — (den yngre af de tvende berømte Malere af dette Navn, som i det 17. Aarhundrede opholdt sig i Danmark), i sin Gaard paa Østergade i Kjøbenhavn (s. Werlauff, Efterretninger om det store Kgl. Bibl. 2 Udg. S. 33) har holdt Herberge for fremmede Gesandter.

sarier, som ere udnævnte til at behandle den bornholmske Sag, skulle nu være reiseferdige. Jeg har erfaret, at Kongen skal have regaleret Ambassadeuren Terlon¹⁾ med en Verel paa 20,000 Rdlr. paa Hamborg, hvilket skal have givet den hollandske Ambassadeur Vogelsangh Anledning til discoursesviis i Kongens Forgemak og i Nærværelse af adskillige Rigsraader at spørge, hvad Grund Kongen havde til at gjøre ham en saadan Foræring, hvorpaa Hr. Henrik Bielke skal have svaret, at Hs. M. vel kunde have Grund dertil, eftersom han var Marskalk i, at denne igien havde faaet en saadan Minister som Hannibal Sehested i sin Tjeneste. Skjøndt man heraf som af forskjellige andre Breviser kan see, hvor ringe Affection Sehested staaer i ved Hoffet: maa man alligevel indrømme ham, at han med al Flid vaager over Hs. Majestæts Bedste, lader sig sit Embede være magtpaaliggende og næsten er den eneste Mand af Expedition ved Hoffet. En af Kongens Raader Sigvard Urne er for kort Tid siden død²⁾."

34. Kiøbenhavn 5. Marts 1661. „Den 28. Februar var jeg hos Cantsleren og omtalte der 1) det svenske Nationalfolk, som fandtes saavel her som paa Kronborg; Commandanten havde opholdt dem trods det Brev, jeg tidligere havde erholdt om deres Dimission³⁾, foregivende, at han ei uden ny Ordre kunde løslade dem, da de engang vare indførte i Kullen. Jeg talte 2) om det Brev, som jeg agtede at overlevere Hs. M., idet jeg berettede, hvorledes det var kommet G. M. for Dre, at Hertugen af Holsteens egne Lande plagedes af „Milite och Krigzbesvär“, at der vel ei var flaget derover, men at G. M. dog af Omsorg for den sidst sluttede Fred ei havde kunnet forbigaae at lade dette Brev til Kongen af Danmark afgaae. Cantsleren billigede hvad jeg havde at forebringe og lovede at paaminde Hs. M. derom. Samme Dag overleverede jeg Kongen Brevet med nogle faa Ord af samme Indhold. Hr. Sehested henviste mig i denne Sag til Grev

¹⁾ Terlon forlod Kiøbenhavn i Begyndelsen af Februar 1661; d. 10. (20.) Febr. reiste han igiennem Odense. Bircherods Dagbog S. 67.

²⁾ Sigvard Urne til Raarup, Rigets Staldmester og Befalingsmand paa Draxholm, døde d. 16. Februar 1661. Hans Enke, Catharina Sehested, ægtede Generallieutenant Hans Ahlefeld. S. nedenfor under 22. October 1661.

³⁾ See ovenfor S. 213.

Kantzau, sigende, at den ogsaa tildeels angif ham, efter som hans egne Godser vare indbefattede derunder. Grev Kantzau sagde mig, at han havde været tilstede, da Kongen havde ladet sig forelæse Eders Majestæts Skrivelse, og han tvivlede ikke paa, at Hs. M. jo vilde svare derpaa; men in antecessum vilde han sige mig, at Hertugens Lande og Lehn nu ikke mere i mindste Maade besvaredes. Ligeledes lod Cantsleren mig sige, at hvad Militien angif, havde Hs. M. tilstaaet, at den maatte dimitteres, og hvad den anden Sag angif, vilde Kongen, at han, Grev Kantzau og Cantsler Lente skulde conferere med mig derom. Om Pasquillerne skal jeg tale ved mit første Besøg hos Cantsleren eller Noget af de kongelige Ministre".

35. Helsingør 9. Marts 1661. Gesandten var reist til Helsingør, for at tale med den giennemreisende svenske Gesandt Bjørnklov, da desuden Kongen og de øvrige danske Herrer vare forhindrede fra at antage sig hans Sager, idet de maatte overvære en Rettergangssag mellem Niels Trolle og Løvenklov, hvilken Sidste skal være adlet af Dronning Christina. „Sagen skal især bestaae deri, at Løvenklov har været beskikket af Kongen til General-Proviant-Commissarius i Norge, og nu spørger han, qua auctoritate Niels Trolle har affat ham; men der er desuden paa begge Sider andre vanskelige Sager, som angaae Administrationen af deres Embeder. De agere Alt publice i Kongens Nærværelse, som, da jeg reiste bort, alt havde siddet 3 Dage fra om Morgenen Kl. 8 til om Eftermiddagen Kl. 4 eller 5. Ret nu erfarer jeg af Breve fra Kiøbenhavn, at Dommen skal være saaledes affagt, at Løvenklov mister sin Ære og sin adelige Stand, uden at hans Syn dog indbefattes derunder." Rygter vare udsprede, men som kom fra Sverrige selv, f. Ex. at de Svenske havde Noget for mod Staden Bremen, fordi den havde hyllet Keiseren, og at de agtede at angribe Bornholm til Søs og igien par force bringe det under Sverrige. „Det er klart nok, at man i Danmark nu, som altid, har noget Ondt for imod Sverrige, men hvorledes man vil sætte det i Værk, kan ikke skønnes. Alle Stænder, især Adelen, ere uenige med Kongen og det nye Regimente, som meest gaaer ud paa at besvære dem med tunge Paalæg. Ingen skulde vel let lade sig bringe til at hielp Danmark, Holland f. Ex. ikke, efterdi man ikke her er saa redebon til at give

Holland den Godtgjørelse, det fordrer for den tidligere ydede Hielp. Med deres egen Magt skulle de, næst Guds Bistand, ikke udrette noget Stort; saavidt jeg kan dømme, behøve de den her i Landet, for dermed at hævde Hs. Majestæts Autoritet. Imidlertid have de deres Dine henvendte paa det polske og moskovitiske Bæsen og ønske at vide, til hvilken af Siderne G. M. vil slutte sig." Gesandten havde modtaget en ny „Certifications-Ordningh", hvoraf han ventede sig det Bedste. Han sender Copie af en fgl. Ordre til Commandanten paa Kronborg af 1. Marts 1661 om at lvslade de i Garnisonen værende svenske Soldater; en lignende skal udfærdiges til Commandanten i Kiøbenhavn.

36. Kiøbenhavn .. Marts 1661. Den 13. Marts havde Gesandten været hos Cantsleren og talt med ham 1) om de Banzskeligheder, som Commandanten paa Kronborg endnu stedse gjorde; 2) om de Biser og Pasqviller, der udsprebtes om den afdøde svenske Konge; 3) om de Rygter, der sattes i Omløb angaaende de Svenskes frigerske Planer. Cantsleren havde derpaa forelagt Kongen disse Sager og bragt Gesandten følgende Svar: 1) „Commandanten vilde Kongen give saadanne Ordre, at jeg vel dermed skulde blive fornøiet; 2) vilde Kongen fra alle Prædikestole lade bekiendtgjøre et Mandat, at man under hviefte Straf skulde holde inde med slike Smædeskrifter; 3) hvad Rygterne angif, gjorde Kongen ingen Reflection derover, men holdt sig forvisset om G. K. Mts. oprigtige Venskab. Jeg kan ei sige Andet, end at jeg i Alt, hvad jeg kan have at forrette her ved Hoffet, mødes med stor Civilitet, gode Ord og Forsikringer, ja med kongelige Breve; men hvad jeg meest har at beklage mig over, er, at deres Befalinger have liden eller ingen Eftertryk, og naar jeg troer, at en Sag er tilendebragt, er den kun begyndt. I Alting søger man en Hob Udflugter, saa jeg ei veed, hvorledes jeg skal forholde mig. Oberst Arensdorf er kommen tilbage og har medbragt omtrent 80 Officerer, som sættes ind under Kongens Livgarde til Hest. Der tales om et lignende Antal (Officerer) til Fods. Feltherren Schack venter man ogsaa her tilbage."

P. S. „Af de affsedigede Oberster: Friis, Kruse, Urne og Thott, var den Sidstnævnte igaar hos mig, og bad mig anbefale sin Person til G. M. Men jeg frygter, at han ei skal være synderlig skicket til G. Mts. Tjeneste, eftersom han meget overgiver

sig til Debaucher. Der siges, at han ei vil afhænde den Gaard i Skaane, som Kongen har tilforhandlet sig af ham, uden mod contante Penge¹⁾."

37. Kiøbenhavn 19. Marts 1661. Samme Dag som det forrige Brev afgif, var Residenten om Eftermiddagen bleven afhentet af en Adelsmand ved Navn Rothsteen, til Conference med Cantsleren, Grev Kangau og Lente. Cantsleren tog først Ordet og sagde, at det var billigt, at Hertugen af Gottorp ligesom de øvrige Magter skulde have Andeel i Fredens Goder; det var derfor Kongens Begiering, at „jeg vilde nævne de gravamina, som maatte være forhaanden. Jeg svarede, at jeg ingen Befaling havde til at fremføre saadanne. Grev Kangau sagde dertil: at hvorvel de (Danske) ikke strax efter Freden saa præcise havde kunnet iværksætte Evacuationen til den fastsatte Termin, saa var Landet dog for længe siden befriet fra alt Besvær. Stod der endnu et Compagnie Soldater eller to, saa var det ikke i Hertugens, men i Kongens Part. Han viste mig ogsaa, da jeg besøgte ham d. 16., en trykt Matrikel, der var underskrevet af Hs. M. og af Hertugens Fader, hvorefter Landet var deelt imellem dem; Cantsler Lente lagde til, at Amtet Schwabstædt alt var aftraadt af Hs. M. Hvad Domcapitlet i Slesvig angik, vare Parterne næsten komne til Enighed, og deres Commissarier havde alt i 14 Dage confereret med hinanden om denne Sag; det var afgjort saaledes, at Domcapitlet skulde deles i tvende lige Dele mellem Hertugen og Kongen. Han talte ogsaa om et andet Jordskifte (jordebyte), som forehavdes. Grev Kangau sagde, at hvad Domcapitlet angik, var det ved hans Afreise fra Holsteen saa nær, at Jordebøgerne alt reenskreves. Saasnart disse vare færdige, skulde de underskrives af Parterne, hvorpaa der skulde fastes Lod; da der kun var 8 Canonicater, vilde 4 falde paa hver Side, men Domkirken selv og det under samme liggende Gods skulde Hertugen beholde og hans Linie, saa længe Rogen endnu var tilbage af denne:

---

¹⁾ Den her nævnte Thott er Ove Thott til Skabersø og Biersholm i Skaane (Søn af Rigsraad, Hr. Tage Thott til Grikholm), død 1666. S. J. F. Swanander (præs. E. S. Bring), *Dissertatio de territorio Bara*, I, p. 66.

Forleden Torsdag mønstrede Hs. M. selv sin Garde, som staaer under Oberst Arensdorfs Commando, hvilken Garde, som Obersten selv siger, skal „bly rältat på 162 hästar“. En Oberst Christopher Urne (skal være: Christian U. til Marsvinsholm i Skaane), som har tilsat næsten alle sine Midler paa Hvervinger, og som nu har faaet sin Afsted, har været hos mig, og hvilig beklaget sig over, hvorledes baade han selv og Andre her bleve tracterede, og har derhos forespurgt, om han ei kunde blive antagen i svensk Tieneste. Jeg har sagt ham, at han skulde melde sig hos General-Gouverneuren, Grev Stenbock. In Summa, næsten hele Adelen her er meget misfornøiet. Den hollandske Ambassadeur gjør sit Facit at reise om 8 til 10 Dage“.

38. Kiøbenhavn 22. Marts 1661. „Efter Modtagelse af Eders Majestæts Skrivelse af d. 13. d. M., tilkiendegav jeg strax Cantsler Reedz (thi Rangau er noget upasselig), at da Lente i den sidste Conference havde talt om et Bytte, som havde for med Hertugen af Gottorp, havde jeg med sidste Post modtaget en Ordre desangaaende fra G. M. G. M. havde formodet, at den Contribution eller Indquartering, hvormed Slesvig og Holsteen hidtil havde været plagede, skulde ophøre; ikke destomindre erfarede G. M., at der ingen Forandring var skeet heri, ja, at der endog af Hs. M. blev gjort Hertugen saadanne Forslag, som hverken vilde være fordeeltige for Hertugen eller for G. M., og at der bl. N. var talt om et Mageskifte af Den Femern. Efter som den danske Krigsmagt endnu laa i Hertugens Lande, havde det Udseende af, som om et saadant Bytte skulde blive Hs. D. paatvunget; det var derfor Eders Majestæts Villie, at jeg paa det Alvorligste skulde protestere derimod. G. M. gjorde sig det Haab, at det maatte forblive ved Det, som alt var sluttet mellem Hs. D. og Kongen, og at Enhver maatte blive i usforstyrret Besiddelse af den ham efter den sidste Tractat tilkommende Deel. Cantsleren svarede, at han ei vidste, at Landet var videre besværet, og at det forholdt sig som Grev Rangau havde forsikret i den sidste Conference. Hvis der forresten var talt om noget Bytte, var det alene et Forslag, som det maatte beroe paa Hertugen selv, om han vilde antage eller afslaae. Han vilde iøvrigt berette Kongen mit Værende og derpaa give mig Svar. Kongens Svar paa G. Mts. sidste

Skrivelse skulde blot reenskrives; han formodede, at G. M. skulde blive tilfreds dermed. Jeg troer ei, at Sagen angaaende Semern er sin Afgjørelse saa nær, at den jo let vil kunne ændres". Hvad Giftermaalet (mellem Hertugen af Gottorp og en dansk Prindsesse?) angaaer, da har det blot været et Rygte, hvortil man nu ei hører syndeligt. Hr. Oluf Parsberg ¹⁾ var idag hos mig; han ønskede meget, at en saadan Forbindelse kunde komme istand, hvorved han haabede, at der skulde blive lagt Grundvold til et stadigt og fortroligt Venstabs mellem Danmark og Sverrige, som altid havde været og endnu var hans Dnske. Skal noget Saadant underhandles, vil Ranzau faae det i Vrende. Han reiser, saasnart han kommer sig. Det er mig vanskeligt at komme efter Noget her; de, som gjerne vilde omgaaes med mig, tør ikke for Mistankes Skyld; dog vil en Forandring kunne skee heri med Tiden og under mit Ophold ved Hoffet. Kongens Reise til Norge, som meentes at skulle gaae for sig den 1. Mai, skal, som der siges, opsættes til den første eller den sidste Juli, eftersom der mellem disse tvende Tidspuncter ventes en Herredag. Hr. Sehested er iforgaars kommen hertil fra Skaane. Den hollandske Ambassadeur, der nu er kommen til Liquidation om 140,000 Rigsdaler, for hvilken Sum han erholder Kongens Obligation, mener at ville reise herfra i næste Uge. Lente sagde mig, at man havde ifinde at aftaffe Oberst Bremers Regiment til Fods, som ligger i Holsteen. Man holder ogsaa for, at Feltmarskalk Ebersteins Regiment skal reduceres, og jeg har hørt sige, at man expres søger at skille sig af med hans Person. Generalmajor Eckerick er meget sygelig, og det gaaer derfor langsomt med de svenske Soldaters Frigivelse. Dog har jeg bragt det dertil, at han har lovet mig en fuldstændig Liste over alle de her i Garnisonen liggende Svenske. Kongen havde foreslaaet at bytte sin Deel af det slesvigske Domcapitel mod Semern, hvorpaa Hertugen skal have svaret, at Semern var et kosteligt Klenodie, som han ei gjerne vilde afstaae; men hvis Hs. M. foruden sin Andeel i Canonicaterne vilde give Hs. D. Worgesharde, saa kunde Byttet vel skee. Men Dette holder man her for umueligt, paa Grund af den store Ulighed, og man troer derfor, at det endnu er langt fra nogen Afgjørelse med Hensyn til Semern.

¹⁾ Om Oluf Parsberg s. nedenfor S. 254.

Grev Rangaus Commission skal altjaa denne Gang meest gaae ud paa Delingen af Domcapitlets Godser. Om Gistermaalet sagde han (Lente?): „Vi have her godt Forraad paa Prindsesser, og skulde gierne see at faae dem vel anbragte; Husum var et godt Livgeding, som han fik med“. „Lente talte ogsaa om, at den hollandske Resident havde indgivet en Memorial i Anledning af Sundtoldens Forlæggelse fra Helsingør til Kiøbenhavn ¹⁾, hvorpaa Hs. M. skal have svaret, at han aldrig havde drømt om Sligt, end mindre havt det isinde“.

39. Kiøbenhavn 26. Marts 1661. „Jeg var idag hos Cantsleren og begierede, at Eders Majestæts Postdirecteur maatte faae Kongens Pas for Postillonerne til at passere giennem hans Land uden Hinder, i Kraft af det 20. Punct i de brønsebroiske Pacter ²⁾. Han svarede, at han vel erindrede sig, at der ved den sidste Underhandling i Kiøbenhavn var indført Noget i Projecterne om en ridende Post, men at der strax var giort Vanskeligheder derved. Han kunde nu ikke vide, hvad der var Kongens Hensigt, men han vilde gjøre sit Bedste til, at hvad der var overeensstemmende med Pacterne maatte skee. Siden har jeg ei faaet Svar. Jeg talte ogsaa nogle Ord om, hvorledes Hertugen af Gottorps Lande bebyrdedes med Contribution og Indqvartering, tvertimod den Forsikkring, som Grev Rangau havde givet mig i den sidste Conference. Han svarede dertil, at han ei vidste meer eller videre herom end jeg; men han maatte troe hvad Rangau og Lente berettede, som troværdige Mænd, der havde havt at gjøre med disse Sager. Jeg kunde iøvrigt ikke mærke Andet, end at Rangau endnu var bestemt til at forhandle hiint Bytte med Hertugen, saafremt denne selv af sin egen frie Villie vilde indlade sig derpaa. Siden har jeg dog hørt, at det er aldeles uvist, om Rangau kommer til at reise, og maaskee Sagen med Tiden falder hen af sig selv. Ahlefeld, som har været i England, ventes snart hertil. Det skal være

1) See nedenfor den hollandske Gesandt Vogelsanghs Brev af 18. Decbr. 1660.

2) Om den svenske Postgang giennem Danmark s. ovenfor S. 194. Forhandlinger angaaende denne Sag forekomme ofte i det Følgende. S. især Brevene af d. 9. April, 20. April, 8. Mai, 16. Mai, 21. Mai, 28. Mai, 11. Juni, 25. Juni 1661.

besluttet, at En ved Navn Broberg, en Tyde og ei af Adels, skal gaae som Resident til det svenske Hof.

40. Helsingør 30. Marts 1661. „Paa min Notification om den ridende Post har jeg endnu intet Svar erholdt; men Aeterne skulle først giennemsees, som Cantsleren har sagt mig, og derpaa skal Resolutionen følge. Jeg har talt om denne Sag med Hr. Sehested, som i høi Grad undrer sig over, at man vil gjøre nogen Vanskelighed heri, hvor Bogstaven er saa klar“.

41. Helsingør 5. April 1661. „Af den høifølgende Copie af Cantsler Kielmanns Skrivelse vil erfares, hvad Virkning den af G. M. giorte Paamindelse har havt. Da Kongen giennem Cantsler Reetz har ladet mig vide, at han selv vilde tale med mig angaaende den ridende Post, begiver jeg mig nu strax til Kiøbenhavn. Fra Bornholm Hayes Tidende, at Grev Ulfeld og hans Frue have været paa Veie til at rømme, og at de, efter at have ved Hielp af ituskaarne Lagener hidset sig ned fra det Bærelse, hvori de sade, alt vare komne til Stranden; men Bagten er for hastigt kommen paa dem, og har bragt dem tilbage til Fængslet, hvor de nu skulle holdes meget strengere end tilforn“.

I Kielmanns Skrivelse (dateret Gottorp, 29. Marts 1661) forekommer Følgende: „Was sonsten das übersante Memorial belanget, so ist solches sehr wohl eingerichtet, also, daß man dieses ohrts nichts dabey zu erinnern. Weil aber aniko auff Königl. seiten mit abdankung der Völcker dieser Dhrter der Anfang schon gemacht worden, und man dahero unter der Hofnung lebet, daß so wohl daß Stift Lübeck, als die zum Schleswigischen Thum-Capittel gehörige güter auch mit dem furtersambsten evacuirt werden möchten, so wolle mein hochgeehrter Herr Resident mit übergebung fernerer Memorialen annoch etwas einzuhalten belieben“.

42. Kiøbenhavn 9. April 1661. Gesandten var reist til Kiøbenhavn og havde d. 6. April indfundet sig paa Slottet, for at erfare Kongens Bestemmelse om den ridende Post. „Hs M. skickade vthur sitt gemack Hr. Cantzlar Reetz och Greff Rantzow i Sålen till migh, hwilcka berettade, at H. M. icke kunde bewillia den rydande postens instellande, och det aff den skull, at det wahr et Regale; som icke latteligen kunde concederas, så wore des förvthan den project, som uthi tractaterne heröfwer vthgifwen war, straxt difficulterat, låf-

wande ochså skicka migh puncten heröfwer affskrifwen, som doch icke ähn ähr skedt. Men der E. K. M. sigh Hs K. M. af Dannemarks Post wille bebruka, wore Hs M. redho E. K. M. deremoth at gratificera; hwarpå iagh swarade, at iagh intet mindre hade trodt, ähn som at här uthi skulle göras någon difficultet, och det alt derföre vpå E. K. M. nådigste befallningh allenast notificerat, hälst derföre effter wy vthi Bromsebroes pacters 20. punct hade klaara bookstaffwer för oss; deremoth *Cantzleren*: „det borde effter dee orden förståes: så här effter som här til““. *Iagh*: „Man concederar edher en rydande post igiönom Swerigie åth Norije fast lengre wägh ähn detta“. *Han*: „Dhen kan omögeligen åka““. *Iagh*: „Det kan och wara edher lyka gott, om wy spänna hestarna ifrå wagnen och låta dem ryda, effter Hs K. M. Vndersåtare så wähl hafwa profiten deraff, så kan och så mycket mindre någre nouvelles bringas igiönom Hs M. aff Dannemarcks landh, när postilionen widh hwarie 2, 3, heller 4 myhl bytes om, och ehuru wähl währ kan åka, så ähr Hs K. M. min Herre äfwen så högt angeläget at hafwa tydeligh kunskap som Hs M. af Danmark. Men såsom iagh kan ehracta, att particular profit sticker her vnder, altså har man någorlunda welat inlåtha sigh medh *Klingenbergh* ¹⁾ om sådant; men han har giort med cau-

¹⁾ Poul Klingenbergh, født i Hamborg (*Molleris Cimbria Lit. I. 301*), kom maastee i Handels-Anliggender til Danmark, hvor han først blev ansat som Krigscommissair i Jylland, senere som Admiralitetsraad i Kiøbenhavn. Han ordnede Postvæsenet i de danske Stater (1653) og bestyrede dette under Navn af Generalpostmester for egen Regning, indtil han 1685 for en Sum af 12,000 Rdlr. Species afstod sin Ret-tighed til Grev Christian Gyldenløve. Han var ogsaa Stifter af det saakaldte „frugtbringende Selskab“, det første Forsøg til en Tontine her i Landet, der dog, skøndt understøttet og anbefalet af Regieringen, ingen ret Fremgang vandt (*Sojer, Dännem. Gesch. S. 499*). Efter Souverainiteten brugtes han i flere Sendelser til Udlandet, gif saaledes i A. 1665 til Haag, hvor han tilligemed Charisius d. 11. Februar 1666 sluttede en Alliance-Tractat mellem Generalstaterne og Danmark (*Aitzema l. c. XII. 460*). I A. 1675 og 76 var han atter som fgl. dansk „extraordinair Ambassadeur og Plenipotentarius“ i Hol-land (*Paulli, Maanedlige Relat. f. 1675 S. 234, 273; f. 1676 S. 345*). Ved sin Hjemkomst fra Holland sendtes han først til Bremen

tions refuserande och andre inconvenientier sådana difficulteter, som E. K. M. och Chronen Swerigie heelt och hollit icke kunde wara belåtna medh. Jagh wille imedler tydh taga detta ad referendum". „Den svenske Postmester Frobøes fortalte mig, at han par discours havde spurgt en god Mand, om man ei snart vilde sende en Resident til Sverrige, hvorpaa denne havde svaret, at det behøvedes ikke; de vidste ligesaa godt hvad der skete der, som om de havde en Resident".

43. Kiøbenhavn 12. April 1661. „Af de svenske Soldater her under Garnisonen har jeg nu faaet 22 frigivne. Er det Eders Majestæts Willie, at man skal betale deres Fortæring, troer jeg vel, at man skal kunne faae flere løs; men ellers er det ganske umueligt. Jeg har ladet disse Karle sige til deres Kammerater, som endnu ere tilbage, at hvis de engang skulde faae Lyst til at gaae til Sverrige, maatte de holde det hos sig selv, indtil de fik deres Sold, og naar de da havde betalt i deres Qvarter, kunde de melde dem hos mig, saa vilde jeg gjøre mit Bedste til at hjælpe dem. Kongen har i 2 Dage været ved Frederiksborg og Kronborg, men er alt kommen tilbage. Underveis skal en Bro være gaaet itu under Bognen, og Hs M. være falden i Vandet, dog

---

og siden til Oldenborg for at tage dette Lands Indvaanere i Ed (Suhms Saml. I. 2 S. S. 196—97). Han optoges i den danske Adelsstand d. 4. September 1669, og eiede i Holsteen Hanrau, i Jylland Høieris og Busstrup (og maa skee Drum, s. D. Atlas V. 494), paa Lolland Taastrup (det nuværende Christiansbæde) og Halsstrup. Af sine Samtidige omtales han som en Mand af Kundskab, især i Botaniken. Simon Paulli roser hans Indsigter i denne Videnskab (Quadripartitum Botanicum 1667 4to p. 434), og nævner hans viridarium *Hamburgi amoenissimum, omnigenis herbis, indigenis, exoticis instructissimum*". Lignende haver havde han i Kiøbenhavn (P. Kyllings Viridarium Dan. Hafn. 1688 4to p. 84) og ved sin Gaard Høieris, „hvorfra mange Slags Frugter bleve som rare Foræringer sendte fra Jylland til Frankrige og andre langt fraliggende Steder" (s. Friis Kottbøll i det Kbhvnste Selskabs Skrifter, X. 413). (Tilbeels efter Meddelelse af Hr. Copliist Kall Rasmussen).

uden at tage nogen Skade. Efter Helligdagene skal han have ijsinde at giøre en Reise til Lolland; jeg troer, at Reisen indrettes efter Dronning Christinas Ankomst. Her tales om Reduction af et Regiment til Hest; dog er her daglig saa mange Forandringer, at man ei med Sikkerhed tør berette nogen Nyheder herfra“.

44. Helsingør 17. April 1661. „Ved min Afreise fra Kiøbenhavn havde man for, at Henrik Rosenvinge, som har været Ambassadeur i England og Holland, skulde gaae som Gesandt til det svenske Hof. Om Dette vil skee, kan jeg ikke vide, da dette Sted meer end noget andet er underkastet Forandringer. Der tales ogsaa om, at Grev Ufeld skulde hentes fra Bornholm og hensesættes i Blaataarn, men jeg kan ikke troe det“.

45. Helsingør 20. April 1661. „Jeg blues ved at træde frem for G. M. med de felseomme Nouvelles, som nu atter ere udsprede her. Skiondt jeg altid beslitter mig paa at dæmpe saadanne Nygter: saa finder jeg dog, at saasnart et er undertrykt, et andet og værre voxer op. Saaledes udsprede nu: 1) at Grev Rønigsmark har villet overrumple Glückstad med 24 Skierbaade, men var dreven tilbage; 2) at nogle svenske Orlogsskibe alt vare ankomne hertil; 3) at Jylland søgte Beskyttelse hos Hertugen af Holsteen for den paabudne Tolds og Accises Skyld; 4) at Norge har sendt Deputerede for at overlevere Kongen en Ansøgning, hvori Indvaanerne paa det Hvieste besvære sig over Tolden og begiere Consumptionen affskaffet; hvis de ei opnaaede deres Dnske, vilde de søge deres Naboers Hielp; 5) at Feltherren Schack paa Grund af disse og flere Tidender skal have faaet Befaling til i største Hast at indfinde sig i Kiøbenhavn. 100 Musketere ere beordrede til at demolere de Bleghytter udenfor Nørreport, som Stadens Indvaanere have brugt. Alle Portene have været spærrede paa 1 Dag, for at Ingen skulde komme ud. Imidlertid vare nogle Ryttere samt endeel Musketere udcommanderede for at recognoscere ved Søfanten, „och emoth dhe Skånske medh all flyth att battera“. Man skal ligeledes usformærkt have sendt 3 Personer til Skaane for at erfare de Svenskes Contenance der. Man mener, at der endnu skal skee en Reduction af Cavalleriet, og at der kun skal beholdes 1000 Hestfolk i Tieneste. Rigsdrosten er saa syg, at alle Læger tvivle om hans Helbredelse. Kongen gjorde ham et Besøg d. 15. Jeg erholder nu Frobøes's Brev,

hvori han melder, at han ved Hoffet har hørt den Discours, „att där man på Swenska sydan icke så myckiet *vigore pactorum* urgerade på den rydande postens inrättande, kunde E. K. M. *desiderio* der uth innan lätteligen skee ett nögie och förra der å giffne resolution förändradt warda“.

46. Helsingør 24. April 1661. „Den 19. dennes døde Rigsdrosten. Kort før sin Død har han havt et Besøg af begge D. D. M. M. Han har testamenteret Kongen sit Bibliothek, og Dronningen sine Fiskedamme udenfor Staden. Enhver af sine Tienestefolk har han regaleret med Noget, og de Fattige har han skienket 4000 Rigsdaler. Alle, som komme fra Kiøbenhavn, kunne ei noksom berette, hvorledes de sidst omtalte falske Nyheder have alarmeret Staden. Det vedbliver endnu dermed, som En af den nylig oprettede Livgarde, der var udsendt af Oberst Arensdorf, vidste at fortælle mig. Hans Wrende var, som han foregav, at ansøge hos mig paa Oberstens Begne, om at faae 160 Tønder Korn fra Skaane; hvortil jeg svarede, at jeg ei kunde tiene ham deri, da jeg vidste, at Hs. Exc. Generalgouverneuren havde Ordre, at intet Korn maatte udføres. Han berettede mig, at min sidste Afreise fra Kiøbenhavn meget havde styrket dem i Troen paa de udsprede Rygter, „hwarwedh dhe der sammastädhes ännu aff een och annan giordh anstalt continuera, som dhe under een beläghringh stadde woro“; de havde ogsaa sendt et Compagnie over til Bornholm“. Gesandten havde beklaget sig over disse Rygter for Charisius, der ved sin Hiemkomst fra Holland havde besøgt ham. Det var ham berettet, at der var udkommet en Placat, hvorved alle Biser og Pasquiller forbødes, der vare giorte mod den forrige svenske Konge og Kronen Sverrige 1).

47. Helsingør 1. Mai 1661. „Felttherren Schack er kommen tilbage d. 28. April. Som jeg mærker, skal den Uenighed, som der spørges mellem England og Holland, indgive dem her den Tanke, at, hvis det skulde komme til noget Brud mellem disse Mag-

1) Et Kongebrev af 17. April 1661 til Præsident, Borgemeister og Raad i Kiøbenhavn forbyder „scandaleuse Biser og Skandskrifter, digtede forrige Konge udi Sverrige saavel som og den svenske Nation til Beskæmmelse, der her i Bor Residentsstad Kiøbenhavn sælges og synses udi Selskaber“. Siellandske Tegnelser Nr. 36. fol. 112.

ter, skulde Danmark ei være sikkert for Angreb af Sverrige. Den Tractat, som Ahlefeld har sluttet i England, og hvoraf der her gøres stort Bæsen, oversender jeg herved ¹⁾; ligeledes en Liste, som jeg har faaet over deres Krigsmagt; men jeg troer, at mange Regimenter enten alt ere reducerede, eller skulle reduceres. Det Compagnie til Hest, som ligger her i Staden, skal ogsaa tages herfra“.

Bilag.

Specification vppå den force, som till Häst och Footh uthi Dannemark och Norigie finnes, medh dess Öfwerster och Öfwerstleutnampter.

	<i>Hästar.</i>
Vthi Dannemark till Häst:	
<i>Hans Maytz Lyfregemente, som ligger y Hollsteehn, och commenderas aff General-Leutnampt Hans von Ahlefelt</i>	900.
<i>Hs. Maytz Drotningens regemente ligger y qvar-teer y Juutlandt, och commenderas aff Obriste Detloff von Rantzow</i>	600.
<i>Hans Kongl. Högheetz Regemente ligger om kringh i Seeland, commenderas aff Öfwerst Gyllenlew</i>	600.
<i>General-Mayor Trampes ligger y qvarteer y Jutlandh</i>	600.
<i>Kungens nyssvprättade lyfgvardie, som commenderas aff Öfwersten Arensdorf medh Officerare och alt.</i>	162.
<i>Feltherren Skacks Compagnie, som ligger y Ry-pen.</i>	120.
<i>Fält - Marskalcken Ebersteens Compagnie y Hollstehn</i>	120.
<i>Jutske Ridderskaps hästar vnder Öfwerste Nils Lücke</i>	600.

¹⁾ Aftrykt hos Aitzema l. c. X. 270 sqq.

	<i>Hästar.</i>
Små Landernas Ridderskaps hestar, som Seeland- ske, Füniske, Langelandske, Falsterske, Laland- ske, och commenderas aff Öfwersten <i>Rosencrantz</i>	350.
	4,052.
Her för vthan ähre ähndå Ridderskapets hästar y Hollsteen, hwilcka man icke weeth wisst taahl påå.	
Vthi Norigie till häst:	
Öfwersten <i>Bräkenhuusen</i>	660.
Öfwerst Leutnant <i>Gedde</i>	450.
	1,110.
	6,172. (sic)
	<i>Mahn.</i>
Vthi Dannemarck till foot:	
<i>Hs. K. Maytz Lyfregemente</i> af General-Mayor <i>Fre- drich von Ahlefel</i> commenderas, liggia y Kiö- penhambn och Naskow.....	1,100.
<i>Hs. M. Drottningens Regemente</i> vnder Commendo aff Öfwersten <i>Eilert Hälck</i> , som ähr Commen- dant på Cronoborgh.....	800.
General-Mayor <i>Eicherich Lubbes</i> ¹⁾ Regemente, som hoes honom ligger i Kiöpenhambn.....	1,000.
Öfwersten <i>Krages</i> Regemente ligger y Cöge, Korsöhr, och Neuburgh.....	700.

¹⁾ Eggerik Johan Lubbes (Lubeck), (den Samme, der oftere fore-
kommer i dette Bærf under Navnet Eckerick, og som selv skrev sig
Eckerick von Eckerick, Adels-Lexikon, I. 131), var Generalmajor
og Commandant i Kjøbenhavn, døde d. 22. August 1661 (f. S. 258) —
„ikke aleneste en tapper Soldat, men og en velstuderet Mand“. Birche-
rod a. St. S. 72. *Resenii Inscriptiones Hafnienses*, p. 217.

	<i>Mahn.</i>
Seelandske provincial Folcket vnder Öffwersten <i>Qwitzow</i> , ähre förlagde hoer Bänderne y landet	800.
General - Leutnampten <i>Claes von Ahlefelts</i> Rege- mente, som ähr reduceret til een Squadron och ligger y Funen, commenderas af des Öffwerst Leutnampt.....	400.
Vthi Juutlandh:	
Feltherren <i>Schacks</i> Regemente, som sägies skohla reduceras, förströdt i Landett.....	1,000.
Öffwerstleutnampten <i>Petterson</i>	600.
Juutlandske provincial Folcket commenderas aff General - Mayor ..... och i des fran- wahro på Nacholm (?) af des öfwerstl. <i>Bern- kow</i>	1,500.
Noch <i>Ebbersteehns</i> Regemente till footh, som lig- ger y Hollsteehn.....	1,000.
Så ähre her för uthan ähndå gvarnisonerne y Hollsteehn, som Glyckstadt, ... Flensburg &c. besätte.	
Sunma till Footh.....	9,500. (sic).
I Norigie till Footh:	
General-Mayor <i>Rækwyns</i> ¹⁾ } Liggia begges emel- Regemente..... } lan Trånheimb in till	1,400.
Öffwerste <i>Gersdorf</i> ..... } wykan.....	(1,400.)
Öffwerste <i>von Hoffwen</i> af de Trånheimbske.....	1,800.

¹⁾ Georg Reichwein, en Skræddersøn fra Marburg i Hessen, var allerede 1629 Capitain i norsk Tjeneste, optoges i Adelsstanden 1655, anførte i 1658 Trønderne, som befriede sig fra svensk Herredømme. 1667 d. 12. Marts blev han Befalingsmand over Bergenhuus, og døde s. A. d. 15. Mai. S. Saml. til det norske Folks og Sprogs Historie, I. 428 ff.

	<i>Mahn.</i>
Offwerste . . . <i>Jacobson</i> af <i>Agerhuseske</i>	1,600.
Dito <i>Schade</i> ligger på <i>Hallen</i>	1,000.
Dito <i>Bruchdorff</i> ¹⁾ af de <i>Bernhuseske</i>	900.
Dito <i>Budde</i> ²⁾ <i>Staffvngeske</i>	800.
	<hr/> 8,900.
Summa in alles till <i>Häst</i>	6,172.(sic)
<hr/> Footh.	18,400.(sic)
	<hr/> 24,572.(sic) <hr/>

48. *Zelsingør* 4. *Mai* 1661. Det ledige *Rigsdrost-Embede* skal være tilbudet *Grev Rangau*, hvorpaa *Frederik von Ahlefeld* skal følge ham i *Statholder-Posten*, der er mere indbringende. Dog skal *Rangau* tvende Gange have afflaaet dette Tilbud, foretrækkende *Profiten* for *Wren*. For nogle Dage siden har *Schack* i *Kongens egen Nærværelse* holdt en *rigourøs Mønstring* over *Cavalleriet* og *Infanteriet* i *Kjøbenhavn*. Man meente, at *Kongens Livgarde* for en *Deel* skulde *reduceres*, og næsten hele *Cavalleriet* *affedigedes*, „och uthi dess ställe *Lähn-hästar* beställas“; at *Be-fæstningen* ved *Rjøge* skulde *sløifes*, og det nye *Bærk* her omkring *Kronborg* *demoleres*. Man venter med det *Første* begge *D. D. M. M.* hertil. Man vil indrette *Auctionsvæsenet* her paa samme *Maade* som i *Holland*³⁾; derimod er den nye *Anordning* om *Reenligholdelsen* af *Kjøbenhavns Gader* bleven *ophævet* tilligemed nogle andre *små Anordninger*. Man vedbliver at tale om, at *Rosenvinge* skal gaae til det *svenske Hof*“.

¹⁾ *Ditlev v. Brockdorff*, *Oberst* over det *vesterlehnske Regiment*. S. om ham det *sidstansførte Bærk*, III. 131.

²⁾ Formodentlig *Oberst Frederik Otto Budde*, der *udmærkede* sig under *Frederikshalds Beleiring* af de *Svenske* 1659; han var 1664 *Oberst* over det *vesterlehnske Regiment*. *Sammesteds*, II. 561.

³⁾ 24. *April* 1661 *bestiffedes Caspar Koblufs* til den *første Auctions-directeur* i *Kjøbenhavn*, eller, som det hedder, fik „*Privilegium* paa en *Commishandel*“. S. herom og om *Auctionsvæsenets Oprindelse* og *ældste Indretning* hos os *Sofmans Foundationer*, I. 269.

49. Helsingør 8. Mai 1661. „Hvad G. M. i Skrivelse af d. 1. dennes allernaadigst befaler mig, skal blive iagttaget. Jeg mærker, at siden Gersdorfs Død, hvem Postdirecteur Klingenberg var meget hengiven, have Gemytterne her ved Hoffet meget forandret sig, og at man nu ei skulde have saa meget imod den svenske ridende Post, naar man kun paany giennem en lille Compliment gjorde Sagen anhängig hos en og anden af Ministrene. Da Hr. Grev Thott en passant reiser igiennem Kiøbenhavn, skal jeg ogsaa betiene mig af hans gode Raad heri. Hr. Niels Trolle kom silde igaar Aftes hertil og aflagde mig strax et Besøg. Han reiser idag igien til Norge for at overgive sit Statholderskab i Kongens Hænder, som siges inden kort Tid at ville følge“.

50. Kiøbenhavn 16. Mai 1661. „Den 10. kom Hr. Grev Thott, ledsaget af Hr. Sehested, fra Malmø, paa samme Tid som jeg kom fra Helsingør. Den 11. var Hr. Sehested, der stedsse har holdt Greven med Selskab i de Dage, han har tilbragt her i Staden, til Middags-Maaltid her hos von Mander. Han begierede af Greven og mig, at vi i Underdanighed vilde andrage paa hos G. M., at de Ord maatte indføres i Ratificationen af Tractaten om Bornholms Afstaaelse, at „Bornholm paa samme Maade cederes Hs. R. M. og hans Arvinger, som de skaanske Godser cederes G. M.“, eftersom disse Ord ikke expresse ere nævnte i den 1. Artikel af Recessen; samt, at G. M. vilde løse Bornholms Indvaanere fra den Ed, de have svoret G. M. Den 12. blev Greven incognito afhentet af Hr. Sehested for at hilse paa Hs. M. Ved samme Leilighed kom ogsaa de tartariske Gesandter op paa Slottet, og vi fik saaledes deres Audients at see. De forærede Hs. M. 5 uanselige Heste. Vi bleve derpaa begge budne til at være Kongens Gæster. Efter Taffelet førte Schack selv Greven omkring at besee Boldene, og om Aftenen vare vi Hr. Sehesteds Gæster. Dagen efter vare vi med Sehested for at besee Flaaden. Den Dag reiste Hs. M. paa Landet; han vil besøge Kronborg, men ventes alt hiem idag. Den 14. reiste Greven til Roeskilde, hvorhen jeg ogsaa fulgte ham. Hr. Greven saavel som jeg have imidlertid søgt at „präparera Hr. Sehesteds gemöthe till att approbera den rydande posten“. Lente, med hvem jeg talte om Aftenen hos Sehested, forsikkrede høit, at Kangaus Reise, der gif for sig d. 20., kun havde Delingen af

de slesvigiske Canonicater til Hensigt, og at Mageskiftet af Femern faldt bort af sig selv".

51. Kiøbenhavn 21. Mai 1661. „Kongens hastige Reise herfra til Nakskov forleden Løverdag har sat de Grender tilbage, hvilke jeg efter G. Mts. naadigste Ordre her har at udrette. Marsagen til denne pludselige Beslutning er Dronning Christinas Ankomst. Man mener, at saasnart hun er ude af dette Territorium, kommer Hs. M. strax tilbage med Dronningen, Prindsen og den ældste Prindsesse. Jeg søgte vel Dagen før Kongens Reise at komme til at tale med Cantsleren angaaende den ridende Post, men han var forhindret, saa at jeg den Dag, som var den 17., ei kunde komme ham i Tale. Jeg mærker, at Ingen er mere imod den svenske ridende Post end Cantsleren. For mig vilde han ei sige sin Mening; men, som jeg har spurgt, har han havt en heftig Ordstrid herom med Lente, „altydh beropandes sigh vppå ett project, som widh tractaten skall wara indgiffuit, och improberat“. Men, som jeg kan mærke, „ähr han particulierement af *Klingenbergh* intagen“. Schack og Sehested have derimod tilsagt mig deres Hielp, og den Sidste lovede, at han kun vilde tale med et Par Personer, og derpaa skrive til Hs. M. De, med hvilke han vil tale, ere Frederik von Ahlesfeld, der tidligere var i England, og som nu staaer sig meget vel hos Kongen, samt Christopher Gabel, uden hvem Intet kan udrettes her ved Hofset; han er den rette Mignon du Roi. Han har i Førstningen været meget derimod, men nu mærker jeg, at han svier sig, og selv har lovet Schack, Sehested og Frobøes sin Hielp, og hvis disse mene det oprigtigt, troer jeg ei, at Cantslerens Modstand kan skade. Alle forsikke mig om, at Byttet af Femern falder bort af sig selv, og at de hidtil stedfundne Gravationer og Indquarteringer ogsaa skulle høre op. / Jeg hører heller ikke mere nogen Besværing fra det gottorpske Hof; og da jeg endnu ikke har kunnet overgive min Memorial paa Grund af Kongens Fraværelse, vil jeg underdanigst forespørge, om jeg ligesuldt skal indlevere den, naar han kommer tilbage. Som mig berettes, har Grev Rantzau, for at Hs. M. ei skulde optage det unaadigt, at han har afflaet Rigsdrost-Chargen, tilbudet at ville bestride Omkostningerne ved den Ambassade, som skal sendes til Wien, angaaende Forlehningen af Holsteen. Efter Ordre har jeg communiceret med Hr. Sehested,

som næsten daglig er hos mig, samt med Cantsler Keedtz. Sehested optog det som et stort Venfskabstegn, men den Anden svarede, at han ei troede, at Russen kunde gjøre Noget uden fremmed Hielp. Jeg svarede hertil, at jeg ei vidste, hvorledes han vilde gribe det an, men man kunde vel see af alle Omstændigheder, at han ikke omgiffes oprigtig med Tractaten, og at man derfor var tvungen til at sætte sig i Forsvarsstand, hvilket G. M. vilde notificere sine Naboer, for at disse ei skulde fatte nogen Mistanke. Han lovede at foredrage Dette for Kongen. De ere nu næsten Alle reiste paa Landet, medens Hs. M. er borte, og Sehested og Gabel (der er noget upasselig) ere ene her tilbage. Hr. Sehested har Ordre til at gjøre Dronning Christina en Compliment en passant, og vi skulle vel følges ad for at oppebie Hds. Majestæts Ankomst til Roeskilde. Han fortalte mig, at Commandanten paa Bornholm, Fuchs, havde alarmeret dem her ved at berette, at et svensk Orlogsskib krydsede omkring Den og optog alle Fartøier, som det kom over. Hr. Sehested undrede sig ei meget herover; han troede, at det skete til Krigsfolkets Transport. Kun ønskede han, at det ei maatte vedersfaes noget dansk Skib. Den samme Fuchs har ogsaa berettet om en Hob (svenske) Skibe, som skulle ligge under Rygen. In Summa, Alle gjøre sig vrangne Impressjoner om os, som om vi nu atter skulde have Noget isinde imod dem".

52. Kiøbenhavn 24. Mai 1661. „Dronning Christina kom d. 22. her til Landet. Hds. M. havde været saa plaget af Tandpine, at hun paa Engelholm maatte lade tvende Tænder trække ud af Munden. Hun opholdt sig ei i Helsingør, men steg lige af Baaden i Galeschen og reiste til Frederiksborg. Hr. Sehested og jeg mødte hende i Roeskilde, og fulgte efter hendes Begiering med til Ringsted. Samme Dag, som vi reiste til Roeskilde, skrev Sehested til Kongen, og berettede Hs. M., hvad jeg havde sagt om det russiske Væsen. Han lod mig læse sit Brev, og sagde derhos, at der samme Dag og med samme Expres afgif et Brev til Kongen, der var tvertimod hans, og som heel anderledes udtydede G. Mts. Hensigt at sætte sig i Postur mod Russerne. Jeg kan ei vide, hvo der skulde have skrevet dette, uden Generallieutenant Hans von Ahlefeld, som ene ligger her, og der,

som jeg vist troer, er En af det Parti, som „icke nödig skulle see brouillerie“.

53. Kiöbenhavn 28. Mai 1661. „Fra Hs. F. D. (Hertugen af Gottorp) har jeg erholdt den indlagte Skrivelse, og jeg skal derfor ved Kongens Tilbagekomst, der snart ventes, indgive den opsatte Memorial. Forleden Løverdag var jeg til Giest hos Rentemester Gabel, og talte da vidtløftigen med ham om den ridende Post. Han lovede at gjøre sit Bedste; men han vilde ei vide Noget af den Rettighed, som G. M. troer at have til denne Post, og meente, „att om dett skulle obtineras, så skulle dett skee igiönom een gratification emoth E. K. M.“ Skjönt han ei kunde giendrive mine Grunde, vedblev han dog, at det var et novum quid, som vi begierede. Med Hr. Sehested og Dr. Bulche havde jeg i Roeskilde en Samtale om denne Sag. De vare af den Formening, at der herom burde oprettes enten en novus actus eller en amicabilis explicatio. Jeg kan altsaa ikke vide, hvorledes jeg skal forholde mig, hvis de maaskee skulde ville tilbyde mig denne Postfrihed „på sådan condition, och uthslå E. K. M. den *iure et vi pactorum*“. Jeg mærker ogsaa, at Kongen havde ønsket en Skrivelse herom fra G. M.“

Bilag.

Udtog af Düvalls Memorial til Kongen af Danmark. (Kiöbenhavn 27. Mai 1661).

1. Så befinnes först, att icke allenast Hs F. D. Closter och Adell uthi beggie Furstendommerne (hwaraff lykwähl Hs F. D. samma och lyka rätt som Hs K. M. till Danmark och Norwegen tillkommer) aff högstbete Hs K. M. eensydigt och uthom des Consents, emooth förre gamble afskedar, medh hårdh Contribution, och till een deehl des egne Closter medh inqvartering graveras, tagandes den deraff gående Contribution, som borde helfften höra Hs F. D. till, till sigh allene.
2. Der till medh ähr och des Stift *Lubeck*, oanseedt det immediate aff Romerske Rykatt dependerar, såsom och hela Schleswykeske Capitlet, dett doch den Copenhageske tractat till föllie, straxt der effter skulle halsparten Hs F. D. tildehlas, medh alt för hård och olydeligh in-

qvarteringh belagt, hwilckett alt in till denna stund ännu continuerar, ja så att Hs F. D. icke det ringaste uthur des Förstendömme kan haffwa att niuta, uthan dett som aff des egne Ampter och Städer kan föllia.

3. Och ehuruwähl man har warit i den mehningh och tillförsicht, at Hs Exc. Gress *Rantzows* afferdningh till det Furstl. Gåttorpske Håffwet skulla hafwa bracht det medh sigh, huruledes inqvarteringerne måtte blyfwa lindrade, och dhe andra beswären affskaffade, så finner man lykwähl fast annorledes, at den mehra haar gått der uth på nemblig till att begiära igen hellften aff Amptet *Schwapstade* heller och i stellet derföre insulen *Fehmern*, tillbiudandes deröfwer till att willia affträda Hs. F. D. dhe 4 präbender aff dett Schleswykske Dom Capitlet, som y förmågo aff ofwanber^{de} tractaat Hs K. M. lähra tillkomma, så at Hs F. D. (så frampt Hs K. M. å sin syda woro sinnat att affståå dhe aff Hs F. D. ähnnu der till begiärte godhz) nödgas at resolvera sigh sådan föreslagen permutation att indgåå. Och detta alt derföre allenast at den eensydige Contributionen måtte cessera, Stifttet *Lubeck* inqvarteringen befryas, och alt uthi förre tillståndh sättias, på det Hs F. D. kunde få niuta den frucht, som den sluthne fredhen medh sigh haffwer, och Hs F. D. reellement ähr uthi sluthen.

54. *Kiøbenhavn* 31. *Mai* 1661. „Da Kongen igaar kom tilbage, formoder jeg inden kort Tid at faae Resolution angaaende den ridende Post. Cantsler Lente gav mig godt Haab herom, og lovede med Alvor at ville drive paa denne Sag. For tvende Dage siden overgav jeg Cantsler *Keedtz* min Memorial om Hertugen af *Holsteen*. Cantsleren yttrede med Forundring, at han ikke havde vidst Andet, end at det forholdt sig med Hertugens Lande, saaledes som Grev *Rantzau* havde berettet. Han lovede at giøre sit Bedste i dette Anliggende“.

55. *Kiøbenhavn* 7. *Juni* 1661. „Kongen har for faa Dage siden ladet sig forelæse min Memorial, og, som Cantsler *Keedtz* selv sagde, med sidste Løverdags Post ladet afgaae Ordre „om remediering uthi denne saak“. Sehested berettede mig, at

denne Memorial forekom Alle her heel felfom, og at det faae ud, fom om Hertugen vilde true Kongen af Danmark. Hs. D. burde billigen have taget i Betænkning at obligere en Herre og Konge til at lade noget Saadant indgive ved hans Minister, førend det var fikkert, at Alt forholdt sig faaledes, fom man angav. Han holdt for, at jeg vilde faae et fkriftligt Svar, hvori det klart ffulde blive beviift, at Hs. D. befværede sig å tort. Schack fortalte mig, at Kongen under fit Dphold paa Falster havde modtaget et Brev fra Hertugen, og at Hs. M. havde været meget misfornøiet med, at Evacuationen endnu ei var fkeet, da der for længe fiden var afgaaet Ordre derom. Hvad Magefiftet af Semern angik, var dette faldet bort af sig fely. Ligesom Adelen og de andre Stænder tidligere have flaget over de Byrder, de havde at bære ved Contribution og Indqvartering, faaledes ere de nu meget utaalmodige over, at der heri aldeles ingen Medfættelse finder Sted. Præfterne paa Landet befvære sig ikke mindre over, at det nu fkal paalægges dem at oppebære Kongens Accise og Mølletold af Bønderne; thi enhver Præft fkal svare for Indbetalingen af hans Menigheds Afgifter i det kongelige Accisefammer. De ffulle ligesaavel fom Borgemester og Raad i Stæderne „haffua een lyten nytte deraff“, bestaaende enten i Consumptions-Frihed eller nogen anden Recompense. De beklage sig høilig over Erkebifkopen, at han, fom har Sæde in politicis, ikke bedre iagttager deres Tarv, men famtykker i, at de befværes med et faa odieuft Arbeide ¹⁾. En fra Holland forfkreven Ingenieur, Ruse, er ankommen og er i stor Eftime, fordi han faa overmaade vel fkal have befæftet det Fyrften af Lyneborg tilhørende Saarburg. Han fkal have forlangt 200,000 Rigsdaler for, paa fin egen Regning, at befæfte et Sted her i Staden, kaldet Castellet, hvor Hs. M. har ifinde at anlægge et Citadel; men denne hans Fordring anfees

¹⁾ Det kongelige Rescript af 24. April 1661 til Erkebifkop Svane om at „disponere Præfterne i Siellands Stift udi de Sogne, hvor Veir-, Vand- og Hestemøller findes, at de paa nogen kort Tid Consumptions-Forvaltning samt Græsgangs-Penges Oppebørsel sig paatage“, er med flere Actstykker om denne Sag aftrykt i Zwergs Siellandske Clerike I. 275 ff. Jvfr. *Hübertz*, Actstykker vedkommende Staden og Stiftet Aarhus II. 154.

ubillig. Han har ogsaa været i Helsingør og beseet Slottet der. Kongen har selv for nogle Dage siden siddet i Krigscollegiet, og har siden været omkring og beseet Fortificationen. Den 3. d. M. havde den tartariske Gesandt Audients hos Dronningen og Prindsen".

56. Kiøbenhavn 11. Juni 1661. „Angaaende den ridende Post har jeg endnu intet Svar faaet; jeg veed ei, om der endnu idag kan udrettes Noget hos Hs. M., som paa nogle Dage agter sig paa Landet, maaskee for at undgaae at være tilstede ved sal. Rigsdrosten's Begravelse, som er bestemt til d. 15. Den senest indgivne Memorial har maaskee været Skyld i den lange Udeblivelse af Svaret i den sidstnævnte Sag, da man ikke veed, hvorledes man skal finde sig i, at G. M. giennem sin Minister har laadet paatale, hvad Hs. D. kunde have gjort ved En af sine egne Tjenere, og saaledes undgaaet baade at gjøre G. M. Uleilighed og at sætte Jaloufie mellem begge disse Potentater. Dog lovede Cantsler Keedtz paa bedste Maade at ville anbefale denne Sag; det Samme gjorde Lente; ogsaa de øvrige Ministre har jeg ei fundet uwillige. Keedtz nævnte atter Klingenberg, hvortil jeg svarede, at G. M. ei havde nødig at bruge en Andens Tiener, da han iure et vi pactorum har Ret til at holde sin egen. For nogle Dage siden bragte Keedtz i Kongens Nærværelse en Samtale paa Bane: „huruledes man sigh här effter y Förmynderskaph vppå den Swänske och Danske syden förhålle skulle“. Anledningen er, at Generallieutenant Ebbe Ulfeld tragter efter at blive Formynder for sin Brodersøn ¹⁾, saavel over hans Godser her i Sjel-land og de andre danske Provindser som i Skaane. Nu findes, at efter Loven maa en Formynder være solvendo og kunne svare med sine Eiendomme til saa meget, som der tilkommer Pupillen, hvilket ikke er Tilfældet med Hr. Ebbe Ulfeld. Spørgsmaalet bliver altsaa, om ikke hans nærmeste Paarørende i Danmark kunne admitteres. Derover ønskes meget G. Mts. naadigste Decision,

---

¹⁾ Otto Christopher Ulfeld, en Søn af den 1656 afdøde Bjørn Ulfeld til Raabeløv, Befalingsmand paa Lysekloster i Norge. Under 3. April 1661 fik Jørgen Keedtz, Nogens Friis og Jens Juel Befaling til at „fornemme hos de Svenske, om nogen Difficultet gjøres, at Otto Christopher Ulfelds her i Riget tilforordnede Børge tillige

som siden kunde blive en Act mellem disse Riger. Le Maire har indgivet en Memorial angaaende de saavel af Herren-Staterne som af Staden Amsterdam og andre Private Danmark forstrakte Penge samt den Befostning, der er gjort „vpå den militarske subsidien“, tilligemed de paa alle Poster paaløbne Renter, der udgiøre en stor Sum; men han klager over, at han har faaet heel korte og „miss-hagelige“ Svar, og at man oveniøbet har confisteret et hollandsk Skib i Norge og bragt det hertil, saa og ved Kierteminde anholdt en Skipper fra Amsterdam med en Galliot, der havde solgt sine Varer til en Kiøbmand i Odense og nu vilde levere dem, hvilket man formeente ham, „sägandes sigh willia hafwa währorna, betahningen måtte sedan föllia derpå, när det wahr deras lägonheet“. Imidlertid have de ført Godsset op og forvaret det under Stadens Segl. Han beklagede sig ogsaa over, at man gaaer tilværks paa samme Maade her i Staden, og at en Kiøbmands Varer blive indlagte i Paghuset, hvor Kiøbmanden kun par grace maa see dem een eller to Gange om Ugen, og ei sælge Noget af dem uden til hvem man expresse tillader. Ret nu kommer den Tidende, at alle Haver og Bygninger skulle være nedrevne omkring Flensborg, og det af Frygt for os, fordi det udsprede, at Hs. F. D. med Understøttelse af G. M. skulde have Noget isinde“.

57. Kiøbenhavn 14. Juni 1661. „Hs. M. ventes snart tilbage fra Frederiksborg, eftersom sal. Rigsdroftens Rigbegængelse nu har fundet Sted. Alle undre sig over, at Hs. M. har villet absentere sig herfra, især da den sal. Herre var saa vel meriteret af Hs. M. og sit Fædreneland og skal have bidraget meget til denne Regierings Forandring, „der igiönom at han haar in-

---

hvis han i Skaane beliggende haver, maa administrere“. Under 8. Mai 1661 blev det paalagt de Samme at forhandle den nævnte Sag med General-Gouverneuren i Skaane, Grev Steenbock, i Anledning af, at Ebbe Ulfeld, „der var i den Stand, at hans umyndige Brodersøn ei kunde have Andet end Skade og Fordærv af hans Administration at forvente“, havde tiltaget sig Bærgemaalet over dennes Eiendomme og erhvervet sig General-Gouverneurens Ordre til Fru Margrethe Krabbe om at „levere“ ham en Otto Christopher Ulfeld tilhørende Gaard, som hun havde i Forpagtning. Siell. Tegnelser Nr. 36. fol. 106. 125.

tahlat Borgerskapeth". Han har heller ikke viist ringe Affection mod sin Herre, ved at aftræde denne alle sine Godser i Skaane¹⁾, og skøndt han har faaet Erstatning her i Landet, mærker jeg dog af hans egen Slægt, at han hermed har gjort sine Børn stor Skade. Da der blandt hans afstaaede Godser vare mange smukke Sædegaarde, har Hs. M. givet ham for Bygningerne 15 til 16 Jura patronatus over de Godser, han har faaet til Vederlag; men som jeg mærker, skulle disse ikke indbringe synderligt. Han har efterladt 4 Sønner og 3 eller 4 Døttre, „mycket wackra barn". I Processjonen fulgte Baron de Goes næst efter de nærmeste Sørgepar, hvilket gav Otto Krag og Henrik Bielke Anledning til at troe, at jeg som G. Mts. Minister skulde formalisere mig over, at jeg ikke ligeledes var indbuden, hvorfor de strax igaar sendte Bud efter min Bert, Carl von Mander, og bade ham paa det Høieste at undskylde dette hos mig, idet de med Ed forsikkrede, at Baronen ei havde været indbuden, men var kommen af sig selv; de havde ei kunnet Andet end lade ham gaae efter hans Rang. Dersom de vidste, at jeg vilde gjøre Huset den Ære at være deres Giest ved Aftensmaaltidet, vilde de strax sende et Par Cavallerer for at indbyde mig. Jeg svarede, at de gode Herrer havde Magt til at indbyde hvem de vilde; ikkedestomindre kunde Ingen undre sig over, at det gif mig til Hierte at see en anden fremmed Minister blive mig foretrukken; men hvis Sagen forholdt sig, som de havde ladet mig sige, saa kunde jeg ikke forundre mig. Jeg skulde ogsaa gierne for den Ugtelses Skyld, jeg bar for den salig Herre, have offereret mig, hvis jeg havde kunnet tænke, at Sligt var bienséant og vilde blive vel optaget; men da jeg ei havde havt den Ære at følge Riget, undskyldte jeg mig ogsaa for at komme til Maaltidet. Rygtet gaaer, at en Major Hamilton, der før har været her i Tieneste, og som nu er kommen hertil fra England, skal medbringe en Intercessions-Skrivelse fra Kongen af

---

¹⁾ Joakim Gersdorf folgte K. Frederik III. sine betydelige Eiendomme i Skaane og Blekingen: Lills, Udderup, Legeved, Sorby, Tunbyholm, Ingelsted, Smidstrup, Onslund Ladegaard, Billesholm, Mogenstrup og Slinge, som tilligemed de øvrige af den danske Krone kjøbte adelige Godser afstodes til Sverrige som Erstatning for Bornholm. *Wieselgren, De la Gard. Arch. XIII. 12. ff.*

England for Corfits Ulfeld. For mig har han negtet det; dog sagde han, at han vilde troe, at Ulfeld igien skulde komme ind i Spillet. Her vil man sige, at Ulfeld sikkert skal succedere fal. Rigsdrosten. Oberst Christian Urne, som er En af de malcon- tante aftaffede Officerer, søger baade giennem Supplicationer og Benner at erholde sin Affked, hvilken dog ei vil følge. Endnu mindre kan han erholde rigtig Liquidation paa de af ham udlagte Pengesummer; man vil ei engang giennemsee hans Fordringer. Han vil med det Første forlade dette Land og tilbyde G. M. sin Tieneste. Det Samme agter ogsaa Oberst Thott at giøre. Disse tvende Mænd opholde sig ifkun her for i denne Betalingstermin at clarere deres Sager, hvorefter de strax ville begive sig til Skaane. Generallieutenant Hans von Ahlefeld skal have søgt at fraraade Urne dette Skridt, og sagt, at han vel kunde have Haab om at blive ansat her, han skulde kun tøve et Par Uger, indtil man saae, hvor Svensken vilde hen; men, som han siger, „skall detta icke gälla hoes honom“. Gesandten er indbudet til at overvære Grev Steenbocks Datters Daab; han reiser til Skaane med Schack, Sehested og Keedtz, hvilken Sidste siges at skulle staae Fadder paa Dronningens Begne.

58. Kiøbenhavn 20. Juni 1661. „Jeg har ei siden mit sidste erholdt noget Svar om den ridende Post, da Kongen har været paa Landet ved Frederiksborg og Kronborg, hvorfra han er kommen tilbage d. 17. Samme Dag kom ogsaa Keedtz, der paa Dronningens Begne stod Fadder til Grev Steenbocks Datter; han har lovet mig at ville fremme Sagen paa bedste Maade. Jeg mindes, at Hr. Keedtz ved Maaltidet i Malmø blev saa tro- hiertig, at han blandt andre Contestationer beklagede sig over, at han hos de Svenske blev omtalt som En, der var os meget ilde affectioneret; han bevidnede hvi, at han aldrig havde anden In- tention end at raade til et oprigtigt Venskab mellem begge Kro- ner, og ønskede, at det kun maatte gaae og ssee efter hans Billie. Kongen og Dronningen ere idag reiste paa Jagt. Forleden Tirsdag har Hr. Jørgen Bielke havt Bryllup med Rigsdrostens ældste Datter“ ¹⁾.

---

¹⁾ Jørgen Bielke, en Søn af Norges Cantoler, Jens Bielke, tiende Christian IV.^s og Frederik III.^s Krige mod Sverrige ved den norske

59. Kiøbenhavn 25. Juni 1661. Gesandten havde efter modtagen Ordre indgivet en Memorial og tillige leveret Hs. M. sin Konges Skrivelse. „Forleden Tøversdag ankom her 4 Compagnier til Fods, som skulle arbeide paa Fortificationen, og, efter hvad der siges, ventes endnu flere. Ruse arbeider paa en Model til en Skandse her i Staden; men jeg troer ei, at han bliver længe her, hvorvel man har tilbudet ham adskillige Charger for at faae ham til at blive, blandt andre en Oberst Lobrechts Plads, som har været Oberst ved Artilleriet og Commandant paa Christianshavn, men nu søger sin Afsted, eller maaskee alt har faaet den. Denne Lobrecht har tidligere ligget i Frederiksbodde; han har for mig ladet sig mærke med, at hvis han kunde blive ansat i Sverige, skulde han fremfor alt Andet vælge at tiene G. M.“

Den vedspøiede Memorial (Kiøbenhavn 24. Juni 1661) angaaer 1) den ridende Post; 2) de svenske Soldaters Frigivelse. I sidstnævnte Punct erkjender Gesandten med Taknemmelighed den ham givne kongelige Resolution, men beklager, at den har været uden Virkning. Han lover, at de danske Folk, der maatte findes i den svenske Hær, skulle vorde frigivne.

60. Kiøbenhavn 28. Juni 1661. „I Forgaars talte jeg med Hr. Sehested angaaende den af mig indgivne Memorial. Han meente, at den enten samme Dags Eftermiddag eller ogsaa som igaar skulde komme for in Concilio Status, og at der da skulde affattes et skriftligt Svar. Angaaende Soldaterne havde Hs. M. besluttet at lade Befaling udgaae, at man ei blot skulde tillade de Svenske at tage deres Afsted, men endog paalægge dem at forlade deres Regimenter og at vende tilbage til deres Fædreland. Han talte ogsaa om Kongens Reise til Norge, hvilken han ansaae for tvivlsom, men sagde derhos, at hvis Hs. M. ei selv kunde komme

---

Hær, hvor han steg til Generallieutenant. Med sine egne vidtløftige Giendomme forenede han betydelige Forlehninger i Norge. 1660 blev han Rigsraad og Geheimeraad, 1675 Statholder i Sieland og Overcommandant i Kiøbenhavn. Han døde 1696. Hans Forbindelse med Griffenfeld paadrog ham selv efter dennes Fald mange Ubehageligheder, og hans Hustru, den ovennævnte Datter af Rigsdrost Gersdorf, Magdalene Sibylle, et Slags Forviisning til Kallundborg. G. N. D. Magazin, II. 129 ff. Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie, III. 139.

bort, vilde det være nødvendigt, at enten han (Sehested) eller nogen Anden foretog denne Reise. Oberst Lobrecht har siden været hos mig og beklaget sig over det „rude tractement“, som vederfares ham her, da de ei ville give ham Noget for 7—8000 Rigsdaler, som restere af hans Løn, ja endog negte ham omtrent 500 Rdlr., som han har forstrakt af sine egne Midler. Han ønskede sig den Lykke, at komme i G. K. Majestæts Tjeneste. Blandt Andet sagde han, at han vilde paatage sig at emportere Kiøbenhavn med 6000 Mand paa en Tid af 3 til 4 Uger. Jeg mærker, at han er overmaade misfornøiet. Han har været Oberst ved Infanteriet, Generalquartiermester og Commandant paa Christianshavn, hvilken Charge Ruse alt skal have overtaget. Fra en sikker Haand er det mig berettet om Eberstein, at, ligesom han saa tidt har søgt sin Afsked, at man næsten er bleven træt deraf, saaledes har han nu blandt andre Betingelser, under hvilke han vil blive i Tjenesten, forlangt Rang over Schack samt Uafhængighed af Krigs-Collegiet. Man har svaret ham, at han enten skulde frasfalde sine Fordringer eller ogsaa nedlægge sit Embede. De tartariske Gesandter ere igaar gaaede ombord til Dantzig“.

61. Helsingør 6. Juli 1661. Gesandten havde begivet sig til Helsingør; Hr. Sehested med sin Datter samt adskillige andre Damer og Herrer havde gjort ham den Ære at følge ham et Par Miil udenfor Kiøbenhavn ¹⁾. Sehested havde bevidnet, „att alla dhe förnembstes Consilier aldrih länckte sigh till annat, än som een vprichtigh och sincer vänskap medh Swerigie, och att aldrih något hwarcken här eller uthom landz skulle förtaghes, som i minsta måtton kunde lända E. K. M. och Crohnen Swerigie till præjuditz; woro der några aff *bouliant humeur*, som sökte annat att willia seminera, så woro de doch aff ringha Consideration och kunde medh tyden kanskee lända dem sielff till ruin och förderff“. Jeg mærker, at der endnu ei er taget nogen afgjørende Bestemmelse om de 4 Orlogsskibe, som ligge seilsærdige paa Strømmen ved Kiøbenhavn, naar de skulle gaae til Norge, eller hvilke Personer der skulle følge med dem. Den 3. d. M. kom Landgrevinden af Hessen til Kiøbenhavn. Hun

¹⁾ Om den Skif, at Rejsende af Staud ledsages et Stykke Wei af Venner og Bekjendte s. Bircherods Dagbog S. 348.

ventes hertil idag, og hvis Dagen vil tillade det, agter hun strax at passere Sundet.

62. Helsingør 10. Juli 1661. „Den 5. dennes var et Rygte udspreedt i Kiøbenhavn, at de Svenske vare faldne ind i Holsteen. Dette har foraarsaget en stor Alarm, og Almuen har raabt, at det var en Stempling af Hr. Sehested; men Kongen har befalet, at man med al Flid skulde søge efter Dphavsmændene til dette Rygte, og, hvis han findes, vil han blive exemplariter afstraffet. Det her i Staden liggende Rytteri skal, forsaavidt det ei er monteret, forsynes med Carabiner og Pistoler af Landets Midler. Alle ere af den Mening, at Sehested kommer til at følge med Skibene til Norge“.

63. Helsingør 12. Juli 1661. Auctor til det forhen (s. Nr. 62) omtalte Rygte var funden og sat i Taarnet. Det var en Dronnants-Rytter, der om Natten havde bragt en Paffe Brev til Schack. „Inden 10 til 12 Dage kommer Hs. K. Høiheds Reise sikkert til at gaae for sig. Rigsraaderne Sehested, Bielke og Axel Urup ere udnævnte til at sidde paa den Herredag, som der skal være berammet; men den sidstnævnte er nu syg, hvorfor en anden vel vil blive sat i hans Sted. Om Niels Trolle og Norges Cantzler, Ove Bielke ¹⁾, blive disse adjungerede, vil nu vise sig (står alt förwentha). Overberghauptmanden over Biergværkerne i Norge, Brostrup Giedde, en Søn af Rigsadmiralen, berattede mig, at hele Adelen d. 10. dennes var samlet paa Slottet i Sommer salen — som den kaldes — hvorfra den af Rigmarskalken under Paukers og Trompeters Lyd blev kaldet ind i en anden Sal, hvor Kongen var, og hvor Hs. M. overgav Adelen nogle Breve med store Segl ved, som skulle være de nye Recceser. Siden gif de Alle deraf i samme Orden ind i en stor Sal, hvor der var opdækket nogle Borde. Der satte de sig ned, og vare lystige til Kloffen 12 om Natten. Som idag skal Præstestanden, og imorgen Borgerfabet tracteres. Han fortalte mig videre, at Hs. M. havde ifinde at udløse alle Participanterne i Sølvgruben i Norge

---

¹⁾ Ove Bielke til Østeraad, den tidnævnte Rigsadmiral Henrik Bielses ældste Broder, var en Tidlang Befalingsmand paa Bergenhuus, efterfulgte sin Fader Jens Bielke som Norges Cantzler 1659, og døde 1674.

og lade denne drive for egen Regning. Giedde var til den Ende beordret at reise derop for at forrette sin Tieneste ligesom før ¹⁾. Ingenieuren Ruse aflagde igaar sin Ed og modtog 3 Charger som Oberst, General=Quarttermester og General=Inspecteur over alle Fæstninger i Danmark. Som der siges, skal han i Fredstider have 1000 Rigsdaler for hver Charge. Han har siden tilbudt at ville giøre det Citadel, som skal anlægges i Kiøbenhavn, færdigt for 60,000 Rdlr. I disse Dage er der giort Begyndelse til at lægge en ny Ravelin til Bolden ved Nørreport²⁾.

64. Kiøbenhavn 12. Juli 1661. (Brev fra Peter Chambers). „Ruse har opkastet en Fæstning her i en Have, som en Model til den, hvilken de agte at lægge omkring Castellet. Jeg skrev derom til Hs. G. Grev Steenbock; Hs. G. har idag sendt mig En af sine Hoffjunkere, der er en god Ingenieur. Han skal tage en Tegning deraf, som jeg skal oversende G. M. Det staaer ynkeligt til med Flaaden her. Skibene ligge og raadne; der er hverken Tiære, Beg eller Planke til at reparere dem med; de skulle ei i Aar og Dag kunne sættes istand til at bruges i Søn“.

65. Helsingør 16. Juli 1661. Ligesom Adelen ere ogsaa Præsteskabet og Borgerstanden blevne tracterede, og de 4 Borgemeistere i Kiøbenhavn have af Kongen faaet hver sin Guldkiede og Kongens Medaille. Der berettes ogsaa, at Stadens Vaaben skal forandres; men hvori Forandringen skal bestaae, er endnu ubekendt. Foruden de sidst omtalte Personer, skulle ogsaa Schack og Peder Reedtz følge med Hs. K. H. til Norge. Major Hamilton, som er bleven udnævnt til Oberst i Norge med en Løn af 2000 Rdlr., gaaer

---

¹⁾ Brostrup Giedde, en Søn af Rigsadmiralen Hr. Dve Giedde. Som En af de største Participanter i Sølvgruberne paa Kongsberg lod Dve Giedde denne sin Søn studere Biergværksfaget i Udlandet, især i Sachsen, Böhmen og Ungarn. Ved sin Hiemkomst blev han beskikket til Dverberghauptmand i Norge 1654, og efter hans Raad udløste Kongen Interessenterne i Sølvværket og lod dette drive for offentlig Regning. De Fortrædeligheder og Chifaner, som mødte Giedde, og som især paa droges ham af den ham coordinerede, i Biergværksfaget aldeles ukyndige Ditlev Bulche (en Søn af den formaaende her oftere omtalte Dr. Peter Bulche), gjorde ham kied af denne Stilling, som han forlod 1665, og døde i Christiania 1668. S. Deichmann om Kongsberg Sølvværk, i det Kiøbenhavnske Selskabs Skrifter, XI. 203 ff.

ogsaa med. Forleden Søndag havde Commandanten (paa Kronborg) Eiler Golt den hollandske Resident og mig til Giest ude paa Landet, 1 Mil herfra. Den 13. var Oberst Christian Urne her hos mig og fortalte, at han havde taget Afsked med Hs. M., ved hvilken Leilighed denne havde gjort ham den Compliment, at eftersom der nu var Venstab og Fortrolighed mellem Kronerne Danmark og Sverrige, kunde Hs. M. ei vægre sig ved at give ham Afsked herfra til at søge hans videre Lykke under Kronen Sverrige, hvorhos han forsikkrede ham, at de Fordringer, han havde i Danmark, skulde blive fyldestgjorte. Han lod ham ogsaa forære en Guldkiede med sit Billede. Af Dronningen har han faaet en Hest til Foræring. Med Oberst Thott er det ligens; jeg mener, at de begge alt ere reiste til Malmø. Hr. Ivar Krabbe har ogsaa ladet mig sige igiennem Urne, at han var ganske bestemt paa at begiere sin Afsked og at tilbyde G. M. sin Tieneste. Som jeg skulde slutte, kom en Skipper fra Aalborg, som vidste at berette, at paa den Tid, da han var i Aalborg, laae det meste Krigsfolk ved den holsteenske Grændse, og Søkysten var vel besat med Vagt. Jeg finder, at dette har været ved samme Tid som Kiøbenhavn var alarmeret, og af samme Aarsag.

66. Helsingør 16. Juli 1661. (Til Rigsdrosten, Grev Pehr Brahe). „G. H. G. har af mit underdanigste til Hs. K. M. videre at erfare, hvad Nytt her passerer, saasom at nogle Embedsmænd (betjänthe) have taget deres Afsked fra dansk Tieneste, og at andre agte at gjøre det Samme. Saaledes begge Obersterne Thott og Urne, og især Hr. Ivar Krabbe, som alene af Jalouste, da de see Fremmede og især Holstenere at blive dem foretrukne, foranlediges til at qvittere det danske Parti og søge Avancement under Kongen af Sverrige. Jeg har altsaa efter den Ordre, som Hs. K. M. har givet mig, ikke undladt at animere dem og forsikke dem om deres Avancement. Hvis disse Mænd, og især Hr. Ivar Krabbe, som her altid er bleven holdt for en „fornäm Minister“, og som vel kiender Danmarks Forfatning (staet) maatte opnaae deres Ønske: forsikker jeg G. H. G., at de herfra skulle drage Kiernen af den danske Adels, som har sine Godser i Skaane“.

67. Kiøbenhavn 17. Juli 1661. (Brev fra Peter Chambers). Tegningen af den omtalte Model oversendes. „En skotsk Adelsmand

er kommen hertil, som har Brev fra Kongen af England til Hs. M. Han har en fortræffelig Invention, hvorledes man skal kunne præparere og barke alle Slags Huder og Skind tre Fierdedeel bedre Rivb, og hurtigere, end man før har kunnet gjøre. Det er en overmaade kostelig og for Landet nyttig Opfindelse. Nogle af de Fornemste i England ere Participanter deri. Han har nogenlunde sagt mig Bested derom, og jeg befunder da, at det er et saa kosteligt Værk, som (ei) i mange Aar har været practiseret. Han har ogsaa et Brev til E. M., og agter om saa Dage at reise opad Sverrige ¹⁾. Hs. K. S. er heel reiseferdig; men Binden hindrer hans Reise; han skal have 4 Skibe med sig, nemlig: „Tre Løver“ paa 40 Kanoner, hvorpaa han selv skal seile; „Lindormen“ paa 46 Kanoner, hvorpaa Hannibal Sehested; „Meldebladet“ paa 36, der skal føre Peder Keedtz; „Hvidbjørnen“ paa nogle og 20 Kanoner, desuden en Jagt og 2 Gallioter. Paa disse Skibe ere 300 Soldater, nemlig 10 af ethvert af de 20 her i Staden liggende Compagnier, og Resten af Landsfolk. De andre Skibe, som ligge her ved Holmen, see heel ilde ud; jeg var selv ombord paa dem igaar. Nogle af de største ville koste ligesaa meget at reparere, som de ere værd. Den, der har Inspection over Holmen, havde mig med sig. Den hollandske Oberst, der var Commandant paa Christianshavn, har man her stærkt mistænkt for at aabenbare E. M. Noget af denne Stads Hemmeligheder, hvorover han for en Time siden heel udsørligen beklagede sig for mig. Han

---

¹⁾ Blandt de mange fremmede Eventyrere og Projectmagere, som i det 17. og langt ned i det 18. Aarhundrede forstode at skaffe sig Patenter og Privilegier i de danske Stater paa deres virkelige eller foregivne Opfindelser, nævnes (Siell. Register, Nr. XXV. Fol. 287) Willum Daugsti og Abraham Simon, som d. 5. Mai 1662 fik Privilegium exclusivum for sig og Arvinger paa „mange rare, rige og udi disse Bore Lande og Riger aldeles ubekjendte Inventioner at forbedre alle Slags Land og Jord, desligeste paa en ny Maade og ubekjendt Secret at berede alle Slags Huder og Skind ikke alene til bedre Læder, men endog for meget ringere Priis, end det hidtil udi Bore Kongeriger og Lande giort og beredet er“ — Privilegiet at regne fra den Tid, „de sig til visse Prøver over forberørte Forslag personligen vorde præsenderende og dessen Effecter udi Gierningen bevise“.

agter det ei, men vil ligesuldt gjøre G. M. nogen Tieneste, om det saa maatte behage G. M. De arbeide stærkt paa Bærkerne i og udenfor Staden. De gamle blive alle demolerede, og de andre repareres. Borgerstabet maa betale store Penge til Boldenes Reparation, og maa dog ligesuldt enten selv eller ved sine Folk gjøre Arbeide. Men de Privilegier, de have faaet, gjøre dem al Tynge og Besvær let. Der siges, at tvende af Stadens Borgemestere samt Erkebiskoppen skulle følge med til Norge".

68. Helsingør 19. Juli 1661. „I disse Dage ventes Grev Rantzau tilbage. Oberst Ruse har præsenteret Kongen en ny Model af Kiøbenhavns Fæstning tilligemed en Tegning af de svenske Approcher. Han har ogsaa en Model under Arbeide af det sidst omtalte Citadel, bestaaende af 4 til 5 Bolværker, hvilket ved hans Hiemkomst fra Holland menes at skulle anlægges ved Toldboden. Der skeer daglig Forandring i det Personale, der skal følge Hs. K. H., saa at man ei med Visshed kan vide, hvilke Mand det bliver.

69. Kiøbenhavn 19. Juli 1661. (Brev fra Peter Chambers). „For nogle Dage siden var Borgerstabet samlet paa Raadstuen, hvor de Privilegier bleve oplæste, med hvilke Hs. M. har benaadet dem; han har ogsaa givet Staden Kiøbenhavn et nyt Baaben. Deres Privilegier ere satte paa Skruer. Saaledes hedder det, at de skulle være befriede fra al Indqvartering, med mindre Nøden kræver det. Der er flere saadanne Clausuler. Alligevel har Borgerstabet optaget alt Dette med overmaade stor Glæde, og de have alle som een Mand lovet at vove Alt i Verden, lige til den sidste Blodsdraabe for Hs. M. Hs. K. H. venter kun paa Wind; Provianten paa Skibene formindskes, og Folket begynder at blive sygt i denne stærke Hede. Den gamle Parsberg¹⁾ døde i Nat,

---

¹⁾ Hr. Oluf Parsberg til Fernet (nu Frisenborg), en i sin Tid meget formaaende Mand. I Danmark var han Tid efter anden forlehnet med Drum, Dronningborg, Skanderborg og Bestervig Kloster; i Norge var han successive Befalingsmand paa Bergenshuus, i Trondhiem og tilsidst paa Bahuus. Han blev Ridder ved Formælingen 1634, og Rigsraad 1640. Han stod i Epidfen for det danske Gesandtsskab, der 1643 fulgte Grev Baldemar Christian til Rusland, og deeltog tilligemed Axel Urup og Peder Needtz i Freds-Underhand-

hvorover Adelen er heel bedrøvet, da den haabede ved denne Herres Hielp at faae bedre Privilegier af Hs. M."

70. Helsingør 26. Juli 1661. „Hs. K. H. kom hertil landveis d. 22. og havde foruden det ham deputerede Følge Endeel af Adelen med sig, blandt hvilke ogsaa Grev Rangau. Hans Suite bestod af Sehested, Reedz, Henrik Bielke, Cørbiz, Erkebiskoppen, Dr. Bulche, 2 Kammerherrer, 4 Hofjunker og en Medicus". Under Prindsens ved Modvind foranledigede Ophold i Helsingør havde den svenske Gesandt søgt Audients hos ham, hvilken han dog, ligesaaalidet som den hollandske Resident, havde erholdt. Prindsen havde ladet forebringe nogle Undskyldninger, men den sande Grund var de strenge Ordre, som Commandanten paa Kronborg havde til ei at tilstede nogen Fremmed Adgang til Slottet. Senere havde han budet dem til Middag ombord paa sit Skib, hvilken Indbydelse de ogsaa havde modtaget. „Vi vare inviterede der til Middags-Maaltid, bleve vel modtagne og hilsede med tredobbelt dansk Løsen baade ved vor Ankomst og vor Bortgang. Igaar Eftermiddags lettede Skibene Anker".

71. Helsingør 30. Juli 1661. „Man kan mærke, at Stænderne ei ere fornøiede med de Privilegier, de have faaet. Man vil fortælle, at Borgerstabet i Bergen „til een Mytination endstätt hafwa". Fyrsten af Somburg kom igaar hertil og er idag reist til Kiøbenhavn, for en passant at hilse paa Hs. M."

72. Helsingør 2. August 1661. „Der berettes fra Kiøbenhavn, at en Capitain, der har ladet nogle Smædeord falde imod Dronningen, er af Krigscollegiet dømt til at halslugges. Bor-

---

lingen mellem de nordiske Kroner i Kiøbenhavn 1660. (S. om ham Slange, a. St. 782, 1044, 1160, 1287. Schlegel, Samml. z. dän. Gesch. 2 B. 3 St. S. 133, og især de Norske Samlinger, V. 467 ff). Hans endnu berømtre Søn var Christopher Parsberg, der som Kongen af Danmarks Sendebud deeltog i Underhandlingerne mellem Polen og Sverrige til Oliva (1660) og senere ledsagede Kronprinds Christian V. paa hans Udenlandsreise. (Riegels, Christian V.'s Historie, S. 11—15). Han var En af de Første, som optoges i den 1671 oprettede Grevestand, men døde inden Diplomet blev udfærdiget, d. 24. August 1671, kun 39 Aar gammel. Schlegel a. St. Bircherods Dagbog, S. 135. Norske Saml. a. St. 471. f.

gerstandens Privilegier ere blevne trykte, men Adelen vil ei tillade, at dens Privilegier maae komme paa Prent“.

73. Helsingør 7. August 1661. „Man vil sige, at Grev Rangau har faaet Sæde over Feltherren Schack i Collegio Status; dog skal han ei hedde Rigsdrost eller Hofmester (hvilke Titler skulle affskaffes), men kaldes Statholder over Danmark og Norge. Der tales om, at han igien skal gjøre en Reise, man mener til Bornholm; i hvilket Diemed har jeg endnu ei kunnet erfare. Den Capitain, om hvem jeg sidst skrev, blev bragt til Retterstedet, men fik der Pardon“.

74. Helsingør 9. August 1661. „For nogle Dage siden har Keiseren ladet præsentere Hs. M. 12 Rideheste med dertil hørende skjønt Tvi. Da Pesten efter de ankomne Tidender skal være udbrudt i Königsberg, har Hs. M. ladet forbyde, at hverken Skippere eller Andre, som komme derfra, maae komme ind i Staden. Kongen er nylig reist ud paa Svanejagt ved Kalundborg“.

75. Kiøbenhavn 13. August 1661. (Brev fra Peter Chambers). „Jeg har tidligere berettet G. M., hvorledes de her have arresteret en Ritmester Bierman, barnfødt i Stiftet Bremen, i den Tanke at finde nogle Secreter hos ham. Han beskyldtes for at have corresponderet med os, og stillede nogle Gange for Krigsbretten. Da de ei med Skiel kunde overbevise ham om Noget, begyndte de at fremsøre allehaande Ting imod ham, og spurgte: 1) Hvorfor han tog sit Logis saa nær vor Resident; 2) hvorfor han holdt Omgang med Residenten; 3) hvo den anden svenske Mand var, med hvem han altid var i Selskab (de meente mig); 4) om Residentens Bært, Carl von Mander, ikke ogsaa var i Raad med ham. Disse Spørgsmaal give de dog ikke skriftlig fra sig, men En, der veed om al deres Bedrift, har berettet mig dem. Nogle Karle ere ansatte til at gaae omkring i alle Forsamlinger og Biinhuse, for at høre, om Noget skulde blive talt, der kunde være til Præjudits for denne Regiering. Mærke de Sligt, angive de det; de have saaledes ført nogle Officerer i Ulykke. Paa Bornholm skal der være Uenighed mellem Generalmajor Fuchs og Borgemeesteren; Borgerne holde med denne, Soldaterne med hiin. Grev Rangau skal reise derhen, for at bilægge denne Strid. Om Ufeld tales ikke et Ord“.

76. Zelsingør 19. August 1661. „Kongen er for nogle Dage siden kommen tilbage til Kiøbenhavn. Nogle Snaphaner have lagt sig her i Skovene, saa at det er usikkert at reise. De have ihjelslaet nogle Personer, der ere fundne døde, deels mellem denne Stad og Kiøbenhavn, deels ved Frederiksborg“.

77. Zelsingør 23. August 1661. „Her tales i disse Dage om en Reduction af Krigsmagten til Hest, og der siges, at Felt-herren Schack til den Ende ventes hertil. Men jeg mærker dog, at det her liggende Compagnie idag igien har faaet sin Sold paa $\frac{1}{2}$ Maaned endnu. Det er udenfor al Tvivl, at de rette sig meget efter os. Der berettes mig ellers, at Oberst Kai Lykke skal være falden i Dronningens høieste Unaade; men der nævnes kun, at han har forgrebet sig høit paa Gds. M. med Ord, saa at der tvivles om hans Liv, hvis Naaden ei skulde blive bedre end Retten“.

P. S. „Net nu erfarer jeg, at Kai Lykke har retireret sig til sit Gods i Skaane“.

78. Zelsingør 30. August 1661. „For kort Tid siden er Commandanten i Kiøbenhavn, Generalmajor Eckerick, død, og er bleven lagt i Kiste, i Overværelse af Feltmarskalk Schack og flere høie Officerer. Der siges, at man endnu er bestyrtiget med at holde Inquisition over En og Andens Forhold (contenance) i sidste Krig. Rigsfiskalen skal have stevnet den forrige Rigsmarsks Arvinger og flere andre Personer for Retten. Om nu dette forholder sig saaledes, er det uidentvivel meest lagt an paa, at Gs. M. skal kunne confiskere deres Landgodser“.

79. Zelsingør 3. September 1661. Den hollandske Resident var reist til Kiøbenhavn, for at besvare sig over, at et hollandsk Skib var priisdømt i Bergens Havn. „Han klagede høit over deres Utaknemmelighed og Seendragtighed her ved Hoffet, og fortalte mig, at de vare Generalstaterne 1 Million skyldige, og ei i en Tid af 6 til 7 Aar havde betalt Renter. Ved mange Bønner og Overtalelser havde de faaet ham til at søge 2 Aars remise hos hans Principaler, hvilket han og havde udvirket, saa at 2 Aars Renter vare estergivne dem. Men naar han forlangte Obligation for Gielden, fik han ei engang Svar paa sine Breve. Kai Lykke skal have sendt Kongen en Ansøgning, hvori han bekiender og afbeder sin Forseelse, og derhos offererer alle sine God-

fer og Eiendomme, bedende om, at hans Liv og Ære maatte skaa-
nes. Igaar eller idag skal Dommen være falden. Fyrsten af
Pløen, Hans Adolf ¹⁾, der har ligget en Tidlang ved Hoffet,
er i disse Dage reist herfra og er bleven regaleret af Kongen med
en skøn Diamantring; desuden er hans Fortæring bleven betalt,
og Hs. M. har eftergivet hans Fader 3000 Daler aarlig Contri-
bution af nogle holsteenske Godser".

80. Helsingør 6. September 1661. „Grev Ranzau har
taget Sæde over alle de høie Embedsmænd, med Titel af Over-
statholder. Rygtet gaaer her overalt, at Kongen agter at
fende Keiseren Gyldenløves Regiment til Hest og endnu et andet
Regiment til Hielp mod Tyrkerne. Gyldenløve skal selv have
Lyst til at gaae med. Den 2. dennes var hele Raadet samlet for
at examinere Sagen mod Kai Lykke, mod hvem Rigsfiskalen
havde indgivet et Skrift, hvori han anklager ham haardt og begie-
rer en Dom, uagtet Kai Lykke, som 3 Gange er bleven stævnet,
ei havde ladet møde. Fiskalen har indlagt et Brev fra Lykke til
Ranzau, hvori han selv bekiender at have begaaet Crimen læsæ
Majestatis, og begierer Ranzaus Forbøn hos Kongen. Imedens
nu Dette continuerede fra Kl. 9 om Morgenen til 5 om Efter-
middagen, har Raadet insinueret Kongen nogle Breve, hvori der
begieres nogen Moderation. Disse Breve har Kongen dog vægret
sig ved at modtage, og fordret, at Retten skulde have sin Gænge,
hvorpaa Landsdommer Jørgen Seefeld oplæste Dommen ganske
saaledes som Rigsfiskalen havde forlangt den. Den 4. erequeredes
Dommen saaledes, at Baabenet først blev sønderbrudt af Skarp-
retteren og derpaa kastet ud af Vinduet. Igaar blev hans Billede
af Bøx ført ud, og Hovedet og Haanden afhugne og naglede til
en Pæl, men selve truncus blev bragt til Galgen. Denne usæd-

---

¹⁾ Hertug Hans Adolf (født 1634, død 1704, Søn af Stamfaderen
til det pløenske Huus Joakim Ernst), især bekiendt ved sin Andeel i
Complottet mod Griffensfeld. Under 20. Januar 1676 udnævntes han
til Generalfeltmarskalk over den danske Hær og deltog som saadan med
Hæder i Krigen i Skaane i Sommeren og Efteraaret derpaa, indtil
han d. 19. November (altsaa kort før det uheldige Slag ved Lund),
forlod den kongelige Leir. Han traadte strax derefter i brandenborgsk
Tjeneste. Friedenreich, Christian V.'s Krigshistorie, I. 145. 263.

vanlige Execution skal ei alene have samlet en Mængde Menneſker, men ogsaa forarsaget en stor Forfærdelse i Gemytterne. Ret nu berettes, at Hs. K. H. er ankommen nogle Mile herfra, og at han ventes hertil iaften“.

81. Helsingør 10. September 1661. „Hs. K. H. kom hertil i Fredags Aftes, og reiste strax Dagen efter til Kiøbenhavn. Da jeg ved hans Afreise ei fik Tilladelse til at komme paa Slottet, bad jeg nu hans Secretair Røtlingh (?) om at undskyldte mig, sigende, at jeg vel kiendte min Skyldighed, men frygtede for, at det Samme nu skulde vederfares mig, som tidligere var skeet. I Norge ere Sehested, Reedz, Erkebiskoppen og Dr. Bulche blevne tilbage for nogle indviklede (intricate) Retsfagers Skyld. Blandt disse er en Sag angaaende nogle grove Beskyldninger, som en Doctors Hustru har gjort mod Hr. Niels Trolle, og som i høi Grad touchere dennes Ære, bleven afgjort i Prindsens Nær-værelse. Da hun ei kunde bevise, hvad hun havde sagt, og hendes Mand tillige havde indviklet sig i Sagen: bleve de begge uden vidtløftig Proces dømt æreløse og satte i Fængsel. Grev Rantzau skal i disse Dage reise til Bornholm, i hvilket Ærende, veed jeg ei. Rigsmarsk Anders Bildes Sag skal nu ogsaa for i den kongelige Ret“.

82. Helsingør 13. September 1661 (fra Christoff Schneider). „Kai Lykkes Effigies blev nogle Dage i Skarpretterens Huus, hvor det vistes for Benge. Senere blev det begravet paa Retterstedet, og Haanden tilligemed Hovedet toges fra Gammeltoyv og fattedes paa en Pæl paa Retterstedet. Nu gaaer Talem offentlig, at man vil opgrave Rigsmarsk Anders Bildes Lege-me, hvor det er at finde, og derpaa lade hans Forhold i sidste Krig undersøge og sælde Dom derover i Høiesteret. Vil man fortfare med saadanne Processer, turde de danske Adelsmænd ei beholde mange Godser tilbage. I denne Uge er et Kongebrev kommet hertil, som sætter Consumptionen her til Forpagtning. Tolderen og hans Consorter have budet 2000 Rdlr., men man troer, at der skulle findes de, som ville give mere. Iforgaars Aftes kom den afdøde Rigshofmester, Joakim Gersdorfs, 4 Sønner hertil; de gaae herfra til Holland og Frankrige. Man siger for vist, at saasnart Hannibal Sehested kommer tilbage fra Norge, skal han gaae i en Ambassade til England“.

83. Helsingør 13. September 1661. Gesandten oversender Copie af en Memorial til den danske Regiering, hvori han besværer sig over, at Tolderen i Asfens gientagne Gange havde tilladt sig at visiteren den svenske Posts Brevæske, samt bemægtiget sig 3 Par Pistoler og nogle Klæder, tilhørende en svensk Capitain, og beholdt disse Sager i 3 Maaneder, da han krævede Told deraf. Han forlanger tillige en deel svenske Soldaters Dimission af Krigstienesten. „Net nu fik jeg Brev fra Hr. Sehested, at han i et privat Wrende vil gaae fra Norge til det engelske Hof; men jeg gjør mig alligevel de Tanker, at „någhot publico löper der under“. Man siger for afgiort, at Ivar Krabbe bliver Statholder i Norge“.

84. Helsingør 19. September 1661. „Diemedet af Grev Rangaus Reise til Bornholm skal især være at tage Hyl- dingsed af Indvaanerne samt tale med Grev Ulfeld. Man ominerer Ulfeld intet Godt, og mener, at der ogsaa skal foreta- ges en Proces imod ham. Kai Lyckes Børn ere ikke undtagne fra Faderens Straf. Hans Frue er for kort Tid siden til sit Held bleven forløst med et aborto“.

Hosfæiet er følgende Stykke ¹⁾:

„Efter som domb er affsagdt for den høyeste Rett, att Keye Løcke schall degraderis fra hans Adelig Wre och Dignitet, saa schall Keye Løcke her med for sin affschyelig Misgierning, wed dette offentlig och siunlig mideler och Execution fra hans Whre och Adelig Stand, och Standz Eminentz, Prærogativer, Privile- gier, Benaadinger, Charge och alle respect wehre degraderit, Och du Scharp Retter till Keye Lyckis Wchris yderste och En- delig Wdleschelse, annamme dette, hans Adelig waben, fast det imod Jorden, Spyt och Træ der paa, bryd det udi Stycker, och faste det wd aff winduet, och Med styrt paa Jorden tillige med waabenet, till æwig wandære, all Keye Lyckes Adelig och Men- neschelig Wchre, for alles øyen och aasiun, doch alle andre (uden hans Børn) som samme waben kunde føre, uden all præjudicè, Efftertaale och Schade“.

¹⁾ Heroldens Tiltale til Skarpretteren, som fuldbyrdede den over Kai Lykke fældede Dom; jvfr. Rothe; Danske Mænds og Qvindes Gftermæle II. 320.

85. Helsingør 20. September 1661. „Den 17. henimod Aften ere Cantzleren, Erkebiskoppen og Dr. Bullichius ankomne hertil, og ere samme Dag reiste til Kiøbenhavn. General Ablefeld, som gaaer over til Holsteen for at besøge sine Godser, var i Følge med dem. Samme Dag blev Generalmajor Eckerick begravet. Man troer, at enten Trampe eller Oberst Kørber kommer i hans Sted. Fra Sehested har jeg nu igien faaet Brev med den norske Post, hvori han paany bekræfter, at han vil reise til England, og derhos melder, at han har faaet Permission af Hs. M. til at gaae derover en particulier for at takke Kongen af England for den Naade, der vederfores ham i Flandern ¹⁾. Man begynder nu mere og mere at tale om, at Krigsfolket med det Første skal aftakkes, hvorover Adelen, som har været overmaade trykket, glæder sig meget. De fra vor Side komne Nyheder om Afstedigelse af svenske Soldater, ville vistnok saameget mere fremskynde dette Værk“.

86. Helsingør 24. September 1661. „For nogle Dage siden var Hr. Niels Krabbe ²⁾ hos mig. Han kom fra sine her i Danmark beliggende Godser. Da han der havde forefundet store Urigtigheder, har han seet sig nødsaget til at levere mig sin skriftlige Betsværing samt en Ansøgning til G. M., i hvilken han anholder om G. Mts. Promotorial-Skrivelse til Kongen af Danmark. Hans Godser, der indbringe (indbragte) 4000 Rigsdaler aarligen, ere saaledes betværede og tildeels saa ruinerede, at han har liden, ja fast ingen Indtægt af dem, og næsten hellere vilde ønske at blive dem qvit mod Bederlag i Skaane, endskiondt en Tønne Hartkorn her i Sieland og i Jylland altid har været anslaaet 10 til 15 Rdlr. høiere. Grunden til, at Sligt skeer, kan ei være anden end denne, at der ikke af saadanne Godser skal drages „någre medel“ til Skaane“.

¹⁾ Om Hannibal Sehesteds Forbindelse med Kong Carl II., medens denne som landflygtig opholdt sig i de spanske Nederlande, s. Hofman, d. Adelsmænd, III. 61 f.

²⁾ Niels Krabbe (s. ovenfor S. 214) til Skiellinge, der inden Hallands Afstaaelse i Freden til Brønsebro (1645) havde havt Halmstad i Forlehning, hvorfor han af K. Christian IV. erholdt Erstatning i Solvitsborg Lehn i Bleking. Slange a. St. II. 1383.

Bilag.

Niels Krabbes Besværing. Helsingør 20. September 1661.

1. „Har jeg Cantzleren, Peder Keedg's, som var øverste Rentemester, og Steen Sundorps Afregning paa 2770 Rdlr. 2 Ort 6 ø., og derpaa er der efter kongelig Befaling givet Afsignation i Koldings Told, hvilken dog siden er bleven casseret og optagen (?), og jeg har ikke kunnet erholde noget Svar paa min underdanigste Supplication til Hs. K. M.
2. Har jeg forstrakt Hs. K. M. til Garnisonens Underholdning under Kiøbenhavns Beleiring 6000 Rdlr. i rede Penge. Derimod blev mig til brugeligt Pant forundt Endeel af Kronens Gods, hvoraf jeg dog hidtil ei har kunnet have ringeste Indtægt, til Bederlag for 360 Rdlr., som af bemeldte 6000 Rdlr. aarlig skulde havees i Rente. Deriblandt er en Bondegaard Peirup, som alt tidligere var pantsat til Salk Gøe, hvilken nu ansloges mig tilligemed Gaardens Landgilde i Hartforn (?), som om den aarlig gav Rug, Byg og Havre, da den dog Aar om Aar kun giver det ene Slags.
3. Har mit Gods i Danmark, saavel Ugedags- som Strøgodsset, siden sidste Fredsflutning været undergivet streng Contribution til Militiens Indquartering.
4. Har Slotskriveren paa Nyborg med Bold beholdt under Dispensation og Tært det Pantegods, som af Kongen af Danmark er forundt mig til Brug imod Forstrækning, uagtet min Fuldmægtig har ladet thinglæse Hs. Majestæts Panteskjøde, hvori det forbydes baade Lehnsmanden og hans Betiente at besatte sig med saadant Gods. Mine Bønder have maattet give om Maaneden 7, 8 eller 10 Rdlr., og nu 6 Rdlr. 11 ø.
5. Peder Madsen i Thonnerup (sic)¹⁾, Kongens Foged i Sunds Herred, har med Bold sat sig i Besiddelse af den mine Pantebønder tilhørende Skov og solgt Vindsældeerne deraf til Fremmede, ja endog til mine egne Bønder, uagtet mit Panteskjøde er blevet læst for ham til Thinge.
6. Have 3 Compagnier til Hest sat sig i en min lille moderløse Datter tilfalden Gaard Randrups [i Viborg Stift, Medelsom Herred?] frie Bang og Enemærker, bortjaget Bonden, som skulde slaae Græsset, forhindret Kornhø-

¹⁾ Maaſkee Trunderup i Overdrup Sogn, Sunds Herred.

sten, borttaget Høet og Kornet, som stod paa Marken, samt Endeel af det, der var ført i Huus, opbrændt endeel Tømmer, nedbrudt af Husene, forhugget Lunden næst ved Gaarden, opgravet Torv af Ager og Eng til deres Hytter, Skoven og Grunden til ubodelig Skade. Græsbedet er ogsaa ganske fortæret, saa at jeg ei i Aar har kunnet lade stalde Orne paa den Joring, der før har kunnet være tilstrækkelig til 100 Orne. Jeg maa saaledes i nærværende Aar miste den bedste Deel af den Indkomst, som denne Gaard kunde indbringe, hvilket dog ei er vederfaret Noget af den danske Adels. Siden Freden sluttedes, har jeg næsten ingen Indtægt havt, uagtet mit Gods udgjør 7000 (2000?) Tønder Hartkorn, som, naar hver Tønde efter sædvanlig Landtart beregnes til 60 Rdlr., beløber sig til 120,000 Rdlr. (sic)".

87. Helsingør 8. October 1661. „Hs. M. er reist paa Landet; før sin Afreise har han ladet alle Kiøbenhavns Stadscapitainer regalere med en Guldfiede og sit Contrasei; men Lieutenanterne med Medaillen alene. Grev Rangau ventes med det Første fra Bornholm. Det fortælles, at Generalmajor Fuchs skal følge med ham og være bestemt til Commandant i Kiøbenhavn. I disse Dage er et hollandsk Skib, ladet med Korn, blevet ved Anholt, fordi Fyret ei var i Orden (icke haar varit wähl förseedh), hvorfor ogsaa den hollandske Resident har gjort Indberetning derom til Hoffet og begieret bedre Opsigt med Fyrene; i modsat Fald maatte man ikke undre sig over, hvis man vægrede sig ved at erlægge den Afgift, som derfor krævedes. Ligesom disse (?) Skippere klagede meget baade over Anholt's og Skagens Fyrtaarne, saaledes berømmede de derimod vore".

88. Helsingør 11. October 1661. Gesandten oversender en Skrivelse (af 9. Oct. 1661), hvori Cantsler Reedtz underretter ham om, at Kongen havde givet alvorlig Befaling til de svenske Soldaters Dimission. Kongen havde været i Helsingør, men var reist tilbage til Frederiksborg. „Hs. M. vil nu, som for det Meste er Tilfældet, communicere i Frederiksborg, og derefter tales om en Reise til Nykiøbing paa Falster".

89. Helsingør 22. October 1661. „Et Rygte er udspreidt, som om Hs. M. agtede at lade Flaaden equipere. Formodentlig har man draget saadan Slutning af den Omstændighed, at Hs. M.

siden sin Hiemkomst har været paa Flaaden. Med Kronborgs Taarn er man nu færdig; 12 Kanoner skulde planteres derpaa. Jeg har endnu ikke kunnet bemærke nogen Reparation af den øvrige Fæstning. Generallieutenant Hans von Ahlfeld har for kort Tid siden havt Bryllup med Rigsstaldmesteren Sivart Urnes Efterleverste, Fru Catharine Sehested, Dronningens Mignonne, „hwilcka Drottningen uthan vidare ceremonier af een aftonsmåltidh uthi Trägårdhen haffuer låthet copulera“.

90. Helsingør 25. October 1661. „Rigsmarsk Anders Bildes Sag skal nu med Alvor foretages imod Arvingerne, og det vil vel kunne hændes, at en stor Deel af deres Gods bliver i Stiffen. Man har ligeledes nogle andre Capitalister „under handen“, hvilke det Samme letteligen vil kunne vederfares. In Summa, man prøver paa alle Maader Adelens Taalmodighed, der „uthi een heehl bass condition ähr“. Grev Ranzaus Hiemkomst ventes snart. Man taler ikke længere om, at Ulfeld skal følge med ham; men skulde Dette skee, er det sandsynligt, at det ei vilde være til hans Baade“.

91. Helsingør 29. October 1661. „Man vil sige, at Sehested med det Første ventes hertil; men at hans Grevinde vil blive Vinteren over i England. Østerport ved Kiøbenhavn er nu aabnet, og Værket saavidt færdigt, at den nu bruges ligesaavel som Nørreport. Af sikker Beretning har jeg, at der nylig skal være kommet en Expres fra Kongen af Polen, der har Befaling til at anholde om de (herværende) polske Soldaters Dimission. Grunden hertil skal være, at de her i Garnisonen liggende (polske) Soldater have skrevet hiem og beklaget sig over det slette Tractement, de her nyde, og den strenge Justits, man øver, for at faae dem, der i en ringe Ting have forseet sig, dømt fra Livet. Jeg hører, at der i Kiøbenhavn er en ung Person, som efter endt Gudstieneste i Kirkerne nogle Gange er traadt frem og har holdt en Prædiken, hvori han har formanet Staden til Bod og Bedring for dens Laster og især for dens Hoffærdighed (höghferd). Han er ogsaa nylig i Kongens Nærværelse efter endt Prædiken traadt frem paa Slottet og har undskyldt, at han, som en uværdig Person, optraadte paa et saa helligt Sted; men han dreves dertil ved Guds egen Indskydelse at formane dem til Bod og Bedring; hvis man ei i Tide vilde omvende sig, skulde

det inden kort Tid see, at Kiøbenhavn, der nu kaldtes en Fristad, skulde blive kaldet en Blodstad".

92. Helsingør 5. November 1661. Den kongelige Befaling om de svenske Krigsfolks Dimission (af 19. October 1661) overseendes. Commandanten Piler Solds Haardhed imod Folkene omtales. „Han har forleden Søndag under Prædiken og uden Præst ladet en Polak hænge, en anden skyde, og Dreene skære af en tredje, blot fordi de havde stiaalet 1 eller 2 Faar. Paa Ryggen af den, som hængtes, blev der lagt et halvt Faar, udentvivl til Reiseskost, hvilket skaffede Commandanten, der selv saae derpaa, stort Morskab. Her har været et overmaade skient Efteraar, saa at man sidst i October har havt adskillige Blomster og udsprungne Roser, hvilket Almuen vil holde for et ondt Omen for det kongelige Huus".

93. Helsingør 8. November 1661. „Baron de Goes, der er kaldt tilbage til det keiserlige Hof, var her for 3 Dage siden. Han havde Kongens Ordre til at faae Slottet at see; men som det var noget silde, gjorde Commandanten en Undskyldning, hvormed jeg kan tænke, han ei var tient. Han har derfor kun seet Værket uidentil. Han reiste Dagen efter om Morgenens herfra til Kongen og Dronningen, der vare paa Hirschholm".

94. Kiøbenhavn 8. November 1661 (fra Peter Chambers). „Da nogle af de i Sverrige affedigede Officerer ere komne hertil fra Skaane, for at søge Leilighed til at komme over til Tydskland: har man her ved Hoffet indbildt sig, at de maatte have noget ganske Aludet isinde, og desaaarsag har man iforgaars strengt befalet Borgerskabets Officerer at paalægge deres Undergivne at holde sig i Beredskab til Dag eller Nat, naar Trommen rørtes, at indfinde sig paa deres Samlingssteder. Ligeledes er det befalet, at Enhver skriftlig skal melde, hvilke Folk han har i sit Huus, hvorfra de ere komne og hvad deres Haandtering og Forretning er ¹⁾. Man har fordoblet Bagterne omkring hele Staden. Ved

¹⁾ Et Kongebrev af d. 25. November 1661 paalægger Stadens Indvaanere at giøre Anmeldelse om alle hos dem logerende Udlændinge; Adelen samt Hoffets og andre Embedsmænd for Hofmarskalk Görbik, Universitetets Professorer for Rector Magnificus, Geistligheden for Erkebiskoppen, Borgerne for Præsident Mansen, „hvilke dog igien have det

Toldboden marcherede om Aftenen henved 250 Mand, om holdt Vagt der. Oberstlieutenant v. d. Gardie (sic) maatte selv med 40 Mand ride Patrouillen saavel denne som den foregaaende Nat. Ligeledes rede forskellige Partier op og ned ad alle Gader, og hver halve Time have „Corporalschaften“ gaaet Runden. Kort sagt, der var et Bæsen, som om Fienden havde ligget for Staden. Alt Dette practiseres af de herværende Officerer for at forebygge en Reduction, hvorpaa Stænderne (?) drive stærkt. Man har ogsaa her villet sige, at Stralsund skal have giort Opstand, samt at Portene i Malmø skulle have været lukkede i 4 Dage, hvorvel jeg hver Dag har havt Breve fra Commandanten der, hvilke Breve jeg ogsaa har viist til Udskillige“.

95. Helsingør 12. November 1661. „Skjøndt man har villet sige, at Hs. M. skulde have agtet at opsætte Reductionen til Grev Rantzaus Tilbagekomst, saa mener man nu dog, efterdi Greven, til Kongens Forundring, bliver længere borte, end man havde ventet, at Cavalleriet sikkert bliver aftakket i denne Uge. Man vil vel beholde nogle Compagnier til Hest, men hvor mange det bliver, kan jeg endnu ikke vide. Jeg mærker, at Gyldenløves Regiment ogsaa skal aftakkes, om ei ganske, saa dog for en stor Deel, hvilket man dog havde troet skulde blive staaende“.

96. Helsingør 15. November 1661. „Der tales om, at 16 Compagnier til Hest skulle beholdes. Alle undre sig meget over Grev Rantzaus lange Udebliven. Den keiserlige Ambassadeur har ved Hoffet beklaget sig over Commandantens sidste Opsørsel mod ham, som Kongen ei har optaget vel“.

97. Kiøbenhavn 21. November 1661 (fra Peter Chambers). „I disse Dage have de mønstret den herværende Garnison baade af Hestfolk og Fodfolk, og have stuet nogle Compagnier tydske Folk ind under de norske og danske. Secretairen i Krigsretten har igaar fortalt mig, at de her, i Holsteen og i Sylvania have aftakket 26 Compagnier til Fods, og 2500 Mand til Hest. Den 19. havde den keiserlige Resident Audients, og samme

---

sidan dagligen at forstendige den, som i Staden commanderer. For første Nat Nogen huser en Udlænding uden saadan Anmeldelse, skal han bøde 10 Rigsdaler, for hver følgende det Dobbelte“. Siellandske Register, Nr. XXV, Fol. 229.

Aften blev han prægtig tracteret af Kongen. Alle Betiente ved Hoffet, Hellebarderer, Bager og Kaffeier fik i denne Anledning nye Liberier. Igaar blev han tracteret af Prindsen. De Foræringer, han har erholdt, anslaaes til 12,000 Rdlr. Man mener, at han sikkert vil reise i denne Uge. For et Par Dage siden mødte jeg her ved Slottet Tolderen fra Alsens, der er min gamle Bekjendt. Jeg spurgte ham, hvad han havde her at gjøre, hvorpaa han svarede, at han var citeret hertil af Cantsleren, og at denne havde spurgt ham, hvo der havde givet ham Befaling at visitere den svenske Post og at tage Told af Oberst Aschenbergs Heste. Han havde da viist Rentemesterens Ordre, hvorom Cantsleren Intet havde vidst, og havde derefter faaet Befaling til igien at reise hjem".

98. Helsingør 24. November 1661. „Grev Ranzau er endnu ikke kommen tilbage. Marsagen til hans Tøven skal være, at han endnu staaer i Underhandling med Grev Ulfeld om visse særdeles Betingelser for dennes Befrielse. Men man holder for, at de Betingelser, som gøres, ere af den Natur, at Ulfeld umueligen kan antage dem".

99. Helsingør 26. November 1661. „Gyldenløves Regiment er nu reduceret til 4 Compagnier, og Kongens Livregiment under Generallieutenant Hans von Ahlesfeld til 6 Compagnier. Der menes, at hele Krigsmagten til Hest her, i Holsteen, Jylland og Fyen, Kongens Livgarde iberegnet, skal bestaae af 2500 til 3000 Mand; det fremmede Fodfolk af ligesaa mange eller endnu flere. Her tales om at danne nogle Regimenter Landsoldater og at bruge de aftakkede Officerer til at commandere disse; men der findes ikke Mange, som hertil ere villige. De Soldater, som afskediges, faae ingen Penge, heller ikke fri Transport; de maae ogsaa betale Told, hvis de ville føre Noget ud, saasom Heste eller Andet. Man har her Underretning om, at der skal være faldet nogle skarpe Ord mellem Schack og Erkebispem i Anledning af Krigsfolkets Aftakelse. Der berettes ogsaa, at de Fornemste og Myndigste . . . . (af Adelen?) ei uden Tilladelse maae reise ud paa deres Godser, og at de til bestemt Tid have at indfinde sig igien i Kiøbenhavn. Ivar Krabbe skal ikkun vente paa Grev Ranzaus Tilbagekomst, der som Premierminister skal udfærdige hans Instrux og Depeche".

100. Helsingør 29. November 1661. „Blandt Andet, som har forsinket Grev Rantzau, er ogsaa Sygdom; men nu ventes han med det Snarreste, om han ikke allerede er kommen. Man siger, at han vil lægge sin Reise over Skaane. Hans Fraværelse skal have sat de offentlige Anliggender noget tilbage, især den Sag, som Cantzleren stærkt har drevet paa, nemlig, at alle Sager, som komme for, først skulde behandles i deres visse Collegier, hvilke til den Ende burde tilbørligen indrettes. Men Resolutionen herpaa er opsat efter Grev Rantzaus Hiemkomst“.

101. Helsingør 3. December 1661. „Grev Rantzau kom igaar hertil fra Helsingborg. Han reiste siden til Krogen mellem denne Stad og Kiøbenhavn, for der at overnatte. Da han reiste ud af Staden, blev han hædret med dansk Løsen her fra Slottet. Man mener her sikkert, at noget mere Krigsfolk skal aftages, da Stænderne drive stærkt derpaa, hvorvel Krigscollegiet opponerer, og viser, hvor nødvendigt det er for Kongens Sikkerhed at holde en betydelig Magt. Fuchs er reist tilsvæð fra Bornholm til Kiøbenhavn“.

102. Helsingør 8. December 1661. „Den keiserlige Gesandt, Baron de Goes, bliver hist og her beværtet af de danske Ministre, saaledes ogsaa for nogle Dage siden af Grev Rantzau. For nogle Dage siden blev denne Wildfang¹⁾ jordnet. Det var ham, der ansaaes som Hovedmand for det i Malmø opdagede Mytteri, hvorfor han ogsaa blev dømt fra Livet, men blev benaadet. Han har taget en Ende med Forstrækkelse; thi ved en Bryllups-Høitid er han styrtet ned ad en Trappe og har bruffet Halsen. En fra Hamborg nylig ankommen Kiøbmand beretter mig om en Mis-

---

¹⁾ Ewert Wildfang, Borgemeester i Malmø, deeltog i den Sammensværgelse i Vinteren 1658, som havde til Hensigt at befrie Skaane fra det svenske Herredømme, men hvis Udbrud (d. 29. December) mislykkedes, da den fra Kiøbenhavn ventede Hielp udeblev. Endeel Borgere dømtes fra Livet, blandt disse Wildfang, der dog tilligemed Flere benaadedes paa Nætterstedet d. 22. December 1659. Efter at være løsladt af sit Fængsel, blev han under d. 29. September 1660 Borgemeester i Helsingør. Nyerup a. St. S. 250 ff. (hvor ogsaa næsten Alt hvad der er bekiendt om den endnu i mange Henseender dunkle Opstand i Malmø findes samlet; jvfr. Danske Magazin, Tredie Kæfte, I. 272 ff.).

forstaaelse, der skal være opstaaet mellem Kongen og Staden. Anledningen sagdes at være, at der var „een Skurck“ i Hamborg, som formodentlig var privilegeret af Kongen, men hvem Magistraten med Magt havde formeent at drive hans Næring. Derover har han besværet sig, og Kongen har tilskrevet Staden et haardt Brev, hvori han giver den at forstaae, at den er hans Undersaat. Magistraten har igien derpaa givet et temmelig skarpt Svar, hvori den beraaber sig paa de givne keiserlige Privilegier og ei vil erfiende nogen Herre indenfor sine egne Mure uden sig selv. Man vil vel sige, „att Konungen skulle i denna twist gåå communicative medh Keiseren“.

103. Zelsingør 10. December 1661. „Hs. M. holder en skarp Inquisition iblandt Officererne, som maatte have Noget inde af deres underhavende Soldaters Sold. Hvo der befindes skyldig, straffes haardt. En Ingenieur under Feltherrens Regiment, der kun havde (taget) 8 Dre fra En af sine Soldater, blev strax efter Kongens egen Befaling udstrøgen af Rullen, hvorvel Feltherren selv indlagde Forbøn for ham. Hs. M. skal bruge den Formulær: „Jeg vil ingen Skindere have“. En Oberstlieutenant Møller, som nylig har taget Tolderen Heinemarks ¹⁾ Datter til Kone, er ogsaa apprehenderet for Slight, og, som Rygtet gaaer, staaer han Fare for at lide paa sin Ære og Redelighed. Om Sehested, som Ordet gaaer, kommer igien til Foraaret, eller endnu i Winter, kan jeg ikke vide; men saavel Reparationen af hans Huus som andre Ting tyde derpaa. Imidlertid have hans Uvenner Leilighed til at udsprede alt Ondt om ham, hvilket de heller ikke undlade. Man antager, at der skal skee en Forandring med Commandanten her paa Kronborg“.

104. Kiøbenhavn 14. December 1662. „Grev Rantzau og Schack ere upasselige, og maae begge holde Sengen. Dog er der ingen Fare for Livet. Den Første gjør sig færdig til at bivaane Kieler=Omflag, hvorfra han gaaer i en Ambassade til Wien. Commandanten paa Kronborg har endelig med stor Møie

---

¹⁾ Jonas Heinemark, „Kgl. Majestats Over=Toldforvalter ved Dresund, en velstuderet, vidtbereist og i fremmede Sprog veltalende Mand“, som døde d. 22. September 1662. Bircherod a. Et. S. 80.

udvirket, at han beholder sit Commandantskab, og er for nogle Dage siden kommen tilbage. Man har villet gjøre ham til Generalmajor og derhos give ham enten Bornholm eller Kiøbenhavn; men det lader til, at han synes bedre om denne Post. En vis Spechhan, som engang skal have falleret, er udnævnt til Maître des Cérémonies. Grev Rantzau skal være blandt dem, som staae meget haardt paa Rytteriets Afstedigelse".

105. Helsingør 17. December 1661. „Jeg talte igaar med Commandanten Eiler Zolk og forlangte, at han efter sin Konges og Herres Ordre vilde dimittere de svenske Soldater, hvorhos jeg navngav nogle, der havde meldt sig hos mig. Da der blandt disse var En fra Stade, nogle Normænd fra Bahuus, og En fra Halland: sagde han, at disse ikke vare indbefattede under Kongens Ordre; hvortil jeg svarede, at ikke blot disse, men alle som havde hjemme i de under Sverriges Krone hørende Lande, burde forstaaes, og at Ingen, som selv forlangte at reise hjem, burde holdes tilbage. Men han undtog yderligere dem, der vare tagne til Soldater af de Provindsfer, der havde tilhørt Kongen af Danmark, samt dem, der frivilligen havde ladet sig hverve, og sagde endelig, at de Tydske vare et frit Folk. Han forlangte min skriftlige Begiering, hvilken jeg ogsaa idag har givet ham. „For at vi paa begge Sider“ — „sagde han videre“ — „maa befries fra deres utidige Overhæng, vil jeg endnu engang kalde mit Regiment sammen og give Karlene 14 Dages Betænkningstid, og den, som ikke inden disses Udløb vil melde sig, maa siden tie stille“, „hvortil jeg bemærkede, at jeg ei kunde sætte nogen Tid, men maatte tale, naar Noget meldte sig. Jeg lagde til, at det ikke lidet skrækkede dem, at saasnart det blev angivet for Commandanten, at Noget havde meldt sig hos mig, blev han straffet med Arrest og Jern, og naar han endelig slap løs, blev han ilde tracteret og ganske afflædt; hvilket han dog sagde skete uden hans Vidende og Villie. Ved samme Leilighed talte jeg med ham om en Sag, der er passeret for nogle Dage siden. Her er blevet bekiendtgiort ved Trommeslag, at Enhver, der efter Kl. 9 om Aftenen træffes paa Gaden uden Lygte og Fakkell, skal gribes og straffes som en Misdæder. Nu hænder det sig, at en af mine Folk, der fulgte et lille Stykke efter min Kareth, blev greben af en Rytter-Patrouille, og skjøndt han sagde, at han var min Tiener, blev han dog sat i Forvaring

Natten over og næste Morgen bragt paa Slottet; men da Commandanten erfarede, at han hørte mig til, sendte han ham strax ned og med ham En, der skulde undskylde, hvad der var skeet. Jeg foreholdt ham temmelig stærkt den Respect, som den ene Konge var den anden skyldig, og som i dette Tilfælde burde bevises vedkommende Konges Minister. Han undskyldte det da høfligen, og sagde, at han vilde lade saadanne Ordre udgaae, at hvis Noget blev greben uden Lys, som sagde at høre mig til, skulde han føres til mit Huus, og hvis det forholdt sig saa, skulde han løslades. Han vilde til Satisfaction lade vedkommende Rytter straffe, men jeg svarede, at dette var unødvendigt, da Rytteren kun blindt havde fulgt sin Ordre. Han talte om, at han vilde skrive til Hoffet om hvad der var skeet, hvortil jeg svarede, at han derved kun vilde giøre sig selv Skam; thi han burde af sig selv vide, hvad Ceremoniellet i sige Tilfælde fordrede".

106. Helsingør 21. December 1661. „Generallieutenant Claus von Ahlesfeldt har havt en Sag med en lybsk Borger, som har anlagt ham for Hs. M., hvorpaa Cantzler Reedtz tiligemed nogle andre Commissarier ere blevne udnævnte til at paa-kiende denne Sag. Ahlesfeldt har først vægret sig ved at møde, men har endelig indfundet sig efter at være stævnet flere Gange. Han protesterede imidlertid, at han ei var pligtig til at svare her; hans competente Forum var i Holsteen. Commissarierne have indberettet Sagen for Kongen, og Ahlesfeldt har i nogle Dage været arresteret. Dog gaaer han nu atter til Hove. Schack har været meget plaget af Steen. Han er nu i Bedring, men Lægerne befrygte, at denne ei skal blive varig. Borgemeester Wildfangs Svoger, Sadder Davidson, En af Embedsmændene her ved Toldvæsenet, der ogsaa havde været i Complot med Borgemeesteren, er nylig død meget pludselig paa Postvognen (Fahrwaggen) paa en Reise til Kiøbenhavn".

107. Helsingør 21. December 1661 (til Grev Brahe). „Saasom her ved Hoffet intet Synderligt forefalder, der fortæner E. H. G. Excellences Curiositet, vil jeg berette Noget om vor Fange, Grev Ulfeld, hvorledes han passerer sin Tid. Siden han blev affondret fra sin Grevinde, har han ei villet skifte Klæder, hvorvel han skal have godt Forraad deraf; men til at befrie sig fra det Utøi, som deraf kan foraarsages, bruger han at lade Klæderne

røge med Enebærriis, hvilket dog ei er capabelt til at fordrive sligt Selskab, som hænger fast (som tråget ähr), hvor det først har faaet Dvarteer. En lille Nisse (tomptgubbe) i brune Klæder, som en Munke-Habit, gjør ham undertiden „uthan alt tahl och ondt“ en Bisitt, kun ransagende hans Papiirer og Klæder. Det maa være den Mand et heel kiedsommeligt Liv. Ganske modsat fordriver hans Grevinde sin Tid; hun klæder sig hver Dag heel magnifique og spiller Kort med Officererne, som hun ogsaa sidst har gjort med Grev Ranzau. Rygtet gaaer, at Hr. Sehested snart ventes hjem; det vil nu komme an paa, hvor længe han kan menagere sin Lykke; thi han har mange Uvenner, „och ähr likwähl, så myckiet iag förståer, een driffwande Minister, och par consequent omistendes för Kungen“. Schack har været meget syg af Steen; han kommer sig nu noget, skjøndt Lægerne meget tvivle om hans Sundheds Varighed“.

108. Helsingør 24. December 1661. „Jeg kan ikke undlade med største Forundring at berette, at Grev Ulfeld og hans Grevinde mod al Apparence og Alles Forventning d. 20. dennes ere ankomne paa en Galliot til Kiøbenhavn, hvor de af Gabel og Grev Ranzau i en Kareth bleve bragte til den Sidstnævntes Huus. Nogle mene, at han igien skal komme i Naade og Ansæelse, Andre derimod, at de Begge skulle gjøre et Knæfald for Deres Majestæter, og at Ulfeld derpaa skal faae Lov til at sidde som Privatmand paa sine Godser. Dmtrent 500 af dette Lehn's Bønder, som have ligget til Kronborg Fæstning, ere fratagne Commandanten, og Inspectionen over dem given en Slotskriver ved Navn Isbrand von Holsteen (Holten), som paa den Tid; da sal. Kongen havde dette Sted inde, var fængslet for nogen utidig Correspondance paa Kiøbenhavn. Ogsaa er Commandantens Løn bleven nedsat, hvoraf det er klart at see, hvorledes Bingerne mere og mere stækkes paa den danske Adel“.

109. Helsingør 31. December 1661. „Grev Ulfeld og hans Frøken have i Overværelse af Ranzau, Reedz, Lente og Gabel aflagt (Kongen) Ed. Hun har maattet afstaae sin Titel af Grevinde til Slesvig og Holsteen. Ham ere alle de Giendomme fratagne, som han har kjøbt eller arvet her i Riget; men hvad han har faaet med sin Grevinde efter sal. Fru Kirstine Munk forundes dem til deres Underholdning. Den 27. ere de begge

reiste til Fyen, for at leve der paa Godsset Ellensborg. Man vil sige, at Grev Ranzau og Gabel, der have bidraget meget til Ulfelds Befrielse, ei skulle have gjort det uden en stor Foræring; men Dronningen, der ei har vidst det Mindste af Ulfelds Ankomst, skal have taget sig denne Sag meget nær. Grev Ranzaus Svigersøn, Frederik von Ahlefeld ¹⁾, er udnævnt til Statholder over Danmark (Kjøbenhavn). Man mener, at Fuchs skal møde for Krigsretten for nogle paa Bornholm påsereede Sager. Ruse har nu faaet Eckericks Regiment og, som det hedder, Commando over Staden Kjøbenhavn".

110. Helsingør 4. Januar 1662. „Fra Hoffet berettes mig, at Sehested med det Første ventes, og at han maaskee skal gaae til Frankrige. Der er mange Klager over Fuchs for hans strenge Commando paa Bornholm. Grev Ulfeld skal være meget svag af Alderdom og det flette Tractement, han har faaet i sit Fængsel. Som fortælles, skal han have klaget over, at han har lidt Hunger; dog er det ei troligt, at Dette er skeet med Kongens Billie".

111. Helsingør 8. Januar 1662. „Her har længe gaaet det Rygte, at En ved Navn Lundius ²⁾ skulde blive Resident hos G. M. Men det er igien forandret, og Jens Juel, en Fætter til Hannibal Sehested, skal nu være beskikket til denne Post".

112. Helsingør 11. Januar 1662. „Grev Ulfeld har foruden sine egne Kjøbe- og Arvegodser i Sieland ogsaa maattet afstaae Endeel af sit Pantegods i Jylland samt sin Gaard i Kjøben-

¹⁾ Frederik v. Ahlefeld, til Gravensteen og Søgaard, f. 1623, gift med Grev Christian Ranzaus Datter, Margrete Dorothea, var Statholder i Hertugdømmerne, Amtmand over Steinborg, Ditmarsken m. m. Han optoges i den danske Grevestand d. 29. Juni 1672, og havde en væsentlig Andeel i Griffensfelds Fald, hvem han fulgte som Storcantsler og Præsæs i Geheime-Conseillet. Han døde d. 7. Juli 1686.

²⁾ Man tør maaskee giette paa den især som Philolog bekiendte Zacharias Lund, som en Tid var Rector ved Herlufsholms Skole, senere blev Bibliothekar ved Jørgen Seefelds Bibliothek, og endelig kongelig Archiv-Secretair, i hvilken Stilling han døde i Aaret 1667. S. Worms Lexikon I. 629; Werlauff, Esterr. om det kgl. Bibl. 2. Udg. S. 76 og fl. St. Om Jens Juels Ansættelse som dansk Gesandt i Stockholm, s. ovenfor S. 214; jfr. S. 283.

havn med alt Løsbøye og desuden en stor Sum Penge, som hans Venner ere ham skyldige, samt de Fordringer, han havde paa Kongen selv. Derhos har han forpligtet sig til at holde tvende Ambassader paa sin Bekostning, naar det maatte forlanges, og endelig ei at komme til Sieland eller til Hoffet, uden Kongens Tilladelse, samt ei at correspondere med nogen Fremmede. Der tales endnu om Sehesteds Hiemkomst, men om den skeer efter Kongens Befaling eller ei, derom falde Discurserne pro et contra. General lieutenant Claus von Ahlefeld gaaer nu tilbage til Norge gennem Skaane".

113. Helsingør 15. Januar 1662. Tolderen i Ålsens havde atter taget Told af en Pakke, som den svenske Post medbragte, hvorover Residenten havde klaget for Cantzleren og derhos begieret Svar paa sin tidligere om en lignende Sag indgivne Memorial. Den svenske Resident i Hamborg, Müller, var bleven tracteret af Grev Rangau, der lod sig forlyde med, at han vilde tage sin Afssed. „Baron de Goes gaaer til Polen; hvo der i hans Sted kommer til Kiøbenhavn, veed man endnu ikke. Man har for at lade grave nogle Grave paa Amager, efter „Slooternas Façon“, som bruges i Holland, for at Landet kan blive saa meget frugtbarere".

114. Helsingør 18. Januar 1662. „Det forsikkes endnu, at Ulfeld har givet Slip paa (hahr begiffwedt sigh) alle de Rettigheder, som tilstodes ham i Freden til Koeskilde, og at der af alt hans Gods, rørligt og urørligt, ei er efterladt ham mere end Gaarden Ellensborg og de underliggende Bønder. Man fortæller, at han (?) skal have modsat sig Hannibal Sehesteds Reise til Frankrige, paa Grund af den Jalouste, der derved vilde foraarsages i England. Hr. Ivar Krabbe og en Generalmajor Fircks ¹⁾ gaae med det Første til Norge. Claus v. Ahlefeld skal commandere baade nordens og søndensfelds. Den 16. ankom Hofraad Cojet og begav sig strax til Kiøbenhavn. Igaar reiste Pufendorf her igiennem til England".

---

¹ Johan Fircks (eller Firix) blev d. 30. August 1648 Oberst over det bahußiske Regiment. Saml. til det norske Folks Sprog og Historie, III. 433.

115. Helsingør 20. Januar 1662. „Den franske (svenske?) Envoyé ¹⁾ skal alt have faaet sin Depeche og er bleven regaleret med en anseelig Foræring. Den nylig beskikkede Rigsfiskal har atter faaet Ordre til at optage og undersøge alle de i sidste Krig passerede Sager, de maae saa angaae Levende eller Døde. Dette gaaer Adelen over al Maade til Hierte. Rygtet gaaer, at man ved Hofset alt skulde tænke paa at indskrænke de Kiøbenhavn givne Privilegier, da Kongens Respect og den nærværende Statsforfatning ei kunne taae store Friheder“.

116. Helsingør 22. Januar 1662. „Hs. M. har udnævnt nogle Commissarier af hver Stand — den adelige, geistlige, militære og borgerlige — til at udarbejde (formera) en Matrifel over hele Sieland, hvori ei blot al Bondejord, men ogsaa alle Gaarde i Stæderne, efter deres Værdi og efter den Handel og Næring, som hver Borger driver, skulde taxeres og ansættes til Hartkorn, hvorefter Hs. M., naar han er bleven nøie underrettet om, hvad Sieland kan beløbe sig til i Hartkorn, agter at lægge en vis Contribution derpaa. Man mener, at Sligt ei alene skal practiseres i Sieland, men ogsaa i alle andre under dette Rige hørende Provindsfer samt i Norge. Den franske Envoyé er d. 20. d. M. kommen til Kiøbenhavn. Ved hans Entree var baade Rytteriet og Garnisonen i Gevær; han blev modtagen (udenfor Staden) af Cantsleren, og logerer i Kongens Have. Naar han har faaet sin Depeche, skal han gaae herfra til det svenske Hof. Baron de Goes havde udvirket Tilladelse til, at hans Præst, som han lod blive tilbage til sin Eftermand, maatte læse Messe i hans Huus; men saa snart Baronen var borte, er Dette aldeles blevet Præsten negtet. Sehested skal alt være kommen til Amsterdam“.

117. Helsingør 5. Februar 1662. Kongen af Danmark havde modtaget Gesandtens Indbydelse til at staae Fadder til hans Datter, og havde i sit Sted sendt Grev Rangau. Denne saavel som Keedtz havde omtalt, at de paa Reisen til Helsingør havde faaet sikker Underretning om, at Kai Lykke opholdt sig paa et Sted i Blekingen, og at de formodede, at Kongen af Sverrige ei vilde give en saa grov Misdæder nogen Protection. De lagde til, at Kongen ei havde givet dem Befaling til at tale herom, da

¹⁾ Formodentlig Grev Peder Sparre. S. Bircherod a. Et. S. 74.

denne Sag ved deres Afreise fra Kiøbenhavn endnu var Hs. M. ubekjendt; men de havde selv anseet sig forpligtede dertil som hans Ministre. „Hvad Kai Lykke angik, svarede jeg, at det var Nyheder, som jeg først hørte af dem. Jeg havde troet, at han var i Hamborg eller Lybek; men forholdt det sig, som de yttrede, skulde jeg tage det ad referendum, og lade dem vide Eders Majeestæts allernaadigste Svar. Dette har givet mig Anledning til at erkjendige mig noget mere om bemeldte Lykke, og det er blevet mig berettet, at han skal opholde sig i en simpel Tienestedrengs Klæder hos en Præst mellem Solvitsborg og Christianstad“.

118. Helsingør 8. Februar 1662. „Gannibal Sehested er kommen med Hamborgerposten. Rygtet gaaer, at han ei vil lade sin Frøken komme til Danmark, fordi man ogsaa anmoder hende om at afstaae hendes Titel af Grevinde til Slesvig og Holsten. Jeg seer ogsaa, at Ebbe Ulfelds Frøken ikke længere bruger denne Titel i sin Underskrift, men lader sig nøie med det blotte Navn Hedevig. Her er paany Tale om en Reduction af Krigsmagten. Ikke desto mindre beholder man ei alene alle Officerer i Tienesten, men der antages endog flere. Og disse ere Landet næsten til større Besvær end de gemene Soldater. Adelen flager over, at dens maanedlige Contribution nu drives høiere, end nogenfinde tilforn. Det Citadel, der bygges i Kiøbenhavn, giver de Fleste heel selsomme Tanker. Man vil sige, at der til Kongens Sikkerhed skal være gjort Forslag om at anlægge et andet Castel ved den kongelige Residents med Grave omkring, omtrent som Engelsborg i Rom. Fuchs skal have gaaet sin Sag igienem, saa at han igien er i god Postur ved Hoffet. Det blev mig igaar berettet af en god Haand, at Vitus Bering skal have faaet Ordre til at beskrive den sidste Krig, og hvorvel han nødvendig har villet paatage sig dette Hverv, skal han dog have sagt til den Person, som havde talt med ham, at han vilde see til at styre sin Pen saaledes, at intet Parti skulde kunne stødes“.

119. Helsingør 15. Februar 1662. „Man holder for, at Sehested inden 3 Uger skal blive færdig til at gaae som Ambassadeur til Frankrige, og at han skal faae en anselig Suite med sig. For at udforske Noget om Anledningen til hans Reise, agter jeg mig inden 3 eller 4 Dage til Kiøbenhavn. Eberstein er ogsaa kommen til Kiøbenhavn. Han og Schack ere nu

igien, som altid før, i Uenighed, og det af den Grund, at Schack raader til at holde saa stor en Soldatesque som mueligt, hvorimod Eberstein er af anden Mening. Landraadet i Holsteen ventes med det Første til Kiøbenhavn. Den portugisiske Infantindes ¹⁾ uventede Død (som her almindeligen udspredes, skal hun være forgivet), vækker nyt Haab om en Alliance med det kongelige Huus".

120. Helsingør 19. Februar 1662. „Den Uenighed, som har fundet Sted mellem Schack og Eberstein (hvori ogsaa Hans v. Ahlefeld har taget Deel) er nu bleven bilagt ved Kongens og Dronningens Mægling, saa at de have maattet række hinanden Haanden paa godt Vennskab. Aarsagen til den mellem dem herskende Jalouste er det Spørgsmaal, hvilken af dem der har indlagt sig den største Ære ved Slaget i Fyen. Rigsstatmesteren skal lidt efter lidt igien avancere i Dronningens Raade, saa at han nu har friere Udgang (til Hoffet?), end før. Den hollandske Resident er over al Raade misfornøiet med en Act, der under Kongens Segl, dog uden Underskrift, er overleveret ham angaaende et hollandsk Skib, som af den danske Minister i London, Petkum ²⁾, en lang Tid er blevet holdt i Arrest. Istedetfor den Satisfaction, som han havde ventet, finder han, at denne Act kun sigter til at eludere den af ham indgivne Memorial. Han kan ikke noksom beklage sig over, hvor haardt han bliver behandlet, saavel in publicis som i private Personers Anliggender, og hvor lidet de

¹⁾ Formodentlig angik dette Rygte Kong Johan IV.s Datter Katharina, som d. 21. Mai 1662 ægtede Kong Carl II. af England. Efter Sumes Fortælling skal Kongen af Spanien, for at hindre Englands Forbindelse med Portugal, have foreslaaet Carl flere protestantiske Fyrstinder, blandt disse ogsaa en Prindsesse af det kongelige danske Huus.

²⁾ Simon de Petkum var først dansk Consul i Dünkirchen, opholdt sig i Begyndelsen af A. 1654 i sin Herres Ærende i Paris, især for at udvirke en skriftlig Tilstaaelse af Kong Carl II., at han ei havde modtaget de saa meget omtvistede 24,000 Rdlr., som det var overdraget Ahlefeld, under hans sidste Sendelse til Nederlandene, at udbetale ham; fulgte derpaa Rosenvinge som dansk Minister i London d. 12 October 1654, i hvilken Stilling han forblev endeel Aar og erhvervede sig en særegen Fortieneste af sin Regiering ved at udvirke Grevinde Ahfelds Anholdelse og Fængsling. D. Magazin, Tredie Række, II. 58 ff.

Belgierninger considereres her, som hans Principaler have beviist Danmark".

121. Kiøbenhavn 22. Februar 1662. „Jeg var igaar paa Slottet, og da jeg der kom til at tale med Sehested, spurgte jeg ham bl. A. om hans Reise. Han sagde, at han tænkte med det Første at blive færdig, og vilde da først gaae til England og derfra til Frankrige, hvor han endnu har en stor Deel af sin Familie liggende. Jens Juel sagde mig ogsaa, at det var afgiort, at han skulde gaae til det svenske Hof. Dog holdes baade hans og Sehesteds Reise endnu for usikker, „efter den beståar uppå saute aff meedell“. Ruse har tilhandlet sig den runde Kirke ¹⁾, som saa længe har staaet halv færdig her i Staden, i den Hensigt deraf at ville lade giøre et Baaningshuus".

122. Kiøbenhavn 1. Marts 1662. „Saavidt jeg kan mærke, formindskes Grev Rangaus Credit meget. Under Foregivende af Upasselighed kommer han stelden til Hove. Han agter at sælge det Huus her i Staden, som han for kort Tid siden har kjøbt. Man holder for, at han skal være findet at skaffe sig en Fyrstetitel ved det keiserlige Hof. Det er ellers i Bærk at giøre Anstalt til at tilveiebringe en 50,000 Rigsdaler, som ere bestemte til Hr. Sehesteds Ambassade til Frankrige. Dog er det endnu usikkert, om det bliver ham, som reiser, eller nogen Anden; thi man gjør sig de Tanker, at man ikke gierne skulde miste ham ved Hoffet. Det er sagt mig, at Cantsler Reedtz hellere skulde vilde have En ved Navn Parsberg ²⁾, som er Hofmester hos Hs. K. Høihed. Ambassaden skal vel især have til Diemed at forsikre sig om Frankriges Venkskab og derhos at lykønske Kongen i Anledning af hans Søns Fødsel. Kongen er daglig tilligemed Raadet beskæftiget med norske Anliggender. I disse Raadslagninger admitteres ogsaa Hr. Niels Trolle, der ellers ikke bruges

¹⁾ Om denne „Runde Kirke“, bestemt af Christian IV. til Sognkirke for den østlige Deel af Staden, men aldrig fuldendt, s. Pontopp. Orig. Hafn. S. 282 ff. Under 17. April 1662 fik Henrik Ruse, „Vor bestalter Oberst, Generalquarttermester og Inspector over Fæstningerne i Danmark“, Skøde paa „et Stykke Jord og Grunden til en Byggeplads, liggende herinden Fæstningen, som den Runde Kirke paa-staaer“. Siell. Register Nr. XXV. Fol. 276. S. nedenfor S. 282.

²⁾ Christopher Parsberg, om hvem s. ovenfor S. 255.

synderlig, ligesaa lidet som nogen And af de gamle Rigsraader. Eberstein bliver stadig ved sin Mening om Krigsmagtens, især om alt (?) Rytteriets Aftakelse. Blandt Flere, ere Schack og Gabel ham især imod. Adelen klager meget over, at den, istedetfor 20 Rigsdaler, nu maa give 50 om Maanedes. Eberstein maa vel snart blive tvungen til at gaae tilbage til Holsteen, da Bandet, der har giennembrudt Digerne, ei blot har oversvømmet alle Marsslandene, men ogsaa gjort en ikke ringe Skade paa mange Fæstninger. Jens Juel er nu saavidt klar, at han tænker inden kort Tid, ja inden 10 til 12 Dage, at reise. En Oberst Schrøder¹⁾, som har ligget paa Møen, hvilket Lland han overgav (??) Hs. M., hvilovlig Thufommelse, er beskiftet til Commandant paa Bornholm“.

123. Kiøbenhavn 4. Marts 1662. „Man har i disse Dage forhandlet Reductionen af Rytteriet, og man troer vel nu, som tilforn, at de, der raade dertil, ville faae Overhaand (lära prävalera); men man frygter derhos, at naar (Kongen) har givet sit Samtykke, vil det blive paalagt disse Mænd at gjøre Forslag til, hvorledes Sagen bedst og beqvemmest kan iværksættes, og imidlertid vil Modpartiet komme med nogle falske Nouvelles om en eller anden ny Alarm, hvorved det Hele enten skal drages i Langdrag eller ganske omstødes. Dette har man allerede tidligere practiseret. Borgerstandens og Geistlighedens Deputerede have tvende Gange havt Audients hos Hs. M. I den første Audients søgte de ved Bønner, i den anden ved mere indstændige Forestillinger (y den første medh bön, men (i) den andra någott inständigare och trägnare) at bringe Hs. M. fra at lade opføre det Citadel, hvis Anlæggelse er bestemt. De udlode sig med, at han havde seet

---

¹⁾ Hans Schrøder, født i Mecklenborg 1627, død 2. Marts 1699, Oberst og Commandant paa Bornholm efter Fuchs, optagen d. 22. August 1669 i den danske Adelsstand under Navnet Løvenhielm. Han udmærkede sig under Hovedstadens Beleiring, blev 1659 sendt til Møen for at hielpe dette Lands Indbyggere mod de Svenske, „hvilket han og med stor Ære efterkom“ (Sofman, d. Adelsmænd, I. 9). Om hans Bedrifter i Norge og paa Rygen under Krigen mellem Christian V. og Carl XI. s. Sofman a. St.; Friedenreich, Christian V.s Krigshistorie, I. 189. II. 6, 71, 84 ff. 202, 205.

Prøver nok paa deres Trofast, saa at der nu ikke mere end forhen behøvedes noget Castel for hans kongelige Person's Sikkerhed. Skjøndt Adelen ikke har været med de andre Stænder (hos Kongen): troer man dog, at den i høieste Maade understøtter dette Anliggende. Dersom Hs. M. ligesuldt skulde ville blive ved sin Bestemmelse, saa mener man, „at dät lærer giöra Gemötherne myckedt kallsinnige till des tjänst“.

124. Kiøbenhavn 8. Marts 1662. „Der bliver nu Intet af Grev Ranzaus Reise, da Rigsdagen (i Regensburg) kommer imellem, hvortil vel Ingen af de høie Ministre vil blive sendt herfra, men En af ringere Condition. Ranzau har ifinde med det Første at reise til Suurbøndene. Spørgsmaalene om Krigsmagtens Reduction ere de vanskeligste Puncter, som for Tiden haaves under Hænder. Hr. Sehested skal have forestillet Hs. M., at Riget umueligt kunde bestaae paa denne Fod. Som det nu gik til, forsloge Indtægterne af Landet neppe til at underholde hans Taffel og at lønne hans Betiente, medens Flaaden og saa mange andre nødvendige Ting toge Skade og forfaldt ved Forsømmelse og Vanrøgt. I Sielland alene laae der nogle tusinde Mand; om man deraf kun beholdt saa mange, som behøvedes til at besætte Garnisonerne, og derimod affledigede de øvrige Soldater og Office-rer (hvilke sidste især vare tærende), havde man Krigsfolk nok i disse Tider, da Hs. M. aldeles Intet havde at befrygte fra noget som helst Sted. Bibragtes der Hs. M. nogen Mistanke, saa kom den kun fra de Personer, som mere søgte deres egen, end Kongens eller Rigets Fordeel ¹⁾. Disse Forestillinger have baade Kongen og Dronningen optaget vel, og Alle nære det Haab, at noget Godt og for Undersaatterne Nyttigt vil paafølge. Smidler-tid er en „underskriffuen (?) remonstrance“ kommen Kongen tilhænde — man veed ei, hvorfra — hvori Hs. M. raades at tage sig i Vare for Sverrige, der tager dobbelt saa mange Folk i Tieneste paa den ene Side, som det affediger paa den anden, og desuden udruster saa mange Skibe som mueligt. Man gietter vel paa Auctor hertil, men haaber at faae bedre Kundskab. Vist er det, at

---

¹⁾ Man sammenligne hermed Hannibal Sehesteds udførlige og motive-rede Uttringer om Nødvendigheden af Landmagtens Formindskelse i hans „politiske Testament“. N. D. Magazin, IV. 281 ff.

der opponeres meget mod Reductionen; thi skulde denne finde Sted, vilde den meget, om ei ganske, betage Krigs-Collegiets Auctoritet. Man har ellers ifinde „alt practicera här währ methode att uthdela wissa räntor och hemman på Ryttare, men finnes ingen, som will taga der i hoop medh“. Dog, som Hr. Schack sagde mig igaar, da vi vare til Giest hos Hr. Henrik Bielke, er der alt paa denne Maade oprettet tvende Regimenter til Fods her i Sielland og paa Nerne, og i Norge eet til Hest. Han meente, at den hele Krigsmagt, som skal holdes i Norge, kunde indrettes paa vor Maade. Jeg hører, at den til Sverrige bestemte Resident, Jens Juel, søger om at succedere salig Jørgen Seefeld. Igaar stod den Beslutning endnu ved Magt, at han med det Første skulde reise. Det han meest frygtede, var, at hans Løn maaskee skulde udeblive, og han da skulde nødes til at tære paa sin egen Formue. Den franske Envoyé er ankommen hertil og agter sig igien bort med den hamborgske Post. Han kommer ikke oftere til Hoffet og har alt faaet sit Recreditiv“.

125. Kiøbenhavn 14. Marts 1662. „Paa Kongen af Englands Forlangende har man søgt at anholde en vis Goffe ¹⁾, der var Generalmajor under Cromwells Parti; men han skal alt have salveret sig til Skaane. Dog ville de Fleste sige, at man har antaget en Anden for denne Goffe. Holt (den eneste danske Adelsmand, som endnu er i dansk Krigstjeneste), har faaet et Kongebrev, hvorved hans Lehn opsiges ham, saa at han herefter skal lade sig nøie med Commandantposten; Lehnet lægges derimod til Frederiksborg og gives Cørbiz. Dronningen har d. 13. tracteret Kongen 1 Miils Wei fra Kiøbenhavn, ved hvilken Leilighed ogsaa Sehested har været buden. Henrik Bielke gjør sig færdig til sin Reise til Island, for at tage Indvaanerne der i Gd. Dr. Bulche skal rimeligviis gaae til Norge for der at bruges i Regierings-Consiliis. Af de hølsteenske Landraader ere Kai von Ahlesfeld og Godske von Buchwald ankomne for at være med i Anledning af den Sag mellem sal. Rigsmarsken og Frederik von Buchwald, som nu skal havees for“.

---

¹⁾ Formodentlig den samme Goffe, hvis Navn forekommer blandt Kong Carl I.s Dommere, altsaa En af de saakaldte Regicides.

126. Helsingør 22. Marts 1662. „Det er en fra Amster-
dam ankommen Kiøbmand, som Nogle have angivet at være Goffe,
i det Haab at faae en stor Sum Penge, som Kongen af England
har sat paa dennes Hoved. Goffe har med stor Møie udvirket,
at han beholder sit Lehn, dog paa Vilkaar, at han deraf skal er-
lægge et vist Quantum aarlig, og saa være befriet fra alt videre
Regnskab. Jens Juel vil sende sin Bagage til Stockholm paa
en Galliot, som Kongen har ladet ham faae, og følger selv snart
efter over Land. Hannibal Sehesteds Reise vil vel ogsaa snart
gaae for sig. Saavidt jeg baade af ham selv og af Andre har
kunnet erfare, er denne Reise ikke i ringeste Maade intenderet paa
Gders Majestæts Desavantage. Man veed endnu ei, om Kon-
gen har forandret sin Beslutning at lade et Castel opføre. Mange
antage, at dette Værk endnu vil vinde Fremgang, hvorvel Borger-
skabet givt sig megen Umage for at bringe Hs. M. derfra. Ruse
arbejder flittig paa den runde Kirkes Nedbrydelse, hvilket ei lidet
bedrøver Almuen, baade fordi denne ad pios usus opførte Byg-
ning saaledes profaneres, og for den Præsumption, man givt sig,
at der stikker noget Andet under, „och att man der aff wille
oförmärckt sättia dem een Capçon vpå nääsen“. Med det
Første vil der foregaae en Forandring ved Hoffet med Chargerne
og disses Rang. Dagen før min Reise hertil, gif det Rygte i Kiøben-
havn, at Hs. M. agtede at lade skee en Udskrivning af Soldater
paa alle Krongodser her i Landet, og derefter give Soldaterne
„wisse hemman och ränttor till deras vpehåldh“, hvilket ikke
lidet vilde skade de Personer, som have modtaget saadanne Godser i
Pant. I Kiøbenhavn troer man de Rygter, som ere udsprede
om Hvervinger, der for svensk Regning skulde foretages i Hamborg.
Jeg kan tænke, Grunden er den, som jeg berettede i mit allerun-
derdanigste af d. 4. dennes“.

127. Helsingør 26. Marts 1662. „Trampes Ankomst til
Kiøbenhavn styrker meget det Parti, der er imod Reductionen.
Hannibal Sehesteds Reise bestemmes nu til om 3 eller 4 Dage.
Oluf Brockenhuus, der var Commissarius ved Kronborgs Over-
givelse, har fulgt Jørgen Seefeld som Landsdommer. Hs. M.
agter sig i disse Dage til Frederiksborg for, efter Sædvane, at
communicere der. Møen skal paa en 20 Aars Tid være forpag-
tet til en Mand mod en aarlig Afgift af 10,000 Rigsdaler“.

128. Helsingør 29. Marts 1662. „Man vil reducere Oberst Ruses Regiment til Fods fra 8 til 5 Compagnier. Sehested er endnu ikke borte, og maaskee bliver han Helligdagene over“.

129. Helsingør 2. April 1662. „Som det lader, kommer Sehested endnu til at blive her en Tid. Efter hvad der fortælles, skal der være opkommet en Tvist mellem ham og nogle af de fornemste Ministre. Dog troer jeg, at den vigtigste Grund (til Opsættelsen af hans Reise) er den Urigtighed, der har indsneget sig i hans Kammersager under hans Fraværelse, og som maaskee volder, at Midlerne falde noget knappe“.

130. Helsingør 5. April 1662. „Jens Juel kom d. 3. dennes til Helsingør og reiste Dagen derpaa til Helsingborg“.

131. Helsingør 12. April 1662. „Grev Ulfeld har erholdt Tilladelse til at gjøre en Reise paa 17 til 18 Maaneder til Suurbøndene i Tydskland, og vil uidentvivl bryde op med det Første. Her tales ogsaa om, dog uden nogen Visshed, at Hs. M. agter sig til Holsteen. Først vil han imidlertid til Frederiksborg, og det er bestemt, at Hs. K. H. skal tilbringe Sommeren paa „Sparepenge“, formodentlig for at fortsætte (fullföllja) sine Exercitier, især i Ridning. Grev Rangau har nylig mistet sin Grevinde ved Døden, hvilket Dødsfald, som man fortæller, forarsager ham en „mäteligh sorgh“. Hannibal Sehested skal gjøre sig al muelig Flid med, inden sin Afreise (hvorom der nu atter tales), at bringe Alt igien i Orden. Der siges, at hans Ambassade skal blive heel splendid og kostbar. Man undrer sig ellers meget over, at han, tværtimod alle deres Maximer, som søge at sætte sig i Credit og Estime (hvoru han ogsaa ved sin Flid og Virksomhed saa temmelig har reussferet), vil forlade Hoffet og give sine Venner Frihed til at drive deres Spil“.

132. Udtog af Duvalls til Cantsler Reedz indgivne Memorial. Kiøbenhavn 11. Marts 1662.

1. Oberst Kiler Golt gjør Banskelighed ved at dimittere de Soldater, som høre hjemme i Bremen og Sverriges øvrige tydske Provindser. Der spørges, om disse ei billigen bør henregnes under det svenske Nationalfolk.
2. De svenske Poster fra Hamborg maae som oftest erlægge Told af saadanne Sager, som sendes ligesaa fra Hamborg til

Sverrige, hvorved der tillige gives Leilighed til at visitere den svenske Brevæske.

3. Spørges, om det er Kongens Villie, at der tages 4 Rigsdaler i Told for Transporten af hver svensk Officeers Hest, som er sleet med Oberst Uschenbergs Heste.
4. Andrages paa, at Hr. Niels Krabbe maa faae nøiagtigt Svar paa hans senest indgivne Memorial angaaende den Skade, som hans Gods har lidt, paa det at dette herefter maatte forskaaes og ikke videre besværes, end andre adelige Godser i Danmark.

133. Udtog af den danske Regierings Svar paa ovenstaaende Memorial. Kiøbenhavn 4. April 1662.

1. Hs. M. kan ikke ansee den tydske Nation i Respect til den svenske at kunne kaldes Nationalfolk. Det er desuden udtryffeligen bestemt i den 22. Artikel af den sidste Fredsslutning til Kiøbenhavn ¹⁾, at den Dimission, der tilstaaes Krigsfolkene paa nogen af Siderne, skal begieres inden 3 Maaneder efter Ratificationens Datum. Skulde denne for længe siden udløbne Termin udstrækkes til en ubestemt Tid, vilde Dette i høieste Maade svække og præjudicere de danske Garnisoner.
2. Da de mellem begge Kroner oprettede Pacta ophæve al Toldfrihed, og Hs. Majestæts Undersaatters Gods, der gaaer mellem Danmark og Norge, ei er fritagen for Visitation: anseer Hs. M. det ei heller for ubilligt, at de Kiøbmandsvarer, som den svenske Hamborger-Post fører med sig, give tilbørlig Told paa de kongelige Toldsteder og underkastes Visitation, hvis der kunde være Mistanke om nogen Defraudation, dog saaledes, at Brevsækken forskaaes, med mindre, der var mærkelig Præsumption for, at den indeholdt Juveler eller deslige. Dog tilsteder Hs. M., at de

---

¹⁾ „Captis, qui sacramento militari se addixerunt, et sub vexillis Svecicis merentur, detur facultas redeundi, quibus id volupe est, uti et ab altera parte iis, qui merentur sub signis Danicis, dummodo id fiat intra spatium trium mensium post ratificatam pacem“. Append. ad *Pufendorf*, de Reb. a Carolo Gustavo gestis, p. 35.

Baffer med Varer, om hvilke der habes god Bessed, at de til Teres svenske Majestæters eget Brug ere forskrevne, fritages for Told.

3. Alt Reiseheste tilhørende Officerer, disse være saa enten danske eller svenske, som gaae ud af Hs. Majestæts Lande, og ei have særligt Pas paa Toldfrihed, skulde forskaanes for Told, anseer Hs. M. for præjudiceerligt for sine Toldindtægter; og da Fundamentet for Toldens Erlæggelse er Hestenes Udførsel af Riget, og Toldrullen ei gjør nogen Forskiel paa, enten Hestene bruges til dens Reise, som fører dem med sig, eller ikke: har Hs. M. ei kunnet forskaane Oberst Aschenberg, som medhavde en temmelig Deel Heste, for at erlægge Told af disse.
4. Naar Hr. Niels Krabbe paa tilbørlig Maade andrager sine Desideria for Kongen, vil Hs. M. beskikke Commissarier til at undersøge Sagen, for at denne siden kan blive afgjort ved Lov og Ret.

134. Helsingør 16. April 1662. „Jeg troer, at det første Punct (i den danske Regierings ovenstaaende Replik) vil falde af sig selv, da jeg hører, at man dagligen mønstrer og reducerer i Kiøbenhavn; og man antager, at det Samme vil skee her, skjøndt her ikke ligger meer end 300 Mand; thi Landmanden besværer sig alt for meget over den haarde Contribution, hvormed han plages. Om der vederfares de danske Poster i Sverrige, hvad de klage over, er mig ubekjendt. Niels Krabbe er reist til Fyen for at see til sine Godser. Naar han kommer tilbage, vil jeg lade ham vide Kongens Svar paa hans Begiering. Hvad Oberst Aschenberg angaaer, da er dette Punct, ligesom de øvrige, blevet urigtigen fortolket, skjøndt jeg havde sagt Cantzleren den rette Mening, at de omtalte Heste ei vare opkøbte i Danmark, men indførte fra Sverrige. Der berettes mig fra Kiøbenhavn, at de, som ere imod Reductionen, ville sige som afgjort, at der armeres i Sverrige, støttende sig paa den Omstændighed, at G. M. agter at lade en Udskrivning gaae over Landet og at lægge en Kopskat paa alle Ugedagsbønder. Sehested skal arbeide paa en Plan til en Bortforpagtning af alle Forlehninger her i Riget; efter denne skulde Lehnsmanden eller Forpagteren have henved 1000 Rigsdaler i Behold om Aaret, som Løn for sin Tieneste. Naar han er færdig hermed, vil han sikkert

reise. Corfits Ulfeld er syg af Catharr og Feber (skällvan), og Frederik von Ahlfeld, der tidligere var i England, af Apoplexie. Man mener, at Baron de Goes igien skal komme som keiserlig Resident her til Hoffet“.

135. Helsingør 16. April 1662. (Til Statssecretairen, Hr. Edvard Ehrensteen). Der var i Marts anlagt Hofforg i Anledning af Dronningen af Böhmens Død, dog ikke videre, end at Kongen, Dronningen og Prindsen bare sorte Silkeflæder, men Inngen af deres Betiente eller Hoffolk.

136. Helsingør 19. April 1662. „Hvorvel-Borgerfabet har gjort sig Umage for at fraraade Kongen Dpførelsen af et Castell i Kiøbenhavn: hører jeg dog, at der arbeides derpaa med al Flid og Alvor. Sehested har i disse Dage faaet et uventet Sygdoms-Tilfælde, som holder ham ved Sengen og forhindrer saavel hans Reise som andre Forretninger. Der ankommer hver Dag hertil en stor Mængde ungt Mandskab fra Halland og Skaane, tildeels for den dyre Tids Skyld (der dog ikke er mindre her), men især af Frygt for Udskrivningen, hvilket ei lidet glæder dem paa denne Side“.

137. Helsingør 23. April 1662. „Efter Eders Majestæts allernaadigste Befaling af d. 15. d. M. har jeg skrevet til Cantzleren angaaende Joakim Beck's Prætension. Lykke berettede mig selv, inden han faldt i Unaade, at han efter rigtig opgiort Regning havde faaet Beck's Obligation paa 60,000 Rigsdaler, og spurgte om mit Raad, hvorledes han skulde komme til sine Penge, hvorpaa jeg henviste ham til Lov og Ret. I saa Tilfælde vil han nu uden tvivl komme tilfort med sin Fordring. Hans (Beck's) Sager staae ellers heel slet; der er Mange, som have store Summer at fordre hos ham, for hvilke de alt, inden Skaane kom under E. M., havde Prioritet i hans Alluværk¹⁾. De Danske have nylig bemægtiget sig 3 hollandske Skibe i Afrika og desuden øvet adskillige Fiendtligheder mod Hollænderne, foregivende, at disse havde frataget dem en Galliot. Den hollandske Resident har paa Generalstaternes Begne tilbudt Satisfaction for denne Galliot, mod at de Danske igien skulde løsgive hine 3 Skibe. Men da de ei ere at bevæge hertil, er han for 2 Dage siden reist til Kiøbenhavn

¹⁾ Om dette mærkelige Fabrik anlæg s. Handl. rör. Skand. Historia VI. 131 ff.

med udtryffeligg Ordre til, hvis han ikke inden 3 Dage erholder Fyldestgiørelse, at erklære i hans Principalers Navn, at Dette var en Grund for dem til at gribe til de Midler, hvilke Gud og Naturen havde givet dem til deres Forsvar og Sikkerhed. Der siges, at Sehesteds Reise sikkert skal gaae for sig i denne Uge. Han reiser først til Jylland, uden tvivl for at besee de Godser, som ere tilfaldne ham efter Christine Munk. Her i Landet, især i Fyen og Jylland, hersker megen Dyrtid, og alle Stæder opfyldes med Tiggere. Ved Hoffet er man endnu ikke ret enig angaaende Reductionen. Generalmajor Frederik von Ahlefeld (Buchwald) er kommen til Kiøbenhavn for at staae til Rette for den Tvist, der har været mellem ham og Rigsmarssk Anders Bilde. En Søn af den holsteenske Cantzler Reventlau er bleven saaret i en Duel af en ung Bielke og er samme Dag død deraf.

138. Helsingør 26. April 1662. „Af en god Haand og i største Hemmelighed er det mig berettet, at Hs. K. H. skal giøre sig færdig til at reise til Frankrige, Spanien og andre Lande; man er i fuld Bestiestigelse med at indpasse hans Sager. Hr. Sehested er vel noget svag; dog troer man, at han inden faa Dage vil tiltræde sin Reise. I Norge skal man arbeide paa at opdrive en 20,000 Rigsdaler til Flaadens Istandsættelse. Den hollandske Resident le Maire har faaet Sehested, Reedtz og Gabel til Commissarier, og man mener, at hans Anliggende vil faae et godt Udfald. For faa Dage siden er der kommet et Skib fra Gurland til Kiøbenhavn, som fører sorte Flag. Man troer, at det har Liget af Kong Frederik II.s Broder ombord“.

139. Helsingør 30. April 1662. „Nogle norske Sager skulle i disse Dage havees for, og da Sehested er En af Commissarierne, vil hans Afreise derved blive noget forsinket. Generalmajor Frederik von Buchwalds Sag skal ligeledes foretages i Krigscollegiet, og Hs. M. vil lade ham anklage som Den, der ei har adlydt sal. Rigsmarsskens Ordre. Commandanten paa Kronborg har nylig havt Oberst Ruse og en anden hollandsk Oberst Capell hos sig her paa Slottet, og er kommen i saadan Ordtsvist med den Sidstnævnte, at det først gik til Skieldsord og omsider til Hug. Capell har underrettet Feltherren herom, hvorpaa Holst har faaet Befaling til at indfinde sig ved Hoffet, og begge ere nu arresterede. Schack, Sehested og Gabel ere beskikkede til Commissa-

rier i denne Sag. Man troer sikkert, at det vil koste Golt hans Gouvernement og hans Oberst-Charge, fordi han ei har respecteret Castellet. Der menes, at Kangau om en 14 Dage skal reise til Holsteen. Hertug Magnus's Lig er nu indsat paa Arsenalet i Kiøbenhavn¹⁾.

140. Helsingør 3. Mai 1662. Cantsler Reedtz havde svaret i Anledning af Joakim Beck's Anliggende, „at dhe Swenske bem. Beck förordnade Commissarier uthi Skåhne skulle honnom heelt och hållet sin prætension affslaget, sägandes sigh fördenskull intet weetha, hwadh uthi denna hans sack stoge meehr att giöhra“. Kai Lyffes Gield sagdes at beløbe sig til 200,000 Rigsdaler; men hans faste Eiendomme og Bohave vare anslaaede til 400,000 Rdlr. Alle Instructioner for Hs. K. S. Prindsens Reise vare skrevne i Cancelliet; de indeholdt, at han skulde tilbringe den meste Tid i England. Hans Lærer Mattheusius havde Ordre til at føre Journalen. En Doctor Medicinæ ved Navn Leyar (?) skulde medfølge.

141. Kiøbenhavn 9. Mai 1662 (fra Peter Chambers). „Grev Thott og Hofraad Cojet ankom lykkeligen hertil forleden Fredag Aften, og Greven havde ifinde endnu samme Afsten at reise herfra i Stilhed til Malmø; men da Hannibal Sehested, som strax aflagde ham et Besøg, bad ham meget om ikke at reise, inden han havde talt med Kongen, og det desuden var Modvind, og Greven ei befandt sig ganske vel: blev han her den Nat. Dagen derpaa besøgte en og anden stor Herre ham, blandt Andre Schack. Søndag Aften havde han Audients hos Hs. M. i dennes Have, og blev der til Taffels. Om Mandagen reiste han herfra til Malmø, ledsaget af Residenten Duvall. Ved Hoffet har man besluttet at lade de høie Officerer, som i sidste Krig havde Commando i Fyen, Frederiksodde og paa andre

¹⁾ „Den 5. Mai (1662) blev Hertug Magni, Regis Christiani Tertii Søn, Lig (som fra Gurland til Skibs var ankommen), fra Kiøbenhavn til Nøeskilde Domkirke udi al Stilhed, og foruden nogen Pomp, henført og der udi Kong Christian den Fierdes Begravelse hos de andre kongelige og fyrstelige Lig nedsat. Legemet, som var balsameret, og laa i en Kiste, som kunde aabnes, blev dog først, efter vor regierende Konges Friderici Tertii Befaling, iført en ny Atlasses Kiortel“. Birchod a. St. S. 76—77. Hertug Magnus døde i Pilten i Gurland d. 12. Marts (efter en anden Angivelse d. 18. Mai) 1583.

Steder, men som ei saa rigtigen have udført deres Pligt, citere for den høie Krigsret, og hvorvel der indtil Dato kun er giort lidet i saa Henseende, har man dog betydet Generallieutenant Buchwald, at han skulde holde sig i Beredskab til henimod d. 5. dennes for Retten at besvare de mod ham giorte Beskyldninger. Han udbad sig Henstand til den 28., hvilket man dog afflog ham, tilsviende, at da han nu var her paa Stedet, kunde hans Sag blive afgiort til den bestemte Tid. Efter denne Resolution er han i Stilhed reist herfra, hvilket man ved Hoffet har optaget ham meget ilde. Jeg var samme Dag hos Schack, der ikke vidste, at han allerede var borte; men for at faae Bished, sendte han En af sine Pager, som kom igien med den Beshed, at han alt var reist, hvorover Feltherren forundrede sig meget og sagde: „Jeg haaber dog ei, at han vil giøre Kai Lykke af sig“. „Denne Buchwald førte Commando i Stiftet Bremen. Sidste Tirsdag begave Deres Majestæter samt Prindsen og Prindsessen sig til Frederiksborg, hvor D. D. M. M. samt Prindsen skulle communicere. Prindsen har endnu aldrig været til Alters. Man formoder, at han derefter skal begive sig directe paa Reisen til Frankrige. Hofraad Cojet har Intet kunnet udrette i sine Anliggender i Hamborg. De have trukket omkring med ham, saa det ei staaer til at beskrive. Nu ere de dog blevne enige om Dwitteringens Form (umb die Form der Dwitterung), men om de ville lade det beroe derved, eller de paa ny ville giøre en Forandring, kan jeg ikke vide“.

142. Helsingør 14. Mai 1662. „Hs. M. og hele Hoffet ere endnu paa Frederiksborg. Hs. K. H. Prindsen og Hr. Sehested skulle alt være reiste. Som Rygtet gaaer, skal Hs. K. H. reise med Sehested til England, og derpaa gaae til Frankrige, Italien o. s. v., medens Hr. Sehested negotierer ved det franske Hof. De skulle derefter mødes i Paris, og følges ad hjem. For nogle Dage siden har den hollandske Resident været i Frederiksborg for at paaskynde Restitutionen af de 3 Skibe. Hs. M. har selv lovet ham, at Skibene ei blot skulle blive frigivne, men at Generalstaterne tillige skulle faae Satisfaction for al Skade. Denne Resolution skulde skriftlig være sendt ham for 2 Dage siden; men da den ei kom, har han sendt en Expres efter den til Frederiksborg, og er selv idag reist derhen. Han vidste at fortælle mig, at blandt andre Discourser, som vare faldne, medens Kongen havde havt den

Maade selv at vise ham alle Apartementerne, var Hs. M. ogsaa kommen til at tale om, at Slottet var blevet saa godt conserveret af de Svenske, saa at den derpaa skete Skade vel kunde repareres for 1000 Rigsdaler, „bruckandes dee ordh, att honom woro deruthi gunst och favör wedersfahren, medh fleera heelt ciuile expressioner“. Frederik von Buchwald, der var citeret hertil at staae til Rette d. 5. d. M., havde underdanigst søgt Prolongation til d. 28., for at faae Tid til at reise hjem og forsyne sig med nogle til sit Forsvar nødvendige Sager; men da denne Hensind blev ham afflaaet, er han tacite reist bort, hvilket lægges ham meget til Last. Hvorvel Hr. Sehested ikke selv har villet vedgaae sin Grevetitel for mig (sielss hahr icke wehlat emoth migh ståå till Grefstitulen), yttrende, at han ansaae det unødvendigt at tragte efter en Stand, der ei medførte nogen Rang eller préséance her i Riget: hører jeg dog af dem, som have seet hans Waaben, at Rygtet er sandt, og at alle hans Creditiver ere blevne forandrede. Hans Frue maa vel i lige Maade skrive sig Grevinde, men ei til Slesvig eller Holsteen. Han var hos mig den samme Dag, han reiste fra Kiøbenhavn, for at tage Afsked, contesterende nu, som altid tilforn, at hans Hensigter og Planer ei skulde bygge paa nogen anden Grundvold end et oprigtigt Venkskab med G. M. og Kronen Sverrige; thi han saa ingen høiere Interesse for sin Konge og sit Fædreland end et oprigtigt Venkskab med denne Stat. Der tales endnu om Henrik Bielkes Reise til Island og Dr. Bulches til Norge. Man siger, at den Sidstnævnte samt Gabel og Møller skulle givres til Adelsmænd. Hvorledes det vil løbe af med Commandanten paa dette Sted, som endnu sidder arresteret, er uvist; men der omineres ilde derom. Det Indvendige af Fortifications-Værket paa Kronborg bliver nu repareret med al Flid“.

143. Kiøbenhavn 15. Mai 1662 (fra Peter Chambers). „G. R. M. habe ich zu berichten nicht unterlassen sollen, welcher gestalt sich ein alter Mann bei mir eingefunden, der nicht allein Hafen, Schlüssen, Brücken und dergleichen zu legen weiß, sondern giebt vor, daß Er auch Schieffsgefes, gleich wie Bramen, darauf man 15 à 1600 Mann setzen, nebst 40 à 50 große Stücken Geschuß ganze und halbe Cartauen, gehend nur 3 à 3½ Fuß tief, und kann man damit rüdern und siegeln, bauen kann. Die

Model von selbigen Bramen habe ich gestern gesehen, und soll davon mit nächsten G. K. M. hievon einen Abriß senden. Dieser Mann hatte wohl Lust bei G. K. M. sich in Dienste zu lassen, ist schon ein alter Mann, der schwerlich noch ein Jahr, 2, 3 leben kann; so hätte man doch die Kunst im Reiche bei uns. Die hiesigen Leute wollen diese Kunst gerne von ihm haben, aber er will sie durchaus nicht von sich lernen lassen. Ich habe sonsten mit einem holländischen Obristen geredet, welcher hier in Diensten sich befindet, der wiß nicht genugsam zu rühmen was für ein trefliches Werk vorbem. Brahmen können ausrichten, und wäre solch ein Ding bey Landskron so hoch nothwendig zur defension des Hafens. S. K. M. zu Dänem., welche sich anizo zu Fridrichsburg befinden, und nachdem er von vieler Überlaufung der Sollicitanten ist molestiret worden, hat er ein öffentliches Placat aufschlagen lassen, daß keiner von denen sich da auf dem Schloss soll finden lassen, sondern ein jedweder soll nach seinem Hause ziehen und warten, bis er zu Copenhagen käme, denn er sich da nur ein wenig erlustigen wollte. Welches bei den Leuten gar wunderliche Discursen giebt. Die Bürgerschaft, so vor diesem ihre Wahren nach ihre eigene Beliebung habe angeben, und ohne Visitirung verzolet, müssen nun mehr ihre Wahren alle, in einem dazu verordneten und bei dem Baum stehenden Packhause aufbringen und aufnehmen; welche da ihres Angebens nach nicht recht befunden werden, denn wird Alles genommen, was sie nicht angegeben haben, worüber bei hiesigen Leuten eine große Verbitterung ist, reden dienge, die gar noch (nicht?) dencklich und suspect sind, ob daß ihr Lohn sei für ihre getreue Dienste. Man hat hier auch vor, daß man die Gassen in der Vorstadt, so dem Citadel etwas hinderlich sein, anders verlegen will, und also daß man von ged. Citadel mit den Stücken alles beschiesse kann, wodurch viel schöne Häusser und köstl. Garten werden geruineret werden; sind also die Leute deswegen auch sehr degoustiret“.

P. S. „Rett nu på timan kommer Rentmesters Möllers bud till migh, at han wilda talla medh migh; ner iagh kom till honnom, frågade han migh, om Hr. Hoff Rådth Cojet wahr rest sin Koss; iagh swarade ia, der öffwer han sigh höghligen förvndrade, och sade, at han, Hr. Hoffrådth, alleenast wahr orsack, at han så lienge haf. legat her; iagh swarade hon-

nom någenlunda der vpå, och wederlade honnom, ty han wilde gerna besköna rentmesteren, och driffwa skullen vpå *Cojet*, doch sade han, at han haf. entligen driffuit deth så wida hoss den danska Kongen, att alt är nu klart, och wahr *Cojet* nu her, så skulde deth bliffwa richtig i dagh, hwilket iagh och Hr. Hoff Rådskriffuit haffwer, men hans priuat saacker tror iagh nepligen, at han bekomer der något af".

144. Helsingør 17. Mai 1662. „Igaar ankof hertil et hollandst Skib fra Riga, som hadde en russist Envoyé ombord. Hans Wrende er kun at forkynde en stor Ambassades Ankomst. Han er noget misfornøiet med det flette Tractement, som vederfares ham her i Staden; man har hverken ladet ham afhente (hempta up) med nogen Solennitet, heller ikke defrayeret ham, som Tilfældet var i Riga. Han agter sig idag til Kiøbenhavn. Hs. M. ventedes som igaar. Le Maire kom meget misfornøiet tilbage fra Frederiksborg, paa Grund af, at man ei har tilstillet ham den kongelige Resolution om de i Beslag lagte Fartwier, men sendt den til den danske Resident i Holland. Holt og Capellere løsladte af deres Arrest. Som der menes, skal Holt ved Forbønner beholde sin Charge (så niutha sin charge ännu)".

145. Kiøbenhavn 20. Mai 1662 (fra Peter Chambers). „Forleden Fredag har man her aftattet alle (?) Capitainer, Lieutenanter og andre Officerer paa Flaaden, og i Fremtiden vil man ikke holde meer end 500 Matroser. De affsedigede Officerer have faaet et Fierdingaars Gage. Det er sagt mig, at man atter vil opsøge de bedste iblandt dem og tage dem i Tieneste paany. Derimod mene Andre, at Møller og Klingenberg i Hamborg skulle have accorderet med Kongen om at underholde Flaaden og forsyne den med alt Nødvendigt for en vis aarlig Sum. Sidste Løverdag kom D. D. M. M. igien hertil fra Frederiksborg. Nogle mene, at Kongen vil gjøre en Reise til Lolland og Holsteen. Man vil paalægge Kiøbenhavns Borgere at underholde Garnisonen baade til Hest og til Fods, hvorover de ere i høieste Grad forbittrede. De forsikke med høie Eder, at de hellere ville lade Alt gaae overstyr (daß sie lieber alles wollen über Haußen gehen lassen), end samtykke heri, og tale derhos meget farlige og betænkelige Ord. Kort sagt, det seer heel farligt ud blandt disse Folk, og de ere yderst misfornøiede med denne nye Regiering".

146. Helsingør 21. Mai 1662. Duvall havde modtaget Skrivelse om sin Tilbagefaldelse og sin Ansættelse som Landskhyvding i Dalerne. Den russiske Envoyé, som var Czarens Kammertiener (sic), havde endnu ingen Underretning modtaget fra Hoffet, om han skulde komme til Kiøbenhavn eller ei. Ved et Besøg, som Duvall havde aflagt ham; havde han beklaget sig over, at man hverken spurgte efter ham eller tilbød ham fri Fortæring, hvorimod han meget havde berømmet den Høflighed, der var viist ham i de svenske Lande og især i Riga.

147. Helsingør 24. Mai 1662. „Den russiske Gesandt ligger endnu her og venter paa Nytt fra Hoffet. I denne Anledning har han i Aftes sendt sin Tolk til Kiøbenhavn, efter at han først havde spurgt mig til Raads, om ikke Dette var det Bedste. Kongen har nylig tilskrevet Generalstaterne, at dersom hans Mægling kunde tiene til at fremme deres Tractater paa det ene eller andet Sted, vilde han give Sehested, der afgik som Ambassadeur til England og Franfrige, Ordre til at giøre sin bedste Flid i saa Henseende. Staterne have svaret heel koldt: de takkede Kongen for hans Tilbud, og vilde paalægge deres Ambassadeurer at underholde god Correspondance med Hans Majestæts. Dette Svar har Le Maire simplement sendt til Hoffet, uden selv at overbringe det. Capell og Holt ere begge reiste til Hamborg for at afgiøre deres Strid med en Duel, „efter Hs. M. hahr sigh sin rättligheet i så motto begiffwadt, att dhe måtte sigh medh hwarandra affinna“. Man mener, at Buchwalds Sag skal blive afgjort med en Sum Penge“.

148. Helsingør 28. Mai 1662. „Hs. K. H. var efter de sidste Tidender alt passeret Nyen. Sehested er gaaet til Ribe, for derafra at reise til Svæ til Holland. Der berettes mig af en troværdig Haand, at Grev Rantzau skal have formaaet Kongen til Intet at foretage sig i Statens eller Hoffets Anliggender, „uthan hans Communication“, hvilket vel synes selsomt, efterdi han saa nylig ei var i stor Credit. For nogle Dage siden har Hr. Henrik Bielke aflagt Ed som Rigsadmiral; og har faaet Rang næst efter Cantöleren. Man mener, at han endnu i denne Uge skal blive reisefærdig til at gaae til Jöland. Den russiske Gesandt blev igaar afhentet til Kiøbenhavn, dog kun med ordinære Postvogne; men hans Fortæring i Dvarteret her er bleven betalt. Gi-

tadellet i Kiøbenhavn avancerer til største Hiertesorg for Borgerne. Der er ogsaa Nogle, som ei ganske billige Ruses Fortifications-Methode; han er desuden over al Maade dyr med Alt, hvad han foretager sig. Han har nylig været i Frederiksbodde, men man er ikke enig med ham om hans Plan til at befæste dette Sted".

149. Helsingør 30. Mai 1662. „Nu stunder Herredagen til, som er bestemt at skulle holdes hvert Aar i Juni Maaned. Af denne Grund synes det ikke troligt, at Kongen, som der fortælles, inden kort Tid vil reise til Holsteen, for at blive 3 til 4 Maaneder borte. For et. Par Dage siden har Hs. M. været nærværende ved Sprængningen af en Mine udenfor Kiøbenhavn".

150. Helsingør 7. Juni 1662. „For nogle Dage siden har den russiske Envoyé havt Audients hos Kongen".

151. Helsingør 11. Juni 1662. Kongen havde fra Frederiksborg gjort en Reise til Kronborg for at besee Fæstningsværkerne. Sehested var reist over Land til Holland. Duwall havde bemærket, at svenske Goffardiesarere, som hilsede Kronborg med svensk Løsen, kun besvaredes med 1 Skud. Styklienten paa Kronborg havde i denne Anledning sagt, at han havde Ordre til at gjøre denne Forskiel paa Orlogs- og Goffardieskibe. Han havde ligeledes bemærket, at man efter sat Bagt ikke svarede noget Skib. Paa svensk Side var den Feil begaaet, at da Admiral Bielke gif giennem Sundet og gav dansk Løsen for Helsingborg, havde Constabelen forsumt at svare ham.

152. Kiøbenhavn 13. Juni 1662 (fra P. Chambers til Rigscontsler, Grev Magnus Gabriel de la Gardie). Efter gammel Bane begyndte man nu atter at udsprede Nygter om Rustninger i Sverrige. Grunden hertil var, at Stænderne (?), som nu vare samlede, og som man hele Vinteren havde opholdt med Løfter om en Reduction, atter dreve stærkt paa denne Sag. Det Værk, som de Svenske havde anlagt ved Kronborg, blev demoleret.

153. Helsingør 18. Juni 1662. „Grev Rantzau er den 15. reist til de varme Bade. En kurfachsisck Overkammerherre, Grev von der Natte, er ankommen til Kiøbenhavn. Man troer, at han skal anholde om den ældste Prindsesse ¹⁾. Der siges, at

¹⁾ Kong Frederik III.s ældste Datter, Anne Sophie (født d. 1. September 1647), trolovet d. 2. og ægteviet d. 9. October 1666 til den ved

Buchwald skal betale 50,000 Rigsdaler for ei at have adlydt Rigmarskens Ordre og Commando“.

154. Helsingør 21. Juni 1662. „Grev von der Natte har den 18. d. M. havt Audients hos Hs. M., og er samme Aften bleven tracteret ved Kongens eget Taffel i Dronningens „Lustgårdh“ ¹⁾. Der skal aftaffes 34 Mand af hvert Compagnie baade til Hest og til Fods, og efter det nu giorte Forflag vil man beholde 17 Compagnier til Hest og 33 til Fods. Men da Dette ei kan forslaae, troer man, at ogsaa Resten (?) af Hestfolket skal affediges, og Officererne stiftes ind under Garden. Man fortæller, at Hs. M. agter sig til St. Helene Kilde St. Hans Dag, hvilken Kilde her berømmes meget. Om nu dens Roes grunder sig paa dens Virkninger, eller kun paa en Dvertro (om dess pryss nu bestaar *revera* i siellfve effectet, eller een widskepelse), er mig ikke bekiendt“.

155. Kiøbenhavn 24. Juni 1662 (fra Peter Chambers). „Jeg kom igaar i et Huus, hvor der stientes Viin, og satte mig ned ved et Bord, ved hvilket adskillige Personer sad. Blandt disse bemærkede jeg et Par Borgere fra Malmø, som havde deres Tale for sig selv; de hverken kiendte mig eller vidste, at jeg forstod dem; thi der var en Englænder med mig, med hvem jeg talte Engelsk. De omtalte det store Besvær, de havde havt i den sidste Krig, at de ofte havde maattet proviantere den i Landsfrone liggende Flaade og maattet underholde baade de tydske Ryttere og de tydske Soldater. For nogle Maaneder siden havde de frivilligen givet G. M. og Kronen 1500 Rigsdaler, mod den Forsikring, at de herefter skulde blive forstaaede for at underholde

---

sine frigerste Egenstaber bekiendte Kurprinds, senere Kurfyrst Johan Georg III. af Sachsen. I dette Egteskab blev hun Moder til de tvende efter hinanden følgende Kurfyrster, Johan Georg IV. og Frederik August I. Hun døde paa Slottet Lichtenburg i Sachsen d. 1. Juli 1717. Böttiger, Gesch. Sachsens, II. 179. 260. S. isvrigt om dette Egteskab O. Wolff, Griffenfelds Levnet, S. 205.

1) Ved denne Dronningens „Lustgårdh“ forståes det da nylig opbygte Dronninggaard.

de tydske Soldater. Dette Lyfte blev holdt een Maaned, men nu maatte de paany underholde denne Krigsmagt. Nyligen var der ogsaa kommet et Brev fra G. M., hvorefter de skulde erklære sig, om de vilde beholde Porttolden eller istedet give 6000 Rdlr. om Aaret, hvoraf de mærkede, at G. M. var naadigst findet at ruinere deres Stad, og forlægge den til Landskrone. De havde affendt Nogle for at klage deres Nød for G. M., og haabede, at disse skulde komme tilbage med en god Resolution. Hvis Dette ikke skete, vilde nogle af de Fornemste drage deres Kaas og lade Huus og Gaard i Stikken. De sagde, at hvis denne forbandede Porttold ei havde været, vare Mange af de fornemste Borgere i Kiøbenhavn reiste over til Malmø, og de nævnte vel 20 af de bedste Borgere her i Staden, der endnu vare findede at drage over, naar kun denne Porttold blev affkaffet. „Vel er det sandt“, „sagde de“, „at vi have Besvær; men saa tillades det dog ei vore Soldater at giøre os nogen Overlast (förång) eller Bold, som her dagligen skeer, og hvis kun Hs. M. vilde give os nogen Lindring, troe vi, at hele Kiøbenhavn skulde flytte over til Skaane“. „Jeg kunde ikke mærke Andet, end at de vare ærlige svenske Mænd. De forbandede dem, som vare Marsag til det Forræderi, de havde havt for, og de meente, at de maaskee lede derfor til Dato. De talte sagte for sig selv, paa det at de Danske, der sad ved Bordet, ei skulde høre dem, men for mig agtede de sig ikke. Oberst Urne har havt en Querelle med Oberst Brockenhuus angaaende nogle Ord, som Sidstnævnte havde ladet falde til Bestæmmelse for den svenske Nation. De skulde derover have verlet Rugler; men siden erklærede Brockenhuus, at de ei vare sagte i den Mening. Der var ogsaa Andre, som lagde sig imellem, saa at Sagen blev bilagt i Mindelighed. Der faldt igaar nogle haarde Ord mellem Generalmajor Fuchs og Ruse ved Mønstringen. Fuchs vilde have en Soldat løs af Ruses Regiment, som denne ei vilde slippe. Der faldt haarde Ord i Feltherrens og andre fornemme Herrers Nær-værelse, og Fuchs slog Kney for Ruse. Almuen havde saa sikfert ventet, at der skulde være skeet en almindelig Aftakelse; men der affedigedes kun nogle og 60 Mand, og disse vare syge, lamme og uogne“.

156. Helsingør 25. Juni 1662. „I den Hensigt at opvarte Hs. M., samt af Curiositet, gjorde jeg en Reise til den

vidtberømte St. Helenæ Kilde. Dog havde jeg ei den Lykke at see Hs. M. der. Man meente, at han vilde komme derhen i Gensomhed, naar den store Folkemængde var borte" ¹⁾.

157. Helsingør 27. Juni 1662. Residenten havde modtaget sin Konges Befaling om at forhindre, at Grevinden af Vasborgs Modpart, Cort Rosenbruch, skulde faae nogen Attest eller Anbefaling fra det danske Hof. Den 25. Juni havde Fuchs aftakket endeel Soldater i Helsingørs Garnison, 37 til 40 Rytttere; hvormange til Fods, vidstes ei; dog sagdes 12 af hvert Compagnie. Fuchs havde udladt sig med, at han efter 3 Ugers Forløb skulde aftakke endnu flere. Kongen var endnu i Frederiksborg, men meentes den følgende Dag at ville reise til Kiøbenhavn.

158. Kiøbenhavn 1. Juli 1662. „Saavidt jeg kan erfare, er der i denne Reduction aftakket 1500 Mand. Skulde den Krigsmagt, der endnu havez tilbage, ligeledes blive reduceret, saa turde der vel med Tiden udbryde Noget, som endnu ligger skjult i Gemytterne, blandt denne meget misfornøiede Adel. Tvende danske Oberster af Navnet Orizow, der hidtil havde beholdt deres Charger, ere blevne casserede, og Commandoen er given til en tydsk Oberst-Lieutenant. De Afskedigede lamentere over den flette Depeche, de bekomme, og beklage sig paa det Høieste med heel slemme Ord; hvorimod de offentligent berømme, hvor vel de i Sverige aftaktede Folk ere blevne behandlede. Alligevel hører jeg, at Residenten Juel skal rapportere hertil om en stor Mængde misfornøiede Officerer, som skulde sollicitere hos os, og ei kunne faae deres Contentement. Af hvad Grund han skriver Sligt, kan jeg ei vide. De fornemste Ministre her ere ikke lidet utilfredse. Grev

¹⁾ Frederik III.s aarlige Besøg ved denne Kilde ville oftere blive omtalte i Fortsættelsen af dette Bærk. Ogsaa Kong Christian V. besøgte, ligesom sin Fader (og Bedstefader, jvfr. Werlauff, Antegnelser til Holbergs Lystspil, I. 219), Helenæ Kilde St. Hans Aften. Under 23. Juni 1670 rapporterer den svenske Gesandt, Hr. Lilliecrona, sit Hof: „Hele Hoffet reiste i Mandags til Frederiksborg, og idag vil Hs. M. være ved St. Helenæ Kilde, hvor der hvert Aar ved St. Hansdags Tid samler sig en Mængde Folk for at drikke og bruge Vandet, hvilket man hidtil har tillagt en særdeles og overordentlig Virkning“. (Rigsarchivet i Stockholm).

Kangau, som foregav en Reise til Suurbøndene, er paa sine Godser i Holsteen, og vil vel neppe komme mere til Hoffet. Felt-herren Schack er — — — forlovet for at reise til sine Godser i Tjen; han har vel ansøgt Hs. M. om at maatte gaae til Suurbønden, men har faaet Afslag. Man holder ogsaa for, at Hr. Sehested (hvad han ogsaa selv har sagt mig) vil, naar han har udført sin Ambassade; „wikla sigh uthur denna bestellingh“. Nogle ville sige, at han alt skal være forsikkert om sin Soutien i England og skal være findet der at ende sine Levedage. „Gabell allena förer nu heela werckedt, medh mångas Klagan ¹⁾, och har han giordt sigh så considerabel, att ehuruwähl K. M. hahr det störste förtroende till honom, så ähr det doch icke så stoort, att y fall han aff Hs. M. bleffwe medh något widrigett mötter (?), han då skulle bliffwa ståndandes, och y fall då han wille någon ondh wägh uth, fruchtas han myckedt

1) Med ovenstaaende og flere i næste Deel af dette Bærk forekommende Uttringer om Gabel som Dphavsmand til mange for Landet trykkende Foranstaltninger i Decenniet 1660—70 kan sammenlignes den svenske Minister Lilliecronas Skildring af den almindelige Glæde, da den forhadte Yndling efter sin kongelige Beskytters Død fjernedes fra Styrelsen. „Igaar“ — skriver Hr. Lilliecrona under d. 21. April 1670 — spurgtes her ved Hoffet den Forandring, at Statholder Gabel, der i den gamle Konges Tid var den fornemste Minister, har anholdt Hs. M. om en naadig Afsted og faaet denne. Dette bestyrker den af Alle, især de indfødte Danske, nærede Forhaabning om en mildere Regiering; thi de slutte af denne Forandring, at Hs. M. misbilliger (ogillar) de Consilier, hvorefter dette Rige hidtil er blevet styret. Det skal ogsaa have vaakt en stor Glæde over hele Landet, da man havde befrygtet, at Hs. M., siden han tøvede med at fuldbyrde hvad der ved hans Tiltrædelse blev udlovet til Indvaanernes Dykomst og bedre Vilkaar, skulde have ladet sig indtage af Hr. Gabels Raad til at forandre sin gode Hensigt: hvilket Almuen med stor Urolighed har bevidnet for de Deputerede af Raadet, der af Kongen vare udsendte for at tage Undersaatterne i Ed, og derhos yttret det Dnske, at Hs. M. ei længere vilde betiene sig af Schacks og Gabels Raad, der havde været Landet til-saa stor Skade. Mange Andragender om denne Sag, som medgaves de Deputerede, ere igien af dem overleverede Hs. M., der har giennemlæst dem og undret sig meget over, at Landets Tilstand var saadan“. (Rigsarchivet i Stockholm).

mehra ähn någon annan" ¹⁾. Dronningen skal ikke være ham synderlig naadig, ligesom der ogsaa meget gives Hendes Majestæt Skyld for de andre Ministres Mécontentement. Cantsler Lente har ogsaa faaet Permission til at søge Badene for sin Svagheds Skyld; men, som man troer, agter han sig ikke saasnart igien hertil. Her seer in Summa meget underligt ud, „och ähr een serdeles och sälsom coniunctur af affaires“. Giftermaalet [med den sachsiske Kurprinds] holdes for afgjort, uagtet man endnu ei vil tilstaae det ved Hoffet. Min Bert ²⁾ har Ordre til at gjøre Prindsessens Portrait færdigt, som skal bortsendes. Grev von der Natte er allerede bortreist. Oberst Christian Urne, som med allerunderdanigst Taf erkiender Eders Majestæts Naade med det ham givne Regiment, beder G. M. ei at tage det unaadigt op, at han ikke saa hastigt kan komme bort, da han endnu ei har kunnet komme til nogen Rigtighed med Hensyn til sin Fordring“.

159. Kiøbenhavn 4. Jult 1662. Residenten havde anmodet Cantsleren om, hvis Cort Rosenbruch skulde præsentere sig for at søge nogen Recommendation, da at erindre sig, hvad han havde sagt ham om denne Person. General-Gouverneuren i Skaane, Grev Steenbock, havde ladet ham vide, at den Constabel, som havde forsømt at svare Bielke, var bleven dømt fra Livet af Krigsretten. Dette havde han fortalt Secretairen Krag, som igien havde berettet det for Kongen. Hs. M. havde derpaa intercederet for Constabelen, og bedet Duvall om at gjøre det Samme. Sagen havde hidtil været ubekiendt ved Hoffet, da der endnu ikke var kommet Efterretning fra Bielke. „Man er nu bestieftiget med Herredagen og Justitsfagerne; der høres store Klager og Besværinger af Folk, som have noget dermed at gjøre, „huruledes medh det wäsendet går heelt lamt till“; ogsaa klages over, at Hs. M., der ellers pleier at præsidere, nu kun sielden lader sig see. Man venter nu snart Dronningens Broder, til hvis Modtagelse der gøres allehaande kostelige Tilberedelser. Som mig er sagt, arbeides der ogsaa paa en Ballet til deres Divertissement.

¹⁾ Jvfr. med disse Uttringer om Gabel S. von Kaumer, Briefe aus Paris, I. 80.

²⁾ Maleren, den yngre Carl von Mandern, s. ovenfor S. 221.

Suchs er bestemt til Commandant i Nyborg; men om han ogsaa faaer at giøre med Landet i civile Sager, er uvist, og man vil ei antage det her. Biskoppen, Borgemestrene og Stadshauptmand Thureson have hver faaet en Carosse af Hs. M. Med Citadellens Opbyggelse gaaer det ivrigen fort, og man har her den Gissning, at Kiøbenhavns Privilegier ligesaa fort skulle indskrænkes".

160. Kiøbenhavn 8. Juli 1662. Cort Rosenbruch havde søgt Ansættelse i Danmark; da han ingen saadan havde kunnet opnaae, havde han af Schack forlangt en anbefaling til Greven af Tecklenburg i Anledning af en Strid, som han havde med dennes Undersaatter. Hermed var han strax reist bort. Tvende franske Skibe vare ankomne i Sundet; de agtede sig til Stockholm for at hente endeel Kanoner og anden Ammunition til Kongen af Frankriges Magazin. Dronningens Broder var ankommen d. 7. Juli; han modtoges paa Toldboden af Dronningen og ledsagedes af hende til Slottet. Suchs var alt afreist til Fyen.

161. Kiøbenhavn 11. Juli 1662. Residenten arbeidede paa Oberst Christian Urnes Expedition og meente inden faa Dage at komme til Liquidation. Fra Forstanderne for Hospitalet i Christianstad havde han modtaget en Fordring paa nogle tusinde Rigsdaler, paa hvilke de havde Kong Christian IV.s Obligation, som var confirmeret af Kong Frederik III. For nogle Dage siden havde der paa et Sted i Staden reist sig en saa stærk Hvirvelvind, at den havde omkastet et Huus og en Beirmølle, uden at man noget andet Sted havde mærket til den.

162. Kiøbenhavn 15. Juli 1662. „Kongen, Dronningen, Hertug Johan Frederik og hele Hoffet reiste igaar til Frederiksborg. Som nogle mene, agte de sig dervfra til Lolland for at forlyste sig med Svanejagt. For nogle Dage siden havde Dronningen, den ældste Prindsesse og adskillige Damer her af Staden det Tidsfordriv for „att löpa medh desse danske Post Calesser till rings“ i Kongens Have. I disse Dage har man været beskæftiget med at lægge en vis Contribution paa enhver Tønde Hartkorn, efter den Matrikel og Tact, som af visse dertil forordnede Commissarier er indrettet over hele Riget. Den trykker især Adelen og Andre, som have Jordegodser, „att dhe bindas till att swara för öde“. Generallieutenant Ahlefeld, som har en Rest-

Fordring paa G. M., meente, som han sagde mig, at det meget vilde tiene til at fremme Afgjørelsen baade af Urnes og Andres Fordringer her ved Hoffet, dersom han maatte blive hiulpen i sin Sag. Han ønskede, at Det, som han havde tilgode hos G. M., maatte blive betalt til Urne, hvorimod han igien kunde tage det samme Beløb af den Sum, som den danske Regiering var Urne skyldig".

163. Helsingør 19. Juli 1662. „Nogle Dage inden jeg reiste fra Kiøbenhavn, ere en Borgemester og en Raadmand paa Christianshavn blevne indstevnede for Hviesteret, fordi de i en Supplication skulle have forgrebet sig imod den Respect, de vare Hs. M. skyldige. Begge ere, uden at faae deres Dom beskrevet (som ellers er Brug), blevne fastede i Blaataarn. Dette vækker megen Eftertanke, især hos Adelen. Som berettes mig af En, der selv har siddet som Dommer i denne Sag, skal den ei fortiene saa stor Straf. Majoren paa dette Sted, van der Weide, har igaar faaet sin Afsted, og en Major Schack, Brodersøn af Feltherren, er kommen i hans Sted".

164. Helsingør 23. Juli 1662. „Den sidst omtalte Sag er ei bleven paadømt af Hviesteret, men man har (hvad aldrig tilforn er skeet) udnævnt Commissarier til at paaftende den. Disse Commissarier (af hvilke Erik Krag er En) have fældet den Dom, at Borgemesteren og Consorter skulle overgives til Kongens Raade og Unaade, hvorpaa baade Borgemesteren og Raadmanden ere førte i Fængsel. Man mener, at her endnu efterhaanden skal opkomme mange flere Sager, hvilke man havde anseet som glemte og henlagte. Hoffet er endnu i Frederiksborg, og vil sikkert blive 3 til 4 Uger borte. Det siges, at Hs. M. imidlertid vil reise fra Frederiksborg til Lolland og Falster".

Bilag.

Documenter vedkommende Borgemesterens, Raadmandens og Borgerkabets Sag paa Christianshavn.

1. Tvende Borgeres og Rodmestres Begiering til Borgemester og Raad paa Christianshavn.

Gunstige og Wählwyse Borgemester och Raad: Eftersom wy fattige Mend denne besuerlig Rodmesters tjenste paa Rom tyd

haffuer betiendt; och wores moye och besuering bliffuer huer dag større, formedelst een stoor deehl Indwonernes merchelige utohlmodighed offuer denne uformodelig forandring, at de icke bekommer suar paa deres Supplication effter begiering; saa naar wy dennem tillsyger effter befaldning, suares aff een dehl Ilde, at Byens privilegier ere suechede; andre siger, at wilde her fra, naar Portene bliffuer obnede, thy de nyder deres moye Intet gott aff, och at de opsehige nyder best fred, med mere utolmodighed och onde suar; wy derforre nødes at begiere tienstwilligst, at wy fra forschrefne tieniste maatte entlediges, effter som woris aar ere forby. Saa wy forhaaber, at wy fattige Mend ey offuer æffne der med belastes, mere end alle andre medborgere. Christianshavn 9. Oct. 1659.

Christen Carstensen.

Erich Erichsen.

2. Christianshavns Magistrats Forestilling til Kong Frederik III.

Stormedigtigste, høybaarne, allernaadigste Konge. Effter atschillige underdanigste ansøgning till G. R. M. och Her Rygens Hoffmester om Ius vocandi till Preste Kaldet, er det os wehl loffued, huilched løffte wy och Indbyggerne paa deres yderlig anmodning hafuer ladet forstendige. Mens efftersom een deehl af dennem nest førleden Løffuerdag sagde sig at hafue fornummet, at dend Tydsche Capellan søgte sig udi Kaldet at wille Indtrengge; hafte største dehlen de Dansche Indwonere os denne hosføyede Supplication leffueret, huilchen wy søgte stedz igen at wille till G. R. M. hafue leffueret. Mens kunde icke treffe beleilig middell. Huor paa erfahres, at forbeneffnde Tydsche Capelan i gaard, Et sitt forhuerffuede Kongelig Kaldsbreff aff Predichestohlen skall haffue lest; huilchet er imod allerunderdanigst forhaabning och Her Rygens Hoffmesters gode Løffte paa Hs. Mts. weigne; maa der ofuer fornemme største dehlen af dend Dansche Almues merchelig utohlmodighed, os forekastendes, at de formente sig med deres ofuer udstaaende pressur fast bedre benegenhed i denne tyd at hafue forwente(t) och forschylt, och at de som betee sig opsehige, deres begiering fremmes, och de lydige der imod forachtes. Item huruledes de meddeehlte nye privilegier her med allerede ere sue-

chede, och at der af kand sees, huad de maa wente sig, at nyde i flere deß puncter etc. Huorudoffuer dersom G. R. M. intedt i samme Kald effter vnderdanigste ansøgning will forandre, da begieres allerunderdanigste G. R. M. tilladelse breff, att en huer Indwohner, som sig udi saligheeds middell aff Her Rasmus Bysing ¹⁾ icke wille betiene, de at maae were forundt och tillat, huilchen anden Erlig Prestemand dennem løster at søge, och lade sig betiene aff, till huilchen een huer aff sin Rettigheed kand betahle. Och effterdi eenigheed och Samdrectigheed i denne besuerlige tyd er høveligen fornøden, heldst i de ting, som wed ringe middell fast Idelig aff fornødenhed maa fortsettes; forstaaer wy icke Rettere, end woris æd os tilholder, dette vnderdanigst at andrage, att wy icke skulle befindes forsømmelig at hafue wered, om een deehl af Indbyggerne bliffuer i det forsett, som de lader sig forlyde, nemlig at de effter mueligst leiligheed wille begiffue sig herfra stedet. Huorpaa i ald vnderdanigheed forventes et naadigt och begierligt giensuar. Duschendes G. R. M. Gudz høye beschermelse troligen at were befallet.

Actum Christianshaffn den 10. Octob. A^o 1659.

Eders Kongl. M.^s tro och plichtige tienere
Jens Søffrensen. Hans Søffrensen. Hans Johansen.

3. Dom affsagt i Høiesteret mellem Jens Sørensen, Borgemester paa Christianshavn, og hans Medinteressenter paa den ene, og Hr. Rasmus Bysing, Sognepræst, paa den anden Side, d. 3 April 1662 ²⁾.

Effterdi Commissarierne funderer deres domb 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. Post paa Richtig Documenter, Recessen, och Kirche

¹⁾ Hr. Rasmus Bysing, født i Haderslev 1632, havde i adskillige Aar været tydsk Præst (Capellan?) ved Christianshavns Kirke, inden han 1659 blev beskikket til (dansk) Sognepræst. Worms Lexikon, I. 201. Paludan, Saml. om Christianshavn, S. 77, 97.

²⁾ Som sees af de ovenstaaende Actstykker i denne mod Christianshavns Magistrat og Borgerstab anlagte Tendantsproces, var Sagen angaaende Ius vocandi til Sognekaldet afgjort ved Commissarier, hvis Kiendelse stadfæstedes af Høiesteret. Forsaauidt der var Spørgsmaal om en formeentlig Majestatsforbrydelse, henviste denne Domstol Sagen til

ordinantzen, er for Retten affsagt, at de der med ingen vrett haffwe giordt, men at dend i alle maader bør wed macht at blifue. Den Tredie Postes decision, som concernerer Hs. Kongl. Maytz egen Interesse, och Commissarierne till sitt tilbørlig Sted henwyfer, blifuer høystbemte Hans Kongl. Mtt stelff forbeholden.

4. Kongelig Befaling til Fiskalen om at tiltale Borgemester og Raad samt Togle af Borgerstabet paa Christianshavn „for de Poster, hvori de mod Kongens Høihed eragtes at have forseet sig, i den Sag mellem Os Elskl., Hæderlige og Værlærde Hr. Rasmus Bysingh og forstr. Borgemester og Raad“.
Kjøbenhavn 10. April 1662.

5. Fiskalens Indlæg mod Borgemester, Raad og Borgerstabet paa Christianshavn.

Efftersom ieg till i dag effter Kongl. Mtt min allernaadigste Konges og Herres allernaadigste willie och befaldning haffuer Indsteffnet Borgemester, Raad och med dem Interesserede Borgerstabet her paa Christianshaffn, till att lyde och vndgielde for den groffue formastelse, som de for dend høyeste Rett sidst forleden dend 3 Aprilis ere befunden at hafue begangen imod G. R. M. Kongl. høyhed och respect; een deehl udi det, att de sin Rettigheed till Sogne Prestens vocation paa Christianshaffn haffuer anmasset och tiltaget, een deehl i det, de imod Kongl. Mayttz. vocation deres privilegiers erindring haffuer misbrugt, och een deehl wed afschilliche vbeqvemme och oprørsche ordz udkastning, der Byen till Landz och Bandz wahr blocqueret, och samptlig Raad och Borgerstabet wore bewebnede Soldatere, huilchet altsammen med deres egen hand och schrift demonstreres, huor imod Jeg paa Kongl. Mttz. weigne ingen undflycht will admittere, meged mindre till ophold och dila-

---

Kongens egen Afgjørelse. I den nye Sag, der saaledes reiste sig, frifandt Bythingsdommen de Indstevnte, men underkiendtes ved høiere Instants. Processen endtes formodentlig med de anlagede Magistratspersoners Affattelse. (Svfr. Solberg, Danm. geistl. og verdsl. Stat, 3. Udg. S. 591, hvor Johan Sørensen nævnes som Borgemester paa Christianshavn fra 1659—1662).

tion Sagens beschaffenheed, som for dend høyeste Rett een Gang aff Hs. R. Mtt. och Raadet er hørt och Estimeret, lade henstaa.

Thi setter Jeg i Rette: 1. Om Borgmester, Raad och dend gansche Menighced, som befindes at hafue anmastet och tiltaged sig Rettigheed till Christianshaffn Sogne Prestes Kald, som dennem for den høyeste Rett er frakiendt, icke bør at byde deres woldsbøder. 2. Om icke Christianshaffns Byes Privilegier Kongl. Mtt. ere hiembfalden, effterdi Øfrigheden med och paa Borgersehabet's weigne haffuer puched paa dennem Imod Hans Kongl. Mtt., aff huis Raade de Staden ware giffne och meddehlte. 3. Om icke alle de Øfrighed och Underdanere, som befindes at hafue ladet falde de mange vbequem's ord udi Krygstyden, der de wahre bewnede Soldatere, och Fyenden byen haffde blocqveret, bør effter Krig's articlerne den 8. och dend 30. att straffes paa deres Liff och formue: Serdeles de som i saadan faction haffuer wered hoffuedmend, och burde billigen at hafue Straffed saadan Øhersomheed och Trog. 4. Om icke dend dissidentz och mistroe, Øfrigheden och Interesseret Borgersehabet haffuer ladet sig forlyde med, Imod Kongl. Mtt. deres herre och Konge, er Imod deres æd och underdanigheed, och der med giordt sig uwerdige at pretendere nogen Kongelig naade och beschermelse. I denne saag begieres en endelig domb strax att blifue affsagt, at dend for sine offuerdommere till wydere deduction och Confirmation vden ophold kunde Indsteffnes. Datum Haffniæ 29. April 1662.

Kongl. Mtt. till Danm. och Norge besteldter
General Fiscall
Søren Cornerop.

6. Slutning af Bythingsdommen over Christianshavns Magistrat.

Dett andett schriftlig Indleg aff tvende Rodemestere till Borgm. och Raad offuergifuid, da effterdi befindes, de der udi andrager atschillige ord, som nogle aff Christianshaffns Borgere schall hafue ladet falde om deres vtolmodigheed, privilegiers suechelse, opsehiges forfremmelse, udfstanden moyed adnydelse (sic), Saa Endog saadane ord wel haffuer udseende till ufornøyelighed och beschyltning Imod øfrigheden, dog effterdi wed samme ord udi Ringest icke naffngiffues en ten nedrig eller høye øfrigheed, meget mindre Kongl.

Maytt. der med at were meent, da bør Christen Carstenzen (som nu allerede (alene?) aff bemelte 3 Rodmestere her till Indsteffned er) enten naffngisue de, som samme ord talt hafuer, eller hand stelf forklaare, saa wytt hand forstaet hafuer, enten samme utöhlmodigheed och besuering er meent och tablt Imod Byens Magistrat, eller høy Dffrigheed, der effter gaaes derom wydere, huis Rett er.

Dend 3. Suplication aff Borgem. och Raad underschrefued och dend 10. October 1659 Dateret angaaende, da befindes først, att dend effter dend største Deel dend danske Menigheds schriftlig begiering at were schedt. 2) och saa stretchende sig fornemmelig till vnderdanigste ansøgning och beuilning till Jus Prest at falde. 3) Till kiende giffue huis de om dend Danske Menigheedz wtohlmodigheed hafuer fornummedt, och huis borgerschabet formente, och dem føre kastet, effter foran rørte Rodmesternes angisuelle om opseziges forfremmelse och privilegiernes suechelse.

Effter berørde omstende, och effterdi befindes Borg. och Raads forbemte andragelse ey at kand kiendes for andet endh een troplichtig Relation om huis war fornummed om nogle Borgerschabets mening och utolmodighed, som de doch schal haffue straffed, och dets effect hindret och dempet, saa at ey allene Inted i Gierningen der aff er udbrut, men endoch samme angisuelle icke hafde weret funden at fremwyse, huis icke der till med dend Prestetrette nu offwer 2½ Aar effter deds Dato ware blefuen anlendet (?).

Da wydes effter sliig beschaffenhed ey med nogen fundament fors. Borg. och Raad att tillkiendes for ubeqwems ord, som dem ey ofuerbewyst er, noget att lyde, effter wores gode Landz Louffue och Recesser; meged mindre effter Trettesettelse eller Krigs articlerne, effterdi bemte Christianshaffns Magistrat och Borgerschab ey som Pensionarier hafuer werid Militarisch, men allene borgerlig æd och plicht vndergisne, och doch icke deds mindre effter dend 8. Cap^{te}ll med adwarfell och Relation om fordechtige och till ulempe udseende ord dennem underdanigst och trofskyldigen forholdt haffuer.

Datum. Kiøbenhaffn dend 21. May Anno 1662.

Claus Iffwarßøn Ravn ¹⁾.

¹⁾ Claus Ivarsen Ravn, Byfoged i Kiøbenhavn fra 1638—1660; derefter Raadmand, † 1669. Da Christianshavn indtil A. 1685 havde sin

165. Helsingør 30. Juli 1662. „Hs. M. ventes sikkert til Kiøbenhavn idag, hvis han ikke allerede er ankommen. Man troer, at den unge Hertug af Dresden ligeledes ventes ved Hofset, og at adskillige Divertissementer skulle indrettes til hans Komme. Der arbeides her flittigt paa Fortificationsværket, dog uden stor Frugt; thi alt som de demolere vort Værk paa den Side, der vender mod Helsingborg, og ville fylde paany, tager Søn det bort og tilintetgjør deres Arbeide“.

166. Helsingør 1. August 1662. „Igaar reiste Kongen og Dronningen, og Dagen forud alle Prindsesserne til Nykiøbing paa Falster, for der at møde Kursyrstinden af Sachsen og den unge Kurprinds, til hvis Transport Kongen har affendt Skibet den „norste Genhjørning“ til Lybek. Man mener sikkert, at Gistermaalet nu vil blive besluttet. Om de høie Gæster komme til Kiøbenhavn eller til Frederiksborg, kan jeg endnu ikke erfare med Visshed; men man troer sikkert, at de først skulle tilbringe 3 til 4 Uger paa Nykiøbing Slot. En Gesandt fra det fyrstelige gustrowske Hof skal for 3 til 4 Dage siden være ankommen til Kiøbenhavn, for, som mig siges, at kræve nogle (Kongen) forstrakte Penge. Ligeledes er en oldenborgsk Gesandt for Tiden i Kiøbenhavn. Et Rygte om Udrustninger i Sverrige baade til Lands og til Vands har atter gaaet i Kiøbenhavn. Jeg kan ikke troe Andet, end at det beroer paa det gamle Fundament“.

167. Kiøbenhavn 1. August 1662 (fra Peter Chambers). „Den 29. f. M. fik Hs. M. den uventede Tidende, at Kursyrstinden af Sachsen med sin ældste Søn og Kursyrstens Søster, der tidligere har været gift med Christian V., allerede vare ankomne til Holsteen og agtede sig her til Danmark, hvorpaa der strax ved Hoffet blev gjort Anstalt til paa bedste og hurtigste Maade at møde dem. Der sendtes 3 Jagter med allehaande Proviant, Brekeler-Viin, Ol, kostelige Tapeter samt en stor Deel Meubler til Nykiøbing Slot paa Falster. Prindsessen af Danmark sendtes iforveien sidste Onsdag tilligemed mange fornemme Damer og 6 Karether, eftersom disse ei kunne føre saa hurtigen som Kongen og Dronningen med deres Postvogne. Jeg hører, at Kongen

---

egen Byfoged (Solberg a. St.): har Navn formodentlig paakjendt denne Sag som Sattedommer.

vil møde dem paa Falster og tractere dem nogle Dage paa Nykiøbing Slot, hvorefter man mener, at de skulle komme hertil, og at Hs. M. senere vil have dem til Frederiksborg. I denne Anledning foranstalttes et kosteligt Fyrværkeri ved Lysthuset i Skoven udenfor Frederiksborg. Det vil koste Noget, thi jeg hører, der er over 150 Personer. Klokken 3 imorges reiste Kongen, Dronningen, hendes Broder, Hertugen af Celle, og hele Hoffet. Livgarden til Hest drog ogsaa bort igaar. De skulle holde deres Indtog her i Staden med største Pragt, og Borgerne skulle i Gevær, hvilket de holde for en stor Ære, esterdi de ei have været i Gevær, siden de bleve Adelsmænd (sic). Alle Borgemestrene her i Staden ager nu i deres luffede (teckte) Karether, hvilke Kongen har skienket dem og Erkebiskoppen for deres troe Tieneste i sidste Krig."

168. Helsingør 5. August 1662. „Man venter det store moskovitiske Gesandtsskab hertil; det skal indlogeres i Grev Ulfelds Gaard i Kiøbenhavn, som til den Ende bliver repareret. For et Par Dage siden er der beskiftet tvende Borgemestre paa Christianshavn; den forrige Borgemester samt Raadmanden holdes endnu i Arrest“.

169. Helsingør 8. August 1662. Kurfyrstinden af Sachsen og Kurprindsen med et Følge af 150 Personer ere alt for nogle Dage siden komne til Svæs fra Heiligenland til Nykiøbing, hvor begge D. D. M. M. have modtaget dem. Over Hamborg er det berettet, at den regierende Hertug af Celle, Dronningens Broder, ligeledes agtede sig hertil; men om han er i hines Følge, er mig ikke bekiendt. Da Provisionen paa Nykiøbing Slot skal falde knap for saa stor en Suite, troer man, at Hs. M. og Hoffet ei ville blive der længe, men at det er Kongens Aigt først at begive sig til Frederiksborg og siden til Kronborg, for at man imidlertid kan føre de Meubler tilbage til Kiøbenhavn, som ere brugte i Nykiøbing. Commandanten Holt har isinde at afbrænde et Fyrværkeri paa sin egen Befostning, for dermed at modtage Hs. M.“.

170. Kiøbenhavn 12. August 1662 (fra Peter Chambers). „Terlon ventes til Kiøbenhavn. Den danske Prindsesse og Kurprindsen af Sachsen bleve trolovede forleden Fredag. Det vil temmelig forrykke Sehesteds Compas, at han ei finder Terlon i Frankrige. Om dennes Ærende til det svenske Hof gjør man sig allehaande og underlige Tanker“.

171. Helsingborg 26. August 1662. Den svenske Rigsstatmester og Hr. Shering Rosenhane vare komne til Helsingborg og havde ønsket Duvalls Nærværelse. Man gjorde sig i Danmark allehaande Tanker herover; Endeel meente, at denne Sammenkomst gif ud paa „Krygzanstalter“ i Skaane. Kongen og Dronningen med hele Hoffet vare for 3—4 Dage siden komne til Kiøbenhavn.

172. Malmø 4. September 1662. „Med sidste tydske Post fik jeg Brev fra Residenten Møller i Hamborg, at vor Post 1½ Miil fra denne Stad var bleven udplyndret af danske Ryttere og berøvet Alt saa nær som Brevene. Jeg sender imorgen en Express med et Brev derom til Cantsleren. Af en sikker (trogen) Haand berettes mig fra Kiøbenhavn, at Hr. Sehested blandt andre Crender har under Hænder at underhandle et Giftermaal mellem Prindsen af Danmark og en Frøken af Orleans. Man seer heraf, hvorledes man i Danmark gjør sig Umage for paa alle muelige Maader at erhverve sig Frankriges Venkskab. Jeg holder det ret for et Forslag af Hr. Sehested. Det er mig ellers berettet af en sikker Haand, at det i Kiøbenhavn skal være forbudet saavel Borgere som Andre under Livsstraf at gaae op paa Bolden omkring Staden“.

173. Malmø 11. September 1662. „Kongen skal forrige Loverdag være kommen tilbage til Kiøbenhavn. Henrik Bielke skal nylig være kommen hjem fra sin islandske Reise, og Cantsler Lente fra Suurbønden“.

174. Malmø 15. September 1662. „Fra Kiøbenhavn berettes mig, at Kongen skal have ifinde som idag at gjøre en Reise til Falster, hvorfra man dog troer, at han atter inden 14 Dage vil komme tilbage. Der arbeides heel flittigen paa Castellet i Kiøbenhavn, og for saa meget mere at betage Borgerne al Mistanke, troster man dem med, at de alene skulle have Vagt paa denne Fæstning og Laas og Nøgle til den“

175. Malmø 18. September 1662. Residenten oversender Kongen af Danmarks Ordre angaaende de Ryttere, som havde udplyndret den svenske Hamborger-Post. Kongen var ikke reist til Falster.

176. Helsingør 4. October 1662. „Man har ifinde (ähr y meeningh) at astatte den største Deel af Krigsmagten, saasnart

Feltherren Schack kommer hjem. Der er ei blevet noget af Kongens Reise til Falster; kun Hertug Johan Frederik er reist derhen for at jage. Den unge Kurprinds af Sachsen ventes til Julen for at tage Afsted, og skal derpaa reise til fremmede Lande. Hs. K. H. var tilligemed Sehested gaaet over til Frankrige paa en engelsk Fregat, men befinder sig nu atter ved det engelske Hof. Hr. Sehested opholder sig incognito i Paris, indtil hans équipage bliver færdig, som skal være heel magnifique".

177. Helsingør 7. October 1662. Klager over, at der „på den lille tullen“ fordredes 1 P. C. af det Gods, som svenske Undersaatter havde ladet oplægge i Helsingør. Man veraabte sig paa, at der i Helsingborg krævedes samme Afgift af det der oplagte danske Gods. En engelsk Fregat paa 52 Kanoner var den 6. October kommen til Sundet; den havde Ordre til at „inhempte“ den moskovitiske Ambassade, der ventedes med det Første.

178. Helsingør 14. October 1662. „I dessa dagar hahr Kongen i Danmark giordt disposition om chargerne ¹⁾, huruledes de hwar och een skulle hafwa sin rang, och förordnat, at effter dhe 5 Embeter, som ähr Premier Ministre, Marsk, Skatmästare, Cantzlehr, Admiral, skulle nu föllia Ståthållaren i Norrigie Hr. *Iffwar Krabbe*, Ståthållaren öfwer Schlandh och Dannemarck, *Fredrich von Ahlfeldt*, Richzmar-skalcken *Cörbitz*, och der effter Hr. *Nilss Trälle* iempte dhe andra af gamla Rycksens Råd, som iagh kan tänckia. Desse twenne sidste hafwa wähl endtskylladt sigh emoth Hr. *N. Trälle* särdeles, att dhe aldrigh hade affecterat, ey heller wille tagha något öfwerställe öfwer honnom, så länge han leffde, men så will man allenast hålla det för een Compliment, och troo, att dät wähl lärher bliffwa wedh Hs. Maytz. ordonnance. Hr. *Nilss Trälle* hahr remonstrerat emoth *Chr. Gabell* den præjudice, som han tychte sigh skee häruthi, effter han både wahr dän äldste aff Rådet och hade iämwähl och förträdt Ståthållar Chargen y Norrigie för detta, män fick ickie annat swahr, uthan att Kongen begiärade wara absolut uthi sine ordres, och wille der uthi slätt ingen remonstrance tohla,

¹⁾ Svfr. K. Frederik III.s Anordning af 29. November 1662 om Rang mellem de kongelige Ministre og Raad i Kirken (D. Mag. V. 32). hvorefter det i Texten Anførte kan berigtiges.

uthan hwar och een finge nöya sigh medh dät ställe, som Hs. M. honnom förordnade att gåå uthi. Detta hahr ochså högt förtruthett Hr. *Axel Urup*, och twiffwells uthan alla dhe andra, som medh denna noviteten präjudiceras (efftersom desse sidste charger aldrih haffwa hafft någon rang, uthan gått effter den, som de ähre intagne uthi Rådet), så att *Urup* hahr sigh låtet förmerckia, att skulle häruthi ingen förändringh skee, så wille han quittera Danska Håffwedt, och giffwa sigh på sitt godz, som han hahr uthi *Skåhne*. Någre aff Richsens Råd haffwa samsatt sigh, och låtet sollicitera hoes Hs. M. om deras löhningar, män haffwa most noya sigh medh heehl korta swahr. *Collegium Status* ligger och fast nedre, och komma dhe heelt sällan deruthi hoep meehra, uthan skall någett förättas, så moste det skee igiönnom *Gabell*, och myckiat igiönnom Hs. Maytz. Cammartiänare *Jacob*, hwilcka niutha för deras depescher stora regaler; den förra skickar alt dät han fåhr uthom landz här ifrå. Dhe andra Collegier ståå y lycka måtte y stoer confusion, *Krigz-Collegium* allena, som altidh hahr giordt syna besoigner och dagelige suttet, lærer och twiffwells uthan nu fåå een stoer choque, så frampt den widare affdanckningen skall bringias till effect. *In summa*, adelen ähr till een sådan extremitet malcontent, att dhe tror sigh aldrih högre kunna disgousteras, uthan öndska sigh allenast tydhen och lägenheeten medh een godh förlässningh ifrån dette okett. Borgerståndet ähre ey häller y bättre condition, särdeles dhe, som boo uthi Kiöpstäderna här y landet, uthom *Kiöbenhambn*, af hwilcka åtskillige Borgare ifrån åtskillige Städer skohle wara gångne ifrå hues och heehm, effter dhe medh för stohra uthskulder beswähras, och niutha föge heller nästan ingen nähringh, så lengie Kiöpenhambns privilegier skohla ståå; der till kommer ännu Portetullen, som alleredho y Kiöpenhambn ähr inrättadt, och skall wara myckiet olycka högre satter, än som wåhr lilla tull. Och moste E. K. M. iagh y underdånigheet berätta, hwadh detta tullwäsendet hahr giffwadt *Cörbitz* och Hr. *Nielss Krabbe*, som kom y gåhr hyt tillbackars ifrå Kiöpenhambn, och will till syne godz uthi *Skåhne*, för een *materiam discursus*, i dät *Cörbitz* hahr frågadt, huru denna sidsta Skåniske Commission ähr afflupen, och huru dhe

befunno sigh wedh desse nya pålager; så wähl aff annat som serdeles denna Portetull, hwilcken, sade han, habr förorsackadt oss det samma här på denna syden, hwar på Hr. N. *Krabbe* swarade, att alla wohro i Skåne wähl contente, effter intet wahr dem emoth, uthan medh deras consence och goda noye pålagdt, ja Herrarne Commissarierne hade så höfflligen tracterat dem, att dhe hade begiärtdt see denna K. Friderici 3. handfästningh, låthet henne läsa för sigh, taget der aff een vidimerat Copiam, der uppå sigh uthi åtskillige puncter y denna Commissions sluth beropadt och citeradt samma Handfästningh. *Cörbitz* sade, att han aldrigh hade trodt, att de skulle bliffua så mildeligen tracterade. Aff Hr. *Sehesteth* höres ey annat, än som att han ännu hade hållet sigh incognito uppe y *Paris* till att equipera sigh; men att han iblandh andre syne wärff skall haffwa Commission att tractera een mariage emällan Hs. K. Högheet och Huset *Orleans*, dät continuerer ochså. Hs. K. H. ähr ännu y *Engelandh*, och ähre honnom twenne Lorder medh Kongens Caret och hästar deputerade, som honnom upwartha och entretenera skohle uppå hans reesa till at besee landet. Fältherr *Schack* ähr nu igienkommen, och ståer till att wäntha, hwadh han kan effectuera emoth affdanckningen, effter det intet ähr att twiffla, at han där till ingen möda lærer haffwa ospardh“.

179. *Zelsingør* 18. October 1662. „Hvad jeg berettede i min sidste Rapport, at *Schack* ei lidet vilde bestræbe sig for at forhindre Reductionen: Dette bekræftes nu fra *Kjøbenhavn*. Meningen skal have været, at man med de Summer, som de til Afstedigelse bestemte Soldater kostede, vilde reparere Flaaden, der i Sandhed lider Nød, men nu er denne Sag igien gaaet i Staae. I disse Dage er der her paa Toldboden oplæst et Kongebrev, som forbyder al Visitation af engelske Skibe“.

180. *Kjøbenhavn* 24. October 1662. For at tage Afsted ved Hoffet havde Residenten begivet sig til *Kjøbenhavn*; først havde han dog villet erholde Kongens Resolution om Oberst *Urnes* Fordring og *Christianstads* Hospitals Tilgodehavende. Med Hensyn til den førstnevnte Sag, var der giennem Rentekammeret giort saadan Afregning, at *Urne* for nogle og 30,000 Rigsdaler, som han havde forstrakt Regieringen, erholdt 10 — 11,000 Rdlr.,

„hwilcken Summa nu allenast förwäntas, på hwadh sätt Hs. M. den behagar att affleggia“. Christianstads Hospital havde i Aaret 1632 laant Kong Christian IV. mod Obligation 4,260 Rigsdaler, for hvilken Sum Kong Frederik III. havde udstedt ny Obligation. Nogle Aars Renter vare betalte, saa at der kun, foruden Hovedstolen, resterede 1,473 Rdlr. Det vilde gaae noget langsomt med disse Sager, da Cantzleren var fraværende, skjøndt man snart ventede ham tilbage, og Gabel var syg og sengeliggende. Dersom det skulde vare over 10—12 Dage, haabede Duvall sin Konges Tilladelse til at lade disse Sager henstaae til sin Eftermands Ankomst. Der var endnu ikke rørt ved Reductionen, som især Schack havde modsat sig af den Grund, at der allerede var ringe Force nok, hvorpaa Hs. M. kunde forlade sig, hvis Noget skulde blive foretaget mod Allerhøiøstsammes Person. En af Krigscollegiet havde sagt, at det især var Rytteriet, man vilde affsedige, hvordan det saa end bagefter gif med Infanteriet (att Rytteriet mäst skulle licentieras, ehuru det sedan ginge medh Infanteriet). Kongen havde giennem Ceremoniemesteren ladet complimentere den til England bestemte russiske Ambassadeur, som var gaaet igiennem Sundet. Den til det danske Hof bestemte ventedes med det Snarest, og Grev Ulfelds Gaard var giort istand til hans og hans Følges Demeure. Prindsen havde paa sin indstændige Begiering erholdt Kongens Tilladelse til at opholde sig endnu nogen Tid i England, hvor man havde modtaget ham med stor Hæder. Det var ogsaa blevet ham tilladt at tage imod Hofbaandsordenen.

181. Kiøbenhavn 7. November 1662. „Iforgaars sendte Hs. M. Ceremoniemesteren til mig og lod mig tilsiige til Audients i denne Eftermiddag Kloffen 3. Hs. M. havde befalet ham at siige mig, at han havde sikker Underretning om, at da Residenten Jens Tuel havde havt Audients hos E. M., havde E. M. sidet paa en Stol med Hatten paa Hovedet, medens Tuel aflagde Curialia. Hvorvel Hs. M. altsaa kunde og burde bruge samme Skik ved min Audients: vilde han dog for den særdeles (particuliere) Agtelse, han havde for min Person (saaledes havde Allerhøiøstsammes egne Ord været), modtage mig paa samme Maade, som jeg var vant til, nemlig staaende og med blottet Hoved, dog med den Betingelse, at det ei i Fremtiden skulde drage til Folge, hvorhos han begierede, at jeg ei ved min Hiemkomst vilde forglem-

me at omtale denne Sag. Jeg svarede herpaa, at det var mig ubekjendt, paa hvad Maade den danske Resident var bleven tracteret hos os; jeg takkede i Underdanighed Hs. M., at han ved denne Leilighed, som ved enhver tidligere, vilde bevise mig sin særdeles kongelige Maade, som jeg ei skulde forglemme underdanigst at berømme for G. R. M. Hr. Sehested skal for en Person her ved Hoffet have beklaget sig over, at Grev Corfits Ulfeld skal have en hemmelig Instrux til at tractere Noget à part ved det franske Hof, hvilken Klage dog ei skal grunde sig paa Andet end „een pur imagination och Jalousie“. Hs. R. H. antages ved denne Tid at være i Paris, hvor han skal logere hos Ambassadeuren“.

182. Kiøbenhavn 14. November 1662. Residenten havde taget Afsted ved Hoffet. Han oppebiede endnu den kongelige Resolution angaaende Oberst Urnes og Christianstads Hospitals Fordringer. Giennem Gabel havde han modtaget Kongens Tilfagn om et tilfredsstillende Udfald af begge Andragender. En Brinds af Chalois opholdt sig ved Hoffet, hvor han var meget yndet (angenehm); han havde alt „nåt Hs Maytzs intercession för sijn hoes Kungen y Franckryke“, -og meentes inden fort Tid at ville reise bort.

183. Helsingør 22. November 1662. Residenten agtede samme Dag at tiltræde sin Hjemreise. „Skiondt med stor Møie og Besvær har jeg faaet en god Resolution baade i Oberst Urnes og i Hospitalets Sag. Urne har „för sin præntion fådt sitt Donations goedz i Jutlandh allodialt“, og Christianstads Hospital har faaet en Anviisning paa Helsingørs Toldkammer (på lille Tullen hähr uthi Helsingöhr) ei blot til Betaling af de resterende 5—6 Mars Renter, men ogsaa af de aarlige Renter i Fremtiden, saalænge Capitalen henstaaer ubetalt. Den samme Dag jeg reiste fra Kiøbenhavn, som var den 14. huius, ankam den russiske Ambassade, som logerer i Grev Ulfelds Huus. Man har accorderet med den i samme Huus boende Qvinde om at forsyne Ambassaden med Mad, Drikke og anden Fornødenhed for 6 Rigsdaler om Ugen pro persona, fremmede Drikkevarer dog uberegne^{de} ¹⁾. Med sidste Post bragtes Tidende om, at En af

¹⁾ Til de Efterretninger, som forekomme i Bircherods Dagbog, S. 81—82.

Grev Ulfelds Sønner skal have stødt sammen (råkadt i hoop) med Generalmajor Fuchs i Brygge i Flandern, og uden videre (uthan wydare wäsändhe) stødt ham ned og derpaa salveret sig i et Kloster. Denne Action har givet nogle andre Tydsfere og fremmede Ministre Anledning til at forestille Hs. M., „huruledes dhe altydh hähr effter lähra wahra y den fahran, att dhe på ingen fremmande orth kunna betro sigh säkre för een Dansk“. Fra Frankrige berettes af en god Haand, at der nu meget mere end nogenstude tilforn tales om et Giftermaal mellem Hs. K. S. og *Madame d'Alençon*. Her ved Hoffet hverken hører eller seer jeg nogen Apparence dertil; Ingen vil vide noget deraf, „säyandes, att dhe ähre nock plågadhe med dhe *Tyske*, och att deraff inthet annadt skulle bliffwa, ähn som att fördriffwa dem medh *Frantzotser*“. Som jeg troer, er Hs. K. S. nu ankommen til Paris. Her ved Hoffet begynder man igien at tale om en Alliance mellem Hs. D. Fyrsten af Holsteen-Gottorp, og den anden kongelige Prindsesse; dog er det endnu kun en umoden Tale uden Grund. Efter de med sidste Post modtagne Efterretninger var Hr. Sehested endnu ei kommen til Ende med sin Negotiation; dog havde han godt Haab om snart at blive reiseferdig“.

---

om dette russiske Gesandtskab (hvis Wrende skal have været at foreslaae et Ægteskab mellem en Søn af Czaren og en Datter af Kong Frederik III.), dets høitidelige Indtog i Kiøbenhavn d. 19. November, og Audients hos de kongelige Herskaber d. 1. Decbr., kan endnu seies efter Cancelliets Siellandske Tegnelser (Nr. 36. fol. 432), at Stadshauptmand Thureson under 30. Novbr. 1662 fik Befaling til paa Audientsdagen at lade „Borgereskabet udi deres behørige Gevær med tilbehørlige Faner besatte Gaderne i tvende Rader fra de rydske Gesandters Logement til Porten ved Klædeboder her for Slotspladsen, saa at det gemene Folk kan derfra holdes“.

V.

De nederlandske Ambassadeurer ¹⁾ v. Beuningens,
v. Amerongens og v. Biersens Breve til
Generalstaterne ²⁾.

1656—58.

1. Kiøbenhavn 16. Februar 1656. Den 12. Februar vare Ambassadeurerne ankomne til Koeskilde; den 13. var den hollandske Resident de Vries kommen og havde underrettet dem om de til deres Modtagelse i Kiøbenhavn tagne Bestemmelser, samt at

---

¹⁾ Carl Gustavs Fremgang i Polen og den Fare, hvormed hans seier-
rige Vaaben truede Hollændernes Handel paa Østersøen, bevægede Ge-
neralstaterne til med Slutningen af A. 1655 at sende en overordentlig
Ambassade til Danmark (*Aitzema* I. c. VIII. 492. sqq., hvor Am-
bassadens Instruction af 16. Nov. 1655 er astrykt). Conrad van
Beuningen, Raads pensionair i Staden Amsterdam, fiende vi alt fra
de ovenfor astrykte svenske Rapportter som Sielen i dette Gesandtskab.
v. Beuningen var i en moden Alder traadt i sit Fædrelands Tieneste
paa den Tid, da Statholderen Vilhelm II.s uventede Død afgjorde
Striden om Herredømmet i de forenede Nederlande til Aristokraternes
Fordeel (1650). Ved Udbrudet af Krigen mellem de syv Provindsfer
og det engelske Parlament sendtes v. Beuningen 1652 til Sverrige
for at vinde denne Magt for det nederlandske Parti. Man havde gjort
Regning paa, at hans Talenter og Kundskaber, i Særdeleshed hans
Kiendskab til den da herskende, ogsaa af den svenske Dronning yndede
cartesianske Philosophie skulde give ham Indflydelse ved Hoffet i Stock-
holm; men Udfaldet svarede ikke til disse Forventninger. Med usor-

---

²⁾ De originale, i det hollandske Sprog skrevne Breve (stillede til General-
staternes Grefsic), glemmes i det fgl. nederlandske Rigsarchiv i Haag.

de ventedes der den følgende Dag, hvilket ogsaa tilmeldtes dem ved en Skrivelse fra Cantsleren. „Den til vor Modtagelse givne

---

rettet Sag og med et bittert Had til den svenske Regiering forlod v. Beuningen Sverrige, omtrent paa samme Tid som Dronning Christina nedlagde sin Krone (om hvilken Begivenhed han ved sin Ankomst til Haag afgav den hos *Aitzema* l. c. VIII. 13. ff. meddeelte officielle Beretning). Sin Avillie mod Sverrige („enorme erga Svecos odium“, *Pufendorf de rebus gestis Friderici Wilhelmi*, p. 362) havde han Leilighed til at vise under den paafølgende Sendelse til Danmark, hvor han opholdt sig i omtrent halvtredie Aar, indtil han ved Krigens Udbrud i August 1658 i største Skynding maatte forlade det beleirede Kiøbenhavn. v. Beuningens virksomme og uegennyttige Deeltagelse i de Begivenheder, som i en Række af Aar skaffede hans Fædreland en væsentlig og ærefuld Indflydelse paa det europæiske Statsystem, hans Iver for at modarbejde Ludvig XIV.s herkesyge Planer mod de spanske Nederlande og hans jevnlige Sendelser i Republikens Vrende til Frankrige og England have sikket ham en Plads blandt den Tids berømte Statsmænd, ikke langt under Brødrene **de Witt**, **Beverningk**, **Jagel** og **William Temple**. Med Tilfødsættelse af alle Partihensyn nærmede han sig 1670 Prindsen af Dranien, ved hvis Indflydelse han s. A. blev Borgemeester i Amsterdam. I senere Aar løsnedes denne Forbindelse; frænket ved Prindsens stedse stigende Anmasselser og sat i Fare for sin personlige Sikkerhed, endte v. Beuningen sin lange og hæderlige Statstjeneste ved frivillig Resignation (1686). Efter at have mistet sin Formue ved uheldige Handels-speculationer, hensealdt Oldingen i sit Livs Aften til chiliaastiske Grublerier, og døde 1693 (S. *Jselin*, *Hist. Lexikon*, Supplementb. I. 465, og især en Artikel af *van Kampen* i *Wrsch u. Gruber*, *Allgem. Encyclopædie*, IX. 354 ff.). — Af Ambassadens tvende andre Medlemmer, **Godert Adrian van Keede tot Amerongen** og **Matthias van Viersen** (hvilke begge gif tilbage til Holland i Sommeren 1657, efterladende van Beuningen ved det danske Hof), begyndte Amerongen med dette Gesandtskab sin lange diplomatiske Løbebane. Om hans senere Sendelse til Danmark i A. 1665 vil der blive Tale i Fortsættelsen af disse Samlinger. Under Krigen mod Frankrige 1672 var han Republikens Sendebud til flere med den forbundne tydske Fyrster. Hos den danske Regiering synes han at have staaet i megen Anseelse; 1671, 25. Mai, optoges han i den danske Friherrestand, efterat han alt tidligere havde erholdt den danske Elefantorden. I Aaret 1689 finde vi ham atter som Generalstaternes Gesandt ved det danske Hof, hvor han paa sine Principalers Vegne affluttede Tractaterne af 3. Novbr. 1690

Ordre indeholdt, at En af de Herrer Rigsraader og Hofmarskalken, ledsagede af et stort Antal Adelsmænd og Hofjunkerere og fulgte af 5 kongelige Karether, forspændte med 6 Heste, samt Righofmesterens, Cantzlerens, Hr. Axel Urups og endnu adskillige andre Herrer's Karether, i Alt 18, skulde møde os en Fierdingmiil udenfor Staden. Den spanske Minister, Grev Rebolledo havde sendt os sin Kareth imøde $\frac{1}{2}$ Miil udenfor Kiøbenhavn og lod os høfligen complimentere ved tvende af sine Domestiker, der fulgte med Vognen. Hr. Axel Urup og Hofmarskalken mødte os først ved Porten til Forstaden, hvor de paa Kongens Begne ønskede os velkomne, idet de bade os undskyldte, at de ved Forsømmelse af de Personer, som vare udsendte for at give dem Underretning om vor Ankomst, ei vare komne os et længere Stykke Wei imøde; efter Kongens Ordre skulde de have modtaget os $\frac{1}{4}$ Miil udenfor Staden. De kongelige Vogne førte os til et Logement, der var meubleret med kongeligt Bostab, og hvor vi samme Aften tilligemed vort hele Følge bleve prægtigen bevertede. Vi kunne af Alting ikke mærke Andet, end at vi her ere velkomne. Den svenske Resident har ved En af sine Tienere ønsket os velkomne. Man taler om en Ambassadeur, der ventes fra Sverrige, og som alt skal være i Nærheden. Om det er hans Komme eller noget Andet, der har foranlediget den Audients, som den svenske Resident har begieret, og som han idag skal erholde, skulle vi søge at komme efter".

2. Kiøbenhavn 20. Februar 1656 (til Staterne af Holland og Westfriesland). „Den 17de Februar om Eftermiddagen Kl. 2 bleve vi afhentede til offentlig Audients hos Kongen. Hr. Axel Urup med endeel Adelsmænd og Hofjunkerere kom med 3 Karether, blandt hvilke Kongens egen, og hentede os i vort Logis. Adelsmændene steg ud af deres Karether udenfor Slottet; men vi førtes i Livkarethen indenfor og modtoges der af Hr. Hofmarskalken og et stort Antal Adelsmænd, hvorpaa vi ledsagedes af disse og af den nævnte Hr. Rigsraad ind i Audientsalen. Hs. M. stod med blottet Hoved i Enden af Salen paa et stort tyrkisk Tæppe, omtrent 3 eller 4 Skridt foran en Lænestol. Paa Kongens hvire Haand lidt til Siden stode en Hertug

---

og $\frac{2}{3}$ Juni 1691 (*Reedtz Répertoire*, p. 147, 152. Skand. Liter. Selsk. Skr. XXI. 133 ff.). Han døde i Kiøbenhavn d. 9. October 1691. *Supplément au Dict. Hist. de Moreri*, I. 117.

af Holsteen-Sønderborg, Rigshofmesteren, Cantzleren og en Rigsraad. Paa hans venstre Side og bag hans Ryg til Høire stode hans Secretairer; langs Bæggene paa begge Sider stode endeel Herrer og anselige Personer. Førend vi aflagde vor sidste Hilsen (voor het doen van ons laste reverentie), kom Hs. M. os et Par Skridt imøde og hørte med ubedækket Hoved paa vor Proposition ¹⁾. Ved sin Secretair, Hr. Lente, lod han derpaa svare, at vort Komme var ham kjær, og at han ei nærede nogen Tvivl om Generalstaternes Nedebonhed til at underholde Venskab og god Forstaaelse med den danske Krone. Ligesom han tilforn havde givet Prøve paa sit Venskab (hvorved han uidentivl sigtede til den engelske Krig) ²⁾: saaledes ønskede han fremdeles at bevare det samme Sindelag. Efterat vore Adelsmænd, paa vor Begiering, vare stede til at kysse Kongens Haand, bleve vi strax paa samme Maade indførte hos Dronningen. Hendes Majestæt stod lidt foran et Bord paa et tyrkisk Tæppe med adskillige Damer af Stand paa hver Side, blandt disse Prindsessen af Danmark og en Hertuginde af Holsteen. Vi complimenterede hende paa Generalstaternes Begne og anbefalede hende disses Auliggender, hvorpaa der gaves os et meget naadigt Svar af en Adelsmand. Efterat vore Adelsmænd havde kysset Dronningens Haand, toge vi Afsked og førtes af Hofmarskalken og de adelige Herrer til vor Bogn og af den nævnte Rigsraad til vort Logis, hvor vi samme Aften bleve tracterede. Den Audients, som den svenske Resident havde Dagen forud, var meget kort. Hans Vreude skal have været "at udbede sig Commissarier, med hvilke han kunde træde i Underhandling".

2. **Riøbenhavn** $\frac{1}{2}$ Februar 1656. For at forekomme de skadelige Følger af det Rygte, der var udspreedt, at Nederlandene agtede at træde i en separat Underhandling med Sverrige, havde Ambassadeurerne Dagen efter deres Audients hos Kongen henvendt sig til Rigshofmesteren, „som er i stor Credit ved Hove og meget vel stemt for Generalstaterne“ (haer Ho. Mo. saecken seer togedaen). De havde yttret, at Generalstaterne ansaae deres Interesser saa nwie forenede med Danmarks, at de ved forekommende Leilighed, i Tilfælde af et fiendtligt Angreb, vilde gjøre det Samme for at sikke Hans Majestæts Lande som for at beskierme deres egne; endvidere, at Generalstaterne ønskede

¹⁾ S. *Aitzema* l. c. VIII. 498. sqq.

²⁾ S. ovenfor S. 52.

en lignende Erklæring fra Kongen og hans høie Ministre, ikke fordi de ansaae den nødvendig, men fordi de nu og da erfarede, at de Personer, som vare misfornøiede med det nye Beskab, der fandt Sted mellem dem og Kongen, ikke aflode ved ugrundede og opdigtede Rygter at gjøre denne Forbindelse tvivlsom, ja endog, med Haab om et lykkeligt Udfald, arbeidede paa at bryde den. Paa deres Ytring om, at man havde erfaret, at Kongen af Sverrige bestræbte sig for at adskille Danmark fra Nederlandene og at forbyde Orlogsskibe Farten giennem Sundet, svarede Hofmesteren, at Kongen af Sverrige alt for halvandet Aar siden havde søgt at formaae Kongen af Danmark til at bryde sin Forbindelse med Nederlandene; ogsaa paa Sundets Sperring dreves der stærkt under den Forevending, at fra gamle Tider havde ingen Magt maattet holde Krigsskibe i Østersøen uden Danmark og Sverrige. Imidlertid var Intet skeet i denne Henseende, og Kongen af Danmark var ikke findet at opfylde Sverriges Forlangende.

4. Kiøbenhavn 23. Februar 1656. I Samtalen med Hofmesteren havde Ambassadeurerne yttret, at de ønskede at vide Hs. Majestæts Tanker om Sagernes Tilstand i Østersøen, for at man i denne Henseende kunde fatte en fælleds Beslutning. Men hans Svar viste, at „man her havde mere Lyst til at høre, end til at tale“ (dat men hier meer genegen was te høoren als te spreeken), og at man først vilde oppebie Generalstaternes Beslutning; Sagerne, hed det, syntes desuden ikke modne; man maatte først kiende Tractaten med Brandenburg ¹⁾ og vide, hvorledes det gif Danskig. „Vi indrømmede Dette, tilføiende dog, at, hvorledes det end gif, syntes det tienligt, at man rustede sig især til Vands“. Ambassadeurerne yttrede fremdeles, at man i Nederlandene havde ifinde at sende et Gesandtskab til Kongen af Sverrige, og ønskede, at det maatte behage Hs. M. at gjøre det Samme, for at man kunde handle med fuldkommen Enighed. „Igaar har den svenske Resident havt Conference med Gersdorf, Sehested og Rigsraad Trolle. Hofmesteren har idag sagt til Hr. de Vries, at Residenten atter havde talt om at formaae Hs. M. til at lukke Østersøen; og da man svarede, at der ingen Orlogsskibe ventedes, med mindre Handelen skulde blive trykket eller forulempet, sagde han,

¹⁾ Tractaten mellem Generalstaterne og Kurfyrsten af Brandenburg af 27. Juli 1655, s. *Aitzema* l. c. VIII. 396 sqq.

at man ei kunde foreskrive Kongen af Sverrige Love i hans egne Havne. Han havde paany talt om et Forbund mellem Danmark og Sverrige; men, som Hofmesteren sagde, syntes (Ostersvens Sperring) at være det, hvortil man (fra svensk Side) fornemmeligen stillede (het ooghmerck, dat men voornamentlyck intenteerde).

5. Kiøbenhavn 26. Februar 1656. Cantzleren havde udladt sig paa samme Maade som Hofmesteren, tilføiende, at den svenske Resident endnu ingen Fuldmagt (procuratie) havde, og at Hs. M. vel vnskede at staae paa en god Fod med sine Naboer, men derfor ikke vilde lade sig skille fra sine gamle Allierede. Da Ambassadeurerne erfarede, at man i Underhandlingen med den svenske Resident var kommen saavidt, at en Concept var opsat, og Forslag vare giorte, og at Residenten med en Expres havde modtaget Breve og derpaa begieret en ny Conference: holdt de det for raadeligst desangaaende at henvende sig til Hofmesteren. Denne havde sagt dem: at den svenske Resident, efter modtagen Befaling, havde forlangt en ny Conference og under denne viist stor Beredvillighed til at bringe Alt i Rigtighed med Hensyn til Alliancen mellem begge nordiske Kroner, saa at Intet fattedes uden en (svensk) Ambassadeurs Ankomst for at lægge den sidste Haand paa Bærket. Hr. Bengt Oxenstierna var alt bestemt til at sendes til det danske Hof i dette Ørend; men hvorvel den svenske Resident havde givet noget efter i det stridige Punct om Frastigelse af andre tidligere oprettede Forbund: var Hs. M. dog bestemt paa ingen Tractat at slutte uden foregaaende Communication med Generalstaterne og uden disses Bisald og Samtykke (niet te sluyten dan met voorgaende communicatie, goedtvinden ende consent van de Staaten Generael). Residenten havde aldeles afflaet at indlemme flere Magter end netop Danmark i denne Alliance. Ambassadeurerne havde dernæst begieret Meddelelse af hvad der hidtil var forhandlet, og forlangt, at al videre Underhandling skulde opsættes, indtil man havde erfaret deres Principalers Betænkning; de havde endeligen udbedet sig Hofmesterens Raad, om de ikke skulde søge en Audients hos Kongen og andrage paa en skriftlig Erklæring om hans „gode Billie“. Hs. Exc. sagde, at det vilde være Regieringen kiært, „om man gif frem i denne Sag med saa liden Opsigt som mueligt (dat met het minste gerught in dese wiert

gegaen); han vilde forebringe Hs. M. Indholdet af vor Samtale og vort Andragende". De havde modtaget de i den sidst afholdte Conference med den svenske Resident d. $\frac{15}{2}$ Februar paa Bapiret bragte Puncter, og havde derpaa forfattet en Memorial til Kongen og meddeelt Hofmesteren den for at høre hans Mening.

6. Kiøbenhavn $\frac{17}{2}$ Februar 1656. „Vi troe med Sikkerhed at kunne sige, at det ikke er af Tilbøielighed, men af Frygt, at man her har begyndt at underhandle med Sverrige, især i Betragtning af, at Kongen af Sverrige staaer under Waaben, og Skaane, Holsteen og Norge ligge aabne. Hvorvel man har gode Tanker om Generalstaterne, frygter man dog, at disse i paa kommende Fald ikke skulde tage eller iværksætte deres Beslutninger saa hurtigen, som det gøres behov. Dertil kommer endnu, at Forbundet med Nederlandene kun tilfuger en Hielp af 4000 Mand ¹⁾, hvilken Magt ikke ansees tilstrækkelig til Danmarks Sikkerhed. Rigs-hofmesteren har betroet os, at Kongen af Danmark agter at skrive til Protectoren for at erfare hans Tanker om den Alliance med Sverrige, der er tilbuden Hs. M. Hiertet er her godt, men Modet trænger til at bestyrkes".

7. Kiøbenhavn 1. Marts 1656. Ambassadeurerne havde giennem Rigscantsleren tilstillet Kongen en Memorial. „Hr. Rigscantsleren har igaar forsikret os, at Hs. M. naadigen (med aangenaamheid) havde optaget vor Remonstration, og befalet Hs. Exc. at sige os, at Kongen i Alt, hvad der betrefser de fælleds Interesser, er tilbøielig til at handle med fuldkommen Fortrolighed til Generalstaterne, og at han anseer det for bedst, at der ei underhandles med Sverrige uden tillige med Nederlandene og England. Hs. M. havde ogsaa ladet den svenske Resident vide i den sidste Conference, at han ikke agtede at indlade sig i nogen Underhandling uden Generalstaternes Tiltrædelse. Man havde bedet Gesandten at skrive derom til hans Konge; det Samme vilde Hs. M. ogsaa gjøre ved en Expres. Af Samtaler saavel med Cantsleren som med Andre have vi ikke kunnet erfare Andet, end at Kongen og de høie Ministre ere saa vel disponerede til en Forbindelse med Generalstaterne, som man kun kan ønske.

---

¹⁾ Alliance-Tractaten af 9. October 1649, Art. 4—5. *Recdltz, Répertoire des Traités &c.* p. 96.

Man indseer heel vel de skadelige Følger af en Forandring i Østersøens Anliggender, og hvad det vilde have at betyde, hvis Sverrige, være sig giennem Tractater eller ved Krig, skulde faae Magt til at regulere Tolden i alle Havne i Østersøen".

8. Kiøbenhavn 2. Marts 1656. Da Ambassadeurerne erfarede, at den til Kongen af Sverrige bestemte nederlandske Ambassade ¹⁾ stod i Begreb med at reise: havde de hos Hofmesteren fornyet deres Andragende, at der ogsaa fra Danmark maatte afgaae et lignende Gesandtskab. De erfarede, at Kongen alt havde befalet sin ordinære Resident i Sverrige at forsvie sig til Stettin og derfra videre, saasnart han kom til Kundskab om, at Kongen af Sverrige var at treffe paa et sikkert Sted. Det var ham paalagt i Alt at underholde en fuldkommen Fortrolighed med det nederlandske Gesandtskab.

9. Kiøbenhavn 11. Marts 1656. Den svenske Resident havde erklæret, at man i Sverrige ikke tænkte paa nogen Udrustning til Søs i dette Aar. Han var for nogle Dage siden afreist til Helsingør for at forstikke de hollandske Skipperne, som agtede sig til Østersøen, at Handelen og Seiladsen paa alle Havne i Østersøen og især paa Danzig skulde blive ligesaa fri og uhindret, som den havde været før Krigen. Han undlod heller ikke paa forskellige Steder at omtale, at Venkabet mellem Danmark og Sverrige nu var stærkere og fastere end nogensinde tilforn. Man mærkede vel, hvorpaa der var lagt an ved alt Dette. Fra Sverrige havde man sikker Underretning om, at der i Stockholm arbeidedes paa med det Allersnarest at bringe Flaaden i Søn. Paa Ambassadens Ytring om Nødvendigheden af, at man fra dansk Side rustede sig til Søs, havde Hofmesteren erklæret, at Kongen af Danmark ikke havde noget Krigsskib, som jo skulde blive gjort rede; paa Grund af Efterretninger, som vare komne fra Nederlandene, havde han yttret Frygt for, at det skulde gaae langsomt med den forehavende Sprustning. Det vilde være meget skadeligt, om slige Efterretninger fandt Tiltro, og endnu mere, om de vare sande; thi hvad man fra dansk Side agtede at giøre, beroede ganske paa den Kraft, hvormed man fortsatte Rustningerne i Nederlandene.

---

¹⁾ S. ovenfor S. 122 (2).

10. Kiøbenhavn 2. April 1656. Tidender fra Stockholm berettede, at de svenske Rustninger til Sves vare af mindre Betydenhed, end man havde antaget. Ambassadeurerne havde omtalt til Hofmesteren og Cantsleren, at en nederlandsk Flaade vilde komme til Sundet; de kunde ikke mærke Audet, end at de nederlandske Orlogsskibe vilde blive sete med gode Dine (ende connen niet vinden, dat deselve hier anders als met goede oogen souden werden aengesien).

11. Kiøbenhavn 9. April 1656. Den svenske Resident havde anholdt om, at man vilde hindre den hollandske Flaades Komme til Sundet. I en Samtale herom mellem de danske Ministre og de hollandske Ambassadeurer havde disse erklæret, ikke at ville skrive til deres Principaler om denne Sag, med mindre det udtryffeligen blev forlangt. Man havde overladt Dette til deres eget Lykke. Senere havde de sendt Hr. de Vries til Hofmesteren for at begiere, at, da de ikke agtede at skrive til Generalstaterne om dette Anliggende, den danske Resident i Haag, Hr. Rosenvinge, heller ikke maatte faae nogen Befaling desangaaende, hvilket blev dem lovet.

12. Kiøbenhavn 23. April 1656. Ambassadeurerne havde havt Audients hos Kongen, i Overværelse af Hofmesteren, Cantsleren og Hr. Axel Urup. De havde forebragt, hvad der var dem paalagt under 29. Marts: at Generalstaterne ikke agtede at træde i nærmere Forbindelse med Sverrige uden Kongen af Danmarks Vidende og Tiltrædelse; at den nederlandske Gesandt i London Hr. Nieupoort havde i Wrende at sondere Protectorens endelige Mening om Sagernes Tilstand i Østersøen, og at det var paalagt de nederlandske Sendebud til Kongen af Sverrige at underholde en fortrolig Forbindelse med (confidentelyck te gaen met) de danske Ministre. I sit Svar paa Kongens Begne havde Cantsleren tilkiendegivet Kongens Hengivenhed til Generalstaterne og hans Tilfredshed med deres Beslutning angaaende Underhandlingerne med Sverrige. Han havde lovet Ambassadeurerne, at, saasnart der kom Svar paa Kongens Skrivelse til Protectoren, skulde Indholdet blive dem meddeelt, og havde forsikret dem om, at Hs. M. vilde betragte Generalstaternes Interesse som uadskillelig fra sin egen. Ambassadeurerne udbede sig en Forklaring over den Bestemmelse i deres Instrux, at de, naar Nøden krævede det,

(des not synde), skulde udvide (amplieren) den ved tidligere Tractater (Danmark) lovede Hielp. Rigshofmesteren og Andre havde yttret deres Forventning, at de skulde begiere Commissarier, med hvilke de kunde træde i Underhandling.

13. Kiøbenhavn 7. Mai 1656. De Rygter, som længe havde været i Omløb om Kongen af Sverriges Død, begyndte at vinde Tiltro. Cantsleren hos den regierende Hertug af Holsteén havde skrevet til en Ben ved Hoffet, at hans Herre, der ellers pleiede hver Uge at have Brev fra Hs. M., i 6 eller 7 Uger intet havde modtaget. Den svenske Resident var for 14 Dage siden reist til sine Godser i Halland.

14. Kiøbenhavn 31. Mai 1656. Ved et Brev fra den nederlandske Resident i Danzig (af 25. Mai 1656) havde Ambassaden erfaret, at Kongen af Sverrige havde tilmeldt Generalstaterne, at han agtede at indeslutte denne Stad saa stærkt som muligt baade til Lands og til Vands. Det syntes, som om Staden vilde lade det komme til det Yderste; den haabede paa Undsætning til Svæs fra Danmark, til Lands fra Kongen af Polen. Man syntes ved det danske Hof at tage sig Danzigs Redning meget nær. Paa den forestaaende Herredag vilde dette Anliggende, som Hofmesteren havde sagt, venteligen blive et af de første og vigtigste, som skulde bringes paa Bane. Vel skulde man formodentligen ikke mere være saa bange som tilforn for at tage kraftige Beslutninger (stercke resolution); dog var det ikke rimeligt, at den danske Krone skulde ville foretage Noget til Fordeel for Staden Danzig, med mindre den blev opmuntret dertil af Generalstaterne. Skulde disse ønske nogen Understøttelse fra dansk Side for Danzig, var det nødvendigt, at der i Tide gjordes de fornødne Skridt, og at Ambassaden med det Snarreste erfarede, hvorledes den skulde forholde sig, paa hvad Maade den skulde tale og handle, hvis Danzigs Beleiring vedblev. Den svenske Resident klagede over, at man fra dansk Side ingen oprigtig Attraa (geen sincere genegentheyt) viste efter at forhindre de hollandske Skibes Komme. Han havde udladt sig med for Rigshofmesteren, at det var blevet sagt den svenske Gesandt i Haag, Hr. Appelbom, af Regieringsherrene, at Orlogsskibene ei skulde blive sendte til Østersøen, naar blot Kongen af Danmark med Alvor vilde modsætte sig. Hr. Appelbom havde tilstillet den danske Resident i Haag en Copie af

en Skrivelse fra Ambassaden til Generalstaterne, denne Sag betreffende, for at overtøye ham om, at Danmarks Modforestillinger kun vare skete pro forma. Flere Herrer havde udladt sig med, at de svenske Ministre i Haag syntes at have Midler ihænde til at erfare Alt, endog hvad der burde holdes meest hemmeligt ¹⁾.

15. Kiøbenhavn 11. Juni 1656. Den danske Minister i London ²⁾ havde med sidste Post skrevet om en lang Samtale, som han havde havt med Protectorens Secretair, Hr. Thurloe. Det væsentligste Indhold heraf var, at Protectoren ikke længere, som tilforn, opsatte, men ganske havde afflaaet at besvare den Skrivelse, i hvilken Kongen af Danmark havde udbedet sig Hs. Høiheds Raad og Betænkning angaaende Urolighederne i Østersøen. Hr. Thurloe havde yttret: „at Kongens Brev talte i almindelige Udtryk, og mere spurgte end sagde (in generale termen sprack, meer vraechde als seyde); vilde nu Protectoren yttre sig paa samme Maade, skulde ingen af Parterne derved blive klogere; det tilkom Kongen som Den, der var meest interesseret i Sagen, først at udtale sig; det var ogsaa Noget, som ei syntes at kunne afhandles ved Breve. Protectoren hørte ugierne, at det lod, som om det vilde komme til Uderligheder mellem Kongen af Sverrige og Nederlandene; han kunde ikke see, at Generalstaterne vare i deres fuldkomne Ret (geheel volcomentlijk waren gefondeert), da den Told, som de frygtede i Østersøen, maaskee ei vilde blive paalagt; i ethvert Fald var Kongen af Sverrige Herre paa de Steder, som han havde erobret; det vilde være godt, om Hs. M. ikke, som man sagde at være Tilfældet, havde indladt sig med Generalstaterne; han tilligemed Protectoren burde sende Fredsmæglere, der kunde forebygge de omtalte Uderligheder, og bringe den Part, som fandtes at have Ret, til Rimelighed (redeljkheid)“. Da den danske

¹⁾ S. ovenfor (S. 92) den svenske Gesandts Uttring, at „Alt var tilfals i Holland“. Beviser herfor findes i tilstrækkelig Mængde i *Thurloe's State Papers*, ed. by Th. Birch (London 1742, 7 Voll. fol., i de mange der meddeelte „Letters of intelligence from the Hague“, Copier af de hollandske Gesandters Instructioner, deres Rapporter til Generalstaterne m. m. I de ovenstaaende Breve fra de nederlandske Ambassadeurer yttres atter og atter det Dnske, at deres Meddelelser maatte holdes hemmelige, og ingen Copier tages af deres Breve. S. under 2. Juli 1658.

²⁾ Simon de Petkum, s. ovenfor S. 277.

Minister imidlertid spurgte, om dette Sidste kom fra Protectoren selv, havde Hr. Thurloe sagt, at han nærmere skulde tale derom.

16. Kiøbenhavn 11. Juni 1656. (v. Benningen til Staterne i Holland og Westfriesland). 25 nederlandske Krigsskibe vare ankomne til Sundet under Befaling af Viceadmiralerne Rui-ter og Peter Florisen i Opdams Fraværelse. En russisk Gesandt med et Følge af 10 Personer var for 5 Dage siden kommen til Svæs fra Königsberg. Han havde d. 10. Juni haft offentlig Audients og overgivet et Brev fra sin Herre, hvori begieredes, at Hs. M. vilde behage at lade Rogle af Rigets fornem- me Herrer træde i Underhandling om vigtige Sager med Gesand- ten. Man havde bemærket, at Storfyrsten i sin Titel lod sig kalde Herre ikke alene til forskjellige Lande og Stæder, som han nylig havde erobret fra Polen, men ogsaa til flere Lande, som hans Fæ- der, Bedstefader og Forsædre hviere op i Tiden havde besiddet. Saasnart Gesandten's Forretning ved det danske Hof var tilende, agtede han sig til Nederlandene.

17. Kiøbenhavn $\frac{4}{4}$ Juni 1656. Den moskovitiske Gesandt havde haft en ny Audients hos Kongen i Nærværelse af Hofme- steren, Cantsleren og Marsken; disse Herrer vare beskikkede til at træde i Underhandling med ham; hans Begiering om, at Kongen selv vilde være tilstede ved Forhandlingerne, havde denne indrøm- met. Han havde overgivet et nyt Brev fra sin Herre og en skrift- lig Memorial, der dog endnu ikke var oversat, og Indholdet altsaa ubekendt. Som et Vidnesbyrd om Czarens særdeles Hengivenhed (sonderlinge affectie) for den danske Konge, havde Gesandten anført, at Czaren selv med egen Haand havde underskrevet denne Memorial, og at Brevet efter den moskovitiske Cancelliestil var langt kosteligere ziret, end ellers pleiede at være Tilfælde. Hans mundtlige Foredrag havde man paa Grund af Tolkens Uduelighed ei ret kunnet fatte. Meningen skulde dog være: „at Czaren satte stor Priis paa Kongen af Danmarks Venskab; paa den tydske Keisers Tilskyndelse havde han standset (ingetrokken) sine seier- rige Vaaben imod Kongen af Polen; men da han i nogen Tid havde lidt saa mange og betydelige Fornærmelser og Forurettelser af Kongen af Sverrige og dennes Ministre, saae han sig nød- saget til, hvis ingen tilbørlig Fyldestgjørelse gaves ham, selv at søge Stadeserstatning“.

18. Kiøbenhavn $\frac{11}{2}$ Juni 1656. Med sidste Post var der kommet Breve fra Danzig, som, efter Hofmesterens Uttring, gave Anledning til at befrygte, at denne Stad formedelst Mangel paa Pengemidler og tilstrækkelig Krigsmagt, Indvaanernes Næringsløshed, deres indbyrdes Uenighed og de Uleiligheder, som de havde maattet udstaae af de Svenske, inden kort Tid skulde forlige sig med Kongen af Sverrige. I Danmark tog man sig disse Tidendes til Hierte og ansaae det for en meget nødvendig Sag, at Staden Danzig paa bedste Maade maatte bevares. Hofmesteren havde yttret som sin Mening, at Danmark maatte ruste sig, og flere af de anseeligste (notabelste) Herrer syntes at ønske, at man greb denne Leilighed for at udrette noget Stort. Den nederlandske Flaade var de Danske velkommen. En hurtig Beslutning fra Generalstaternes Side om at komme Danzig til Hielp, vilde betydeligen bestyrke disses Anseelse i Danmark og være det kraftigste Middel til at bevæge denne Magt til ene og alene at forlade sig paa Nederlandene.

19. Kiøbenhavn $\frac{15}{5}$ Juni 1656. Ambassadeurerne sende en Gienpart af en fra Borgemester og Raad i Danzig modtagen Skrivelse og af deres Svar paa denne. „Den herværende svenske Resident har gjort samme Trusel og samme Begiering med Hensyn til Danzigs Beleiring, som Hr. Appelbom har gjort i Haag, og har derhos forlangt, at Intet, som kunde være hans Herre til Skade, maatte indrømmes den moskovitiske Gesandt. Som Rigs-hofmesteren har sagt os, viser han sig meget perplex over de Efterretninger, som ere komne fra Rusland. Hofmesteren, som hele denne Uge har holdt Stuen, paa Grund af Sygdom, har meddeelt os, at Rigsadmiralen havde været hos ham og sagt at have Ordre fra Kongen at fortsætte Udrustningen af nogle Skibe. Bemeldte Hr. Hofmester vedbliver at forsikre os, at han af al sin Formue skal tilraade (aanstemmen), at man ruster sig, hvilket, som han siger, ogsaa skal være Kongens Attraa (genegenheid)“.

Bilag I.

Illustres et Excellentissimi Domini.

Compertum iam habemus, quo consilio quaque intentione Celsi ac Præpotentes Ordines Foederati Belgii classem suam

versus mare Balthicum direxerint, et quam benigne ad sollicitudines suas conservationem civitatis istius et portus, si vis aliqua hostilis ingruat, revocare sint dignati, indeque nobis orta fiducia Excell. vestris statum, in quo res nostræ versantur, exponendi.

Proxima hac nocte Serenissimus Sveciæ Rex copias aliquot milium undequaque contractas et in insula nostra *Neringa* coadunatas ripæ Vistulæ ulteriori nostroque conspectui admove et castra munire coepit, haud dubie eo consilio, ut civitatem et portum interiicientia fortalitia nostra aggrediatur aliaque severe antea denunciata pericula tam civitati quam portui intentet. Expectamus quidem indies in subsidium civitatis a Clementissimo Rege nostro non exiguam manum, sed pro tutando portu peditatu maxime opus est, et ut potens aliqua classis e propinquo sese ostentet. Confidimus porro Excellentias vestras a Celsis et Præpotentibus principalibus ea habere mandata, ut sublevare insperatis angustiis circumventos subito et efficaci remedio queant, quandoquidem classem Belgicam ad oras Danicas iam appropinquasse non dubitamus. Ipse quoque Serenissimus Daniæ Rex, ut periclitantibus manum auxiliarem porrigat, intercessione Excellentiarum vestrarum maxime permovebitur. Sed sufficiebat fortassis Excellentis vestris nude explicasse necessitates nostras; quæ ipsæ circumspiciant rationes et media pro nostra liberatione idonea; nam quum in salute nostra grande quoque Belgarum *Interesse* contineatur, gloriaque ingens consecutura sit opus tam illustre, superfluum arbitramur excitare Excellentias Vestras ad procuranda publica commoda et honestam laudem acquirendam per se pronas. Deum ex animo precamur, ut nos omnes protegat et gubernet. Dabamus *Gedani* die XV. mens. Iunii A. MDCLVI.

Excellentiarum Vestrarum
 Studiosissimi
 Proconsules et Consules
 Civitatis Gedanensis.

Bilag II.

Nobilissimi et Amplissimi Domini.

Quam de optima Celsorum et Præpotentium DD. Ordinum Foederati Belgii Dominorum nostrorum erga vos civitatemque vestram voluntate fiduciam concepisse Amplitudines Vestras, ex suis ad nos litteris intelleximus. Ea quam non male collocata sit, non dubitamus quin multis illustribusque argumentis vobis sit compertum, et indies magis magisque innotescat. Nobis sane et mandata ad Serenissimum Daniæ Regem data sunt a Celsitudinibus suis, quæ cum rationibus civitatis vestræ quam maxime sunt coniunctæ, neque in iis exequendis vestrisque, quantum possimus, commodis commovendis studium aut operam nostram uspiam desiderari patiemur. Classis triginta duarum navium bellicarum ex Foederato Belgio ante complures dies ad fauces maris Balthici pervenit, et prope Elsingoram in anchoris stat, pluresque indies naves expectantur. Sed classis præfectus, qui cum nave sua ante octiduum ex Hollandia solvit, nondum cum mandatis DD. Ordinum adest; longe vero, quantum coniectari licet, abesse non potest. Ex quo Amplitudinibus vestris constabit, quam ob causam dicta classis e statione sua moveri necdum queat. De statu præsentis civitatis vestræ, quæ ex literis vestris didicimus, ita sane nos afficiunt, quibus incolumitas vestra unice cordi est, neque desistemus et vobis monentibus et nostra sponte in iis, quæ avertendis et depellendis, quæ vos prospicitis, periculis inservire possunt, quantum in nobis est; Amplitudinibus vestris sedulam et accuratam operam navare. Est Serenissimi Regis Daniæ in vos civitatemque vestram animus egregius et cum D. ordinibus Foederati Belgii coniunctissimus, et non longe abesse videntur magni motus, qui curas illorum, qui urbem vestram premunt, alio evocare poterunt. Quæ omnia speramus brevi eo evasura, ut sentiatis salutem vestram iis, quibus debet, summæ curæ esse. Deum interea precamur, ut ea, quæ pro fide in Regem vestrum et pro libertate civitatis decrevistis et ge-

ritis fortiter, æque vobis sint felicia, quam sint gloriosa et æterna laude dignissima.

Amplitudinum Vestrarum
Studiosissimi

Die $\frac{XV}{XXV}$ Iunii MDCLVI. legati DD. Ordinum foederati Belgii
ad R. Daniæ.

20. Kiøbenhavn $\frac{1}{2}$ $\frac{8}{8}$ Juni 1656. Hofmesteren og Cantzleren havde meldt i Kongens Navn, at Hs. M. havde modtaget en bedrøvelig (bekommerlijk) Skrivelse fra Danzig, hvilken han tilligemed Rigsraaderne havde taget under alvorlig Overveielse. Man var kommen til det Resultat at træde i Underhandling med Ambassaden „over de conservatie van Dantzick“, saafremt denne maatte have den fornødne Fuldmagt dertil. De nævnte danske Ministre vare bange for, at man skulde lade Tiden gaae unyttet hen; de troede, at man ei behøvede at have nogen Frygt for Protectoren, og havde sagt, at der var givet Befaling til, foruden de 5 Skibe, der alt vare færdige, endnu at udruste 5 store (capitale) Orlogsskibe. Ambassadeurerne imødesee med Længsel Generalstaternes Beslutning i en Sag, der angaaer ikke blot Nederlandenes Belsærd, men ogsaa deres Ære.

21. Kiøbenhavn 2. Juli 1656. Den svenske Resident havde anmodet Tolderen i Sundet at underrette de Skippere, som agtede sig til Danzig, om, at hans Herre havde indesluttet denne Stad, samt advare dem mod at styre deres Raas derhen. Opdam havde, efter Ambassadens Raad, sendt en Galliot til Danzig, for at erfare hvad der maatte være skeet til at hindre den frie Handel og Skibsfart. Hs. M. havde paalagt Tolderen ei at forkynde (denontieren) de hollandske Skippere Noget, uden hvad Ambassadeurerne maatte ønske kundgiort. Kongen agtede at sende en Gesandt til Storfyrsten af Rusland, og ønskede, at Generalstaterne vilde gjøre det Samme. Opdam havde havt isinde at seile op til Kiøbenhavn og at gaae til Ankens med Flaaden paa et beqvemt Sted lidt neden for Staden; men man havde fundet det betænkeligt, uden Kongens Samtykke, at lægge sig med en saa anseelig Sømagt saa tæt ved Hovedstaden, især da Tractaten kun tilstod Skibene at ligge paa den lybske Rhed i Sundet, og havde be-

sluttet desangaaende først at indhente Kongens Bestemmelse. Flaaden var bleven forstærket med 1 Skib fra Zeeland og bestod af 35 Seilere.

22. Kiøbenhavn 9. Juli 1656. „De ordinære Sager paa Herredagen kunne blive afgjorte inden faa Dage. Ikke desto mindre skal Rigsraadet blive samlet, for i alle paakommende Tilfælde at kunne fatte en hurtig Beslutning. Det synes, som om Hs. M. agter at reise med Prindsen til Christiania, for der at overvære Hs. Kongelige Høiheds Hylдинг. Righofmesteren har imidlertid forsikkret os, at der i saadant Fald vil blive gjort Anstalt til, at Kongens Fraværelse ei skal foraarsage nogen Forhaling i de Sager, som maatte blive at forhandle med Generalstaterne. Hvad der især bevæger Kongen til at gaae til Norge paa en Tid, da hans Tilstedeværelse her synes meget fornøden (dienstig), skal være, at da Normændene altid have været vante til ved Prindsernes Hylдинг at see deres Konge, vil man ikke berøve dem denne Fornøielse. For 14 Dage siden have vi skrevet, at Danmark tilbyder sig at træde i Underhandling med Generalstaterne om Dantzigs Anliggender, og at de herværende Herrer synes meget villige (gemoedigt) til at -ville fremme Alt, hvad der for Tiden er at iagttage med Hensyn til de fælleds Interesser i Østersøen. Af alle de Samtaler, som vi fra Tid til anden have havt med de Herrer Rigsraader og Ministre, blive vi mere og mere overtydede om, at vi i denne Henseende ei ere bedragne. Alligevel staaer Alt endnu stille, da man oppebier Generalstaternes Beslutning og forudsætter, at de første Skridt (de ouvertures) maae skee fra Nederlandenes Side“.

23. Kiøbenhavn 19. Juli 1656. Ambassadenerne havde Dagen forud modtaget 3 forskiellige Resolutioner fra deres Principaler af d. 7. Juli. „Strax efter disses Modtagelse have vi henvendt os til Hofmesteren og forestillet ham, at Generalstaterne paa modtagen Efterretning om Kongens Tilbud at træde i Underhandling med Nederlandene angaaende Staden Dantzigs Redning, havde givet os adskillige Befalinger, hvis Indhold vi vare villige til at meddele enten Hs. M. eller de af ham udnævnte Commissarier. Vi ønskede derfor gierne at erfare, hvilken Maade at underhandle paa (voet van negotiatie) der maatte være Hs. M. kiærest. Vi yttrede ogsaa den Formening, at det af forskiellige Grunde vilde

tiene til at fremme Generalstaternes Niemed, hvis den nederlandske Flaade indtil Bidere (provisionelyk) maatte lægge sig ved Kiøbenhavn, og det maatte tillades os at lade den komme hertil og gaae til Ankers paa en beqvem Plads lidt nedenfor Staden. Rigs-hofmesteren, som selv paatog sig at forebringe Dette for Hs. M. (hvilket ogsaa er skeet i Rigsraadernes Overværelse), har derpaa tilligemed Rigscaantsleren været hos os og sagt, at Hs. M., i Betragtning af, at Generalstaternes Hensigt med den omtalte Flaade var at hielppe til at sætte Handelen paa Østersjøen i Sikkerhed, vel kunde tillade (aanzien), at den lagde sig ved Kiøbenhavn; men Hs. M. ventede da ogsaa, at Generalstaterne vilde hielppe til at sikke hans Riger og Lande mod Alt, hvad derpaa kunde følge. De sagde fremdeles, at Hs. M. med det Første vilde udnævne Commissarier til at underhandle med os. Vi svarede, at den omtalte „Guarantie tegens opgenomen offensie“ netop skulde være et Punct i vor Underhandling; med Hensyn til Udnævnelse af Commissarier anbefalede vi Skyndsomhed, og for at forberede Sagerne, gave vi D.D. G.C. en kort Meddelelse af hvad der var os paalagt at forhandle. Igaar Eftermiddags have vi sendt en Expres til Admiralen, og vente endnu i denne Eftermiddag Flaaden, som nu bestaaer af 42 Orlogsskibe“.

24. Kiøbenhavn . . Juli 1656. Den $\frac{10}{8}$ Juli havde den første Conference med de danske Commissarier fundet Sted i Ambassadens Huus. Dennes Forslag oversendes tilligemed det fra dansk Side givne Svar og en yderligere Erklæring, som Kongens Secretair, Hr. Lente, senere havde tilstillet Ambassadeurerne. Disse havde derpaa, efter Overlæg med Admiral Opdam, besluttet at sende hele Flaaden, hellere end en Deel af samme, til Danzig, deels fordi man i Danmark ønskede Dette, deels fordi de troede, at Udrustningen af de danske Orlogsskibe vilde blive paaskyndet, naar man ingen fremmede Skibe havde, som kunde hielppe til at dække Havnene.

Bilag I. 1).

De Heeren extraordinaris Ambassadeurs van de Hooge Mo. heeren Staten Generael hebben aen haer Ex^{ci}en de hee-

1) Jvfr. med de ovenstaaende Actstykker den under $\frac{16}{8}$ August 1656 mellem de ovennævnte hollandske Gesandter og de danske Rigsraader Joa-

*ren Commissarissen van Syne Conincklycke Majt. van Dene-
marquen in de Conferentie op huyden met haere Ex^{ci}en^{en} gehou-
den, volgens last van hare principalen verclaert ende gepro-
poneert:*

1. Dat op presuppoost van dat by hoogstged. syne Majt. gelyke genegentheyte ende resolutie sal worden gevonden, haere Ho. Mo. geresolveert syn, met ende nevens syne Conincklycke Majt. de Stadt Dantzicq in haere tegenwoordige ongelegentheyte craghtelyck te hulpe te comen, onder conditie ende bedingh van dat by die van de voorsz. Stadt versekeringe werde gegeven, van dat de onderdanen van Syn. Con. Majt. ende d'Ingesetenen van de Vereenigde Nederlanden met hunne schepen, waaren ofte Coopmanschappen op de voorsz. Stadt navigerende, ende trafficquerende, jn't incomen ofte uytvaren met geene thollen, licenten, pontgelden, toelagen ofte andere impositien ende ongelden, hoe deselve oock genaemt worden souden mogten syn, sullen worden beswaert ofte belast gelaten, verder als d'eygene Ingesetenen ofte oock eenige de minst beswaerde vreemden (by soo verre t'eenigen tyt yemant van de selfde vreemden meer als de voorsz. Ingesetenen moght worden verschoont) jegenwoordig belast syn ofte hier naemals beswaert blyven sullen. Ende dat oock de voorsz. Onderdanen ende Ingesetenen van hoogstgem. Syne Majt. ende van de vereenighde Nederlanden over hare persoonen, schepen, waren ende Coopmanschappen voortaan niet verder ofte hooger sullen worden beswaert als deselve jegenwoordigh beswaert syn, sonder oock te gedoogen, dat aldaer door yemant anders

---

Kim Gersdorf, Christen Thomsen Sehested og Anders Bilde sluttede Tractat, som in extenso læses hos *Aitzema*, l. c. VIII. 591—94 og *Du Mont*, Corps Dipl. VI. P. II. p. 145, i Udtog hos *Reedtz*, Répertoire &c. p. 100. De contraherende Magter forpligte sig til at understøtte Staden Dantzicq og beskytte Handelen paa Østersøen, samt love at sikkre hinandens Lande mod alle fiendtlige Angreb, der kunde følge af den Dantzicq ydede Hielp.

- eenige nieuwe beswaernissen geintroduceert ofte gegeven worden, alles onder expresse belofte van sulx by den Coninck van Poolen behoorlyck te doen ratificeren.
2. Dat haere Ho. Mo. genegen syn met ende nevens syne Conincklycke Majt. vast te stellen, dat in de Tractaten, die by Syne Majt. ofte haer Ho. Mo. met den Coninck van Sweden getroffen soudén mogen worden, niet alleen den een den anderen des begerende sal jncluderen, volgens de reciproque verclaringen by hooghstged. syne Majt. ende haer Ho. Mo. voor desen gedaen, ende de ordres daer toe alreede gegeven, maer dat oock de voorsz. Stadt Dantzicq in dèselve tractaten jngesloten sal moeten worden.
  3. Dat haere Ho. Mo. daerenboven, mits syne Majt. van syn Syde een notabel aental van Oorlogschepen daer toe gelieve te contribuieren, geresolveert syn sonder uytstel uyt haere scheepsarmade hier voor de hant synde, bestaende in twee en veertigh schepen van Oorlogh, een bastant getal van Oorloghschepen ofte, des gerequireert wesende, oock de geheele voorsz. Scheepsarmade te seinden, op de reede ende voor de haven van Dantzicq, ende daer vo^or soo veel mogelyck te helpen beletten ende weeren, dat de voorsz. haven door de navale maght der Sweeden van buyten niet gesloten gehouden werde.
  4. Dat syne Conincklycke Majt. gelieve nevens haere Ho. Mo. by den heere Churfurst van Brandenburgh cragh-tige debvoiren te doen aanwenden, om syne Churf. Doorluchtigheet te disponeren om syne troupes ofte scheeps-maght directelyck ofte indirectelyck niet te gebruycken noch te laten gebruycken tot oppressie van de voorsz. Stadt Dantzicq.
  5. Ende indien syne Conincklycke Majt. tot wedersyts beste ende conservatie van de Commercie godt sal vinden, 't geen voorsz. is, nevens haer Ho. Mo. in 't werck te stellen, soo vinden opgem. heeren Ambassadeurs haer geauctoriseert, om tot wedersyts gerustheyt te

beloven ende te stipuleren, dat men elckander ende reciprocelyck met alle maght ende vermogen, in alle gevaer ende geweld, 't welck uyt de executie van 't geen voorsz. is ontstaan, of een van beyden bejegenen moghte, sal adsisteren ende bystaen, ende 't selve naer alle uytterste vermogen helpen affweren, ende om daer over te passeren schriftelycke verbintenisse *in Debita forma*, op alle het welke opgem. heeren Ambassadeurs syne Maj^{ts}. resolutie sullen verwaghten.

C. van Beuningen. Godert van Reede tot Amerongen.

Matthias van Wierssen.

Desen $\frac{10}{20}$ Iulij 1656.

in *Coppenhagen*.

Bilag II.

(Translaet uyt de Hooghduytsche)

Syne Conincklycke Maj^t. van Denemarquen &c. is van de hoogh ansienlycke heeren daer toe geordoncerde Commissarissen gerefereert oock schriftelyck voorgeleesen geworden, 't gunt de heeren Ambassadeurs van de heeren Staten Generael in de jongst gehoudene mondelinge Conferentie voort gebraght ende op den 10. deses onder hunne eygene onderteykeninge overgelevert hebben, ende geeft daerop de naervolgende resolutie.

1. Wat aengaet 't eerste poinct, daer uyt siet syne Conincklycke Maj^t. de jntentie van haere Ho. Mo., namentlyck hoe dat sy geresolveert gesamender handt met syne Conincklycke Maj^t. by de jegenwoordige gevaerlycke toestant de Stadt Dantsicq met maght te adsisteren, op conditie, dat (by) deselve stadt de Onderdanen van syn Conincklycke Maj^t. ende die van haer Ho. Mo. met geene nieuwe thollen, licenten, Pontgeldereren, toelagen ofte andre Imposten, wat name die souden mogen hebben, hooger beswaert noch belast sullen worden als hunne eygen Ingesetenen: soo comt syne Conincklycke Maj^t. daerinne met haere Ho. Mo. over een, dat op de gemelte Stat Dantsicq soodanige conditien sullen bedongen worden, oock deselve Stadt in geen gevaer te laten, maer nevens haer Ho. Mo. hulpe te bieden.

2. Syne Conincklycke Majt. verneemt seer geerne, da haere Ho. Mo. niet gedencken eenigh tractaet met Sweeden in te gaen, sonder syn Con. Majt., desselfs rycken, furstendommen ende landen daerin te begrypen, ende erbiet reciproquelyk syne Majt. niets te sluyten, ten sy haere Ho. Mo., derselver landt en volck als oock gemelte stadt Dantsicq daerinne begrepen.
3. Op de jegenwoordige versoghte conjunctie van de Conincklycke Oorloghschepen met de herleggende vloote van haer Ho. Mo., erbiet sikh syne Conincklycke Majt. vrunt nabuyrlyck, dat terwyl hy nu een aental van Oorloghschepen selfs noodwendigh van doen heeft, dat syne Conincklycke Majt. tegens 't laetste van Augusti eerstcomende thien oorlogh schepen met 2500 Man ongeveer van alle nooddruft wel voorsien sal vaerdigh hebben, ende, 't sy tot verseekeringe van de Zeehavens ofte van de Commercie in de Oostzee ten behouve van syne Conincklycke Majts. ende haerer Ho. Mo. onderdanen deselve gesamentlyck ofte een gedeelte van dien nevens haer Ho. Mo. schepen op reede van Dantsicq wil zenden, soo als man sulx nae voorgehoudene communicatie en advis voor goet en noodigh sal vinden.
4. Erbiet sikh syne Conincklycke Majt. by syn Churfurstel. Doorluchtigheyt van Brandenburgh debvoiren aen te wenden, denselven daer toe to disponeren, dat hy, 't sy oentlyck ofte indirectelyck sikh ende syn volck nogh tegen de Stadt Dantsicq, noghte oock tot turberinge der Commercie in de Oostzee niet en wil laten gebruyken, waerby dan vorder hoogstgem. Conincklyck Majt. goetvint, dat hy en haer Ho. Mo. te vooren sonder uytstel by syne Conincklycke Majt. van Zweden beweeklycke ansoeckinge ende remonstrantie doen laten, de Stadt Dantsicq niet verder te naderen, nogh de Commercie in de Oostzee te turberen, graveren nogh beswaren.
5. Accepteert syne Conincklycke Majt. harer Ho. Mo. vrundtnabuyrlycke offre, belasten ende stipulaties, dat

sy met alle maght ende vermogen, alle 't gene tot præjuditie ende nadeel der executie van dese nader unie moghte ontstaen, ofte d'eene off den anderen parthye bejegenen sullen, affweeren, ende daer over schriftelyke verseekeringe *in Debita forma* uytgeven; ende salhiermede ende uyt cragt deses wedersyts versproken ende versekert werden, dat alles wat nu off in toecomende uyt dese conjunctie ofte resolutie tot verseekeringe der Commercie in de Oostzee ende assistentie der Stadt Dantsicq, den eenen ofte den anderen parthye bejegenen, 't sy wat gevaer off schade overcomen ofte ontstaen mogthe, reciproquelyck afgeweert sal worden, ende yeder parthye geobligeert en schuldigh syn den beschadigden hulpe te bieden, ende 't gevaer te water en te lande met alle maght ende uytterste vermogen te helpen verhoeden. Ende by soo verre d'eene ofte andere parthye in syn lant aengetast ofte overvallen moght worden, dien sal d'andere parthye op voorgaende aenkundighingh binnen twee maenden *a die denunciationis* met 8000 man ende daer toe behoerende goede officieren, ofte oock in grooter aental, by soo verre het de noodt vereyschte, op costen van de adsisterende, dadelyke hulpe te bieden, daernevens een goet aental wel uytgeruste Oorloghschepen tot bystant te beschicken, soo als men daer over vorder convenieren sal. Ende off dese onruste in de Oostzee voor de Winter niet gestilt wierde, soo soude syne Conincklycke Majt. gerne sien, jae vint sulx in 't overwegen van veele circumstantien raedtsam, dat een goet aental welgemonteerde Oorloghschepen van de hier tegenwoordig leggende vloote, hier moghte overwinteren, om in cas van een slappe winter tegens onvermoet geweld in goede postuyre te wesen, ende 't gevaer gesamender hant in tyts aff te weren.

Sulx heeft syne Conincklycke Majt. genadighst bevolen den heeren Ambassadeurs tot verclaringe mede te deelen. T'oirconde onder desselfs onderteykeninge,

ende opgedructen secreten Zegel, gedaen op onse residentie plaets in *Coppenhage* den 12. Julij 1656.

Friderich.

Bilag III.

Syne Conincklycke Majt^t verclaert sikh op vordere instantien van de heeren Ambassadeurs der hooge ende mogende heeren Staten Generael, wegens de tydt der uytrustinge van de thien Oorloghschepen wat corter als in de resolutie van huyden geschiet is, te determineren ende voort te setten; allergenadigst aldus, dat soo haest de Oorloghschepen, die nae Norwegen te seylen gedestineert syn, hier wederom sullen arriveren, 't welck syne Conincklycke Majt^t verhoopt binnen vier weken ten langsten te connen geschieden, hy vyff oorloghschepen mede op de reede voor Dantsicq wil schicken, by aldien hier over niet anders geconvenieert worde. Ende de vyff andere Oorloghschepen sullen in de aenstaende maent Augusti in goede bereydinge syn &c. Datum *Coppenhage* den 12^{en} Julij 1656.

Friderich.

25. *Kiøbenhavn* $\frac{16}{8}$ Juli 1656. Man ansaae det i Danmark for nødvendigt at ruste sig. Uenigheden mellem begge Kroner var moden nok til at bryde løs ved første Leilighed (genoechsam ryp om met de eerste occasie door te breken). I Marienborg havde man truet den danske Gesandt med, at ville slutte Fred med Polen og gaae løs paa Danmark, hvis denne Magt indlod sig med Nederlandene til Skade for de Svenskes Planer. Ved den sidste Sammenkomst med Ambassaden havde de danske Commissarier foreslaet, at, om end Kongen af Sverrige for en Tid lod Danmark i Ro, men ligesuldt blev i Polen, skulde Sagen dermed ikke ansees for afgjort. Den danske Resident havde modtaget Befaling til at anvende sin Indflydelse hos Kongen af Sverrige og Kurfyrsten af Brandenburg til Staden Danzig's Fordeel. De danske Rigsraader havde skrevet et Brev til de svenske, deels for at klage over lidte Fornærmelser under Krigen, deels for — ved Rigsraadernes Indflydelse — at stemme Kongen til rolige og sindige Tan-

fer (tot rustige en moderate gedaghten te disponeren). Man vilde sende en Gesandt til Keiseren, saasnart man erfarede, hvad denne agtede at giøre i Tilfælde af en Krigs Udbrud mellem Sverrige og Nederlandene og Danmark. Man troede, at Generalstaterne ikke uden Nytte skulde arbeide paa at adskille Kursyrsten fra Sverrige. For England syntes man ikke længere at være bange; og om Sverrige stod man i den Formening, at denne Magt snarere selv maatte nære end være istand til at indjage Frygt.

26. Kiøbenhavn 30. Juli 1656. Fra Stockholm havde man Efterretning om, at Provindsen Ingermanland skulde have giort Opstand, og givet sig under Storfyrsten af Rusland. Den svenske Resident i Kiøbenhavn var bekymret over denne Tidende, og havde andraget for En af de fornemste danske Ministre, at Intet under de nærværende bedrøvelige Omstændigheder (in dese suyre conjuncturen) maatte skee, som kunde skade det Venkskab, der bestod mellem hans Herre og Danmark. Han havde beklaget sig over Generalstaterne, som om disse uden Marsag havde erklæret sig imod Sverrige; men da man derpaa anførte Tolden paa Danzig's Rhed og ved Pillau, og Sverriges Bestræbelser for at adskille Danmark og Brandenburg fra Nederlandene, havde han kun svaret, at Dette var Noget, som stod til at redressere. Man troede at kunne slutte af disse og lignende Samtaler, at Kongen af Sverrige under denne Tingenes Tilstand vilde være let at bevæge til store Opoffrelser (facil zal wesen in veel toe te staen), hvilket man ingen Sikkerhed havde for, at han fremdeles vilde være, hvis Tiderne forandrede sig. De danske Ministre syntes mere og mere tilbøielige til helst at søge deres Sikkerhed i kraftige Forholdsregler, saafremt de herom kunde blive enige med Generalstaterne. Som et Middel hertil havde man foreslaaet, at adskille Kursyrsten fra Kongen af Sverrige og at sætte ham istand til at gaae offensivt tilværks, for saaledes at bringe Staden Danzig tilbage under Kongen af Polens Høihed. Hofmesteren havde sagt, at Kongen af Danmark havde 10,000 Mand i Norge, og desforuden 5000 Ryttere og endnu endeel Fodfolk, som man i Hast kunde samle. Befalinger vare givne til hist og her at mønstre disse Tropper; de fornødne Matroser til at besætte de omtalte 5 Skibe vare alt indfaldte. Man holdt det for tienligt, at Staden Danzig og Kongen af Polen

forenede sig med Danmark om ikke at indlade sig i Underhandling med Sverrige uden Generalstaternes Tiltrædelse.

27. Kiøbenhavn 5. August 1656. Hr. Kleist, Præsident i Bagpommern, var ankommen som overordentlig Ambassadeur fra Kurfyrsten af Brandenburg, uden at man ved Hoffet forud havde vidst Noget om hans Komme. Han lod til at have stort Hastværk, og havde yttret, at, hvis Kongens Tilbagekomst ei havde været saa nær forestaaende, skulde han have opsogt Hs. M. i Norge. Han havde ladet den hollandske Ambassade vide, at han havde udtryffeligg Befaling til at meddele den Udskilligt. Den fra Danmark til Rusland affendte Envoyé havde kun foreløbig Ordre til at fornye de tidligere Tractater og forsikre Czaren om den danske Krones Venkskab. Eftersom Omstændighederne svæiede sig, skulde han erholde nærmere Befalinger.

28. Kiøbenhavn 9. August 1656. Hr. Kleist havde sagt Rigshofmesteren, at det var ham paalagt at underrette Kongen om de Grunde, der havde formaaet Kurfyrsten til at indgaae en nyie Forbindelse med den svenske Krone, samt andrage paa, at det maatte behage Hs. M. at bidrage Sit til at tilveiebringe Fred mellem de stridende Magter. Som en Betingelse herfor foreslog han, at Preussen skulde overlades Kongen af Sverrige. Havde han intet andet Wrende, maatte man formode, at hans Sendelse vilde være frugtesløs, da man her langt hellere skulde ønske Kriegen fortsat end Fred paa saadanne Vilkaar. De fra Elbing til det danske Hof komne Tidender om den derværende hollandske Ambassades Fremgang i dens Underhandling, syntes at vække Frygt hos de danske Ministre, at Generalstaterne skulde indlade sig med Sverrige. De meente ingen Sikkerhed at have, med mindre de Svenske rømmede Preussen.

29. Kiøbenhavn 16. August 1656. Den brandenburgske Ambassadeur ventede endnu paa Kongens Tilbagekomst. I Underhandlingerne med ham syntes man fra dansk Side at ville lægge an paa at stille Kurfyrsten fra Sverrige, eller idetmindste saaledes at styre hans Planer (syn consilia diernate te dirigeren), at Alt i Polen kunde blive bragt i den gamle Stand; kun under denne Betingelse skulde man i Danmark ønske Fred. Staden Danzig havde for sit Bedkommende samtykt i det Vilkaar, under hvilket man fra dansk og nederlandsk Side havde lovet den Hielp,

nemlig at hverken den eller Kongen af Polen maatte slutte Fred med Sverrige uden Kongen af Danmarks og Generalstaternes Tiltrædelse.

30. Kiøbenhavn 20. August 1656. Ambassadeurerne havde modtaget tvende Resolutioner fra Generalstaterne af den 9. August tilligemed den af dem forlangte Fuldmagt. Saa snart Kongen kom tilbage, skulde de udføre det dem overdragne Hverv. Den til det svenske Rigsraad affendte Adelsmand var kommen tilbage og medbragte en Skrivelse, hvori Rigsraadet erklærede sin Redebonhed til at gjøre Alt, hvad der kunde tiene til at befordre en venstabelig Forstaaelse med den danske Krone; det havde ligeledes lovet at ville meddele sin Konge den fra de danske Rigsraader modtagne Skrivelse. Det danske Sendebud havde fundet en meget venlig Modtagelse, og det Svar, som han overbragte, var affattet i meer end sædvanlig venstabelige og artige Udtryk (in meer dan gewoond affectueuse ende civile termen)¹⁾. En Secretair fra Danzig var ankommen i Stadens Grende.

31. Kiøbenhavn 27. August 1656. Ambassadeurerne overfende den mellem dem og de danske Commissarier Dagen forud afsluttede Tractat. Den fra Danzig ankomne Secretair havde overgivet sine Creditiver; men havde endnu hverken talt med Kongen af Rigsraadet, eller med den nederlandske Ambassade. Det syntes, som om han først vilde oppebie sin Audients hos Kongen. Righofmesteren havde sagt, at hvorvel de danske Orlogsskibe maatte ansees unødvendige for Danzig, skulde der dog blive draget Omforg for at tilfredsstille Generalstaterne med Hensyn til hvad der var lovet.

32. Kiøbenhavn 30. August 1656. Den brandenburgske Ambassadeur havde havt sin første Audients, ikke offentlig, men for Hs. M. og Rigsraaderne. Hans mundtlige Proposition indeholdt, at det maatte behage Kongen at bestræbe sig for at bilægge (assopieren) Misforstaaelsen mellem Kongen af Sverrige og Generalstaterne. Man begreb ikke, hvad der var hans Sendelses Diemed, saalænge han ei udlod sig nærmere. Den danske Krones Tanker og Planer med Hensyn til det svenske Bæsen kunde ei være Kur-

---

¹⁾ Det svenske Rigsraads Svar er aftrykt i det ovenfor (S. 180) anførte Skrift: Beantwort- und Wiederlegung zweyer Dänischen Schrifften &c. Bilag XLI.

fyrsten ubekiendte. Det var blevet de danske Ministre berettet, at Kleist i Samtaler med Private havde yttret, at det vilde være raadeligt for den danske Krone ikke at lytte altfor meget i denne Tid til Generalstaternes Raad, og at Danmark med Fordeel vilde kunne indlade sig med Sverrige og Brandenburg, hvilke Udladelser man havde optaget meget ilde (seer aenstootelyck). I det første Besøg, som den nederlandste Ambassade havde gjort Hr. Kleist den foregaaende Dag, havde han yttret: at „Kongen af Sverrige vilde gjøre alt Mueligt (ten uystersten sigh sal opiniatreren) for at beholde hvad han havde i Preussen; at det var Kurfyrstens Mening, at Danzig's Rettigheder burde hævdes; og endelig, at de Efterretninger, man havde om den i den svenske Hær herskende Mangel paa Benge og andre Fornødenheder ei vare usande; selv fornemme Officerer vare, som ham berettet, blevne sorte og ufiendelige (swaert ende onkenbar) af Hunger og Kummer“. Den danzigste Secretair havde i en Sammenkomst med de ham beskikkede Commissairer gjort et Forslag om at erholde Bistand herfra, uden dog at specificere, om denne Hielp skulde bestaae i Benge, Soldater eller Andet. Derom vilde han nærmere-yttre sig, naar han først i Almindelighed havde faaet et gunstigt Svar. Hans Principaler havde opsnappet Breve fra Grev Magnus (de la Gardie), hvori denne klagede over, at han ingen Udvei saa til at gjøre Storfyrsten Modstand i Lifland, saafremt den derværende svenske Magt ikke erholdt betydelig Forstærkning. De danske Skibe, som, efter den trufne Overeenskomst (volgens 't gemaecte concert), vare bestemte til Danzig, skulde enten denne eller den følgende Dag indskibe deres sidste Fornødenheder og derpaa, hvis Binden vedblev at være god, gaae under Seil. Ambassadeurerne havde meddeelt Hofmesteren og Cantzleren Generalstaternes Resolution om Underhandlingen med Sverrige, og havde tilbudet at udlade sig nærmere derom (meer solennele openinge te doen) enten for Kongen eller for deres Commissarier. Man havde spurgt dem, om Generalstaterne ved Fornyelsen af deres Alliance med Sverrige skulde forpligte sig til at hielp Sverrige in (omnem) eventum imod Rusland, eller om denne Hielp kun skulde gives i Krige, som ei allerede vare erklærede, men som kunde opkomme in futurum. De danske Ministre vare af samme Tanke som tidligere, og havde aldeles ingen Attraa efter en Forbindelse med Sverrige.

33. Kiøbenhavn 3. Septbr. 1656. De danske Skibe vare endnu ikke affseilede. Efterat den brandenburgske Ambassadeur tilstræffelig (rondelyck) havde fattet, hvad der var den danske Krones Hensigt med Hensyn til Sagerne i Preussen, og hvilke Beslutninger der vare tagne til Fordeel for Staden Danzig: havde han meget indstændig anmodet den svenske Konges Secretair Hr, Ambrosius (Gamberotius), der havde opholdt sig 3 til 4 Dage i Kiøbenhavn, at giøre det begribeligt for hans Herre og for det svenske Hof, hvor tienligt og nødvendigt det var, at saavel den danske Krone som Generalstaterne erholdt en saadan Tilfredsstillelse (soodanigh contentement), at en god Overeenskomst kunde blive truffen med disse Magter. Den svenske Resident havde ogsaa affendt en Expres, for at bringe hans Tanker om Sagernes Tilstand og Stemningen i Danmark til Elbing. Hr. Kleist havde ført sin mundtlige Proposition i Pennen og overgivet Hofmesteren den, med Begiering, at han ligeledes maatte erholde skriftligt Svar, — sandsynligviis ei fordi han ventede at erholde et tilfredsstillende Svar, men for at hans Herre kunde blive nærmere underrettet om den danske Krones Hensigt og derefter tage sine Forholdsregler. Hr. Kleist havde udladt sig med, at Kurfyrsten kun nødvtvungen (door enkele necessiteyt) og tvertimod sin gamle Grundsætning, ja mod sin Villie og sin Interesse, havde maattet indlade sig med Sverrige; Hs. D. ansaae Venstabet med Nederlandene som meest nødvendigt, og vnskede ikke at foretage sig Noget, som kunde stride derimod. Med Hensyn til Kurfyrstens Forbindelse med Sverrige, forsikkrede Hr. Kleist kun i Almindelighed, at denne ene angik Polen og Preussen, og ikke sigtede til Noget, som kunde skade enten Danmark eller Handelens Frihed. Om Tractatens¹⁾ nærmere Vilkaar vidste han Intet; heller ikke om den forbandt Kurfyrsten til at hielppe de Svenske i deres Planer mod Danzig. Hvad han altsaa tidligere havde yttret synes mere at grunde sig paa hans egen Mening (vertrouwen) end paa sikker Kundskab, eller være tvetydigt sagt Ambassadeurerne havde modtaget udførlig Beretning fra de nederlandske Gesandter i Elbing om disses Underhandling med Kongen af Sverrige, hvilken de strax havde meddeelt de danske Rigsraader.

---

¹⁾ Tractaten til Marienburg mellem Sverrige og Brandenburg.

34. Kiøbenhavn 6. September 1656. Saavidt Ambassaden kunde mærke paa Rigshofmesteren, havde man i Forhandlingerne med den brandenborgske Gesandt det Siemed at adskille Kursyrsten fra Sverrige; man vilde ingen Banskfelighed giøre ved at tilbyde, at Danmark i saadant Tilfælde vilde paatage sig at forsvare Kursyrstens Lande mod Enhver somhelst. Man antog at det vilde være et virksomt Middel til denne Hensigts Fremme, dersom Generalstaterne gjorde Kursyrsten lignende Tilbud, især da man tydelig saae, at Kursyrsten havde Frygt for Keiseren. Breve fra Wien meldte, at 10,000 Mand keiserlige Tropper skulde fra Schlesien gaae ind i Polen, saasnart man blev underrettet om den russiske Storfyrstes Indfald. Rigsraadet skulde samles den følgende Dag, og Ambassaden ventede Svar paa sin Anmeldelse om Underhandlingerne mellem Sverrige og Generalstaterne. Fra dansk Side skulde man ugierne see, at Generalstaterne indlode sig med Sverrige om at staae denne Magt bi imod dens Fiender, især da man havde vis Underretning om, at ikke blot Dorpat, Dünaburg og Rakenhusen vare indtagne af Russerne, men at russiske Tropper endog vare rykkede frem lige til Reval. De danske Orlogsskibe vare gaaede under Seil.

35. Kiøbenhavn 13. September 1656. Rigshofmesteren, Cantzleren og Marsken havde meddeelt Ambassaden, at Hr. Kleist siden sin sidste Audients havde giort et nyt Forslag for at formaae den danske Regiering til at optage den efter Generalstaternes Begiering afbrudte Underhandling med Sverrige, og havde tilbudet Kursyrstens Mægling. Han havde faaet til Svar: „at Tractaten med Sverrige var bleven afbrudt, eftersom Kongen havde giort Banskfelighed ved at underhandle uden i Forbindelse med Generalstaterne. Saalænge Hs. Majestæts Ønske i dette Punct ikke blev opfyldt, kunde han ikke beqvemme sig til at optage den standsede Underhandling. Hvad Hs. M. med Billighed kunde forlange, maatte desuden iagttages, ved hvilket Udtryk forstodes deels Afhielpning af nogle Klager med Hensyn til svenske Søpasser i Sundet, deels Restitution af de i Freden til Brømsbro Sverrige under Navn af Pant (oppignoratie) afstaaede Provindser“. De nævnte danske Ministre havde begieret, at Generalstaterne „de saken diermaten geliefden te dirigeren, dat S. M. contentement conde erlangen.“ Som et Middel hertil anbefalede de, at Ratificationen af

den elbingske Tractat maatte opsættes, indtil de danske Interesser vare fyldestgjorte. Paa deres forskjellige Betæneligheder, som om den nævnte Tractat skulde tiene til at forbinde Generalstaterne med Sverrige mod Rusland, ja endog mod Danmark, hvis Hs. M. agtede at forfølge sin Ret mod Sverrige, svarede Ambassaden, „dat haer Ed. conden verseeckert wesen, dat haer Ho. Mo. in alle het geen doenlyck was, met groote sorghvuldigheydt aen S. M. altyt soude soecken de meeste satisfactie te geven.“

36. Kiøbenhavn 16. September 1656. Hr. Kleist havde aflagt Ambassaden et Besøg. „Han sagde, at han efter Kurfyrstens Befaling havde tilbudet dennes Mægling til at bilægge de Tvistigheder, som maatte være mellem Danmark og Sverrige, og tilveiebringe Enighed mellem begge Kroner; men omtalte ikke, at det skulde være en Reassumtion af de mellem de tvende Magter afbrudte Underhandlinger. Da vi derpaa, for at kunne forene (accorderen) Hr. Kleists Uttring med hvad de danske Ministre havde sagt os, vnskede at erfare, om hans Hverv alene var at forlige Stridighederne mellem de tvende Kroner, eller om han tilige skulde fornye (wederom levendig te macken) de om en nærmere Forbindelse mellem Sverrige og Danmark begyndte Underhandlinger: svarede han os, at Kurfyrsten maaskee ingen Kundskab havde havt om disse Underhandlinger, og søgte derhos aldeles at overtude os om, at det af ham giorte Forslag kun sigtede i Almindelighed til at fremme en god Forstaaelse mellem begge Kroner. Vi have Grunde til at troe, at Hr. Kleist med Forsæt har forstilt sig; thi baade have vi senere erfaret af de Herrer Ministre, at han saavel mundtlig som i den af ham skriftlig overleverede Proposition skal have udbredt sig over Fornyelsen af de omtalte Underhandlinger, og fra en sikker Haand er det berettet os, at han i Samtale med Kongen ved Afskedsmaaltidet til Hove skal have ladet Ord falde, sigtende til at fjerne Kongen fra Generalstaterne og til at anbefale en separat Underhandling med Sverrige og Brandenburg. Dgsaa har En af de fornemste Herrer, der har været tilstede ved Forhandlingerne med Hr. Kleist, sagt os for ganske sikkert, at det hele Diemed af dennes sidste Hverv synes klart at gaae ud paa at skille Danmark fra Generalstaterne, og at han for adskillige Herrer har udladt sig med, at Generalstaterne søgte at drage al Fordeel i Østersøen til sig, at det vilde være gavnligere,

om de Østersøen tilgrændsende Magter forenede sig, og at han vilde indestaae for (dat hy sich genoechsam vast wilde maecken) — skiondt Intet i saa Henseende var givet ham i Wrende — at Kongen af Danmark ikke blot skulde erholde al billig Erstatning i de stridige Puncter, men at ogsaa de haarde Bestemmelser i de sidste Tractater til Brømsebro skulde blive formildede til Fordeel for Danmark. Vi finde saa meget mere Grund til at undre os over Hr. Kleists Fremfærd, efterdi han vel veed, at man her stuaer paa en meget fortrolig Fod (groote confidentie gebruyct) med Generalstaternes Ministre, og at Underhandlingerne med Sverrige ere satte i Bero (geaccrocheert), fordi man fra dansk Side ikke vil underhandle, uden Generalstaterne tiltræde. Vi kunne imidlertid fuldkommen forsikre, at man her ingen Tilbøielighed har til paa nogen Maade at lytte til saadanne Forslag, som sigte til at adskille Kongens Interesser fra Generalstaternes. Paa Hr. Kleists Forslag er der givet ham skriftligt Svar, at saafremt Kongen af Sverrige nærmere andrager paa (nader anzoek doet) en Reasumtion af de afbrudte Underhandlinger, vil Hs. M. vise sig villig dertil, og vil antage Brandenburgs Mægling, dog under den udtryffelige Betingelse, at Generalstaterne tiltræde". Hofmesteren havde meget indstændig begieret, at Generalstaterne ei vilde fuldbyrde (acheveren) deres Tractater med Sverrige, saalænge Danzigerne ikke gave deres Samtykke til, at deres Stad indlemmedes. Ambassaden henstiller til sine Principalers Bedømmelse, hvor nødvendigt det var disse i Gæt og Alt at handle i Forbindelse med den danske Konge, især da det fornyede defensive Forbund med Sverrige ei kunde være den danske Regiering behageligt (smaeckelyck), uden under Betingelser, „die van elders contentement geven“, og det ei vilde mangle paa dem, som vilde bruge alle Kneb for at forestille den danske Regiering, at Generalstaterne havde udrettet deres egne Sager, uden tilbørlig at iagttage Danmarks Interesser. Den moskovitiske Gesandt, der nylig havde været i Danmark, var kommen tilbage med nye Ordre fra sin Herre, og medbragte den til Czaren afgaaede danske Gesandt.

37. Kiøbenhavn 20. September 1656. „Generalmajor Kaas er bleven overmaade vel modtagen i Rusland, og større Ære er viist ham, end der ved det russiske Hof pleier at vises nogen fremmed Minister eller endog en Ambassadeur. Han har

ei blot nydt den Ære at spise ved Czarens Taffel, hvilket er en usædvanlig Naadesbeviisning mod en Minister af hans Charakter, men er endog bleven stedet til en privat Samtale med Czaren. Efterat den offentlige Audients var tilende, steg Czaren ned fra sin Throne, gik hen til Gesandten og underholdt sig meget fortrolig med ham, da Hr. Kaas, som alt tidligere har været ved Storfyrstens Hof, er nogenlunde (eenigzins) kyndig i det russiske Sprog. Ved Afskeden tilkiendegav Czaren, hvor meget det laae ham paa Hierte at leve med Kongen af Danmark, hans Broder, i nøie Venfkab og Enighed. I Storfyrstens Taler har man bemærket stor Forbittrelse imod Kongen af Sverrige; han yttrede bl. A., at han ei kunde taale at have denne, men vel sin Broder, Kongen af Danmark, til Nabo; han ventede, at Hs. M. vilde komme ham imøde paa Beien. Gesandten beretter, at Storfyrsten er en Herre af Forstand og Narvaagenhed, som er vant til selv at styre sine Sager. Beretningen om den russiske Krigsmagt er næsten utrolig. Storfyrsten skal selv have fortalt Hr. Kaas, at han for Tiden har 700,000 Mand under Vaaben, som udgiøre adskillige mægtige Armeer, af hvilke en er sendt for at give Agt paa Tartarernes Foretagender, en anden for at passe paa Polakkerne, og Resten, som er fordeelt under forskjellige Generaler, skal angribe Finland, Ingermanland og Lifland. Den Hær, som Storfyrsten selv commanderer, og som ligger for Riga, bestaaer af 200,000 Mand. Antallet af Skibe, som han bruger til fra Düna at forsyne Hæren med Levnetsmidler og Ammunition, er meget stort, og, efter hvad Gesandten fortæller, ikke mindre end 100,000 (?). Rytteriet er kun ringe i Forhold til Fodfolket, der er bevæbnet paa europæisk Viis og vel disciplineret. Som et Beviis herpaa anfører Hr. Kaas, at hele Infanteriet, efter Rakenhufens Indtagelse, i Alt 70,000 Mand, affyrede en Salve, saaledes at deres Bøsser alle gik af paa een Gang, som om det havde været eet Skud. Hele Garnisonen i Rakenhufsen er bleven nedsablet, hvilket skal have mishaget Czaren, skiondt Staden var tagen med Storm. Da Hr. Kaas forlod Czaren, var denne paa Marchen imod Riga, og havde givet sine Generaler i Ingermanland Befaling til at støde til ham med deres Tropper, for at de i Forening kunde angribe de betydeligere Pladser i Lifland. Den i Finland liggende General har skrevet til Czaren, at dersom han havde Skibe, vilde han

føre sine Folk til Stockholm og opbrænde denne Stad. Med Kursyrsten af Brandenburg yttrede Czaren sig meget utilfreds. Han havde gjort ham Tilbud om Venskab, men havde tillige ladet ham opfordre til at adskille sig fra Sverrige; gjorde han ikke Dette, vilde han angribe hans Lande med Ild og Sværd. Vi skrive Dette efter Gesandtens Beretning, uden at lægge til eller tage fra."

38. Kiøbenhavn 20. September 1656. Den brandenburgske Gesandt havde for de nederlandske Ambassadeurer beklaget sig over, at disse, som han havde erfaret fra Haag, skulde have skrevet til deres Principaler, at han søgte at formaae Kongen og Raadet til ikke at agte paa Generalstaternes Forslag. I deres Svar havde de ikke ganske lagt Dølgemaal paa den Underretning, de havde om Hr. Kleists Forhandlinger og Hensigter, uden dog paa den anden Side at tilside sætte den Tausshed, som de skyldte dem, hvis Meddelelser de havde at takke for hvad de vidste om denne Sag. „En af de første Ministre i dette Kongerige har underrettet os om, at siden den sidste Posts Afgang har Hr. Kleist i aldeles bestemte Udtryk andraget paa, om ikke Hs. M. maatte finde det tienligt hemmeligt at bringe de begyndte Tractater med Sverrige i Rigtighed, uden nogen Meddelelse derom til Generalstaterne, indtil det Hele var afgjort. Vi ønske ikke at falde til Besvær med vort Raad, endnu mindre at paadrage os den Brøde ved ubiennede Beretninger at sætte Uenighed mellem Generalstaterne og en med dem forbunden Fyrste; men vi skulde ved en saadan Leilighed ikke have fyldestgjort vor Pligt, hvis vi ei havde tilmeldt Generalstaterne disse Omstændigheder. Det forekommer Mange, som om Russernes Fremgang i Forbindelse med andre Omstændigheder turde gjøre en heel Forandring i Kursyrstens Planer. De meest formaaende Ministre benytte denne Tingenes Stilling til at foreholde Hr. Kleist, at hans Herre burde træde i separat Underhandling med Polen. Man viser al Redebonhed til at ville hjælpe Kursyrsten til en saadan Overenskomst, og anseer det for en Sag af fælleds Interesse, „dat syn Churf. Doorl. nootwendigh dient geconserveert te werden, *vel invitus*“.

39. Kiøbenhavn 24. September 1656. Den russiske Gesandt havde i en Conference med de ham tilforordnede Commissarier søgt at formaae Danmark til at begynde Krig mod Sverrige; Storfyrsten tilbød sig ei at slutte Fred, førend Kongen af Dan-

mark blev tilfredsstillet. Han ønskede at trække den Handel, som hidtil var drevet paa Archangel, til Havnene i Lifland, og tilbød de danske Undersaatter store Rettigheder i de Havne, han maatte erobre ved Østersøen, mod lignende Rettigheder i de danske Havne for russiske Undersaatter. Det laae klart for Dagen, efter hvad Righofmesteren yttrede, som havde været nærværende ved denne Conference, at Storfyrsten lagde an paa at blive mægtig til Sves og at faae Handelen i sine Hænder (de handt diep in de commercie te krygen). 10,000 Matroser fra det Sorte Hav skulde fordeles paa de ved Czarens Leir liggende Skibe, og som en Begyndelse til en Sømagt (i Østersøen) meente man, at han paa en eller anden Maade vilde formaae Fyrsten af Cuurland til at overlade sig de ham tilhørende Skibe. I Danmark havde man ingen Lyst til paa Czarens Opfordring at gribe til Vaaben mod Sverrige, og var meget bange for, at han skulde erholde Skibe i Østersøen. Hofmesteren havde yttret som sin private Mening, at Danmark og alle de Magter, der vare interesserede i Handelen paa Østersøen, maatte forekomme Sligt in eventum. De Betæneligheder, man begyndte at gjøre sig over Czarens altfor store Fremskridt og hans maaskee endnu større Planer, maatte vel foraarsage en mærkelig Forandring i den danske Krones Tanker og bestemme Kongen og hans Raad til i Forening med Generalstaterne at træde i Underhandling med Kongen af Sverrige „over dessells conservatie“. Det syntes vist, at den danske Krone ei havde anseet det for at være imod dens Interesse, at de Svenskes Fremgang paa hiin Side Østersøen blev standset og deres Herredømme indskrænket ved russiske Vaaben; men paa den anden Side fandt man det betæneligt, at Sverrige sattes i Fare for at blive ganske ødelagt. Hr. Kleist, som saae, at man ei fra dansk Side vilde beqvemme sig til nogen separat Underhandling med Sverrige, havde sagt i et Besøg hos Righofmesteren, at Kurfyrsten for sit Bedkommende vel skulde samtykke i, at Generalstaterne toges med.

40. Kiøbenhavn 26. September 1656. Ambassadeurerne havde af den svenske Resident erholdt en Copie af den i Elbing sluttede Tractat, hvilken de havde meddeelt Cantsleren. De trende danske Commissarier havde senere besøgt dem og i Kongens Navn ønsket at erfare: „om det ved Tractaten betingede Ophør af Fiendt-

ligheder mellem Kongen af Sverrige og Staden Danzig ¹⁾ skulde hindre Staden i at yde dens Konge Bistand under hans Krig mod Sverrige, eller om de tilsviede Ord: *Salva atque integra fide, quam prædicta civitas Regi Poloniæ debet*, berettigede den til at understøtte Kongen af Polen; fremdeles, om det paa Danzigs Grund liggende Fort, som de Svenske havde taget, vilde blive Staden tilbagegivet. Hs. M. havde saa meget mere Marsag til at begiere disse Oplysninger, som det stod ham aabent at blive indlemmet, naar han begierede det, i det sluttede Forbund. Saaledes som Sagerne stode, vilde han ikke forhaste sig dermed; paa Tractatens Bestemmelser om Handelen i Østersøen vilde han ikke syn-derlig indlade sig; men han havde deri ikke fundet hvad han havde ventet. Fra Czarens Side var der gjort store Tilbud, hvis man vilde indgaae et Forbund med Rusland; og paa den anden Side havde Brandenburg opfordret Danmark til at træde i Underhand-ling med Sverrige, og Hr. Kleist havde ved sin Afreise sagt, at han gjorde Regning paa inden 3 Uger at komme her tilbage, for at Underhandlingen med Sverrige med Alvor kunde optages. Man ønskede derfor at vide, hvorvidt og paa hvad Maade Generalstaterne vilde indlade sig i en saadan Underhandling." Det lod, som om Hs. M. endnu ingen Beslutning havde taget, men at man i Dan-
mark vilde rette sig efter Udfaldet af Rigas Beleiring og Sager-

¹⁾ Den hidhørende Passus i Tractaten til Elbing af $\frac{1}{11}$ September 1656 (s. ovenfor S. 122) lyder saaledes: „*Convenit atque conclusum est, quemadmodum hisce convenit atque concluditur, quod Reges Galliæ et Daniæ, item Protector Angliæ, Scotiæ et Hiberniæ, tum etiam Elector Brandenburgicus huic præsentis Tractatui includantur, cum omnibus eorum respective regnis, provinciis atque dominiis, et in comprehensas ibidem conditiones recipiantur, si includi et comprehendi velint ac desiderent, atque quod omnibus iis conditionibus et commodis, de quibus præsentis instrumento inter confœderatos convenit, gaudeant, civitas quoque Gedanensis comprehendatur et includatur, quemadmodum hisce comprehenditur et includitur, cum omnibus suis iuribus, privilegiis, immunitatibus, libertatibus et legitime receptis consuetudinibus, salva atque integra fide, quam prædicta civitas regi Poloniæ debet, ita ut cesset inter S. R. M. Sveciæ et civitatem Gedanensem omnis hostilitas.*“ *Aitzema l. c. Append. ad Pufendorf de rebus gestis Caroli Gustavi, p. 12-13.*

nes Gang i Preussen. Man skulde ikke ønske at foretage sig Noget, som kunde tiene til at understøtte Kongen af Sverriges Haab om at beholde hvad han havde erobret i Preussen. Fremfor Alt ønskede man, at Ratificationen af den elbingske Tractat maatte udeblive, indtil man erfarede Udfaldet af Underhandlingen mellem Danmark og Sverrige, og, saae hvad man skulde bestemme sig til med Hensyn til Rusland, og det saa meget mere, som man ønskede at benytte sig af Tidssomstændighederne som et Middel til at faae Halland tilbage. Generalstaterne havde en Forpligtelse til at hielppe Danmark hertil, hvilken de ei kunde opfylde, naar de havde forbundet sig med Sverrige. De danske Commissarier havde ogsaa yttret, at Hs. M. havde Grund til at klage over, at han ingen Underretning havde erholdt giennem sin Minister i Elbing om Tractaten mellem Nederlandene og Sverrige. Den russiske Gesandt drev paa at erholde sin Afsked; men man vilde søge at opholde ham, og den svenske Resident havde begieret, at man ei vilde forhaste sig med at sende ham bort. Hr. Kleist var afreist paa en dansk Galliot den foregaaende Mandag.

41. Kiøbenhavn 1. October 1656. Ambassaden havde modtaget tvende Resolutioner af Generalstaterne, den ene af 17. September, indeholdende en Befaling til de nederlandske Gesandter i Elbing at afslutte Tractaten med Sverrige, den anden af 21. f. M., hvorved Opdams Flaade blev kaldt tilbage, men det tillige paalagdes Ambassaden at begiere af Kongen af Danmark, at nogle af hans mindre Fartøier (lichte schepen) maatte blive liggende tilligemed 12 hollandske Orlogsskibe paa Danskis Rhed. Man viste i Danmark en stor og almindelig Misfornøielse over den saa uventet tilendebragte Underhandling med Nederlandene og Sverrige. Den russiske Gesandt havde den 29. September havt en Conference med Hs. M. og de ham givne Commissarier, og havde derefter sendt en Expres til Rusland, for at erholde nærmere Ordre. Det ansaaes nødvendigt at oplyse ham om, at Tractaten til Elbing ikke forpligtede Nederlandene til at understøtte Kongen af Sverrige mod Rusland, da det ellers var at befrygte, at de nederlandske Handlende skulde lide nogen Overlast af en Fyrste som Czaren, hvis Maxime det var, at alle de, som stode i Forbund med hans Fiender, vare hans egne Modstandere. Hr. Rosenvinge havde i

Kongens Navn begieret Liquidation af hvad der henstod af de Danmark i Aarene 1653 og 1654 lovede Subsidier.

42. Kiøbenhavn 4. October 1656. Ambassaden havde erfaret af Rigshofmesteren, at Hs. M. havde befalet, at hans paa Danzig Rhed liggende Skibe skulde, efterat den elbingiske Tractat var underskreven, komme tilbage, og at et af disse Skibe alt havde kastet Anker for Kiøbenhavn. Generalstaternes Begiering, at nogle danske Skibe maatte blive liggende ved Danzig, kunde altsaa ikke efterkommes. Den russiske Gesandt udlod sig med, at den Forbindelse, i hvilken Generalstaterne vare traadte med Sverrige, maatte forstyrre Venstabet mellem Nederlandene og Czaaren. Det vilde være vanskeligt eller umueligt at faae den danske Regiering til at billige den elbingiske Tractat, med mindre man kunde finde noget Middel til at stille Danzig tilfreds og indlemme denne Stad i den elbingiske Tractat, uden at den derfor behøvede, saalænge Krigen stod paa mellem Polen og Sverrige, at forpligte sig til Neutralitet eller til Venstabe med Sverrige, salva atque integra fide in Regem Poloniae. Førend man fra dansk Side bestemte sig, vilde man oppebie, hvad Generalstaterne nærmere besluttede sig til. Man ansaae den elbingiske Tractat med dens Reservationer og Exceptioner for at være af liden Nytte og for Danmark af aldeles ingen. Medens Russerne tidligere havde Handel paa Østersøen over Narva, nøde den danske Krones Undersaatter betydelige (statelycke) Privilegier, hvilke man nu talte om at fornye og derover at træde i Underhandling med den russiske Gesandt. Siden den elbingiske Tractat var underskreven, syntes man ved det danske Hof ikke saa villig som tidligere til, frit (rondelyck) at udtale sig for den nederlandiske Ambassade.

43. Kiøbenhavn 11. October 1656. „Voor twee dagen hebben wy audientie gehadt by den Coninck, ende aen S. M. mondelingh voorgedragen 't geen in de beygeleyde schriftelyke memorie is vervat. De Heer Cancelier nevens de Heeren Rycx Hoffmeester ende Rycxmarschalk present synde heeft, naer sommiere recapitulatie van 't geen wy geseyt hadden, uyt den naem van syn Majt. in substantie geantwoort, dat hoe wel hier van tydt tot tydt communicatie was gegeven van de resolutien van haer Ho. Mo. omtrent de handelinghe met den Coninck van Sweden, syn Majt. nochtans uyt die communica-

tie, nogh oock uyt het geen haer van de negotatie van haer Ho. Mo. Ambassadeurs in Preussen bekent is geworden, niet heeft connen verwaghten, *dat soo precipitantelyk ende op de conditien in het tot Elbingh onderteyckende tractaet vervat, met Sweden gesloten soude worden.* Ende specialyk, dat syn Majt. sigh soo diep als bekent is, nevens haer Ho. Mo. ingelaten hebbende omtrent de conservatie van Dantsicq verstont equitabel te syn, dat in 't geen daer toe specteert met gemeene communicatie ende concert wierde geprocedeert, ende dat syn Majt. niet anders connende oordeelen, dan dat de inclusie van de voorseyde Stadt, soo als die in 't voorgeroerde tractaet leyt, niet alleen niet dient om deselve Stadt te conserveren, maer eerder om aen de middelen, die tot haer securiteyt strecken (vermits soodanige inclusie by die van Dantsicq niet can worden geaccepteert) prejuditië te leggen, billicklyck verwaghtende is, *dat haer Ho. Mo. sullen gelieven sigh daer over met syn Majt. te verstaen, alvooren dien aengaende een finale affcomste te maken.* Dat het geen de Heeren syn Majts. Commissarissen in de by ons aengeroerde Conferentie hebben vermaent van de tractaten niet te traineren, niet is geseyt met meeninge om die te verhaesten, maer alsoo de doemals ingecomen tydingen van de difficulteyten by de heeren Sweedtschen Commissarissen tot Elbingh gemaect, de voorsz. tractaten schenen te stellen buyten apparentie van een vrughtbaerlycke conclusie, de meyninge van de gemelte heeren geweest te syn, dat men sigh niet behoorde te laten amuseren; ende dat om deselve oorsaeck syn Majt. onnoodig had geacht, syn bedencken op de voorsz. tractaten tydelycker voor te brengen. Wyders dat syn Majt. aengenaemlyck opnam haer Ho. Mo. offres van vrundtnaebuyrlycke officien omtrent de negotiatien, welcke tusschen syn Majt. ende den Coninck van Zweden soude mogen voorvallen, ende dat de gemelte heeren souden aenblyven om met ons over 't voorseyde nader te confereren. Wy waren gevat om hier op aen syn Majt. te repliceren, maer alsoo deselve terstont uyt de Camer scheyde, hebben wy onse Conferentie met welgedachte heeren vervolght. In de welke 't contenu van 't gediscoureerde van haer Ed. is geweest:

1. Dat wel vereyscht waer geweest, dat van de voornaemste poincten van 't voorseyde tractaet, nae dat die geadjusteert waren, vise aen S. M. was gegeven, alvoren 't selve te teyckenen, om daer op soo niet syn Majts. consent te hebben, jmmers desselfs advis te vernemen.
2. Dat door het teyckenen van het voorsz. tractaet niet werden verhindert, maer haers oordeels gefaciliteert de prejudiciable veranderingh omtrent de Oostzee, welke syn Majt. ende haer Ho. Mo. hebben gethoont te apprehenderen, ende seer gedifficulteert de middelen om een vrede, welke met de versekertheyt van de navigatie ende Commercie op de Oostzee ende de gemeene Securiteyt best accordeerde tusschen Zweden ende Polen te bevoorderen.
3. Dat haer EE. gansch geen nut sien in 't geseyde tractaet, ende bisonderlyck niet voor dit ryck, want buyten dat het geen daerinne raeckende de Commercie ende Navigatie is gestipuleert, aen dese heeren schynt in termen gecoucheert te syn, die geen vastigheyt hebben, soo stellen sy oock, dat het selve aen syn Majts. onderdanen als genoeghsam niet navigerende op Zweetsz. havenen, weynich te stade can comen, ende dat tegens haer apprehensie van dat de Sweden de navigatie aen haer souden mogen trecken ende ter Zee overmaghtigh worden, by 't voorsz. tractaet niet efficacieuselyck is voorsien.
4. Dat aen syn Majt. wel syn gecommuniceert haer Ho. Mo. ordres ende resolutien omtrent de negotiatie met Sweden, maer dat haers oordeels 't voorsz. tractaet gantsch niet voldoet de gecommuniceerde ordres ende resolutien.
5. Dat in deselve niet werden gevonden het woordt *circiter*, ende soo veel andere woorden ende clausulen meer, welke niet te vergeefs in 't voorsz. tractaet waren gebraght.
6. Dat sy van de exceptie van privilegien ende octroyen in 't voorsz. tractaet niet spraken, dewyle dese Croon sigh daer

van sigh seer wel soude weten te dienen. Ende 't geene de commercie aengingh haer soo geheel particulier niet wilden aentrecken; maer dat sy niet hadden gesien uyt eenige resolutie, dat haer Ho. Mo. intentie was Dantsicq te includeren met een bedingh van vaste vrundtschap te onderhouden met de Croon van Sweden, gelyck 't voorseyde tractaet scheen mede te brengen.

7. Dat het notoir was; dat die van Dantsicq mosten werden geincludeert op een voet, die voor haer betamellyck ende aennemelyck was, maer dat een obligatie van vaste vrundtschap met de gene, die vyant was ende bleeff van haer Coninck niet conde betamen, noghte by haer aengenaem conde worden.

8. Dat als die van Dantsicq om de voorseyde reden ende andere meer in de voorseyde inclusie niet consenteerde, gelyck sy niet conden, nogh verstonden te doen, deselve Stadt, door 't voorsz. tractaet van arger conditie soude worden als sy tot nogh toe is geweest, dewyle sy in hostileyt met Sweden souden verblyven, ende aen haer vrunden de handen gesloten wesen, om haer niet te connen assisteren. Ende indien Dantsicq in 't voorsz. tractaet sigh diermate liet comprehenderen, aen den Con. van Polen 't support van die Stadt soude worden ontrocken, dat voor de geheele werelt een onverantwoordelycke saeck soude syn, ende al te seer affgaen van de redelyckheyt ende van de gronden, waer op met syn Majt. hier op is genegotieert.

Van onse syde hebben wy, onder verbeteringe van haer Ho. Mo. gemitteert, dat met de communicatie van haer Ho. Mo. ordres ende resolutien omtrent de handelinghe met Zweden moet verstaen worden volcomentlyck gecommuniceert te syn het geen in conformité van deselve is getracteert. Dat wy dies niet conden sien eenigh fundament om sigh te beswaren om oorsaeke de Ingredienten van het tractaet, nae dat die geadjusteert syn geweest, aen syn Majt. voor het teyckenen niet syn verthoont, boven dat sulx aen haer Ho. Mo. selfs niet is geschiet, ende dat voor Ministers seer bedenckelyck soude syn, soodanigh dilay, als daer aen vast soude syn geweest,

sonder ordre te gebruycken. Dat wy wel conden toestaen, dat haer EE. in de by ons aengeroerde conferentie van het niet traisneren van de tractaten hadden vermaen gedaen met soodanigh oogmerck, als haer EE. verclaerden, maer dat om op de difficulteyten, die van de syde van Zweden gemaect wierden, de tractaten aff te breecken, affgewaght most worden, off by deselve difficulteyt soude worden gepersisteert. Buyten dat het geen wy hadden geargumenteert op de gedeclareerde inclinatie van syn Maj^t. tot een guarantie over 't geen met Zweden soude worden gesloten, geen teegenspraeck schynt te connen lyden. Dat omtrent de redenen, om de welcke. in dese tyt 't sluyten van 't voorsz. tractaet ondienstigh ofte dienstigh sy te aghten, veel ten wedersyden soude connen worden geconsidereert. Dat misschien niet onwaerschynlyck conde geaght worden, dat door sedert eenigen tydt voorgevallen revolutionen de saken soo verre syn gebraght, ende nogh verder syn gesien te comen, dat het voorsz. tractaet niet sal cause- ren die prejuditien, die haer EE. apprehenderen, maer ter contrarie veel advantagie aen de gemeene rust ende securiteyt van wedersyts staten toebrengen; maer dat wy tegenwoordigh niet soo seer hadden ons te extenderen op de nutheyt van 't voorsz. tractaet, als wel aen te wysen, dat haer Ho. Mo. omtrent deselve ten aensien van syn Maj^t. behoerlyck hebben geprocedeert. Dat wy in der daet haer EE. gedaghten op de voet van de Inclusie van Dantsicq vinden considerabel te syn, edogh dat van de andere syde can worden gemoveert, dat tusschen haer Ho. Mo. ende syn Maj^t. *simpliciter* is gesproken, dat Dantsicq soude moeten worden geincludeert. Dat de inclusie schynt mede te brengen een obligatie tot mutuele vrundtschap, ende dat het syn vreemtheyt soude hebben te willen bedingen, dat de Coninck van Zweden soude geen offensie geven aen Dantsicq, ende die van Dantsicq de vryheyt behouden om syn Maj^t. van Zweden te offenseren. Dat dese ende dier gelycke bedenckingen oock conden gesaght worden haer gewicht te hebben; maer dat wy daer op niet specialyck 't sentiment van haer Ho. Mo. konden seggen, gelyck oock niet op 't geen haer EE. moveren van eenige verscheydenheyt tusschen de last van haer Ho. Mo. ende het voorsz. tractaet. Ende dat de

heer *Charisius*, soo wy verstonden, ordre hebbende om omtrent het geen Dantsicq betreft aen haer Ho. Mo. syn Maj^{ts}. bedenckingen te openen, syn Maj^t. daerop door dat middel met meerder redenen ende satisfactie soude connen worden bejégent.

'T geen wy uyt de voorseyde Conferentie ende uyt veel andere discursen ende rapporten, die ons voorgecomen syn ende dagelycx voorcomen, claerlyck bemercken, is, dat syn Maj^t. ende de heeren rycxraden generalyck seer t'onvreden syn ende blyven over het sluyten van 't voorsz. tractaet, ende dat het onbenoegen daer over opgenomen, soo wy beduchten, met alle het geen wy op dese manier connen voorbrengen, niet alleen niet weghgenomen, maer naeuwelyck 't alderminste versaght wert. Dat dese heeren wel merken, dat, het tractaet synde gesloten conform haer Ho. Mo. hier gecommuniceerde ordres, niet veel fondaments resteert om sigh daer tegens opentlyck te formaliseren, maer dat sy voor een evidente saecke stellen, dat die conformiteyt 'er niet is, ende vooral, dat syn Maj^{ts}. sustenue omtrent de inclusie van Dantsicq met geen reden gecontraverteert can worden.“

44. Kiøbenhavn 18. October 1656. Kongen af Polen havde tilskrevet Hs. M., at han ønskede at underhandle med Sverrige, under Franriges, Keiserens, Danmarks og Generalstaternes Mægling. Saafremt der fra svenske Side giordes Banskeligheder, var han meget villig til at handle om de fælleds Interesser med Danmark, hvis Nogen i dette Tiemed maatte blive ham sendt af Hs. M. Den danske Resident i Preussen havde derpaa faaet Ordre til, saa hurtigt det kunde skee, at begive sig til Kongen af Polen og nærmere at forskikke ham om denne Krones „goede dispositie tot het best van de saecken van Poolen ende Preussen.“ Modvind havde opholdt den nederlandske Flaade i Sundet; Opdam havde været i Kiøbenhavn og hilset paa Kongen og de første Ministre.

45. Kiøbenhavn 22. October 1656. Ambassaden havde modtaget Befaling af den 11. October til at tilbyde Kongen af Danmark Generalstaternes Hielp i den Underhandling, som paany maatte blive foretagen med Sverrige. Den derom modtagne Missive var overgivet i Hofmesterens Hænder, for at forelægges Kon-

gen. Den dantzigske Gesandt var bleven affærdiget „met een ample doch generaele verclaringe“ om Kongens faste Beslutning at ville bidrage hvad der stod i hans Magt til at beskierme Staden Dantzig mod al Overvold (tegens alle opcomende gewelt); naar Nøden krævede det, vilde Hs. M. ufortøvet sende sin Hjælp. Den hollandske Flaade var den foregaaende Dags Aften gaaet under Seil med gunstig Vind.

46. Kiøbenhavn 12. November 1656. Ambassaden havde erholdt 3 Resolutioner af Generalstaterne om de elbingske Tractater, alle af den 28. October, og havde, i Kongens og Hofmesterens Fraværelse, meddeelt dem til Cantsleren, som havde paa- taget sig at underrette Kongen om deres Indhold, og forsikkret, at de vilde blive modtagne med stor Tilfredshed (meest seer groot contentement ende satisfactie). Man imødesaae med hver Dag Hr. Kleists Tilbagekomst. Cantsleren havde sagt, at man ligeledes ventede Kongen af Sverriges Secretair, der skulde have Fuldmagt til i Forening med den svenske Resident at træde i Underhand- ling med den danske Krone. Breve desangaaende fra Kurfyrsten til Kongen vare ankomne, og vare uaabnede sendte efter Hs. M.

47. Kiøbenhavn 19. November 1656. Kurfyrstens Mis- sive til Kongen var kun en Meddelelse af den Beslutning, Hs. D. havde taget om atter at sende Hr. Kleist til det danske Hof. Den danske Resident ved det svenske Hof havde faaet Tilladelse til at vende tilbage, og var alt ankommen til Kiøbenhavn. Hofme- steren havde sagt, at Hs. M. i at kalde Residenten tilbage kun havde givet efter for dennes egen Begiering om at maatte giøre en Reise til Hjemmet under de besværlige Forhold, som Pesten og Krigen fremkaldte i Preussen.

48. Kiøbenhavn 25. November 1656. „Uyt onse voor- laeste van den 12. deses sal U. Edele gesien hebben, dat wy in absentie van den Coninck ende de Heer Rycxhoffmeester aen de Heer Cancelier hebben gecommuniceert haer Ho. Mo. resolutien van den 28. October. Wy hebben sedert deselve communicatie gedaen aen de Heer Rycxhoffm., soo haest syn Ed. binnen dese Stadt is wedergekeert. Beyde welgemelte Heeren syn ons daerop gisteren wesen begroeten in ons logement, ende hebben ons aengedient, dat de Coninck de voorsz. resolutien van haer Ho. Mo. met besondere aengenaem-

heyt ende contentement heeft opgenomen, maer dat S. M. hebbende bemerckt, dat by haer Ho. Mo. nogh niet finalyck is geresolveert op 't geen de jnclusie van de Stadt Dansich betreeft, seer serieuselick wilde gerecommendeert hebben, dat de voorsz. Tractaten niet mogen werden geratificeert, dan alvooren uyt deselve wegh genomen ende geredresseert synde, 't geen aen de voorsz. Stadt soude mogen obstacul geven om de voorsz. jnclusie met te acquiesceren. Wy hebben aen welgem. heeren daerop voorgehouden, dat aen S. M. ende haer Ed. uyt de voorsz. resolutie sal kunnen blycken, hoe seer haer Ho. Mo. genegen waeren die van de voorsz. Stadt te gemoet te gaen in 't geen billicker mate conde worden vereyscht, dewyle sy niet alleen verclaerden haer jntentie niet te syn, dat de clause spreekende van vruntschap ende goede correspondentie die van Dansich souden obligeren, maer daerenboven derselver aenwesende Affgesante jn de Hage hadde versocht naeder te openen, off by de heeren syn Committenten noch eenige andere termen, expressien ofte perioden in de voorsz. tractaten aenstotelyck wierden bevonden, op dat haer Ho. Mo. soo op het een als op 't ander het gedesidereerte esclaircissement mochte geven, ofte oock, des noot synde, by den Coninck van Sweeden, naer zyn vermogen 't selve doen uytwercken. Ende is daerop ons in substantie by gemelte heeren gerepliceert, dat indien by die van Dansicq, aengaende de voorsz. jnclusie, iets gemoveert muchte worden, dat nieuwe scrupule konde geven, daerop met voorgaende communicatie van S. M. muchte worden gedisponeert. Wy hebben haer Ed. te gemoet gevoert, dat Syn Maj^{ts}. Minister jn den Hage van S. Maj^{ts}. jntentie was ende, des noot synde, verder konde worden geïnstrueert, ende oock konde over de voorsz. saeck met de aldaer aenwesende affgesante van Dansich communiceren, ende dat jndien jets soude mogen voorcomen, waerover gemelte Minister uyt de jnformatie, welck hy heeft van Syn Maj^{ts}. jntentie, eenige consideratie soude gelieven te moveren, dat deselve by haer Ho. Mo. ontwyffelyck in alle behoorlycke achttinge soude worden genomen. Wy sullen ondertusschen aen haer Ho. Mo. onderdaenichst in bedencken laeten, off niet sal dienen, dat op de voet van de voorsz. jnclusie, soo veel

doenlyck is, met gemene communicatie ende overeenstemminge van S. M. werde gedisponeert, niet alleen om dat sulcx hier 't meeste contentement sal geven, maer oock op dat geweeten werde, op wat manier de voorsz. Stadt Dansich sal moeten worden gejncludeert nae de sentimenten van haer Ho. Mo. in de Tractaten, die tusschen Sweden ende dit Ryck op de hier aenterechten Negotiatie geslooten soude mogen worden. Ende sullen daeromme trachten te vernemen, of 'er iets naeders is van de sentimenten van S. M. daer omtrent, als alrede voor desen aen ons is gecommuniceert, ende aen haer Ho. Mo. in de voorgesz. resolutie hebben getoont geheelyck is overeenstemmende, ende sullen U. E. dienangaende met de volgende post adviseren. Welgemelte heeren hebben wyders ons voorghouden, dat S. M. door de Churfurst angesocht synde om met Sweeden in Tractaten te treden, aen desselfs Ambassadeur voor syn vertreck van hier had verclaert daer toe niet ongenegen te syn, midts dat het geschiede gesamentlyck nevens haer Ho. Mo., ende alsoo de gemelte Ambassadeur voor 4 Dagen binnen dese Stadt is wedergekeert, ende een Sweetsche Minister daeglycks te gemoet werdt gesien om ouvertures tot de voorsz. Tractaten te doen, dat daeromme S. M. desidereerde uyt ons te weten, off wy omtrent deselve Tractaten by haer Ho. Mo. syn geïnstrueert. Maer by ons geantwoort synde, dat wy haer Ho. Mo. wel hebben geadviseert van 't voorgeroerde antwoord van syn S. M. aen voorgemelte Ambassadeur, maer dat by haer Ho. Mo., onses erachtens, soude vereyscht worden, dat sy Alvoren daerop besoignes te maecken van de jntentie van S. M. souden mogen syn geïnformcert, ende dat wy sulcx versochten, dat ons dienaengaende openinge soude mogen worden gedaen: soo hebben haer Ex^{cien} geseyt, dat S. M. nogh geen resolutie omtrent de voorsz. Tractaten heeft genomen, ende Alvoren die te nemen, de ouvertures wegens de Coninck van Sweden te doen soude afwachten, ende dat haer Ex^{cien} oock wel verstonden, dat wy niet wel met particuliere jnstructie op soodaenigh subject konden wesen voorzien, maer dat haer Ed. alleen in bedencken wilden geven, *off het niet dienstigh waere*, dat haer Ho. Mo. ons een generale last gaven, om in de voorsz. onderhandelinghe op de jn-

teressen van haer Ho. Mo. te letten, om dat wy met te meerder naedruck omtrent deselve muchten verseren. Wy hebben S. M. en de welgemelte heeren bedanckt voor de affectie, die sy met dusdaenige welgenegen aennaminge aenbetuychde, ende hebben aengenomen haer Ho. Mo. dienaengaende te adviseren, om derselver goetvinden te verwachten. De Heer *Kleest* is voor 4 Dagen hier aengecomen als Ambassadeur van Syn Churfurstl. Doorl., ende werdt geseyt, dat de Resident *Durelius* bekleet met deselve character binnen corte Dagen hier sal syn om te reassumeren de voorige tractaten tusschen Sweeden ende dese Croon. Dese Coninck ondertusschen heeft geresolveert yemant van hier naer Dansicq te senden, om te sien omtrent de Tractaten tusschen Sweeden ende Poolen, die aldaer aengesteld souden mogen worden, alsmede om S. M. van Polen te voldoen op syn versoeck aen dese Coninck gedaen, ten eynde een Minister van hier tot hem soude mogen worden geschickt om ouvertures van importante saecken te ontfangen, ende is daertoe gedestineert de Heer *Rosenvinge*.“

49. *Kiøbenhavn* 3. December 1656. „Uyt onse jongste van den 25. des voorleden maents aen U. Ed. sullen haer Ho. Mo. gesien hebben, by wat occasie ende in welker voegen wegens de Koninck met ons is gesproocken over het amplieren van de alliantie tusschen dese Croon ende haer Ho. Mo. 'T sedert is die saecke, soo wy vernemen, hier in naeder deliberatie geweest, ende syn vervolgens op gisteren ons in ons logement comen vinden de Heeren Rycxhoffmeester, Cancellier ende de Heer Rycx Raedt *Peeter Reets*, ende hebben ons voorgedragen, dat S. M. van 't begin van syn Regeringe de vrundtschap ende alliantie met haer Ho. Mo. voor alle andere hebbende geprefereert ende geaffectioneert, wel soude genegen syn, indien by haer Ho. Mo. gelycke inclinatie mocht wesen, om tusschen dit Ryk ende de Staet der vereenighde Nederlanden op te rechten een so naeuwe defensive verbintnisse, als oyt tusschen Princen ende Staeten was geweest ofte conde syn, ende deselve soo bondich te maccken, gelyck haer Ed. woorden waeren, dat voortaan dese Croon ende de vereenighde Nederlanden genoegsaem als een Staet geconsidereert ende aengesien souden worden, ende dat de Coninck daer

door syn jnteressen diermaets met haer Ho. Mo. gemeen soude stellen, dat S. M. nae geen engagements met andere Princen ofte Staeten soude nodig hebben te luysteren; moverende by manier van voorslag, dat tot dien eynde de *lique guarantie* op 't geconvenieerde omtrent de Stadt Dantsick alleenlyk slaende by naeder Tractaet generael gestelt, ende tegens alle de gene, die met waepenen wedersyts Rycken ende Staeten soudén mogen aentasten, geextendeert soudel mogen worden. Ende hebben welgemelte heeren versogt uyt ons te mogen verstaen, off wy by haer Ho. Mo. oock waeren geauthoriseert om over dese saecke met haer Ed. jn onderhandelingte te treden, met betuygenisse van dat syn Majt. seer aengenaem soude syn, dat sulx metten eersten soude mogen geschieden. Wy hebben nae dancksegginge voor de voorsz. ouvertures onder 't welgevallen van haer Ho. Mo. aen welgemelte Heeren geantwoort, dat wy met de jongste post aen haer Ho. Mo. rekenschap hadden gegeven van 't geene omtrent het amplieren van voorgaende alliantien *ex occasione* was gemoveert, ende dat wy verhoopten daerop met haer Ho. Mo. naeder bevelen geïnstrueert te sullen worden, ende niet te min ons ondertusschen niet geheel ongequalificeert vonden om daerover jn discours met haer Ed. te comen, ende die saecken tot eenich concept te brengen; maer dat wy considereerden, dat als deselve soo hoog soude worden genomen, als die by haer Ed. wegens S. M. voorgedraegen wiert, de meninge konde geacht werden te syn, dat een alliantie defensive op die voet aen te gaen tot een gemeene rupture tegens een attaquant soude verobligeren, ende dat over sulx deselve niet soo seer een ampliatie van voorige alliantie, van de welke laest mael vermaent was, maer een geheel nieuwe alliantie soude syn, dewyle het Tractaet tusschen S. M. ende haer Ho. Mo. allenich verbint tot een gelimiteert secours, ende dat daer omme wel konde jn bedencken komen, of niet beter ende gereder waere, dat over eenighe vergrootinge van secours ende over 't geen te doen soude syn, jndien 't selve niet bastant wiert bevonden, mocht worden gehandelt, ende op die voet eenige voorlach wegens S. M. uytgebracht soude mogen worden; van 't welck alsoo wel gemelte Heeren haer niet vreemt toonden, soo is ons afscheyt

met haer Ed. geweest, dat deselve eenich concept soudē gelieven te formeren, by 't welke de jntentie van S. M. omstandiger uytgedrukt soude mogen worden. Wy vertrouwen (ten waere haer Ho. Mo. soudē mogen smaeck vinden jn de voorsz. voorslag van wel gemelte Heeren), dat jn haer Ho. Mo. resolutien van den 28. Maert laest leden over het naeder becrachtigen ende corrobereeren van het Tractaet van Alliantie met dese Croon is vervat, 't geen voornamentlyk vereischt sal syn om de Koninck wegens haer Ho. Mo. met contentement te ontmoet te kunnen gaen, ende te gelyk by dese occasie te bedingen 't geen jn haer Ho. Mo. ordres van den 11. April daeraenvolgende is begrepen omtrent het redintegreeren van eenighe articulen uyt het geriscinderde Tractaet van Redemptie, ende om haer Ho. Mo. last omtrent de Sout-Compagnie, welke wy wederom gerecommandeert hebben, te gereeder uyt te werken, ende dat wy dien om tot de voorsz. handelingē volkomen gequalificeert te syn, niet anders als procuratie van haer Ho. Mo. van nooden soudē hebben. Het is wel by ons aengemerkt, dat de outheyt van de datum van de voorsz. Resolutie van den 28. Maert eenige Scrupulen konde geven om ons sonder nieuwe ordre in dese saecken so verre niet in te laeten, als haer Ho. Mo. daer aen kan geacht worden gelegen te syn, dat eenmael magh worden afgesneden de wegh aen alle tentativen om dese Croon buyten de jnteressen van haer Ho. Mo. te trecken, mits S. M. ende dese Heeren jn de alliantie van haer Ho. Mo. soudē mogen vinden 't geen sy tot haer securiteyt (voor soo veel die op uyttheemsche verbonden berust) nodig oordelen, ende dat in alle geval de verbintnisse tot verder secours reciproque verstaen wert te sullen wesen, ende van de syde van haer Ho. Mo. beloofte soude worden aen een Croon, in welkers conservatie haer Ho. Mo. so hooch geinteresseert syn, ende haer geinteresseert verklaert hebben als volgens het tweede artykel van onse jnstructie van ons is gedaen; ende dat daerenboven het Tractaet van Garantie onlangs met deselve geslooten ende tot een generaele assistentie oblikerende, kan schynen te absumeren de voornaemste occasie van querelle, waer door de voorsz. Alliantie defensive tot effective lystinge van 't secours obligatoir soude kunnen wor-

den, ten aensien van een Ryk, dat op pacifique maximen geregeert, ende tegenwoordigh van elders geen wydtluftige desmelees met eenighe andere Staeten scheynt te verwachten te hebben: soo hebben wy, onder verbeteringe van haer Ho. Mo. geagt, dat wy sonder den dienst van 't Landt te verachten, aen de voorsz. scrupulen soo verre geen plaetse konden geven, dat wy daerop jn desen geheel souden hebben stil gestaen, insonderheyt dewyl ons bleek, dat dese Heeren eenighe kennisse van ons last hadden, ende dat wy voor al oock jn achinghe namen, dat door middel van dese handelinghe de disputen, die hier gevat mogen worden over eenig engagement tusschen Sweden ende haer Ho. Mo. best versacht ende weggenomen konden worden, indien wy in onse negotiatie by dese tydt het meest volkomen vertrouwen gaven op haer Ho. Mo. generaele goode genegentheyt om S. M. in 't geen deselve tot de securiteyt van syn Ryken vereyscht te gemoet te gaen, dat wy op de last ende jnstructien, die wy hebben van haer Ho. Mo. eeniger maeten konden doen“.

P. S. (med van Beuningens egen Haand). „t heeft by ons omtrent de besoignes over de Ampliatie van de voorsz. Alliantie seer syn gewicht gehad, om niet scrupuleux te syn, dat dese heeren kennisse hebbende van haer Ho. Mo. vorige authorisatie tot deselve, die in dese tydt niet achter gehouden ofte ingetrocken schynt te connen worden, sonder seer ondienstige ombragie te veroorsaken.

50. Kiøbenhavn (. . December 1656). Hr. Kleist havde havt privat Audients hos Kongen. Hans Proposition gif ud paa at anbefale Kurfyrstens Officia „om de vaste vruntschaft tusschen S. M. ende de Coninck van Sweden te vestigen.“ Rigshofmesteren havde yttret det Dnske, at Generalstaterne vilde ratificere den mellem dem og den danske Krone sluttede „ligue garantiaë,“ da de to Maaneder, inden hvilke Ratificationen skulde følge, for længesiden vare forløbne.

51. Kiøbenhavn 10. December 1656. Ambassaden havde modtaget Generalstaternes Ratification paa den med den danske Krone sluttede „Tractaet van Garantie“. De med den svenske Resident under Hr. Kleists Mægling paany optagne Underhandlingler havde mødt Hindringer, da Kongen gjorde Banffeligheder

med Hensyn til den af Residenten fremlagte Fuldmagt, „dewyle die jngesien wert als alleen authorisatie jnhoudende om op de gronden van de voor dese hier aengerechte negotiatie eenich besluyt te maecken, ende dat S. M. verstaet, dat deselve generael moet gaen, om te convenieren met den anderen nae de tegenwoordighe tydt ende gelegenthey, met welke de projecten voormaele hier by Sweden voorgesteld worden geordeelt niet over een te komen; ende is dien volgende aen gemelte Resident behandicht een pouvoir voor Commissarissen van S. M. gecoucheert in voorgeroerde generaele termen, ten eynde S. E. diergelyke gelieve uyt te brengen, alvooren in onderhandelinge te treden“. Der syntes at være saare liden Udfigt til, at den hele Underhandling skulde føre til noget Maal. Den danske Agent i Danzig havde faaet Ordre til at modarbeide den Mistanke, som den begyndte Underhandling med den svenske Resident havde indjaget Magistraten i denne Stad og Kongen af Polen. Han skulde ligeledes forkynde, at Hr. Rosenvinge med det Allersnarest vilde blive sendt derhen som dansk Gesandt. Den svenske Resident havde forsikret Ambassaden, at han efter sin Konges Befaling skulde meddele den „t' geen in syn negotialie aen dit Hoff voorvalt“. Han havde først forespurgt sig hos de danske Ministre, om man var findet at meddele Hollænderne hvad der blev forhandlet med ham; i hvilket Tilfælde han yttrede selv at ville gjøre det Samme.

52. Kiøbenhavn 13. December 1656. Hofmesteren og Cantzleren havde modtaget Generalstaternes Ratification af den sluttede Tractat og overleveret en lignende paa Kongens og Rigsraadets Begne. Rosenvinge skulde samme Dag tiltræde sin Reise til Polen. Hans Wrende var: at forsikre Kongen af Polen om den danske Krones Venskab (goede affectie); at erfare, hvilke de Tilbud vare, som Kongen af Polen havde lovet at gjøre ¹⁾, og endelig under Forhandlingerne mellem Polen og Sverrige at iagttage de fælleds Interesser „op de gronden, op de welcke men hier onveranderlyck blyff“.

---

¹⁾ See ovenfor S. 358.

53. Kiøbenhavn . . Januar 1657. „Hr. Protectoren af England har omsider efter ni Maaneders Forløb besvaret Kongen af Danmarks Missive angaaende Krigstilstanden ved Østersøen. Han har i meget forbindtlige Udtryk anbefalet Enighed og Fred mellem Protestanterne, og erklæret sig villig til at sende en Gesandt til denne Krone. Nogle mene, at der herefter vil følge et Forsøg paa, ved Englands Indflydelse, at drive de Tractater igiennem, som Sverrige arbejder paa at slutte med Danmark“.

54. Kiøbenhavn 14. Februar 1657. „Underhandlingen med den svenske Resident staaer ganske stille. De herværende Ministre forsikre os, at Intet skal bevæge Hs. M. til at træde i separat Underhandling med Sverrige, naar Generalstaterne ifkun ville udlade sig for Hs. M. om Midlerne til at ende Krigen i Preussen, overensstemmende med begge Magters Interesser. Trommen røres dagligen her saavelsom andetsteds, og de, der kunne vide det, sige os, at Hvervingerne indenlands og udenlands drives med Held. Fra Norge, hvor man har ifinde at formere tvende Leire, skriver Vicekongen (Statholderen), at ingen Militis behøver at sendes dertil, men kun nogle duelige og erfarne Officerer. Ordre skal ogsaa være givet om Flaadens Udrustning, hvortil flere Herrer af Adelen og andre formuende Personer bidrage ved frivillige Gaver. Iblandt Andre have for 2 Dage siden tvende private Adelsmænd tilbudt, den ene at give 10,000, den anden 5,000 Rigsdaler“.

55. Kiøbenhavn 18. Februar 1657. Da Mødet i Odense nærmede sig, var man begierlig efter at erfare, hvad Generalstaterne maatte have besluttet. Hvorvel Hs. M. og de første Ministre syntes meer og meer overbeviste om Nødvendigheden af at fatte stærke „Consilia“, gave de dog tydeligen tilkiende, at hvis Generalstaterne ei vilde lægge Haand paa Bærket, vilde ogsaa Danmark sidde stille og laane Dre til en Tractat med Sverrige. Kongen ønskede at erholde nogle Landofficerer og nogle Matroser fra Nederlandene.

56. Kiøbenhavn 21. Februar 1657. Ved Breve fra Haag havde Ambassadeurerne erfaret, at deres Meddelelser om Tilstanden i Danmark vare satte i Circulation blandt Provindserne. „Med næstsidste Post er der afgaaet Ordre til Hr. Rosenvinge, at han fra Danzig skal forsøie sig til Kursyrsten af Brandenburg, takke denne for hans Officia til at befordre en Tractat mellem Danmark

og Sverrige, men tillige erklære, at dertil vil udkræves, at Danmark sættes i Sikkerhed, at Preussen kommer i sin forrige Stand, og at Handel og Søfart bringes i deres gamle Gang. Dersom Kurfyrsten vil forene sig med Hs. M. og Generalstaterne, ville disse Magter staae ham bi; i modsat Fald vil Kongen ansee sig uskyldig i hvad der maatte paafølge. Den brandenborgske Resident driver stærkt paa, at en Begyndelse skal skee paa Underhandlingen med den herværende svenske Resident; idag eller imorgen skulle Fuldmagterne udverles, hvorpaa man vil træde i Conference. Men fra dansk Side bliver man ved de tidligere fattede Consilia, og, som Hofmesteren forsikrer os, vil Intet komme til endelig Afgiørelse, førend man har seet Generalstaternes Beslutning. Paa den Efterretning, at nogle Landboer i Holsteen vare frygtsomme for den svenske Krigsmagt i Bremen, er der givet Ordre til Feltmarskalken (Marsten) at lægge 2000 Ryttere af de 3000, som ligge i Jylland, samt 3000 Mand Fodfolk ved Grændsen af Hertugdømmet Bremen. Fra Hamborg skriver man, at de danske Hvervinger bringe Mange til at desertere fra den svenske Hær.

57. Kiøbenhavn 28. Februar 1657. „Ved Cantslerens og Hofmesterens Reise til Odense er Underhandlingen med den svenske Resident gaaet i Staae, indtil Stændernes Forsamling er til Ende. Hs. M. havde først yttret, at det skulde være ham kiært, om vi vilde gjøre Reisen med til Odense; men siden blev det os og de øvrige fremmede Ministre sagt, at da han ventede inden meget kort Tid at være tilbage, og da de indenlandske Sager ei vilde lade nogen Tid eller Leilighed for andre Anliggender, havde Ingen af os nødig at følge ham. Med denne Undskyldning har man afslaaet den svenske Residents Begiering om i Odense at fortsætte den her begyndte Underhandling“.

58. Kiøbenhavn 14. Marts 1657. Den brandenborgske Ambassadeur var reist til Odense for at underrette Kongen om Ragozis Indfald i Polen og om den Fordeel, som deraf vilde flyde for de svenske Sager. Før sin Afreise havde han yttret, at da Kongen af Polen nu saae sig nødsaget til at slutte Fred, kunde det vel være, at de svenske Baaben bleve vendte mod Danmark. „Stændernes Forsamling i Odense er, som Hofmesteren skriver os, endt til stor Tilfredshed for Hs. M. med alle Tilstedeværendes

censtemmige Iver at lade Liv og Gods for Kongens og Fædrelandets Tieneste".

59. Kiøbenhavn 18. Marts 1657. „Paa Mødet i Odense har Adelen indrømmet at give de halve Indkomster af alle Lehn, Halvparten af alle Rentepenge af udestaaende Capitaler, og af sine Jordegodser 6 Skilling danske af hver Tønde Hartkorn om Maaneden. Desuden skal Enhver af Adelen's Bønder erlægge en Rigsort om Maaneden. De Geistlige give de halve Indtægter af deres Beneficier, desuden deres halve Rentepenge. Deres Jorder og Bønder beskattes i Lighed med Adelen's. Borgerstanden skal af alle sine faste Eiendomme, som til den Ende taxeres, betale 6 Skilling danske om Maaneden af hver 60 Rigsdaler, som disse ere værd, samt Halvdelen af alle Rentepenge. For at Ingen skal fritages, skulle ogsaa de, der hverken have faste Eiendomme eller Rentepenge, ansættes efter deres Formue (naer haer welvaren) til en vis Capital, hvoraf de skulle skatte som af urvrligt Gods. Desuden skal endnu Enhver af Kongens Undersaatter, i Forhold til sin Formue, erlægge en frivillig Gave. Der tales om store Pengesummer, som paa denne Maade skulle tilveiebringes. Man har sagt os, at alle Jordeiendomme her i Riget regnes efter Tønder Hartkorn, og at hver Tønde i Giennemsnit (doorgaands) anslaaes til en Værdi af 50 til 60 Rigsdaler".

60. Kiøbenhavn $\frac{1}{2}$ Marts 1657. „Kongen er i Flensborg for at formaae de der forsamlede holsteenske Stænder til „vigoureuse consenten“, efter de danske Stænders Exempel. Paa Mødet i Odense er der uddeelt adskillige Patenter, og Hs. M. gjør Regning paa 10,000 Hestfolk, foruden Infanteriet. Gouverneuren i Bahus skriver, at svenske Undersaatter dagligen komme til Norge, som søge Tieneste under denne Konge. Det Samme melder Gouverneuren i Glückstadt om de svenske Folk i Hertugdømmet Bremen. Som de første Ministre sige os, synes der Intet at være, hvorpaa det mindre skal mangle, end paa et stort Tiløb af Folk. Underhandlingen med den svenske Resident skal atter begyndes; men saa længe der er Haab om, at Generalstaterne ville forene sig med Hs. M. om de herfra giorte Forslag, skal den ei bringes saavidt, at den kunde være disse til Skade".

61. Kiøbenhavn $\frac{1}{2}$ Marts 1657. De fra Holland modtagne Efterretninger tydede paa, at Generalstaterne ikke vilde ind-

gaae paa de fra dansk Side giorte Forflag. En Forandring i Danmarks Politik vilde maaskee paafølge; idetmindste havde man med megen Iver, som det lod, optaget Underhandlingerne med den svenske Resident.

62. Kiøbenhavn $\frac{18}{8}$ Marts 1657. Ambassadeurerne havde talt med den svenske Resident, den brandenburgske Ambassadeur og Hofmesteren om det Punct i det fremlagte Project, som angik fremmede Orlogsskibes Udelukkelse fra Østersøen. Fra dansk Side lod det til, som om man slet ikke vilde indrømme dette Punct; den svenske Resident havde yttret, at det var en Sag, som Sverrige ei vilde paaastaae til det Yderste; og Kleist havde selv fundet det farligt for Kurfyrstens Rettigheder og Interesser.

63. Kiøbenhavn . . April 1657. „I forrige Uge har der gaaet det Rygte, at den brandenburgske Ambassadeur og den svenske Resident med det Allerførste (eerstdaags) vilde reise herfra. Dette forholdes sig kun saaledes, at Residenten har faaet Ordre til at reise, naar han maatte bemærke, at det ei er Danmarks Alvor at tractere. I Holsteen er Landdagen endt til stor Tilfredshed for Hs. M.; Stænderne have indrømmet en Skat af 29 Rigsdaler paa hver Plov, som omtrent vil udgiøre 500,000 Rigsdaler. Med Hensyn til et Forflag om en Afgift af alle paa Rente udestaaende Penge er Intet afgjort; men de Personer, som ved denne Skat vilde faae den største Byrde, have besluttet først nærmere at raadslaae derom. Hertugen af Holsteen har andraget paa Neutralitet, hvis det skulde komme til Krig mellem begge de nordiske Kroner. Dette har Kongen afflaaet, og en anden Begiering, som han har gjort om at indlemmes i Tractaterne med Sverrige som „moyenneur“, vil, som vi erfare, vel neppe blive ham tilstaaet, med mindre han forud lover, hvis Underhandlingerne med Sverrige skulde være omsonst, ganske at slutte sig til Kongen“.

64. Kiøbenhavn $\frac{11}{1}$ April 1657. Ambassadeurerne havde modtaget Generalstaternes Beslutning af 27. Marts om at udvide det tidligere Forbund mellem Nederlandene og Danmark ogsaa til de Lande, som herefter ved lovmæssig Arvesølge (door wettige successie) maatte tilfalde Kongen. Senere havde de erholdt deres Principalers Befaling af 2. April, hvorved det paalagdes dem at

andrage paa Meddelelse af Forhandlingerne mellem de kongelige Ministre og den svenske Resident; at vaage over, at Intet skulde blive optaget i den forehavende Tractat, som kunde være den nederlandske Stat eller dens Undersaatter til Skade; og endeligen at forlange Generalstaterne indlemmede i Tractaten mellem Danmark og Sverrige med samme Fordele, hvormed Hs. M. var indlemmet i den elbingiske Tractat. Alt Dette var blevet vel optaget i Danmark. De havde meddeelt Hofmesteren og Cantsleren, hvad der var dem paalagt at sige om Nederlandenes Bestræbelser for at befordre Freden mellem Polen og Sverrige, og om de Banskfeligheder, der giordes med Ophævelsen af det svenske Beeg- og Ticere-Compagnie. De danske Ministre havde beklaget, at Generalstaterne „niet hadden verstaen om nevens Syn May^r. van Denemarcken door efficacieuser middelen een prompte vrede ende een goet etablissement van saecken op ende ontrent de Oostzee te weg te brengen“. Rigs-hofmesteren havde sagt, at han havde havt Brev fra Holsteen fra En af Rigsraaderne med Underretning om, at Kongen der skulde kunne samle 7,300 Ryttere og 7000 Mand Fodfolk, foruden Besætningerne i Stæderne.

65. Kiøbenhavn 22. April 1657. „Kongen er kommen tilbage fra Holsteen. De, som have været paa Reisen med Hs. M., bekræfte de tidligere Efterretninger om Krigsmagtens Styrke i Holsteen; det skal være lutter nyligen hvervet, meget godt Mandskab. Hertugen af Holsteens Lande blive ikke frie fra Indquartering. En Adelsmand er kommen fra Polen som Internuntius Extraordinarius med et Folge af 4 à 5 Personer, og medbringer Fuldmagt til at underhandle. Baron Molsan fra Schlesien er ankommen fra Danzig med nogle Officerer og Ryttere. Han har indgaaet en Capitulation om at skaffe Hs. M. et Regiment til Hest og er atter reist tilbage til Danzig“.

66. Kiøbenhavn 6. Mai 1657. „En Envoyé er ankommen med Brev fra det svenske Rigsraad til det danske, indeholdende et Svar paa de danske Rigsraaders Klager forrige Aar¹⁾ over de Svenskes Forhold ved Danzig samt gienstidige Klager over de Danskes Forhold; hvorhos der yttres det Dnske, at man fra denne Side vil give fredelige Tanker Rum, for at Alt kan blive

bilagt, og den gode Forstaaelse paany blive oprettet mellem de tvende nordiske Kroner".

67. Kiøbenhavn $\frac{3}{13}$ Mai 1657. „Den svenske Envoyé er atter bortreist med et Svar fra Rigsraadet, hvori man, næst at giendrive de Svenskes Klager, anfer over den Utilbøielighed, der fra svensk Side er viist til, under de nærværende Underhandlinger med den svenske Resident, at give Danmark en billig Erstatning for de lidte Forurettelser. De, der ei have villet laane Dre til Grunde, maae staae til Ansvar for de Ulemper, som deraf kunne opstaae. Underhandlingen med den polske Gesandt staaer stille, indtil man faaer at see Resultatet af hvad der skal være sluttet mellem hans Herre og Kongen af Ungarn".

68. Kiøbenhavn 20. Mai 1657. „Den svenske Resident har taget sin Afsted ved Hoffet, og man imødeser nu Krigens Udbrud som en afgjort Sag. Man venter her inden kort Tid en Gesandt fra Kongen af Ungarn, og den franske Resident i Hamborg har ogsaa skrevet at have Ordre til at komme hertil".

69. Kiøbenhavn 26. Mai 1657. „Den franske Resident er ankommen og skal efter Pintse have offentlig Audients. Af hans Samtale med Hofmesteren kan man slutte, at hans Wrende er at arbejde paa Enighed mellem de tvende nordiske Magter. Efter modtagen Ordre fra Frankrige har han ilet med sin Ankomst hertil; men uagtet han er reist med Posten, er han dog kommen for silde. Den svenske Resident staaer nemlig i Færd med at reise herfra, og iførgaars og igaar ere tre af det svenske Saltcompagnies bedste Skibe, som paa Residentens Tilskyndelse toge Farten igiennem Sundet, blevne anholdte. Dette er, som de danske Ministre sige, den første Begyndelse til at erholde den Skadeserstatning, som man havde ventet at opnaae ved Tractater. De 100 Matroser, hvormed disse Skibe vare bemandede, vil man beholde i dansk Tieneste og bruge dem paa Flaaden. Tropperne i Holsteen samles af Marsken og have Ordre til at marchere efter Helligdagene. Kongen har givet sine Hofbetiente Ordre til at holde hans og deres egne Sager færdige, saa at han hver Time kan være istand til at reise herfra".

70. Kiøbenhavn 3. Juni 1657. „Der er kommet Breve fra Hertugen af Holsteen, hvori han alvorligen andrager paa en Fornyelse af Underhandlingerne med Sverrige, med Løfte om at

ville udvirke hos den svenske Konge, at Danmark faaer fuldkommen Satisfaction. Den franske Resident tilbyder sin Herres Mediation, og den brandenborgske Ambassadeur, der har leiet sig et nyt Huus, i den Hensigt at blive her endnu en Tidlang, vedbliver som tilforn at opmuntre til Fred. Man gjør sig stort Haab om ved Vaabenmagt ikke alene at sætte Sagerne i Preussen paa deres gamle Fod, men ogsaa at faae alle eller de fleste tabte Lande tilbage og at ophæve de Svenskes Toldfrihed i Sundet. Det er at formode, at den danske Krone vil indlade sig med de Magter, som staae i Vaaben imod Sverrige, og hvorvel Ministrene sige, at man heri vil bruge stor Forsigtighed, synes det dog idetmindste, som om Tractater ville blive indgaaede med Kongerne af Polen og Ungarn og Storfyrsten af Moskva: hvilket Alt for en Tidlang vil spærre Veien for particulære Underhandlinger med Sverrige, eller idetmindste gjøre disse meget vanskelige. Rosenvinge ventes hertil fra Königsberg. Han har, efter herfra modtagen Ordre, underrettet Kurfyrsten om det forestaaende Brud imellem Danmark og Sverrige, og begieret, at Hs. D. ved et particulært Forlig med Polen, vilde adskille sig fra Sverrige og træde over i denne Kroens Interesser. Kongen af Ungarn har i samme Tiemed sendt en Gesandt til Kurfyrsten og gjort ham Tilbud om at hielpe ham til en Deel af Pommern. Man venter, at dette Forslag, der skal være ledsaget med heel alvorlige Trusler, ikke vil blive ganske uvirkosomt, og at den Forandring, som de danske og østerrigske Vaaben synes at ville tilveiebringe i de Svenskes Planer, vil gjøre Kurfyrsten betænkelig. Det danske Krigsmanifest skal være færdigt og ventes snart at komme for Lyset. I Norge skal der oprettes tvende Leire, den ene ved Trondhiem, den anden sydligere ved de skaanske Grændser. Flere af de her antagne høiere og lavere Officerer sendes dertil for at commandere Landsfolkene. I Skaane hører man endnu ikke, at Tropperne have faaet Ordre til at samle sig. Nogle af de her udrustede Skibe skulle seile til Gothenborg for at optage de svenske Fartøier, som maatte ville løbe ind i denne Havn. Der tales ogsaa om at udgive Raperbreve, især for at hindre de Svenskes Fart paa Lybek og andre Stæder ved Østersøen.

71. Kiøbenhavn 17. Juni 1657. „Hr. Rosenvinge er iforgaars til Svæ kommen hertil fra Königsberg. Ved den Rapport, som han har aflagt om sin Underhandling, bestyrkes det Haab,

man hidtil har havt om at Kurfyrsten vil beslutte sig til en separat Tractat med Polen. For 4 Dage siden er der assendt en Hærolb med et aabent Brev, indeholdende Krigserklæringen, hvilket han skal aflevere til Gouverneuren i en af de nærmest liggende svenske Stæder. Man har i Fortrolighed sagt os, at Dette vilde være skeet tidligere, hvis man ikke først vilde have havt fuldkommen Visshed om Kongen af Ungarns Planer imod Sverrige. Baron de Goes, En af Rigshofraaderne i Wien, er igaar ankommen hertil som Gesandt. Angaaende Krigsmagtens Størrelse sige de første Ministre og Andre, som kunne vide det, at Armeen i Holsteen, der endnu ligger mellem Lybek og Hamborg, skal være 16,000 Mand stærk, derunder 6 à 7000 Mand til Hest. Endvidere og foruden Besætningen paa Grændserne indquarteres der endnu 4000 Mand Hestfolk og Fodfolk i Jylland og Fyen, som, naar det behøves, skulle danne et corps de reserve. I Skaane skal Kongens Leir ikke være meget under 12,000 Mand, deels Fodfolk, deels Ryttere. I Norge dannes en tredie Hær i Eggen af Bahuus ved de svenske Grændser paa 10,000 Mand, foruden en paa 3000 Mand, der skal samles Nordenfjelds ved Trondhiem. 40 deels egne, deels leiede Orlogsskibe og Jagter skal Hs. M. bringe i Suen; 5 smaa udrustede Skibe og trende i Amsterdam hyrede Orlogsskibe med omtrent 800 Matroser ere ankomne i Sundet. De fleste af de nævnte Skibe skulle i faa Dage blive ganske færdige, og med de øvrige vil man skynde sig. Omtrent 1200 udenlands hervede gode Matroser, foruden de, som her almindeligen ere paa Holmen, og de, der komme saavel fra Norge som fra andre Stæder, skulle være ved Haanden for at besætte Skibene. Endnu skal der i Norge være over 1000 Matroser tilovers (ende soude in Norwegen noch over de duysent comen over te schieten). Generalmønstringen i Skaane skal holdes med det Første; flere Compagnier til Hest og til Fods trække dagligen giennem denne Stad for at føres over til Skaane. Endnu tales der om en ny Udskrivning til betydelig Forstærkning af dette Riges Krigsmagt. Breve fra Kongen ere for faa Dage siden afgaaede til Hertugen af Mecklenborg, som opfordres til at erklære, om han vil tilstaae de svenske Tropper Marchen giennem sine Lande eller ei, for at Hs. M. derefter kan tage sine Forholdsregler. Her ved Hoffet er man ganske overbevist om, at Hertugen ingen Affection har til Sverrige. Po-

sterne, som i Slutningen af denne Uge skulde komme til og fra Sverrige over Helsingør, ere undervejs blevne standsede, og Brevene, som de medbragte, aabnede, hvorved man har faaet meget Lys over forskjellige svenske Sager. For 4 Dage siden har Hs. M. i sin Have under aaben Himmel og i det Grønne regaleret os som Generalstaternes Ambassadeurer med et prægtigt Maaltid, under meget cordiale Uttringer af Hengivenhed til den nederlandske Stat. Ved Taffelet vare foruden Deres Majestæter, Hertugen og Hertuginde af Holsteen = Sønderborg, Rigshofmesteren, tvende Rigsraader, Admiral Bielke, Generallieutenant Gyldenløve og Secretairen Hr. Krag".

72. Kiøbenhavn 24. Juni 1657. „Medens vi skrive Dette, troer man, at Kongens Armee i Holsteen er paa Marchen for at gaae over Elben ind i Hertugdømmet Bremen. I Skaane er der givet Ordre, at Tropperne skulle begive sig til Grændserne. En Flaade af 15 gode Orlogsskibe, hvis Antal med hver Dag forøges, ligger ved denne Stad. Da der for faa Dage siden kom Underretning fra Christianopol, at 14 svenske Krigsskibe vare sete i Euen, blev der givet Ordre til at gjøre Alt rede for at gaae imod dem og søge Leilighed til at levere en Trefning, og imidlertid, for at denne Plan kunde blive en Hemmelighed, at opholde de her til Staden kommende Skibe, som agtede sig til Østersøen. Efter senere modtagne Efterretninger troer man, at denne Tidende har været usand. 3 Orlogsskibe, som have convoyeret 14 Islandsfarere ud af Kattegattet, krydse for Gothenborg. Baron Goes forsikrer de danske Ministre om hans Konges Hielp for Polen, og om et Indfald fra Ungarn i Siebenbürgen. Man siger at have paalidelig Underretning om, at Kongen af Sverrige og Fyrsten af Siebenbürgen have skilt sig misfornøiede fra hinanden. Ved opsnappede Breve har man erfaret, at Rigsraaderne i Stockholm ved en Expres have foreholdt deres Konge Nødvendigheden af hans Nærværelse i Riget".

73. Kiøbenhavn 8. Juli 1657. „Efterat Flaaden sidste Søndag var passeret Trogden og havde lagt sig for Anker under Amager, 1½ Mil herfra: er Hs. M. Natten mellem Mandag og Tirsdag med 2 af sine Kammerjunker ganske uventet gaaet ombord paa Admirals Skib, og henad Morgenstunden gaaet under Seil med hele Flaaden. Indløbne Efterretninger fra Christianopol samt

Fiskeres Rapporten fra Bornholm og nogle opsnappede Breve have givet Anledning til den Tro, at den hele svenske Flaade skulde være løben ud og have taget sin Raas til Preussen for derfra at føre Kongen af Sverrige tilbage. Kongens Beslutning skal være tagen meget pludselig, saa at selv Dronningen først fik Kundskab derom efter hans Afreise ved et Brev fra Hs. M. Rigsraad Henrik Rantzau er senere fulgt efter Kongen; men Formodningerne om, at den hele svenske Flaade skulde være gaaet i Søen, synes ganske at svinde. Skippere, der ere ankomne fra Stockholm, berette for sikkert, at den ved deres Afgang endnu var saa lidet istand, at den ikke i lang Tid, neppe hele Aaret, vilde kunne bringes i Søen. Den danske Flaade er seet under Nygen og agter sig til Pillau, for at optage nogle der liggende svenske Orlogsskibe. Det synes ikke urimeligt, at man ogsaa her har til Hensigt at angribe de svenske Der i Østersøen, især Gulland og Øsel. 4 Orlogsskibe ere imidlertid blevne tilbage, hvilke iforgaars ere seilede til Gothenborg; 3 andre, som ventes fra Holland, have faaet Ordre til at holde sig i Weserens Munding; dersom deres Tjeneste ikke behøves der, skulle ogsaa disse gaae til Gothenborg og i Forening med de tidligere affeilede blokere denne Stad, hvor der alt skal være Dyrtid. De tvende store Skibe „Frederik“ og „Sophie“, hvert paa 100 Kanoner, skulle lægges i Sundet. I Skaane har et Ryttercorps gjort et Indfald nogle Mile ind i Sverrige, uden at finde Modstand. Armeen i Bremen var, efter de seneste Efterretninger, i Begreb med at angribe Bemervörde. Marsken skriver, at han hos Indvaanerne i dette Hertugdømme finder en utrolig Tilbøielighed for Hs. M. Fra den i Holsteen tilbageblevne Leir er noget Cavallerie commanderet at gaae igiennem Mecklenborg ind i Pommern for at udforske Fiendens Holdning (om de contentie van haer vijand te ontdecken). Fyrsterne af Mecklenborg have svaret, at de ei havde kunnet negte de Svenske Giennemgangen giennem deres Land, ligesaa lidet som de kunde eller vilde gjøre Hs. M. den stridig. Fyrsterne af Lyneborg skulle have erklæret at ville negte de Svenske Marchen giennem deres Land. Den brandenburgske Ambassadeur forsikrer, at Kurfyrsten ikke vil indlade sig med Sverrige imod Noget af dets Fiender, uden imod Polen, og at det især er ham magtpaaliggende at bevare Venkabet med den danske Krone og med Kongen af Ungarn. Hr. Kleist er, efter sidste Posts Ankomst,

ganske pludselig reist tilbage med den Jagt, der havde ført Rosenvinge hertil. Fra Danzig har man imod et forehavende Anfald paa Staden forlangt en Hielp af nogle danske Skibe, hvorom Hofmesteren har tilskrevet Kongen".

74. Kiøbenhavn 15. Juli 1657. „Kongen er seet med sin Flaade paa Danzigs Rhed. Oberst Steenbock, Generalens Brodersøn, har viist sig paa Grændserne af Skaane med 2000 Mand, men har atter, ved nogle danske Troppers Komme, draget sig tilbage. Indvaanerne i Stralsund skulle være tilbøielige til at affaste det svenske Herredømme, og have ikke blot vægret sig ved at modtage mere svensk Garnison, men have ogsaa paa deres egen Auctoritet hvervet Tropper. Et lille Skib fra Stralsund, som var faldet i Hænderne paa den danske Flaade, er givet fri af Kongen, som har paalagt Skipperen at forsikre Magistraten om sit Beskab. Rigsraaderne, som Alle ere her tilstede, samles dagligen. For at tilveiebringe en betydelig Sum Penge, have de vedtaget hver at forstrække Kronen med 7000 (?) Rigsdaler i deposito, og alle Hs. Mts. Embedsmænd skulle blive nødsagede til at følge dette Exempel, Enhver efter sin Formue. Den franske Envoyé begynder at tale om Præliminaria til Fredstractater og har meddeelt Hofmesteren en Misstve fra den franske Ambassadeur d'Uvaugour, hvori denne skriver, at Kongen af Sverrige erklærer sig villig til at forene sig derover med denne Krone; med Hensyn til Stedet til Underhandlingerne, skulde han helst see, at dette blev en Stad i Tydskland. Den franske Envoyé har derpaa foreslaaet Lybek, Hamborg eller Danzig og en Tid af 2 Maaneder, i hvilken man skulde samle sig".

75. Kiøbenhavn $\frac{8}{18}$ Juli 1657. „Kongen har paa Grund af Modvind ladet sig sætte i Land i Skaane, og er samme Aften i god Behold kommen hertil. Flaaden har han ladet blive ved Bornholm. Hvad der videre skal foretages med Flaaden, vil nærmere blive forhandlet med Rigsraaderne, og efter hvad vi erfare af Hofmesteren, vil disses Mening gaae ud paa, at man til Sves skal spærre de fornemste Havne i Sverrige og Finland, for at forhindre al Ind- og Udførsel. Man er for Diebliffet beskæftiget med Foranstaltninger til Holsteens Defension, da de ankomne Efterretninger om Kongen af Sverriges Opbrud fra Thorn og hans forehavende March giennem Pommern holdes for paalidelige. Ar-

meen i Skaane har forladt Egnen ved Helsingborg for at opsøge de Svenske, som skulle være i Feldten mellem Laholm og Warberg, og dernæst at angribe den førstnævnte Stad. En Gesandt fra Hertugen af Holsteen er ankommen for at underhandle om Hertugdømmets Indlemmelse i den mellem Danmark og Generalstaterne senest oprettede Tractat, forsaavidt betrefser Hertugens Andeel i den forventede Arv af Oldenburg og Delmenhorst".

76. Kiøbenhavn 20. Juli 1657. „Efterretningerne om den svenske Konges Marche giennem Pommern have forandret den tagne Beslutning om Anvendelsen af den danske Flaade. Man har nu vedtaget i Raadet at holde Flaaden en Tidlang paa Kysten af Pommern forsynet med Alt, hvad der kræves til en Landgang. Hr. Rangau, En af Rigsraaderne, reiser til Jylland for der at danne et Corps af nogle tusinde Mand til at forsvare Holsteen, hvor der er afstuet en Leir for Hans Majestæts Tropper ved Ikehoe".

77. Kiøbenhavn $\frac{1}{2}$ Juli 1657. „Efter Indtagelsen af Bremervörde, hvor Marsken skriver at have fundet 44 Metalkanoener og et godt Forraad af Levnetsmidler og Ammunition, ere nogle Tropper commanderede til at angribe . . . ., og Marsken med hele Leiren er dragen til Stade. Den danske Flaade bliver liggende ved Rygen og den pommerske Kyst og holder ved daglig Landgang Søstæderne i bestandig Allarm. For at kunne foretage Noget af Betydning, skal den forstærkes med flere Skibe og Soldater. Saa meget mere gjør man sig Flid for at distrahere de fra Polen kommende svenske Tropper ved en saadan Diverston, som man har ifinde at lade den Leir, der staaer paa hiiu Side Elben, blive i Hertugdømmet Bremen, og alene at gjøre de Svenske, hvis de skulle falde ind i Holsteen, Modstand med den derværende Krigsmagt. Imidlertid venter man et Indfald af Polakkerne i Pommern. Grev Rangau har været her i nogle Dage og reiser som overordentlig Ambassadeur til Wien".

78. Kiøbenhavn $\frac{1}{2}$ Juli 1657. „I Hertugdømmet Bremen have de Svenske overgivet Standsen ved Stade paa Naade og Unaade; af de derværende 70 Mand ere de 40 tiloversblevne førte som Krigsfanger til Glückstadt. Oberst Asfenberg (Aschenberg) har med en Deel af Garnisonen i Stade gjort et Udfald paa nogle danske Tropper, der havde vilst sig tæt inde under Fæst-

ningsværkerne, men er slagen tilbage med et Tab af omtrent 40 Døde. Marsken har imidlertid ladet en Deel af sin Armee gaae tilbage over Elben for at forstærke den holsteenste Hær imod Kongen af Sverriges Ankomst. Kongens Livregiment, bestaaende af 1000 Hestfolk, og et Regiment paa 800 Mand til Fods, ere commanderede fra Fyen til Holsteen; dermed skal Armeen i Holsteen være omtrent 8000 Mand stærk. I Jylland er der endnu 4 Regimenter Landfolk, ethvert paa 1000 Mand, som skulle bruges til at besætte adskillige fordeeltige Pæser. Flaaden bliver endnu liggende ved Nyen; 1500 Mand have tvende Gange gjort Landgang og bragt en stor Mængde Dvæg ombord; de have ingen Modstand fundet; alle Huse og Byer paa det flade Land vare forladte af Indbyggerne. Ved Kiøbenhavn ligge 7 Orlogsskibe, som siges mod Slutningen af næste Uge at skulle sendes Flaaden til Forstærkning. Hs. M. har for 4 Dage siden gjort en Reise til Skaane for at tage sin Armee i Diesyn og tillige for at bilægge nogle Tvistigheder mellem de høie Officerer. Den tredie Dag er han atter kommen her tilbage. Man har opfordret Indvaanerne i Staden Bremen til at erklære sig imod Sverrige og tilbudet at tilbagegive dem Alt, hvad de efter den sidste Tractat med Sverrige have maattet afstaae; men de vedblive at vise sig scrupuløse. Den brandenborgske Ambassadeur er atter kommen hertil. Han har seet Kongen af Sverrige i Stettin, og anslaaer de Tropper, som denne fører med sig fra Preussen, til 8000 Mand, der endnu skulle forstærkes med 2000 i Pommern hvervede Karle".

79. Kiøbenhavn 5. August 1657. Den brandenborgske Ambassadeur arbeidede paa en Fred mellem de tvende nordiske Riger; begge Konger havde erklæret sig villige til at sende Befuldmægtigede til det Sted og den Tid, som nærmere skulde bestemmes. Der gjordes fra dansk Side Bønseligheder ved at antage Frankriges Mægling, især paa Grund af en betydelig Sum Penge (efter Nøgles Udsagn 300,000 Gylden, efter Andres 300,000 Rigsdaler), som derfra skulde være sendt til Hamborg og stillet til Kongen af Sverriges Disposition. Den franske Gesandt erklærede det for en Dydigtelse. De danske Tropper i Skaane havde atter samlet sig ved Engelholm paa Grændserne af Halland; de bestode af 5000 Mand, skjøndt der tidligere var talt om et langt større An-

tal. De danske Tropper, som havde ligget ved Stade, vare trukne tilbage over Elben; og Marsten havde i Hertugdømmet Bremen kun ladet blive Besætningen i de erobrede Stæder og lidet Caval-
lerie. Hofmesteren holdt Sengen paa Grund af Beenfskade og Steensmerter. Cantsleren havde siden Foraaret gaaet med en sui-
gende Sygdom, og der mistviledes ganske om hans Helbredelse. Ranzau skulde foreløbig (provisioneljik) gaae til Frankfurt.

80. Kiøbenhavn 19. August 1657. Efter Generalstater-
nes Befaling havde Ambassadeurerne søgt at stemme Kongen af
Danmark til Fred. Til at underhandle det Fornødne med dem
vare Hofmesteren og Rigsraaderne Christen Skeel og Otto Krag
udnævnte. „Vi kunne forsikre, at det fra denne Side ingen Van-
skelighed skal have at erholde en til Fredens Befordring tienlig Re-
solution angaaende Præliminairerne, og at Kongen af Danmark ei
vil være difficil, især naar Brandenburg forsoner sig med Polen,
og det saaledes bliver umueligt for Sverrige at kunne holde sig i
Preussen, hvorved Hs. M. vil opnaae det fornemste Diemed (?)
af sine Rustninger“. Rosenvinge var affendt til Haag for at
overlægge med Generalstaterne om den danske Krones Interesser,
og med ham var Amerongen reist tilbage. „Kongen reiser idag
herfra tilligemed Hofmesteren, for at gaae til Jylland og maaskee
videre. Den danske og den svenske Armee i Skaane have i tvende
Dage cannoneret paa hinanden; men da ingen af dem fandt for
godt at passere en mellemliggende Bæk, er det ei kommet til Haand-
gemæng. De Svenske skulle begynde at forstandse sig paa det
Sted, hvor de have staaet“.

81. Kiøbenhavn 26. August 1657. „Hs. M. er ankommen
til Frederiksodde, hvor han, foruden de derværende 4—5000 Ryt-
tere og 1 Regiment hvervede Fodfolk, samler et stort Corps Land-
folk for dermed at forstærke sin Armee. 5—6000 af disse skulle alt
være ankomne, og udenlandske Officerer reise hver Dag herfra for
at commandere dem. De Svenske have indtaget trende Skanser i
Holsteen, hvilke de Danske havde forladt, og have derved faaet Fod-
fæste i Marsklandene, som man meente at kunne befrie fra alle
fiendtlige Angreb, hvilket her vækker megen Bekymring. I Skaane
have den danske og den svenske Leir staaet ligeoverfor hinanden;
men Natten mellem sidste Torsdag og Fredag have de Svenske

brudt op, og de Danske ere fulgte efter dem. Den danske Flaade ligger endnu ved Bornholm, ventende paa den svenske".

82. Kiøbenhavn (?) 7. September 1657. (Dette og de følgende Breve ere undertegnede af v. Beuningen alene). Den 3. September var v. Beuningen reist til Middelfart, hvor Kongen og Hofmesteren vare. Den brandenburgske Ambassadeur havde ved Skrivelse af 26. August tilmeldt Hofmesteren, at Kongen af Sverrige endnu ikke var findet at ville træde i Underhandling med Danmark, men vilde forfølge sine Baabens Lykke, samt at han gjorde sig Betæneligheder ved at antage Brandenburgs Mediation. Kleist havde anvendt hele 5 Dage paa at formaae ham til en mere tilfredsstillende Erklæring og ilede nu tilbage til sin Herre for at erholde dennes nærmere Ordre. Kongen vilde heller ikke antage Generalstaternes Mellemkomst og var besluttet paa herefter at ville underhandle med Danmark uden Andres Mægling. Den franske Envoyé, der ligeledes var i Middelfart, havde besluttet derfra at reise til den svenske Konge; men efter Modtagelsen af den nævnte Skrivelse havde man bedet ham ei at gjøre det, for ikke at prostituere den danske Krones Reputation. „Den svenske Konge har Natten mellem d. 4. og 5. opkastet 3 Batterier paa nogle smaa Hvider ved Frederiksdodde, ikke over 200 til 250 Skridt fra Boldene, og har hele den følgende Dag ladet Fæstningen stærkt beskyde. Kongen af Danmark var den Dag paa den anden Side Bandet for i Fiendens Paasyn at overbringe 700 Ryttere, hvormed Besætningen i Frederiksdodde skal forstærkes. Den paafølgende Nat er den svenske Leir brudt op; men endnu igaar har der vilst sig stærke Afdelinger af det svenske Rytteri. Dagligen ankomme til denne D (Fyen?) adskillige Compagnier Landsfolk, der ere øvede i Baaben, og som skulle føies til den i Frederiksdodde værende Magt. Fra Jylland skulde man i kort Tid kunne skaffe mange tusinde Fodfolk og Ryttere dertil, dersom det ikke manglede paa et tilstrækkeligt Antal Officerer til at commandere dem. Man venter Rigsmarsken her. At Corfits Ufelds Opfordring til Indvaanerne skulde, som Nogle frygtede, gjøre synderlig Virkning, kan man ikke mærke. Der skal stærkt arbeides paa at sætte Frederiksdodde i god Forsvarsstand. Den er fra Landsiden bedækket med temmelig høie Volde og 7 Bolværker, som have et Omfang af omtrent 800 Skridt, med tørre og ikke meget dybe Grave uden

Ballisader. Før Kongens Ankomst var der saa stor Mangel paa Alt, hvad der behøvedes til at forsvare denne Plads, at de fleste i Rigsraadet havde voteret paa, at man burde forlade den. Senere har man, efter Tid og Leilighed, gjort bedre Anstalter" ¹⁾.

83. Kiøbenhavn (?) 13. September 1657. v. Beuningen havde atter modtaget sine Principalers Resolution om, at deres Ambassadeurer i Danmark og i Preussen skulde i Forening med Kongen af Frankriges Ministre anvende „alle convenable officien“ for at tilvoelbringe Fred mellem de tvende nordiske Kroner. Den i Danmark værende franske Gesandt var afreist for derom at tale med Ambassadeuren, Grev d'Uvaugour; Hofmesteren havde yttret, at man fra dansk Side ikke vilde tage sit Ord tilbage, naar kun Kongen af Sverrige vilde holde, hvad han tidligere havde forfikkret om sin Tilvoelighed til at træde i Underhandling. „De fleste svenske Tropper ligge endnu mellem Kolding og Frederiksdodde; Nogle sige, at de der ville opkaste en Skandse; Andre, at de ville befæste Ribe. Afdelinger af de svenske Tropper gaae imidlertid dybere ind i Jylland for at brandskatte Landet. Man har ogsaa Underretning om, at der udrustes Skibe og Pramme, for dermed at gjøre et Forsøg imod denne D (Fyen?). Man frygter her kun lidet, at Sligt skulde kunne udføres med Held; imidlertid har man, foruden de Ordre, der ere givne om Forsvar til Lands, sendt 3 Skibe til at sikke Den fra Sønsiden. Besætningen i Frederiksdodde er forstærket med c. 1000 Landsoldater, og den svenske Leir med c. 1400 Mand under General Wrangel. Man venter her Marsken, som har indskibet sig i Glückstadt med 1500 Mand, men er bleven opholdt ved Modvind. Efter de seneste Efterretninger skal han være bleven nødsaget til igien at udskibe sit Mandskab. De Svenske have atter en halv Dag stærkt cannoneret over Vandet paa Middelfart; dog er der kun hist og her i enkelte Huse anrettet nogen Skade. Corsits Ulfeld har skrevet et Brev til de herværende Rigsraader, hvori han anmoder dem om paa aaben Mark (in't open velt) ved Frederiksdodde at

---

¹⁾ Om Foranstaltningerne til Frederiksdoddes Forsvar s. Nyerup, Efterretninger om K. Frederik III., S. 34—35.

indlade sig i Samtale med ham, da han har Sager at foredrage dem af største Vigtighed for Danmarks Vel. Men dette Brev har man lagt til Side, uden, saavidt jeg kan mærke, i ringeste Maade at agte derpaa. I denne Eftermiddag komme Tidender om en Fægtning ved Laholm, lige under Staden; nærmere Efterretning om dette Slags Udfald imødeser man med Længsel. Admiral Bielke skal med Mandskabet paa den danske Flaade have giort sig til Meester over Den Rygen".

84. Kiøbenhavn 7. October 1657. Hr. Meadow ¹⁾ var ankommen som Gesandt fra Protectoren for at tilbyde dennes Mægling, hvilken man med Velbehag havde antaget. En Hr. Wreich ²⁾ var ankommen i Kurfyrsten af Brandenburgs Tjende. Af de Tropper, som havde ligget i Holsteen under Rigsmarshen,

---

¹⁾ Philip Meadow, tidligere Protectorens Resident i Portugal, sendtes i August 1657 til det danske Hof for at mægle Fred mellem de nordiske Kroner, paa samme Tid som Generalmajor Jepson (hvis Instrux findes i *Thurloe's State Papers*, VI. 478) i et lignende Tjende afgif til Kongen af Sverrige. Meadow ankom til Helsingør d. 9. September, og blev nogle Dage senere modtagen med største Hæder ved Hofset. „Upon my coming hither — skriver han fra Kiøbenhavn under 26. September — I was welcomed in His Majesty's name about two miles out of the city, by M. Ritz, one of the Council, and formerly Ambassador Extraordinary in England a. 1652, accompanied by six of the King's coaches and divers others of the city, wherein were many gentlemen of quality. At the entrance of the city I was received by the King's guards and liveries, and on both sides the streets, all along to my lodging, the burghers were drawn up in military equipage. I was three days feasted very magnificently at the King's cost, attended by his officers with all the formalities of the court, carving, saytaking &c. I am informed, my reception was more solemn than usual, to the regret of some other ministers residing in this court, which I thought myself obliged to signify as a respect done to my master". Den 20. Septbr. havde han Audients hos Kongen (hvem han beskriver som „a prince of a most noble presence"), og atter den 23. Righshofmesteren og Peder Reedtz udnævntes til at træde i Underhandling med ham. *Thurloe*, l. c. VI. 508. 533. Om hans Ophold ved det danske Hof s. mere i det Følgende.

²⁾ Om denne Christian Sigismund Wreich og det af ham mellem

var der ankommet 1000 til Fyen, og der ventedes flere. Den russiske Envoyé var reist hjem over Cuurland, og med ham var en Adelsmand assendt som Kongen af Danmarks Sendebud. En anden Adelsmand var sendt til Kongen af Polen“.

85. Kiøbenhavn 14. October 1657. Hr. Wreich havde notificeret et d. $\frac{9}{19}$ September sluttet Forbund mellem Kurfyrsten og Kongen af Polen. Fra Brandenburgs Side vilde man begiere Kongen af Danmarks og Generalstaternes, fra Polens Side Kongen af Ungarns Garantie. Der var nogle hemmelige Artifler, formodentlig mod Sverrige, som vilde blive meddeelte, naar Tractaten var ratificeret ¹⁾. „Kongen og Rigshofmesteren ere for 5 Dage siden reiste til Armeen i Skaane, og Hs. M. er, efter de seneste Efterretninger, brudt op med denne for at forfølge de Svenske, som have forladt deres gamle Pladser og ere dragne tilbage til Halland. Dog frygter man for, at Mangel paa Foder og Levnetsmidler vil gjøre det vanskeligt for den danske Leir at blive der. Slotsherren i Landskrone, Knud Ulfeld, skal totaliter have flaaet en Afdeling af 160 svenske Ryttere, men er selv bleven paa Balpladsen tilligemed 2 danske Ryttere. Den franske Envoyé, Hr. De-meule, er siden sin Reise til Kongen af Sverrige falden i en svær Sygdom, og er død for 3 Dage siden“.

86. Kiøbenhavn $\frac{1}{2}$ October 1657. Den svenske Flaade er løben ind i Wismars Havn, og den danske ligger paa Rheden ved samme Stad. Kongen og Hofmesteren ere endnu ved Armeen i Halland, og Hs. M. synes ikke saa snart at ville komme tilbage. For et Par Dage siden er den største Deel af Hofstaten reist derover med Kongens Telte og andre Fornødenheder. Siden Kongens Ankomst er den danske Armee rykket frem til Halmstad, og har havt adskillige fordeeltige Sammenstød med den svenske. I et saadant d. 13. d. M. har man erobret 4 Faner; Antallet af de Faldne paa svensk Side skal være omtrent 400, blandt hvilke mange høiere og lavere Officerer. Senere er der igien foresaldet tvende Fægt-

---

Kongen af Danmark og Kurfyrsten d. 30. October 1657 sluttede Forbund s. *Pufendorf*, de rebus Frid. Guil. gestis, p. 399; *Stenzel*, Gesch. d. preuss. Staats, II. 140.

¹⁾ Det bekiendte Forbund til Belau mellem Kongen af Polen og Kurfyrsten af Brandenburg. *Pufendorf* l. c. 389. sqq.

ninger, begge med heldigt Udfald. I Jylland skulle, efter Skippers Beretninger, de Svenske være trængte frem indtil Benschysel, da Landsfolkene, som skulde forsvare denne Provinds, ei har funnet staae sig imod 700 svenske Ryttere. Rigmarsken har været her, og er, efter en Samtale med de tilstedeværende Rigsraader, igien reist til Frederiksbodde".

87. Kiøbenhavn 28. October 1657. „Efter Kongens Tilbagekomst har den brandenborgske Envoyé underhandlet hele Ugen om et offensivt Forbund mellem Danmark og Brandenburg. Da Hertugen af Gottorp intet Svar fik paa sit første Brev, hvori han opmuntrede Kongen af Danmark til Fred, har han paany skrevet derom; men en Expres, som blev affendt for at erfare, paa hvad Maade og paa hvilken Grundvold saadan Underhandling skulde skee, har maattet vende tilbage, da han intet Pas kunde erholde af General Wrangel. Paa en separat Fred, som Hertugen vil have Danmark til at indgaae, vil man her slet ikke indlade sig, hvilket man ogsaa har yttret for Hr. Meadow".

88. Kiøbenhavn 4. November 1657. „At Flaaden saa længe holdes i Sven bidrager, i Forening med adskillige andre Omstændigheder, til at forøge Pengeträngen, saa at man med yderste Begierlighed imødescer en god Resolution af Generalstaterne paa det giennem Hr. Rosenvinge giorte Andragende om et Pengelaan. Uden et saadant vil man ei kunne bruge den Magt, som man mener at have, til at befrie Landet fra de fiendtlige Tropper. Fra Tid til anden er jeg derfor af forskiellige Herrer bleven anmodet om alvorligen at anbefale Generalstaterne denne Sag".

89. Kiøbenhavn 11. November 1657. „Tabet af Frederiksbodde er et haardt Slag for denne Krone, som ganske tilintetgjør det Haab, man havde om et godt Udfald ved den polske Diversion, og giver liden Sandsynlighed for, at man uden en kraftig Haandkræftning udenfra vil kunne fordrive de Svenske, som nu ere Herrer af hele Jylland og det flade Land i Holsteen, estersom disse dagligen forstærkes, og de øvrige Provindsere i Riget ved Militiens Indquartering og ved Udgifterne til Flaaden sættes ud af Stand til at bidrage til Oprettelsen af nye Troppcorps. Paa Grund af de Uheld, som man har lidt i Holsteen og Jylland, ville Hvervingerne desuden herefter være forbundne med større Banskfelijkheid og flere Beføstninger, og have ringere Fremgang end hidtil. Hs. M. har

derom ladet tale til mig gennem tvende Rigsraader, og forestillet, at Rigets nærværende Forfatning udkræver, at Hs. M. ikke blot understøttes med et større Pengelaan, end det, som Staterne af Holland have tilsagt Hr. Rosenvinge, men ogsaa med nogle Krigsfolk fra de forenede Nederlande. Han begierede, at jeg alvorligen vilde anbefale, hvad Hs. M. desangaaende maatte overdrage sine Ministre i Haag ¹⁾. Jeg har foreholdet disse Herrer flere Vanskeligheder, som herved kunne møde, for at ei den Tillid, de maatte have til Generalstaterne, skulde foraarsage Slaphed i deres egne Anstrengelser. Imidlertid kan jeg ikke dølge, at en meget trængende Nød (een seer pressante noot) bringer denne Krone til at søge Generalstaternes Hielp, da Kongen af Sverrige, der nu kun gaar defensivt til Værks mod sine øvrige Fiender, synes at bruge sin hele Magt til Lands som til Vands for at fortsætte sine Vaabenheld mod denne Krone, og, saalænge hans Armee er Mester i Holsteen og Jylland, finder Midler til fra den ene Deel af Riget at bekrige den anden. Foruden de svenske Vaaben give ogsaa Hr. Corfits Ulfelds Praktiker Aarsag til adskillig Frygt. Borgerskabet (de gemeente) og Stænderne ere fremdeles fulde af den Tro, at Sagernes uheldige Gang i Holsteen og Jylland for en Deel er at tilskrive Forræderi og hemmelig Forstaaelse med Fienden, og trykkede af svære Skatter og Indquartering, og forbittrede over Adelens Privilegier, knurre de allevegne og begynde at give deres Harmes Lust i meget dristige Taler (seer licencieuse discoursen). Imidlertid er et Forbund med Kurfyrsten af Brandenburg imod Kongen af Sverrige sluttet og undertegnet, og Kur-

---

¹⁾ Under 1. November 1657 blev det paalagt Rosenvinge at tilkiendegive Generalstaterne Frederiksoddes Indtagelse, og derhos begiere Hielp for Danmark enten med en Sum Penge eller med 4000 Mand Infanterie. Lignende Befalinger afgik under d. 18. og 25. s. M., og d. 2. December fik Rosenvinge Ordre til at andrage paa, at Generalstaterne vilde overlade Hs. M. „10 Mand af hvert Compagnie, de havde paa Benene, ligesom Protectoren havde accorderet Sverrige visse Folk af alle de i engelsk Tieneste værende Tropper“. Se en Samling af Instructioner for danske Gesandter blandt det Store Kgl. Bibliotheks Haandskrifter, Gl. Kgl. Samling, Nr. 2665 in 4to.

fyrstens Envoyé venter kun paa gunstig Vind for at gaae over til Pommern".

90. Kiøbenhavn $\frac{4}{14}$ November 1657. „Den engelske Gesandt har her meddeelt en skriftlig Resolution fra Kongen af Sverrige, hvorved denne erklærer sig villig til at underhandle med Danmark under engelsk og fransk Mægling, og at indrette Præliminaria paa samme Fod som i Maret 1644 (1645). Den engelske Gesandt driver stærkt paa, at man snarest mueligen skal indlade sig herpaa, med Forsikkring om, at Protectoren ei vilde samtykke i en Fred, hvorved Danmark skulde tabe det Mindste af hvad det eier. Skiondt man gierne skulde see en god Ende paa denne besværlige Krig, og ikke smigrer sig med at opnaae nogen særlig Fordeel ved dens Fortsættelse: vægrer man sig dog ved at træde i nogen separat Underhandling eller at slutte nogen Fred, uden at Polen og Brandenburg indlemmes. Kongen er tilligemed Hofmesteren og Otto Krag reist til Fyen i denne Morgen. 400 Mand, for største Delen hvorevede i Westphalen, ere ankomne hertil".

91. Kiøbenhavn $\frac{8}{18}$ November 1657. „De Svenske have udplyndret Den Als. De udruste en stor Mængde Fartøier, Færger (schuiten) og fladbundede Baade, saavel i Jylland og Holsteen som i Pommern, hvormed de ville gaae over til de store Der. 3 svenske Orlogsskibe skulle være sete i Beltet, som formodes bestemte til et saadant Anslag. Mange flygte fra Fyen, og mange Sager derfra bringes hver Dag ind i denne Stad, da der ikke der paa Den er et eneste befæstet Sted. Skiondt man haaber at kunne træffe tilstrækkelige Anstalter til Fyens Forsvar, skal det dog have sine Vanskeligheder, saafremt Vinteren skulde blive saa haard, at det lille Belt frøs til. Den danske Flaade ligger endnu ved Femern; den har affendt nogle Skibe for at opsoge de omtalte svenske Orlogsskibe i Beltet. Krigsfolkene i Halland gjorde et Indfald nogle Mile ind i Sverrige, uden at opdage nogen Fiende, og er nu lagt i Winterquarteer i Skaane. Svaret paa Kongen af Sverriges Erklæring til Hr. Meadow bliver idag overleveret denne. Det indeholder: at Hs. M. vedbliver at være tilbøielig til Underhandling, men ikke uden Generalstaternes Mægling og Polens og Brandenburg's Indlemmelse. De trende Over-Directeurer (Opper-Directores) i den nedersachsiske Kreds, nemlig Hertug Christian Ulrich af Brunsvig, Hertugen af Mecklenborg og den regierende Her-

tug af Holsteen, have sendt en Gesandt hertil, for i Kredsens Navn at drive paa Evacuationen af Bremervöhrde. Han er reist efter Kongen til Fyen. Om Indtagelsen af Frederiksbodde berettes, at man har stormet Fæstningen paa tre Steder, og vundet den efter faare liden Modstand, skjøndt de Beleirede forud havde havt Kundskab om Fiendens Plan, samt at Commandanten ei havde faaet Tid til at indfinde sig paa Bolden, da de Svenske alt vare inde i Fæstningen. Duntrent 3000 Mand ere fangne, blandt disse Rigsmarshen, der ogsaa er faaret, samt Rigsraad Mogens Høeg og næsten alle Officerer, hvilke man har givet godt Qvarteer; Resten af Garnisonen er nedfablet".

92. Kiøbenhavn $\frac{1}{2}$ ⁵ November 1657. „En Envoyé fra den nedersachsiske Kreds er ankommen og har for 3 Dage siden havt Audients hos Kongen. Hans Begiering er, at Hs. M. vil rømme Bremervöhrde, hvorimod hans Committenter love at ville gjøre sig Umage for at formaae Kongen af Sverrige til at drage sine Tropper ud af Holsteen. For at give sit Andragende større Eftertryk, har han udladt sig med, at hans Committenter, i Tilfælde af Afslag, maatte samle deres Tropper, for at tage nærmere Beslutning. De 3 svenske Skibe, der vare sete ved Fyen, have passeret det lille Belt og modtaget Forstærkning fra Frederiksbodde, hvorpaa de have udplyndret Den Samsø. Men da de med et godt Bytte vare seilede derfra, have 4 danske Skibe modt dem under Fyen, som efter en haardnakket Fegtning have taget de tvende af dem og skudt det tredie i Grund. Det ene af disse svenske Skibe førte nogle og 40 Kanoner, de tvende andre over 30. Den svenske Flaade skal være udløben af Wismars Havn og er seet under Bornholm, styrende sin Raas imod de svenske Skær. Den danske Flaade har Befaling at komme hertil, og ventes med hver Dag. Kongens Nærværelse i Fyen har bidraget meget til at berolige de modfaldne Gemytter. Den derværende Krigsmagt forstærkes dagligen ved Folk fra Skaane. Hs. M. har ogsaa givet Ordre til at istandsætte de forfaldne Fæstningsværker ved Nyborg. Nys ankomne Breve fra Helsingør indeholde, at Rejsende fra Sverrige medbringe som en aldeles sikker Efterretning, at Kongen af Sverrige er ankommen til Stockholm med 3 Krigsskibe, og at de svenske Tropper atter samle sig for at gjøre et Indfald i Skaane".

93. Kiøbenhavn 2. December 1657. Efterretningerne i det foregaaende Brev om Kongen af Sverriges Ankomst til Stockholm og om de 3 svenske Orlogsskibe gienfalder. Alle disse Skibe havde efter en Fegtning lagt sig ved Frederiksbodde, hvorvel de beskjedes fra et Batterie, som de Danske havde anlagt paa den anden Side af Vandet. Den danske Minister ved det polske Hof havde skrevet hertil, at Storfyrsten af Rusland igien havde forsikret Kongen af Polen, at han agtede at fortsætte Krigen mod Sverrige og ikke var findet at slutte nogen separat Fred uden i Forening med Danmark. Hs. M. havde selv meddeelt den danske Minister Dette, med det Tillæg, at Dronningen havde havt Breve fra Franfrige, hvori der raadedes til, at Hs. M. skulde underhandle med Sverrige om en Separatfred, som i nærværende Tid kunde slutes paa fordeelagtige Vilkaar; vægrede Polen sig herved, vilde Danmark, til sin store Fordeel, gribe Leiligheden og træde i Separat-Underhandling. Kongen af Polen havde til Alle, som raadede ham saaledes, afflaet alt Haab om at modtage dette Tilbud, og yttret, at han selv og Republikken Polen havde en saadan Giæld til Kongen af Danmark og den danske Krone, som vilde forpligte ham til evig Tid, og som ingen sinde kunde blive noksom vederlagt; han skulde derfor aldrig være at bevæge til at forlade en saa trofast Allieret, ligesom han heller ikke ventede, at denne vilde forlade ham. „Man er her hver Dag beskæftiget med at handle med forskiellige Officerer om nye Hvervinger; der er alt udstedt Patenter til Hverving af 5 à 6 Regimenter til Fods, og flere skulle endnu udstedes. Dgsaa har man underhandlet med Generallieutenant Eberstein og Commandanten i Hamborg, Hr. Schack, der begge have Ord for at være erfarne og tappre Feltherrer, om at overtage Ansørselen over Kongens Leire (om tot het beleid van Syn Maj^{ts} Legers gebruykt te werden). Smidlertid tilstaae de danske Ministre, at for atter at bringe de forfaldne Sager paa en god Fod, behøver man Generalstaternes Haandkræftning, og de anbefale fra Tid til anden, hvad Hr. Rosenvinge desangaaende har havt at forebringe. Rosenvinge og Charisius have ligeledes i Wrende at meddele Generalstaterne det Fornødne med Hensyn til det fra den nedersachsiske Kreds skete Andragende og det danske Svar derpaa, og at begiere, at disse ved en alvorlig Paamindelse (door een serieuse afmaninge) ville formaae Kredsen til at afstaae fra

de Beslutninger, som ved Tilskyndelse og Trusler fra svensk Side maatte være den afbuingne. Rigshofmesteren har, i Kongens Navn, anmodet mig om at understøtte denne Begiering. Man er vis paa, at det mindste Eftertryk, som Generalstaterne maatte finde for godt at vise i denne Sag, vil være tilstræffeligt til at befrie denne Krone fra al Ulempe fra den Kant. Den danske Flaade er bleven opholdt ved Modvind og ligger endnu paa samme Sted som før; den skal endnu være i god Stand, og har Intet lidt af de Storme, som flere Dage i Rad have raset. Dronningen er for 5 Dage siden lykkeligen bleven forløst med en Datter ¹⁾. Rigsmarsken er for 8 Dage siden død i Frederiksbodde af sine Saar“.

94. Kiøbenhavn 9. December 1657. „Den danske Flaade, som formedelst Modvind er gaaet Nord om Sielland igiennem Store-Belt, har iforgaars kastet Anker bag om Lappen. Den største Deel af Flaaden skal endnu i nogen Tid holde Søen, da Tidender dagligen indløbe alleregne fra, at de Svenske i Bismar have deres Flaade og mange smaa Fartøier færdige til at løbe i Søen, og at store Tilberedelser (toestel) gøres til et Tog over Havet, og, som man formoder, til et Angreb paa en eller anden af de danske Der. Den engelske Gesandt vedbliver meget alvorligen at opmuntre til en separat Underhandling med Sverrige. Han har sagt til En af Rigsraaderne, at dersom man fra denne Side ikke vilde indlade sig herpaa, men vedblev sin Paastand at have Polen med: vilde Protectoren ikke længere befatte sig med at være Fredsmægler. Hvis man derimod forligte sig med Sverrige, vilde et meget fordeelagtigt Tilbud (seer advantageuse ouverture) blive giort den danske Krone. Rigshofmesteren meente, at der herved forstodes det af den engelske Gesandt tidligere foreslagne Forbund mellem Danmark og Sverrige“.

95. Kiøbenhavn ⁶/₁₆ December 1657. „23 Skibe af den danske Flaade ere for 2 Dage siden ankomne paa Kiøbenhavns Rhed. Folkene, med Undtagelse af de Syge, som ere satte i Land, holdes endnu ombord, da man vedbliver at holde et vaaget Die med hvad de Svenske maatte have for fra Sønsiden. Af samme Grund ere 7 store Orlogsskibe blevne tilbage under Fyen, hvor de

---

¹⁾ Prindsesse Dorothea Juliane, død 15. Mai 1658.

vel skulle overvintre. De 3 i Amsterdam hyrede Skibe skulle oplægges her, da de, som commandere dem, finde Hjemreisen utilraadelig, paa Grund af Vinteren og Frosten. For at holde de udenlands hvervede Folk samlede, har man, foruden Betaling af deres Maanedes- og Byttepenge, tilbudt dem frit Qvarteer og fri Kost, indtil man igien har Brug for dem. De, som ville blive her, skulle indquarteres hos Borgerne tilligemed de Matroser, som have hjemme i Norge, i Jylland eller paa Derne. I denne Uge er der igien udstedt Patenter paa 3 Regimenter Fodfolk, og man underhandler hver Dag om at tilveiebringe endnu flere. Man haaber, at de Hvervinger, som derefter skulle foretages, samt Hr. Rosenvinges Underhandlinger med Generalstaterne, ville faae et saadant Udfald, at man, i Tilfælde af Krigens Fortsættelse, kan være i god Postur til Foraaret. Imidlertid venter man paa, at Kurfyrsten af Brandenburg, i Overeensstemmelse med de her sluttede Tractater, skal gjøre et Indfald i Pommern, saasuart den Minister, som er affendt for at kræve Pacternes Opfyldelse, er ankommen til Berlin. Den danske Resident i Prag anbefaler de herværende Herrer Taalmodighed, da han har det faste Haab, at der inden kort Tid, og endnu i denne Winter, ogsaa fra den Kant af Tydskland, skal blive ageret imod Sverrige. Men Hr. Goes taler endnu ikke med nogen Vished herom og giver Anledning til den grundede Formodning (nabedenken), at Sagerne endnu ikke ere ganske modne, hvorvel der er Rimelighed for, at de snart ville blive det".

96. Kiøbenhavn 1° December 1657. „Den herværende polske Envoyé har igaar i en Audients hos Kongen overgivet Hs. M. Breve, i hvilke Kongen af Polen skriver: at det Rytteri, som under Anførsel af Charniecki var gaaet over Oderen, har maattet drage sig tilbage paa Grund af det urolige Efteraarsveir (vermits ongelegenheyt van herfstweder) samt Mangel paa Fodfolk og Artillerie; der var imidlertid taget saadanne Foranstaltninger til at lægge en polsk og østerrigsk Leir paa Grændserne af Pommern og dermed at gjøre et Indfald i Kongen af Sverriges Lande, at Hs. M. inden meget kort Tid kunde vente at erfare den til dette Indfald berammede Dag. Man har ligeledes Efterretning fra Prag, at Kongen af Ungarn har sagt til den herværende danske Gesandt, at han længe havde søgt denne Konges og dette Riges

Benfhab, og at han nu vilde vove Noget for at vise, hvor meget han skattede dette Benfhab. Den danske Minister i Posen skriver, at efter fælleds Overlæg af den brandenburgske, den polske og den ungariske General er det omtalte Indfald i Pommern besluttet. De mindste Skibe af den danske Flaade ligge endnu paa Kiøbenhavn's Rhed, men 8 eller 10 af de største Skibe ere lagte ind i Havnen. I Staaene passerer Intet; saavel de svenske som de danske Tropper holde sig, saavidt man kan mærke, i deres Winter-quarter".

97. Kiøbenhavn $\frac{1}{2}$ ³ December 1657. Ved Hoffet havde man Efterretning fra den danske Gesandt i Rusland, at de mellem denne Magt og Sverrige begyndte Underhandlinger ikke dreves alvorligen, og at Czaren, saafremt det ikke lykkedes den polske Hær at erobre Riga, havde isinde at giøre et nyt Angreb paa denne saavel som paa de andre Søstæder i Lifland. Russerne begunstigede Polakernes Planer i Lifland. Fra Prag havde man erfaret for ganske vist, at Kongen af Ungarn paa den polske og den brandenburgske Ministers indstændige Forlangende havde erklæret at ville bryde med Sverrige, og at man ventede før Enden af indkommende Maaned en betydelig forenet Hær af de nævnte tre Magter paa denne Side Oderen, som skulde giøre et Indfald i svensk Pommern. Man haabede altsaa med det Første at blive befriet fra de svenske Tropper, som havde lagt sig i Holsteen og Jylland.

98. Kiøbenhavn $\frac{2}{8}$ December 1657. Generalstaterne havde i Skrivelse af d. 13. December tilkiendegivet deres Hensigt at ville fremme en almindelig Fred mellem de stridende Parter i Norden. De Danske vare ganske imod en separat Underhandling, hvormeget man end søgte at stemme dem derfor, deels ved at vise dem, hvad derved kunde vindes, deels ved at forestille dem de med Krigens Fortsættelse forbundne Farer og Uleiligheder, deels endelig ved at bibringe dem Mistanke om, at Polen og Brandenburg skulde slutte en Separatfred. Fra dansk Side holdt man sig altfor sikker paa Polakernes og Brandeborgernes Trofhab, til at give nogen saadan Mistanke Rum, og Alt, hvad der enten kunde haabes af en Separatfred, eller frygtes af Krigens Fortsættelse, holdt man for Intet imod det de Allierede givne Ord og den Usikkerhed, der vilde være i en Fredsslutning, hvori disse ikke indbefattedes. „I Be-

gyndelsen af indeværende Uge har man havt sikker Efterretning om, at den svenske Flaade er seet ved Bornholm, styrende sin Raas ad Sverrige til, hvorpaa man har lagt alle de paa denne Stads Rhed endnu værende Skibe ind i Havnen i Vinterleie. Ved de til ny Hverving udgivne Patenter vil man skaffe sig 11,000 Mand Fodfolk, foruden 4000, som man ønsker at samle i Holsteen. Hr. Schack, der senest var Commandant i Hamborg, er ankommen hertil for at tiene den danske Krone som Generallieutenant ved Cavalleriet".

99. Kiøbenhavn 6. Januar 1658. v. Beuningen havde modtaget tvende Missiver fra Generalstaterne til Kongen af Danmark, den ene med en Lykønskning i Anledning af den sidst fødte Prindsesse, den anden indeholdende Generalstaternes Forbøn for Fyrstendømmet Ostfriesland, at dette maatte forskaaes for al Indqvartering af danske Tropper. „Paa Kongen af Sverriges sidste Erklæring om Freds-Præliminairerne er der endnu intet Svar udsærdiget, og man vil vel endnu lade nogle Dage hengaae for imidlertid at vente paa Virkningerne af det Løfte, der er givet de danske Ministre ved de respective Hoffer om en Forening af de polske, brandenborgske og ungariske Tropper imod Sverrige. Hr. Meadow vedbliver imidlertid at gjøre sit Bedste for at fremskynde Kongen af Danmarks Svar paa denne Erklæring. Trods Mars-tiden ere 6 Orlogsskibe af den svenske Flaade og nogle mindre Fartøier komne under Den Als, for, som man med Sikkerhed antager, at hjælpe ved et forehavende Anfald paa Fyen. Generallieutenant Gyldenløve, som commanderer Tropperne i Fyen, melder som aldeles vist, at der i Holsteen og Jylland gives store Forberedelser af de Svenske til dette Angreb. 2 af de nævnte svenske Skibe ere seilede til Frederiksbodde til de 3, som alt ligge der, og de øvrige ere blevne under Den Als. Man imødesæer her ikke uden Befymring Udsaldet af dette Anslag. En stor Sum Penge er sendt til Fyen for at opmuntre de der liggende Ryttere og Fodfolk med en Maanedes Gage. Fra Norge har man sikker Underretning om, at de danske Tropper under Generalfrigs-commissair Bielke, mellem 3 og 4000 Mand stærke, have indtaget en Standsø ved Navn Frøsv i Jemteland; de vare derved blevne Herrer over hele denne Provinds og stode i Beredskab at trænge dybere ind i Sverrige".

100. Kiøbenhavn 12. Januar 1658. v. Beuningen havde overgivet Kongen de ham tilstillede Skrivelser, og havde modtaget til Svar, at det ingen Vanskelighed skulde have med Hensyn til den for Provindsen Ostfriesland begierede Fritagelse for Indquartering. „Hans Majestæts Svar paa Kongen af Sverriges sidste Erklæring om Præliminaria skal i denne Afsten tilstilles den engelske Gesandt. Man bliver fra denne Side i alle stridige Puncter staaende ved sin forrige Beslutning om Intet at underhandle uden Generalstaternes Mediation, og paa intet andet Sted end i Lybek eller noget andet i Nærheden liggende Sted, og ikke uden i Forening med Polen og Brandenburg, hvilke Magter skulle have deres Befuldmægtigede ved Underhandlingen, ei for at overvære de Danstes Tractater, men for som partes principales at afgjøre deres egne Stridspuncter med Sverrige. Hr. Meadow har ved et Besøg sagt mig, at Protectoren har givet sin Gesandt ved det svenske Hof, Hr. Jepson, udtrykkelig Ordre til at raade Hs. M. at antage Generalstaternes Mægling. Hr. Meadow har velvilligen tilbudet at ville communicere med mig i hvad der angaaer Fredsværket. Efter modtagne Breve fra Hr. Jepson har han her berettet, at Kongen af Sverrige har erklæret sig villig til samtidig at underhandle med Danmark, Polen og Brandenburg. En lignende Erklæring skal fra svensk Side være givet Kongen af Polen gienem den franske Secretair Afakia, og det er foreslaaet at aabne Fredsunderhandlinger i Danzig. Men den danske Minister ved det polske Hof skriver, at Kongen af Polen har udladt sig med, at han hverken med Hensyn til Freden selv eller til Præliminairerne kan erklære sig, uden foregaaende Communication med sine Allierede“.

101. Kiøbenhavn $\frac{1}{2}$ $\frac{3}{4}$ Januar 1658. „Fra den danske Gesandt i Berlin er der kommet Breve, indeholdende, at den for længe siden foreslaaede Forbindelse af de polske, brandenburgske og ungarske Tropper imod Sverriges Magt i Tydskland inden faa Dage vil blive bragt i Stand. Kongen af Ungarns Ministre ere traadte sammen med brandenburgske Commissarier for at træffe den fornødne Overenskomst, og imidlertid samler man Artilleriet og hvad der ellers behøves til et saadant Krigstog, for at passere Oderen. En fornærmelig (aenstotelyck) Skrivelse fra Kongen af

Sverrige til Kurfyrsten af Brandenburg skal i Berlin have forarsaget en stor Forbittrelse i Gemytterne. For desto mere at anspore Kongen af Ungarn, skal Hs. D. have vægret sig ved at give ham Løfte om sin Stemme til Keiserkronen, indtil Hs. M. skal have erklæret sig mod Sverrige. Man imødeseer med Længsel (met verlangen), hvad derpaa vil følge, samt hvad Hensigten er med nogle svenske Troppers Marche fra Jylland til Holsteen, om de der skulle have Noget ifinde, eller om de samles for at sikke Pommern. Postlatterne føre store Ord om den Magt, som de og deres Allierede ville bruge i Pommern, og love den danske Minister at tilveiebringe til denne Diverston 6000 Mand Fodfolk, 3000 Dragoner og 20,000 Ryttere (paerden)". En med sidste Post modtagen Skrivelse fra Generalstaternes Ambassadeurer i Bismar indeholdt, at Kongen af Sverrige havde indrømmet at ville underhandle med Polen og dets Allierede paa samme Sted og til samme Tid. Rigshofmesteren havde yttret, at man fra dansk Side Intet skulde have at indvende mod at aabne Underhandlingerne i Rostok; den polske Minister i Danmark meente ligeledes, at hans Herre ingen Banskelighed skulde gjøre med Hensyn til Balget af denne Stad. v. Beuningen havde herom underrettet den engelske Gesandt. Det var at formode, at den eneste Hindring, som endnu var i Veien for Fredspræliminairerne, Kongen af Sverriges Vægring ved at antage Generalstaternes Mægling, vilde falde bort.

102. Kiøbenhavn $\frac{7}{7}$ Februar 1658. „Hvilken almindelig Skræk Troppernes Nederlag i Fyen og Tabet af denne D have forarsaget her i Staden, vil man have erfaret af min sidste Skrivelse af d. 13. Februar ¹⁾. Siden har man fra Dag til anden begyndt at fatte bedre Mod. Tabet er vel ikke ringere, end man havde forestillet sig; thi af alle Kongens Tropper i Fyen skal der ikke være meer end omtrent 200 Ryttere, som ere undkomne over Isen til Sielland, og 2 til 300 Mand Fodfolk forsvare sig paa et Slot med lidet eller intet Haab under Generalmajor Henderson. Men Kongen af Sverrige har opholdt sig saa længe paa hiin Side Store-Belt, at man hele denne Uge har havt Tid til at samle her i Staden den i Sielland og Skaane liggende Krigsmagt og et stort An-

¹⁾ Denne Skrivelse mangler.

tal Landfolk og Matroser, samt til at indslutte Havnen og andre aabne Pladser ved Staden og ellers træffe en og anden Foranstaltning. Veirligets Strengthed begynder i de 2 sidste Dage at aftage, og en stærk Vind ledsaget af meget ringe Kulde giver Haab om, at Ispassagen over Beltet vil blive saa farlig, at Kongen af Sverrige ei skal gjøre noget Forsøg derpaa. Dog har man Efterretning om, at Hs. M. har samlet sin Krigsmagt omkring Nyborg ved Beltet, og at nogle smaa svenske Troppes-Afdelinger iforgaars have viist sig inde under Sielland ved Korsør for at recognoscere Isen. De 5 danske ved Fyen liggende Orlogsskibe vare efter de senest modtagne Efterretninger endnu i uskadt Stand, som en Folge af Commandeurens Tapperhed og Paapassenhed (neerstigheid). Han har skrevet til Kongen, at han vil forsvare sig paa Skibene til den sidste Mand, og har nødsaget de Svenske til at bringe nogle Kanoner tilbage, som de havde plantet paa Isen, for at bruge dem mod hans Skibe. I Skaane forlade de Danske Landet, og der er givet Ordre til, at Alt, baade Fourage og andre Sager, skal bringes ind i de befæstede Stæder. Man mærker endnu ikke, at de Svenske vise sig paa den Kant; dog er det i Begyndelsen af denne Uge skrevet hertil fra Helsingborg som afgiort, at de samlede sig 3000 Mand i Tallet ved Halmstad. Gouvernementet over denne Stad er betroet Hr. Generallieutenant Schack; foruden ham ere Feltmarskalk Eberstein og andre høie Officerer her. Efter Modtagelsen af de første Efterretninger om denne store Forandring har man talt med den engelske Envoyé om en Underhandling med Kongen af Sverrige. I Begyndelsen af denne Uge havde Hr. Meadow selv i denne Anledning Audients hos Hs. M., og sidste Onsdag er En af hans Domestiker afreist med Breve til Kongen af Sverrige. Hr. Righofmesteren har sagt mig, dat Syn Majt. in generale termen is gebleven van een eerlycke Vrede, ende die tot nadeel van syn Geallieerde niet soude zyn, niet te sullen affwysen".

103. Kiøbenhavn 2. Marts 1658. „Det Haab, man havde giort sig om, paa Grund af et begyndende Løveir, at see denne Stad befriet fra Fiendens Angreb, er senere ganske forsvundet. Under en vedvarende ualmindelig stærk Frost er Kongen af Sverrige for 14 Dage siden med en Hær omtrent paa 8000 Mand gaaet fra Fyen til Langeland og derfra til Lolland, hvorpaa han

over Falster er ankommen d. 20. d. M. med Fortropperne af sin Hær til Bordingborg her i Sieland, og 4 Dage senere til Røsse Kro, 2 Mill fra denne Stad. Garnisonen i Nakskov, en befæstet Stad paa Lolland, med en temmelig stærk Besætning af Landsoldater og med et Artillerie af 33 Jern- og 16 Metalkanoner, har tvunget sin Commandant til, uden at gjøre nogen Modstand, ja uden at oppebie den svenske Hær, blot ved en Trop Rytters Nærmelse og en Trompeters Opfordring til Overgivelse, at sende Kongen af Sverrige Fæstningens Nøgler. "Altsaa er der paa denne og de nærmest liggende Der intet Sted mere, som kan gjøre Modstand, uden Kiøbenhavn og Kronborg". Den engelske Gesandt havde paa sin Skrivelse til Kongen af Sverrige om Fredsunderhandling modtaget et samtykkende Svar (een toestemment antwoord) tillige med Passer for de Herrer, som paa Kongen af Danmarks Begne maatte blive affendte, og var derpaa med Righofmesteren og Rigsraad Christen Steel afreist d. 19. for at træde i Conference med de svenske Commissarier. Da Kongen af Sverrige i sit omtalte Svar til Hr. Meadow vedblev at erklære, at han vilde underhandle med Frankriges og Englands Mægling, havde v. Beuningen ikke anseet det nyttigt eller passende at tilbyde Generalstaternes Mellemkomst. Det havde været bestemt, at Underhandlingerne skulde anstilles et Sted paa Langeland, men Kongen af Sverrige var alt ankommen til Bordingborg, hvor de danske Commissarier mødte ham. Hr. Meadow søgte at bevæge ham til at oppebie Udsaldet af Conferencen, men Hs. M. havde svaret, at det var hans Beslutning at gaae lige løs paa Kiøbenhavn, og hvis Portene ikke aabnede sig for ham, at trænge ind i Staden over Voldene. I den første Sammenkomst blev der fra svensk Side gjort et overdrevet Forlangende (een excessive eysch): at Kongen af Danmark skulde afstaae Provindserne Skaane, Bleking, Halland, Den Bornholm, Ditmarsken, Grevskabet Pinneberg, Bahuus, Trondhiem og Aggershuus, Halvdelen af Sundtolden, 12 af Rigets bedste Orlogsskibe og 1 Million Rigsdaler; endvidere, at de af den danske Krone med andre Magter sluttede Forbund skulde ophæves (renuntiatie aen by dese Croon aengegaene aliancien), alle fremmede Orlogsskibe udelukkes af Østersøen, og Hertugen af Holsteen og Corsits Ulfeld erholde Stadeserstatning; endeligen, at den svenske Hær skulde have sit Qvarteer i de danske

Lande, og den største Deel af Danmarks hvervede Krigsmagt for nogen Tid overlades Sverrige, foruden flere andre Puncter af mindre Vigtighed. Uagtet den franske og den engelske Gesandt havde tilveiebragt nogen Formildelse i disse Fordringer, kunde dog ingen Overeenskomst for denne Gang blive truffen. De danske Commissarier tilligemed Hr. Meadow vare derpaa Mandag Morgen d. 25. komne tilbage til Kiøbenhavn, og havde i en privat Audients hos Kongen forestillet Hs. M. Nødvendigheden af at slutte Fred. Hele den Dag havde Kongen og de saa tilstedeværende Rigsraader anvendt til at tage i alvorlig Overveielse, om man skulde underhandle paa de af Sverrige foreskrevne haarde Betingelser, eller om man inden Kiøbenhavns Volde skulde oppebie det Yderste og med de Midler til Modstand, som man havde ved Haanden i Staden, skulde sætte Kronen, det kongelige Huus, Flaaden, kort sagt hele Riget paa Spil. Endelig blev man enig om, at Hofmesteren og Christen Skeel den følgende Dag skulde afreise, hvorpaa Underhandlingen atter optoges i Tostруп, og et Project var d. 27. Februar blevet undertegnet af begge Parters Commissarier. De danske Herrer havde derpaa været i Kiøbenhavn og vare atter afreiste d. 28. med Befaling til at ende Underhandlingen. v. Beuningen havde, da Underhandlingerne begyndte, andraget hos Righofmesteren, at der fra dansk Side ikke maatte indrømmes eller tilstaaes Noget, som kunde stride mod de mellem den danske Krone og Generalstaterne oprettede Alliancer og Tractater; han havde ladet sin Secretair følge med de danske Commissarier til Bordingborg for, hvis det behøvedes, at føre dem Dette til Minde. Ikke desto mindre havde han dog fundet nogle Puncter i Fredsprojectet stridende herimod, og havde desangaaende indgivet en Memorial til Kongen, uden dog at vente sig heraf noget godt Udfald, da Danmarks Samtykke var blevet det afvunget. „Der er vel i Kiøbenhavn omtrent 3000 gode Ryttere og næsten 2000 Mand hvervet Fodfolk, et lignende Antal Matroser, foruden Borgere, Studenter og alleslags Haandværksvende, som ere under Vaaben. Skjøndt de Svenske foregive, at General Steenbock med 6000 Mand rykker imod Skaane: saa mærker man dog hverken der eller paa Grændserne til nogen svenske Tropper. Tværtimod komme hver Dag Rygter fra Skaane, at de tvende norske Hære, den ene under General Krabbe, den anden under Hr. Bielke, gjøre tappre Indfald i

Sverrige. Men Frosten vedbliver og betager Haabet om, at Sven saa snart skal blive aaben og Hielp udenlands fra kunne erholdes, uden hvilken det ikke synes, at Sagerne kunne bringes paa Fode igien. Kongen af Sverrige og de, som ere med ham, sige at have Tidende om, at Underhandlingerne med Polen nærme sig deres Slutning, og da man her ikke har havt sildigere Breve end af d. 10. Januar: veed man ikke, hvorledes Forbundsmagternes, Polakernes, Brandenborgernes og Andres Sager staae, og hvad deres Hensigt for Tiden kan være. Stadens Borgere blive imidlertid ødelagte (geconsumeert) ved Indquarteringer, og der er de, som maae logere over 30 Ryttere og forsyne Folkene og deres Heste med det Nødvendige. Landet og de mindre Stæder blive i de fiendtlige Troppers Bold (blyven aen de vyantlyke Troupen geabandonneert). Foruden disse Uleiligheder opdager man endnu flere andre, som jeg i nærværende Dieblif ei tør betroee Bennen; og alle disse Omstændigheder tvinge Regieringen til at vælge denne overmaade trykkende og yderst haarde Fred som det mindre Onde¹⁾. Hr. Meadow havde ei kunnet udvirke, at Ulfeld blev udelukket fra Deeltagelse i Fredsunderhandlingen.

104. Kiøbenhavn 6. Marts 1658. De Svenske havde opgivet deres Paastrand om 2000 Mand Fodfolk af den danske Hær, men derhos betinget sig, at de 2000 Ryttere skulde overlades dem, inden de forlode Sielland. De havde fordret, at Amtet Svabstedt og Staden Rendsborg skulde afstaaes Hertugen af Holsteen. Magtet ingen Overeenskomst endnu var truffen med Hensyn til disse tvende Puncter: var Fiendtlighedernes Dphør og Freden mellem begge Magter for 4 Dage siden bleven publiceret i den svenske Leir, og Dagen derpaa i Kiøbenhavn. De 2000 Ryttere, der skulde overgives til Kongen af Sverrige, vare d. 6. om Morgen en afgaaede fra Kiøbenhavn til den svenske Leir ved Kiøge, næsten alle meget utilfredse med at skulle træde i svensk Tieneste. Om

---

¹⁾ Jvfr. den Skildring af Hovedstadens Tilstand, som Meadow giver i sit Skrift: *Narrative of the Principal Actions &c.* p. 49. Han omtaler ogsaa „the temper of the people, some murmuring against the conduct of their governors, others exclaiming, they were betrayed, all affrighted and looking on their condition as desperate“.

Aftenen d. 5. Marts vare de omtalte Vanskeligheder endnu ikke udjevne; desto mindre kunde man indsee, hvorfor man fra dansk Side hastede saa stærkt med at opfylde et saa vigtigt Punct af Tractaten, hvorved man skilte sig ved den største Deel af Rytteriet. Det syntes, som om man skyndte sig af Frygt for, at et d. 5. om Morgenen opkommet Tøveir skulde, hvis det blev varigt, hindre den svenske Hær fra at passere Beltet over Isen. Ogsaa begyndte man meer og meer at mærke Fodermangel; og Indquarteringen af 3000 Ryttere blev en utaalelig Byrde for Borgerstabet.

105. Kiøbenhavn 10. Marts 1658. I Koeskilde var man bleven enig om at gjøre de Hertugen af Holsteen vedkommende Puncter til Gienstand for en særegen Underhandling, der skulde være tilendebragt inden d. 1. Mai, o: inden den Tid, da de svenske Tropper skulde være ude af Landet. Tractaten var nu bragt paa det Rene, med Undtagelse af nogle stridige Puncter om Adelen's Rettigheder i de Provindser, som vare afstaaede til Sverrige; men i Opfyldelsen af hvad der var indgaaet, mødte Vanskeligheder. Kongen af Sverrige havde ikke fundet de 3 Regimenter Ryttere stærkere end 1200 Mand, og havde forlangt dem supplerede; fra dansk Side beraabte man sig paa Indquarterings-Rullerne, som viste, at disse 3 Regimenter udgjorde et større Antal Folk, end man var bleven enig om; man meente ikke at være forbunden til at indsatte andre Karle istedetfor dem, der havde forstuffed sig eller vare bortløbne; Kongen af Sverrige maatte være fornøiet (behoort zichte vernoegen) med senere i Holsteen at modtage de Ryttere, som manglede i det stipulerede Antal; man saae ingen Grund til videre at blotte sig for Tropper, saa længe den svenske Hær endnu blev i Sielland. Kongen af Sverrige havde d. 9. giennem Grev Thott ladet andrage paa, at Stæderne og Fæstningerne i Skaane maatte rømmes og overgives Sverrige; Greven havde sagt, at han havde Befaling til at møde ved Overdragelsen. Fra dansk Side havde man bemærket, at Tractaten tydelig indeholdt, at Overdragelsen først skulde skee, naar de svenske Tropper havde rømmet Sielland. Imidlertid kom der hver Dag svenske Officerer og Soldater til Kiøbenhavn, og Folk derfra gif igien til den svenske Leir. Flere, som havde besøgt den svenske Leir, berettede mange bitre Ord og Trusler mod Generalstaterne, Brandenburg, Østerrige og Staden Danzig, som de der havde hørt af fornemme svenske Her-

rer og Officerer. Om Danzig havde Kongen selv sagt, i Overværelse af en fornem Herre, at han vilde angribe denne Stad til Lands og til Vands, stolende paa, at han inden 4 Maaneder skulde faae den i sin Vold; han vilde see, hvad de Herrer Hollændere nu anden Gang skulde driste sig til at giøre derved. Fra svensk Side arbejdedes paa at giøre Generalstaterne mistænkte hos den danske Krone. Hofmesteren laae syg i Roeskilde af Steen og Bodagra.

105. Kiøbenhavn 13. Marts 1658. Alt Fredsforhandlingen vedkommende var nu afgjort, ene med Undtagelse af den Erstatning, som Hertugen af Holsteen skulde have. De danske Commissarier vare d. 11. Marts komne tilbage til Kiøbenhavn, og d. 12. vare Kongen og Dronningen, ledsagede af hele deres Hofstat og den kongelige Livgarde til Hest og til Fods, reiste til Frederiksborg, for der at have en Samtale med Kongen af Sverrige. De skaanske Stæder bleve overleverede Sverrige, uagtet den Fordring, man havde giort fra dansk Side, at Overdragelsen først skulde skee, naar de svenske Tropper havde forladt Sieland. Om trent 2000 Mand svenske Soldater vare, ledsagede af tvende danske Commissarier, gaaede over Isen, for at tage Skaane i Besiddelse. Den svenske Hær blev ligesuldt liggende indquarteret i Sieland, til største Besvær for Landet og de smaa Stæder, som bleve aldeles udpinte og ødelagte (geheelyck uytgeput ende verdorven); men man havde seet sig nødsaget til hellere at taale ogsaa Dette og at overse alle Betænkeligheder ved en saa uilsom Afstaaelse af hiin Provinds, end at give de Svenske, der undskyldte sig med Umueligheden af at kunne forlade Den, saalænge Isen blev i Beltet, Anledning til at bryde Freden. De danske Ministre havde, trods al anvendt Umage, ei kunnet hindre, at de i det første Udkast indførte Artifler „van het niet assisteren des anders vyanden, ende 't verhiinderen van de ankomste van vyantlycke Oorloghs Vloote op de Oostzee“ vare blevene optagne i den roeskildske Fredstractat.

106. Helsingør 16. Marts 1658 (fra den nederlandske Resident Jacob le Maire). Den foregaaende Dag Kl. 4 var Kongen af Sverrige kommen fra Frederiksborg til Helsingør og var strax paa en Jolle gaaet over Sundet; hele sit Følge, med Undtagelse af 5—6 Personer, havde han ladet overnatte i Helsingør.

De svenske Befalingsmænd yttrede selv, at deres hele Magt paa Sielland ei havde været stærkere end 5000 Ryttere, og at de ved den mindste Modstand skulde have trukket sig tilbage, vel vidende, at de ei vare stærke nok til at tvinge en saa folkerig D, hvor der idetmindste var 10,000 gode Soldater; men da de ingen Modstand fandt, havde de fulgt deres Lykke, og udrettet, hvad de selv ikke havde holdt for mueligt. Kongen af Sverrige havde givet Befaling til, at Flaaden med første aabne Blande skulde gaae i Suen; man kunde ei slutte Andet, end at det giældte Danmark.

107. Kiøbenhavn 17. Marts 1658. De skaanske Stæder vare overgivne de Svenske og besatte af svenske Tropper. De paa begge Sider giorte Krigsfanger vare satte i Frihed, og de fangne Rigsraader ventedes, med det Første til Kiøbenhavn. Da det atter i nogle Dage havde været Frost og streng Kulde, og Isen var befunden stærk nok til at kunne bære, var der givet de svenske i Sielland liggende Tropper Befaling til at passere Store Belt. Begge Konger havde været samlede paa Frederiksborg fra Onsdag Aften til Fredag (Eftermiddag ¹⁾), og havde tvende Gange, hver Gang paa 2 til 3 Timer, havt en Samtale med hinanden i Genrum. Hs. M. havde modtaget Kongen af Sverrige $\frac{1}{2}$ Mil fra Frederiksborg, og havde ledsaget ham et Stykke paa Veien til Helsingør. Hs. M. var den 16. kommen tilbage til Kiøbenhavn tiligemed Dronningen, Prindsen og hele Hofstaten.

108. Kiøbenhavn 24. Marts 1658. Folk, som vare komne fra Jyen, fortalte, at Isen i Beltet paa mange Steder var brudt op, og de svenske Tropper bleve derfor, uagtet Frostens vedvarede, liggende i Sielland. Kongen af Sverrige gjorde sig megen Umage for at vinde sine nye Indvaanere, især Magistratspersonerne i Stæderne. I Helsingborg var der lagt 80, og i Malmø 300 af de fra Sielland komne Soldater. Under Fredsunderhandlingen havde man fra svensk Side truet med 6000 Mand; som under General Steenbock skulde gjøre et Indfald i Skaane. Senere havde man erfaret, at General Krabbe i det søndensfeldske

---

¹⁾ Fra Torsdag Aften til Lørdag Formiddag, hedder det i et Brev fra Meadow til den engelske Statssecretair Hr. Thurloe. Se dette Brev, der giver den omstændeligste Underretning om hiint mærkelige Kongemøde, i *Thurloc's State-Papers*, VI. 850.

Norge (beneden in Norwegen) havde været heldig imod de Svenske, og at Steenbock „het pareren van de ordre om in Schoonen te trecken, op onmogelyckheyt heeft geexcuseert“. Indvaanerne i Bahuus viste stor Ulyst (grootte onwille) til at underkaste sig det svenske Herredømme, „ende hebben eerst de General Crabbe, ende daerna de Gouverneur van Bahuys aengeveest, om haer met wapenen daer tegens te stellen“; og da begge disse gjorde Vansfeligheder og beraabte sig paa de Befalinger, de havde modtaget, vare endeel Landboere, der havde staaet under Baaben, flygtede til de nærmest liggende Steder i Norge. Hr. Meadow havde yttret: at han meget tvivlede paa, at en Fred paa saa haarde Vilkaar for Danmark vilde finde Protectorens Bifald, især da han havde hørt i Wrende at befordre en billig og for Danmark uskadelig Fred; saaledes som Sagerne nu stode, var Danmark i vensynlig Fare, hvis ikke overordentlige Forholdsregler toges, snart eller seent, ved hemmelige Rænker eller ved aabenbar Bold, at falde ganske i Sverriges Magt og at blive lagt ind under den svenske Krone. Hr. Terlon, Hr. Steen Bielke og en holsteenskt Herre ventedes med hver Dag for at træde i Underhandling om det endnu uafgjorte Punct, Hertugen af Götorp vedkommende.

109. Kiøbenhavn 30. Marts 1658. Den franske Ambassadeur, Terlon, og tvende svenske overordentlige Gesandter, Rigsraad Steen Bielke og Hofraad Cojet, vare ankomne. Man sagde, at de foruden de holsteenske Anliggender havde i Wrende at underhandle om en Alliance med Danmark. For at gjøre denne mere antagelig (smakelycker), skulde de gjøre Forslag angaaende Handelen og Søfarten paa Østersøen til Fordeel for de tvende nordiske Kroner. Rygtet gif, at der under Kongernes Sammenkomst paa Frederiksborg fra svensk Side var faldet Ord, sigtende til at stemme Kongen af Danmark imod de Friheder og Fordele, som Nederländerne og andre fremmede Folkslag nødte i Østersøen. En af de nævnte Ambassadeurer havde sagt til en Herre i Admiralitetet, at det ikke var hans Konges Hensigt ganske at udelukke Fremmede fra Handel og Skibsfart paa Østersøen; han vilde kun beholde Fløden deraf for de tvende nordiske Kroner, og overlade de Andre den afflummede Melk. Der taltes meer og meer om nye og betydelige Udrustninger, som Kongen af Sverrige agtede at gjøre. Alle

de Svenskes Forsikringer, under Underhandlingerne i Roestilde, om Udsigter til en nær forestaaende Fred med Rusland og Polen, om en brandenborgsk Ambassadeurs Ankomst o. s. v., fandtes at have været Opdigtelser. De danske Tropper, som havde ligget i Garnison i Skaane og Bleking, vare alle ankomne til Sieland. Der taltes om et Ægteffab mellem Prindsen af Danmark, der er omtrent 13 Aar gammel, og en Datter af Hertugen af Holsteen.

110. Kiøbenhavn 3. April 1658. De svenske Ambassadeurer havde d. 2. April havt offentlig Audients hos Kongen, Dronningen og den unge Prinds, og skulde nu træde i Underhandling med de dertil udnævnte Commissarier, Rigsraaderne Peder Keedtz og Axel Urup. De sagde, at de kun skulde blive i Kiøbenhavn i 3 Uger, i hvilken Tid de meente at kunne tilendebringe baade de holsteenske Anliggender og Alliancen med Danmark. Ulfeld ventedes med det Første; „ende sal gelooslyck de hant mede aen het werck van de voorz. alliantie helpen houden“. Det syntes ikke, at den engelske Gesandt i mindste Maade blandede sig i denne Sag til Fordeel for Sverrige; snarere syntes han at ansee det betænkeligt for Protectorens Interesser, hvis Sverrige skulde opnaae sit Diemed.

111. Kiøbenhavn 10. April 1658. De svenske Ambassadeurer fandt de danske Ministre meget lunkne for hvad de havde foreslaaet ¹⁾. Den engelske Gesandt havde bedet En af de første Ministre, at man ei maatte forhaste sig med den paatænkte Alliance, da han ventede at erfare, hvilke Tanker Protectoren gjorde sig derom. Det Svar, der var givet ham, viste, „dat van deese geheele negotiatie niets considerabels te verwachten is“. De svenske Gesandter havde bl. A. at andrage paa, at svenske Skibe, som passerede Sundet, for Fremtiden maatte være fritagne for at hilse Slottet Kronborg, med mindre man fra dansk Side vilde vise Helsingborg den samme Ære. Kysterne af Beltet vare endnu fulde af Iis, og de svenske Tropper bleve derfor liggende i Siel-

---

¹⁾ Med v. Beuningens nedenstaaende Rapporter om Underhandlingerne mellem begge de nordiske Kroner maa især jævnføres: Underhandling om en Bi-Recess till Fredsfördraget i Roschild A. 1658, i (*Adlersparre*) Historiska Samlingar, V. 23—176. S. ogsaa *Mémoires de Terlon*, p. 112 sqq.

land; — selv med aabent Vand vilde Transporten af saa mange Ryttere gaae langsomt, da saa faa Skibe havde i Beredskab. Landet og de smaa Byer udstode meget, og paa mange Steder var der Fodertrang. Det snevne Farvand imellem Kiøbenhavn og Hveen var endnu tillagt; 20, deels engelske, deels lybske Skibe, havde maattet seile tilbage, for at søge en sikker Ankerplads mod Iisgangen. Sunden for Staden begyndte Isen hist og her at bryde.

112. Kiøbenhavn 17. April 1658. Dersom man vilde lade sig nøie med en defensiv Alliance, der kun indbefattede Rigerne Danmark og Sverrige, ikke tillige de af Sverrige erobrede Provindsler, og som først skulde træde i Kraft, naar de Krige vare endte, hvori Sverrige for Tiden var indviklet: vilde et saadant Forbund blive bragt istand. Til at inklade sig videre, havde man fra dansk Side aldeles ingen Lust. En Udverling havde fundet Sted af begge Kongers Ratificationer paa Fredstractaten. Fra forskellige Steder, hvor svenske Tropper laae i Qvarteer, indløbe Klager over Udsugelser, Plyndringer og Krænkelser af Freden. Endeel saadanne Klagepuncter havde man tilstillet de svenske Ambassadeurer. Afgiørelsen af de holsteenske Anliggender ønskede man fra dansk Side at henstille til en neutral Fyrstes Kiendelse. De holsteenske Gesandter fordrede en endelig Afgiørelse (een finale affkomste), og Fredstractatens Bestemmelse, at de svenske Tropper ei skulde forlade Landet, førend Hertugen havde erholdt Fyldestgiørelse, var en Maschine, som brugtes hemmelig og aabenbare „in alle hetgeen, waartoe de Sweetsche dese Croon althans trachten te disponeren“.

Bilag.

van Beuningens Memorial til Kong Frederik III.

(16. April 1658).

Aen Syn Con^e May^t van Denemarken.

De ondergeschreven Extraordinaris Ambassadeur van de Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden onderrecht synde, dat tusschen Syn Con^e May^t ende de Croon Sweden wert gehandelt over een naeder verbintnisse tusschen de twee Noorder Rycken, vindt sigh verobligeert, aen Syn Con^e

May^t wegens de Heeren Syn Principalen dienstvrundelyck te versoecken, dat in achtervolginge van de beloften by Syn Con^e May^t ende Haer Ho. Mo. voor twee Jaeren reciproquelyck gedaen, ende van de zyde van Haer Ho. Mo. in haer negotiatie met de Croon Sweden sedert voorgevallen seer punctuelyck gepresteert, van niet te sullen handelen met hoogstgemelte Croon, dan met communicatie over ende weder dienengaende te geven, aen Haer Ho. Mo. ende aen hem Ambassadeur in derselver naem, van tyt tot tyt magh werden gecommuniceert 't ghene in de onderhandelinge over de voors. naeder verbintnisse met Sweden, tusschen Commissarissen van Syn Con^e May^t ende van de Coninck van Sweden sal koomen voor te vallen, ende by Syn Con^e May^t sal werden geresolveert. Dat oock vooral magh werden gelet, dat by sluytinge van alliantie tusschen S. C. M. ende de Croon Sweden niet alleen niets daerinne influeert, waer door de voorige Tractaten ende verbonden tusschen 't Ryck Denemarken ende de Vereenigde Nederlanden soude komen te worden geprejudicieert, maer dat by expres bedingh, deselve in haer geheel werde gereserveert, ende dat de articulen van het niet assisteren van des anders vyanden, ende van 't excluderen van vyantlycke vloten uyt de Oostzee ¹⁾, in het jonghste gesloten

---

¹⁾ Den 3. Artifel af den roeskildske Fredstractat bestemmer: „Inter nos constituimus et mutuo promisimus, nos nunquam concessuros, ut peregrina quaedam classis inimica, cuiuscunque etiam illa fuerit, per fretum Oresundicum aut Balthicum in mare Balthicum transeat, sed ab utraque parte pro omnibus viribus id impedituros aut aversuros esse“. Append. ad *Pufendorf*, p. 22 sq. I det fra den svenske Side fremlagte Forslag til den saakaldte „Bi-Recess“ hedder det i den 4. Post: „Skole begge M. M. och Chronorne Sverige och Danmark wara förbundne icke allenast medh all macht och effter höghste möjeligheeten till förhindra och affwäria, dedh ingen fremmande fientligh Öhrlogsflotta, ehoo den och wara kan, genom Sundedh eller Beldt, in uthi Öster Siön komma må, uthan och icke här effter tillständia någon desse Nordische Konger och Chronor föruthan, anten den Hambnar uthi Öster Siöen äger, eller annorstädes boendes äbr, vnder hwad prætext dedh och wara kan, till att

Vredes Tractaet tot Roschild nedergestelt, diermate mogen werden geexpliceert in soodaenige aen te gaen alliantie met Sweden, dat Haer Ho. Mo. moghen contentement ontfangen, op 't gheen hy Ambassadeur ontrent de voors. articulen op fondement van voorgaende Tractaten tusschen S. M. ende Haer Ho. Mo. by memorie op den 3. Maert laestleden N. St. aen S. C. M. heeft geremonstreert.

113. Kiøbenhavn $\frac{1}{2}$ $\frac{4}{4}$. April 1658. Adskillige Conferencer vare holdte mellem de danske Ministre og de holsteenske Gesandter. Fra dansk Side havde man tilbudet at afstaae den regierende Hertug Lehnshøiheden over Hertugdømmet Slesvig og Halvdelen af Amtet Schwabstädt. Fra holsteensk Side var man ikke tilfreds med dette Tilbud, og de Danske røbede liden Tilbøielighed til at gaae videre. Den danske Minister ved det polske Hof havde med sidste Post skrevet, at Kongen af Polen i en Samtale med ham havde beklaget Danmarks Ulykke, og derhos yttret, at han i sin Samvittighed fandt sig forpligtet til paa en eller anden Maade at erstatte det Tab, som den danske Krone havde lidt. Isen hindrede endnu Farten til Østersøen og de svenske Troppers Passage.

114. Kiøbenhavn $\frac{21}{1}$. April 1658. De svenske Tropper begyndte at rømme Sieland; 4 Regimenter vare alt overførte deels til Fyen, deels til Jylland. Kongen af Sverrige var endnu i Gothenborg, men agtede inden 14 Dage at reise til sin Hær. De svenske Gesandter havde meddeelt v. Beuningen, at Hs. M. agtede at lægge Reisen over Sieland. I Anledning af deres for 14 Dage siden indgivne Project havde endnu ingen Conference fundet Sted. I de holsteenske Anliggender var der ingen Forandring skeet. Kongen havde for 2 Dage siden tilstillet Mediateurerne en skriftlig Erklæring, at, saafremt de holsteenske Gesandter ikke modtog de Tilbud, der vare dem giorte, var det ikke Hs. Majestæts Skyld, at Hertugen ei, inden den bestemte Tid, fik den ham lovede Satisfaction. Den engelske Gesandt var med sidste Post kaldet tilbage; i hans Sted skulde en ordentlig Minister komme til at residere ved det danske Hof. Isen hindrede endnu Forbindelsen mellem Sundet og Østersøen.

---

haffwa, vthrusta, eller vnderholla någon Örlogzflotta darsam- mestädtz" (*Adlersparre Samlingar*, V. 50.

115. *Kjøbenhavn 5. Mai 1658.* De holsteenske Gesandter havde erklæret i en Contra-Protest, at de vilde ansee sig uskyl-
dige i de Uleiligheder (inconvenienten), som kunde paafølge, der-
som ingen Overeenskomst maatte blive truffen inden den bestemte
Tid. Mediateurerne arbeidede paa at udjævne disse Banskeligheder
(dese hardigheden te versachten), og nye Conferencer havde
fundet Sted mellem de danske Commissarier og de holsteenske Ge-
sandter. De svenske Ambassadeurer begyndte at tale om Den
Hveen, og paastode, at dette Land skulde høre under Skaane. De
havde i Grende at handle om Afstaaelsen af de Norden for Trond-
hiem liggende Lande mod et Equivalent, hvis man fra dansk Side
maatte være tilbøielig hertil. De svenske Soldater havde næsten
ganske forladt Sielland; de skulde henimod den 1. Mai samle sig
ved Ribe og forstærkes der med et betydeligt Antal Tropper fra
Sverrige. Om et Par Dage ventede man, at der skulde være
aabent Vand i Østersøen.

116. *Kjøbenhavn 12. Mai 1658.* „De Holsteinsche
differenten zyn nae veel scharpe debatten soo verre gebracht,
dat aen de Deensche syde de Souvereiniteyt van 't Hertogdom
Sleswyck ende 't Ampt Suavestede affgestaen zynde, alleen in
questie blyft de dispositie over 't Capittel, ende over de Ca-
pitulare goederen van Sleswyck, welcke voor de eene helfft
staende aen S. M. van Denemarken ende voor de andere aen
den Hertogh van Holsteyn, de Hertogh in 't geheel eyscht
aen sigh te hebben. Soo ick verneem, sal die questie nogh
desen dagh by verdragh off by verblyff aen de Heeren media-
teurs affgedaen worden; ende dies op 't uysterste van de tyt
daertoe bestemt, het point van de 'Holsteinsche satisfactie
worden getermineert. De Heeren Ambassadeurs van Sweden
hebben daerontrent seer stercke devoiren gedaen, ende om
die te meer nadruck te geven, ten laesten opentlyck getoont
ordres van de Coninck haer Meester om de Sweetsche Armée
niet te laten afftrecken, voor ende aeler de Hertogh van Hol-
steyn contentement soude hebben bekomen. Ick vind nogh-
tans die meenen, dat sulcx geen ernst zy, ende dat de Sweet-
sche gevat zynde, met vaste hoope ende vertrouwen (immers
soo sy seggen) van de Churfurst van Brandenburgh wederom
voor haer te sullen hebben, al te wel considereren, hoe wel

het verhaesten van haer marche na Pomeran importeert, om dien aengaende versekert te zyn, om deselve door dese kleinnigheden van de Holsteinsche saken, als haer niet anders soude wederhouden, 't alderminste te laten retarderen. Maer niettemin geven de voors. dreigementen nabedencken, ende maken scrupuleux de gene, die een geconcilieerde vyand met de wapen, in ende rontom haer Lant ende geen middelen by der hant hebben, om selfs op de securiteyt van de Hoofstadt van 't Ryck met nodige besettinge te voorsien. Men had daertoe, soo men my seyt, uyt wervingen in de vereenigde Nederlanden aengesteld een bequaem aental krygsvolck verwacht, ende is daeromme met my iterativelyck ende ernstlyck geklaeght wegens S. M. over de schade ende ongelegenheit, welcke aen desselfs saken ende consilia toegebracht zyn, vermits door het aenhouden van eenige geworvene Volckeren in Holland, S. M. van 't voors. syn oogmerck is versteken, ende alle desselfs wervingen geturbeert werden. Ick vind dese Heeren daerover seer verdrietsaem, ende te gelyck tegenwoordelyck seer ingenomen met opinie, dat de Croon Sweden soo groote desseynen heeft als oeyt, ontrent het amplieren van haer macht, ende in apparentie is om in deselve te reusseren, soo door haer eygen force ende 't vigueur van haer prompte resolutien, als door de swackheyt ende irresolutie van anderen, insonderheyt dewyle 't geen de Heeren Sweetsche seggen van de Churfurst van Brandenburgh op haer syde te sullen hebben, geloof vind, ende selfs by de Minister van Polen hier seer gevreesst wert, dat Syn Churfurst Doorl^t alleen temporisert met Polen ende Oostenryck, inmidels hy occasie affwacht, om sich met Sweden te reconcilieren. De Heeren Sweetsche Ambassadeurs zyn niettemin eenigsints geallarmeert, offte maken semblant van geallarmeert te zyn, ter oorsake dese Coninck de Heer Velt Marschalk *Eberstein* ende de Lt Generael *Schack*, ende eenige andere vreemde Officieren in syn dienst blyft behouden, ende syn buytenlantsche wervingen laet continueren, ende hebben versoght van de intentie van dese May^t daer ontrent geesclairisseert te zyn, ende een schriftelyke acte, door de welke de Croon Sweden werde gerust gestelt, van dat men ter oorsaek van

de overgeleverde klaghten over gepretendeerde contraventie van het Vredes Tractaet van de Deensche zyde, niets daertegens sal remueren. Ondertusschen vermeederen noghtans deselve Klaghten, ende meinen dese Heeren nieuwe reden te hebben van haer seer te graveren, dewyle de Ministers van Sweden in Schoonen de Priester ende de Vooght op *Ween* hebben doen beschryven, om den eet van getrouwigheyt te doen aen S. M. van Sweden, ende daer mede haer pretenderen in possessie van dat Eylant te stellen, niettegenstaende niet alleen 't voors. Eylant notoirlyck onder Zeelant beboort, maer te min nu by de Coninck van Sweden gepretendeert soude kunnen worden, om dat het op de Vredes Tractaten expresselyck by de Sweetsche geeyscht, ende van dese syde niet geaccordeert is. Ende wert dierhalven 't gene de voors. Sweetsche Ministers in desen doen alhier voor een enckele feitelyckheit aengesien ende soude wel groote contentien veroorsaken, dewyle, soo my geseyt wert, de Coninck van Sweden ten uystersten gesint is, 't voors. Eylant aen sigh te hebben ¹⁾, ende dat Syn Maj^t van Denemarken even soo ongenegen sigh verklaert, om 't selve aff te treden, ende seit het liever soo verre te sullen laten komen, dat hy syn vrunden soude hebben aen te spreken; maer soo die haer de saeck niet soudent aentrecken, zyn de Heeren Sweetsche in staet om alles te kunnen doen, ende dese Heeren in nootsaekelyckheit om alles te moeten lyden. De Tractaten over de alliantie met de Heeren Sweetsche Ambassadeurs, na dat sy eenige tyt stil hadden gestaen, zyn dese weeck, nae het inkomen van de tydinge van 't dissipieren van Syn Maj^{ts} wervinge gereassumeert, ende is tegen het Sweetsche project een ander overgelevert, bevattende een voorslagh van een defensive ligue, welcke sigh alleen soude extenderen over beyde de Ry-

---

¹⁾ „Jagh skal wäl wetta att menagera werket, at ingen skall tagha ombrage vtaf mina actioner vppå then orten, ty slepper jagh icke Hween, *thet koste migh och pahr blåå ögon*“: sriver Carl Gustav egenhändig i et Svar (af 17. Mai 1658) paa Steen Bielfes og Cojets Forespørgsel angaaende deres Forhandling om dette Dland. *Adlersparre*, a. Et. V. 43.

cken, ende over geen geconquesteerde landen, ende niet obligatoir soude zyn tegens de vyanden, welcke de Croon Sweden althans heeft, offte ter oorsaek van desselfs tegenwoordighe oorloghen soude mogen krygen. De Sweetsche hebben hierop geantwoort, ende blyven in substantie by haer vorige concept, maer sullen apparentelyck nader comen, hebbende in een visite op gisteren tegens my geseit, dat het voornaemste point, te weten de exclusie van vreemde Oorloghschepen uyt de Oostzee, by het Vredes Tractaet geaccordeert zynde, de handelinghe van de voors. alliantie soo verre was gebracht, dat se in een dagh konde gesloten worden. Ick weet echter niet, off dit soo haest sal geschieden, dewyle aen de Deensche syde gedachten zyn, om alvoren de alliantie te sluyten, contentement ontrent het Eylant *Ween* te hebben. Ick heb ondertusschen wederom versoght, dat op myne memorie rakende 't non pre-juditeren van voorgaende Tractaten met Haer Ho. Mo. door dese alliantie behoorlyck regard moght worden genomen. De laetste van de Sweetsche Troupen hebben dese weeck dit Eylant geruymt; de dagh tot de rendezvous ontrent Rypen zal op den 8. zyn. De Coninck van Sweden soude van Gottenburgh op Jutlant overgaen, ende voornemens wesen den $\frac{20}{10}$. naestkomende tot Gottorp sikh te vinden, alwaer de hier aenwesende Heeren Sweetsche Ambassadeurs ordre hebben S. M. te volgen. Men seyt, dat S. M. seer groote gewilligheyt by de Heeren syn Rycx Raden heeft gevonden ontrent alle 't geen tot voortsettinge van den Oorlogh soude nodigh zyn, ende met seer goet contentement van deselve sal scheiden. Desselfs krygsmaght in Denemarken ende Holsteyn tegenwoordigh logerende soude bestaen in 64 Regimenten, onder dewelcke 40 te paert zyn, ieder van 6 Compagnien. Daer zyn die de voors. Regimenten door den anderen 300 koppen sterck achten, ende andere, die se veel kleinder, oock wel die se grooter maken, ende zyn de rapporten van de geene, die uyt het Sweetsche Leger komen, soo divers, dat dienaengaende niet sekens overgeschreven kan worden. Na Lyfflant soude een notabel renfort overgescheept worden, de Heer Veltmarschalk *Wrangel* wert geseit derwaerts te sullen gaen, maer 't wert geloofft, dat daer toe nogh geen vaste resolutie

genomen is. Men heeft tot nogh toe gewaght, dat de brieven ende pacquetten nae 't aengaen van de vrede tot Flensburgh door de Sweetsche Officieren affgeworpen, op de toesegginge van de Heeren Sweetsche Ambassadeurs van derselven restitutie te sullen bevorderen, soudens zyn gerestitueert; maer se blyven alsnogh te rugh, ende schynen de klaghten, die men daer over van tyt tot tyt gedaen heeft, onder de gene te sullen blyven, op dewelcke men geen satisfactie sal bekomen, hoewel gemelte Heeren Ambassadeurs seggen, dat S. M. van Sweden over de desordre van 't voors. intercipieren seer is geindigneert, maer sy seggen oock, dat sy niet kunnen vernemen, waer deselve brieven ende pacquetten gebleven zyn. De Heer Envoyé van Engelant heeft by de Coninck audientie versoght, om syn afscheyt te nemen. De Heer Ambassadeur van Vranckryck maect sikh oock gereet, om met den eersten van hier te scheiden, gelyck oock doen de Heeren Sweetsche Ambassadeurs".

117. Kiøbenhavn $\frac{1}{2}$ Mai 1658. „Tractaten mellem Kongen og Hertugen er nu bragt i Rigtighed (in 't net gestelt), og skal underskrives i denne Dag. De holsteenske Ambassadeurer have d. 2. Mai (Gl. St.) forsikret de Herrer Svenske, at de holdt sig fornøiede med hvad der den Dag var lovet dem, og ønskede ikke, at de svenske Troppers Afmarche skulde opsættes for de holsteenske Interessers Skyld. Ikke destomindre berette Folk, der komme fra Fyen, at de svenske Tropper, som den 1. Mai skulde have forladt Den, endnu laae der i stort Antal; og de Personer, som vare affendte af Hs. M. for paa den nævnte Dag at modtage Frederiksodde, overensstemmende med den 16. Artikel i den roeskildske Fred, ere bleve afviste, paa Grund af, at man derom ingen Ordre havde modtaget fra den svenske Konge. Mediateurerne, og især den engelske, have af al Magt understøttet de Klager, som gøres fra dansk Side over de Svenskes Planer mod Den Hveen. I forrige Uge have nogle svenske Soldater fra Skaane været paa Den, men have igien forladt den. De Beviser, som man fra dansk Side har fremlagt for, at Hveen hører under Sieland, have de svenske Ambassadeurer tilstillet deres Konge, for at erfare hans Tanker. Der er paany afgaaet Befaling til den danske Minister hos Kongen af Sverrige, til at klage over, at den svenske Hær bliver saa længe

liggende i de danske Lande, og for at affkære Kongen al Anledning til Paaskud, har man indrømmet at overgive ham af de i Holsteen liggende Tropper eet Regiment til Fods og eet til Hest, foruden de 1100 Mand, som alt ere komne i hans Tieneste. I Gothenborg vare 9 Skibe færdige til at oversføre Kongen og Dronningen af Sverrige med endeel Krigsfolk til Jylland; men Dagen til Deres Majestæters Afreise var igien ubestemt; hvorvel man tidligere havde sagt, at de agtede at være paa Gottorp den $\frac{16}{8}$. dennes“.

118. Kiøbenhavn $\frac{16}{8}$. Mai 1658. Tvistighederne om Hveen vedbleve. Fra dansk Side havde man bragt de Grunde paa Baspiret, paa hvilke man støttede sin Paastand om, at Hveen hørte under Sieland. Hr. Meadow havde fundet disse Grunde meget klare og bestemte (seer klaer ende bondigh); de svenske Modgrunde syntes ham derimod sammensøgte for at omgive en ugrundet Sag med et Skin af Ret (om een ongefondeerde saeck te bemantelen met schyn van recht). Fra dansk Side ønskede man at henstyre denne Trætte ad arbitros. Hr. Meadow lod sig mærke med, at de Svenske ei havde opfyldt det Haab, han tidligere havde næret „van 't vermogen, 't welck offitien wegens de Heer Protector aengewent by de Croon Sweden soude hebben“. Han reiste bort med den Overbeviisning, at de i Handelen paa Østersøen interesserede Nationer havde mere at frygte af de Svenskes Planer, end man havde troet i England. Rejsende, som kom fra Gothenborg, berettede, at man der ikke talte saa resolut om et Brud med Østerrige, som de svenske Gesandter i Danmark havde gjort strax efter Freden, men at Kongen af Sverrige tværtimod begyndte at yttre Tilbøielighed til at forene sig med Kongen af Ungarn for med større Magt at kunne fortsætte Krigen mod Polen og Rusland. De svenske Gesandter havde paa deres Forlangende atter for 2 Dage siden havt en Sammenkomst med de danske Commissarier, i Anledning af det Forbund, de havde foreslaet; de havde især urgeret det Punct i deres Forslag, som angik fremmede Orlogsskibes Udelukkelse fra Østersøen. De Svenske viste megen Tvivling i dette Anliggende, og dersom Overtalelsesgrunde ikke frugtede, syntes de at ville bruge den samme Tvang, som de havde anvendt i den holsteenske Sag. En af de danske Rigsraader skrev, at en høi svensk Minister havde yttret for ham,

åt de svenske Tropper ikke vel kunde forlade Landet, førend hans Herre var steet fyldest i dette Punct. De svenske Soldater bleve liggende i Frederiksbodde, hvilket forarsagede saa meget større Befymring, som man fra Gothenborg berettede lignende Trusler. De svenske Gesandter udlode sig ligesvem med, at deres Konge vilde betragte en fremmed Orlogsflaades Komme til Østersøen som et Fredsbrud. Den danske Resident i Sverrige, Ove Juel, var for saa Dage siden kommen fra Gothenborg. Hr. Meadow agtede at reise den følgende Dag; han var bleven nobilitet af Kongen og hædret med Elefantordenen. Han havde yttret for v. Beuningen, at Kongen af Danmark agtede at sende en Rigsraad som Gesandt til Protectoren; han ønskede at den nederlandske Gesandt, Hr. Nieupoort, paa samme Tid maatte indfinde sig i London, for at Generalstaterne og Protectoren i Forening kunde tage deres Forholdsregler angaaende den danske Kroens og Østersøens Anliggender. Om en Rigsraad vilde blive sendt til England, var imidlertid ikke afgjort; thi de danske Herre vare saa ængstelige, at de ikke engang syntes at turde tænke paa Midler til deres egen Sikkerhed, for ikke at give Sverrige Marsag til Mistanke (dat sy selve de middelen van haer securiteit niet schynen te derven voorstellen, daer het aen Sweden soude kunnen ombrage geven). De holsteenske Gesandter vare reiste for 4 Dage siden; de vare før deres Afreise blevne tracterede ved Kongens Taffel.

119. Kiøbenhavn $\frac{1}{2}$ Mai 1658. En Reifende fra Bornholm fortalte at have seet 10 store svenske Orlogsskibe under denne D. 5 af disse Skibe havde lagt sig for Anker i Drogden, og vare derpaa passerede Kiøbenhavn. 7 udrustede Skibe, det svenske Saltcompagnie tilhørende, som havde overvintret i Holland, vare komne til Frederiksbodde, for, som det hed, at indtage noget Gods, maaskee ogsaa nogle Soldater. Tvende svenske Orlogsskibe laae ganske færdige ved Gothenborg, det ene paa 36, det andet paa 24 Kanoner. Paa Kiøbenhavns Rhed laae de 3 restituerede Saltskibe ¹⁾, og ved Bismar og ved Sønderborg 12 svenske Krigsskibe,

---

¹⁾ De ovenfor (S. 196) omtalte det svenske Saltcompagnie tilhørende Skibe, med hvis Anholdelse paa Helsingørs Rhed d. 19. Mai 1657

der havde ligget Vinteren over i fremmede Havne. Med Hensyn til Hveen vare de svenske Gesandter villige til at overlade den danske Krone Indtagterne af Den, naar Sverrige kun beholdt Grunden. De Svenske arbeidede med megen Iver paa Fæstningsværkerne ved Helsingborg. Kongen af Sverrige havde opgivet sit Forsæt at lægge Reisen over Jylland, og agtede at indskibe sig til Pommern. Den polske Gesandt havde viist Breve, hvoraf man saae, at Protectorens Sendebud, Hr. Jepsen, havde opfordret Kurfyrsten af Brandenburg til at medvirke til at Sverrige kunde beholde sine Erobringer i Preussen, at disse ei paany skulde komme under en papistisk Konges Herredømme.

120. Kiøbenhavn 2. Juni 1658. „De svenske Gesandter, som, saalænge Intet var afgjort om Stadeserstatning for Hertugen af Holsteen, gientagne Gange erklærede, at den svenske Krigsmagt skulde forlade Landet, saasnart man var bleven enig med Hensyn til det nævnte Punct, udlade sig nu med, at Soldaterne ikke komme bort, førend Den Hveen som et Skaane tilhørende Land er afstaaet deres Konge. De blive liggende baade i Jylland, i Fyen og selv paa Møen, uden at man bekymrer sig om de Indsigelser, der givres derimod. En af Rigsraaderne, som er hos General Wrangel for at drive paa de svenske Troppers Bortgang fra Fyen og Frederiksbodde, skriver hertil, at han endnu ingen Udsetelse ser til at udvirke deres Afmarche. Fra dansk Side har man foreslaaet, at der, overensstemmende med den stettinske Fredstractat, skulde bestilles 2 Rigsraader fra hver Side¹⁾ til at afgjøre denne Tvistighed, og at, hvis disse ei kunde blive enige, skulde der tiltages en Superarbitrer. Men de svenske Gesandter forkaste dette Forslag. Jeg finder de danske Herrer meget bekymrede (versteld) over denne Sag, som de ansee for høist ubillig, og som giver dem Grund til at frygte endnu værre Ting. De Skibe og Skuder, som have bragt Tropperne bort fra Sieland, beholde de Svenske; ja de paastaae endog, at alle de Fartøier, som have ligget ved disse Der, skulde tilhøre dem, og at man maa betragte det som en stor Gunst (rekkelykheid), at de ere villige til at give dem

---

Fiendtlighederne begyndte fra dansk Side. S. Pufendorf, de Reb. Caroli Gust. gestis, p. 327.

¹⁾ 6 Rigsraader fra hver Side; s. Resen, Fred. II.s Krøn., S. 392.

tilbage mod de Skibe, som under Krigen ere dem selv fratagne. Fra dansk Side paastaer man derimod, at hine Skibe og Skuder ikke have været i de Svenskes Gie eller Brug under Krigen, men at de have ligget indfrosne i Isen, og at de danske Undersaatter ved den Brandst, de have erlagt, have udløst deres Eiendomme. Endelig forlanges ogsaa, at de Levnetsmidler, som Kongen af Sverrige under Krigen havde paalagt de danske Undersaatter at yde, men som ei vare bragte tilveie, nu skulle leveres. De 5 svenske Dr-logsskibe, som ere seilede giennem Drogden, have kastet Anker ved Malmö". v. Beuningen havde ved Generalstaternes Skrivelse af d. 22. Mai erholdt sin Dimission; dog skulde han før sin Afreise nøie underrette sig om Underhandlingerne mellem Danmark og Sverrige, og om man fra svensk Side endnu arbejdede paa i den forehavende defensive Alliance-Tractat at indføre nogen Artikel, der kunde være til Skade for Generalstaterne og til Hinder for Søfarten og Handelen paa Østersøen, i hvilket Tilfælde det var ham paalagt at opsætte sin Reise saalænge han endnu kunde „eenige goede offitien bybringen ter intentie van den staet“.

121. Kiøbenhavn 8. Juni 1658. Den danske Krone saae sig tvungen til at overlade Kongen af Sverrige Den Hveen, hvis den vilde see Landet befriet fra de svenske Tropper, som ødelagde Indvaanerne i Bund og Grund. Man havde ønsket at erholde de Grunde skriftlig fremsatte, paa hvilke de Svenske byggede deres Fordring; men de svenske Gesandter havde vægret sig herved, og anseet det for bedst kun at fremlægge den Ordre, de desangaaende havde erholdt fra deres Konge. Man havde forlangt Sagen henstillet til Boldgiftsmænds Kiendelse; den franske Ambassadeur havde senere foreslaaet, at Den skulde deles mellem Kronerne, og endelig, at, naar den blev under Sverrige, det skulde være denne Magt formeent at anlægge Fæstninger derpaa; men alle disse Forslag havde de svenske Gesandter afslaaet. De havde begieret et endeligt Svar, om man ikke vilde træde i en nærmere Forbindelse med Sverrige end efter den Concept til en Alliance-Tractat, som fra dansk Side var overleveret dem; men det var blevet dem svaret reent ud (rondelyck), at man fra denne Side ei kunde gaae videre, og i Besynderlighed ei kunde indrømme, hvad der var forlangt med Hensyn til Østersøens Sperring for fremmede Flaader. Efter Modtagelsen af dette Svar havde de yttret sig baade for de

danſke Commiſſarier og for den franſke Ambaſſadeur, ſom om de ikke mere vilde bekymre ſig om det omtalte Forbund (als off ſy aen de voors. Alliantie haer niet meer souden laten gelegen zyn); men de vedbleve at forlange en Act, hvorved Freden blev bekræftet, og hvori de Danſke tillige ſkulde love, „dat men niets attenteren ſal ter oorsaeck van 't geen moght gepretendeert werden tegens de vrede geſchiet te zyn“. Denne Act ſyntes ogſaa at blive blandt de Sager, hvis Afgiørelſe man fordrede, inden den ſvenſke Krigsmagt forlod Landet. 6 ſvenſke Krigſſkibe, kommende, ſom man troede, fra Gothenborg, havde paſſeret Sundet, og ſkulde forene ſig med de 5 ved Malmsø liggende Skibe. Efter Nyttet ſkulde de tiene til Transport af Tropper fra Skaane enten til Liſland eller til andre Steder. Udfriyningen af hver 5. Bonde i Skaane, og det Nygte, ſom gif, at Skaaningerne ſkulde bruges i Krigen mod Ruſland, foraarsagede ſtor Forbittrelſe mod den ſvenſke Regiering. I Stæderne tiltoge Klagerne med hver Dag over Indqvarteringen og andre nye Byrder, og Mange ønskede en Forandring. Folk, der kom fra den ſvenſke Leir, berettede, at den med hver Dag blev ſvagere, idet mange Soldater deſerterede; af de 1100 Mand, ſom Kongen af Danmark havde afſtaaet, var der ikke 40 (sic) tilbage.

122. Kiøbenhavn $\frac{5}{15}$. Juni 1658. Man havde atter, paa dertil givne Anledning, erklæret ei at vilde indrømme mere med Henſyn til de Svenskes Forlangende om Øſterſvens Sperring for fremmede Orlogsflaader, end hvad der var lovet i den roeskildſke Freds-Tractat. De ſvenſke Geſandter havde omſider opſat ſkriftlig ſaavel deres Paaſtande om Den Hveen ſom deres øvrige Fordringer; fra danſk Side vilde man indrømme Alt, hellere end at ſee Kronens Lande og Stæder ødelagte af den ſvenſke Krigsmagt. Før næſte Poſts Afgang kunde man imødeſee Afgiørelſen af alle diſſe Puncter, hvorvel de danſke Commiſſarier frygtede for at blive opholdte ved nye Paaſtande. Fra Holſteen, Jylland og Fyen indløb hver Dag Klager over Udfugelſer, ſom de ſvenſke Tropper øvede, endog med ſtørre Boldsomhed og Rovbegierlighed, end Tilfældet havde været under ſelve Krigen. Nogle Compagnier, ſom alt vare afmarcherede til Holſteen, vare komne tilbage til Jylland, og nogle andre, der allerede vare rykkede ind paa Lybeks Grund, vare gaaede tilbage til Holſteen. De i den ſidſte Skrivelse omtalte Krigs-

skibe vare seilede forbi Kiøbenhavn ad Østersøen, for, som det hed, at overskibe nogle Tropper fra Skaane til Bismar eller Pommern. En til Helsingør ankommen hollandsk Skipper berettede at have mødt ved Kysten af Curland 2 store Skibe og 20 Skuder fulde af svenske Soldater, som vare gaaede ombord i Fyen. 600 Mand engelske Soldater vare atter ankomne til Holsteen for at tage Tjeneste under Kongen af Sverrige, og flere ventedes.

123. Kiøbenhavn $\frac{1}{2}$ Juni 1658. Hele Ugen var gaaet hen med Conferencer mellem de danske og de svenske Commissarier, uden at det endnu var kommet til en endelig Afgjørelse. I følgende Puncter var man bleven enig: 1) at Hveen skulde blive under svensk Herredømme som et Skaane tilhørende Land; 2) at de Skibe, som under Krigen vare fratagne svenske Undersaatter, skulde tilbagegives, hvorimod den Paastand skulde bortfalde, som de Svenske gjorde paa alle de Fartøier, der, ved deres sidste Indfald i Fyen og Sieland, havde ligget ved disse eller ved andre af dem angrebne danske Der; 3) at hvad der befandtes at mangle i de ved Fredstractaten udlovede 2000 Ryttere, skulde suppleres. De svenske Gesandters Fordring, at Danmark ved en særlig Act skulde forpligte sig til at holde den sluttede Fred, var i det Bæsentlige (in substantie) indrømmet. Hvad deres Forlangende angik om et Forbund mellem begge Rigerne og om Østersøens Sperring for fremmede Flaader, havde Hofmesteren erklæret, at man maatte blive staaende ved Fredstractatens Ord, og at den danske Krone ei kunde gaae videre. De Svenske vare komne frem med Paastande i Anledning af Tabet af deres Forter paa Kysten Guinea, og af et svensk Skib, som en dansk Raper Carlhof havde optaget under Krigen. Man imødesaae endnu Tvistigheder om nogle Districter, som fra svensk Side paastodes at ligge under Trondhiems Stift. Der gik allehaande Rygter om de Svenskes videre Planer, og det hed bl. A., at de agtede at blokere Travemünde, hvorpaa Hertugen af Holsteen skulde have nogle gamle Fordringer.

124. Kiøbenhavn $\frac{1}{5}$ Juni 1658. Den 23. Juni var Kongen af Danmarks endelige Beslutning kundgiort de svenske Ambassadeurer: at Hs. M. ei kunde indlade sig paa Det, som de havde foreslaaet om Østersøens Sperring for fremmede Flaader; det maatte have sit Forblivende ved hvad der desangaaende var afsluttet i den roeskildste Tractat. De havde erholdt nye Ordre til

at drive paa dette Punct, og skulde lade sig forlyde med, at de svenske Tropper ei rømmede Landet, inden de havde faaet deres Forlangende opfyldt.

125. Kiøbenhavn $\frac{1}{2}$ Juni 1658. I 6 Dage havde Underhandlingerne mellem de danske og de svenske Commissarier staaet stille; disse havde nu erholdt deres Konges egenhændige Skrivelse, hvori H. M. erklærede: at, saafremt man ei fra dansk Side vilde komme til Endelighed med Hensyn til Østersøens Sperring og de øvrige endnu ikke afgjorte Puncter, agtede han at sætte Anliggenderne i Preussen til Side (aen een syde te stellen), for at bringe den danske Krone til Grunde ¹⁾. v. Beuningen havde ikke undladt at forestille saavel Hofmesteren som Hr. Terlon, hvor ubilligt dette Forlangende var, og hvor krænkende dets Opfyldelse vilde være andre Magter, især England og Holland, samt hvor usandsynligt det var, at Kongen af Sverrige, der havde Krig paa saa mange andre Steder, alene af denne Grund skulde lade sin Hær blive liggende i Danmark; men han frygtede for, at disse Forestillinger ei vilde opveie den Frygt, som hine Trusler foraarsagede, og den Tvivlraadighed, der var en Folge af de hver Dag indløbende Efterretninger om den svenske Krigsmagts Udsugelser i Fyen og Jylland — „insonderheyt dewyle ick geenighe last heb, die dienen kan, om dese Croon in dese uyt naem van haer Ho. Mo. eenighe gerustheyt te geven“.

126. Kiøbenhavn $\frac{22. Juni}{2. Juli}$ 1658. „Dewyle de Heeren Sweetsche Ambassadeurs met soo groote nadruck van gerei-

---

¹⁾ I et egenhændigt Postscriptum til et Brev af d. 16. Juni (Gl. St.) 1658 til de svenske Commissarier i Kiøbenhavn skriver Carl Gustav: „Mig är thet indifferent, om the willia sluta eller icke, effter then ordre eder giffwen ähr, ty Jagh måste weeta et cathogoriskt swar, at taga mine mesures ther efter, och thet uthi tijdh, hälst ähr mig then puncten om en fientlig örlogsflottes passage igenom Sundet alt för considerable, emedan och Beuningens egne rapporter funderar sigh upå the förtröstningar, han haffwer uthaff dee Danske ministrer, att dem ingen præjudice härigenom skall kunna tillstöta, vthi theres desseiner“. Adlersparre l. c. V. 117.

tereerde dreygementen blyven dringen op het point van de exclusie van alle vreemde Oorlogh Schepen uyt de Oost Zee, soo heb ick onder goetvinden van Haer Ho. Mo. raetsam geacht, daegs na 't affgaen van de voorgaende missive, audientie te versoecken voor de Coninck, ende de hier aanwesende Rycxraden, om voor te komen, dat daer op niets tot nadeel van Haer Ho. Mo. by dese Croon mogt worden geresolveert, ende tot dien eynde te gelyck te remonstreren aen S. M. ende gemelte Heeren 't geen ick separatelyck aen de gene, die dese saeck in handen hebben, in verscheyde visiten tot dien eynde heb gediscoureert; maer S. M. heeft de voors. audientie geexcuseert offte uytgesteld, onder schyn van de rouwe, in dewelcke 't Hoff sedert eenige weken is over het affsterven van de jongste Princesse, edogh in der daet, soo ick vermoede, om dat men declineert my met eenige positive resolutie te bejegenen, op dat de Sweetsche daer uyt niet mochten fabriceren pretexten van nieuwe disputen met dese Croon. S. M. heeft my echter doen aendien, dat ick by alle de Heeren Rycxraden, des begerende, gehoord soude worden, ende dat S. M. myn geproponeerde uyt derselver rapport soude ontfangen; maer alsoo het Sondagh was, ende gemelte Heeren Rycxraden dien dagh niet konden by den anderen komen, ende dat met de Heeren Ambassadeurs van Sweden den volgende Maendagh's morgens vroegh conferentie soude worden gehouden, heb ick niet naders gevonden, als my Sondaegs naemiddags te adresseeren aen beyde de Heeren Commissarissen van dese Croon, soo om te vernemen, wat op de instantie van de Heeren Sweetsche Ambassadeurs dien dagh moghte geresolveert zyn, als om haer Ed. te erinneren, ende nader te remonstreren alle de redenen, die ick heb kunnen uytdencken, om alle resolutien aen haer Ho. Mo. prejudiciabel in desen voor te komen. Ende alsoo haer Ed. my aengaende het eerste berigh- ten, dat by S. M. niet anders was geresolveert, als dat sy met de Sweetsche Ambassadeurs soude in bespreck komen om 't geen deselve voor te stellen hadden, te hooren ende te rap- porteren, soo heb ick haer Ed. geseyt, in 't seker beright te zyn, dat gemelte Ambassadeurs onder anderen op nieuws ge- last waren ernstlyck ende oock met haer oude dreygementen

,e urgeren op het bewuste point van uytsluytinge van vreemde Oorlogh Schepen uyt de Oost Zee, ende dat ick (expresse ende gereitereerde ordre hebbende, gelyck haer Ed. bewust was, van haer Ho. Mo. om te helpen voorkomen, dat hier niets contrarie de vruntschap ende alliantie van haer Ho. Mo. met dese Croon in de negotiatie met de Heeren Ambassadeurs van Sweden moght worden geaccordeert, in een point 't welck soo sensibelyck daer mede soude stryden), niet konde stil sitten, dewyle ick geen acces tot S. M. had kunnen vinden, aen haer Ed. te remonstreren, dat de verklaringe, welcke S. M. ende de Heeren Rycxraden von tyt tot tyt aen my hadden gedaen, van oprechtelyck ende punctuelyck, by de vruntschap ende alliantie met haer Ho. Mo. te willen verblyven, by dese tyt ende in dese gelegenheyt, metter daet moght worden bekrachtight, ende dienvolgende de Heeren Sweetsche Ambassadeurs ontrent 't voors. point rondelyck moghten worden afgewesen, alsoo hetselve implicerende, dat S. M. met syn tusschen comste ende forces soude contribuieren om haer Ho. Mo. de wegh te sluyten, om op de Oost Zee haer vrunden, des noots zynde, te water te assisteren, ofte haer eygen commercie te bevryden, ende 't gebruyck van de vrye vaert te genieten, ten hoogsten strydig was met de alliantie van haer Ho. Mo. met dese Croon, welcke nevens een beloffte van 't best van elkander te bevorderen niet alleen inhoudende is een obligatie om den anderen in 't voorstaen van de vryheyt van de navigatie ende commercie te assisteren, maer oock een speciale conventie over de voet van 't passeren van haer Ho. Mo. Oorlogh Schepen door de Zont ende de Belt, volgens welcke niet konde geadmitteert worden, dat haer Ho. Mo. tot de voors. passage 't consent van S. M. van Sweden soude moeten noodigh hebben. Dat oock daerenboven tusschen dese Croon ende haer Ho. Mo. was verdragen over de conservatie van de Stadt ende de Haven von Danzick, ende om in cas van noot daertoe secoursen ter Zee te senden, ende hoewel toegestaen moght worden, dat S. M. door het geforceerde Tractaet van vrede met de Coninck van Sweden gesloten, niet langer in staet was om uyt hoofde van soodanigh verdragh, eenigh secours te kunnen lysten, 't selve verdragh noghtans moste opereren, dat S. M. aen 't secours, dat haer Ho. Mo. derwaerts moghten benodight worden

te schicken, geen hinder soude mogen doen. Dat nevens de alliantie met haer Ho. Mo. in desen oock specialyck de correspondentie ende de vruntschap tusschen dese Croon ende de Republyck van Engelant most worden geconsidereert, welcker Minister sigh op de Vredes Tractaten, tegens gelyck tentyff van de Heeren Sweetsche had geformaliseert, als tegens een saeck, die de interessen van den Heer Protector syn Meester soude komen te chocqueren, ende dat haer Ed. niet onbekent conde zyn, hoe seer haer dienstigh was de vruntschap ende alliantie van die twee Staten te mesnageren. Maer dat daerenboven, 't geen by de Sweetsche Ambassadeurs aengesoght wiert, aen dese Croon meer ondienstigh ende schadellyck was, als aen geen andere Staten, dewyle deselve sonder eenigh voordeel daer uyt te kunnen trecken, haer selve in voorvallende gelegenheden soudent moeten stellen in kosten ende gevaer om tegens te gaen, ende uyt de Oost-Zee uyt te sluyten de gene die dickmaels niet anders daer soudent mogen voorhebben, als te protegeren ende te beschermen deghene, aen welckers conservatie dese Croon ten hooghsten was gelegen. Dat ick niet nodigh had aen te wysen, dat op dese voet de saeck effect hebbende, de Croon Sweden met weynigh macht de machtigste Zeeplaetsen op de Oostzee soude kunnen dwingen door toedoen van S. M., maer dat haer Ed. zulcx by haer selven wel considererende, te gelyck mosten geloven, dat het eerste desseyne van de Heeren Sweetsche in dese saeck was, dese Croon by alle haer geallieerde vrunden ende medegeinteresseerden te denigreren, om daer na by alle deselve te verwecken een generale desaffectie tot dit Ryck, ende soodanighe resolutien als aen deselve minst gevallygh mochten zyn, ende in tegendeel alle soodanige raetslagen, als relatie tot de securiteyt van dese Croon mochten hebben, te doen avorterren. Dat nochtans wel te vermoeden was, dat de Heeren Sweetsche soo onbewust niet waren van de tegenwoordige gelegenheden ende genegenheyt van dit Ryck, dat sy van soodanigh een verdragh, ende (in?) toekomende voorvallen, groot effect soudent verwachten, maer dat indien het geen beloofft was, niet wiert gepresteert, - by haer daeruyt oorsaek tot nieuwe querelle soude worden gesoght, ende vooral by pro-

visie een middel, om met de ostentatie van dusdanigh een verdragh, degene welckers consilia sy tegens haer moghten komen te verwecken, zand in de oogen te werpen, om haer daer van te laten absterreren. Dat vorders dese laeste consideratie, van dat de Sweetsche geen sonderlingh effect van dit verdragh konde wachten, ende vorders de notoire ongefondeertheit van haer proceduyren in cas subject, occasie gaven om te doen geloven, dat sy (welcke oock haer dreygementen moghten zyn), haer noeyt aen 't uytwercken van dese iniquiteyt, soo veel souden laten gelegen wesen, dat sy een Armée, welcke sy tegens drie ofte meer vyanden werck konden geven, daer omme souden ophouden, als sy geen andere oorsaeck hadden om te blyven leggen, ende dat dierhalven, ende om andere redenen in my voorgaende aengeroert, welke ick by haer Ed. repeteerde, haer Ed. de voors. dreygementen niet geliefden te apprehenderen, meer als alle het geen in dese de Croon obligeerde om by haer eens welgenomen resolutie stantvastigh te verblyven. 'T geen gedachte Heeren Commissarisen, welke ick by den anderen gevonden had, daerop antwoorden, was in substantie, dat sy wel konden plaetse geven aen alle het geen by my was gediscoureert, ende dat S. M. ende de Heeren Rycxraden soo onwetent niet waren van haer eygen interessen, ende van die van haer geallieerden, dat by iemant van deselve de minste genegenheyt soude zyn, om in te willigen 't geen in desen by de Heeren Sweetsche soo seer onbehoorlyck wiert geurgeert, dat sy oock tot nogh toe haer daer tegens, gelyck my bekent was, hadden geopposeert, ende niet anders gesint waren als sy voor heenen zyn geweest. Dat het geen ick voorbrachte ontrent de weynigh reflexie, welke te maken viel op de gedane dreygementen, wel moghte gefondeert zyn, maer dat zulcx niettemin onseker was, ende dat geen vrunden sigh schenen aen de *securiteyt van dese Croon gelegen te laten zyn, ende dat deselve in den Staet, in dewelcke sy tegenwoordigh was, met een slaghe konde worden overvallen ende geruineert, ende dat sy wel raet van noden hadden van haer vrunden, hoe verre sy in desen souden kunnen ende behooren te gaen, om haer aen soodanigh een onversettelyck ongeval niet te exponeren.* De con-

ferentie, welke des anderen daegs met de Heeren Sweetsche Ambassadeurs is gehouden, heeft geheele ses uyren geduyrt, ende is voornamentlyck toegebracht met yverige disputen over 't voors. point, ende over de Forten, Schepen ende Goederen door eenen *Caerlhoff* op commissie van dese Croon in Guinea, geduyrende de oorlogh veroveret, welckers restitutie by de Sweetsche wert geyscht. 'T afscheyt is geweest, dat de Heeren Sweetsche Ambassadeurs alles dat sy pretenderen, eenmael te gelyck soudent by geschrift stellen, 't welck naderhant by haer gedaen soude zyn, ende is daerop dese namiddagh wederom conferentie gehouden met interventie van de Ambassadeur van Vranckryck, welke in 't openbaer sigh gelaet weynigh gesticht te zyn in de hardigheyt van dese Sweetsche proceduren. Ick hebbe na 't eyndigen van de voors. eerste conferentie met de Heer Rycx Hoffmeester gesproken, ende ben van syn Ed. bejegent in gelycke sin, als van opgemelte Heeren Commissarissen. Daer is in de resolutie van dese Croon noch geen veranderingh gemaect, maer ick begin te mercken, dat de gedachten meer ende meer chancellorren (soo ick my niet bedrieg) tusschen 't geen de reden haer als behooryck doet erkennen, ende de vrese haer als necessair kan doen achten. Indien, door suffisante middelen van securiteyt aen dese Heeren aen te wysen, dese twyffelmoedigheyt konde verset worden, daer ware geen veranderingh in de resolutie van dese Croon te apprehenderen. Maer soo de saken staen, kan ick niet sekens schryven, als alleen dat het tyt schynt voor haer Ho. Mo., indien by haer dese saeck van die consideratie wert geoordeelt, om voor te treden tot soodanighe resolutien, als een suffisant remedie soudent mogen zyn tegens de vrese, door middel van dewelcke men 't geen voors. is, aen dese Croon soeckt te overdringen; door geen andere motiven sal in desen præiuditie aen haer Ho. Mo. intentie geleyt worden. Maer de Sweetsche hebben door twee Ingenieurs Nieuburgh, 't welck in Funen op de Belt leyt, doen besichtigen, soo ick geloof, om achterdocht ende schrick in de gemoederen alhier dieper in te drucken, ende veel inkomende tydingen uyt de plaetsen, daer de Sweetsche Troupen leggen, vermeederen deselve dagelycks.

Ick versoeck seer onderdanighlyck, dat dese magh worden gelesen, sonder dat copye van de selve werden uytgegeven, dewyle dese Heeren seggen, dat myne gedivulgeerde brieven contribuieren om haer schade te doen“.

127. *Kiøbenhavn* 6. Juli 1658. Udskillige Conferencer vare atter holdte; nogle Puncter af mindre Betydighed vare afgjorte; men med Hensyn til den forlangte Restitution af de paa Kyften Guinea tagne Skibe og Forter og til Østersøens Sperring blev det ved det Gamle. De svenske Commissarier havde forlangt, at Kongen af Danmark skulde forbinde sig til ei at foretage unødvendige Hvervinger, der kunde give Sverrige Mistanke; dog syntes de ikke at ville drive stærkt paa denne Sag; men hvad de øvrige angif, vedbleve de deres tidligere Trusler om, at deres Hær ei skulde forlade Danmark, indtil disse Sager vare afgjorte efter deres Ønske. For at affkære alle Udflugter, var Generallieutenant Gyldebrandt afreist for 6 Dage siden for at overgive Kongen af Sverrige de Ryttere, som manglede i det ved Fredstractaten stipulerede Antal. Commissarierne havde overrakt Hs. M. en Misive fra deres Konge, hvori denne i høflige Udtryk (in beleeft termen) klager over, at han ved Underhandlingernes langsomme Gang (door het traisneren van syne Tractaten aen dit Hoff) tvinges til at blive liggende i Landet, til stor Byrde for de danske Undersaatter og til stor Skade for sine egne Sager. Terlon havde for 3 Dage siden taget Afsted ved Hoffet, for at reise til Kongen af Sverrige, men havde endnu ladet sig opholde i nogle Dage, i det Haab at kunne tilveiebringe en Overenskomst mellem de danske og de svenske Commissarier. Den danske Gesandt i Rusland var kommen tilbage; han berettede, at Czaren vilde slutte Fred med Polen, men derimod fortsætte Krigen mod Sverrige.

128. *Kiøbenhavn* 9. Juli 1658. De svenske Commissarier havde givet efter for Terlons og Andres Forestillinger om den Fortørnelse, som de ved at vedblive deres Paastand om Østersøens Sperring, vilde opvække hos alle de i Østersøens Anliggender interesserede Magter; de havde erklæret at ville lade det beroe ved Ordene i den roeskildste Tractat, forsaavidt angif de udenfor Østersøens Grændser boende Nationer, naar kun den danske Krone vilde paatage sig i Forening med Sverrige at hindre de tilgrændsende Magter fra at have en Samagt i Østersøen. Angaaende de gui-

neiste Sager blev Alt ved det Gamle, og de svenske Commissarier havde begyndt at paastaae, at indtil den forlangte Erstatning skete, skulde Frederiksbodde eller andre Fæstninger blive i de Svenskes Hænder. Denne Afsærd bragte Folk til at troe, hvad en svensk Minister i Udlandet havde yttret i Fortrolighed, at hans Konge vilde lade sin Krigsmagt blive liggende i Danmark, indtil Landet var ganske ødelagt. Mange frygtede for, at Indvaanernes Fortvivelse skulde give de Svenske Anledning til nye og farlige Entrepriser. Falske Rygter vare udsprede om Stemplinger i Landet selv; bl. A. havde en vis fornem svensk Minister forsikret danske Adelsmænd, at Breve vare faldne i de Svenskes Hænder, hvoraf det saaes, at v. Beuningen i Generalstaternes Navn hemmeligen underhandlede med Kongen og Righshofmesteren om at undertrykke Adelsens Rettigheder.

129. Kiøbenhavn $\frac{3}{13}$. Juli 1658. Hr. (Ove) Juel var sendt til Kongen af Sverrige for at forsøge paa at bringe de uafgiorte Puncter i Rigtighed. Storsyrsten af Rusland havde foræret Kongen omtrent 1000 Læster Rug, der skulde leveres i Archangel. Kongens yngste Datter, Prindsesse Dorothea Juliane, var d. $\frac{2}{12}$. Juli om Aftenen ved Fakkelskin bleven bisat i Slotskirken, for derfra at føres til Roeskilde.

130. Kiøbenhavn $\frac{1}{20}$. Juli 1658. Underhandlingerne vare standsede, da man ventede Breve fra Hr. Juel. I den Concept til en Tractat, som var overgivet den danske Regiering, var i den Artikel, som handlede om Østersøens Sperring for fremmede og fiendtlige Flaader, Ordet „fiendtlige“ udeladt; hvilket Commissarierne havde erklæret at være en Feil (een misstag) af deres Secretair. Et Goffardieskib med 300 engelske Soldater var ankommet til Malmø, hvor det skulde indtage Brød og Al, som Borgerne maatte skaffe, og derpaa fortsætte sin Fart ind i Østersøen. Flere engelske Tropper ventedes.

131. Kiøbenhavn $\frac{1}{23}$. Juli 1658. „Hr. Juel ventes i denne Dags Aften. Han har ei kunnet tilveiebringe nogen Moderation i de Svenskes Fordringer, navnlig med Hensyn til de guineiske Anliggender. Kongen af Sverriges endelige Svar har været: at hvad han giennem sine Ambassadeurer havde forlangt, var ret og billigt; han kunde ingen Forandring gjøre heri, og kunde heller ikke tilstaae sine Troppers Afmarche, førend hans Fordringer

vare opfyldte. De svenske Tropper blive liggende baade i Fyen og i Frederiksodde, skiondt den danske Krigsmagt endelig har forladt Bremerföhrde“.

132. Kiøbenhavn $\frac{17}{27}$. Juli 1658. „Twistighederne mellem begge Kroner synes endelig at nærme sig deres Afgiørelse. Kongen af Sverrige har forsaavidt givet efter i den guineiske Sag, at den danske Krone ei skal være forpligtet til Betaling af en bestemt Sum, men til Erstatning for den Skade, som maatte findes at være skeet. Terlon haaber inden 3 Dage at kunne reise med vel forrettet Sag (med gedaen saken). I en Missive fra Kongen af Sverrige, som Hr. Juel har medbragt, lover H. M. at drage sin Hær ud af Landet, saasnart Tractaten er sluttet og underskreven. I Jylland ligge endnu 5, og i Fyen 10 Regimenter; den øvrige svenske Krigsmagt er fordeelt i Holsteen“.

133. Kiøbenhavn $\frac{29}{30}$. Juli 1658. Man havde ventet, at Alt skulde være afgjort; men i en lang Conference, som d. $\frac{19}{29}$. Juli var holdt mellem de svenske og de danske Commissarier, havde hine paany erklæret, at de ei kunde indlade sig paa anden Erstatning for det paa Kysten Guinea lidte Tab end en bestemt Sum Penge. De havde fremdeles gjort Paastand paa, at der under det ved Freden afstaaede Amt Trondhiem skulde indbefattes alle de Godser og Landskaber, som i sin Tid havde hørt under det trondhiemske Erkestift. De danske Ministre vare meget bekymrede over alt Dette, især da det høitidelige Løfte, der var dem givet, om at de svenske Tropper skulde forlade Fyen, saasnart Bremerföhrde var rømmet, ei blev opfyldt. Paa mange Steder gif danske Undersaatter fra Huus og Hiem, for at befrie sig fra den svenske Krigsmagts Udsugelser.

134. Kiøbenhavn $\frac{24}{3}$. Juli 1658. Der var kommet Breve August

fra Hertugen af Holsteen, i hvilke han begierede, at den Deling af det slesvigiske Domcapitels Godser mellem ham og Kongen, som skulde finde Sted henimod Mikkelsdag, maatte skee med det Snarreste. Han kunde forudsee, at de svenske Tropper ikke saasnart vilde rømme Landet, og ønskede sig derfor anvist sin Andeel for at kunne drage Omforg for dennes Sikkerhed. Det gjorde Befymringen endnu større, at de svenske Commissarier, trods deres Konges udtryffelige Løfte, vedbleve at fordre en Sum af 400,000 Rigsda-

ler som Erstatning for den paa Guinea skete Skade, og forlangte Caution i Hamborg for Betalingen.

135. Kiøbenhavn $\frac{27. Juli}{6. August}$ 1658. Man længtes efter at

erfare, om Hr. Terlon havde kunnet udvirke nogen Moderation. Befymringen tiltog, da ikke blot den Leir, som den svenske Konge havde samlet ved Oldeslohe, endnu ei gjorde nogen Mine til at ville bryde op, men endog flere Tropper, som alt vare afmarcherede, kom tilbage, og andre, som havde deres Qvarteer i det sydlige Jylland, droge høiere op i Landet lige til Benschysel, og havde brandskattet Den Samsø. Dertil kom, at Udrustningen af den svenske Flaade fortsattes med største Iver; de svenske Ambassadører havde fremviist Breve, ifølge hvilke den inden faa Dage vilde være i Stand til at løbe i Søen. Rygtet gif, at denne Flaade vilde vise sig for Kiøbenhavn; med de paa den holsteenske Kyst liggende Skibe skulde den bestaae af 40 Seilere.

136. Kiøbenhavn $\frac{3}{13}$. August 1658. Rigsraaderne vare samlede, for at raadslaae om Midler til en endelig Overeenskomst med Sverrige. Til den Ende havde man, uden at oppebie Udfaldet af Terlons Mægling, indrømmet at betale de fra svensk Side fordrede 400,000 Rdlr. som Erstatning for det lidte Tab paa Kysten Guinea. Man havde ei været istand til at skaffe Kiøbmands Caution for Betalingen af denne Sum, hvorimod Rigsraaderne havde tilbudet, at ville hver for sig og Arvinger cavere in solidum paa den meest forpligtende Maade (in de allerbondigste manier). De svenske Commissarier havde ei villet antage dette Tilbud; men havde dog omsider, efter gientagne Anmodninger, lovet at indberette denne Sag til deres Regiering. Et hollandsk Orlogsskib var ankommet, som skulde føre v. Beuningen hjem; hvis Binden vendte sig, haabede han inden Ugens Slutning at gaae ombord.

VI.

De nederlandske Gesandter, Peder Vogelsangh
og Jacob le Maires¹⁾, Breve til
Generalstaterne²⁾.

1660 — 62

— 2

1. Kiøbenhavn $\frac{1}{2}$ ⁵. September 1660 (fra Vogelsangh).

Dronning Christina var om Aftenen d. 23. ankommen til Roeskilde; den følgende Dag om Eftermiddagen henved Kl. 5 var hun kommen til Kiøbenhavn, hvor hun modtoges med stor Væresbeviisning. Ikke blot alle de regulære Tropper baade til Hest og til Fods, men ogsaa Borgerne vare i Vaaben; begge Deres Majestæter samt Prindsen og de kongelige Prindsesser, ledsagede af mange Adelsmænd, Hofjunker og adelige Damer, mødte hende omtrent den halve Vei mellem Staden og Leirpladsen, hvor hun steg ind i Kongens Kareth, og tog Sæde ved hans høire Side. Hun blev derpaa ført „tot in 't lusthuys van de garde“, hvor hun skulde forblive under sit Dphold i Kiøbenhavn.

2. Kiøbenhavn 16. October 1660 (fra Vogelsangh). Vogelsangh havde i en foregaaende Skrivelse omtalt Debatte angaaende Adelsens Consumptions-Frihed. Adelen var omsider bleven enig med de an-

¹⁾ Om Vogelsangh s. ovenfor S. 202. Jacob le Maire var fra Begyndelsen af A. 1658 nederlandsk Resident i Danmark, i hvilken Stilling han forblev endeel Aar, og optoges d. 27. Juli 1671 tillige med sin Hustru Catharina van de Wenne i den danske Adelsstand. Adels-Lexikon II. 6.

²⁾ Originalerne (i det hollandske Sprog) glemmes i det nederlandske Rigsarkiv i Haag.

dre Stænder. Gersdorf, som atter maatte holde Sengen, havde yttret for Vogelsangh, som besøgte ham: „I Sandhed, de Her-
rer, med hvem vi have at gjøre, ere Mænd af Forstand og Klog-
skab, og jeg finder, at der endnu er Kiærlighed til Riget, og en
stor Tilbøielighed til at sætte de forfaldne Sager igien paa Fode
(seecker de Heeren, daer wy mede te doen hebben, syn hee-
ren van reden ende discretie, ende bevind ick, datter noch
een lieffde is tot het ryck ende een groote genegentheyt om
de vervallenen saecken te redder). Den Forrettighed, som Ade-
len forlanger, naar den residerer paa sine Godser, er ikke ugrundet,
og er den Dag idag brugelig overalt i Tydskland, endog i Skaane. —
Jeg spurgte ham derpaa, om da de, som i Medfør af deres Em-
beder eller ifølge deres Andeel i de offentlige Anliggendes Bestyrelse
nødsagedes til at opholde sig i Stæderne, burde ansees ringere i
Adel eller burde lide Tab i deres Rettigheder fremfor Andre. Han
indrømmede strax disse Grunde, og tilføiede, at, hvor besværlige
Tiderne end havde været under Christian IV., havde denne Herre
ikke formaaet at paalægge Adelen endog kun en Afgift af Rostoffer
Ol; men nu opgiver Adelen ikke blot Told- og Consumptionsfri-
hed af hvad der indføres fra Udlandet, men underkaster sig endog
Afgift af Dvæg og Korn, som produceres i selve Landet“ ¹⁾.

Bedlagt er en Memorial til Kongen af Danmark af 13. Oct. 1660
om Tilbagebetaling af de ham af Generalstaterne under Krigen forstrakte
Summer.

3. Kiøbenhavn $\frac{2}{3}$ October 1660 (fra Vogelsangh). Udsør-
lig Beretning om Arvehyldingen. Blandt Stænderne, som hyldede
Kongen, nævnes: „Bønderne paa Amager af nederlandsk Herkomst, der
ere frie Folk, ene afhængige af Kongen“. Om ogsaa Regjeringens
Form skulde forandres, derom førtes forskiellige Taler; det kunde vel
være, at Geistligheden og Borgerstanden vilde paastaae nogen Ind-
flydelse paa Sagernes, især Finantsernes, Bestyrelse.

4. Kiøbenhavn $\frac{23}{2}$ October 1660 (fra Vogelsangh).
2. November

Den 30. Oct. om Aftenen vare endeel Papiirer udtagne af Raadstuen eller

¹⁾ Indholdet af en anden Samtale, som Vogelsangh d. 29. October havde
med Hofmesteren om Sagernes Stilling i Danmark, beretter han
i et Brev til Raadspensionairen J. de Witt. Brieven tusschen
I. de Witt &c. VI. 502. Jyfr. Baden, Danmarks Hist. IV. 530.

Raadets Kammer og bragte over til Kongen. Forslag vare giorte til en ny Regieringsform, som alle meget afvege fra den hidtilværende. Det var Vogles Mening, „quod periculosus sit transitus de extremo ad extremum“. Vogelsangh havde efter foregaaende Indbydelse hørt Professor Thomas Bartholins paa Academiet holdte Oratio Panegyrica over den skete lykkelige Forandring og Rigets Bevaring som et Arverige. Kongen, Prindsen, endeel Rigsraader og Mænd af de andre Stænder havde været tilstede.

5. Kiøbenhavn 6. November 1660 (fra Vogelsangh). Beretning om de nye Collegiers Indretning; „quæ omnia nova, utrum futura sint meliora, omnes sperant, nonnulli dubitant“. Hannibal Sehested skal, quod multi mirantur, være Præsident i Finantscollegiet. Bersdorf, Hannibal Sehested og Peder Reedtz havde d. 5. Novbr. aflagt Hs. M. Ed i Anledning af de Embeder og Charger, som vare dem overdragne, hvorpaa de om Alstenen havde været ved Kongens Taffel tilligemed Erkebiskoppen og Kiøbenhavns Borgemestre.

6. Kiøbenhavn 30. October 1660 (fra Vogelsangh).
9. November

„Man er endnu daglig beskæftiget med at giøre de Indretninger, som følge af den skete Forandring i Regieringen, og Hs. M. er selv tilstede ved Alt. En Adelsmand, Henning Pogwisch, er sat ind i Finantscollegiet. Alle Betalingsordrer skulle herefter undertegnes af Hs. M. selv, og Indtægternes og Udgifternes Status skal hver Dag forelægges ham. Rigscontrolleren, Christopher Urne, en Herre af høi Alder, har nedlagt sit Embede og overgivet det i Kongens Hænder; Hs. M. har igien tilbudt det til Rigsraad Seefeld. Med Hensyn til Afgang til Kongens Person er den Forandring sket, at Hs. M. nu opholder sig alene i det Bærelse, hvor de meest kvalificerede Herrer forhen pleiede at træde ind til ham. Rigsraaderne opholde sig nu i Forgemakket, indtil Hs. M. selv kommer ud til dem, og Ingen vover at forlade samme og gaae ind til Kongen, uden først at have begieret Tilladelse. Denne Eftermiddag har hele Borgerstabet atter været under Vaaben; der var til dette sviert et Compagnie unge Svende (junge gesellen), og endnu et Compagnie Haandværksfolk, som bare de Redskaber, hvormed de i Beleiringens Tid havde tient Hs. M., saasom Oxer, Brandhager, Skovle og andre. De marcherede alle til Slottet; Hs. M. kom ud til Hest og besaae dem samt takkede dem for deres troe Tjene-

ste under Beleiringen. Officererne svarede herpaa med Forsikringer om deres Beredvillighed til at tiene Hs. M. og det kongelige Huus. Det hedder, at Borgerne have faaet Formildelse i deres Bagthold, og kun skulle gjøre Bagt hver 12., istedetfor før hver 4. Nat (dat sy gesubbliveert syn in haere wachten van den vierden nacht tot den twaelfsten)".

7. Kiøbenhavn $\frac{3}{13}$. 17. November 1660 (fra Vogelsangh). „Da kun en tredie eller fjerde Deel af Adelen indsendt sig ved det første Møde af Stænderne: har det behaget Hs. M. at sammenfalde de Udeblevne til d. $\frac{14}{4}$. dennes, for at ogsaa disse skulle bekræfte og undertegne Arveregierungs-Acten. Iforgaars er der atter kommet 3—400 Mand Fodfolk, udfreyne i Norge. Biskoppen er bleven hædret med Titel og Embede som Erkebisp over Danmark og Norge, og den første Borgemeester her i Staden er bleven hædret med Titel af Borggreve; jeg veed ei, om denne Titel skal medføre nogen Auctoritet eller Forrang i selve hans Embede. Man siger, at alle de Herrer, der have Sæde i Statsraadet og i de andre Collegier, ere satte paa fast Gage, der alt er bestemt, nemlig 6000 Rigsdaler om Aaret for Rigsdrosten, og 3000 for Præsidenten i ethvert af de andre Collegier. Om Lehnene skulle inddrages til Bedste for Riget, er endnu uvist. Statscollegiet skal bestaae af 12 Medlemmer, Halvparten af Adelen (saasom Rigsdrosten, Skatmesteren og Kongens Cantzler), Halvparten af de tvende andre Stænder. Mellem Erkebissen og Borgemeesteren har Hr. Lente, Secretair i det tydske Cancellie, faaet Sæde. Borgerne have ei blot faaet færre Bagter, men bestemte Bagtsteder ere anviste dem; istedetfor at de tidligere have gjort Bagt paa forskiellige Steder af Boldene, skulle de nu kun gjøre Bagt ved Nørreport og paa Raadstuen. Den øvrige Deel af Staden er under Opsigt og Beskiermelse af det Militaire. At Rigsskatmesterens Embede er sat over den kongelige Cantzlers, er, som man siger, ei skeet af nogen anden Grund, end for at man ei skal synes i Get og Alt at ville rette sig efter Sverriges Mønster, hvor hiint Embede næsten er det sidste i Ordenen. Foruden Pogwisch ere 3 af den borgerlige Stand indsatte i Finantscollegiet. Jørgen Seefeld, Niels Trolle og Otto Krag skulle have Sæde i Justitscollegiet. Forhandlingerne om Consumptionen ere endnu ikke endte. Man begynder at tale om at have en Kopskat, for at faae rede Penge“.

8. Kiøbenhavn $\frac{6}{16}$. November 1660 (fra Vogelsangh).
 Hr. Lente, forhen Secretair i det tydske Cancellie, er giort til
 Cantsler i samme Cancellie. Det var ei sandt, at Mansen
 havde faaet Titel af Borggreve. Han kaldes kun Præsens Con-
 sulum et Assessor in Collegio Status.

9. Kiøbenhavn $\frac{24. November}{4. December}$ 1660 (fra Vogelsangh).

Schack var bleven Dverstbefalende over Hæren med Navn af
 Feltherre. Dog skulde han ingen Commando have i Holsteen.
 Et nyt Embede var oprettet, nemlig Generalprocureurens, hvilket
 var bestemt for Professor Scavenius. En Anden af de Hvi-
 lærde var ansat i Finantscollegiet ¹⁾. Nogle af de fornemste
 Herrer havde høfligen (beleefdelyck) afflaaet at lade sig sætte paa
 fast Gage.

10. Kiøbenhavn $\frac{24. November}{4. December}$ 1660 (fra Vogelsangh).

Den skete Forandring i Forfatningen var saa betydelig, at det syntes
 nødvendigt at forlange Kongens Erklæring, om han samtykkede i de
 Tractater, der under den forrige Regiering vare sluttede med General-
 staterne. Disse vare udfærdigede i Kongens Navn og ratificerede eller
 bekræftede af Rigsraaderne; men Dette var kun skeet honoris causa;
 i Virkeligheden havde Regieringen og Magten til at indgaae For-
 bund med fremmede Stater været i Hænderne paa Senatet, og
 Kongen havde kun havt 2 Stemmer mod 22 eller 23 Rigsraader,
 saa at Hs. M. egentlig blot havde været administrator alienæ
 reipublicæ. Men nu havde ogsaa Raadet overgivet sit Herres-
 domme til Kongen, og Magten udøvedes giennem Collegier, der
 vare beskaffede af Hs. M. Det var at forudsee, at man tidlig
 eller silde, saasnart Riget igien kom til Kræfter, vilde følge Grund-
 sætninger, som ei skulde være Generalstaterne behagelige, og naar
 da disse beraabte sig paa de Tractater, som vare sluttede, vilde
 man maaskee svare dem, at hine Forbund vare oprettede paa en
 Tid, da Kongen Intet havde havt at sige. Vogelsangh var ble-
 ven advaret herom af Adskillige, der meente det meget vel med
 Hollænderne ²⁾.

¹⁾ Maaskee menes her Hans Mule, Deconomus ved Communitetet, der
 1660 blev Medlem af Skatkammer-Collegiet. Worms Lexikon, II. 83.

²⁾ Lignende Forestillinger havde Vogelsangh under d. 30. October 1660

11. Kiøbenhavn 11. December 1660 (fra Vogelsangh). „Hvorvel Rigsraads-Embedet har tabt sin Anseelse og Magt, der bestod deri, at vedkommende Herrer havde votum decidendi et terminandi tilligemed Kongen: mærker jeg dog, at Embedet selv skal vedblive. I denne Uge har det nemlig behaget Hs. M. at udnævne en ny Rigsraad, Hr. Bielke, Cantsler i Norge. Før den sidste Forandring skete sliq Udnævnelse saaledes, at den Provinds, hvori der var en Plads vacant, foreslog 6 Personer; af disse forestilledes atter 3 af det hele Rigsraad for Kongen, der valgte 1; men denne Form er nu ikke iagttagen“.

12. Kiøbenhavn 18. December 1660 (fra Vogelsangh). Terlons Secretair, Hr. Bierman, havde indladt sig i Egteskab i Kiøbenhavn, og havde derfor besluttet sig til at blive der. Kongen havde udnævnt ham til Secretair i Statscollegiet, dog kun for de udenlandske Sagers Vedkommende. Professor Lange og Professor Ernst vare blevne Medlemmer af Cancelliecollegiet, og Brindsens Lærer (Matthesius) af Statscollegiet. En Commission var nedsat for at giennemsee Rigets gamle Constitutioner og Love, med det Hverv at indskrænke, udvide og forandre disse efter Sagernes Leilighed. Man var meget beskæftiget med at undersøge, hvorledes det stod sig med Indkomsterne af Norge. Hvad Hr. Le Maire havde berettet om Regjeringens Afgt at forlægge Toldstedet fra Helsingør til Kiøbenhavn, var aldeles ugrundet.

13. Kiøbenhavn 25. December 1660 (fra Vogelsangh). „Det Haab, man havde havt om ved Hielp af den paalagte Kopskat at tilveiebringe en anseelig Sum Penge, svinder ganske bort. Af denne Ho-

---

giort de Witt; men denne Statsmand ansaae det overflødig at fornye de engang oprettede Alliancer. „Den Forandring, som nylig er skeet i Danmark“ — skriver de Witt. under d. 12. Novbr. 1660 — „er meget vigtig for Kongen og det kongelige Huus; men jeg kan ikke være af den Mening, at den i saa høi en Grad vedkommer Danmarks Allierede, at en Fornyelse eller Bekræftelse af de tidligere sluttede Forbund skulde være nødvendig, da disse ikke ere oprettede med Kongen og Rigsraaderne, men alene med Kongen, skøndt ved Ratificationen bekræftede af Rigsraadet ad maiorem cautelam. Det synes mig endnu, at jo større Kongens Auctoritet bliver, desto kraftigere og fastere blive ogsaa de med Hs. M. oprettede Forbund“. Brieven &c. VI. 503—4.

vedstads og kongelige Residentstads er der kun indkommet 5000 Rigsda-
ler. Hvad Landet, som har lidt og endnu daglig lider saa meget, skal
kunne yde, er let at begribe, og de øvrige Stæder staae med Hens-
syn til Formue ikke i noget Forhold til Kiøbenhavn. Med
Krigsmagts Reduction vil man i ethvert Tilfælde tøve, indtil
Vinteren er ganske forbi. Man holder endnu 6000 Ryttere og
10,000 Mand Fodfolk, og Hs. M. har desuden i sin Tieneste et
saadant Antal Officerer, at man dermed complet kunde besætte 13
Regimenter. Da jeg igaar var til Hove, hørte jeg, at Borgeme-
ster Tansen, der var tilstede, havde berettet for Kongen, at man
begyndte at mærke Mangel paa Korn. Jeg erfarede der endvidere
af Hr. Otto Krag, at der var ankommet 2 Skibe fra Danzig, der
skulde overvintre her, og som vare ladede med Meel, hvilket de høde sig
til at sælge; dog vidste man ei ret, om man turde benytte sig
heraf (doch was men becommert sich om redenen daer van te
dienen), og Hs. M. havde i denne Anledning samlet sine Docto-
res Medicinæ. Rigsraadernes Antal forøges dagligen. For at
denne Charge ei skal berøves al Glands, skulle Rigsraaderne danne
Herredagen, en Forsamling, som holdes een Gang om Aaret, hvor
alle Retstrætter paakiendes i sidste Instants".

14. Kiøbenhavn 1. Januar 1661 (fra Vogelsangh). „Da
den tidligere omtalte Kopskat har indbragt saa lidt, har Hs. M., for
at kunne underholde Krigsmagten, seet sig nødsaget til at contrahere
med nogle Personer om en Sum af 12000 Rdlr. maanedlig for en Tid
af 3 Maaneder. Dette var høist nødvendigt, naar man betænker,
at forleden Onsdag blev Amagertorv ved hvi lys Dag udplyndret
af en Hob Soldater; de stakkels Borgere og Sælgere berøvedes
næsten Alt og maatte forlade Torvet. Man siger, at Hs. M.,
for at have en fast Fod for Besatningen, skal have besluttet at
lade forfatte en Matrikel over alle Landgodser her i Riget med
det derunder hørende Bøndergods. Jeg har igaar modtaget en
Skrivelse af 30. December fra Hr. Le Maire, som underretter
mig om, at der var kommet Ordre til Tolderne om at overtale de
(hollandske) Skippere, som førte Kornladninger, til at lade Sæ-
den blive her i Landet mod fuld og redelig Betaling, hvorhos der,
til min store Forundring, var tilføiet, at, hvis Skipperne vægrede
sig, skulde de blive tvungne ved den nederlandske Ministers Indfly-
delse. Forleden Søndag blev Hr. Oberst Gyldenløve, Kongens

naturlige Søn, ægteviet til en adelig, fader- og moderløs Frøken Grubbe, dog uden stor Høitidelighed. Schack er bleven hævet i Rang over Rigsstatmesteren, hvilket foraarsager nogen Jalouste".

15. Kiøbenhavn 22. Januar 1661 (fra Vogelsangh). „Sidste Mandag har den herværende keiserlige Resident overbragt Kongen og Prindsen Keiserens Lykønskning. Grev Ranzau staaer i saadan Yndest hos Hs. M., at det har behaget denne at hædre ham paa een Gang med følgende 3 Værdigheder: som General-Statholder, som Rigsraad og endelig, quod plane novum est, som Medlem af alle de kongelige Collegier. Dog skal han i Rang vige Rigsdrosten, Schack, Statmesteren og Cantzleren. Som Expres til den keiserlige Gesandt er der ankommet en Ritmester, som medbringer de Faner, der i Slaget paa Fyen erobrede af det keiserlige Rytter".

16. Kiøbenhavn 29. Januar 1661 (fra Vogelsangh). Da Vinteren er rykket saa langt frem uden nogen betydelig Frost, er det atter bragt paa Tapetet at affsedige nogle Tropper. Man taler om, at alle Rytter-Regimenterne, som bestaae af 10 Compagnier paa 80 Mand, skulle reduceres til 4—5 Compagnier; en lignende Forandring skal foregaae med Regimenterne til Fods. Man underhandler med adskillige fornemme Herrer, som have herlige Godser i Skaane, om at afstaae disse mod behørig Erstatning, til Bederlag for Bornholm. 3 Compagnier havde forladt Kiøbenhavn, istedetfor disse havde man villet indquartere 4 andre i Staden; men da de 3 vare komne ind, blev det 4. standset i Porten af Borgervagten. Borgemeesteren henvendte sig strax til Kongen, og androg paa, at, da Vinteren nu forsaavidt var til Ende, Borgereskabet ei maatte besværes med større Indquartering end hidtil. Hs. M. gav strax efter, og det 4. Compagnie blev viist tilbage til sit forrige Qvarter. De Besværinger, som de Deputerede fra Holsteen have forebragt, ere henviste til en Samling, som skal holdes i Hertugdømmet d. 25. Januar gl. St. Grev Ranzau skal blive denne som Kongens første Commissarius, og skal være forsynet med en saadan Instrux, at man tør haabe, at Alt vil blive afgjort til Fred og Enighed. Vogelsangh havde været i den første Conference med de ham beskikkede danske Commissarier, angaaende Betalingen af de Summer, som Danmark skyldte Hollænderne".

17. Kiøbenhavn 5. Februar 1661 (fra Vogelsangh). „I denne Uge er der alt affsediget 4 Compagnier her af Garnisonen, dog

saaledes, at de Gemene, Sergeanterne inclusive, ere stufne ind under andre Compagnier. Hvad Rytteriet angaaer, er det bestemt, at hele Regimentet skulle affsediges. Det skal allerede næsten være afgjort, at der i hele Landet ei skal holdes flere Ryttere end 3000, fordeelte under 3 Regimenter: Dronningens under Oberst Ahlesfeld, Oberst Gyldenløves, og Oberst Trampes. Selv Schack's skal affsediges; dog beholder han sit Regiment til Fods. Der skal endnu dannes et Compagnie kongelig Livgarde paa 200 Mand, som skal commanderes af Oberst Arensdorf, der tidligere har været i svensk Tjeneste, og under Kiøbenhavns Beleiring ikke havde lidet at sige i den svenske Leir (niet de minste directie gehadt in het leger). Han staaer nu i Begreb med ved et Ægteskab at knytte sine Interesser og sin Trostid nærme til dette Rige. Et bestemt Reglement for Garnisonens Underholdning i denne Stad er affattet; det skal beløbe sig til en Sum af 10,000 Rdlr. om Maanedet. En af de danske Commissarier havde sagt, at der Intet var til Hinder for Udstedelsen af en Obligation for de Summer, den danske Krone skyldte Hollænderne; kun ønskede H. S. M. at have Sikkerhed for, at Hovedstolen, naar Renterne bleve rigtig erlagte, ei skulde blive frævet i en Tid af 8 til 10 Aar ¹⁾. Vogelsangh var bleven anmodet om at anbefale denne Begiering.

18. Kiøbenhavn $\frac{3}{2}$. Februar 1661 (fra Vogelsangh). Det var anordnet, at der for enhver Staldore, som udførtes af Riget, skulde betales $\frac{1}{2}$ Sletdaler, og for enhver Dre, som indførtes fra Skaane, 1 Sletdaler, foruden alle de Afgifter, som forhen vare erlagte. Ved Indretningen af den kongelige Livgarde har man fundet et Middel til at fastholde de affsedigede Officerer; thi dette Compagnie skal ene bestaae af Officerer. Man har mere søgt at faae Oberst Arensdorf i dansk Tjeneste, paa Grund af den gode Mening, man har om ham, end han har søgt Ansættelse her.

19. Helsingør 3. Mai 1661. ²⁾ For nogle Dage siden

¹⁾ Forhandlingerne om Danmarks Gæld til Generalstaterne læses hos Aitzema l. c. X. 266. sqq. Sammeledes p. 269 findes Kong Frederik III.s Obligation (af 25. Marts 1661) for en Sum af 139,752 Rdlr. 3 Mk. $5\frac{2}{3}$ S., hvoraf der aarlig skulde erlægges 5 pCt. Renter af Drefunds Told, at regne fra 1. Juli 1660. S. nedenfor S. 438.

²⁾ Dette og alle de følgende Breve ere fra Le Maire.

gik der i Kiøbenhavn det Rygte, at de Svenske lode sig see med mange Fartøier og Folk ved Bornholm, hvoraf man sluttede, at de enten agtede at erobre denne Ø, eller dog vilde affkære den al Tilførsel herfra af Folk, grovt Skytz og anden Ammunition. Ved nyere Undersøgelse befandtes dette Rygte at være usandt; Kiøbenhavns Porte havde imidlertid været lukkede nogle Timer ved høi lys Dag; Kongen red selv omkring paa Boldene for at bese dem, og lod nogle Bleghytter af Træ, der laae nær ved Staden, nedrive. Rygtet havde endnu tilføiet, at der var lagt Beslag paa alle smaa Fartøier i Skaane og Bleking, for at disse i Nødsfald kunde understøtte de større Orlogsskibe; og det hed, at de Svenske havde foretaget alle disse Rustninger for det Tilfælde, at de ei skulde blive tilfredsstillede med Hensyn til det Bederlag, de fordrede for Bornholm. Denne Sag var imidlertid afgjort, og Hannibal Sehested var reist til Sverrige for at bringe det Hele i Rigtighed. Den 29. April omtrent Kl. 5 om Eftermiddagen døde Hr. Joakim Gersdorf, i hvem den danske Krone tabte en viis og redelig Minister, og Generalstaterne en hengiven Ven. Kongen og Dronningen vare hos ham paa det Yderste, og han anbefalede dem sine Børn, som ere mange i Tallet og endnu unge.

20. Helsingør 4. Juni 1661. „Den 1. dennes reiste Dronning Christina her igiennem. Hun forlod Helsingborg Kl. 3 om Morgenen, og kom en Time efter hertil. Hverken Commandanten eller Magistraten vare ved Haanden for at modtage hende; hun reiste derfor strax til Frederiksborg i en aaben Carosse med 2 Heste for. Kongen har for 6—7 Dage siden været i Helsingør tiligemed sin Feltherre og sin Ingenieur, for at bese Kronborg Fæstning; de svenske Udenværker skulde sløifes; ligeledes de Bolde og Bolværker, som de Svenske have opført om Kiøge“.

21. Helsingør 25. Juni 1661. „Kongen har ladet mig give en Ordre til Tolderne, at de henimod d. 1. Juli skulde holde saamange Penge i Forraad, at de kunne betale Generalstaterne de skyldige Renter af den Sum, som Hs. M. under den sidste Krig har erholdt af de hollandske Ministre, og hvorpaa Vogelsangh fik Kongens Obligation. } Disse Renter beløbe sig til 6987½ Rdlr. Hr. Statmesteren har paa Kongens Vegne givet mig den Forsikring, at Renterne Nar efter andet skulde blive rigtigen erlagte, indtil Hs. M. har bragt sine Finantser en Smule istand, saa at han

kan tilbagebetale Capitalen. Saltcompagniet, som efter Generalstaternes Dnske (d. 1. Januar 1657) skulde have været ophævet, bestaaer endnu til stor Skade for de hollandske Handlende; men under den nærværende Forfatning, da de høie Interessenter ei længere have saa stor Magt, vil en Forandring let kunne skee. Den Mistanke, man alt længe har næret paa Grund af de Svenskes Rustninger, voxer med hver Dag, især da man har hørt Tidende om, at Russerne ere blevne forligte med Sverrige. De Fartvøier, man havde lagt Beslag paa i Skaane, Blekingen, Pommern og Bismar, ere atter løsladte mod Caution. Istedetfor at aftaffe, antager man Krigsfolk; hertil kommer endnu, at den svenske Resident for nogle Dage siden har overgivet Kongen en Memorial, indeholdende endeel betænkkelige Ord samt idelige Klager over, at Hs. M. besværer de erkebiskoppelige Bladsfer i Stiftet Lybek, og Forestillinger mod et paatænkt Magestifte af Den Femern mod et andet Land. Det hedder ogsaa, at endeel svenske Tropper samles ved Gothenborg, og man antager, at Hs. Majestæts Reise til Norge derover vil blive udsat".

22. Helsingør 15. August 1661. Residenten havde faaet Ordre til at giøre Forestillinger mod de danske Troppers Indqvartering i Hertugen af Sønderborgs Lande. Han havde overgivet Kongen Generalstaternes Misssive og derhos fremstillet Alt, hvad der kunde tale for, at Hertugens Lande befriedes fra Indqvartering. „Kongen svarede, at alt Dette kunde være godt nok (dat sulx wel in reden bestont), dersom han havde Evne til at underholde sine Folk paa anden Maade, eller dersom hans Riges Forfatning tillod ham at afskedige dem; men hans Midler vare saaledes medgaaede ved Krigen, at de ei forsloge til Troppernes Underholdning, og saalænge hans Naboer stode under Baaben, kunde han ikke aftaffe dem. Hertugens Lande hørte under den danske Krone og bleve ikke mere besværede end andre danske Amt og Lande; de vare anslaaede til 100 Gaarde (hoven), og hver Gaard maatte erlægge 3 Rdlr. om Maanedes; disse Penge betaltes, som Hs. M. sagde, ei af Hertugen, men af Bønderne". Som det lod, optog han det ikke vel, at Hertugen havde henvendt sig til Generalstaterne. En Søn af Hertugen af Bløen, fiødelig Fætter til Hertugen af Sønderborg, var i samme Anledning kommen til Hoffet. Residenten havde fra Interessenterne i

det Kjøbmandsgods, som Kongen af Danmark under sidste Krig havde ladet tage af nederlandske Skibe, modtaget flere Anviisninger paa Gabriel Marselius i Amsterdam, der vare komne tilbage med Protest. Han havde andraget deres Begiering om Betaling for de fornemste Ministre og for Kongen selv; de sagde Alle, at det var fuldkommen billigt, at de hollandske Kjøbmænd fik hvad de havde tilgode, og at Intet laae Kongen mere paa Hierte; men hans Rige var saaledes ødelagt ved Krigen, at der for det Første ei kunde findes noget Middel til at tilfredsstille disse Kjøbmænd; dersom Generalstaterne vilde formaae Vedkommende til at give ham 2 Aars Henstand, vilde han, saasnart han var kommen noget til Kræfter (hem een weynigh gereet hebbende), betale dem 5 p. C. Renter. Christopher Gabel, som havde været hos le Maire i dette Wrende, havde mindet om hvad der endnu henstod ubetalt af Generalstaternes Jadder gave til den danske Prindsesse. Det var ei som om Hs. M. tvivlede om Summens Betaling; men for Prindsessens og for Generalstaternes egen Skyld, at deres Roes for Kundhed kunde blive desto større, ønskede han Opfyldelse af hvad der var lovet; Renterne kunde da igien give Renter, og naar Prindsessen kom til Skieldsaar og Alder, vilde hun være Generalstaterne desto mere forbunden. Residenten havde af Sundtolden modtaget 3000 Rigsdaler, og ventede snart at erholde Mere.

23. Helsingør 10. September 1661. Samtlige til 1. Juli forfaldne Renter vare nu betalte. Grev Rantzau var udnævnt til første Minister med Titel af Statholder over Danmark, Norge og Holsteen.

24. Helsingør 22. October 1661. Le Maire havde tilstillet Kongen Generalstaternes Brev om den Andeel af det i Fyen giorte Bytte, der tilkom de hollandske Tropper. „Hs. M. har svaret mig, at han ei havde ringeste Kundskab om Penge af Krigsbyttet, der kunde tilkomme de hollandske Soldater, meget mindre havde han, som det hed i Generalstaternes Brev, givet sit kongelige Ord derom. Dog vilde han, i Betragtning af de Tienester, som den hollandske Krigsmagt havde gjort ham og hans Rige, tilstille sit Krigsraad og de Generalpersoner, som havde commanderet i Fyen, Generalstaternes Skrivelse. Jeg har gientagne Gange anmodet Schack som den Øverste for Krigsmagten, om at give en for de hollandske Tropper gunstig Erklæring, hvilket Hs. Exc. og-

faa har lovet mig at giøre efter Gyne, hvorhos han dog tilføiede, at han heller ikke vidste, at der var skienket disse 600 Ryttere nogen Andeel af Byttet, som de saa senere mod en Sum Penge havde overladt Kongen og Riget. Af den hoslagte Skrivelse fra Cantsleren kan sees, hvad Beslutning Kongen har taget. Man har sagt mig, at de omtalte Foræringer skulle bestaae i Guldmedailler med Kongens og Dronningens Portraiter, hængende i Guldfieder af temmelig betydelig Værdi, hvilke Hr. Charisius, der snart reiser, skal bringe samtlige Officerer i Kongens Navn. Hs. M. var forleden 1 Time eller 2 i Helsingør for at besee Fæstningens Reparation“.

Bilag.

Monsieur,

La vôtre du 11. du courant, nouveau style, m'a été rendue, dans laquelle vous donnez premièrement à connaître: les plaintes et inconueniens qui proviennent de l'intermission des feux nocturnes sur le promontoire de Scagen et l'île d'Anholt, et la negligence de ceux qui sont ordonnés à les y entretenir, priant que S. M. mon Roi veuille faire apporter du remède à tel défaut au plus tôt; secondement le désir que vous avez de pouvoir obtenir une réponse de S. M. à la lettre de M. M. les États - Généraux, touchant la part du butin que les Officiers, qui à la bataille de Funen commandèrent leurs troupes auxiliaires, prétendent. Quant aux feux nocturnes, S. M., après avoir fait examiner celui qui en a l'inspection, a donné les ordres nécessaires pour faire entretenir les dits feux avec plus d'exacte dorénavant. Pour ce qui est du butin prétendu, le Roi mon maître a résolu de témoigner au premier jour par des marques réelles de sa bienveillance et affection royale, l'estime qu'il fait de la valeur et fidélité que les officiers des dites troupes auxiliaires ont fait paraître dans une rencontre si importante et signalée. C'est ce que de la part du roi mon maître je n'ai dû manquer à Vous faire savoir, Vous assurant au reste, que je suis en toute sincérité,

Monsieur

&c. &c.

Fredericxburgh, ce 9.
octobre 1661.

(Signé) *Pr. Rets.*

25. Helsingør 19. November 1661. „Man siger, at Bornholms Indvaanere skulle have tilbudet Hs. M. en Tiendeel af alle deres Midler, som en Erstatning, fordi han saa dyrt har løst dem fra Sverrige“.

26. Helsingør 26. November 1661. Residenten skulde efter Ordre gaae til Kiøbenhavn og anvende Alt hvad der stod i hans Magt for at bevirke Ophævelsen af Saltcompagniet. Naagtet de Fornemste vare Participanter i Compagniet, troede han ei, at Sagen vilde have synderlige Vanskeligheder, naar det gjordes indlysende for Hs. M., at hans Rige hverken i Krigs- eller Fredstid havde havt mindste Fordeel af Saltcompagniet siden dets Opretelse, men tværtimod al Skade, og at Hs. M. ved at ophæve Compagniet og ved at frigive Salthandelen efter Aanden og Ordene i de med Generalstaterne til forskjellige Tider sluttede Tractater, skulde kunne have en aarlig Indtægt i Told af mange tusinde Rigsdaler, og saaledes i Virkeligheden finde Midler til at opbygge 2 til 3 gode Orlogsskibe om Aaret, som hiint Compagnie vel havde lovet Hs. M., men uden nogenstunde at holde sit Løfte.

27. Helsingør 7. Januar 1662. „Grev Ranzau, der for nogen Tid siden er gjort til Statholder over Danmark, Norge og Holsteen, har nedlagt de tvende første Charger og overgivet dem til sin Svigersøn, Frederik v. Ahlefeld, der for ikke lang Tid siden var Ambassadeur i England. Hs. Exc. beholder saaledes kun Statholderskabet over Holsteen, hvor man mener, at han her efter vil boe“.

28. Helsingør 10. Juni 1662. „Jeg tvivler ikke om, at Hr. Hannibal Sehested omtrent ved denne Tid maa være ankommen til Haag. Jeg giver at betænke, om man ei, medens han underhandler Noget til Fordeel (tot gerjif) for dette Rige, kunde forebringe de nederlandske og skotske paa Kiøbenhavn handlende Kiøbmænds Klager. Deres Klager bestaae i, at de istedetfor at nyde en fri Handel blive tvungne til at overgive deres Varer i Hænderne paa Borgemeistre og Raad eller de dertil bestemte Folk, for at Varerne derpaa kunne blive indlagte i et almindeligt Magazin, hvortil Ciermændene kun een Gang om Ugen have Udgang paa den Dag, da Pakhuset aabnes, og Kiøbmændene have Tilladelse til at sælge deres Gods, dog ei til Enhver, men kun til Kræmmerne (de winkeliers) i Kiøbenhavn, hvilke, efter deres Fordeel, sætte en saa lav

Pris paa Varerne, at Kjøbmændene, istedetfor at have Fordeel, lide stort Tab, eller ogsaa maae lade Varerne ligge og fordærves i Pakhuset. Over min sidst indgivne Memorial behagede det H. M. at indhente Erklæring af Borgemestre og Raad. Jeg seer af denne Erklæring, at de beraabe sig paa et Privilegium af Kong Christian IV., hvorefter ingen fremmede Kjøbmænd maae bringe deres Varer til Kjøbenhavn for at udhøfre disse i smaa Partier, under Straf af Varernes Confiscation, med mindre de stille disse under Stadens Varetægt og sælge dem til Stadens Kræmmere".

29. Helsingør 8. Juli 1662. „Paa Indvaanernes gientagne Klager er det omsider besluttet, at 30 Mand af hvert Compagnie skulle affsediges. Dette er skeet i denne Uge med 4 Compagnier af Garnisonen her paa Kronborg. Da de 2 Jagter, som for kort Tid siden vare her for at convoyere de hollandske Goffardestibe, gave 3 Skud for Kronborg, blev der svaret ei blot fra denne Fæstning, men ogsaa fra Helsingborg. De Svenske, som Giere af den anden Side af Sundet, synes at fordre, at man skal vise dem samme Ære som de Danske".

30. Helsingør 15. Juli 1662. „Commandanten paa Kronborg, Solck, der har nedlagt Oberst Capell i en Duel ved Hamborg, er igaar Aftes kommen tilbage for at indtage sin gamle Post".

Nottelser og Tillæg.

- S. 4. L. 6. nedenfra. Mange Aar efter den Begivenhed, som her fortælles, yttrede Henrik Bielke Uvillie mod Hannibal Sehested. S. den svenske Resident Duvalls Brev af d. 23. Februar 1661, S. 222.
- 18. Linie 2 ovenfra tilføies: „Igaar førtes Liget af den skotske General Mackey, som blev bisat her i den tydske Kirke, til Skibs til Skotland“.
- 29. ¹⁾ Rigsraad Jørgen Brahe skriver i sin Dagbog for Aaret 1649: „D. 23de Nov. komb Oluff Rosenfrantz til Elotted (Hagenskov?) fülle med Tractaterne mellom Hans Kong. May. och Staterne, som ieg strax underschreff“. Vedel Simonsens Bidrag til J. Brahes Levnet, S. 93.
- 30. L. 20. S. 36. L. 21. Ove Gedde, læs: Ove Giedde.
- 57. L. 13 f. o. Om Kongens og Raadets Dphold i Ribe s. Jørgen Brahes Optegnelser for A. 1655. V. Simonsen a. St., S. 125—26. Kongen ankom til Ribe d. 26. Marts, og afreiste derfra tilbage til Flensborg d. 4. April.
- 74. L. 7 og 8. Wolf Hieronymus von Krasske til Duege i Skaane, født i det Merseburgske d. 12. Juli 1592, traadte 1626 i Christian IV.s Tieneste under Trediveaarstrigen; blev 1629 Oberstlieutenant ved det skaanske Regiment; 1645 Oberst. Han døde i Kiøbenhavn 1657, d. 26. September. Fra 1630 var han gift med Sophie Kammel, Rigsraad Henrik Kammels Datter. Oberst Breda er udentviol Joachim eller — som han ogsaa nævnes — Achim von Bredau eller Breda, en Brandenborger, som formodentlig under Christian IV.s Krig med Keiseren kom i dansk Tieneste. Han var 1655 Oberstlieutenant og døde som Generalmajor 1660, 67 Aar gammel. Han var gift med Margrethe Larmand, Enke efter Henrik Vind til Aggersvold i Sielland, hvilket Gods ved dette Egteskab kom i Bredas Eie. (Efter Meddelelse af Hr. Cand. Begtrup).
- 77. L. 20 ovenf. Den 6. August 1655 hylledes Prinds Christian (senere K. Christian V.) i Kiøbenhavn; d. 10 September i Odense; d. 20. s. M. i Viborg. (Vedel Simonsen, a. St. S. 127).
- 92. L. 12 ovenf. Kong Frederik III.s Instrux for Ove Juel er dateret Kiøbenhavn, d. 23. Februar 1656. Det paalægges Residenten at reise til Stettin; naar han der havde erfaret, hvor den svenske Konge var at finde, skulde han begive sig til denne. Han skulde søge at erfare, paa hvilke Vilkaar K. Carl Gustav ønskede at indgaae den nærmere Forbindelse med Danmark, hvorom Forslag var giort af den svenske Resident ved det danske Hof. Han skulde yttre, at det var hans Herres Dnske at leve i Enighed med Sverrige, og tillige forebringe de nederlandske Gesandters Begiering, at Generalstaterne „iche maatte forbigaaes, at de jo tillige maatte tilstædes med att tractere, hwilchet saasom Wi eragtett for de twende al-

lierte Megtige republikuers schyld udi Westersøen att were af største consideration, saa hafwer Wi alleene hafft betenkende dett enten att afflaa eller samtyke, førend Wi Hans Kierligheds gode raad og betenkende her udi hafde fornummet, och endog dominium udi Østersøen ingen uden Ds oc hans K. fornemmeligen angaaer, saa hafver dog Commercia udi Øster- Wester- oc Nord-Søen saadan gemeenschab med hwer andre, att de icke well kand separeris, tiderne sig og saa farlige lader ansee, at Wi holde det for sikkerst oc bedre att være forsikret paa bemelte twende megtige republikuers Wenschab, end giøre sig (slige?) tractater, som de och andre schulle wille paaancke oc fortryde. De rationes, hworfor Ds magtt er paaliggende, att icke nogen saadan tractat oprettedes, som England oc Holland kunde giffwe Mishag och ombrage, ere disse: att Wore største Lande Norge oc Sylland ere til Westersøen beliggendes, hafve der deris meste næring oc traficq, som alt schulle Settes udi fare, om nogen sig ofver Woris tractat lod offendere; de ere de megtigste till Søes, hafve med deris commercier udi Østersøen gemeen interesse, oc ere derfor bedre att hafve till Wenner end U-Wenner. Dersom Hs. K. af gode rationibus Sig icke will lade ofwertale til att consentere udi Staternes begiering om felles tractat, faar det ad referendum optages, oc udi alle ting derhen sigtes att forekomme, att Hs. K. schulle icke komme i de tanker, att Wi jo gierne med hannem tractere wilde; mens Woris høje interesse, Woris Landes Beschaffenhed, som ved situation er den første och største fare, som af Westersøen kand komme, exponeret, obligerer os till saadan circumspection, saavelsom den difficultet, Wi see derfra kand komme existerere. Naar herpaa nogenledes er Hans Kierligheds sentiment fornummet, saa schulle och data occasione gifves tilkiende, att till Nolighed udi Østersøen att erholde, Ds intet tienligere eller mere fornøden siunes, end att Commercia udi Øster-Søen maa blifve herefter som tilforn uperturberede oc ugraverede, hvorudi saamange ere interesserede, oc sig icke schulle underlade att besverge, dersom det icke blef iagt tagett, oc som Hs. K. uden twiffel will excipere, att enhver Herre sig icke kand i sine Lande oc hafne lade foreskrifve, hvad told paabiudes schulle: saa hafver Woris Resident dertill at sware, att hand icke troer heller Woris mening det att være, saa længe dett der wed med billighed forblef, Mens i Søen Told ved Magtt oc Orlogschibe den traficqverende att af tvinge, dett kunde maaschee foraarsage meere Besværing, hvilket Wi altsammen af hans Kierligheds store prudence os promitterer, well uden Woris erindring att worde iagt tagett". Dersom Residenten mærkede, at nogen Tractat mellem Kongen af Sverrige og Staden Dantzic virkelig var i Giærde: skulde han ved Forhandlingerne om denne Sag see til at virke først til Danmarks og dernæst til Dantzigs Bedste. Det paalægges ham at sætte sig i Forbindelse med de engelske og nederlandske Sendebud, som maatte komme til Kongen af Sverrige, da Kong Frederik III. havde tilskrevet Protectoren og begieret, „at hand wilde Raade Hs. K. till at lade commercia beholde sin sædvanlige friiheid". (Efter et Haandskrift paa det store Kgl. Bibl., den Uldallske Samling Nr. 48 in Folio).

§. 106. L. 19 pro renatu (?) læs: *pro re natu*.

— — L. 25 besluite, læs: beslutte.

— 138. L. 5 Ved den her og paa flere Steder nævnte „store Krigshjelp" turde maaskee menes de Gaver i Penge og Victualier, som Adelen paa et Møde i Odense d. 20. Juli 1653, under den overhængende Fare for en Krig med det engelske Parlament, havde lo-

vet at yde „til Fædrenelandets Conservation og Frelse“. S. Vedel Simonsen, J. Brahes Levnet, S. 113; Danske Mag., Tredie Række, II. 118 ff.

S. 145. Anm. 2. 2. X. nedefra 21. Jan. 1657. læs: 20. Jan. 1657.

— 168. Efter en Afskrift i Diplomatariet i det Kgl. Geh. Archiv (Afskriften er med Langebeks Haand paategnet: „Af Cancellier Christ. Thom. Sehesteds egenhændige Concept. Ex Archiv. Rosenholm.“) lyder Cantslerens Tale paa Herredagen i Odense saaledes:

Ursagen, hvorfor Hans Kongl. Maytt. har weret beweget til, sine fiere och troe Undersaatter aff alle Stender hid att kalde och forskriffue, har weret saa uomgengelig, att den Omfarg, som Hans Kongl. Maytt. sig har paataget at bere for disse Rigers och Landes welferdt, icke har kund tilstede dennom dermed att forskone. Det er alle wel bekiendt, huad farlige Krig der nu føris blant wore Naboer. Det er Gud allene bekiendt, huad ende og vdslog derpaa vil følge. Der er ingen af Parterne, som jo til Freden inclinierer, och dereffter tracter och lengis, och freden maatte for os bliffue farligere end Krigen har weret. Och endog Hans Kongl. Maytt. sig icke i samme Krig har wild gjøre deelactig, medens saa wiit disse Lande och Rigers høie interesse och Pacters observants har kund tilstede, sig derfra entholdet och bewaret, saa er det dog unwist, om det saaledes kand worde forstanden och optaget, och derfor allerstørste Magt paaliggendis, at haffue vdi god agt, huorledis samme Krig hereffter bliffuer ført eller endet, och freden, om den skulle treffis, bliffuer sluttet och formeret. Sidindtil har Hans Kongl. Maytt. med all verdens største Forundring siddet stille, och vden bewegelse anseet denne store wiitlefftheds och Krigs beghndelse och foranderlig continuation, mens nu Landenes ynkelig och jammerlig Ddelleggelse siunis, om Menniskene end icke wilde, att skulle gjøre en ende paa den Krig, och wiise den maaskee hen paa andre Steder. Daa holder Hans Kongl. Maytt. det for den høieste tid att were, nu baade Dien och hender att oplucke, see sig well for, och sig nest Gudz faderlig bistand saaledis forsickre, och stille i saadan beredskab, att mand med Ehre kand sticke sig i tiden, saadan som den Gud i Himlen behager att tilsticke. Hvorfor Hans Kongl. Maytt. med menige Rigers Raad har nødig eractet och besluttet, att wores ordinari militie til Hest och fodz skulle med werbing och extraordinari Middel sterckis och forbedris, til Landz och Wandz det beste muelig armeris, huortil Hans Kongl. Maytt. och finder allerede saadan berømmelig inclination och assistentz aff saa mange fornemme Patrioter aff Adel, som icke allene deris forsedris exempel langt offuergaaer, mens ochsaa til det, som hos andre Nationer er uhørt och ilde skal worde troet, resolverer, och dermed lader all Werden see, att de icke Liff och Blod allene for Herre och Fædreneland wille opsette, medens och heller miste alt det di eier, end anden Regiering, end di nu Gud were Ehre nyder, lade sig bliffue vndergiffuen. Men efftersom Faren, wii vdi sticket, er saa wiitlefftig, att til huilcken Siørne wi Dinene henvender, intet vden Usikkerhed och fare til Landz och wandz er at affsee, och Middelen derimod bør derfor att were distørre, om noget got skal vdrættis, saa faaer Hans Maytt. derfor sine consilia dereffter att rette, ligesom Stenderne befindes dette werck att betencke och sig angribe och resolve wille. Thi det skulle were Hans Kongl. Maytt. och wores Fædreneland en ubodelig Skade och euig Spot, om noget skulle beghndes, som icke med Gaffn och Ehre kunde vdføris.

Det er alle bewist, i huad stor Giæld och uendelig beswering Hans Kongl. Maytt. disse Rigers Regiering har antagen, huorle-

dis liberne siden och formedelst den Engelse och Hollandste Søe-
Krig ware bleffne saa farlige, at med mindre her waar bleffuen ta-
gen en krafftig resolution, daa haffde wi tabt de beste allierte
wi haffde, huor til icke andre Middell waare at bringe til weie end
wid Cronens Godhes Pantsetning. Icke des mindre wil Hans
Maist. til Flodens och Militiens Underholding saadan anseelig
Summa deputere, som Cronens tilstand allermest fand taale, och
sine Fyrstendome icke heller forstøne, att di jo och skulle hielppe La-
sten med att drage.

Wille nu ynste, att Gud allmectigste, som selff kiender och wid,
att wi intet andet søger end en sikker, bestandig och stedzwarende
Fred, selff wille dertil forlene och meddele de beste raad, och selff
præsidere i alle wores deliberationer, ende och wende och re-
giere alting till sin guddommelig Ratts Ehre, och Landes och Ri-
gers Gavn och beste, saa wi i den Forhaabning trostlig och frimodig
kunde siige: Gud er med os, huo wil daa were imod os.

S. 173 Efter et Haandskrift paa det Kgl. Bibliothek (Gl. Kgl. Samling
Nr. 2666 in 4to) meddele vi:

Adelstandens i Danmark Resolutioner paa hvad Kon-
gen havde ladet dem proponere paa Odense Møde
til Landets Fornødenhed udi tilstaaende Seide.

1. Gen Nivort maanedlig af huer heel gaard, saa och huer half
och mindre Gaard à l'advenant, Ugedags-Tienere, och dennem
i Birk boendis ere, sambt Pante-gods, Cronens och Geistliges
Tienere, ingen vndertagendis, ligerwiis iberegnet de 3 første
Maaneder, saa wiit det sig beløbe fand, at lesuere udi rede
penge til den 25 Martii forstkommendis, en huer til Land Com-
missarierne udi en huer Prowins eller Stift, Resten maaned-
lig vdi penge, victualier, eller andre til militien tienlige
ware, huor paa strax begieris billig tart at maatte settis, Huor-
imod Bonden ey med anden Skat imidlertid schal graveres.
Guilchet altsammen Vi vnderdanigst begierer at maatte anwen-
dis til at forekomme, hindre och afwerge den øyensynlige fare
Federnelandet nu overhenger, och dog (det?) paa eet Mars tiid
imod nyagtich revers bereignet fra 1. Martii nestfølgende, dog
med saa schiel, at derubinden fornøderlighed treffis, och ingen,
som udi Landens conservation interesserer, och der lige fri-
hed nyder, der vdi forschaanis, eller sig fra saadan høynød-
wendig Lande-hielp vnddrager, enten vdi denne eller esterschresne
bewillinger. Wi wille och huer for sig richtig specificere wo-
res heele, halfue och mindre Gaarde, saa och summarium paa
wores Jordebøger under wores hender til forne Land Commis-
saries ofuerlesuere, naar første Quartal erleggis.
2. Wdi betrachtning at denne Bewilling lidet fand forslaa, wille
wi os endnu ydermere angribe, och af huer Tønde Hart Korn,
Sæde Gaardenes och alle species med ibereignet, som reigis
for Hart Korn efter Rostieniste-Tart, dog for ingen Tønde
Hart Korn nogen afgift at kortes, som for Hart Korn pleyer
at reigis, uden det som er øde og hos Bonden ingen Landgilbe
faaes af, maanedlig vdgifue 6 β Danske, den første Quartal,
nemlig 3 Maaneder paa een tiid vdi rede penge til forbemeldte
den 25. Martii forstkommendis vfeilbahrlig at erlegge, Resten
vdi rede Penge, Guld, Sølf, eller andre til Folchenes vnder-
holdning tienlige wahre at lesuere.
3. De af Os, som penge paa rente ofuer woris bortschyldige Giels
hafuer, huor paa och strax forsuarlig och richtig designation
vnder woris Hænder som redelige patrioter Commissarierne

schall tilstillis, hafuer bewilget et halft Mars Rente, nemlig 3 Mk. af huert hundrede, paa eet Mars tiid wdi gangbar mynt, och des maanedlig lige meget at erlegge.

4. Den halſue part af Lænſmændenes Indkomſt, efter Renterie-
Tart anſlagen, wille wi och vnderdanigſt til Fædernelandets for-
ſuar udgifue, lige paa den maneer, ſom det for faae aar
ſchedde, dog uden nogen erſtatning, ſom da bewilget war, den
3die part deraf vdi penge til forſchrefne 25. Marts, Reſten, ſom for-
bemeldt, vdi tienlige wahre eller Penge til St. Hans Dag eller
Martini neſt efter at lefuere.

Skulde nogen imod forhaabning, ſom vdi fellis privilegier par-
ticiperer, ſig vndſlaa, for dennem at maintenere och ſin och po-
ſteritetens gaſn och beſte betenke, da begieris, at de for ſig ſelf
deris betencheude til Hans Kongelig Mayet. wille gifue fra ſig be-
ſchrefuen; Gy tuiffendes, at of jo paa alle forbemelte Poſter, deſ-
lige vdi wore Forfædres tider aldrig er bleuen begiert eller bewil-
get, gifues nøiachtig revers och forſichring, at denne wores wel-
meente och friwillige Landehielp icke ſchal komme Ds eller wores
poſteritet imod welforhuerwede och confirmerede friheder, privi-
legier och Handfeſtninger til nogen forhindring, ſchade eller præ-
judicium udi nogen maade. Erbyder Ds deſforuden med liif och
blod efter høieſte ſchuldighed at wille lade Ds finde willige och rede-
bon til Hs. Kongl. Mts. och wores Fædernelands tieniſte ſom troe
och are elſchende Patrioter, paa det at wore Efterkommere lige
frihed fand nyde ſom wores Forfædre os loſlig forhuerfued hafuer
och efterladet. Wi wille och herhos hafue Ds forbeholden, at huis
nogen af Ds vdi den ſidſte Poſt udloſuet hafuer, at være her med
aſſureret, och wore hænder derfor igien Ds at tilſtilles. At dette
ſaaledes af Ds undreſchrefuet, bewilget och ſambtycht er, ſom for-
ſchrefuet ſtaar, det ſtafſteſter Wi med wores egne hænder vnder-
ſchrefuet. Actum Ottenſe den 25de Februarii Anno 1657.

Domcapitlernes Fuldmægtige indrømmede:

1. At Capitelernes Bønder och Thienere ſchulle udgifue af deris
Gaarder, lige med Cronens och Adelenſ Tienere, Dde Gaarde
vndertagne.
2. Erbiuder och Capitulares ſig den halſue Deel af uwiſſe land-
gilder at bewilge, Medens derſom nogen forlindring for de
ſaae, ſom pro officiis et laboribus noget niuder, kunde være
at formode, ynſchendes vnderdanigſt, at det ved den 3die deel
maatte af Kongel. Naade forblifue, Anſeendes, at nogle af den-
nem vdaſ den halſue Deel nødtørſteligen ſig icke kunne vnder-
holde.
3. Af huis frii Penge nogen och paa Rente hafuer, Erbiuder och
Capitulares ſig Kongl. Mayts. Willie at eſierkomme, och
deraf at udgifue ligesom andre Rigens Stender.

Wi ynſche alle Hans Kongel. Majestets Høiloffige foretagende af
Gud ald Velſignelſe, hans Høye Naufn til G. Kongl. Mayt.,
ſamt des Kongelige Huus, och Danmarckis Crone til ewig G. och
berømmelſe, och endelig wores fiære Fæderneland til tryg och beſtan-
dig Fred och roelig Velſtand.

Ottenſe den 26 Febr. 1657.

Menige Capitularers
Fremſchickedede Fuldmægtige.

- S. 189. L. 10 nedenfra. Keiser Ferdinand III. døde d. 2. April 1657.
 — 203. L. 10 nedenfra. irraisonabelt, læs: iraisonabelt.
 — 228. Anm. 1. 1661, læs: 1660.
 — 243. L. 13 nedenfra. Henrik Ruse, som blev en Mand af megen Ind-
 flydelse og Betydning i de sidste Aar af Frederik III.s og de før-
 ste Aar af hans Eftersølgers Regiering, var født 1624 i Landska-
 bet Grønningen i Nederlandene. I sin Ungdom var han først i
 nederlandsk, senere i fransk og endelig i venetiansk Krigstjeneste.
 Ved sin Hjemkomst fra Benedig blev han af Magistraten i Am-
 sterdam udnævnt til Ingenieur, og fik Befaling over et Compagnie
 Borgersoldater, i hvilken Stilling han forblev endeel Aar. Hans
 Ry som Ingenieur (ogsaa ved et trykt Skrift havde Ruse godt-
 gjort sine Indsigter i Krigsbygningskonsten) foranledigede Hertug
 Christian Ludvig af Brunsvig-Lyneborg — en Broder til Fre-
 derik III.s Dronning — til at overdrage ham Befæstningen af
 Haarburg. Det var dette Arbejde, som anbefalede ham til den
 danske Regiering. Her i Landet steg han til Generalmajor og
 Commandant i Glückstad, Assessor i Krigscollegiet og Inspecteur
 over alle Fæstninger i Danmark. 1664, d. 27. Januar, blev han
 optagen i den danske Adelsstand, og var en af de 19 Herrer, som
 Kong Christian V. i Aaret 1671 hødrede med den nys oprettede
 Dannebrogorden. Ligesom de øvrige Fremmede, der i hiint Tids-
 rum opnaaede Ære og Værdighed i de danske Stater, var han ilde
 anseet af de indfødte Danske, navnlig blandt Almuen (s. S. 282, og
 især den svenske Resident Lilliecronas Rapport af d. 20. April
 1663 i dette Bæks 2. Deel); som de fleste af disse Udlændinge
 forstod ogsaa Ruse at benytte sin Stilling til at samle sig For-
 mue (s. ovenf. S. 243. 294). Af de store Eiendomme, der bleve
 ham tilskjødede som Løn for hans Arbejder og som Erstatning for
 de af ham giorte Forskud, oprettede han Friherstabet Nyhsenstein i
 Ringkjøbing Amt, som endnu i indværende Aarhundrede har væ-
 ret i hans Eftersølgers Eie (Mag. for d. danske Adelsk.,
 I. 323). I sin Fødeegn i Nederlandene besad Ruse Godset Sau-
 wert, hvor han døde 1679; i Sauwert Kirke har man for et
 halvt Aarhundrede siden (1794) opdaget hans Begravelse. S. Hen-
 rik Ruse. En biogr. Skizze, fra det Hollandske oversat af E. P.
 Rosendahl. Ringkjøbing paa Falster. 1846.
- 243. Anm. 1. L. 2 nedenfra: Clerisfe, læs: Cleresfe.
 — 252. L. 2 (og flere Steder). Giler Golt, læs: Giler Golt.
 — 261. Anm. 2. Niels Krabbe døde paa Belteberg i Skaane d. 16.
 April 1663, 60 Aar gammel. Bircherod, a. St. S. 86.
 — 265. L. 11. Ogsaa Bircherod omtaler i sin Dagbog (S. 73)
 den usædvanlig skønne og varme Eftersommer i A. 1661. „Me-
 dens det i andre langt fraliggende europæiske Landskaber regnede i
 sig en umaneerlig Overflodighed, som man maatte grue for, da
 havde vi hos os immerfort tør og klar Luft, og derhos saa varm
 en Efterhøst, at gamle Golt neppelig kunde erindre sig dens Lige“.
- 277. Anm. 2. Simon de Petkum blev i A. 1671 i vigtige Ærender
 sendt til det svenske Hof, navnlig for — som det hedder i Hr. Lil-
 liecronas Rapport af d. 28. Juli 1671 — at underhandle om
 en nærmere Forbindelse mellem de nordiske Kroner, og at gjøre den
 svenske Regiering Forslag om „något, hvarigenom dett gemeen-
 skap, som E. K. Mts. (Kong Carl XI s) interesse medh dett
 af Kongen i Danm. tillsammansbinder kunde widh närva-
 randes tidher blifva sålunda knytt och fastt satt, att thee
 fremmande, som sigh her till uthi alle thee vilkor, huil-
 cha handelen uthi Östersjön vidh handen gifver, inträngt

- hafva, måtte derifrån afhållas, och så i föllie af een inbördes eenighet den fryheeten förswaras och lämpas till begge dessa Rykens opkomst och säkerheet". (Rigsarch. i Stockholm). Petrum tiltraadte sin Reise til Sverrige i August 1671, og residerede ved Hoffet i Stockholm til Efteraaret 1672. S. hans Depecher under denne Sendelse i *Fryxells Handl. I.* 210—33.
- 279. L. 1. And læs: Anden.
- 293. L. 22 ovenfra. Om Duellen mellem Capell og Goldt (hvori hiin blev ihjelskudt, denne saaret i Armen), s. Hofman, *Efterr.* om d. Adelsmand, II. 152; Bircherod, a. St., S. 79.
- 344. L. 6 nedenfra. synes læs: syntes.
- — — 5 — — efter sagt tilføies (.)
- 371. L. 4 — — efter Aar udslettes ¹).
- 428. L. 29. Om de Tidender fra Danmark, som v. Beuningen bragte ved sin Ankomst til Holland, findes følgende interessant Efterretning i et Brev af d. 2. September 1658 fra den engelske Gesandt i Haag, Hr. Downing, til Thurloe: „M. Beuningen, late Ambassador at Copenhagen, is arrived here, who says, that when he was just ready to set sail from Copenhagen, news came thither of the King of Sweden's being landed. He says moreover, that some days before the King of Sweden's landing, a letter was brought to the King of Denmark, he knew not how, nor was it signed, but the substance thereof was, that if he did desire to save his own life and that of his queen and son, that he should do well forthwith to retire into Norway; that upon receipt thereof the king produced the said letter in his council with those words: that if any one had a mind to kill him, they might, for that he was resolved not to quit Copenhagen; but he had not any manner of thoughts of any invasion". *Thurloe's State Papers*, VII. 352.
- 431. L. 4. I Anledning af Thomas Bartholins Oratio Panegyrica uttrer Vogelsangh: „Ick ben verwondert geweest te hooren door sonderlinge expressien, hoe hooch ende aengenaem die saecke geestimeert ende geextolleert werdt“.

